Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor
Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links
Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

DANMARKS RIGES BREVE

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

UDGIVET MED STØTTE AF

UNDERVISNINGSMINISTERIET

DEN RABEN-LEVETZAUSKE FOND

CARLSBERGFONDET

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

DANMARKS RIGES BREVE

UDGIVET AF

DET DANSKE SPROG- OG LITTERATURSELSKAB

UNDER LEDELSE AF

FRANZ BLATT

2. RÆKKE 5. BIND

1299-1305

UDARBEJDET AF

C. A. CHRISTENSEN

EJNAR MUNKSGAARDS FORLAG
KØBENHAVN 1943

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Tilsynsførende:

POUL JOHS. JØRGENSEN og PETER SKAUTRUP

PAVEBULLERNE OVERSAT AF

ALFRED KRARUP

COPYRIGHT 1943 BY
DET DANSKE SPROG- OG LITTERATURSELSKAB, COPENHAGEN
PRINTED IN DENMARK, FR. BAGGES KGL. HOFBOGTRYKKERI

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

INDHOLDSFORTEGNELSE

Manuskript- og Bogfortegnelse ..... p. VII

Breve 1299—1305 ..... - 1—327

Personregister ..... - 331—345
Stednavneregister ..... - 346—354
Ordliste ..... - 355—360

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

MANUSKRIPT- OG BOGFORTEGNELSE

Aalborghus Registratur = Registratur over Brevene paa Aalborghus (1573), trykt ÆA V 783 ff.

Aarhusbogen = Kgl. Bibl. Additamenta fol. 53.

Acta proc. lit. = Acta processus litium inter regem Danorum et archiepiscopum Lundensem. Novam editionem criticam curaverunt Alfred Krarup et William Norvin. Kbh. 1932.

Antvorskov Klosters Registratur = Registratur over Antvorskov Klosters Breve (1607), trykt ÆA IV 57—274.

Arhnung, J. O. = Arhnung, J. O. Roskilde Domkapitels Historie I. Tiden indtil 1416.

Arup, E., Danmarks Historie = Erik Arup, Danmarks Historie I (til 1282). Kbh. 1925. II (1282—1624) Kbh. 1932.

Bartholin = Th. Bartholins Collectanea, Kgl. Bibl. E don. var. fol. I—VII.

Bull. Dan. = Bullarium Danicum. Pavelige Aktstykker vedrørende Danmark 1198—1316. Udg. af Alfred Krarup. Kbh. 1932.

Cod. Dipl. Polon. = M. Dogiel, Codex diplomaticus regni Poloniae. I—V. Vilna 1758—64.

Cypræus, Hier. = Kgl. Bibl. Gl. kgl. Saml. fol. 1048.

Cypræus, Paul = Kgl. Bibl. Gl. kgl. Saml. fol. 1047.

Dipl. AM = G. J. Thorkelin, Diplomatarium Arnamagnaeanum I—II. Havniæ 1786.

Dipl. Suec. = Diplomatarium Suecanum. Ed. J. G. Liljegren etc. 1 ff. Stockholm 1829 ff.

Dogiel, se Cod. Dipl. Polon.

DRB = Danmarks Riges Breve, udg. af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab under Ledelse af Franz Blatt. 2 Række. I—IV Kbh. 1938 ff.

Esrombogen = Codex Esromensis, Kgl. Bibl. E don. var. 4to, 140.

Helms = J. Helms, Næstved St. Petri Kloster. Kbhvn 1940.

Helveg, Den danske Kirkes Historie indtil Reformationen = L. Helveg, Den danske Kirkes Historie indtil Reformationen. København 1862.

Hvitfeld = A. Hvitfeld, Danmarks Riges Krønike, 4to I—X Kbh. 1595—1604. Fol. I—II. Kbh. 1650—52.

Jyske Lov = Den jyske Lov, Text med Oversættelse og Kommentar ved Peter Skautrup. Udg. af Jysk Selskab for Historie, Sprog og Litteratur. Aarhus 1933—40.

Jørgensen, Ellen, Annales Danici = Annales Danici Medii Aevi. Editionem novam curavit Ellen Jørgensen. Kbh. 1920.

Jørgensen, Poul Johs. = Poul Johs. Jørgensen, Dansk Retshistorie. Kbh. 1940.

Kalundborgske Registratur = Registratur over Breve fra Kalundborg Slot (1476), trykt i ÆA I 1—86.

Koch, Hal = Hal Koch, Danmarks Kirke i den begyndende Højmiddelalder. Kbh. 1936.

Kong Valdemars Jordebog = tidligere Codex Holmiensis A 41, nu Rigsarkivet.

Langebek = Langebeks Diplomatarium, Rigsarkivet.

Lucoppidan = Kgl. Bibl. Ny kgl. Saml. fol. 561.

Lundebogen = Registrum ecclesie Lundensis, Riksarkivet, Stockholm.

Lundekapitlets Registratur = Registratur

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

over Breve i Lunde Kapitels Arkiv (1425), trykt ÆA V 123 ff.

Løgumbogen = Kgl. Bibl. Ny kgl. Saml. fol. 881.

Lüb. UB. = Codex diplomaticus Lubecensis. Urkundenbuch der Stadt Lübeck. I ff. Lübeck 1843 ff.

Mekl. UB. = Meklenburgisches Urkundenbuch I ff. Schwerin 1863 ff.

Næstved Klosters Registratur = Næstved St. Petri Klosters Registratur (1528), Herlufsholms Arkiv.

Procesakterne se: Acta processus litium.

Reg. Dan. = Regesta diplomatica historiæ Danicæ. Series I—II. Kbh. 1847—1907.

Rep. = Repertorium diplomaticum regni Danici mediævalis. Fortegnelse over Danmarks Breve fra Middelalderen, udg. v. Kr. Erslev I—IV. Kbh. 1894—1912.

Resen = P. H. Resen, Atlas Danicus.

Ribe Kapitels Registratur = Registratur over Breve i Ribe Kapitels Arkiv (1553), trykt i ÆA V 319 ff.

Ribe Oldemoder = Rigsarkivet, Ribe Stift I suppl. 48.

Roskilde Agneteklosters Registratur = Registratur over St. Agnete Klosters Breve i Roskilde (1575), trykt ÆA IV 275 ff.

Roskilde Claraklosters Registratur = Registratur over Breve fra Roskilde Clara Klosters Arkiv (1586), trykt ÆA V 559—601.

Roskildebispens Dombog = Roskildebispens Dombog, Linköping Stiftsbibliotek.

Roskildegaards Registratur = Registratur over Brevene paa Roskildegaard, trykt ÆA III 313 ff.

Rymer = Foedera, Conventiones etc. inter reges Angliæ et alios quosvis imperatores, reges etc. Primum ed. Th. Rymer et Rob. Sanderson. Denuo emend. A. Clarke et F. Holbrooke. London 1816 ff.

Schirren = C. Schirren, Verzeichnis livländischer Geschichtsquellen in schwedischen Archiven und Bibliotheken. Dorpat 1861—68.

Sorø Gavebog = Kgl. Bibl. Gl. kgl. Saml. 4to, 2485.

Stephanius = Stephanius Systema, Univ. Bibl. Uppsala, de la Gardies Donation B 25—29.

Suhm = P. F. Suhm, Historie af Danmark. I—XIV. Kbh. 1782—1828.

Terpager = P. Terpager, Ripæ Cimbricæ. Flensborg 1736.

Vestervig Klosters Registratur = Registratur over Vestervig Klosters Breve (1599), trykt ÆA III 131 ff.

ÆA = De ældste danske Archivregistraturer, ud. v. T. A. Becker o. fl. I—V. Kbh. 1854—1910.

Æbelholtbogen = Kgl. Bibl. Additamenta fol. 51.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1299-1305

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1299. 6. Januar. Aarhus. 1

Kong Erik 6. Menved tager Ryd Kloster under sin Beskyttelse.

Afskrift (Langebeks Diplomatarium).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, som ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Selvom vor forudseende Omsorg og Naade tilkommer alle troende, som er underlagt vor Retshaandhævelse, saa skal der dog især sørges for dem, som har forpligtet sig til at føre et Liv i Herrens Tjeneste, for at de desto sikrere kan raade over deres Ejendele og Besiddelser, jo mere de i Tillid til Gud og os kan undgaa og afslaa at beskæftige sig med Sager, der falder ind under de verdslige Love. Af denne Grund bøjer vi os for de retfærdige Bønner, der er fremkommet fra Ryd Klosters Brødre, og i Betragtning af de Tab, Fortrædeligheder og mangfoldige Overgreb, som de hidtil har været udsat for, har vi taget nævnte Brødre med alt deres Gods og alle deres Besiddelser tillige med deres undergivne under vor Beskyttelse, idet vi forbyder alle at driste sig til at fortrædige eller besvære dem med Hensyn til deres Besiddelser eller Personer, saafremt de ønsker at undgaa den Hævn, der ellers vil ramme dem gennem vort kongelige Sværd. For at ikke noget Menneske skal driste sig til paa nogen Maade at bryde den Naade, som vi har tilstaaet dem, har vi givet fornævnte Brødre dette Brev og til yderligere Stadfæstelse bekræftet det med vort Segl. Givet i Aarhus i det Herrens Aar 1299 paa Helligtrekongersdag med vor Drost Herr Niels som Vidne.

1299. 16. Januar. Odense. 2

Den pavelige Legat Isarn lader to Breve af Pave Bonifacius 8. (DRB II 4 Nr. 311 og 312) læse op for Kong Erik 6. Menved og Prælaterne og forkynder derefter Pavens Paabud (DRB II 4 Nr. 290 og 304) om Gennemførelse af Dommen af 1297 23. December (DRB II 4 Nr. 278).

Referat hos Bartholin.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Den 16. Januar 1299 lod Isarn i Odense i Nærværelse af Kongen og Rigets Prælater to Pavebreve læse op: At han kan sammenkalde Prælaterne og om Isarns Underhold, givne 1298 11. Maj, i Pontifikatets 4. Aar. Derefter udfører han det apostoliske Paabud[1]).

1) om Fortolkningen af Ordene 'Derefter udfører han det apostoliske Paabud', saaledes som den er givet i Regesten ovenfor, se Nr. 4, 13 og DRB II 4 Nr. 290 og 304. Grundlaget for dette og for efterfølgende Referater har sikkert været Aktstykker, udfærdigede af Notaren Bartholomæus Ortolani, jf. f. Eks. DRB II 4 Nr. 332 og nedenfor Nr. 9.

3 1299. 17. Januar. Odense.

Den pavelige Legat Isarn overgiver Kong Erik 6. Menved et Paamindelsesbrev.

Referat hos Bartholin.

Den 17. Januar sammesteds blev Isarns Paamindelsesbrev[1]) overgivet Kongen.

1) d. v. s. et Brev med en bestemt Tidsfrist, inden for hvilken et Paabud skal efterkommes. Normalt gik der tre Paamindelser forud for en Ekskommunikation, jf. Nr. 13 og 35.

4 1299. 17. Januar.

Kong Erik 6. Menved svarer paa Isarns Paamindelsesbrev og paa Pavens Afgørelse og redegør for, under hvilke Betingelser han vil gaa ind paa Forlig.

Referat hos Bartholin.

Kongen lader derefter sit Svar paa Isarns Paamindelsesbrev og paa Pavens Afgørelse læse op, og paa hvilke Betingelser han er rede til Fred[1]).

1) jf. Nr. 2 og 3.

5 1299. 19. Januar. Odense.

Kong Erik 6. Menved giver Biskop Henrik af Reval Fuldmagt til at forhandle med Ærkebiskop Jens 2. Grand om Skadeserstatning og om et Møde mellem Kongen og Ærkebispen.

Afskrift i det kongelige Bibliotek.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, Hilsen til alle, som faar dette Brev at se.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Alle skal vide, at vi med dette Brev har udnævnt den ærværdige Fader i Kristus, Herr Henrik, Biskop af Reval, til vor visse og særlige befuldmægtigede for i vort Navn at tilbyde og udbetale den ærværdige Fader Herr Jens, af samme Naade Ærkebiskop i Lund, eller hans visse dertil særligt udpegede befuldmægtigede det manglende udover det, som allerede er givet ham[1]), at udrede af vort Gods til et Beløb af 3000 Mark Sølv, som han siges at have mistet under sit Fængselsophold, eller Værdien af det manglende i Henhold til, hvad der staar i Pavebrevet[2]) herom, idet vi ønsker og i god Tro lover af vore visse Indtægter eller andre Ting at erlægge og anvise til ovennævnte Herr Ærkebiskop det manglende eller det Beløb, som det bliver vurderet til, saaledes som vi har forudskikket, til den Termin, som Ærkebispen og Bispen kommer overens om, samt til paa vore Vegne at træffe Overenskomst med den Herre Ærkebiskop om Tid og Sted, hvor vi kan mødes for at forhandle om det fornævnte og andet, som verserer imellem os; alt hvad den Herre Biskop i vort Navn lader forhandle, udføre eller besørge angaaende det fornævnte eller i Spørgsmaal, der angaar det fornævnte, erklærer vi stedse at ville anse for gyldigt og urokkeligt. Forhandlet i Odense Domkirke i Aaret 1299 efter Kristi Fødsel, i hans Hellighed Pave Bonifacius 8.s 4. Aar i Nærværelse af den ærværdige Fader, Herr Josef, Biskop af Børglum, Isarn, Ærkepræst i Carcassonne, Herr Pavens Kapellan og Nuntius, og Broder, Provst i Aarhus, som var tilkaldt og opfordret til at være Vidner. Jeg, Bartholomæus Ortolani af Pamiers, kejserligt bemyndiget offentlig Notar, har overværet det fornævnte og paa fornævnte Konges Bøn og Opfordring modtaget og skrevet Dokumentet og undertegnet det med mit sædvanlige Tegn.

1) jf. Nr. 79 Art. 5. — 2) jf. DRB II 4 Nr. 278 (290 og 304).

1299. 22. Januar. Slesvig. 6

Biskop Henrik af Reval eftergiver alle, som yder Hjælp til Genopbygning af det afbrændte St. Johanneskloster i Slesvig, 40 Dage af den dem paalagte Kirkebod.

Original i Slesvig.

Broder Henrik, af Guds Miskundhed Biskop i Reval, til alle troende kristne, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Efterdi vi alle — som Apostelen siger[1]) — skal staa for Kristi Domstol for at faa igen, hvad der ved Legemet er gjort, efter det, som vi har øvet

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

enten godt eller ondt, bør vi forekomme Høstens yderste Dag ved barmhjertige Gerninger og med Evigheden for Øje paa Jorden her saa, hvad vi ved Guds Hjælp kan høste med mangefold Frugt i Himlene. Thi det er vort faste Haab og vor sikre Tro, at den, der saar lidet, ogsaa vil høste lidet, men den, der saar i Velsignelse, ogsaa af Velsignelse vil høste det evige Liv. Da nu Sankt Johannes Nonneklostret i Slesvig fornylig er bleven frygteligt hærget af Brand og i overordentlig Grad er tynget af Fattigdom, beder, formaner og opfordrer vi Eder alle i Herren og paalægger Eder til Syndernes Forladelse, at I af det Gods, Gud har givet Eder, yder nævnte Kloster fromme Almisser og Kærlighedens velkomne Støtte, for at samme Kloster ved Eders Hjælp kan istandsættes, og for at der kan raades Bod paa dets Armod. Vi eftergiver — i Tillid til Gud den almægtiges Barmhjertighed og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Myndighed — barmhjertigt alle, der føler sand Anger og bekender deres Synder, og som rækker omtalte Kloster en hjælpende Haand, 40 Dage af den dem paalagte Kirkebod, naar Stiftsbispens Samtykke hertil foreligger. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Slesvig i det Herrens Aar 1299 den 22. Januar[2]).

1) jf. Rom. 14, 10. 2. Kor. 5, 10. — 2) i ældre Tryk henføres dette Brev ved en Fejllæsning til 27. Januar.

7 1299. 25. Januar. Lübeck.

Ærkebiskop Jens 2. Grand tilstaar Borgerne i Lübeck fri Ret til skibbrudent Gods paa de Strande, der hører under Lundekirkens verdslige Myndighed.

Original i Lübeck.

I Guds Navn, Amen. Jens, af Guds Naade den hellige Lundekirkes Ærkebiskop, Sveriges Primas, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

For at ikke det, som sker i Tiden, skal forsvinde eller gaa tilgrunde i Tidens Løb, plejer man at overantvorde det til Skriftens og til Vidners Ihukommelse. Derfor gør vi vitterligt for alle nulevende og tilkommende, at vi har givet Raadmændene og alle Borgerne i Staden Lübeck den Frihed og Naade, at saa ofte det i al Fremtid maatte times dem at lide Skibbrud ved vore Strande, hvor vi har den verdslige Myndighed, skal de beholde den fulde Ret til alt skibbrudent Gods, som de selv eller ved Hjælp af andre kan bjerge; thi det er vor bestemte Vilje, at alt sligt Gods efter Skibbrud-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

det skal tilhøre dem, som det tilhørte inden Skibbruddet. Godset eller dets Værdi, hvis det gaar tilgrunde, skal — dersom de, hvem Godset tilhører, ikke er til Stede — fuldt og helt staa til Raadighed for dem i Aar og Dag, og mere, hvis de paa Grund af lovligt Forfald eller Uvidenhed ikke formaar at komme. Og hvis de sande Besiddere af dette skibbrudne Gods omkommer ved Skibbruddet eller paa anden Maade, skal det, som reddes af Godset, være forbeholdt de sande Arvinger i Overensstemmelse med omtalte Tidsfrist. Hvis fremdeles ved et Skibbrud alle ombordværende i Skibet skulde drukne, saaledes at der ingen overlevende er, skal det skibbrudne Gods forbeholdes Godsets Arvinger og sande Herrer, forudsat at de ved lovlige Dokumenter kan bevise, at det er deres. Alt under Forbehold af deres lovlige Løn, som rækker Haand til Bjergningen af saadant Gods. For at dette ikke skal kunne ændres eller afkræftes af os eller af vore Efterfølgere, har vi ladet dette Brev bekræfte med vort Segl. Givet i Lübeck i det Herrens Aar 1299 paa den hellige Paulus' Omvendelsesdag.

1299. 27. Januar se 1299 22. Januar.

1299. 6. Februar. 8

Kong Erik 6. Menved bevidner, at Herr Ove Saksesen Lillejuleaften 1298 i hans Nærværelse pantsatte alt sit og sin Broders Gods i Løversyssel til Biskop Jens 1. af Aarhus for 50 Mark Sølv dansk Vægt.

Afskrift (Aarhusbogen).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at Herr Ove Saksesen i Randers for os og i Nærværelse af de Herrer Aage Jonsen, vor forhenværende Drost, David, forhenværende Drost, Niels, kaldet Hak, Hamund Lille, Esger Apysen, Niels Brok og Tule kaldet Mus, i det Herrens Aar 1298[1]) Lillejuleaften til den ærværdige Fader, Herr Jens, Biskop af Aarhus, har pantsat alt sit og sin Broders rørlige og urørlige Gods i Løversyssel for 50 Mark lødigt Sølv efter dansk Vægt, som fuldstændigt skulde tilbagebetales inden 15 Dage efter den derpaa nærmest følgende St. Hansdag; ellers skulde omtalte Gods tilfalde den Herre Biskop at besidde evindelig, dog saaledes, at dersom Godset oversteg den nævnte Sum i Værdi, skulde Bispen lægge mere til efter gode Mænds Vurdering. Idet vi vil, at den saaledes lovligt foretagne Pantsætning skal forblive i

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Kraft, bekræfter vi den med dette Brevs Ordlyd. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i det Herrens Aar 1299 Dagen efter den hellige Agathes Dag med Herr Niels, vor Drost, som Vidne.

1) oversat paa Grundlag af en Rettelse. Forlægget har 1293.

9 1299. 11. Februar. Lübeck.

Bartholomæus Ortolani, kejserligt autoriseret Notar, redegør for Forløbet af Forhandlingerne mellem Ærkebiskop Jens 2. Grand og Biskop Henrik af Reval og for de Betingelser, som Jens Grand stiller for, at et personligt Møde kan komme i Stand mellem ham og Kongen.

Afskrift i det kongelige Bibliotek.

I Herrens Navn Amen. I Aaret 1299 efter Herrens Fødsel den 11. Februar i den hellige Fader, Pave Bonifacius 8.s 5. Aar har de ærværdige Fædre og Herrer Jens, af Guds Naade Ærkebiskop i Lund, Sveriges Primas, og Henrik, af samme Naade Biskop i Reval, i Nærværelse af de nedenfor nævnte Vidner bedt mig nedenfor omtalte Bartholomæus, Notar, om at jeg, som var tilstede, skulde opsætte i offentlig Form det, der indtil da var blevet forhandlet mellem dem, i Overensstemmelse med de skriftlige Optegnelser, som de havde overrakt mig; Ordlyden er følgende: For det første fremviste den nævnte Biskop af Reval en Fuldmagt af denne Ordlyd: Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge (o. s. v. = *Nr. 5*). Fornævnte Ærkebiskop bad efter at have faaet en Afskrift af Fuldmagten om, at det manglende i de 3000 Mark Sølv, saaledes som det staar i Fuldmagten, maatte erlægges og anvises ham. Ham svarede den omtalte Herr Biskop af Reval, at, skønt Fuldmagten gaar ud paa Udbetaling af det ovenfornævnte manglende Beløb, saa havde han det dog ikke rede for Haanden, men han bad om, at der skulde gives samme Herre Konge Henstand i 3 Aar til at yde det manglende, nemlig saaledes at nævnte Herre Konge skulde yde ham 1000 Mark Sølv aarligt, naar blot den nævnte Herr Ærkebiskop vilde gaa ind paa en Dag og et Sted for at møde, forhandle og komme til Forlig med nævnte Herr Konge angaaende de andre Ting, som det apostoliske Sæde forlangte, at de skulde afgøre mellem sig. Samme Herr Biskop af Reval tilbød ogsaa at skaffe nævnte Ærkebiskop Sikkerheds- og Lejdebreve, udstedte af den danske Konge, Bisperne og det danske Riges andre Stormænd. Men hertil svarede den omtalte Ærkebiskop

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

efter forudgaaende Overvejelse — under Forbehold af sin Ret i alt og i enhver Henseende — at, skønt det ikke forekom ham raadeligt at gaa ind paa slig Ydelse og Lejde, da han var bleven fængslet og grusomt behandlet efter andre Breve, der var blevet givet ham særskilt, og efter andre Breve, der var blevet givet ham i Fællesskab med flere, og efter andre Forsikringer, der var garanteret ved edelige Løfter, saa sluttede han dog alligevel for den gode Freds og Enigheds Skyld, hvilken, som han sagde, laa ham stærkt paa Sinde, og for hele Rigets Fred og Ro, samt for at al Grund og Anledning til at sige det modsatte herom[1]) kan fratages dem, som beflitter sig paa at bagvaske ham uden Grund, en Overenskomst med den nævnte Herr Biskop af Reval og gik ind paa, at han skulde møde den Herre Konge i København førstkommende 15. Juni, medmindre han havde lovligt Forfald, naar blot han kunde opholde sig paa Bispens og Kirkens Borg der med sine Drabanter og sine undergivne og nævnte Magister Isarn, Herr Pavens Kapellan og Nuntius, og Danmarks Riges Bisper vilde komme til aftalte Sted og Tid for nævnte Forhandling, og der blev stillet ham Sikkerhed ved Lejdebreve og ved væbnede Mænd, som nedenfor bemærkes. Brevets Ordlyd skal være saadan: Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, som faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud. I skal alle vide, at vi med dette Brev giver og tilstaar den ærværdige Fader Herr Jens, Ærkebiskop af Lund og Sveriges Primas, med alle og enhver gejstlig og verdslig, som han vil tage med sig, samt andre, som vil begive sig til ham for at trøste og tjene ham, frit og sikkert Lejde samt fuld Sikkerhed for os, alle vore undergivne og alle vore Venner og Tilhængere og alle andre inden for vort Riges Grænser, at komme til København den førstkommende 15. Juni[2]), at opholde sig der, forhandle og tage Stilling til det, som staar i de apostoliske Breve, og tage Ophold der, hvor han vil, indtil førstkommende 1. Oktober. Men skulde det ske, at nævnte Ærkebiskop inden omtalte 1. Oktober bliver dræbt eller lemlæstet eller fængslet eller holdt tilbage med Magt eller lider nogen stor Uret af os eller nogen af de fornævnte — hvilket forhaabentligt ikke sker — skal alt Gods i Lunds Stift, med hvilken Ret det end tilkommer os, med alle kongelige Rettigheder med det samme tilfalde Kirken i Lund og Ærkebispen at besidde med Rette evindelig. Vi afgiver derfor med Haandslag det Løfte til nævnte Magister Isarn, Herr Pavens Kapellan og Nuntius, i Herr Ærkebispens og Lundekirkens Navn og paa dens Vegne, og vi sværger med Haanden paa det hellige, at alt det ovenfor nævnte ubrydeligt skal overholdes af os og af vore

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Undersaatter, Venner, Tilhængere og af alle andre, som det er forudskikket, uden Svig og Bedrag. Desuden har de ærværdige Fædre og Herrer, Gisike af Odense, Bertold af Slesvig, Kristian af Ribe, Jens af Aarhus, Jens af Roskilde, Henrik af Reval, Peder af Viborg og Josef af Børglum, af Guds Naade Bisper, og de velbyrdige Mænd, Hertug Valdemar af Jylland[3]), Vizlav den Ældre[3]), Rygboernes Fyrste, Grev Gerhard af Holsten og Junker Kristoffer, vor Broder, samt 30 Riddere med Haandslag afgivet det Løfte til den samme Nuntius paa sammes Vegne som ovenfor, at de ærligt vil sørge for og efter Evne give Hjælp og virksom Støtte til, at dette bestemt overholdes, idet de i deres Løfte efter vor særlige Opfordring og med vort Samtykke tilføjer, at de, hvis nogen paa vore Vegne handler herimod — hvilket Gud forbyde — derved alle skal være fuldstændigt løste fra den os skyldige Troskab og Tjeneste, og at de heller ikke for Fremtiden skal være pligtige at tjene os i Troskab og Ærbødighed. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl og de fornævnte Bispers og Herrers samt Junker Kristoffers, vor Broders Segl hænge under dette Brev. Givet o. s. v. Med Hensyn til de bevæbnede Mænd, som skulde sendes den nævnte Ærkebiskop i Møde for hans større Sikkerheds Skyld, lovede den ofte omtalte Herr Biskop af Reval, at den Herre Konge skulde sende sine væbnede Mænd til Ystad, saa at de efter hans Ønske kan være der Dagen efter Pinse[4]); de skal føre omtalte Herr Ærkebiskop til København og der trofast vogte ham og inden fornævnte 1. Oktober føre ham tilbage til Hammershus paa Bornholm eller til Staden Lübeck, saaledes som det bedst maatte passe Ærkebispen, paa den Maade, at disse væbnede under deres Henrejse, Ophold og Tilbagerejse skal være i den nævnte Herr Konges Kost og Tæring. Den nævnte Biskop lovede desuden, at han inden Paaske[5]) vilde meddele Ærkebispen ved Brev med hans og en anden Biskops Segl, om omtalte Herr Konge af Danmark vilde godkende og overholde denne Overenskomst. Fremdeles lovede han, at det ovennævnte Lejdebrev i to Udfærdigelser skulde oversendes til den nævnte Herr Ærkebiskop inden Apostlene Filips og Jakobs Dag[6]). Dette er forhandlet i Staden Lübeck i det Hus, som fornævnte Herr Ærkebiskop beboede, i Nærværelse af de gode Mænd, Herr Johannes, Dekan, Herman, Kantor, Helembert, Skolastiker, og Segeband, Skatmester, Kanniker ved Kirken i Lübeck, der var tilkaldt og opfordret til at være Vidner. Jeg Bartholomæus Ortolani fra Pamiers, kejserligt autoriseret offentlig Notar har overværet det omtalte og har modtaget og skrevet dette offentlige Dokument efter Ærkebispens og Bispens

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Bøn og Opfordring, og ovenover, som Hoved, har jeg sat Ordene: Vi har fastsat, og jeg har tilføjet mit sædvanlige Tegn. Til yderligere Sikkerhed for ovenstaaende har vi Jens, Ærkebiskop af Lund, og Henrik, Biskop af Reval, og Johannes, Dekan i Lübeck, ladet vore Segl hænge under dette offentlige Dokument.

1) jf. det skarpe Sammenstød mellem Jens Grand og Isarn i Lübeck 1298 14. November (DRB II 4 Nr. 332). — 2) i Kongens Lejdebrev af 1299 4. Marts er Fristen for Lejdet indskrænket til en Maaned efter 17. Juni (Nr. 11). — 3) Hertug Valdemar og Fyrst Vizlav optræder ikke som Medforlovere i Kongens Lejdebrev (Nr. 11). — 4) 8. Juni. — 5) 19. April. — 6) 1. Maj.

1299. 24. Februar. Løgumkloster. 10

Abbed Gunner og Klosteret i Løgum slutter Overenskomst med Bispen af Ribe om Afløsning af dennes Ret til 3 Ugers Gæsteri i Klosteret (Genbrev til Biskop Kristian af Ribes Brev af 1298 30. December, DRB II 4 Nr. 339).

Afskrift (Løgumbogen).

Broder Gunner, Abbed, og hele det menige Konvent i Løgum Kloster af Cistercienserordenen i Ribe Stift, til alle, som faar dette Brev at se, Hilsen med vor Herre Jesus Kristus.

Hyppigt plejer det at hænde ved et Bytte af Ting, at dette Bytte, naar det sker med Visdom og Klogskab, fører til begge Parters Gavn. Da vi ifølge vort Klosterløfte ganske særligt skal drage Omsorg for frit at kunne tjene vor Skaber, til hvis Tjeneste vi især har forpligtet os, og da vi derfor ifølge Apostlen af al Magt bør aflægge enhver Byrde, som hilder os[1]) og hindrer os i at følge Guds Bud, har vi belært ved Erfaring erkendt, at de tre Ugers Nathold[2]), som vi plejer at yde vore ærværdige Fædre, de Herrer Bisper af Ribe, paa deres Kirkes Vegne, er Aarsag og Anledning til, at Gudstjenesten hos os paa Grund af Folks Sammenstrømmen er ved at forringes og hele Klostret, saavel i det aandelige som i det timelige, er ved at lide varig Skade. Vi har derfor ofte haft vor Opmærksomhed henvendt paa Fjernelsen af denne Fare og Tynge, og vi har mangfoldige Gange omhyggeligt forhandlet indbyrdes herom; efter at have ansøgt om og opnaaet Tilladelse hos den ærværdige Fader og vor overordnede, Herr Peder, Abbed i Herrisvad[3]), og med vort Samtykke hjemler, overgiver og skøder vi for Fremtiden til den ærværdige Fader, Herr Kristian, af Guds Naade Biskop i Ribe, som frivilligt og gerne med sit Kapitels Samtykke er gaaet

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ind paa denne Afløsning og Erstatning for Natholdet, alt vort Gods, løst og fast, i Abterpmark i Brede Sogn, med vore Jorder i Ballum Marsk, samt den Gave til Bispen, der paa Folkemaalet kaldes Biskopsgave, som vi fra Arilds Tid og indtil nu upaakæret har besiddet i Løherred, Gramherred og i begge Rangstrupherreder, fra nu af, da dette Brev er givet, og til evig Tid at besidde frit som evig Afløsning for nævnte Nathold, med al den Ret, vi har haft i det fornævnte, dog paa det Vilkaar, at alle vore og vore Efterfølgeres undergivne paa Klostrets Gods, saavel det, det har, som det, det maatte faa, altid skal være fritaget for den biskoppelige Rettighed, som paa Folkesproget kaldes Helligbrøde og den ovenfor nævnte Gave til Bispen, som kaldes Biskopsgave, saaledes at de for Fremtiden ene og alene er pligtige at svare Klostrets Abbed disse Ydelser. Og vore Bude og Tjenere skal frit kunne samle og lade samle de Muslinger, som paa Folkesproget kaldes Schillæ (Skælle)[4]), paa Strandbredden i Ballum Marsk, og anbringe dem paa det faste Land efter Forgodtbefindende, og de skal altid frit kunne bruge de fælles Græsgange, som paa Folkesproget kaldes Fælled, til Græsning af Trækdyrene for vore Vogne, under deres Henrejse, Ophold og Tilbagerejse. Fremdeles erklærer vi, at vi og vore Efterfølgere aarlig skal tjene ovennævnte Herr Kristian af Ribe og hans Efterfølgere som Bisper af Ribe med to Dages Nathold, begrænset efter vort og vore egne Officialers Skøn og efter hans og deres Behag, og at vi i Fremtiden paa samme Maade som hidtil skal yde det Underhold af vore Sognekirker Løgum og Daler, som vi har som Anneks, hvilket vi paa Grund af Visitats skylder ham eller dem, sammen med Vikarerne, som bestrider Gudstjenesten i dem. Til Vidnesbyrd om denne Forligshandling, Overenskomst, Overdragelse, Skødning og Afløsning og til yderligere Sikkerhed har vi ladet vort Segl sammen med vor Faders, den ovennævnte Herr Abbed Peders, Segl hænge under dette Brev. Givet og forhandlet i vort ovennævnte Kloster i det Herrens Aar 1299 paa den hellige Mathias' Dag.

1) Paulus' Brev til Hebr. 12, 1. Citatet er unøjagtigt. — 2) omtales som Gæsteri i DRB II 4 Nr. 339. — 3) Herrisvad Kloster var Moderkloster for Løgum. — 4) brændtes og anvendtes som Kalk.

11 1299. 4. Marts. Aalborg.

Kong Erik 6. Menved udsteder et Lejdebrev for Ærkebiskop Jens 2. Grand.

Afskrift i det kongelige Bibliotek.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Erik af Guds Naade, de Danskes og Venders Konge, Estlands Hertug, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at vi med dette Brev giver og tilstaar den ærværdige Fader Jens, Lunds Ærkebiskop og Sveriges Primas, med alle og enhver gejstlig og verdslig, som han vil tage med sig, samt andre, som vil begive sig til ham for at trøste og tjene ham, dog med Undtagelse af dem, som ifølge Landets Love eller deres egen Antagelse af Betingelser, som kaldes Vilkaar, er dømt til, at de ikke i Sikkerhed maa opholde sig paa nogen Ø[1]), naar vi opholder os paa den, og til hverken der eller andetsteds at lade sig se for os, frit og sikkert Lejde for os, for alle vore Venner, Tilhængere og undergivne inden for vort Riges Grænser og for alle andre uden for vort Rige, som vil gøre eller undlade at gøre noget for vor Skyld, paa den Maade nemlig, at der fra vor og vore Mænds Side ikke med vort eller deres Vidende, Vilje og Raad eller ved aaben eller hemmelig Befaling fra os eller dem paa nogen Maade maa tilføjes ham nogen Uret, Skade eller Overlast af nogen. Det givne Lejde gaar ud paa, at han skal kunne komme til København førstkommende 17. Juni, opholde sig der, forhandle om det, som er os imellem, og som staar i Pavebrevet[2]), og frit drage bort, hvorhen han vil, uden at der lovligt kan lægges Hindringer i Vejen derfor, inden en Maaned efter at Forhandlingerne der har fundet Sted. Men hvis det skulde ske, at nævnte Herr Ærkebiskop af Lund inden for det nævnte Tidsrum dræbes, lemlæstes, fængsles eller paa anden Maade lider grove Krænkelser paa sit Legeme, hvilket Gud forbyde, ved nogen af vore Undersaatter, skal denne Misdæder og alle hans medskyldige i denne Handling anses for landflygtige og fredløse fra vort Rige for stedse, og alt deres Gods, med hvilken Ret de end har det, skal med det samme tilfalde Lundekirken og Ærkebispen at besidde med Rette til evig Tid. Vi og sammen med os de ærværdige Fædre, Herrerne Gisike af Odense, Bertold af Slesvig, Kristian af Ribe, Jens af Aarhus, Jens af Roskilde, Henrik af Reval, (Peder af Viborg)[3]) og Josef af Børglum, af Guds Naade Bisper, og de velbyrdige Mænd, Herr Gerhard, Greve af Holsten og Junker Kristoffer, vor Broder, samt 30 af vore Riddere, Herrerne Jon Lille, Drost Aage, Drost David, (Niels Bild, Drost hos de Danskes berømmelige Konge), Niels Mogensen, Niels Jul, Niels Lende, Hamund Lille, Jens Andersen, (Gunnulv Svendsen, Ove Saksesen, Peder Jonsen, Gælker i Skaane, Josef Mogensen), Knud Mule, Anders Tagesen, Oluf Tagesen, Jens Broksen[4]), Absalon Nielsen, Drost Jens Nist, Jens Assersen, Jens Gudmundsen, Svend Bonde, Tord Lille,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Jens Nielsen, Peder Mule, Esger Apysen, Henrik Friis, Peder Ubbesen, Niels Brok og Jens, kaldet Uff[5]), lover derfor ærligt og aflægger legemlig Ed paa, at alt det føromtalte ubrydeligt vil blive overholdt af os, af vore Undersaatter, Venner, (Tilhængere), og af alle andre, som det omtaltes ovenfor, uden nogensomhelst Svig og Bedrag. Og i Fald nævnte Herr Ærkebiskop skulde lide nogen Krænkelse, Skade eller Overlast paa Liv eller Lemmer eller paa nogen anden Maade, som det ovenfor omtales, skal de ovennævnte 30 Riddere inddrage i Odense og ikke forlade denne Stad, førend Herr Ærkebispen og Kirken i Lund er blevet fyldestgjort for de fornævnte grove Krænkelser, som det er omtalt ovenfor[6]), og paa samme Maade skal de inddrage i og ikke forlade Staden, indtil der i Tilfælde af lettere Overlast, ifald saadan tilføjes ham og hans Tilhængere under fornævnte Lejde, ydes Skadeserstatning efter gode Mænds Skøn. Og til Herr Ærkebispens og hans Tilhængeres større Sikkerhed og Forvaring skal Herr Jens, Biskop af Roskilde, komme til ham med et anstændigt Følge i Ystad senest førstkommende Pinsedag for derefter under Lejde og i Fællig at drage med ham til København. Til Vidnesbyrd herom er vort, Bispernes, Grevernes og vor Broders Segl hængt under dette Brev. Givet i Aalborg i det Herrens Aar 1299 Askeonsdag i Nærværelse af vore Raader.

1) d. v. s. de fredløse. — 2) af 1297 23. December (DRB II 4 Nr. 278). — 3) baade i dette og i det følgende Brev (Nr. 12) er Navnene paa Kongens Medforlovere overleveret i mangelfuld Form. Blandt Bisperne mangler Biskop Peder 2. af Viborg, som ifølge Ærkebispens Forlangende af 1299 11. Februar (Nr. 9) skulde deltage i Udstedelsen af Lejdebrevet, og som ifølge Stormændenes Lejdebrev af 1299 4. Marts (Nr. 12) ogsaa maa have deltaget i Brevets Udstedelse, da der i dette Brev udtrykkeligt siges, at 8 Bisper havde medbeseglet Lejdebrevet. Af de 30 Riddere, som skulde stille Sikkerhed (jf. Nr. 9, 11, 39), nævnes de 29 i Stormændenes Lejdebrev, men kun 25 i Kongens Brev. Sammenligner man de to Navnelister med hinanden, ser man, at Oluf Tagesen mangler i Brevet, udstedt af Stormændene (Nr. 12), mens de manglende i Kongens Brev (Nr. 11) er Drosten Niels Bild, Gunnulv Svendsen, Ove Saksesen, Gælkeren Peder Jonsen og Josef Mogensen. — 4) jf. Nr. 12, som har 'Bachisen'; muligvis identisk med Jens Baardsen. — 5) jf. Nr. 12, hvor han kaldes Jens Uffesen, men denne Form beror paa en sen Overlevering. — 6) nemlig ved, at de skyldige bliver gjort fredløse og forbryder deres Gods til Ærkebispen.

12 1299. 4. Marts.

Tredive danske Stormænd forpligter sig til at gaa i Indlager i Odense, dersom Kong Erik 6. Menveds Lejde til Ærkebiskop Jens 2. Grand brydes.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Afskrift i det kongelige Bibliotek.

Jon Jonsen, kaldet Lille, Aage Jonsen, David Thorstensen, Jens Nist, fordum Droster for de Danskes berømmelige Konge, Niels Bild, samme Herr Konges Drost, Niels Mogensen, Niels Jul, Niels Lende, Hamund Lille, Jens Andersen, Gunnulv Svendsen, Ove Saksesen, Peder Jonsen, Gælker i Skaane, Josef Mogensen, Knud Mule, Anders Tagesen, Jens Bachisun[1]), Absalon Nielsen, Esger Apysen, Niels Brok, hans Broder, Svend Bonde, Jens Assersen, (Oluf Tagesen)[2]), Jens Gudmundsen, Jens Nielsen, Tord Lille, Peder Mule, Henrik Friis, Peder Ubbesen og Jens Uffesen, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at vi har lovet ærligt og aflagt legemlig Ed paa, at alt og hver enkelt Ting, som staar i vor Herre Kongens Brev under hans, Kongerigets otte Bispers, den Herre Grev Gerhard af Holstens og Junker Kristoffers, Herr Kongens Broders, Segl om Ydelse og Overholdelse af Lejde og Sikkerhed for den ærværdige Fader Herr Jens, Ærkebiskop af Lund og Sveriges Primas, og for alle og enhver gejstlig og verdslig, som han maatte ønske at tage med sig, samt for andre, som vil begive sig til ham for at trøste og støtte ham, ubrydeligt skal blive overholdt i enhver Henseende i nøje Overensstemmelse med dette Brevs Indhold. Men hvis det skulde ske, hvad Gud forbyde, at nævnte Herr Ærkebiskop af Lund inden for det Tidsrum for Sikkerhed og Lejde, som er angivet i fornævnte Brev, dræbes, lemlæstes, fanges eller paa nogen Maade lider grove Krænkelser paa sit Legeme ved nogen af den Herre Kongens Undersaatter, skal denne Misdæder og alle hans medskyldige i denne Handling for stedse anses for landflygtige og fredløse fra Kongeriget Danmark, og alt deres Gods, med hvilken Ret det end tilhører dem, skal med det samme tilfalde Lundekirken og Ærkebispen at besidde med Rette til evig Tid, og vi skal alle og enhver herefter paa Opfordring straks inddrage i Odense og ikke forlade Staden, inden Herr Ærkebispen og Lundekirken har modtaget Fyldestgørelse for de ovennævnte grove Krænkelser, som det ovenfor omtales. Og paa samme Maade skal vi inddrage i og ikke forlade Staden, indtil der i Tilfælde af lettere Overlast, ifald en saadan tilføjes ham og hans Tilhængere under fornævnte Lejde, ydes ham Skadeserstatning efter gode Mænds Skøn. Til Vidnesbyrd herom er vore Segl hængt under dette Brev. Forhandlet i det Herrens Aar 1299 paa Askeonsdag.

1) jf. Nr. 11 Broksen. — 2) jf. Nr. 11 Note 3.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

13 1299. 6. Marts. Aalborg.

Den pavelige Legat Isarn formaner paany Kong Erik 6. Menved til at efterkomme Pavens Dom af 1297 23. December (DRB II 4 Nr. 278), idet han i modsat Fald banlyser Kongen.

Afskrift i det kongelige Bibliotek.

Isarn, Ærkepræst i Carcassonne, Herr Pavens Kapellan og Nuntius, beskikket som eneste Eksekutor med Hensyn til det nedenfor omhandlede, ønsker den stormægtige Fyrste Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders høje Konge, Lydighed og en rettere Visdoms Aand.

Efter det os paalagte Embedes Skyldighed har vi allerede for længere Tid siden[1]) henvendt os til Eders kongelige Stormægtighed med Formaninger og Forskrifter, for at I med det samme skulde fuldbyrde og i Fremtiden virkningsfuldt sørge for Udførelsen af den Anordning, Forskrift, Bestemmelse og Dom[2]), som den hellige Fader, ved det guddommelige Forsyn Pave Bonifacius den ottende, har udstedt og anordnet paa frelsebringende Maade i Sagen mellem Eder paa den ene Side og den ærværdige Fader Herr Ærkebiskop Jens af Lund paa den anden Side for at opnaa Fredens og Endrægtighedens Gode og forbedre Eders Riges Tilstand, saaledes som det nærmere staar i det apostoliske Brev, hvoraf vi gennem vor Notar Bartholomæus Ortolani, har ladet Eder tilstille en Kopi[3]), som det apostoliske Sædes Befaling paabød os, hvilket vi hverken kan eller bør undlade. Idet vi imidlertid omhyggeligt maa fastholde, at denne Anordning skal udføres, for at det ikke skal kunne bebrejdes os, at vi svigagtigt eller for Gunst og Naade har forsinket Udførelsen, retter vi til Overflod en indtrængende Henvendelse til Eders kongelige Majestæt, formaner Eder paa det strengeste og paalægger og befaler Eder uigenkaldelig i Kraft af den Myndighed, vi raader over, nu straks at tilbagegive samme Ærkebiskop det Gods, som under hans Fangenskab skal være berøvet ham, hvis det da endnu er i Behold. Er det ikke i Behold, skal I i lundensisk Vægt betale ham 3000 Mark lødigt Sølv, som Godset er vurderet til, og dertil 6000 Mark for Tab og Rente, og for de Ærkebispen og Lundekirken under Fængslingen og det lange Fangenskab tilføjede Forurettelser 40000 Mark. Eller ogsaa skal I — efter hvad der udtales i det apostoliske Sædes Brev, i Mindelighed forlige Eder med nævnte Ærkebiskop om disse Summer og iøvrigt med fuld Virkning overholde denne Forskrift, Anordning, Bestemmelse eller Dom, holde det Interdikt, som er lagt over Eders Rige, og lade alle

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Eders Undersaatter ubrydeligt holde det, saa vidt I formaar det, indtil der er ydet samme Ærkebiskop fuld og hel Erstatning, og indtil I har faaet fuld Sikkerhed for, at Interdiktet er hævet, idet I fuldstændigt afholder Eder og sørger for, at Eders Undersaatter afholder sig fra alle oprørske Handlinger, Forhindringer og Forstyrrelser, offentlige og private, og navnlig fra enhver Form for Overlast og Krænkelse af de gejstlige i Eders Rige og af Kirkens Friheder og Rettigheder baade paa dens Gods og dens eller dens undergivnes Personer, hvorved Virkningen af denne Forskrift, Bestemmelse, Anordning eller Dom paa nogen Maade kan hindres eller udsættes, og I skal, om der er foretaget noget eller fremtidig bliver foretaget noget mod det foran anførte, da føre det tilbage i den tilbørlige Stand. Skulde I ellers — hvad Gud forbyde — findes at være ulydig eller oprørsk over for det ovenfor staaende, banlyser vi Eder efter forudskikket behørig Paamindelse nu og fra da af[4]) i denne Skrivelse for til rette Tid og Sted at gaa videre, eftersom Ulydighedens Art fortjener at lide Straf, men stadig saaledes, at vi tager saa meget Hensyn til Eders Majestæt, som vi passende kan.

Dette blev forhandlet i Aalborg Fredag efter Septuagesima i det Herrens Aar 1299 i Overværelse af de ærværdige Fædre Biskop Henrik af Reval og Broder, nævnte Herr Konges Vicekansler i den hellige Fader Pave Bonifacius den ottendes 5. Pontifikatsaar. Til Vidnesbyrd herom og til større Sikkerhed har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev o. s. v.

1) jf. Nr. 3. — 2) jf. DRB II 4 Nr. 278 og Nr. 2 foroven. — 3) jf. DRB II 4 Nr. 330. — 4) disse Ord angiver maaske, at Banlysningen udtales nu, men først skal træde i Kraft efter en fornyet Paamindelse (Nr. 35), men da med Virkning fra den første Paamindelse (Nr. 3).

1299. 9. Marts. Lateranet. 14

Pave Bonifacius 8. stadfæster Valdemar 1.s Gave af Byen København med tilhørende halve Herred, saaledes som Kongens beseglede Brev siges at lyde paa, til Biskop Absalon samt dennes Overdragelse heraf til Roskildekirken.

Original i Rigsarkivet.

Bonifacius, Biskop, Guds Tjeneres Tjener, hilser den ærværdige Broder (Jens), Biskop af Roskilde, med den apostoliske Velsignelse.

Naar man beder os om, hvad der er ret og rimeligt, kræver baade Fornuft og Billighed, at vi i Kraft af vort Embede drager omhyggelig

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Omsorg for, at det virkeliggøres paa behørig Maade. Din Ansøgning er bleven overrakt os, i hvilken der staar, at Valdemar, Danmarks Konge — berømmelig Ihukommelse — som nærede de dybeste Følelser af Hengivenhed for Kirken i Roskilde, og som ved en lykkelig Handel ønskede at bytte det forgængelige med det evige og det jordiske med det himmelske i from og forudseende Gavmildhed i Dit Stift har skænket en By, kaldet København paa Folkesproget, og Halvdelen af det Herred, i hvilket Byen ligger, og som dengang tilhørte nævnte Konge, med alle Rettigheder og Tilliggender til Absalon, Biskop af Roskilde — salig Ihukommelse — en af Dine Forgængere og gennem ham til Kirken i Roskilde, til Ære for Gud og den hellige Martyr Lucius, med hvis Navn nævnte Kirke er smykket, saaledes som det fyldigere siges at staa i Kongens aabne Brev herom[1]). Idet vi bøjer os for dine Bønner, stadfæster vi med vor apostoliske Myndighed, hvad der i denne Sag er sket paa saa from og forudseende Maade, da vi anser det for gyldigt og godt, og bekræfter det ved dette Brev. Ingen maa derfor driste sig til at bryde dette vort Stadfæstelsesbrev eller i ubesindig Forvovenhed handle imod det, men hvis nogen vover at gøre det, skal han vide, at han derved vil paadrage sig Gud den almægtiges og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Vrede. Givet i Lateranet den 9. Marts i vort Pontifikats 5. Aar.

1) dette Brev kendes ikke og har maaske aldrig eksisteret og eksisterede i hvert Fald næppe paa den Tid (se Hist. Meddelelser om København 3. Rk. III S. 300—301).

15 [1299. Før 15. Marts]. Rom.

Magister Morten ansøger paa Kong Erik 6. Menveds Vegne Paven om forskellige Begunstigelser.

1. *Referat hos Bartholin:*

1299. Da Magister Morten, Kong Eriks Prokurator ved den romerske Kurie, havde indgivet forskellige Ansøgninger paa Kongens Vegne til Pave Bonifacius 8., opnaaede han forskellige Breve fra samme Pave til Isarn, Pavens Nuntius i Danmark, alle givne den 18. Marts i Pontifikatets 5. Aar[1]).

2. *Registratur hos Stephanius:*

Andragender indgivne til Paven ved Magister Morten til Fordel for hans Herre Kongen.

1) de omtalte Breve er Nr. 16 og 17 og Nr. 19—24.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1299. 15. Marts. Lateranet. 16

Pave Bonifacius 8. bemyndiger Isarn til at give Kong Erik 6. Menved Tilladelse til, naar han er blevet løst af Kirkens Ban, at lade afholde Gudstjeneste for sig og sin Husstand for lukkede Døre.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til samme[1]). Da vi har bestemt at udsende Dig til den stormægtige Fyrste Erik, Danmarks høje Konge, og til Danmarks Rige for at bestride visse Hverv, agter vi, idet vi bøjer os for Kongens Ansøgninger i dette Anliggende, at vise os naadige mod Kongen, navnlig i det, der angaar Sjælenes Frelse, saa vidt vi kan med Gud. Derfor giver vi i Kraft af dette Brev Dig, vise Broder, ubegrænset Fuldmagt til — efter i Henhold til, hvad vi ved et andet Brev[2]) har paalagt Dig desangaaende, paa rette Maade at have løst Kongen fra den Banlysningsdom, som han vides at have paadraget sig i Anledning af vor ærværdige Broder Ærkebiskop Jens af Lunds Fængsling og Fangenskab, som er foretaget af ham eller efter hans Befaling — paa vore Vegne frit at bevilge ham, at han, naar han kommer til Steder, der er belagt med Kirkens Interdikt, i sit Kapel at lade sin egen Kapellan holde Gudstjeneste med lav Røst og for lukkede Døre samt med Udelukkelse af dem, der er lagt under Interdikt eller Banlysning, for Kongen selv, hans Husstand og andre i hans Følge, for saa vidt de ikke selv har været Skyld i Interdiktet, eller der af det apostoliske Sæde særligt skulde lyses Interdikt over dem. Givet i Lateranet den 15. Marts i vort Pontifikats 5. Aar.

1) d. v. s. Isarn, jf. Nr. 15. — 2) Nr. 19 forneden.

1299. 15. Marts. Lateranet. 17

Pave Bonifacius 8. bemyndiger Isarn til at give Kong Erik 6. Menved Tilladelse til, at dennes Kapellan lader holde Messe for Kongen før Daggry.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til samme[1]). Da vi har bestemt at udsende Dig (som i forrige Brev til) giver vi i Kraft af dette Brev Dig, vise Broder, ubegrænset Fuldmagt til efter i Henhold til hvad vi ved et andet Brev[2]) paalægger Dig paa rette Maade at have løst Kongen o. s. v. indtil efter hans Befaling, at give ham

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Lov til, saa ofte som det er passende, før Dagen gryr, at lade sin egen Kapellan holde Messe for sig, uden at det skal kunne lægges hverken ham eller den Kapellan, der saaledes holder Messe, til Last, forudsat dog at Kongen benytter denne Tilladelse med Maade; thi naar vor Herre Jesus Kristus, fra hvem det evige Lys udstraaler, ofres ved Altertjenesten, bør dette fejres i Lyset, og ikke i Nattens Mørke. Givet i Lateranet den 15. Marts i vort Pontifikats 5. Aar.

1) d. v. s. Isarn, jf. Nr. 15. 16. — 2) jf. Nr. 19.

18 1299. 17. Marts.

Kapitel, Raadmænd og Borgerskab i Slesvig bevidner, at Gerhard Lang, Borger i Hamborg, har skænket en Grund i Fiskergade i Slesvig til Vedligeholdelse af en Brønd øst for Trinitatis Kirke.

Afskrift hos Ulrich Petersen.

Kapitlet i Slesvig, Raadmændene og hele Borgerskabet i samme Stad Slesvig til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

For at ikke det, som sker i Tiden, skal svinde med Tiden, plejer man at forevige det med levende Røst eller ved skriftligt Vidnesbyrd. Derfor har Herr Gerhard Lang, Borger i Hamborg, i vor Nærværelse til Gavn for hele vor Stad og til Frelse for sin Sjæl bestemt, at han har givet den Grund i Fiskergade, som han har købt af Arvingerne efter Jan Bustrup, og som aarligt yder 4 Skilling Sterlinger, til Nytte for en vis Brønd beliggende øst for Trinitatis Kirke, saalænge nævnte Brønd maatte synes at gavne hele Borgerskabet, dog paa den Betingelse, at Oppebørslen af nævnte Grund skal bestyres af Præsten og Værgerne ved Trinitatis Kirke. De Penge, der oppebæres, skal nævnte Værger lade opbevare i Kirkens Kiste og hvert Aar gøre Regnskab for dem for Raadmændene, saa at, hvis det maatte være nødvendigt, nævnte Brønd kan istandsættes for de sammensparede Penge. Og hvis det hænder, at oftnævnte Brønd nedlægges, fordi den er til Hindring for Staden, skal Oppebørslen af omtalte Grund til evig Tid knyttes til omtalte Kirke til dens Brug. Til Vidnesbyrd herom er Kapitlet i Slesvigs Segl, samme Stads Segl samt den Gerhards Segl, som overdrog Grunden, hængt under dette Brev. Givet i det Herrens Aar 1299 den 17. Marts.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1299. 18. Marts. Lateranet. 19

Pave Bonifacius 8. bemyndiger Isarn til under visse Forhold at løse Kong Erik 6. Menved, hans Broder Kristoffer og andre af deres medskyldige af Kirkens Ban samt give Dispensation til de gejstlige, der trods Interdikt har afholdt Gudstjeneste.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor elskede Søn Isarn, Ærkepræst i Carcassonne, vor Kapellan. Som Kirken, vor Moder, martres i sit Indre, naar de, der er genfødte i Daabens Vand, og da især, naar denne Verdens katolske Fyrster, som Gud har villet paa priselig Maade skulde rage op over andre i Magt, forledte ved en ond Aands Bedrag hengiver sig til skændig Færd, saaledes fryder vor Moder sig, naar de vender om fra Mørket til Lyset og med Ærbødighed beder om Tilgivelse for, hvad de har gjort, idet hun mildt lader dem faa Del i sin Barmhjertighed, skønt de har udfordret hende ved deres Krænkelser. Da nu den stormægtige Fyrste Erik, Danmarks høje Konge, og hans Broder, den velbyrdige Kristoffer, og nogle andre, som i dette Anliggende var deres medskyldige og Følgesvende — fordi Kongen selv eller ved een eller flere andre og fornævnte Kristoffer sammen med andre dristede sig til fordum i ugudelig Forvovenhed at tage Ærkebispen af Lund til Fange og holde ham i Fængsel — er banlyste, da Kongens og hans Broders Lande er belagte med Kirkens Interdikt og da tillige nogle gejstlige i de Lande ved ikke at overholde dette Interdikt, idet de har holdt Gudstjeneste eller taget Del deri, vides at have paadraget sig Irregularitetens Lyde, har Kongen ydmygt ansøgt os om, at vi med vor apostoliske Velvilje barmhjertigt vilde tage os af dem med Hensyn til dette Anliggende. Lykkelige over deres Omvendelse vil vi naadigt aabne Barmhjertighedens Dør for dem og, eftersom vi har særlig Tillid i Herren til Dig, som vi har udsendt til Kongen og disse Lande i disse og andre Hverv, giver vi i Kraft af dette Brev Dig, vise Broder, ubegrænset Fuldmagt til, at Du paa vore Vegne i dette Tilfælde maa løse samme Konge tillige med hans Broder og de andre banlyste af fornævnte Ban i Kirkens sædvanlige Form, naar de ydmygt ansøger Dig derom, dog først efter at de har givet den, der har lidt Overlast, fuld Erstatning; fremdeles giver vi Dig Fuldmagt til at hæve Interdiktet og give dem, der som nævnt har paadraget sig Irregularitet, Dispensation med Hensyn til fornævnte Irregularitet, men først efter at have paalagt dem en helsebringende Bod, som Du ser, at det efter Guds Vilje er tjenligt for deres Sjæles Frelse. Givet i Lateranet den 18. Marts i vort Pontifikats 5. Aar.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

20 1299. 18. Marts. Lateranet.

Pave Bonifacius 8. bemyndiger Isarn til at gøre Brug af den kirkelige Banlysning over for dem, som lægger Hindringer i Vejen for Fredens Genoprettelse.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til samme[1]). Da vi har bestemt at udsende Dig til den stormægtige Fyrste Erik, Danmarks høje Konge, for at bringe Kongen og hans Rige Fredens og Roens Gode og for at udføre andre Hverv, som vi har betroet Dig, er det vort Ønske, at Du desto lettere, fordelagtigere og nyttigere skal kunne bestride disse Hverv, jo større Myndighed Du af os bliver udstyret med. Derfor giver vi i Kraft af dette Brev Dig, vise Broder, Fuldmagt til, om Du finder det tjenligt, med Kirkens Straf at tvinge dem, der forstyrrer og hindrer Freden, enten det er offentligt eller hemmeligt, efter først at have formanet dem, til helt at afstaa fra denne Forstyrrelse og Hindring, uanset om nogle af det apostoliske Sæde har faaet bevilget, at de ikke skal kunne lægges under Interdikt, banlyses eller suspenderes ved apostoliske Breve, som ikke særlig og Ord til andet omtaler denne Bevilling. Givet som ovenfor[2]).

1) d. v. s. Isarn, jf. Nr. 19. — 2) jf. Nr. 19.

21 1299. 18. Marts. Lateranet.

Pave Bonifacius 8. bemyndiger Isarn til at give Kong Erik 6. Menved og Dronning Ingeborg Dispensation til at forblive i det Ægteskab, som de har indgaaet, skønt de er beslægtet i fjerde Grad.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til samme[1]). Skønt de hellige kanoniske Regler forbyder Indgaaelse af Ægteskab i fjerde Slægtskabs- eller Svogerskabsgrad[2]), plejer det apostoliske Sæde dog undertiden at lade sig bevæge ved fromme Menneskers, især ved højtstaaende Personers Bønner og at meddele Dispensation i dette Anliggende. I en Ansøgning, som Danmarks høje Konge, Erik, har forebragt os, udtales det, at Kongen, da Riget i sin Tid, efter at hans Fader, Kong Erik, berømmelig Ihukommelse, var død, ved hans Fjenders Magt og Ondskab paa mange Maader var undertrykt og brudt sammen, til Beskyttelse og Forsvar for sig selv og nævnte Rige traf en Aftale om straks at ville indgaa[3]) Ægteskab med vor kære Datter i Kristus Inge-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

borg, Søster til vor kære Søn i Kristus Birger, Sveriges høje Konge, til hvis Beskyttelse han som Følge deraf havde stor Tillid; han har ogsaa fuldbyrdet Ægteskabet og i flere Aar[4]) levet sammen med hende. Men da denne Erik og nævnte Ingeborg er beslægtet med hinanden i fjerde Slægtskabsgrad, og der ved en Skilsmisse[5]) mellem dem, hvis den skulde finde Sted, let kunde opstaa den største Forargelse, Had og Krige, har de ydmygt ansøgt os om, at vi i dette Anliggende barmhjertigt vilde værdiges at drage Omsorg for dem i denne Sag med Dispensationens Naadegave. Da vi til Udførelsen af visse Hverv har besluttet at udsende Dig til nævnte Konge af Danmark og de Egne, giver vi i Kraft af dette Brev Dig, vise Broder, til hvem vi nærer fuld Tillid i Herren, fuld og fri Ret til paa vore Vegne at meddele ovennævnte Kong Erik og Ingeborg Dispensation til frit at forblive i dette Ægteskab og tillige erklære de Børn, de i Ægteskabet har avlet eller fremtidig maatte avle, for ægtefødte, uanset den Hindring, der ligger i Slægtskabsforholdet — naar Du først i Henhold til det Paalæg, vi ved vort andet Brev[6]) har givet Dig, paa rette Maade har løst Kongen af den Banlysningsdom, han vides at være ifaldet paa Grund af den ved ham eller hans Stedfortrædere foretagne Fængsling af vor ærværdige Broder Ærkebiskop Jens i Lund og hans Fangenskab. — Givet som ovenfor[7]).

1) d. v. s. Isarn, jf. Nr. 19. — 2) jf. DRB II 1 Nr. 91 Note 2 (c. 8 X de consanguinitate et affinitate IV 14). — 3) jf. DRB II 4 Nr. 174 Note 2. — 4) Ægteskabet blev indgaaet 1296. — 5) om egentlig Skilsmisse kunde der efter kanonisk Ret ikke være Tale, men vel om en Ophævelse af Ægteskabet paa Grund af Mangel af en Ægteskabsbetingelse, hvoraf da vilde følge, at de i Ægteskabet fødte Børn ansaas for ikke ægtefødte, se nedenfor i Brevet. — 6) Nr. 19. — 7) d. v. s. i Lateranet den 18. Marts i vort Pontifikats 5. Aar (jf. Nr. 19).

1299. 18. Marts. Lateranet. 22

Pave Bonifacius 8. paalægger Grev Johan og Grevinde Filippa af Haînaut at frigive de Ejendele, som de har frataget Kongen af Danmarks og Magister Mortens Udsendinge.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor elskede Søn, den velbyrdige Grev Johan og vor elskede Datter i Kristus, den velbyrdige Frue, Grevinde Filippa af Haînaut, hans Hustru. Vi harmes og næsten forvirres ved den Harme, man volder os, naar det kommer os for Øre, at Mennesker paa Vej til eller fra det aposto-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

liske Sæde, som er de enkelte troendes Værner og Forsvarer, hjemsøges med Udplyndring, plages med Fængsel og holdes tilbage eller paa anden Maade udsættes for uforskyldt Overlast og Tab, eftersom man i en saadan Fremfærd foruden anden Usømmelighed maa erkende, at det drejer sig om Ringeagt for dette Sæde. Blandt andre Forhandlinger ved fornævnte Sæde, som gentages offentligt tre Gange hvert Aar, plejer samme Sæde at lyse Anatema og Ban over alle dem, der fængsler, udplyndrer eller drister sig til at tilbageholde Mennesker paa Vej til eller fra det. Nylig har vi ikke uden Undren, for ikke at sige Bestyrtelse, erfaret, at nogle Udsendinge, som tillidsfuldt sendtes til os og dette Sæde fra den stormægtige Fyrste Erik, Danmarks høje Konge, og fra vor elskede Søn, Magister Morten fra Danmark, Kannik i Paris og samme Konges Kansler, da de lagde Vejen gennem Eders Land, blev taget til Fange, som Fanger ført til Dig, Filippa, og siden holdt tilbage, sat i Fængsel og mishandlet paa en uhyrlig Maade, saa at en af dem, som endogsaa siges at have været Subdiakon, døde der efter umenneskelige Pinsler; de blev fremdeles skamløst berøvet ikke faa Penge, Stridsheste, øvrige Heste og andet Gods, som tilhørte Kongen, Kansleren og Udsendingene, hvilket Gods nævnte Udsendinge havde med sig. Og skønt disse Ejendele og dette Gods vides at bero hos Eder, og skønt nævnte Konge indtrængende har anmodet Eder om at give det tilbage, har I dog ganske efter eget Forgodtbefindende nægtet at tilbagegive det. Da Eders Ære, Rygte og Tarv som Følge heraf kan lide mangfoldig Skade paa Grund af den Ærbødighed, der skyldes baade det apostoliske Sæde og samme Konge, med mindre I beredvilligt og klogt og paa en rundhaandet Maade raader Bod paa det, I har gjort, retter vi vor Bøn og indtrængende Formaning til Eders Velbaarenhed, idet vi ved denne apostoliske Skrivelse paalægger Eder at skænke vore Ord sønlig og villig Forstaaelse og, idet I mærker Eder, at vi i dette Anliggende som en Fader tager os af, hvad der sømmer sig for Eders Ære, lader det saaledes røvede hurtigt og villigt give tilbage til Kongens og Kanslerens Udsendinge og ved klogt at forbedre Eder søger at forsone Kongen med Hensyn til den Uret, der er tilføjet ham og hans Folk paa en saadan Maade, at vi kan finde, at I fromt og virkningsfuldt har opfyldt vore apostoliske Bønner og Paabud, og Kongen og I indbyrdes kan nære Velvilje mod hinanden, og der ikke deraf skal opstaa nogen Forargelse. Givet som ovenfor[1]).

1) jf. Nr. 21 Note 5.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1299. 18. Marts. Lateranet. 23

Pave Bonifacius 8. bemyndiger Isarn til at overdrage tre Kanonikater i henholdsvis Roskilde, Ribe og Slesvig til tre af den danske Konges gejstlige.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor elskede Søn Isarn, Ærkepræst i Carcassonne, vor Kapellan. Da vi til Bestridelse af visse Dig betroede Hverv har besluttet at udsende Dig til den stormægtige Fyrste Erik, Danmarks høje Konge, og til Danmarks Rige, og — idet vi bøjer os for Kongens Ansøgninger — vil vise hans Person Ære og ved den Ære, vi viser ham, ogsaa drage Omsorg for andre, meddeler vi i Kraft af dette Brev Dig, vise Broder, til hvem vi nærer særlig Tillid i Herren, ubegrænset Fuldmagt til denne Gang, medens Du bestrider de ovenfor omtalte Hverv, paa vore Vegne personlig eller ved een eller flere andre efter Kongens Begæring at lade tre egnede gejstlige i Kongens Tjeneste, som han selv udpeger for Dig, optage som Kanniker og Brødre, den ene i Roskilde, den anden i Ribe og den tredje i Slesvig Domkirker, der alle ligger i hans Rige, og at give dem Provision paa Præbender i disse Kirker, om nogen er ledige der, eller saa snart Lejlighed byder sig. Fremdeles giver vi Dig Fuldmagt til med Kirkens Straf under Udelukkelse af Appel at tugte dem, der sætter sig herimod, uanset Sædvaner eller Bestemmelser ved disse Kirker angaaende et vist Antal Kanniker eller angaaende hvadsomhelst andet, som strider herimod, selvom disse Sædvaner og Bestemmelser er sikrede ved Ed, apostolisk Stadfæstelse eller en hvilkensomhelst anden Bekræftelse, eller uanset om vi har fundet for godt at udsende vore Skrivelser til Fordel for andre i disse Kirker eller en enkelt af dem; uanset ogsaa, om nogle, som vi ellers ikke vil, at dette skal være til Skade for, i disse Kirker eller en af dem ved det apostoliske Sædes eller en anden Myndighed er optaget som Kanniker eller arbejder paa at blive optagne som saadanne; uanset endelig om nogen af dette Sæde har faaet en almindelig eller særlig Bevilling til ikke paa nogen Maade at være pligtige til at modtage eller finde sig i Provision af nogen eller kunne tvinges dertil, og at ingen ved apostolisk Brev, som ikke fuldstændigt og udtrykkeligt og Ord til andet omtaler denne Bevilling, kan faa Provision paa Kanonikater og Præbender ved disse Kirker eller paa Embeder, som de har Ret til at overdrage eller paa anden Maade raade over, hvorledes det saa end maatte være, uanset sluttelig enhver anden Begunstigelse

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

fra dette Sæde, hvorom og om hvis fulde Ordlyd der skal finde særlig Omtale Sted i Brevet selv, eller om disse gejstlige ellers har Embeder. Givet som ovenfor[1]).

1) jf. Nr. 21 Note 5.

24 1299. 18. Marts. Lateranet.

Pave Bonifacius 8. paalægger Ærkebispen af Riga og Bisperne af Dorpat og Øsel at bistaa den danske Konges Vasaller i Estland mod Hedningene.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Bonifacius, Biskop, Guds Tjeneres Tjener, hilser sine ærværdige Brødre Ærkebispen i Riga og Bisperne i Dorpat og paa Øsel med den apostoliske Velsignelse.

De vantro Hedninge, der hader Kristendommen og higer efter at forstyrre de troendes Fred, rejser sig — efter hvad vi hører — hyppigt i fornærmelig Formastelighed mod den stormægtige Fyrste Erik, Danmarks høje Konge, og hans Vasaller i Estland, idet de drister sig til at angribe dem og søger at udrydde Vasallerne, for at Vantroen takket være Hedningenes skamløse Forsøg ved deres Magt kan brede sig over Jorden, hvad Gud forbyde. Hvor afskyeligt og fordærveligt det vilde være, eller til hvor stor Skade og Haan for dem, der tilbeder Kristus, og da især for Eder og andre paa de Kanter, om fornævnte Hedninge, hvad den Allerhøjeste afvende, skulde faa Overhaand der og udbrede deres medfødte Sletheds Gift, det skal I i Eders Visdom ikke forsømme (at bemærke), men klogeligt betænke, saaledes at nidkær Kærlighed til Herren og Kristentroens Dyrkelse kan erkendes at gløde i Eders Hjerter. Derfor retter vi til Eder, Brødre, vor Bøn og Opfordring i Herren, idet vi ved denne apostoliske Skrivelse paa det strengeste befaler og paalægger Eder, med virksom Iver ad de Veje og med de Midler, I finder tjenlige dertil, at imødegaa Hedningenes skamløse Forsøg og til Forsvar for nævnte Land Estland og til Udbredelse af omtalte Tro at yde Kongen af Danmarks fornævnte Vasaller Hjælp saa klogt og saa virksomt, at den kristne Tro og Religion ved Eders Iver kan triumfere der ved Guds mægtige Hjælp, saa I derved i rigt Maal kan opnaa den evige Gengældelses Løn, Lov og Pris blandt Menneskene og i Tidens Løb kan forpligte Kongen til at opfylde Eders Ønsker. Givet i Lateranet den 18. Marts i vort Pontifikats 5. Aar.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1299. 23. Marts. 25

Wulfard, Sognepræst i Schaprode paa Rügen, opgiver sin af Oluf og Florentius, Kanniker i Roskilde, støttede Modstand mod Oprettelsen af et Kloster paa Øen Hiddensee.

Original i Stettin.

Wulfard, Sognepræst ved Kirken i Schaprode i Roskilde Stift, til alle troende kristne, som faar dette Brev at se eller hører det læse, Hilsen med den glorrige Jomfrus Søn.

Vi gør vitterligt for nulevende og tilkommende, at vi, da Herr Abbeden og Brødrene i Neuencamp Kloster af Cistercienserordenen begyndte at bygge et Abbedi af deres Orden paa den Ø, som kaldes Hiddensee uden at have spurgt os, skønt samme Ø syntes at høre under vort Sogn, mente at dette skete til vor Skade, og derfor lagde Hindringer i Vejen ved Opførelsen af Abbediet sammesteds paa den Maade, at der over for samme Brødre paa omtalte Ø ogsaa ved Kast af Smaasten[1]) nedlagdes Indsigelse mod det nye Værk af Magister Oluf og Magister Florentius, Kanniker i Roskilde. Omsider søgte vi — for at tilstaa Sandheden — formanet af vor egen Samvittighed at komme til Forstaaelse med fornævnte Abbed og Brødrene, hvilket faldt os saa meget desto lettere, som vi erindrede de store og talrige Farer for Sjælene, som var en Følge af Vanskeligheden ved Sejladsen over den Havarm, der skiller vort Sogn og Øen; thi som bekendt omkom mange Børn ynkværdigt uden Daabens Naade og ligeledes mange voksne uden det hellige Sakrament og den sidste Olie og Skriftemaal. Ved Mægling af følgende hæderværdige gejstlige og verdslige Mænd, nemlig Herr Wobrut, Sognepræst i Sagard, Roskildebispens Official, samt Herr Thomas og hans Søn Herr Henrik og Herr Markvard, Riddere, kaldet von Platen og Herr Petrus, Prior i Neuencamp, og Herr Konrad Haken, Munk og Forstander for Gaarden i Stralsund, er al Uenighed om det fornævnte bleven bilagt paa den Maade, at Herr Abbeden og Brødrene i Sankt Nicolai Kloster paa Hiddensee skal yde os hvert Aar, saalænge vi lever, $2^1/_2$ Mark Penge i gængs Mønt for al Frugt og Nytte, som vi kunde have af omtalte Ø, ligegyldigt paa hvilken Maade. Herr Abbeden og Brødrene skal til Gengæld udøve Sjælesorgen i Menigheden, saaledes at de skal gøre Regnskab for den retfærdige Guds Domstol paa den yderste Dag. Til Sikkerhed herfor er vort Segl hængt under dette Brev. Vidnerne er de ovenfor omtalte og adskillige andre troværdige

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Mænd. Forhandlet er dette i det Naadens Aar 1299 Mandagen efter Søndagen Oculi mei.

1) d. v. s. symbolsk Handling, der angiver en Indsigelse mod Opførelsen af en Bygning (*operis novi nuntiatio* er det romerretlige Udtryk for Nedlæggelse af et saadant Forbud).

26 [Efter 1299. 23. Marts].

Johannes, Abbed i Eldena, og Didrik, Abbed i Neuencamp, vidimerer Sognepræsten Wulfards Brev af 1299 23. Marts (Nr. 25).

Original i Rigsarkivet.

Johannes, kaldet Abbed i Eldena, samt Didrik, Abbed i Neuencamp, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

I skal vide, vi har set og læst det efterfølgende Brev af Herr Wulfard — salig Ihukommelse — forhenværende Sognepræst i Schaprode, beseglet paa tilbørlig Vis, uskrabet, ustungent og ufordærvet samt ubeskadiget i enhver Henseende og af denne Ordlyd: Wulfard, Sognepræst i Schaprode i Roskilde Stift til alle troende kristne, der faar dette Brev at se eller hører det læse (o. s. v. = *Nr. 25*).

27 1299. 25. Marts. Slangerup.

Jon Jonsen Lille bevidner, at han med sin Hustru Ingefreds Samtykke har skødet Jordegods i Langerød, Kollerød og Vejby til Klostret i Esrom.

Afskrift (Esrombogen).

Jon Jonsen, kaldet Lille, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Da vor Tanke intet nemmer, at jo Tiden udsletter det, er en skriftlig Affattelse af vor Tanke et paalideligt Segl. Derfor vil vi, at det skal komme til alles Kundskab, at vi med Samtykke og klar Tilslutning fra vor elskede Hustru Ingefreds Side paa Slangerup Ting har skødet til de fromme Mænd Herr Abbeden og det menige Konvent i Esrom alt det Gods, som vi vides at have haft i Langerød, at besidde med Rette til evig Tid paa det Vilkaar, at Herr Abbeden og det menige Konvent er forpligtet til en Gang hvert Aar at højtideligholde min og min Hustrus Aartid samtidig førstkommende Hverdag efter Apostlene Simons og Judas' Dag[1]), og efter Bestemmelse af

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

den Abbed, som til enhver Tid forestaar Klostret, skal der gives Munkene et Mindemaaltid med godt Øl og en Tønde Travenøl[2]), med gode Fisk, Oste og Smør. Fremdeles vil vi, at alt skal overholdes af samme Herr Abbed og det menige Konvent vedrørende vort Gods i Kollerød, nemlig vedrørende den halve Mark Skattejord, som vi har skødet dem Dagen før den hellige Paulus' Omvendelse, saaledes som det fyldigere og klarere indeholdes i vort Testamente, saa at der af den, der til enhver Tid er Sakristan, skal bekostes og anbringes to store Kærter ved Højalteret under Ophøjelsen af Herrens Legeme, og til ethvert Alter i nævnte Kirke skal der efter Sakristanens Bestemmelse sørges for Lys. Fremdeles skøder vi i Kraft af dette Brev til fornævnte Herr Abbed og menige Konvent alt dets Gods, som vi har haft i Vejby, at besidde med Rette evindelig og at raade over efter deres Forgodtbefindende. For at der ikke i Fremtiden skal rejses nogen Tvivl overfor de omtalte Herrer i Anledning af dette lovligt skødede og afhændede Gods, har vi givet dem dette Brev og til yderligere Bekræftelse vedhængt vort, Herr Oluf Tagesens og vore Sønners, Torbens, Jens' og Jakobs Segl. Givet i det Herrens Aar 1299 paa Jomfru Maries Bebudelsesdag, og nærværende ved fornævnte Skødning var Herr Abbeden i Æbelholt, Tue Jakobsen, Foged paa Søborg, Povl, kaldet Hvid, og adskillige andre troværdige Mænd.

1) 28. Oktober. — 2) d. v. s. lybsk Øl.

1299. 4. April. Hammershus. 28

Ærkebiskop Jens 2. Grand af Lund lover at godkende det Lejdebrev, som Kong Erik 6. Menved og Isarn maatte komme overens om, eventuelt i Samraad med Biskop Jens 1. af Roskilde eller en anden Biskop.

Afskrift i det kongelige Bibliotek.

Jens, af Guds Miskundhed Ærkebiskop i Lund og Sveriges Primas, til alle, som faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

Skønt den Herre Kongen af Danmark — ledet af vi ved ikke hvilken Tanke — ingenlunde vil give os det Lejde, som vor ærværdige Broder, Bispen af Reval, Herr Kongens befuldmægtigede og særlige Udsending, var blevet enig med os om[1]), vil vi dog ikke destomindre for fuldstændig at fjerne enhver Grund til mod os at rejse den Beskyldning, at det skyldes os, at der ikke sluttes Fred og opnaas Enighed — hvilket nogle af al Magt

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

arbejder paa, nemlig for at det apostoliske Sædes Hensigt og Retfærdighedens Gode paa den Maade ikke skal opnaa behørig Virkning — vælge den ærværdige Herr Isarn, vor højhellige Faders og Paves Kapellan og Nuntius til vor Mægler og godkende ham som saadan, idet vi ærligt lover, at ethvert Lejde, som han maatte anse for tilstrækkeligt for os og meddele os ved sit aabne Brev, vil vi godkende som Lejde til at komme til København og til at tage Ophold i vor ærværdige Broders, Roskildebispens Borg for at komme til Forhandling og Afslutning af Forlig med den nævnte Herre Konge og med andre, saaledes som det udførligere staar i vor alt nævnte Paves Dom og Forordning[2]). Vi lover ydermere at godkende altnævnte Lejde ved vort Brev med hvilkensomhelst Straf[3],) som samme Herr Nuntius maatte lade os meddele ved sit aabne Brev. Og hvis den omtalte Herre Konge maaske ikke vil godkende den nævnte Herr Nuntius som ene Mægler, tilforordner vi ham den alt nævnte Biskop af Roskilde, idet vi paa samme Maade som ovenfor lover, at vi i alle Henseender vil tage imod ethvert Lejde, som selve den Herre (Nuntius) og en anden Biskop, hvem den oftnævnte Herre Konge maatte udpege hertil, sender os i deres aabne Brev som sikkert og antageligt for os i Henhold til det ovenomtalte. Til Bevis herfor er vort Segl hængt under dette Brev. Givet paa Hammershus i det Herrens Aar 1299 den 4. April.

1) Nr. 9. I Stedet giver Kongen og hans Mænd Nr. 11 og 12. — 2) DRB II 4 Nr. 278. — 3) Meningen er, at Ærkebispen vil godkende Lejdet, uanset hvorledes den Straf, der skal ramme Kongen i Tilfælde af Brud paa det, maatte være fastsat (jf. Modsætningen mellem de af Ærkebispen i Nr. 9 stillede Betingelser og det af Kongen i Nr. 11 tilbudte).

29 1299. 11. April. Nyborg.

Kong Erik 6. Menved tager Bymændene i Nyborg under sin Beskyttelse og stadfæster de Rettigheder, de har haft i Kong Valdemars Dage, idet han forbyder Sandemænd og Herredsnævninger at fælde dem, da de alene skal staa til Ansvar paa deres Byting.

Afskrift i det kongelige Bibliotek.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle med dette Brev[1]), at vi tager nærværende Brevvisere, vore elskede Bymænd i Nyborg, under vor Fred og Beskyttelse for

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

særligt at forsvare dem, og at vi tilstaar dem alle de samme Friheder og Naader, som de vides frit at have haft i Kong Valdemars Dage, salig Ihukommelse. Vi forbyder strengt, at nogen Sandemand eller Nævning ligegyldigt fra hvilket Herred drister sig til at fælde dem i nogen Sag eller ogsaa at fortrædige dem. Men vi vil, at enhver, som maatte ønske at rejse Tiltale mod dem i nogen Sag, skal føre Sagen paa Tinget i vor By, og der skal de omvendt staa til Ansvar, under Overholdelse af Rettens Orden. Vi forbyder derfor strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder eller deres Stedfortrædere eller nogensomhelst, hvilken Stilling han end indtager, drister sig til paa nogen Maade at hindre dem alle eller nogen af dem imod dette Brevs Ordlyd, saafremt han vil undgaa vor Vrede og kongelige Hævn. Givet i Nyborg i det Herrens Aar 1299 Lørdagen inden Palmesøndag i vor Nærværelse med Herr Hamund Lille som Vidne.

1) jf. DRB II 4 Nr. 83.

1299. 11. April. Nyborg. 30

Kong Erik 6. Menved paalægger Indbyggerne i Vindinge Herred at holde Herredsting hver Onsdag i Nyborg og giver Bymændene i Nyborg Ret til at handle med dem paa Torvet om Onsdagen.

Afskrift i det kongelige Bibliotek.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi paalægger alle i Vindinge Herred, at de for Fremtiden ikke undlader hver Onsdag at holde deres Ting i Nyborg og paa ingen Maade andetsteds, saafremt de vil undgaa vor kongelige Hævn. Ydermere tilstaar vi af særlig Naade Bymændene i Nyborg alle og enhver den Frihed, at de for Fremtiden hver Onsdag maa holde almindeligt Torv med de udenbys der og afslutte en hvilkensomhelst Handel, idet vi strengt forbyder, at nogen af vore Fogeder eller deres Stedfortrædere eller nogensomhelst anden drister sig til paa nogen Maade at hindre Bymændene imod dette Brevs Ordlyd, saafremt de vil undgaa vor kongelige Hævn. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Nyborg i det Herrens Aar 1299 Lørdagen inden Palmesøndag i vor Nærværelse og med Hamund Lille som Vidne.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

31 1299. 16. April. Ribe.

Biskop Kristian 2. af Ribe bekendtgør, at han har overladt en Kvinde ved Navn Søster det ham tilhørende Hus i Bredegade i Ribe for hendes Livstid som Vederlag for hendes Gave til Peblingene i Ribe.

Efter Tryk hos Terpager.

Kristian, af Guds Naade Biskop i Ribe, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at da Ihændehaversken af dette Brev, Søster, har skænket og skødet 16 Læs Hø i Lille Jerne Enge i Skast Sogn til Peblingenes Hus[1]) i Ribe at besidde evindelig, overlader vi, idet vi tager nævnte Søsters fromme Offer i Betragtning, efter vort Kapitels Raad og med dets Samtykke hende til Gengæld for nævnte Gave vort Hus i Bredegade ved Sankt Mikkels Port, i hvilket hun nu bor, for hendes Livs Dage frit at raade over og bebo uden Afgift eller Ydelse af Skyld. Men hvis det skulde hænde, at ovennævnte Hus ved Brand eller ved en anden Ulykke ødelægges, bestemmer og forpligter vi nævnte Pughus eller sammes Forstander til uden al Modsigelse at yde nævnte Søster 4 Mark i gængs Mønt aarligt til de gængse Terminer. Til Vidnesbyrd herom er vort og Kapitlets Segl hængt under dette Brev. Givet i Ribe i Kapitlet i det Herrens Aar 1299 paa Skærtorsdag.

1) ogsaa kaldet Puktoft (se Nr. 32).

32 1299. 20. April.

Biskop Kristian 2. af Ribe henlægger 40 Mark eller 5 Pund Sterling af Henne Sognekalds Indtægter til Peblingene i Ribe.

Efter Tryk hos Terpager.

Kristian, af Guds Naade Biskop i Ribe, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

I Betragtning af Menneskenes korte og forgængelige Hukommelse har den ærværdige Oldtid viseligen bestemt, at man med levende Røst eller skriftligt Vidnesbyrd skal forevige det, som i Tiden sker, for at det ikke med Tiden igen skal udslettes. Derfor gør vi vitterligt for alle, at vi viseligen med vort Kapitels Samtykke til de fattige Peblinge, som vi har optaget i Stenhuset i Puktoft, foruden alt det andet, som vi har købt og henlagt

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

til deres Brug[1]), har overdraget 40 Mark Penge i gængs Mønt eller 5 Pund Sterling af Henne Kirke, til hvilken alle Rettigheder tilkommer os, efter den faste Vikars Valg, som til enhver Tid er der; denne mener jeg ogsaa at have forbeholdt en passende Del af samme Kirkes øvrige Indtægter at yde aarligt paa de rette Terminer til evig Tid. Til Vidnesbyrd herom har jeg ladet mit Segl hænge under dette Brev sammen med vort Kapitels. Givet i det Herrens Aar 1299 Mandag i Paaskeugen.

1) jf. DRB II 4 Nr. 291.

1299. 22. April. Ribe. 33

Den pavelige Legat Isarn vidimerer Ærkebiskop Jens 2. Grand af Lunds Brev af 1299 4. April (Nr. 28).

Afskrift i det kongelige Bibliotek (Procesakterne).

I Herrens Navn. Amen. Det skal være aabenbart for alle, at vi Isarn, Ærkepræst i Carcassonne, Herr Pavens Kapellan og Nuntius, har set, holdt i Haanden og Ord til andet læst et Brev, der var ubeskadiget, uforderet, paa intet Punkt ødelagt, ustungent, uden Fejl og mistænkelige Steder og beseglet af den ærværdige Fader, Herr Jens, ved Guds Forsyn Ærkebiskop af Lund og Sveriges Primas. Brevet havde følgende Ordlyd: Jens, af Guds Miskundhed Ærkebiskop i Lund og Sveriges Primas, til alle, som faar dette Brev at se (o. s. v. = *Nr. 28)*.

Og vi fornævnte Isarn har med Omhu ladet fornævnte Brev afskrive her Ord til andet uden at tilføje eller fjerne noget. Forhandlet i Staden Ribe den 22. April i det Herrens Aar 1299, i Indiktionsaaret 12, i 5. Aar af den hellige Fader Pave Bonifacius 8.s Pontifikat. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl vedhænge nærværende Kopi.

1299. 30. April. Køge. 34

Kong Erik 6. Menved tager Bymændene i Køge under sin Beskyttelse og forbyder, at nogen uden for Byen paatager sig Forsvaret af en Bymand fra Køge.

Afskrift i det kongelige Bibliotek.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, som ser dette Brev, sin Naade evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi har taget nærværende Brevvisere, vore

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

elskede Bymænd i Køge, tillige med alt deres Gods og deres undergivne under vor Fred og Beskyttelse, for særligt at forsvare dem, idet vi tilstaar dem den særlige Naade, at ingen af fornævnte Bymænd paa nogen Maade ligegyldigt i hvilken Sag skal overdrage sit Forsvar[1]) til en anden end en Bymand i vor By, saafremt han ikke vil miste sin Bolig i Byen. Ej heller maa nogen af Landbefolkningen, hvad enten han er vor Mand[2]) eller en hvilkensomhelst anden, driste sig til at paatage sig Forsvar af den Art eller Udførelse af Retssager inden for fornævnte By for nogensomhelst Bymand, saafremt han vil undgaa vor kongelige Hævn. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Køge i det Herrens Aar 1299 Dagen før Apostlene Filips og Jakobs Dag i vor Nærværelse og med Herr Niels, vor Drost, som Vidne.

1) der sigtes til Forsvar i Retssager. — 2) d. e. Herremand.

35 1299. 4. Maj. Næstved.

[Notaren Bartholomæus Ortolani redegør for Forløbet af] Forhandlingerne mellem Kong Erik 6. Menved og Isarn i Næstved, under hvilke Isarn meddeler Kongen Ordlyden af Ærkebispens Brev af 1299 4. April (Nr. 28) og Kongen overgiver Isarn og Biskop Jens 1. af Roskilde sit Lejdebrev af 1299 4. Marts (Nr. 11) og de 30 Ridderes Forpligtelsesbrev af samme Dag (Nr. 12) til Overvejelse, mens Isarn samtidig gentager sit Formaningsbrev af 1299 6. Marts (Nr. 13).

Referat hos Bartholin.

Den 4. Maj 1299 i Næstved lod Isarn Ærkebispens Brev, givet Hammershus den 4. April[1]), læse op for Kongen, i hvilket han lover at godkende det af Kongen givne Lejde til at møde i København. Derpaa gav Kongen paa Isarns Bøn Ærkebispen Lejde til at komme til København, givet Aalborg den 4. Marts[2]). Derpaa blev et Brev læst op, i hvilket Ridderne lovede Ærkebispen Overholdelse af Lejdet, som var givet ham af Kongen[3]). Dernæst overlod Kongen Isarn og Bispen af Roskilde at overveje, om denne Sikkerhed var tilstrækkelig for Ærkebispen[4]). Men Isarn ændrer pludselig sin Holdning og tvinger under Banlysning Kongen til at yde Ærkebispen Oprejsning[5]).

1) Nr. 28. — 2) Nr. 11. — 3) Nr. 12. — 4) jf. Nr. 28. — 5) Dokumentet, som nu kun kendes gennem Bartholins Referat, har sikkert oprindelig foreligget i Form af en Protokol, affattet af den under Processen sædvanligvis anvendte, kejserlige Notar Bartholomæus

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Ortolani. Bartholins Referat giver uden Tvivl fejlagtigt Indtryk af, at Isarn pludselig afbrød Forhandlingerne med en Banlysning af Kongen. Men af Brevene 1299 7. Maj, 11. Maj og 11. Juni ses, at den paabegyndte Procedure fortsattes. Antagelig har Isarn under Mødet i Næstved gentaget sin Formaning af 1299 6. Marts (Nr. 13), hvis Betydning er blevet forkert opfattet af Bartholin, jf. Nr. 3 og 13.

1299. 7. Maj. Roskilde. 36

Kong Erik 6. Menved meddeler Indbyggerne i Skaane, at han har givet Ærkebiskop Jens 2. Grand af Lund frit Lejde og forbyder, at Ærkebispen antastes under Lejdet.

Afskrift i det kongelige Bibliotek.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle Indbyggere i Skaane, Hilsen og Naade.

I skal vide, at vi har givet den ærværdige Fader, Ærkebiskop Jens af Lund, Sveriges Primas, og alle gejstlige og verdslige, som vil komme med ham, fuld Sikkerhed og sikkert Lejde[1]) til at komme til os den førstkommende 17. Juni i København for at forhandle med os, og til at vende tilbage til sit eget, saaledes som det fyldigere indeholdes i vore aabne Breve herom. Og vi forbyder strengt ved vor Naade og under Trusel om Dødsstraf, at nogen ligegyldigt af hvilken Rang i den Tid paa nogen Maade drister sig til at forulempe omtalte Ærkebiskop eller nogen af hans Følge paa Liv eller Gods, ej heller skal nogen driste sig til paa nogen Maade at føre Vaaben eller andre Ting, hvorved der inden for det paagældende Tidsrum kan opstaa Skade for den nævnte Herr Ærkebiskop og hans Folk, eller tilstøde dem Overlast, ned til nogle Havne, saafremt de vil undgaa vor kongelige Hævn. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1299 Dagen efter lille Sankt Hans i Nærværelse af vore Raader.

1) jf. Nr. 11.

1299. 11. Maj. Roskilde. 37

Den pavelige Legat Isarn og Biskop Jens 1. af Roskilde meddeler Ærkebiskop Jens 2. Grand af Lund, at de efter at have modtaget hans Brev af 1299 4. April (Nr. 28) omhyggeligt har prøvet de to Lejdebreve af 1299 4. Marts (Nr. 11 og 12) og Kongens Brev af 1299 7. Maj (Nr. 36) til Indbyggerne i Skaane og fundet dem fyldestgørende, hvorfor de opfordrer Ærkebispen til at antage Lejdet.

Afskrift i det kongelige Bibliotek.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Jens, af Guds Naade Biskop i Roskilde, og Isarn, Ærkepræst i Carcassonne og Herr Pavens Kapellan og Nuntius, til den ærværdige Fader, Herr Jens, af Guds Naade Ærkebiskop i Lund og Sveriges Primas, Hilsen og oprigtig Kærlighed med Gud.

I skal vide, at vi har modtaget Eders Velærværdigheds Brev af følgende Ordlyd: Jens, af Guds Miskundhed Ærkebiskop i Lund og Sveriges Primas til alle, som faar dette Brev at se (o. s. v. = *Nr. 28)*. Efter at have modtaget dette, har vi, idet vi, saa hurtigt vi kunde, begav os til Møde med den omtalte Herre Konge, gjort ham bekendt med Eders Brev og omhyggeligt redegjort for dets Indhold, og vi ansøgte straks den Herre Konge om, at han skulde værdiges at give os et sømmeligt og passende Lejde. Og den Herre Konge overrakte os efter at have haft Raadslagninger et Kongebrev og Prælaternes, Baronernes og Riddernes Brev om fornævnte Lejde og afgav paa Tro og Love Løfte om, at han vilde gøre alt, hvad der stod i disse Breve. Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, Estlands Hertug, til alle, som ser dette Brev (o. s. v. = *Nr. 11)*. Jon Jonsen, kaldet Lille . . . til alle, som ser dette Brev (o. s. v. = *Nr. 12)*. Erik, af Guds Naade de Danskes (o. s. v. = *Nr. 36)*. Og efter at have modtaget Brevene og med Omhu studeret dem og efter hyppig Raadslagning og omhyggelig Forhandling herom erklærer vi i Betragtning ikke alene af Brevenes Indhold, men ogsaa af deres Troværdighed, den Eder i disse Breve givne Sikkerhed for sømmelig og passende. Da vi tror, at Eders Ankomst vil være til Gavn for Eders og Lundekirkens Ære og Berømmelse og føre til gensidig Fred og Enighed mellem Eder og Kongen og mellem Gejstligheden og Menigheden i Riget, ansøger og beder vi derfor indtrængende Eder, ærværdige Fader, om at I vil værdiges at lade Eder nøje med ovennævnte Sikkerhed, som er tilstaaet Eder, og være til Stede omtalte Dag og Sted for med Guds Hjælp ved Raad og Daad at bidrage til omtalte Fred og Enighed. Givet i Roskilde Mandagen den 11. Maj i det Herrens Aar 1299 i det 5. Aar af den Herre Pave Bonifacius 8.s Pontifikat. Til Vidnesbyrd om alt det fornævnte har vi ladet vore Segl hænge under dette Brev.

38 1299. 18. Maj.

Den pavelige Legat Isarn sammenkalder de danske Prælater til Forhandling i København den 17. Juni.

Referat hos Bartholin.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Den 18. Maj 1299 sammenkaldte Isarn Danmarks Prælater til København til den 17. Juni for at holde Forhandling.

1299. 11. Juni. København. 39

Kong Erik 6. Menved udsteder Lejdebrev for Ærkebiskop Jens 2. Grand.

Afskrift i det kongelige Bibliotek.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, Estlands Hertug, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at vi med dette Brev giver og tilstaar den ærværdige Fader Herr Jens, Lunds Ærkebiskop og Sveriges Primas, med alle og enhver gejstlig og verdslig, som han vil tage med sig, samt andre, som vil begive sig til ham for at trøste og tjene ham, dog med Undtagelse af dem iblandt fornævnte, som ifølge Rigets Love eller deres egen Antagelse af Betingelser, som kaldes Vilkaar, er dømt til, at de ikke i Sikkerhed maa opholde sig paa nogen Ø, hvor vi opholder os[1]), og hverken der eller andetsteds lade sig se i vor Nærværelse, frit og sikkert Lejde for os, for alle vore Venner, Tilhængere og undergivne inden for vort Riges Grænser og for alle andre uden for vort Riges Grænser, som vil gøre eller undlade at gøre noget for vor Skyld, paa den Maade at der fra vor og vore Mænds Side ikke med vort eller deres Vidende, Vilje og Raad eller ved aaben eller hemmelig Befaling fra os eller dem paa nogen Maade maa tilføjes ham nogen Uret, Skade eller Overlast af nogen. Det givne Lejde gaar ud paa, at han skal kunne opholde sig i København og komme til Roskilde, hvis det behager ham, og forhandle om det, som er os imellem, og som staar i de pavelige Breve, og frit at drage bort, hvorhen han vil, inden Vor Frue Himmelfart[2]). Men hvis det skulde ske, at nævnte Herr Ærkebiskop inden for det nævnte Tidsrum lemlæstes, fanges, dræbes eller paa anden Maade lider grove Krænkelser paa sit Legeme, hvilket Gud forbyde, ved nogen af vore Undersaatter, skal denne Misdæder og alle hans medskyldige i denne Handling anses for landflygtige og fredløse fra vort Rige for stedse, og alt deres Gods, med hvilken Ret de end har det, skal med det samme tilfalde Kirken i Lund og Ærkebispen at besidde med Rette til evig Tid. Vi, og sammen med os de ærværdige Fædre, Herrerne Gisike af Odense, Bertold af Slesvig, Kristian af Ribe, Jens af Aarhus, Jens af Roskilde, Henrik af Reval, Josef af Børglum og Peder af Viborg, af Guds

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Naade Bisper, og de velbyrdige Mænd, Herr Gerhard, Greve af Holsten, og Junker Kristoffer, vor Broder, samt 30 af vore Riddere, saaledes som de nævnes i de Lejdebreve[3]), vi tidligere har givet ham, lover derfor ærligt og aflægger legemlig Ed paa, at alt det lovede ubrydeligt skal blive overholdt af os, af vore Undersaatter, Venner, Tilhængere, og af alle andre som omtalt uden nogensomhelst Svig og Bedrag. Og i Fald nævnte Herr Ærkebiskop skulde lide nogen Krænkelse, Skade eller Overlast paa Liv eller Lemmer eller paa nogen anden Maade, som det ovenfor omtales, skal vore ovennævnte 30 Riddere inddrage i Odense og ikke forlade denne Stad, førend Herr Ærkebispen og Kirken i Lund er blevet fyldestgjort for de fornævnte grove Krænkelser, som det er omtalt ovenfor[4]). Og paa samme Maade skal de inddrage i og ikke forlade Staden, indtil der i Tilfælde af lettere Overlast, ifald saadan tilføjes ham og hans Tilhængere under fornævnte Lejde, ydes Skadeserstatning efter gode Mænds Skøn. Til Vidnesbyrd herom er vort, Bispernes, Grevens og vor Broders Segl hængt under dette Brev. Givet i København i det Herrens Aar 1299 den 11. Juni i Nærværelse af vore Raader.

1) d. v. s. de fredløse. — 2) 15. August. — 3) Nr. 11 og 12. — 4) jf. Nr. 11 Note 5.

40 1299. 13. Juni.

Jakob Herbjørnsens Testamente.

Afskrift (Esrombogen).

I Faderens, Sønnens og den Helligaands Navn har jeg, Jakob Herbjørnsen, i Betragtning af at der i Menneskenes Forhold ikke er noget tilforladeligt undtagen i det, som fører til Sjælens Frelse, besluttet at opsætte mit Testamente over de Ting, som er tilstaaet mig af Gud, paa følgende Maade: For det første overdrager jeg til Klostret i Esrom, hvor jeg vælger mit Gravsted, 20 Mark Penge; for disse pantsætter jeg dem 2 Ørtug Skattejord i Græsted at indløse af mine Arvinger; dersom de ikke gør det i Løbet af et Aar skal det staa samme Kloster frit for at beholde eller afhænde den Jord efter eget Forgodtbefindende. Fremdeles til enhver Kirke i Holboherred en halv Mark Penge, til enhver af deres Præster 2 Øre, til enhver af deres Degne 1 Øre, med Undtagelse af Herr Niels af Valby, der skal have en halv Mark. Fremdeles til min egen Kirke en graa Hest, til Præsten sammesteds en Mark, til Degnen sammesteds en halv Mark af Salget af

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

den ovennævnte Hest. Fremdeles til Klostret i Æbelholt en Mark. Fremdeles til Nonnerne i Slangerup en Mark. Fremdeles til Franciskanerne i København 2 Øre, til Hospitalet sammesteds 2 Øre. Fremdeles til Franciskanerne i Roskilde 2 Øre, til de spedalskes Hospital sammesteds 2 Øre, til Dominikanerne sammesteds en Ørtug Byg og en Ørtug Rug. Fremdeles til Dominikanerpateren Peder sammesteds, min Skriftefader, en Salmebog. Fremdeles til Kirken i Nøddebo 2 Øre, til Præsten en Øre, til Degnen en Ørtug. Fremdeles til Gjord 5 Skæpper Rug. Fremdeles til Oluf Gris et Faar med et Lam og en halv Ørtug Korn. Fremdeles til Tove 4 Skæpper Korn. Fremdeles til Pigen Gunde en rød Ko. Fremdeles til Børnene Ingvar og Kristine en Ko. Til Testamentseksekutorer indsætter jeg ovennævnte Herr Niels af Valby, Peder Jonsen i Ørby, Herbjørn Sæmundsen i Aggebo, idet jeg under Paakaldelse af Guds Dom besværger min Broder Niels om at fuldbyrde alt dette ærligt med deres Raad. Og da jeg ikke har mit eget Segl for Haanden er de ærværdige Herrers, Herr Abbeden af Esroms Segl, min Sognepræst, Herr Mads' Segl, og Herr Niels af Valbys Segl hængt under dette Testamente. Forhandlet i det Herrens Aar 1299 Lørdagen efter Pinse.

1299. 19. Juni. København. 41

[Notaren Bartholomæus Ortolani redegør for Forløbet af] Mødet i Overværelse af Isarn mellem Ærkebiskop Jens 2. Grand og Kongens befuldmægtigede i Nikolai Kirke.

Referat hos Bartholin.

Den 19. Juni 1299. Efter at denne Forhandling[1]) var bleven udsat til den følgende Fredag kom Ærkebispen paa den ene Side, Aage Jonsen, Niels Drost, Knud Mule og Esger Jul, Kongens befuldmægtigede, paa den anden Side til Møde for Pavens Nuntius og Rigets Prælater i Sankt Nikolai Kirke. Isarn paalagde først Parterne at slutte Fred. Dernæst fældede han Domme mod dem, som ikke adlød hans Paamindelsesbreve. Derpaa fremlagde Kongens befuldmægtigede deres Fuldmagtsbrev, givet i Slagelse den 16. Juni[2]). Ærkebispen udnævnte Magister Oluf og Niels Bunkeflo til sine befuldmægtigede.

1) d. v. s. den i Lejdebrevet (Nr. 39) omtalte Forhandling. — 2) dette Brev er gaaet tabt.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

42 1299. 19. Juni. København.

Notaren Bartholomæus Ortolani protokollerer de Klager, som Kong Erik 6. Menveds befuldmægtigede Aage Jonsen, Drosten Niels, Knud Mule og Esger Jul har fremsat for Isarn mod Ærkebiskop Jens af Lund.

Efter Tryk hos Suhm (det kursiverede efter Bartholin).

Samme Dag mødte Kongens befuldmægtigede op i Dekanens Hus i København, som Pavens Nuntius beboede, og forelagde Kongens Artikler imod Ærkebispen:

⟨1⟩ For det første paastaar vi, at da Kongen i sin Tid, da han nærede fuld Tillid til fornævnte Ærkebiskop som sin tro Mand, sendte ham til Jylland for at udføre visse betydelige og vanskelige Hverv for ham og Riget, holdt Ærkebispen bortset fra de ham overdragne forskellige Hverv Forhandlinger og Møder i nævnte Egne med den berømmelige Kong Eriks Faders Drabsmænd, hans og Rigets Forfølgere, som fredløse var jaget fra Riget og af Kongen erklæret som hans og Rigets Ærkefjender, hvilket han ikke var uvidende om, og han støttede og begunstigede dem og tog imod dem til Foragt, Fare og Tynge for Kongen. ⟨2⟩ Fremdeles paastaar vi, at fornævnte Ærkebiskop, idet han støttede nedrige Anslag mod Kongen og Riget for at bringe ham og Riget til Fald og begunstigede hans fornævnte Fjender, raadede dem og forledte dem til fuldstændigt at slutte sig til Kongen[1]) og Hertugen[2]) af Norge, hans og Rigets aabenbare Ærkefjender, og sammen med disse at angribe ham og Riget. ⟨3⟩ Fremdeles paastaar vi, at da dette blev holdt fuldstændig hemmeligt for vor Herre Kongen og denne havde fuld Tillid til Ærkebispen, sendte han ham til Varö for at forhandle med Norges Konge om Fred og Enighed mellem vor Konge og Kongen af Norge, og under denne Forhandling forledte Ærkebispen nævnte Konge og opfordrede ham endog til — hvad der førte til den danske Konges og Rigets Fald og til Begunstigelse af de fornævnte Fjender — at han paa ingen Maade skulde slutte eller holde Fred med ham, især ikke under Udelukkelse af de ovennævnte Drabsmænd, men at han skulde angribe ham og Riget sammen med disse Drabsmænd, idet han lovede at støtte ham med Raad og Daad heri mod ham. ⟨4⟩ Fremdeles paastaar vi, at omtalte Konge og disse Drabsmænd med en Mængde Skibe og væbnede Mænd gjorde et fjendtligt Anfald mod vor Konge og Riget, hvorved det i mangfoldige Tilfælde kom til Mandefald, Røveri af Dyr og Plyndringer af Gods og anden Skade og Uret for vor Konge og hans Rige; dette vilde de ingenlunde have begaaet, dersom de

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ikke, som det forudskikkes, af Ærkebispen var bleven opfordret hertil. ⟨5⟩ Fremdeles paastaar vi, at da selve den Herre Kongen — efter at have indset, at fornævnte Konge af Norge havde rustet sig, sine Skibe og et stort Antal væbnede Mænd for sammen med de nævnte Drabsmænd at foretage ovennævnte Angreb i Overensstemmelse med nævnte Ærkebiskops Raad, saaledes som det er forudskikket — i Anledning af den i høj Grad store og vanskelige Sag om Forsvaret af hans Person og Riget mod de ovennævnte Fjender havde stævnet Ærkebispen, Bisperne og Rigets Baroner og ligeledes Almuen[3]) til Nyborg angaaende de ovennævnte Fjender, med Henblik paa hvilke disses Raad og Hjælp[4]) var overordentlig nyttige, banlyste Ærkebispen, mens Kongen var sammen med dem til Forhandling, pludselig og uden at iagttage den lovlige Fremgangsmaade til Kongens og Rigets Undergang og til Gunst for de ovennævnte Fjender hans tro Mand Aage Jonsen, som i særlig Grad stod ham og Riget bi i denne Sag[5]), uden fornuftig Grund, ved hvilken Banlysning han i den Grad foruroligede og forvirrede Kongen og de andre til Mødet indkaldte, at de drog bort med uforrettet Sag til stor Ulykke, Skade og Tynge for ham. ⟨6⟩ Fremdeles paastaar vi, at da Kongen omsider efter at være bleven advaret og underrettet udskrev en almindelig Skat — idet han saavidt muligt vilde drage Omsorg for sig selv og Riget, da hans egne Midler ikke slog til, men han trængte til Raad og Bistand[4]) fra sine undergivne og Indbyggerne i Riget, hvem denne Sag vedrørte — hvilken Skat de undergivne og ovennævnte Indbyggere ansaa for nødvendig og fornuftmæssig begrundet og gavmildt tilstod ham, forbød fornævnte Ærkebiskop til Gavn for fornævnte Fjender og til Kongens og Rigets Undergang sine og Lundekirkens undergivne, som han vides at have af ham i Riget[6]), at komme ham til Hjælp i denne Nød eller bidrage til ovennævnte Skat. ⟨7⟩ Fremdeles paastaar vi, at omtalte Ærkebiskop, da Kongen personligt med Vaabenmagt kom til Landsdelen Skaane for at tage Syn over og istandsætte Befæstningsværkerne og sætte Landet i Forsvarstilstand paa Grund af Fjendernes Angreb, som han forstod var i Nabolaget, og for at forsvare denne Landsdels Steder og Mænd mod dem, forbød sine ovennævnte undergivne at skaffe Kongen og hans Mænd Levnedsmidler eller andre nødvendige Ting ved Salg eller Laan eller paa anden Maade, idet han til stor Skade og Tynge for ham og Riget og til Gunst for fornævnte Fjender, banlyste alle, der gav, fordrede, lod sig tilsige og solgte disse Ting til dem. ⟨8⟩ Fremdeles paastaar vi, at fordum, da Kongen af Norge

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

og hans Broder Hertugen[2]) og hans salig Fader Herr Eriks Drabsmænd med en stor Mængde Skibe og væbnede Mænd gjorde et fjendtligt Indfald i hans Rige, paalagde han Ærkebispen, at han personligt og med sine Vasaller[7]) skulde komme ham til Hjælp i ovennævnte Nødssituation, men han viste sin Foragt ved trodsigt at undlade at komme og bringe Hjælp til Skade og Tynge for Kongen og Riget. ⟨9⟩ Fremdeles: skønt hans Riges Skiben er oprettet til hans og Rigets Forsvar mod Fjender, forbød ikke destomindre fornævnte Ærkebiskop sine Mænd i de Skiben, i hvilke han har Styre og Forsvar, at komme ham til Hjælp mod disse Angribere, og han underrettede dem og mange andre om, at han i denne Del af Landet havde paataget sig Forsvarskampen, og paa den Maade unddrog han Kongen Mulighed for Forsvar til hans og Rigets Undergang, til stor Skade og Tynge for ham og Riget. ⟨10⟩ Fremdeles paastaar vi, at, da fordum Grev Jakob[8]) med nogle af sine medskyldige, hans Faders Drabsmænd og hans og Rigets Ærkefjender, bemægtigede sig en Kirken i Lund tilhørende Grund, der kaldes Hunehals, som de endnu holder besat i Riget, og der byggede en Borg til stor Skade for ham og Riget og ovennævnte Kirke i Lund med nævnte Ærkebiskops Vidende og uden hans Modsigelse, skønt han kunde rejse Modsigelse, vilde Kongen rejse sin kongelige Magt imod dem, der have besat (Hunehals), og han paalagde fornævnte Ærkebiskop, at han skulde bistaa ham med væbnet Magt for at afværge omtalte Uret mod ham og Riget og mod fornævnte Kirke i Lund. Men da Ærkebispen ivrigt higede efter at tilføje Kongen, Riget, Lundekirken og sig selv Fortræd, undslog han sig fuld af Foragt for at komme ham til Hjælp, hvorved der allerede hidtil er sket Mandefald, Røveri af Kvæg og megen anden Fortræd og Skade for den Herre Kongen og Riget og for Lundekirken, og han frygter, at der senere og i Fremtiden kan komme mere. (11) Fremdeles paastaar vi, at, da fordum Gælkeren i Skaane og adskillige andre af Kongens tro Mænd befandt sig paa Lerbækshøj[9]) ved Staden Lund paa Kongens og Rigets Vegne som Udsendinge, stormede nævnte Ærkebiskops og Lundekirkens Folk og undergivne i en samlet Skare af væbnede Mænd med Vaaben og med Lundekirkens Banner løs mod omtalte Gælker og de andre fornævnte tro Mænd paa Befaling af omtalte Ærkebiskop, Provst og Lunde Kapitel, med deres Vidende og uden deres Modsigelse, skønt de kunde rejse Modsigelse, og med deres Godkendelse, og idet de derefter beskyttede omtalte Angribere til Foragt, Skade og Tynge for Kongen. ⟨12⟩ Fremdeles arbejdede omtalte Ærke-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

biskop, idet han søgte paa ubillig Maade at beskære den Herre Kongens og Rigets Ret ved ulovligt at bringe Kongens tro Mænd paa Afveje og forføre dem, svigtende den Troskab, som han skylder ham og tvingende dem til at svigte ham, paa at tvinge den velbyrdige Mand, Herr Peder Jonsen, hans tro Mand, og adskillige andre af Kongens tro Vasaller ved Banlysning til i Ubesindighed at opgive deres egen Troskabsed, anerkende ham som Herre og yde ham Troskabsed til Skade og Tynge for Kongen. ⟨13⟩ Fremdeles bygger eller genopbygger de — imod det af Eder, Herr Nuntius, med apostolisk Myndighed udstedte og af ham, Lundekirken og Kapitlet selv modtagne Forbud, at de ikke uden Kongens Samtykke under den paagaaende Strid mellem Herr Kongen og dem maatte driste sig til at bygge nye Fæstningsværker eller vove at genopbygge nogle, og ligeledes imod den af Eder med samme Myndighed overfor ham udstedte og af ham modtagne Befaling, at de skulde adlyde den Herre Konge, føje sig efter ham og vise ham de sædvanlige Tjenester og Pligter som tidligere — uden Kongens Samtykke nye Fæstningsværker og bestrider fornævnte Lydighed og Føjelighed og de sædvanlige Tjenester og Pligter, som de skulde yde Kongen, til Kongens og Rigets store Skade og Tynge. ⟨14⟩ Da fremdeles fornævnte Ærkebiskop ofte af selve Kongen var blevet stævnet til at indfinde sig hos ham for at give ham Raad og Hjælp[4]) i hans og Rigets Nød, og ligeledes mangfoldige Gange af ham havde faaet Befaling til at holde op med eller raade Bod paa det, som han syntes med Urette at gøre mod ham eller andre, eller til at fremsætte sine Grunde[10]) for ham, dersom han havde nogen, saaledes som han var forpligtet til i Kraft af det Len, som han vides at have af ham, og ligeledes efter Rigets Skik, undlod han til Foragt og Skade for Kongen at efterkomme disse Stævninger. ⟨15⟩ Fremdeles paastaar vi, at samme Ærkebiskop har begaaet (de omtalte) Lensbrud[11]), Forhaanelser, Lydighedsnægtelser og Forbrydelser mod Kongen selv og hans Rige med Provstens og Lundekapitlets Vidende og uden deres Modsigelse, skønt de kunde rejse Modsigelse, og med deres Raad, Hjælp og Støtte. ⟨16⟩ Fremdeles erklærer vi, at Ærkebispen, da han beklædte et mindre Embede, nemlig da han var Provst i Roskilde[12]), efter Djævelens Indskydelse opbrød den kongelige Kiste, der var henstillet i Roskilde Kirke, i hvilken Kiste Kongens og Rigets Privilegier, Dokumenter og andre skriftlige Beviser var opbevaret, og han bortførte det ovennævnte; at tilbagelevere dem og yde Bod herfor vægrede han sig ved. ⟨17⟩ Fremdeles paastaar vi, at paa Grund af ovenstaaende var og er alt hans time-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

lige Gods baade hans private Ejendom og hans og Lundekirkens øvrige Gods, som de vides at have i Riget, bleven konfiskeret med kongelig Myndighed, og Kongen vilde have ladet denne Konfiskering behørigt fuldbyrde og vilde have undgaaet dem som sine og Rigets aabenlyse Ærkefjender og Forfølgere, hvis han ikke ivrigt i fuld Tillid haabede paa, at der i Henhold til den højhellige romerske Kirkes forstandige Løfte skulde anordnes noget til Gavn for ham og Riget; Kirkens Anordning om det fornævnte og om andet er han rede til at godkende og overholde; ellers tilstræber han i Riget med Hensyn til det fornævnte (at handle), som han maatte kunne paa retfærdig Maade. ⟨18⟩ Fremdeles erklærer og paastaar vi, at fornævnte Ærkebiskop uden fornuftig Grund i mere end tre Aar har holdt de kongelige Jorder i Blekinge, Lister, Villandsherred og Örken i Göngeherred uberettiget i sin Besiddelse og ubehørigt og uretmæssigt har oppebaaret Frugterne. ⟨19⟩ Fremdeles har omtalte Ærkebiskop tyvagtigt ladet Kongens Skov i Blekinge omhugge uden den Herre Kongens Vidende og Vilje til stor Skade og Tynge for ham. ⟨20⟩ Fremdeles paastaar vi, at skønt Skibe og Gods, som findes i dem og som hidrørende fra Skibbrud, der af og til finder Sted ved hans Riges Vande og Strande, anses for opgivet, vides at henhøre til den Herre Kongens og Rigets Ret og Ejendom ifølge en fra umindelige Tider overholdt og foreskreven Sædvane, beslaglægger og benytter omtalte Ærkebiskop i fuldt Kendskab hertil ikke destomindre dog hyppigt nævnte Skibe og Gods og har indtil nu beslaglagt og benyttet det mod Kongens Vilje og til hans og Rigets store Skade og Tynge. ⟨21⟩ Da det ikke sømmer sig for fornævnte Ærkebiskop i den Grad at glemme den Selvbeherskelse, der sømmer sig for en Biskop, saa at han higer efter at beriges ved uhæderlig Vinding, Fortjeneste og Erhvervelse til stor Fortræd og Skade for ham selv, hvilket han bør tage Hensyn til med en Faders Forudseenhed, opfordrer og beder vi indstændigt Eder, Herr Nuntius, og bønfalder Eder desuden i vor Herre Kongens Navn om, at I vil værdiges at bevæge omtalte Ærkebiskop til og indtrængende paalægge ham at tilbagelevere det oppebaarne Udbytte af det omtalte Gods, og hvad han kunde have oppebaaret deraf i den ovenfor nævnte Tid, og til at tilbagegive den Herre Konge det omtalte Træ og de skibbrudnes Skibe og det nævnte Gods, som er taget derfra, dersom det endnu findes, ellers deres Værdi, som vi vurderer til 4000 Mark lødigt Sølv; fremdeles til at erstatte den ham tilføjede Skade ved fornævnte Skovhugst med al hans Interesse deri, hvad vi vurderer til 6000 Mark lødigt Sølv, og til at yde ham

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Oprejsning efter Loven, saaledes som det vil være rimeligt, for den forvovne Frækhed, der er udvist ved fornævnte Beslaglæggelse, Skovhugst og Fjernelse, idet vi vurderer den i ovennævnte Tilfælde den Herre Konge tilføjede Fornærmelse gennem Beslaglæggelsen, Skovhugsten og Fjernelsen til 30000 Mark lødigt Sølv, og at han i Fremtiden fulstændigt afholder sig fra nævnte Beslaglæggelse og Benyttelse af det nævnte skibbrudne Gods og overlader det til ham uden at volde nogensomhelst Besvær og Vanskelighed. ⟨22⟩ Fremdeles erklærer og paastaar vi, at skønt Patronatsretten til mange Kirker i Ærkebispestiftet Lund fra Arilds Tid tilhører den Herre Konge, og den Herre Konge og hans Forgængere indtil nu har benyttet sig af denne Patronatsret ubeskaaret, siges omtalte Ærkebiskop ikke destomindre at have forenet fornævnte Kirker med andre Kirker[13]) uden den Herre Konges Vidende og Vilje og til hans Skade og Tynge. ⟨23⟩ Fremdeles har Ærkebispen, skønt Patronatsretten til mange Kirker i Ærkebispestiftet Lund fra Arilds Tid tilhører Kongen, og den Herre Konge, naar de er ledige, til rette Tid har præsenteret samme Ærkebiskop egnede Personer til samme Kirker, ikke alene forsøgt at formene de nævnte Personer Adgang til Kirkerne, men han har ogsaa forsøgt at indsætte andre i disse Kirker uden den Herre Konges Vidende og Vilje. ⟨24⟩ Fremdeles plejer man, naar Bispevalg er bleven afholdt i Rigets Domkirker, inden deres Stadfæstelse at bede om og faa vor Herre Kongens Samtykke, men fornævnte Ærkebiskop har dristet sig til uden Kongens Samtykke at stadfæste den ærværdige Fader, Herr Jens, Biskop af Roskilde[14]), til stor Ringeagt, Skade og Tynge for Kongen. Derfor opfordrer vi indstændigt Eder, ovennævnte Herr Nuntius, til og beder og ansøger Eder om, at I vil værdiges at bevæge samme Ærkebiskop til og indtrængende paalægge ham at opløse og tilbagekalde nævnte Kirkers Forening, gengive nævnte Kirker den tidligere Frihed og give de Personer, som af den Herre Konge bliver præsenteret til de omtalte ledige Kirker, Adgang til disse og indsætte dem i Kirkerne efter at have fjernet fra dem enhver, som nu besidder dem, og en anden Gang at afholde sig fra lignende Stadfæstelse af Bisper og yde ham tilstrækkelig Sikkerhed for, at hans Rettighed paa Grund af nævnte Bekræftelse ikke lider Skade i Fremtiden.

Dette er forhandlet i Nærværelse af Herr Bernard af Varnhola, Kannik i Pamiers og den nævnte Herr Nuntius' Fælle, Niels, Provst paa Mors og Kannik i Ribe, og Ermin, Provst i Aarhus. Og jeg, Bartholomæus Ortolani fra Pamiers, kejserligt autoriseret offentlig Notar, har overværet det for-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

nævnte og har efter de fornævnte befuldmægtigedes Opfordring og efter fornævnte Herr Nuntius' Paabud om det samme, modtaget og skrevet det, som staar, i denne offentlige Form.

1) Erik Magnussøn. — 2) Hertug Haakon, Broder til Kong Erik. — 3) Almue betegner paa denne Tid ikke den lavere Befolkning, men Folket som Helhed; her brugt for at fremhæve, at Mødet ikke var et blot Stormandsmøde. — 4) Raad og Hjælp (lat. *consilium et auxilium*) var i Udlandets Lensstater det samlede Udtryk for, hvad en Vasal skyldte sin Lensherre. — 5) Aage Jonsen var paa dette Tidspunkt (1293) Drost. — 6) nl. som Len. — 7) d. v. s. de Herremænd som Ærkebispen havde taget i sin Tjeneste. — 8) Grev Jakob af Nørrehalland, en af de for Mordet paa Erik Glipping dømte Stormænd. — 9) Lerbækshøj var Stedet for Skaanes Landsting. Af Kongens Propositioner mod Ærkebispen under Processen i Rom 1296—1297 (oversatte i Ellen Jørgensen, Erik Klipping og hans Sønner. Rigets Opløsning S. 210) Art VIII ses, at de nævnte Stormænd var udsendte for at holde Retterting. — 10) nl. til ikke at gøre det. — 11) lat. *felonias*; Feloni var den tekniske Betegnelse for Vasallens Brud paa sine Pligter over for Lensherren og dermed paa den Troskab, han skyldte ham. Feloni medførte Forbrydelse af Lenet. — 12) 1275—89. — 13) ved en saakaldt Inkorporation, der skete ved Beslutning af Bispen, men kun var gyldig, naar Patronen, hvis Ret dermed ophørte, samtykkede i den (c. 8 X de iure patronatus III 38). — 14) Jens Krag 1290—1300.

43 1299. 20. Juni. København.

Notaren Bartholomæus Ortolani protokollerer Magister Olufs og Niels Bunkeflos Erklæring om, at Ærkebiskop Jens 2. Grand af Lund er rede til at fortsætte Forhandlingerne.

Efter Tryk hos Suhm.

I Aaret som ovenfor[1]) Lørdag den 20. Juni kom Niels Bunkeflo, Kannik i Roskilde og almindelig befuldmægtiget for Herr Jens, Ærkebiskop af Lund og Sveriges Primas til den københavnske Dekans Hus i København, som den pavelige Nuntius beboede, og frembar og læste i Egenskab af befuldmægtiget for nævnte Herre Ærkebiskop en Seddel op for samme Herr Nuntius af Indhold, som følger: Magister Oluf og Niels Bunkeflo, Kanniker i Roskilde, befuldmægtigede for den ærværdige Fader, Herr Jens af Guds Naade Ærkebiskop i Lund og Sveriges Primas i Sagen mellem den Herre Ærkebiskop paa den ene Side og den Herre Kongen af Danmark paa den anden, siger og erklærer for Eder, ærværdige Herr Magister Isarn, Ærkepræst ved Kirken i Carcassonne, Herr Pavens Kapellan og Nuntius, at samme Ærkebiskop, for at imødegaa Faren for Sjælene og Skaden for Lundekirken, hele Kirken og Kongeriget Danmark paa bedste

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

og hurtigste Maade tilbyder sig at være rede, villig og parat til at forhandle med nævnte Herre Kongen af Danmark i Overensstemmelse med det apostoliske Sædes Hensigt om Oprettelse af Fred og Enighed, som han af hele sit Sind altid ønsker maa overholdes med ham og hans Efterfølgere. Hvis nogle af Ondskab vil holde nævnte Konge fra at komme overens, beder de samme befuldmægtigede i ovenfor omtalte Egenskab om, at en passende Frist maa angives for dem til at foretage yderligere Processkridt i denne Sag i Overensstemmelse med det apostoliske Mandat, saaledes som Rettens Orden forlanger det. Forhandlet Aar, Dag og Sted som ovenfor[1]) i Nærværelse af Herr Bernard af Varnhola, Kannik i Pamiers, Fælle for den nævnte Herr Nuntius, Niels Akkersen, Kannik i Lund, Jens Henriksen, Kannik i Roskilde, og Jens, Provst i Slesvig, der var stævnet og opfordret til at være Vidner. Og jeg Bartholomæus Ortolani fra Pamiers, kejserligt autoriseret offentlig Notar har overværet det fornævnte og efter fornævnte befuldmægtigedes Bøn opsat det fornævnte og redigeret det i denne offentlige Form.

1) jf. Nr. 41 og 42.

1299. 20. Juni. København. 44

[Notaren Bartholomæus Ortolani] protokollerer de Krav, som Sognepræsten Erik fra Grevie paa Ærkebiskop Jens 2. Grands Vegne har stillet til Kongen.

Efter Udtog hos Stephanius og Tryk hos Suhm.

Fremdeles samme Aar[1]) og Dag som ovenfor overrakte Erik, Sognepræst fra Grevie, en Ven af fornævnte Herr Ærkebiskop, i Vor Frue Kirke i København fornævnte Herr Nuntius paa nævnte Herr Ærkebiskops Vegne en Pergamentseddel med følgende Indhold ... ⟨1—3⟩[2]) ... ⟨4⟩ ... hvorved der hyppigt tilføjes Ærkebispen og hans Tilhængere megen Skade, og dersom Kongen, efter at et Forbud[3]) er udstedt, maatte have givet nogen Tilladelse til at udføre Gods af Riget, skulde Ærkebispen kunne gøre det samme overfor sine undergivne. ⟨5⟩ Fremdeles maa der ikke paalægges Lundekirkens Mænd[4]) og undergivne nye Told- eller Vejafgifter eller udstedes nye og uvante Forbud. ⟨6⟩ Fremdeles skal alt det Gods, som Lundekirken nu har og maatte faa i Fremtiden, og alle, som i Fremtiden bor paa samme Gods, være fri og undtagne for ethvert kongeligt Krav og for Kongens Ret og Tynge, og Ærkebispen skal have alle kongelige Rettigheder over samme. ⟨7⟩ Fremdeles maa hverken Kongen eller nogen anden

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

paa hans Vegne ved nogen Handling eller paa nogen Maade hindre den, der til enhver Tid er Ærkebiskop af Lund, i at erhverve Gods til Lundekirken, hvad enten det tilfalder den ved Gave, Testamente, Mageskifte, Køb eller paa en hvilkensomhelst anden Maade kommer til Kirken. ⟨8⟩ Dersom fremdeles en nødvendig Leding forestaar, skal den med Hensyn til Ærkebispens Mænd og undergivne udbydes af Ærkebispen og ikke af Kongen, og dersom nogen Straf eller Bøde skal paalægges hans Mænd paa Grund af Udeblivelse eller Forseelser, skal Ærkebispen paalægge den, og den deraf flydende Indtægt tilkommer samme. ⟨9⟩ Fremdeles skal Kongen ingenlunde paalægge Lundekirkens Mænd eller undergivne Afgift eller Skat; hvis Kongen synes at have en Patronatsret i Lunde Stift, skal den for evigt overgaa til Ærkebispen og Lundekirken. ⟨10⟩ Fremdeles skal Ærkebispen af Lund frit kunne benytte sig af de kanoniske Retsregler ved Afsigelse af Domme og ved Gennemførelsen af sine Domme og Forskrifter i de Sager, som hører under hans Domstol og Retsmyndighed efter Sædvane og Ret, og ikke bindes til at dømme efter Bestemmelser, som er imod Retten og Fornuften[5]); og dersom der opstaar Spørgsmaal og Strid om noget, skal han kunne henvende sig til det apostoliske Sæde, og nævnte Herre Konge skal overholde disse Domme og Forordninger og sørge for, at de overholdes, uden al Vold og Fortørnelse. ⟨11⟩ Fremdeles skal Friheder, som af den Herre Konge og hans Forgængere er givet Klostre og Kirker i Lunde Stift, ikke tilbagekaldes for Fremtiden, og Fritagelser, som er tilstaaet, skal overholdes og staa ved Magt ukrænket til evig Tid. ⟨12⟩ Fremdeles skal gejstliges og Kirkers Gods ikke beslaglægges fra Kongens Side eller ved Lægfolk, ejheller skal de paa nogen Maade arve Kirkernes Gods eller strække deres Haand ud efter det eller i nogen Maade trænge sig ind paa det. Thi i nogen Tid, fra Dag til Dag kraftigere, har Lægfolk stræbt efter at trænge sig ind paa og bemægtige sig afdøde Præsters og gejstliges Gods uden anden Myndighed end deres egen, selv om det har været kirkeligt Gods[6]), og (de har stræbt) efter at modtage Kirkernes Landgilde og alle Frugter og Indtægter indtil en vis Dag. Derfor synes det at være retfærdigt, at Ærkebispen skal have Forsvaret over det fornævnte og indsætte saadanne i Embedet, som kan betjene det paa tilbørlig Maade. ⟨13⟩ Fremdeles skal Kongen forsvare Kirkerne og kirkelige Personer i Lunde Stift mod Lægfolks Undertrykkelse og irettesætte og tugte dem, som begaar Uret imod dem, naar han af Ærkebispen bliver ansøgt herom. ⟨14⟩ Fremdeles skal Kongen yde Erstat-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ning for de Kirketiender, som den nuværende Konge og dennes Bedstefader eller andre paa deres Vegne har oppebaaret i Lunde Stift, og som der ikke er blevet ydet Erstatning for. Og hverken Kongen eller nogen anden skal for Fremtiden oppebære Kirketienderne undtagen til ret Pris og efter Ærkebispens Bestemmelse og Vilje. ⟨15⟩ Fremdeles skal Kongen, — da Lemlæstelse og Manddrab begaas alt for hyppigt og afløses med en ringe Betaling, og da Manddrabernes uskyldige Slægtninge tvinges af Kongen til at yde Bidrag sammen med disse Manddrabere, hvorved det undertiden sker, at Manddraberne modtager mere af Slægtningene, end de betaler for Manddrabet, og saaledes ofte forledes til at begaa Manddrab — forordne den retmæssige Gengældelsesstraf[7]) efter at have afskaffet Pengebøderne, især af Hensyn til de gejstlige, som ikke kan bære Vaaben eller forsvare sig mod Lægfolks Vold. ⟨16⟩ Fremdeles skal Mønten i Lunde Stift føres tilbage til Værdien af den lille Mønt fra Tours, at gælde saadan til evig Tid, thi saa god og bedre var den, for Ærkebispen, som har Del i Mønten, ved hvis Forringelse han og hele Gejstligheden og Folket, ja selv Kongen, lider megen Skade og Tynge. ⟨17⟩ Fremdeles maa ingen Lægmand gæste Kirkens og Præsternes og Klostrenes Gods undtagen med deres Vilje, og der skal paalægges dem, som handler herimod, en bestemt Straf, fordi ved sligt Gæsteri Kirkens Gods hidtil plejede at blive forødt og Kirkerne at ligge øde hen uden Præsters Gudstjeneste. ⟨18⟩ Fremdeles skal Klostre og andet kirkeligt Gods ikke tynges af de adeliges Hunde og Heste, og der skal paalægges dem, som overtræder dette, en passende Straf. ⟨19⟩ Fremdeles skal gejstlige fra Lunde Stift være fri i hele Danmarks Rige for Vejafgift og Told, da det er kummerligt at bebyrde dem hermed inden for Riget, og uden for Riget er de frie og undtagne herfor. ⟨20⟩ Fremdeles skal Ærkebispens og Lundekirkens Privilegier og Dokumenter, som under Ærkebispens Fængselsophold er blevet røvet eller beslaglagt af Kongen eller andre, tilbagegives, og de brændte eller ødelagte Privilegier og Dokumenter skal fornyes. Forhandlet er dette i Frue Kirke i København, Aar og Dag som ovenfor.

1) Dokumentets Overlevering er daarlig. Det kendes i det væsentlige kun igennem Suhms Tryk efter et tabt Fragment. Suhms Tryk begynder midt i Artikel 4; i en Note gør han opmærksom paa, at der i Fragmentet manglede to Sider eller mere. Det er altsaa ganske uklart efter Suhms Tryk, hvem der indgiver Petitionen paa Ærkebispens Vegne. Imidlertid slutter Suhm sin Udgave med den abrupte Sætning: Fremdeles samme Aar o. s. v. Det Dokument, som 'Fremdeles o. s. v.' henviser til, er Nr. 43. Men ifølge Bartholin stod denne Erklæring umiddelbart forud for Sognepræsten Erik af Grevies Petition for

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Ærkebispen og et kort Uddrag af Begyndelsen af denne Petition findes hos Stephanius. — 2) smlgn. ved de manglende Artikler Kongens Svar (Nr. 50) — 3) et Udførselsforbud. — 4) Herremænd, jf. Nr. 42 Note 7. — 5) herved tænkes uden Tvivl paa den kort efter 1170 mellem Ærkebiskop Eskil og Skaaningerne afsluttede Overenskomst (den skaanske Kirkeret). — 6) der tænkes her paa Modsætningen mellem, hvad der tilhørte Kirken eller var erhvervet af Præsten i hans kirkelige Egenskab, og hvad han ejede uafhængigt af denne. Alt det første skulde ved hans Død forblive ved Kirken (c. 8, 9 og 12 X de testamentis et ultimis voluntatibus III 26). Kirken gjorde iøvrigt ogsaa Krav paa gejstliges rent private Ejendom, naar vedkommende ikke havde disponeret over den inden sin Død. — 7) d. e. Dødsstraf.

45 1299. 30. Juni.

Ærkebiskop Jens 2. Grand af Lund beskikker Niels Akkersen, Kannik i Lund, og Jens Henriksen, Kannik i Roskilde, til sine befuldmægtigede (Referat).

1. Efter Bartholins Annales:

Den 30. Juni 1299. Den 30. Juni beskikkede Ærkebispen Niels Akkersen og Jens Henriksen til sine befuldmægtigede[1]).

2. Efter Stephanius' Registratur:

Fuldmagt meddelt paa Herr Ærkebispens Vegne i Nærværelse af Herr Johannes Monachus[2]).

1) Naar Jens Grand allerede 30. Juni udnævner to nye befuldmægtigede, skønt Niels Bunkeflo tilsyneladende i den følgende Tid fortsætter uanfægtet som Ærkebispens befuldmægtigede, hænger det sammen paa følgende Maade. Som Helveg, Den danske Kirke I 700 og Erslev, Kirkehist. Saml. 4 Rk. III 300 har gjort opmærksom paa, spiller Isarn et Dobbeltspil. Paa den ene Side fortsætter han paa Skrømt i Juli Maaned Forhandlingerne med Kongens og Ærkebispens befuldmægtigede, jf. Nr. 48. 50. 51. 52. 60, skønt han paa den anden Side allerede den 6. Juli havde truffet sin Afgørelse ved at skride til Eksekution af Pavens Dom, jf. Nr. 47. Denne Afgørelse kan ikke have været offentlig, men maa foreløbig være blevet hemmeligholdt; den er da heller ikke affattet af den ellers sædvanligvis anvendte Notar Bartholomæus Ortolani, men af Notaren Kjeld Jensen fra Slagelse. Det foreliggende Fuldmagtsbrev er det første af en Række Dokumenter, der tilsammen udgør det Aktmateriale, som Jens Grand har samlet til en ny Proces ved Kurien. Det omfatter dette Binds Nr. 45. 47. 55. 56. 57. 58. 59. 67. 68. 69. 70. 72. 73. 105. Fuldmagtsbrevet af 30. Juni er da fra Jens Grands Side ikke udstedt for de ørkesløse Forhandlinger med Kongen, som paa Ærkebispens Vegne varetages af Niels Bunkeflo, men tager allerede Sigte paa den nye Proces ved Kurien, som Jens Grand allerede d. 30. Juni har stilet imod. — 2) Kardinal i Rom.

46 1299. 6. Juli. Slangerup.

Kong Erik 6. Menved beskikker Esger Jul, Kannik i Ribe, til sin befuldmægtigede.

Efter Tryk hos Suhm.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi vil, at det skal være vitterligt for Eder alle i Kraft af dette Brev, at vi udnævner og indsætter vor elskede og tro Mand, Herr Esger, Kannik i Ribe og vor Klerk, til vor visse og særlige befuldmægtigede i alle vore Sager og Anliggender, som er i Gang eller kan komme i Gang, af hvad Art de end er, ligegyldigt for hvilke Dommere eller Personer de vil blive behandlede eller skal behandles, idet vi giver og tilstaar samme vor befuldmægtigede almindelig og uindskrænket Myndighed og Fuldmagt til at føre Klage, forsvare, gøre Indsigelse, appellere og forfølge Appellen, indgaa Voldgiftsaftale, gaa paa Forlig og slutte Overenskomst og Fred, samt til at afhænde vort Gods paa Grund af det fornævnte, saaledes som han maatte synes det, saavidt vi (selv) er i Stand til at afhænde det, at aflægge Chikaneed[1]) og Ed paa at ville tale Sandhed og i alt, hvad der angaar os, at underkaste sig enhver Slags Ed, at henskyde den og modtage den, naar den bliver henskudt[2]). Vi vil for stedse anse som ret og gyldigt alt, hvad der maatte blive forhandlet, gjort eller besørget af den fornævnte befuldmægtigede eller gennem ham i det fornævnte Anliggende eller i Ting vedrørende det fornævnte, idet vi med dette Brev lover alle, som har Interesse heri eller kan have det, at opfylde den Dom, der fældes med alle sine Bestemmelser og ærligt at opfylde alt, som i vort Navn bliver forudskikket[3]) og bestemt af vor fornævnte befuldmægtigede, idet vi forpligter og pantsætter alt vort Gods og stiller os selv som Borgen derfor. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Slangerup i det Herrens Aar 1299 Ottendedagen efter Petrus' og Paulus' Dag i Nærværelse af os og vore Raader.

1) jf. DRB II 4 Nr. 217 Note 6. — 2) Sagsøgeren kunde med Dommerens Billigelse henskyde Sagen til Afgørelse ved Modpartens Ed. Modparten maatte da enten aflægge Eden eller skyde den tilbage til Sagsøgeren. — 3) uklart.

1299. 6. Juli. København. 47

Den pavelige Legat Isarn overdrager, skøder og sætter Kanniken Niels Bunkeflo som befuldmægtiget for Ærkebiskop Jens 2. Grand i Besiddelse af Kongens Ejendom i Lunde Stift, da denne ikke har efterkommet Pavens Dom.

Efter Tryk hos Suhm.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

..... Med Hensyn til de 49000 Mark lødigt Sølv efter lundensisk Vægt, som af den hellige Fader og Herre Bonifacius 8., ved Guds Forsyn Pave, var tildømt dem[1]) saaledes som det fyldigere indeholdes i fornævnte Brev[2]), har han[3]) undladt at opfylde vore, i Virkeligheden apostoliske Paabud, skønt han, for at ikke Virkningen af denne Domsfuldbyrdelse yderligere skal udskydes paa Grund af Udflugter og Spidsfindigheder til Spot for nævnte Sæde og os, har faaet en længere Udsættelse og er blevet formanet med de lovbefalede Mellemrum. Da nævnte Herre Konge hverken har overgivet nævnte Herre Ærkebiskop rede Penge eller rørligt Gods, saaledes som han burde, har vi, efter omhyggeligt at have studeret det apostoliske Brev, fremlagt for os i Retten af den nævnte Ærkebisp, efter en summarisk Undersøgelse derfor lagt Haand paa det urørlige Gods, saaledes som den gældende Retsorden kræver, og vi beslutter, saavidt vi med Rette kan det, at overlade Dig, Niels, kaldet Bunkeflo, Kannik i Roskilde og nævnte Herr Ærkebiskops befuldmægtigede, samt til den samme Herr Ærkebiskop tre (Fjerde)dele af Staden Lund med tre (Fjerde)dele af Mønten, som nævnte Konge sammesteds har og oppebærer, og alt, hvad han har paa Øen Bornholm, samt Stæder, Byer, Borge, Gaarde, Sogne, Skove, Fiskevande, Markeder og alt andet Gods, som nævnte Konge har og besidder selv eller ved en anden eller andre i Lunde Stift med alle Rettigheder og med deres Tilbehør, Frugter, Afgifter, Indkomster og alle andre Oppebørsler med fuld Herlighedsret, dog undtaget Halland, i Overensstemmelse med Omfanget og Størrelsen af den Forpligtelse, som er fastslaaet i Dommen, at besidde frit og evigt, og vi skøder det i Overensstemmelse med Rigets Skik og Sædvane, og vi sætter Dig som Ærkebispens befuldmægtigede og Herr Ærkebispen selv samt Kirken i Lund i legemlig Besiddelse heraf og indfører ham heri med den gyldne Ring[4]), dog under Forbehold af den Herre Pavens Autoritet, hvis Afgørelse vi særligt forbeholder alt dette og ligeledes fraregnet det Gods, som Herr Ærkebispen maaske har faaet igen. Men for at nævnte Domsfuldbyrdelse for Fremtiden kan overholdes desto kraftigere af alle Indbyggere og af Mænd[5]) i nævnte Stift, retter vi vor Opfordring og Formaning til nævnte Herre Konge og alle andre og enhver, som bor i nævnte Stift, for første, anden og tredje Gang og een Gang for alle og under Straf af Banlysning, som vi vil, at de skal ifalde ved selve deres Handling, og som vi nu med Virkning som fra da af lyser over dem i dette Brev, dersom de er ulydige eller opsætsige i ovennævnte Sager eller paa et enkelt Punkt af det

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ovennævnte, idet vi forbyder de samme i Kraft af den Myndighed, hvormed vi optræder i denne Sag, at de personligt eller ved en anden eller andre hindrer eller forstyrrer nævnte Herr Ærkebiskop eller hans befuldmægtigede ved aabne eller hemmelige Rænker eller ved nogen Tilføjelse af anden Fortræd, saa at han ikke kan have og nyde alt det fornævnte Gods i Fred og Ro. Og det er vor Vilje og ligeledes vor Bestemmelse, for at ingen Forargelse skal opstaa i Riget paa Grund af fornævnte Overdragelse, at nævnte Herre Konge om fire Aar igen skal overtage alt det fornævnte Gods med fuld Ret, og at det frit skal vende tilbage til Kronen, efter at der først er ydet Herr Ærkebispen fyldestgørende Erstatning for fornævnte Sum, som det ovenfor er nævnt. Dette er forhandlet i København i Roskilde Stift den 6. Juli i Assers, kaldet Galles, Hus, Kannik sammesteds, i det Herrens Aar 1299, i det 12. Indiktionsaar, i 5. Aar af den Herre Pave Bonifacius 8.s Pontifikat, i Nærværelse af den ærværdige Fader Josef, Biskop af Børglum, Broder Jens, Abbed i Næstved, Niels Jensen fra Børglum Stift og Kjeld Jensen fra Slagelse, Roskilde Stift, offentlig Notar ved pavelig Bemyndigelse, der særligt var stævnet og tilkaldt som Vidner hertil. Til Vidnesbyrd er vort Segl hængt under dette Brev[6]).

1) d. v. s. Ærkebispen og Kirken. — 2) DRB II 4 Nr. 278. — 3) d. v. s. Kongen. — 4) Isarns Signetring. — 5) d. e. Herremænd. — 6) dette Brev hemmeligholdtes foreløbig. Jf. Nr. 45.

1299. 7. Juli. København. 48

Notaren Bartholomæus Ortolani redegør for Mødet mellem Isarn og Kanniken Niels Bunkeflo som befuldmægtiget for Ærkebiskop Jens 2. Grand i Dekanens Hus i København, under hvilket Niels Bunkeflo bad Isarn om at skride til Eksekution af Pavens Dom.

Efter Tryk hos Suhm.

I det Herrens Aar 1299 Tirsdag den 7. Juli i det 12. Indiktionsaar, i 5. Aar af den højhellige Fader Pave Bonifacius 8.s Pontifikat fremstod den gode Mand Niels Bunkeflo, Kannik i Roskilde, befuldmægtiget i alt for den Herre Fader Jens, af Guds Naade Ærkebiskop af Lund og Sveriges Primas, for den ærværdige og gode Mand Herr Isarn, Ærkepræst i Carcassonne, Herr Pavens Kapellan og Nuntius, og i Kraft af sin Fuldmagt for nævnte Herr Ærkebiskop lod han for nævnte Isarn et Pergamentsdokument læse op af følgende Indhold: I Nærværelse af Eder, ærværdige

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Herr Magister Isarn, den hellige Fader og Pave Bonifacius' Nuntius, beder Niels Bunkeflo, Kannik i Roskilde, befuldmægtiget for Herr Ærkebispen af Lund, Sveriges Primas, under Paaberaabelse af Eders Hverv om, at I vil værdiges at lade den af nævnte Herr Pave udstedte Dom til Gunst for den Herre Ærkebispen og Kirken i Lund mod den Herre Kongen af Danmark paa 49000 Mark lødigt Sølv efter lundensisk Vægt eksekvere i den Herre Konges Gods ved at overdrage nævnte Ærkebiskop og Kirken i Lund dette Gods i Betalings Sted[1]) til evig Besiddelse og Ejendom, da den Herre Konge angaaende den Erstatning i Penge, som han skal yde dem, den Herre Ærkebispen og Kirken i Lund, gentagne Gange formanet af Eder og efter længere Ventetid, i kras Foragt for Eder, ja snarere for den Herre Pave, og til ikke ringe Skade og Tynge for den oftnævnte Ærkebiskop og Kirken i Lund, foragteligt undlader at betale. Forhandlet er dette i Herr Dekanens Hus i København, som den nævnte Herr Nuntius beboede, i Nærværelse af Herr Bernhard af Varnhola, Kannik i Pamiers og nævnte Herr Nuntius' Fælle, Lars af Tranebjerg, gejstlig i Lunde Stift, og Niels Tetmay, nævnte Herr Dekans Klerk, som var stævnet og anmodet om at være Vidner til dette. Og jeg, Bartholomæus Ortolani fra Pamiers, kejserligt autoriseret Notar, har overværet det fornævnte og redigeret det i denne offentlige Form.

1) der foreligger en '*datio insolutum*' (t. t.) d. v. s. Indfrielse af en Pengeskyld ved Erlæggelse af andre Ting i Betalings Sted.

49 1299. 8. Juli. København.

Ærkebiskop Jens 2. Grand giver under Paaberaabelse af Bonifacius 8.s Bulle af 1298 31. Maj (DRB II 4 Nr. 317) Præsten Ingemar i Hyllinge Absolution for ikke at have overholdt Interdiktet.

Original i Universitetsbiblioteket.

Jens, af Guds Miskundhed Ærkebiskop i Lund, Sveriges Primas, til Præsten Ingemar, Vikar ved Kirken i Hyllinge i Roskilde Stift, Hilsen og Kærlighed med Gud.

Vi har modtaget den højhellige Faders, ved Guds Forsyn den hellige Romerkirkes Paves, Herr Bonifacius den ottendes Brev med ægte Bulle og Hampesnor, der var uskadt og ikke vakte Mistanke i nogen Henseende og var af følgende Ordlyd: Bonifacius, Biskop, Guds Tjeneres Tjener (o. s. v. = *DRB*

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

II 4 Nr. 317). Vi løser derfor Dig, som ydmygt har bekendt Din Skyld og bedt om barmhjertigt at blive hjulpet over den Irregularitet og Skyld, som Du vides at have paadraget Dig ved at have krænket fornævnte Interdikt, i Kraft af den apostoliske Myndighed, som er tilstaaet os i denne Sag, af denne Brøde og Skyld i Overensstemmelse med Kirkens Fremgangsmaade efter at have paalagt Dig en helsebringende Bod, svarende til Brødens Omfang, og (efter at have paalagt Dig), at Du for Fremtiden ikke forser Dig paa lignende Maade, men beflitter Dig paa ubrydeligt at overholde Interdiktet saalænge det varer, og vi giver Dig faderligt Dispensation fra fornævnte Irregularitet i Kraft af samme Myndighed. Givet paa Roskildekirkens Borg i København i det Herrens Aar 1299 den 8. Juli.

1299. 13. Juli. København. 50

Notaren Bartholomæus Ortolani redegør for Forløbet af de af Isarn ledede Forhandlinger mellem Kongens befuldmægtigede Esger Jul og Ærkebispens befuldmægtigede Niels Bunkeflo og protokollerer en Erklæring fra Isarn om, at denne henskyder sin Ledelse af Processen til Pavestolens eventuelle Berigtigelse, og at han 1298 30. August i Lübeck har modtaget Pavens Brev om Eksekution af Dommen i Ærkebispestriden (DRB II 4 Nr. 290).

Efter Tryk hos Suhm.

I Herrens Navn, Amen. I Aaret efter Herrens Fødsel 1299 Mandag den 13. i Juli Maaneds første Halvdel, i 5 Aar af den hellige Herre Pave Bonifacius 8.s 5. Pontifikat var paa den ene Side den gode Mand, Herr Esger Jul, Kannik i Ribe og befuldmægtiget for den ædle Fyrste, Herr Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders berømmelige Konge og paa den anden Side Niels Bunkeflo, Kannik i Roskilde og befuldmægtiget for den ærværdige Fader i Kristus, Herr Jens, Ærkebiskop af Lund og Sveriges Primas, personlig mødt frem for den ærværdige Mand, Herr Isarn, Ærkepræst i Carcassonne, Herr Pavens Kapellan og Nuntius og omtalte Herr Esger overrakte sin skriftlige Fuldmagt, der var beseglet med den Herre Kongens Vokssegl, som man saa ved første Blik, og indeholdende disse Ord: Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge (o. s. v. = *Nr. 46)*. Efter at denne skriftlige Fuldmagt var godkendt og læst op, formanede samme Herr Isarn omtalte Esger og paalagde ham, at han paa fornævnte Konges Vegne skulde yde fornævnte Ærkebiskop en Skadeserstatning,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

saaledes som han havde formanet samme Herre Konge til, svarende til de Pengesummer, som samme Herre Konge af det apostoliske Sæde var bleven dømt til at yde omtalte Ærkebiskop, og ligeledes skulde han svare paa de Artikler, som var bleven overgivet ham fra Ærkebispens Side[1]) og handle i Overensstemmelse med, hvad Retten krævede. Og sammesteds besvarede nævnte Herr Esger i Kongens Navn de nævnte Artikler paa denne Maade. ⟨1⟩ Til den første Artikel siger han, at han ikke hindrer og forstyrrer ham, men at det er hans Vilje, at de i nævnte Artikel omtalte Personer skal kunne stævnes for Ærkebispens Domstol i de Sager, som hører under ham. ⟨2⟩. Til den anden siger han, at han ikke lægger Hindringer i Vejen, men at det er hans Vilje, at Ærkebispen skal udøve den ham tilkommende Domsmyndighed over Lægfolk i Sager, som hører under ham. ⟨3⟩ Til den tredje siger han, at han ikke uden rimelig Grund forbød eller tillader — saavidt det beroede paa ham — at det forbydes nævnte Ærkebiskop at udføre sit Gods af nævnte Rige. ⟨4⟩ Til den fjerde siger han, at det strider mod Rigets Ære, da det ikke sømmer sig, at Rigets Styre afhænger af Ærkebispens Samtykke. ⟨5⟩ Til den femte siger han, at han vil, at Lundekirkens Mænd og undergivne skal have den Frihed, som de har i fornævnte Artikel[2]). ⟨6⟩ Til den sjette siger han, at det fører til Svækkelse af Kongens og Rigets Gods og af hans Ære, hvorfor han ikke tilsteder det. ⟨7⟩ Til den syvende siger han som i den ovenforstaaende. ⟨8⟩ Til den ottende siger han som til den foregaaende. ⟨9⟩ Det samme svarer han til den niende. ⟨10⟩ Til den tiende siger han, at dermed skal forholdes, som der plejer at forholdes, paa Grund af den Forargelse, som kunde opstaa, hvis der skete Ændringer i det fornævnte. ⟨11⟩ Til den ellevte (svarer han), at Friheder, som virkeligt er tilstaaet Klostre og Kirker i Lunde Stift af denne Konge eller af hans Forgængere, skal forblive urokkede, dersom de er fornuftige og ikke fører til nogens Skade. ⟨12⟩ Til den tolvte siger han, at det ikke er hans Vilje, at det i Artiklen omtalte skal finde Sted, heller ikke er der rimelig Grund herfor, og i Sager, som vedrører Lægmænd[3]) (skal der forholdes) i Overensstemmelse med Sædvane og Ret. ⟨13 og 14⟩ Til den trettende og fjortende siger han, at han vil udføre, hvad der indeholdes i disse, for saa vidt det hører under ham og det tilkommer ham efter Sædvane og Ret. ⟨15⟩ Til den femtende siger han, at det ikke paahviler ham, men (Rettens) Ledere[4]), ved hvilke vi har opfyldt og vil opfylde Rettens Tarv. ⟨16⟩ Til den sekstende siger han, at det ikke vedkommer ovennævnte Ærkebiskop. ⟨17⟩ Til den syttende siger han, som i den foregaaende. ⟨18⟩ Til den

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

attende siger han, at Klostre eller gejstlige Personer ingenlunde tvinges til det, som omtales i denne Artikel. ⟨19⟩ Til den følgende siger han, dersom noget nyt er indført mod gejstlige Personer, skal de fuldstændigt befris herfor, og Oppebørslen skal finde Sted, saaledes som den plejer at finde Sted. ⟨20⟩. Til den sidste siger han, at det skal ske, som der forlanges i denne Artikel, dersom det forholder sig rigtigt, hvad der staar i samme.

Fremdeles vil han yde fornævnte Herr Ærkebiskop Erstatning svarende til fornævnte Pengesummer, og han afstod til ham nævnte Herr Konges Gods og Indtægter i sammes Navn ved et Skrift af denne Ordlyd: Overfor Eder, ærværdige Herr Isarn, Ærkepræst i Carcassonne, Herr Pavens Kapellan og Nuntius, beskikket af det apostoliske Sæde som eneste Eksekutor med Hensyn til nedenstaaende, erklærer og siger Esger Jul, Kannik i Ribe og befuldmægtiget for den ædle Fyrste, Herr Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders berømmelige Konge, at Kongen ikke har rede Penge til at yde Herr Jens, Ærkebiskop af Lund, og Kirken i Lund Erstatning svarende til de Pengesummer, som han af det apostoliske Sæde var bleven idømt at udrede til ham; at omtalte Herre Konge af Hensyn til Eders, i Virkeligheden apostoliske Befaling og Formaning, som af Eder er rettet til ham om Skadeserstatningen, dog, saavidt det er ham muligt, vil opfylde alt, og derfor straks overdrager i samme Konges Navn og paa hans Befaling til samme Ærkebiskop og til Kirken i Lund som Betaling og Erstatning alt den nævnte Konges urørlige Gods og Indtægter, overalt hvor de findes, ligegyldigt af hvilken Art de er, og med hvilket Navn de betegnes, og han afstaar dem straks til ham, at have og beholde, indtil der er ydet fuld Skadeserstatning med Hensyn til de omtalte Pengesummer i Overensstemmelse med Indholdet af det apostoliske Brev, idet han dog forbeholder for samme Herre Konge en tilbørlig Indkomst til Opretholdelse af hans og Rigets nødvendige Behov af ovennævnte Gods og Indtægter, saaledes som Fornuften vil fordre det. Fremdeles: hvis Godset og de ovennævnte Indtægter muligvis ikke er tilstrækkelige til Betaling og Ydelse af denne Skadeserstatning, overdrager han Eder Herr Eksekutor i fornævnte Øjemed efterskrevne Steder og Jorder til Salg og Afhændelse, og dersom de ikke skulde være tilstrækkelige, erklærer han sig rede til at overdrage og overgive Eder med dette Formaal saa meget andet Gods, Steder og Jorder, at det er fuldt tilstrækkeligt til fornævnte Formaal, og at nævnte Ærkebiskop har faaet fuld Erstatning i deres Værdi, og det nævnte Gods afstaar han paa samme Maade som ovenfor, og han overgiver dem straks til

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Eder at sælge og afhænde til Personer, som ikke ved Forbud er udelukkede, og i den Form og i de Tilfælde, som er tilladt efter Loven. Han erklærer dog, at dersom Arten af dette Gods eller den Ed, som fornævnte Herre Konge har aflagt om ikke at afhænde Rigets Gods og om at bevare dets Ære, staar hindrende i Vejen for Overgivelsen, Overdragelsen, og Afstaaelsen af nævnte Gods, skal nævnte Overgivelse, Overdragelse og Afstaaelse regnes for ugjort, undtagen forsaavidt som en retlig Nødvendighed binder den Herre Konge, og det lovligt og ærligt kan finde Sted. Fremdeles ansøger han om, at I med Hensyn til de Krav og Ansøgninger, som af den nævnte Herre Konge er fremsat for Eder i Odense[5]), handler med den Hurtighed, som nævnte Krav og Ansøgning og Rettens Tarv kræver. Fremdeles er det fornævnte Gods følgende: En Ejendomsret tilkommende den Herre Konge, til den tiende Part af Hjermeslev og den sjette Part af Skagen og paa samme Maade i Hjørring; hele Besiddelsen af Gaarden Hede med hele dens Tilliggende; den femte Del af Besiddelserne i Kellerup, den ottende Del i Vosborg; hele Købingen, som kaldes Nykøbing paa Mors, den tiende Del i *Opoliost og det samme i Boeslum og det samme paa Mols; den tiende Del i Grønborg, den femte Del i *Benestorp, den sjette Del i *Skus og det samme i *Lockthuart og det samme i Vitved og det samme i Rom ved Vejle, den tolvte Del i Kliplev og det samme i Hanved, den tyvende Del i Gelting, den tyvende Del af Utland, den tiende Del af Søderup og det samme i Alslev, den tiende Del i Kropp og det samme i Nonæs og den tiende Del i Brøns. Fremdeles ansøger han om, at I vil værdiges paa behørig Maade at skride til Udførelse af de af det apostoliske Sæde udstedte Bestemmelser og Forordninger mellem omtalte Herre Konge paa den ene og omtalte Ærkebiskop paa den anden Side, for saa vidt de er til Fordel for og vides at være udstedt for den Herre Konge, idet I tvinger dem, der siger imod og er oprørske, med Kirkens Ban. Fremdeles ansøger han om, at I efter at have modtaget fornævnte Skadeserstatning, vil værdiges at paalægge omtalte Ærkebiskop og hans Lydbisper og andre kirkelige Prælater og alle Sognepræster, eximerede og ikke-eximerede, at de skal holde Gudstjeneste og forvalte de kirkelige Sakramenter som tidligere.

Fremdeles: efter at fornævnte Sedler var overrakt og læst op, svarede fornævnte Herr Nuntius den Herre Konges fornævnte befuldmægtigede og paalagde ham, at han skulde meddele samme[6]) de Bestemmelser og Fordringer, der var udstedte af det apostoliske Sæde for den Herre Konge, og naar han havde meddelt dem, var han rede til at overgive dem til Ekseku-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

tion, saaledes som Retten krævede. Endvidere svarede han samme befuldmægtigede, at han, naar der var bleven ydet ovennævnte Ærkebiskop Skadeserstatning, var rede til at paalægge hans Lydbisper og andre kirkelige Prælater og alle Sognepræster, eximerede og ikke-eximerede, at de skulde holde Gudstjeneste og forvalte de kirkelige Sakramenter, for saa vidt det staar til ham, efter de pavelige Breves Indhold. Efter at dette var forhandlet til Ende, bad den nævnte Herr Ærkebiskops befuldmægtigede om en Afskrift af det fornævnte og om Frist til at overveje det, hvilket blev ham tilstaaet. Og nævnte Herr Nuntius fastsatte for samme med hans Vilje og Samtykke førstkommende Onsdag den 15. Juli om Morgenen, i Huset hos Herr Dekanen i København, til at svare og handle med Hensyn til det fornævnte, som det maatte være fornuftigt. Dette blev forhandlet i Huset hos Herr Dekanen i København i Nærværelse af den ærværdige Fader i Kristus Herr Gisike, Biskop af Odense, Herr Bernhard af Varnhola, Kannik i Pamiers, Niels, Provst paa Mors, Kannik i Ribe, Jens Thott, Kannik i Roskilde, hvilke var stævnet og anmodet om at være Vidner til det, og i Nærværelse af mig, Bartholomæus Ortolani fra Pamiers, kejserligt autoriseret offentlig Notar, som overværede det fornævnte, og som efter Opfordring og Bøn fra begge Parter, og efter fornævnte Herr Nuntius' Befaling har skrevet fornævnte og givet det denne offentlige Form. Men efter dette erklærede nævnte Herr Isarn som sin Vilje og befalede, at i disse Akter skulde jeg nedenfornævnte Notar sammesteds indføje en Pergamentsseddel af Indhold, som følger: Vi Isarn har ladet alt det ovenforstaaende skriftligt affatte ved vor Notar i det apostoliske Sædes Navn og med dets Myndighed, og vi henskyder os og vor Fremgangsmaade under dets Bestemmelse og Afgørelse til Berigtigelse og Forbedring, saaledes som det maa synes dette Sæde gavnligt. Desuden forsikrer og erklærer vi ligeledes, at nævnte Herr Ærkebiskop har overgivet og forevist os i Lübeck i det Herrens Aar 1298 den næstsidste Dag i August i det 4. Aar af den hellige Fader Pave Bonifacius 8.s Pontifikat det Brev, der var sendt til os af det apostoliske Sæde angaaende Eksekution, (den trufne) Bestemmelse og den offentliggjorte Domskendelse imellem fornævnte Parter, hvis Ordlyd tidligere er indført[7]). Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under dette Aktstykke.

1) jf. Nr. 44. Svarene følger ikke helt Artiklernes Rækkefølge i Nr. 44, saaledes synes Svarene til den tredje-sjette Artikel i Virkeligheden at angaa Artiklerne fire-syv. — 2) der synes ikke at være noget i de foregaaende Artikler eller i den Artikel i Kon-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

gens Klage, hvorpaa den paagældende Bestemmelse er Svar, som der kan tænkes henvist til. — 3) der maa menes Sager, hvor der klages over, at Lægfolk har bemægtiget sig Præsters Efterladenskaber. — 4) kunde sigte til Landsdommerne, der paa Latin undertiden benævntes *rectores*. — 5) kendes ikke, jf. dog Nr. 4. — 6) gaar sikkert paa Isarn. — 4) i den tabte Del af Procesakterne, som nu kun kendes gennem Bartholins Referat, jf. DRB II 4 Nr. 329.

51 1299. 15. Juli. København.

Notaren Bartholomæus Ortolani redegør for de fortsatte Forhandlinger og protokollerer to Erklæringer af Ærkebispens befuldmægtigede Niels Bunkeflo, som afslaar at forlægge Mødestedet for Forhandlingerne til Ribe.

Efter Tryk hos Suhm.

Efter at de fornævnte befuldmægtigede paa fornævnte Dag og Sted[1]) var mødt frem for ovennævnte Herr Nuntius, erklærede og sagde den Herre Kongens fornævnte befuldmægtigede, at han vilde staa ved de fremsatte Forslag, Tilbud og givne Afkald og Afstaaelser fra den Herre Kongens Side, og at han var rede til at overgive det, som var afstaaet, og hvorpaa der var givet Afkald, til fornævnte Herr Ærkebiskop og til den omtalte Herr Nuntius, saaledes som det var blevet afstaaet, og som der var givet Afkald paa det til enhver af dem. Men Herr Ærkebispens fornævnte befuldmægtigede overrakte en Seddel af Indhold, som følger: Jeg Niels Bunkeflo, ovennævnte Herr Ærkebiskops befuldmægtigede, svarer og siger Eder, Herr Nuntius, offentligt, idet jeg forbeholder mig de mig tilkommende Indsigelser mod Fuldmagten[2]) og (den befuldmægtiges) Person[3]), at, dersom der er nogen her paa den Herre Kongens Vegne, som vil og kan yde min Herre Ærkebispen Skadeserstatning svarende til de Pengesummer, som er nævnt i Herr Pavens Dom eller i hvert Fald yde det Gods, som min Herre Ærkebispen godhedsfuldt overfor den Herre Konge[4]) har indvilget i at tage imod, er jeg rede til at godkende det paa min Herres Vegne; ellers ikke, men (jeg gør) det desuagtet af Ærbødighed for — saaledes erklærer Niels Bunkeflo[5]) befuldmægtiget for den ærværdige Fader Jens, af Guds Naade Ærkebiskop i Lund og Sveriges Primas — samme Herres Tilhængere, som ved den Herre Kongens Befaling eller i hans Navn med hans Godkendelse er berøvet deres Gods, og som Paven har omtalt i sin Dom og i den Eder overdragne Domsfuldbyrdelse; og disse er Magister Jakob, fordum Provst i Lund, Asle, Anders, fordum Kældermester, Jens Sibrandsen, Henrik Blomme, Jens Rode, Kanniker i Lund, Niels Bunke-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

flo, Kannik i Roskilde, Erik fra Grevie, Petrus fra Rügen, †de Seligo† Præster, Peder Myre, Diakon, Ingemar Nielsen, Niels Assersen, Anders Mogensen, Ønder Aagesen, Jon Pedersen, Uffe Kotersen, Svend Gunnersen, Thomas Jakobsen, Mogens Nis, Peder Skaaning, Henrik Kage, Mester Morten Bueskytte, Væbnere, og mange andre saavel gejstlige som verdslige, som er eller var eller kunde komme til at høre til hans undergivne, uanset at de endnu ikke er berøvede (deres Gods), hvilke Paven alle omtaler i sin Dom[6]).

Efter dette erklærede fornævnte Herr Nuntius som sin Vilje og paalagde den befuldmægtigede, at han skulde erklære, hvilket det Gods er, som han sagde, at den Herre Ærkebiskop overfor den Herre Konge havde indladt sig paa at tage imod. Han svarede og sagde, at herom vilde han (først) raadslaa med ovennævnte Herr Ærkebiskop. Og fordi nævnte Herr Nuntius stod i Færd med at paabegynde en Rejse til Byen Næstved for at forhandle sammen med Rigets Bisper om Genoprettelse af Freden med fornævnte Herre Konge, fastsatte han sidste Dag i Juli i Ribe for den Herre Fuldmægtig til Afgivelse af den paagældende Erklæring, og for begge Parter med Hensyn til andet, som rimeligt er. Efter at dette var forhandlet til Ende, fremsatte Herr Ærkebispens befuldmægtigede skriftligt følgende: Nævnte Niels afviste Stedet Ribe som mistænkeligt for ham og som ikke værende sikkert for ham. Desuden siger han, at København var angivet og bestemt som Stedet til at forhandle i denne Sag, forsaavidt den angik hans Herre Ærkebispen, og i det samme sagde den Herre Nuntius, at han vilde give ham fuld Sikkerhed og Lejde til at komme og gaa overalt, hvor den Herre Nuntius var og saalænge han var i Riget. Dette blev forhandlet i Huset hos Herr Dekanen i København Onsdag den 15. Juli i det Herrens Aar 1299 i Nærværelse af Provst Niels fra Mors, Kannik i Ribe, Jens Thott, Kannik i Roskilde, Bernhard fra Varnhola, Kannik i Pamiers og Niels Akkersen, Kannik i Lund, der var stævnet og anmodet om at være Vidner hertil og i Nærværelse af mig, Bartholomæus Ortolani fra Pamiers, kejserligt autoriseret offentlig Notar, som overværede det fornævnte og paa begge Parters Begæring og efter fornævnte Herr Nuntius' Paabud har skrevet det og givet det denne offentlige Form.

1) jf. Nr. 50, hvor Isarn fastsætter et nyt Møde i Dekanens Hus til den 15. Juli. — 2) nml. den Fuldmagt, i Kraft af hvilken Kongens Fuldmægtig optræder under Processen. — 3) den befuldmægtigede skulde efter kanonisk Ret bl. a. være mindst 25 Aar gammel. — 4) det er uklart, om der herved er tænkt paa det Gods, Kongen havde

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

tilbudt Ærkebispen gennem Biskop Henrik af Reval (Nr. 5), og som Ærkebispen virkelig havde taget imod (Nr. 9) eller paa det Gods, som senere var tilbudt gennem Esger Jul (Nr. 50), men som Ærkebispen ikke havde udtalt sig om før nu. — 6) Dommen taler blot i al Almindelighed om Ærkebispens Tilhængere.

52 1299. 15. Juli. København.

Notaren Bartholomæus Ortolani protokollerer Niels Bunkeflos Appel paa egne og Ærkebiskop Jens' Vegne til Paven, bl. a. fordi Isarn er til Sinds at forlægge Mødestedet for Forhandlingerne til Ribe, samt protokollerer en Erklæring om, at hverken Niels Bunkeflo eller Ærkebiskop Jens vil gaa med til at forlægge Forhandlingerne uden for København.

Efter Tryk hos Suhm.

Efter dette[1]), samme Onsdag den 15. Juli om Aftenen kom fornævnte Herr Niels Bunkeflo, befuldmægtiget for den ærværdige Fader i Kristus, fornævnte Herr Jens, Ærkebiskop af Lund og Sveriges Primas, til den nævnte Herr Nuntius og læste i hans Nærværelse en Pergamentsseddel af følgende Indhold: I Faderens og Sønnens og den Helligaands Navn, Amen. Jeg Niels Bunkeflo, Kannik i Roskilde og befuldmægtiget for den ærværdige Fader, Herr Jens, af Guds Naade Ærkebiskop i Lund og Sveriges Primas, har den Følelse, at jeg og min nævnte Herre Ærkebispen i høj Grad utilbørligt forurettes af Eder, ærværdige Herr Magister Isarn, Herr Pavens Kapellan og beskikket Eksekutor mellem min nævnte Herre Ærkebispen og den berømmelige Herre Kongen af Danmark, da I har fastsat en Termin for mig i Ribe, nemlig den sidste Dag i Juli Maaned, for at forhandle og svare paa nævnte Herr Konges Krav, som er min Herres notoriske Forfølger og aabne Fjende, og hvem nævnte Stad tilhører; fremdeles da I, skønt I er klar over, at nævnte Herr Konge notorisk er sat i Ban af Eder og det ligeledes er lyst offentligt, tvinger mig til at svare ham eller hans befuldmægtigede med Fare paa Liv og Sjæl. Af disse Grunde og af flere andre, som paa rette Sted og Tid vil blive fremsat, appellerer jeg med dette Skriftstykke til det apostoliske Sæde og forlanger indtrængende og gentagne Gange[2]) Appelbrev; dersom I nægter mig det, appellerer jeg ligeledes paa Grund af denne Tynge til det samme Sæde, idet jeg stiller mig og min nævnte Herre Ærkebispen, hans Kirke og alt hans og mit under samme Sædes Beskyttelse. Og efter at nævnte Seddel var bleven læst, sagde fornævnte Herr Nuntius med det samme, at han ikke mente

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

paa nogen Maade at have besværet fornævnte befuldmægtigede eller den Herre Ærkebispen, ejheller var det sandt, som stod i nævnte Seddel; dog fastsatte han, hvis han havde besværet ham i noget, at man skulde mødes den følgende Lørdag i Næstved, hvor man skulde forhandle videre om Fred og Endrægtighed og se til, om disse Klager kunde ophæves, dersom der var Grund for dem, eller til at modtage Appelbrev, som han saa sagde at ville give ham, dersom der ikke blev Enighed om Klagerne. Dette blev forhandlet paa fornævnte Sted i København i Nærværelse af Magister Oluf, Kannik i Roskilde, Herr Bernhard af Varnhola, Kannik i Pamiers, og Vilhelm Lombard, Junker fra Carcassonne, der var stævnet og anmodet om at være Vidner. Og jeg Bartholomæus Ortolani fra Pamiers, kejserligt autoriseret offentlig Notar, har overværet det fornævnte og efter fornævnte Herr Nuntius' Paabud og Begæring skrevet det og givet det denne offentlige Form. Lidt efter, Aar, Dag og Sted som ovenfor, vendte fornævnte Herr Niels Bunkeflo tilbage til fornævnte Herr Nuntius og fremsatte skriftligt for ham dette: Hvis denne Herre Nuntius nu vilde tilbagekalde den Tynge, som han havde tilføjet nævnte befuldmægtigede i nævnte Ærkebiskops Sted ved at kræve, at han skulde komme til Ribe her fra København, vilde det behage ham; han vilde iøvrigt ikke tage andetsteds hen, ej heller har han til Hensigt at begive sig andetstedshen uden for nævnte Sted, København, da alle andre Steder i Riget forekommer ham mistænkelige og farlige paa Grund af nævnte Konges og hans Tilhængeres store Magt og Fjendskab, som de nærer mod nævnte Herr Ærkebiskop og hans Tilhængere. Fremdeles siger han, at han ikke vil modtage nogen Sikkerhed, ej heller har til Hensigt at modtage nogen hverken for ham eller for nogen anden af hans befuldmægtigede paa Grund af fornævnte Aarsager og de dødelige Fjendskaber. Fremdeles har fornævnte Herr Ærkebiskop ikke til Hensigt for Fremtiden at forhandle i denne Sag mod fornævnte Herre Konge ved nogen befuldmægtiget inden for Riget Danmark, men han vil selv, om fornødent, føre Sagen her i København for Tiden. Efter at dette saaledes var fremsat og læst op, svarede og erklærede fornævnte Herr Nuntius, fordi han skønnede at ovenstaaende var fremsat som Udflugt, det samme, som der er svaret og erklæret efter den tidligere rejste Appel[3]) med Undtagelse af, at han ingenlunde fastsatte en anden Dag eller et andet Sted for ham.

1) jf. Nr. 51. — 2) i den latinske Tekst er dette udtrykt ved at gentage *instanter* (indtrængende) i de tre Komparationsgrader. Appelbrev (se DRB II 1 Nr. 338 Note 4)

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

skulde forlanges *instanter et saepius*, indtrængende og flere Gange, men det blev efterhaanden anset for tilstrækkeligt, at Begæringerne fremsattes i umiddelbar Fortsættelse af hinanden (C. 31 pr. C. II qu. 6. Clem. c. 2 II 12 de appellationibus). — 3) d. v. s. han gentog sin tidligere Udtalelse.

53 1299. 23. Juli. Roskilde.

Kong Erik 6. Menved fritager Kapitlet i Ribe for kongelige Ydelser af dets Gaarde i He.

Afskrift (Ribe Oldemoder).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

I skal vide, at vi erklærer 2 Gaarde i He med en Mølle sammesteds og 1 Gaard, som de Herrer Esger Jul og Præsten Troels har skødet til Kannikernes Fællesbord i Ribe for fuldstændig frie og undtagne at være for alle Ydelser, som hører til vor Ret, saaledes som det fyldigere indeholdes i vort aabne Brev[1]) angaaende deres Friheder, som er tilstaaet dem over deres Gods. Vi forbyder derfor strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen vover at skade disse Kanniker imod dette Brevs Ordlyd, saafremt han vil undgaa vor kongelige Hævn. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1299 Dagen efter Maria Magdalenes Dag i vor Nærværelse og med den Herre Niels, vor Drost, som Vidne.

1) kendes ikke.

54 1299. 28. Juli. København.

Ærkebiskop Jens 2. Grand af Lund paalægger Biskop Jens 1. af Roskilde at undersøge og indberette, til hvilke gejstlige Embeder i hans Stift paa Grund af Vakance Udnævnelsesretten er tilfaldet Ærkebispen og Paven, samt at stævne disse Embeders øjeblikkelige Ihændehavere til at give Møde for Ærkebispen paa Hammershus inden tre Maaneder.

Afskrift (Roskildebispens Dombog).

Jens, (af Guds Naade Ærkebiskop i Lund og Sveriges Primas), til (vor) ærværdige (Broder Jens, af samme Naade Biskop i Roskilde), Hilsen og oprigtig Kærlighed med Gud.

For at ikke de undergivnes Blod skal klæbe ved vore Hænder og vor Skødesløshed med Rette lægges os til Last, formaner vi Eder paa tvingende

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Maade for første, anden og tredje Gang og paalægger strengt i Kraft af den Lydighed, I skylder os, at I enten selv eller ved en eller flere andre med Omhu undersøger, hvilke kirkelige Embeder i Eders Stift i saa lang Tid har været ledige, at deres Besættelse tilkommer os eller det apostoliske Sæde[1]), og I skal underrette os om, i hvor lang Tid de har været ledige, og desuden skal I straks, for at spare Møje og Udgifter, lade dem, som beklæder den Slags Embeder, dersom de kan opspores, paa tvingende Maade stævne til inden tre Maaneder personligt at give Møde for os paa Hammershus paa Bornholm for at aflægge Ed og modtage, hvad Retfærdigheden vil tilraade og den gældende Retsorden forlanger. Hvis de ikke i Ærefrygt vil adlyde, skal en Indstævning opslaas offentligt paa Stedet for deres Embede. Hvad I foretager med Hensyn til denne Sag, skal I ikke undlade inden for nævnte Tidsrum at meddele os ved Eders aabne, beseglede Brev indeholdende dette Brevs Ordlyd. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet paa Borgen i København i Roskilde Stift i det Herrens Aar 1299 den 28. Juli.

1) c. 2 X de concessione prebende et ecclesie III 8; jf. om Devolutionsretten DRB II 1 Nr. 406 Note 1.

1299. 30. Juli. Ribe[1]). 55

Den pavelige Legat Isarn paalægger Biskop Jens 1. af Roskilde at tilstille de danske Bisper hans Breve af samme Dag om Banlysning af dem, der omgaas Kongen, og Banlysningen af dem, der har taget Ærkebispen tilfange (Nr. 57 og 58).

Referat hos Bartholin.

Det første[2]) aabne Brev til Bispen af Roskilde, at han skulde videresende hans Breve til de øvrige Bisper.

1) Isarns fire Breve (Nr. 55-58) var ifølge Bartholin udstedt den 30. Juli. Af samme Dato var Isarns femte Brev til Ærkebiskop Jens (Nr. 59), hvilket i Procesakterne var afskrevet umiddelbart efter Nr. 55-58, og hvis Datering derfor i disse forkortedes til: Givet i Ribe samme Dag som ovenfor. Det fremgaar heraf, at Udstedelsesstedet for de foregaaende Isarnbreve ogsaa har været Ribe. — 2) nml. af de i Nr. 67 nævnte fem Breve.

1299. 30. Juli. Ribe. 56

Den pavelige Legat Isarn paalægger Anders, Kældermester og Kannik i Lund, at sætte Ærkebiskop Jens 2. Grand af Lund i legemlig Besiddelse af Kongens Gods i Lunde Stift.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1. Afskrift i det kgl. Bibliotek.

Isarn, Herr Pavens Kapellan og Nuntius, til den gode Mand Anders, Kældermester[1]) og Kannik ved Kirken i Lund, Hilsen med Gud.

Da den glorværdige Fyrste Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders berømmelige Konge, gentagne Gange af os er bleven afkrævet *indtil efter Datum. Findes ovenfor under dette Tegn* ⊗[2]).

2. Referat hos Bartholin.

Det andet[3]) var til Kældermesteren i Lund, at han skulde indføre Ærkebispen i legemlig Besiddelse af alt Kongens Gods i Lunde Stift[4]).

1) maaske benævnt saaledes, fordi han havde Tilsynet med Vinen og Brødet til Alteret. — 2) det kursiverede skyldes Procesakternes Redaktør. Henvisningen gælder Vidissen i Brevet 1299 16. Sept. (Nr. 67). — 3) jf. Nr. 67. — 4) jf. Nr. 73-75.

57 1299. 30. Juli. Ribe.

Den pavelige Legat Isarn paalægger Danmarks Bisper at banlyse alle, som omgaas den danske Konge.

Referat hos Bartholin.

Det tredje[1]) til Danmarks Bisper om, at de skulde banlyse dem, som paa nogen Maade omgikkes Kongen.

1) jf. Nr. 67.

58 1299. 30. Juli. Ribe.

Den pavelige Legat Isarn paalægger Danmarks Bisper at banlyse Kongens Broder, Junker Kristoffer, og de øvrige, som har taget Del i Fængslingen af Ærkebiskop Jens 2. Grand af Lund.

Referat hos Bartholin.

Det fjerde[1]) til de samme, at de skulde forkynde Banlysning over Kongens Broder Kristoffer og andre deri nævnte, som havde taget Ærkebispen tilfange.

1) jf. Nr. 67.

59 1299. 30. Juli. Ribe.

Den pavelige Legat Isarn tilstiller Ærkebiskop Jens 2. Grand af Lund tre Breve, som han samme Dag har udstedt i Ribe (Nrr. 56, 55 og 57-58) og giver Anvisning for deres Offentliggørelse.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Afskrift i det kgl. Bibliotek.

Isarn, Herr Pavens Kapellan og Nuntius, til den ærværdige Fader i Kristus Herr Jens, af guddommelig Miskundhed Ærkebiskop i Lund, Sveriges Primas, Hilsen i den Herre Jesus Kristus.

Vi sender Eder tre Breve[1]). Det ene er om det Hverv, som er overdraget Anders Kældermester, Eders Kannik, og det er ikke nødvendigt, at dette mangfoldiggøres, men de Forretninger, som maatte overdrages ham af Eder, skal han trofast udføre. De andre to Breve skal I lade skrive paa Pergamentblade, som vi sender Eder i Overensstemmelse med Eders Lydbispers Antal, og efterat de er skrevet, skal I sende dem videre til Bispen af Roskilde, for at han kan fordele dem til alle Bisper og selv beholde eet Eksemplar, saa at han kan udføre vor, i Virkeligheden Pavens Paabud, og han skal lade dem overrække paa en sikker Maade, for at Overrækkelsen ikke skal kunne skjules. Søndagen efter vor Frue Himmelfart vil vi drage til Havnen paa Manø og, saasnart vi kan, stikke i Søen, og Overrækkelsen eller Udførelsen af Brevene skal ikke finde Sted, førend vi er i Flandern med vore Sager og vore undergivne. Givet i Ribe samme Dagen som ovenfor[2]).

1) i Isarns Brev hedder det, at han oversender Ærkebispen tre Breve, men i Vidissen 1299 16. September siges det udtrykkeligt, at det drejede sig om fire aabne Breve (foruden et lukket Brev). Forklaringen er uden Tvivl den, at Isarn har sendt Ærkebispen 1) Brevet til Anders Kældermester (Nr. 56), 2) Brevet til Bispen af Roskilde (Nr. 55) og 3) Brevene til de danske Bisper (Nr. 57 og 58), hvilke Ærkebispen selv skulde udfærdige i det behørige Antal Eksemplarer (jf. ogsaa Nr. 76), og som Isarn havde sammenfattet i et Dokument. — 2) jf. Nr. 55 m. H. t. Dateringen.

1299. 31. Juli. Ribe. 60

Notaren Bartholomæus Ortolani erklærer, at Esger Jul, Kong Erik 6. Menveds befuldmægtigede, offentligt har tilbudt paa Kongens Vegne at overgive kongeligt Gods som Skadeserstatning til eventuelle befuldmægtigede for Ærkebiskop Jens 2. Grand af Lund, men at ingen befuldmægtigede for Ærkebispen havde givet Møde.

Efter Tryk hos Suhm.

Fremdeles i det Herrens Aar 1299 paa den fornævnte[1]) sidste Fredag i Juli Maaned kom den ærværdige Mand, Herr Esger Jul, Kannik i Ribe og befuldmægtiget for den glorværdige Herre og Fyrste Herr Erik, de Danskes og Venders berømmelige Konge, til fornævnte[1]) Isarn, Herr Pa-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

vens Kapellan og Nuntius, og fremsatte over for ham en højtidelig Erklæring om, at, hvis der var nogen til Stede for den Herre Ærkebiskop, var han rede til paa den fornævnte Herre Konges Vegne at sætte den paagældende i legemlig Besiddelse af nævnte Konges Gods og Indtægter, saaledes som han tidligere havde afstaaet dem som Skadeserstatning og Betaling af hele den Sum, som den Herre Kongen af det apostoliske Sæde var bleven dømt til at betale nævnte Herr Ærkebiskop, og til at værge hans Besiddelse af samme[2]). Fremdeles erklærede han, at, hvis der var nogen som havde købt det Gods, som han tidligere havde afstaaet til den Herre Nuntius med Ret for denne til at sælge det for at skaffe Betaling, var han rede til at indføre dem i Godset og til at værge dem, som var indført, i den legemlige Besiddelse af det købte Gods, saaledes som Retten maatte kræve. Men ingen mødte frem paa fornævnte Ærkebiskops Vegne, skønt der blev ventet som tilbørligt paa ham, og han blev paaraabt, og ingen, som gav Undskyldning for hans Udeblivelse. Forhandlet i Ribe i Huset hos Herr Jens af Skanør, Provst ved Kirken i Ribe, som fornævnte Herr Isarn beboede, i Nærværelse af Broder Paulus og Broder Peder Jul fra Sankt Mariæ Hospital i Stella i Spoletodalen og Herr Bernhard af Varnhola, Kannik i Pamiers og fornævnte Herr Isarns Fælle, der var indstævnet og anmodet om at være Vidner hertil, og i Nærværelse af mig Bartholomæus Ortolani fra Pamiers, kejserligt autoriseret Notar, som overværede det fornævnte og efter fornævnte Herr Esgers Bøn har skrevet det og givet det denne offentlige Form.

1) jf. Nr. 51. 52. — 2) jf. Nr. 50.

61 1299. 3. August.

Kurien i Rom fordeler 300 Guldfloriner, som Bispen af Viborg har erlagt i Servispenge (Notits i de pavelige Regnskabsbøger).

Original i Vatikanarkivet.

Den 3. August i samme Aar. Af Commune Servitium[1]) paa 300 Guldfloriner ydet af (Peder), Biskop i Viborg, til de 16 Kardinalers Kollegium, hvilke omfattes af hans ovenstaaende Løfte[2]), har enhver gennem de nævnte Købmænd[3]) faaet 18 Floriner og 28 Skillinger og 3 Penninger i Mønt fra Provins[4]) og til Tjenerskabet 1 Florin og 5 Skillinger og 4 Penninger i Mønt fra Provins[4]).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1) jf. DRB II 4 Nr. 305 Note 2 og 3. — 2) jf. DRB II 4 Nr. 305. — 3) jf. Nr. 62 med Note 2. — 4) By i Frankrig.

1299. 3. August. 62

Kurien i Rom fordeler 336 Guldfloriner, som Bispen af Børglum har erlagt i Servispenge (Notits i de pavelige Regnskabsbøger).

Original i Vatikanarkivet.

Den 3. August i samme Aar. Af 336 Floriner, ydet af (Josef), Biskop i Børglum, som Del af hans Servitium[1]) til de 16 Kardinalers Kollegium, hvilke omfattes af hans Løfte[2]), har enhver gennem de nævnte Clarentiner[3]) Købmænd faaet 21 Floriner.

1) jf. DRB II 4 Nr. 305 Note 2 og 3. — 2) jf. DRB II 4 Nr. 306. — 3) Bankierfirma i Firenze.

1299. 12. August. Anagni. 63

Pave Bonifacius 8. fritager Biskop Josef af Børglum for at holde den aflagte Ed om hvert tredje Aar at aflægge Besøg ved Kurien.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til den ærværdige Broder Josef, Biskop i Børglum. Det er bleven meddelt os paa Dine Vegne, at Du, dengang Du opholdt Dig ved Kurien og af os blev sat i Spidsen for Børglum Kirke som Biskop og Hyrde, som Skik og Brug er, ved legemlig Ed har lovet selv eller ved en anden at ville besøge Apostelgravene hvert tredje Aar[1]), skønt Din Kirke i Børglum ikke har noget Fritagelsesprivilegium, men er underlagt den, der til enhver Tid er Ærkebiskop af Lund og Sveriges Primas med Metropolitens Ret[2]). Idet vi i denne Sag vil vise Dig en venlig Gunst, løser vi Dig i Kraft af dette Brev fra Løftet om at besøge ovennævnte Sæde og fra den aflagte Ed, forsaavidt den angaar Besøget, idet det er vor Vilje, at den aflagte Ed og Løftet iøvrigt ubrydeligt skal overholdes. Givet i Anagni den 12. August i (vort Pontifikats) 5. Aar.

1) c. 4 X de iureiurando II 24. — 2) en Biskop kunde være exempt, d. v. s. fritaget for det sædvanlige Underordnelsesforhold til Ærkebispen og direkte underlagt Paven. Troskabsed til denne blev aflagt af de exemte Bisper, men ellers normalt kun af Ærkebisper.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

64 1299. 20. August. Lund.

Testamente af Kristian, Kannik i Lund.

Afskrift (Lundebogen).

I den hellige og udelelige Treenigheds, Faderens, Sønnens og den Helligaands, Navn, Amen. Jeg Kristian, Præst og Kannik i Lund, sund paa Sjæl og Legeme, giver, testamenterer og skøder, idet jeg vil tjene Gud, selv om det ikke kan ske paa tilbørlig Vis — thi Mennesket ejer intet, hvormed det paa tilbørlig Vis kan takke sin Skaber — saa dog i Gudfrygtighed og Ydmyghed ved Hjælp af det Gods, som er givet mig af Gud, min Gaard, som jeg har i Lund i Sankt Pouls Sogn i Nærheden af Kirkegaarden til Kapitlet ved Kirken i Lund, til Afholdelse af min aarlige Aartid med saa Skel, at Frugterne eller Afgifterne af Gaarden aarligt skal fordeles paa følgende Maade: For det første skal en halv Mark fradrages til Ofring paa Dagen for min Aartid; til residerende og ikke-residerende Kanniker, som overværer Vigilierne og Messen, skal der gives en halv Mark Penge. Fremdeles skal der til Kannikernes Mindemaaltid gives en halv Mark Penge. Fremdeles til Vikarerne, som paa samme Maade overværer Messen og Vigilierne 2 Øre Penge, til de fattige Peblinge, som besøger Koret, 2 Øre Penge. Fremdeles til Dominikanerbrødrene 2 Øre Penge; til Franciskanerbrødrene en halv Mark Penge. Fremdeles skal der gives en halv Mark Penge til Fordeling blandt de fattige, som tigger offentligt. Men alt det øvrige, som kan fremkomme af Indtægter fra nævnte Gaard, skal tilfalde Sankt Laurentiuskirkens Bygningsfond og Kannikernes Fællesbord til lige Deling, dog saaledes, at Bestyrerne af Kannikebordets Gods, under hvis Forvaltning nævnte Gaard efter mine Levedage altid skal forblive, skal sørge for nævnte Gaards Vedligeholdelse. Jeg giver ogsaa Lov til og erklærer som min Vilje, at nævnte Gaard, dersom Kapitlet i Lund maatte finde det gavnligt og heldigt, med Ærkebispens Samtykke kan sælges og mageskiftes med andet Gods, hvorfra større eller lige store Indtægter kan komme. Fremdeles overdrager jeg 6 Mark Penge til Sankt Laurentiuskirkens Bygningsfond, i hvilken Kirke det er min Hensigt at faa min Begravelse, dersom Gud vil mage det saa, at Interdiktet hæves inden min Død. Men hvis jeg skulde dø nu under Interdiktet, vælger jeg mit Gravsted hos Franciskanerne, hvem jeg saa overdrager de 6 Mark, og Brødrene 2 Mark til deres Rekreation og til Sankt Laurentiuskirken 2 Mark Penge. Fremdeles overdrager og testamenterer jeg til Klostret Herrisvad 2 Mark Penge,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

til Allehelgens Kloster i Lund 2 Mark Penge, til Klostret i Dalby 2 Mark Penge, Klostret i Ås 2 Mark Penge. Fremdeles til ethvert Præmonstratenserkloster i Skaane en halv Mark Penge. Fremdeles til Dominikanerne i Lund 2 Mark Penge. Fremdeles til Dominikanerne i Halmstad og Helsingborg, til ethvert af deres Klostre, en Mark Penge, til Svend Cincopa[1]), min forhenværende Fælle, en halv Mark. Fremdeles til Franciskanerne i Ystad og Trälleborg, til ethvert af deres Klostre, en Mark Penge. Fremdeles til Nonneklostret i Lund og til Nonneklostret i Börringe, hvert en Mark Penge. Fremdeles til Nonneklostret i Bosjö en Mark Penge. Fremdeles til Priorinden og Nonnerne sammesteds til deres Kollats[2]) en Mark Penge. Fremdeles til Helligaandshuset i Lund 2 Øre Penge, til ethvert Spedalskhus i Skaane 2 Øre Penge. Fremdeles overdrager jeg Vor Frue Kirke i Helsingborg min Gaard, som jeg har købt og ladet opføre fra Grunden af, paa denne Maade: den skal give 2 Øre til Bygningsfonden, 2 Øre til de fattige og afholde min Aartid aarligt. Men hvis Præsten eller Vikaren ikke vil bo i omtalte Gaard, skal Kirkeværgerne have fornævnte Gaard i Forvaltning paa ovennævnte Betingelser. Fremdeles testamenterer jeg Kirken i Vinslöv 2 Mark Penge. Fremdeles til Kirken i Reslöv en Mark Penge. Fremdeles til Sankt Poulskirke i Lund en Mark Penge. Fremdeles til hver Sognekirke sammesteds en Øre Penge, til enhver af deres Præster ligesaameget. Fremdeles til Kirkernes Klokkere, naar Interdiktet hører op, enhver en Øre Penge. Til Testamentseksekutorer indsætter jeg de Herrer Jon Lille, Magistrene Lars og Asle, mine Medkanniker, ... saa at de paa god og ærlig Vis skal træffe Bestemmelse om mine Ting, saaledes som de skønner, at det gavner min Sjæl bedst. Til at betale det[3]), anviser jeg min egen Dekretalsamling[4]) og de Penge, som Herr Jens Hvid, Kannik i Ribe, skylder mig for et pantsat (Eksemplar af) Dekretet[5]) og for andet. Men dersom nogen vil driste sig til at bryde eller handle imod denne min sidste Vilje paa Grund af Had eller Kærlighed, skal han vide, at han vil paadrage sig Gud den almægtiges og de hellige Apostle Petrus' og Paulus' Vrede. Til Vidnesbyrd herom har jeg ladet dette Brev bekræfte med Segl tilhørende følgende: Kapitlet i Lund, Abbeden ved Allehelgenskloster, Prioren for Dominikanerne, Guardianen for Franciskanerne og de fornævnte Testamentseksekutorer samt mig selv. (Forhandlet i) det Herrens Aar 1299 den 20. August.

1) saaledes plejer Stedet at læses, det er dog næppe rigtigt. — 2) herved forstaas en Sammenkomst i et Kloster, under hvilken der læstes højt af Cassians Collationes og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

indtoges et mindre Maaltid. — 3) nml. Testamentet. — 4) sandsynligvis Gregor 9.s Dekretaler, den af den nævnte Pave 1234 udstedte store Lovbog, der indgik som anden Afdeling af Corpus iuris canonici. — 5) Gratians Dekret, en privat Lovsamling fra ca. 1150, der ligeledes indgik i Corpus iuris canonici (som første Afdeling af dette).

65 1299. 8. September. Vä.

Kong Erik 6. Menved forbyder sine Fogeder og alle andre at hindre Bymændene fra Åhus i at bjerge deres Vraggods.

Original i Rigsarkivet.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi forbyder strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder eller deres Stedfortrædere eller nogensomhelst anden, af hvad Stand han end er, drister sig til paa nogen Maade at hindre eller i nogen Henseende at skade nærværende Brevvisere, Bymændene fra Åhus, ved Redningen og Bjergningen af deres Gods, dersom det skulde hænde dem, hvilket Gud forbyde, at de led Skibbrud i nogen Egn af vort Kongerige, saalænge de vil og kan redde det ved egen Hjælp eller ved Hjælp af andre, som de kan overtale ved Bøn eller Løn; ligeledes forbyder vi, at nogen lægger Beslag paa saadant Gods, førend disse Brevvisere selv eller ved andre, som de maatte have haft (i deres Tjeneste) har ment at burde opgive det fornævnte Gods, saafremt de vil undgaa vor Vrede og kongelige Hævn. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Vä i vor Nærværelse i det Herrens Aar 1299 paa Jomfru Marias Fødselsdag.

66 1299. 15. September.

Kapitlet i Lund klager til Paven over, at Kong Erik 6. Menved har beslaglagt Ærkebispens Gods og beder om Pavens Bistand mod Kongen.

Afskrift i det kgl. Bibliotek (Procesakterne).

Dekanen og Kapitlet i Lund til den hellige Fader og Herre, den højhellige romerske Kirkes Yppersteprræst, Kys paa hans Helligheds Fødder.

Vi nødes til med Graad og Klage at give Eders Hellighed, som rager op over alle, Underretning om den sørgelige Tilstand, Kirken i Lund befinder

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

sig i, og de smertelige Tab og uhyrlige, svære Forurettelser, der er tilføjede den og dens Prælater, hvad samme Kirke har lidt, og hvorledes den derved i disse Dage er knuget til Jorden; thi ikke ret længe efter den lange Forhandling, der blev ført for at faa Freden genoprettet mellem vor ærværdige Fader og Herre Ærkebiskop Jens af Lund, Sveriges Primas, og Kongen af Danmark, hvilket desværre ikke kunde lykkes, sendte Kongen sin Drost over til Lunde Stift, og denne bekendtgjorde efter Kongens Bud paa Landstinget og i alles Paahør, og det paa Festdagen for St. Peter i Fængslet[1]), følgende Erklæring; han sagde nemlig, at Herr Ærkebispen var Kongens Dødsfjende, hvorfor han bestemt paalagde og ved et Kongebrev[2]) fastsatte en Frist for alle Ærkebispens Tilhængere, at de inden den hellige Jomfrus Himmelfart[3]) hernæst skulde rømme af Danmarks Rige med alt deres Gods, idet han tilføjede, at alle, som efter denne Frist kunde lade sig finde i Riget, maatte frygte for Fare baade for Liv og Gods. Og da den almindelige Indbetaling af Afgifter og Skyld, der tilkom Ærkebispen, var umiddelbart forestaaende, forbød han personligt og ved andre hemmeligt Officialerne og Beboerne af Ærkebispens Gods at yde nogen af deres Afgifter til Herr Ærkebispen eller hans befuldmægtigede, som han indtil da havde indsat. Han forbød ogsaa i al Almindelighed under Trusel om Fortabelse af alt Gods og under Livsfare, at nogen paa nogen Maade maatte begive sig over til Herr Ærkebispen, som af Frygt og Nød opholdt sig paa en Kirken tilhørende Borg paa en Ø[4]), og at nogetsomhelst af hans Gods maatte sendes ham. Fredagen efter den førstkommende omtalte Fest[5]) for den hellige Jomfrus Himmelfart kom Kongen i egen Person til Staden Lund, og Lørdagen efter[6]) udstedte han et Paamindelsesbrev[7]) og fornyede aabenlyst Bekendtgørelsen af alt og hvert især af, hvad hans Drost tidligere paa hans Vegne havde sagt, bekendtgjort, paalagt eller forbudt i det aabenbare og det skjulte mod Kirken i Lund og Ærkebispen, og efter at have afsat Herr Ærkebispens Mænd fra Forvaltningen af hans Gods, som han havde betroet samme, indsatte han mundtlig to af sine egne Præster til at forvalte dette Gods og paalagde alle Officialerne og alle andre af denne Herr Ærkebiskops undergivne, baade gejstlige og verdslige, at de af Kirkens Gods ikke maatte betale Skyld og Afgifter til nogen andre end de to ovennævnte befuldmægtigede, som Kongen havde indsat. Den næstfølgende Torsdag[8]) lod Kongen gennem nævnte Drost med Magt og aabenlyst røve alle Herr Ærkebispens Penge, som to af hans befuldmægtigede havde (i deres Besiddelse) paa et Marked ved Navn Skanør, for at anvende det til Gaver for Ærkebispen og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

til Udlæg til, hvad han trængte til. Lørdagen næstefter denne Dag[9]) fornyede Kongen ved sit aabne Brev Indsættelsen af sine befuldmægtigede paa Skaanes Landsting, og ved samme Brev forlangte han Afregning og Regnskabsaflæggelse af Herr Ærkebispens befuldmægtigede og paalagde først mundtligt og derpaa skriftligt baade Officialerne og alle hans andre undergivne at svare til hans egne befuldmægtigede Ydelserne af Ærkebispens Gods. Omkring den 10. eller 11. Dag eller Dagen efter Rovet af Pengene[10]) kom Kongens Drost til en Købstad ved Navn Åhus tilhørende Kirken i Lund, i hvilken Ærkebispen havde en særlig Gaard, som var bestemt til Ophold for ham, og i denne Gaard lod han optage Fortegnelse over alt rørligt Gods, og alle de Penge, som Herr Ærkebispens befuldmægtigede havde deponeret i Kirken sammesteds, røvede han fra Kirken, og han tvang Indbyggerne i fornævnte Stad til at forsyne Kongen med Levnedsmidler. Onsdagen næstefter den hellige Jomfrus Fødselsdag[11]) kom Kongen atter til Lund, og den følgende Fredag[12]) bød Kongen endelig, at Gaardene i Lund og i Åhus tilligemed alt Gods sammesteds efter Afsættelse af de befuldmægtigede, som Ærkebispen havde indsat paa dem, med Magt skulde besættes af Drosten og derefter overgives til hans egne fornævnte befuldmægtigede, der skulde indføres i den legemlige Besiddelse ved Overgivelse af Nøglerne, saaledes at de hver fik sin Gaard at passe og bestyre. Saaledes blev alt det ærkebiskoppelige Gods fuldstændig berøvet Herr Ærkebispen, og hans Kirke sidder sørgende tilbage, og der er ikke noget, der kan skaffe den Trøst for al dens Bekymring, medmindre den ved Eders Helligheds Naade kunde faa Trøst og Hjælp til at blive underholdt og komme paa Fode. Derfor udgyder vi for Eders Hellighed bedende Taarer, idet vi ydmygt og fromt andrager Eder om ved den faderlige og velvillige Omhu og Forsorg, som I nærer for den højhellige og almindelige romerske Kirke, og for hvilken I tilbringer søvnløse Nætter og bereder Eder Hvile, at tage Eder af denne Kirke i Lund og dens Overhoved og sørge for, at den kan rejse sig af saadan Ulykke og Overlast. Til Vidnesbyrd om det forud anførte og fyldigere Bevis har vi ladet dette Brev skrive og besegle med vort Kapitels Segl. Ogsaa vi Jens, Dekan, Magister Lars, Niels Gregersen, Odde, Peder Hildulvsen og Anders, forhen Kældermester, har hængt vore Segl under dette Brev til Forvaring. Givet i det Herrens Aar 1299[13]), den 15. September.

1) 1. August. — 2) Kongebreve eller Paamindelsesbreve var det tekniske Udtryk for de Breve, ved hvilke Kongen under Trusel om Straf gennemtvang sine Befalinger.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

— 3) 15. August, lat. Tekst. — 4) Bornholm. — 5) 21. August. — 6) 22. August. — 7) jf. Note 2. — 8) 27. August. — 9) 29. August. — 10) d. v. s. 27. August. — 11) 9. September. — 12) 11. September. — 13) Afskrifterne har Aarstallet 1298, hvorimod Bartholin omtaler Brevet under 1299. Bartholins Aarstal er uden Tvivl rigtigt; thi naar Klagen beretter, at Drosten lod lyse paa Tinge, at Ærkebispen og hans Tilhængere skulde forlade Landet inden 15. August, er dette i Overensstemmelse med Kongens Lejdebrev af 1299 11. Juni (Nr. 39), hvor den 15. August fastsattes som Grænsen for Lejdets Gyldighed. Desuden omtaler Klagen Kongen som opholdende sig i det østlige Skaane omkr. d. 8. September, hvilket stemmer med det bevarede originale Privilegium for Åhus af samme Dag, som er udstedt i Vä (Nr. 65), mens Kongen 1298 8. September opholdt sig i Halland (jf. DRB II 4 Nr. 327).

1299. 16. September. Hammershus. 67

(Notaren Kjeld Jensen fra Slagelse) attesterer, at Kanniken Fader fra Ribe har overbragt Ærkebiskop Jens 2. Grand Isarns fem Breve af 1299 31. Juli (Nr. 55-59) samt vidimerer disse.

Afskrift i det kgl. Bibliotek (udfyldt efter Bartholins Annales).

I Herrens Navn, Amen. I Herrens Fødselsaar 1299 den 16. September, i det 12. Indiktionsaar, i 5. Aar af Pave Bonifacius 8.s Pontifikat, har Magister Fader, Kannik i Ribe, i Nærværelse af mig, Notar, og de nedenfornævnte Vidner paa Hammershus paa Bornholm, overrakt den ærværdige Fader, Herr Jens af Guds Naade Ærkebiskop i Lund og Sveriges Primas, nogle Breve, udstedte af den ærværdige Mand, Magister Isarn, Herr Pavens Kapellan og Nuntius, det ene et lukket Brev og fire aabne Breve, beseglede med den Herre Nuntius' Segl; det lukkede Brev aabnede han straks i Overværelse af nedenfor nævnte Vidner og overgav det til nedenfornævnte Notar sammen med de andre Breve, hvis Ordlyd nedenfor angives til Læsning. Det første aabne Brevs Indhold var følgende (o. s. v. = *Nr. 55)*. Det andet aabne Brevs Indhold var følgende: Isarn, den Herre Paves Kapellan og Nuntius (o. s. v. = *Nr. 56)*. Det tredje aabne Brevs Indhold var følgende (o. s. v. = *Nr. 57)*. Det fjerde aabne Brevs Indhold var følgende (o. s. v. = *Nr. 58)*. Men det lukkede Brevs Ordlyd var følgende: Isarn, Herr Pavens Kapellan og Nuntius, til den ærværdige Fader i Kristus, Herr Jens (o. s. v. = *Nr. 59)*.

1299. 26. September. Hammershus. 68

Ærkebiskop Jens 2. Grand af Lund beskikker Kannikerne Lars, Odde og Peder Hildulvsen til sine befuldmægtigede med Hensyn til Kronens Gods i Lunde Stift, som Isarn har tildømt Ærkebispen.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Afskrift i det kgl. Bibliotek.

Jens, af guddommelig Miskundhed Ærkebiskop i Lund, Sveriges Primas, til alle, som faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

I skal alle vide, at vi bestemmer, indsætter og udnævner de Herrer Lars, Odde og Peder Hildulvsen til vore lovlige befuldmægtigede, idet vi giver dem paa alles Vegne alle og hver især, saaledes at ingen skal indtage en Fortrinsstilling, men en anden skal kunne fuldføre, hvad en har begyndt, Fuldmagt til at raade over alt Kronens Gods og alle dens Rettigheder i Lunde Stift, som den gode Mand, Magister Isarn, Ærkepræst i Carcassonne, Herr Pavens Kapellan, i Egenskab af Nuntius og enebeskikket Eksekutor til at udføre det, som den hellige Herre Bonifacius 8., den højhellige romerske og katholske Kirkes øverste Biskop, har fastsat, bestemt og dømt i Sagen mellem den berømmelige Herre Kongen af Danmark og os og vore Tilhængere, ifølge samme øverste Biskops Mandat fuldbyrdende sit Hverv har tildømt os og Kirken i Lund, saaledes som det fyldigere indeholdes i hans Brev herom[1]), og til paa vore Vegne at forlange, inddrive og modtage alle Frugter, Afgifter, Indtægter og Indkomster af samme Gods, samt til at udnævne en anden eller flere andre som Stedfortræder for sig og til at tilbagekalde dem, dersom det behager dem. De, der bliver udnævnt i deres Sted, skal have samme Fuldmagt samt Magt til at gøre alt og hvert især, som de sande og lovlige befuldmægtigede kunde og skulde gøre, idet vi vil holde for ret og gyldigt alt, hvad de nævnte befuldmægtigede, deres Stedfortræder eller Stedfortrædere lader foretage med Hensyn til det fornævnte eller med Hensyn til noget af det. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet paa Bornholm paa Hammershus i det Herrens Aar 1299 den 26. September.

1) jf. Nr. 47.

69 1299. 27. September.

Ærkebiskop Jens 2. Grand af Lund overdrager Kanniken Fader af Ribe at overbringe Bispen af Roskilde Isarns tre Breve af 1299 31. Juli (Nr. 55. 57. 58)[1]).

Referat hos Bartholin.

Den 27. September 1299 overdrog Ærkebispen Magister Fader Isarns Anklage- og Banlysningsbreve, som han skulde overbringe Bispen af Roskilde.

1) jf. Nr. 59 Note.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1299. 29. September. 70

Ærkebiskop Jens 2. Grand af Lund overdrager Magister Lars at offentliggøre hans Brev af 26. September (Nr. 68) paa Kirkemødet i Lund.

Referat hos Bartholin.

Den 29. September 1299 overdrog Ærkebispen Magister Lars paa Synoden at offentliggøre det Brev, hvorved han udnævnte ham og Odde og Peder Hildulvsen, Kanniker, som befuldmægtigede til at overtage det kongelige Gods, som var blevet ham tildømt af Isarn.

1299. 29. September. Roskilde. 71

Klaus Skirmen fra Femern har givet Afkald paa alle retslige Krav paa Gaarden Karsholte i Tersløse Sogn for sin Herres, fhv. Drost Peders, Sjælefreds Skyld.

Referat i Sorø Gavebog.

I Nærværelse af den Herre Kong Erik[1]), som var Broder til Kristoffer, Hertug af Halland og Samsø, gav en vis Klaus Skirmen fra Femern Afkald paa al Ret, Klage og Tiltale med Hensyn til en Gaard Karsholte i Tersløse Sogn i Merløse Herred for hans Herres, den fhv. Drost, Herr Peder Hoseøls Sjælefreds Skyld med Løfte om aldrig at besvære Klostret i Sorø angaaende dette. Forhandlet i Roskilde i det Herrens Aar 1299 paa Mikkelsdag.

1) denne Formel viser, at den tabte Original har været udstedt af Kongen.

1299. 6. Oktober. Lund. 72

Notaren Kjeld Jensen fra Slagelse beretter, at Magister Lars har ladet Isarns og Jens 2. Grands Breve (Nr. 47. 68. 70) offentliggøre i Kapitlet i Lund.

Afskrift i det kgl. Bibliotek.

Og jeg nedennævnte Notar kom den 6. Oktober samme Aar sammen med Magister Lars til Lund og i Nærværelse af mig, Notar, overgav samme Magister Lars de omtalte Breve fra de Herrer, den pavelige Nuntius[1]) og Ærkebispen til sine ovennævnte Embedsbrødre, for at Brevene kunde offentliggøres i Kapitelhuset ved ham eller ved hans Mænd efter Befaling af de nævnte Herrer, den pavelige Nuntius og Ærkebispen, og han lod mig, Notar, læse dem op for dem[2]).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1) Ifølge Stephanius stod Isarns Eksekutionsbrev umiddelbart forud for dette Aktstykke. — 2) med dette Aktstykke foreligger igen i Form af Afskrift Fortsættelsen af Notaren Kjeld Jensens aktmæssige Beretning, hvis Begyndelse er givet i Nr. 67, men hvis mellemliggende Afsnit kun kendes gennem Bartholins Omtale og Stephanius' Registratur. Den fortsættes med Nr. 73 og 76.

73 1299. 13. Oktober. Lund.

Notaren Kjeld Jensen beretter, at Anders Kældermester efter Isarns Befaling har skødet alt Kronens Gods og alle dens Rettigheder i Lunde Stift til Ærkebiskop Jens 2. Grands befuldmægtigede[1]).

Afskrift i det kgl. Bibliotek.

Og senere den 13. Oktober i samme Aar som ovenfor, efter at disse Breve var forevist og oplæst i Nærværelse af Gejstlighed og Lægfolk i Lunde Stift paa Synoden i Lund, medens jeg, Notar, var tilstede, og ligeledes forkyndt (for dem) af de fornævnte Herrer, Dekanen, Magister Lars, Asle og Niels Gregersen, Kanniker ved Kirken i Lund og udnævnt til Eksekutorer af dette, overgav Anders, forhenværende Kældermester, Kannik ved samme Kirke, paa Befaling af nævnte Herr Nuntius[2]) alt Kronens Gods og dens Rettigheder i Lunde Stift i Overensstemmelse med Indholdet af nævnte Herr Nuntius' Brev, som havde tildømt nævnte Herr Ærkebiskop og Kirken i Lund det[3]), til nævnte Herr Ærkebiskops befuldmægtigede, som særligt er udpeget hertil, saaledes som det klart og udtrykkeligt staar i nævnte Herr Ærkebiskops Fuldmagt[4]), og skødede det ligeledes i Overensstemmelse med Rigets Sædvane med den fulde Ret og Herlighed. Og idet han til Tegn herpaa lagde den pavelige Nuntius' omtalte Brev sammen med sit Tørklæde i deres Skød[6]), indførte han mundtligt de befuldmægtigede i Herr Ærkebispens og Lundekirkens Navn i legemlig Besiddelse af dette Gods, idet han under Straf og Banlysning forbød, at nogen paa nogen Maade lagde Hindringer i Vejen eller fortrædigede Herr Ærkebispen eller hans befuldmægtigede med Hensyn til fornævnte Gods og Rettigheder, saa at nævnte Herr Ærkebiskop ikke kunde have og nyde ovennævnte Gods og Rettigheder i Fred, Frihed og Ro. Forhandlet i Lund i St. Laurentius Kirke i Nærværelse af Gejstlighed og Lægfolk i Lunde Stift, forsamlet til Synode, Aar og Dag som ovenfor.

1) jf. Nr. 72 Note 2. — 2) jf. Nr. 56. — 3) jf. Nr. 47. — 4) jf. Nr. 68. — 5) d. e. Kappeskød. Den her omtalte Skødningsform kendes ellers ikke. Skødningen, der symboliserede Erhververens Indsættelse i Besiddelsen af Ejendommen, skete ellers ved, at

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

en Klump Jord eller en Græstørv blev lagt i Erhververens Kappeskøde, som derefter samledes om dem. Sandsynligvis er det her forudsat, at Tørklædet var viklet om en saadan Jordklump, saaledes som det vides at være sket, naar Skødning til Kirken skete paa Alteret (super altare). At det Dokument, der indeholdt Hjemmelen til at foretage Skødningen, lægges i Kappeskødet, er ogsaa usædvanligt.

1299. 13. Oktober. Lund. 74

Anders Kældermester skøder i Overensstemmelse med Isarns Befaling af 1299 31. Juli (Nr. 56) Kronens Gods og dens Rettigheder i Lunde Stift, Halland dog undtaget, til Ærkebiskop Jens 2. Grands befuldmægtigede.

Afskrift i det kgl. Bibliotek.

I Herrens Navn, Amen. I Aaret 1299 efter Kristi Fødsel den 13. Oktober, i det 13. Indiktionsaar, i 5. Aar af den Herre Pave Bonifacius 8.s Pontifikat.

Det skal være klart for alle, at vi Anders, forhenværende Kældermester, Kannik i Lund, har modtaget et Brev[1]) fra den ærværdige Magister Isarn, Herr Pavens Kapellan og Nuntius, beseglet med hans ægte Segl og uden for al Mistanke og Svig, af Ordlyd og Indhold som følger: Isarn, Herr Pavens Kapellan og Nuntius, til den gode Mand Anders, Kældermester og Kannik ved Kirken i Lund, Hilsen med Gud. Da den glorværdige Fyrste Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders berømmelige Konge, gentagne Gange af os er bleven afkrævet o. s. v. *indtil efter Datum. Findes ovenfor under dette Tegn* ⊗[2]). Idet vi, som det hører sig til, i Lydighed vil udføre det Paabud, som er overdraget os af den pavelige Nuntius, og for at ikke noget skal regnes os til Last, sætter vi Magister Lars, Peder Hildulvsen og Odde, befuldmægtigede for den ærværdige Fader Jens, af Guds Naade Ærkebiskop af Lund, Sveriges Primas, i legemlig Besiddelse af alt Kronens Gods og alle dens Rettigheder i Lunde Stift, Halland dog undtaget, saaledes som det fyldigere er omtalt i nævnte Herr Nuntius' Brev herom[3]), og vi skøder det med fuld Rettighed og Herlighed og overgiver det ligeledes som Betaling af Gælden efter det i den pavelige Nuntius' Brev angivne Maal og Omfang, idet vi indsætter[3]) Eder, fornævnte befuldmægtigede for den Herre Ærkebispen og den Herre Ærkebiskop i samme efter Landets Sædvane. Og for at ikke nogle skal forsøge noget mod denne Fuldbyrdelsesakt i Fremtiden, formaner vi i Kraft af den Bemyndigelse hvormed vi optræder — under Lydighedens Bud og under Trusel af Banlysning, som vi vil skal ramme dem ved selve Handlingen, og som vi nu med Virkning som fra da

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

af lyser med dette Brev, dersom de maatte være ulydige eller oprørske mod det fornævnte eller noget af det — den Herre Konge og alle og enhver, som bor i nævnte Stift og hvemsomhelst ellers, for første, anden og tredje Gang og en Gang for alle og fordrer af dem, at de ikke personligt eller ved en anden eller andre hindrer eller forstyrrer nævnte Herr Ærkebiskop eller hans befuldmægtigede ved aabne eller hemmelige Anslag eller ved en hvilkensomhelst skadelig Handling, saa at han ikke kan have og besidde nævnte Gods i Fred og Ro. Dette er sket paa Synoden i Lund ovenfor nævnte Aar og Dag i Nærværelse af de bedste Mænd fra Skaane, saavel gejstlige som verdslige troværdige Mænd. Til fyldigere Bevis og Sikkerhed er følgende Herrers Segl hængt under dette Brev: Dekanen Jakob af Herslöv, Sasser af Bösarp i Skytts Herred, Niels Gerlaksen, Official for Herr Ærkebispen, Peder Dymagus, Sognepræst i Fosie, Asser, Sognepræst ved St. Mikkels Kirken i Lund, og mit eget Segl.

1) jf. Nr. 56. — 2) jf. Nr. 47. — 3) herved sigtes til Foretagelsen af Skødningsceremonien, jf. Nr. 73.

75 1299. 13. Oktober. Lund.

Anders Kældermester bekendtgør, at han i Lydighed har opfyldt det Hverv, som var givet ham ved Isarns Brev af 1299 31. Juli (Nr. 56), men at kun en ringe Del har kunnet gennemføres.

Afskrift i det kgl. Bibliotek.

Anders, forhenværende Kældermester, Kannik i Lund, til alle, som faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

I skal alle vide, at jeg har modtaget et aabent Brev med vedhængende ægte Segl fra den ærværdige Magister Isarn, den hellige Fader, Pave Bonifacius' Nuntius; Brevets Ordlyd er følgende: Isarn, Herr Pavens Kapellan og Nuntius til den gode Mand Anders Kældermester o. s. v. *indtil efter Datum, der skal søges ovenfor under dette Tegn* ⊗[1]: Idet jeg som Lydighedens Søn ønsker at adlyde mine overordnede i alt, har jeg ladet det nævnte Paabud læse offentligt op paa Synoden i Lund i Nærværelse af mange, saavel verdslige som gejstlige, og jeg har trofast udført alt og hver enkelt Ting, som staar i dette Paabud, skønt kun lidt har kunnet iværksættes paa Grund af Kongens og hans Mænds Magt og onde Vilje. Til Bevis herfor er Lundekapitlets, Magister Lars', Herr Oddes — som alle overværede dette — og mit Segl hængt under dette Brev. Og fremdeles har

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

jeg bedt Kjeld Jensen fra Slagelse i Roskilde Stift, gejstlig og med nævnte Paves Bemyndigelse offentlig Notar og ifølge sit Embede udsendt for at overvære alt dette, om at han skulde underskrive dette og tilføje sit Kendetegn til Vidnesbyrd og Forvaring. Forhandlet i Lund den 13. Oktober i ovennævnte Aar. Og jeg Kjeld Jensen fra Slagelse, ved Bemyndigelse gennem apostolsk Skrivelse offentlig Notar, som har overværet alt dette, har paa Opfordring underskrevet med egen Haand og tilføjet mit sædvanlige Tegn .·. .·. .·.

1) er en Afskrivers Henvisning til det tidligere i Proceshaandskriftet anførte Isarnbrev (Nr. 56), jf. ogsaa Nr. 74.

1299. 17. Oktober. Kappelgaarden. 76

Notaren Kjeld Jensen attesterer, at Magister Fader, Kannik i Ribe, har overrakt Biskop Jens 1. af Roskilde Isarns tre Breve af 1299 31. Juli (Nr. 55. 57. 58), af hvilke de to (Nr. 57 og 58) forelaa hver i syv Udfærdigelser.

Afskrift i det kgl. Bibliotek.

I samme Aar[1]) paa den umiddelbart efterfølgende 17. Oktober kom Magister Fader, Kannik i Ribe, til Kappelgaarden i Roskilde Stift og overrakte i Nærværelse af mig, Notar, den ærværdige Fader, Herr Jens, Biskop af Roskilde, 15 Breve fra den ærværdige Magister Isarn, Herr Pavens Kapellan og Nuntius, syv af en Ordlyd[2]) og andre syv af en anden[3]), af hvilke jeg selv har skrevet nogle og har overdraget nogle til andre, og et Brev af en særlig Ordlyd, sendt særskilt til nævnte Herr Biskop[4]), hvilke Breve nævnte Herr Fader læste op for Herr Bispen, idet han bad om, at der til større Sikkerhed for Fremtiden maatte tilkaldes Vidner, hvilke Vidner nævnte Herr Biskop afslog at tilkalde, idet han sagde: Der er her en offentlig Notar, det maa tilfredsstille Dig. Magister Fader overgav fremdeles nævnte Herr Biskop disse Breve. Disse Breves Ordlyd er ovenfor anført paa første og andet Blad. Forhandlet i Kappelgaarden i Roskilde Stift Aar og Dag som ovenfor. Og jeg, Kjeld Jensen fra Slagelse, med det apostoliske Sædes Bemyndigelse offentlig Notar, har overværet alt det fornævnte og har efter Befaling af Herr Jens, Ærkebiskop i Lund, ærligt redigeret det i en offentlig Form og tilføjet mit sædvanlige Tegn[5]) .·. .·. .·.

1) jf. Nr. 67. — 2) jf. Nr. 57. — 3) jf. Nr. 58. — 4) jf. Nr. 55. — 5) dette Protokollat danner Afslutningen paa Notaren Kjeld Jensens aktmæssige Beretning, som begynder

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

med hans Vidimering (1299 16. September) af Isarns Breve af 1299 31. Juli (jf. Nr. 67). En Henvisning til denne Begyndelse findes i Sætningen: Disse Breves Ordlyd er ovenfor anført paa første og andet Blad.

77 1299. 22. Oktober.

Fogeden, Raadmændene og Borgerne i Aarhus bevidner, at Albrecht Albrechtsen paa Bytinget har skødet sin Gaard og sin Andel i en Bod i Aarhus til Provst Mogens i Aarhus, samt at den anden Andel i Boden ligeledes er erhvervet af Provst Mogens.

Afskrift (Aarhusbogen).

Fogeden, Raadmændene og de øvrige Borgere i Aarhus til alle, som ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at Albrecht Albrechtsen paa vort Ting har skødet sin Gaard i Aarhus, liggende nordfor Niels Elnesens Gaard til den Herre Provst Mogens, Kannik i Aarhus, at besidde evindelig, samt den Andel, som han ejede i Boden, af hvilken Kristine, Magister Vilgrips Søster, ejede Halvdelen, idet han anerkendte, saavel for Gaarden som for Andelen i nævnte Bod fuldstændigt at have faaet den Købesum, som nævnte Herr Provst havde lovet ham. Vi erklærer ligeledes ved dette Brev, at omtalte Kristine har skødet Halvdelen af fornævnte Bod til den Herre Provst Mogens, idet hun anerkendte paa samme Maade fuldstændigt at have faaet Købesummen. Til Sikkerhed for Skødningen er vor Stads Segl hængt under dette Brev. Givet det Herrens Aar 1299 den 22. Oktober.

78 1299. 5. November. Slagelse.

Bisperne Jens 1. af Aarhus og Peder 2. af Viborg bevidner, at Kong Erik 6. Menved i deres Nærværelse har indgivet en Appel mod Isarns Ledelse af Processen og bedt dem om at videresende den til Paven.

Afskrift i det kgl. Bibliotek.

Jens og Peder, af Guds Miskundhed Bisper i Aarhus og Viborg, til alle, som faar dette Brev at se, med Hilsen og oprigtig Kærlighed i Herren.

Vi vil gøre vitterligt for Eder med dette Brev, at den høje Fyrste, Herr Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders berømmelige Konge, i vor Nærværelse skriftligt har appelleret til det apostoliske Sæde og bedt om Appelbrev, og han lod Appellen, der har følgende Indhold, læse op. I Guds

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Navn, Amen. Den ærværdige Mand Isarn, Ærkepræst i Carcassonne, enebeskikket som Eksekutor af den hellige Fader, Pave Bonifacius 8., angaaende de Forskrifter, Domme og Bestemmelser, som er udstedt af samme hellige Fader (angaaende Forholdet) mellem os (Erik), af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, paa den ene Side og Jens, Ærkebiskop af Lund, paa den anden Side, har ikke taget Hensyn til, at samme hellige Fader — dersom vi kom til Fred og Enighed med Ærkebispen — specielt har forbeholdt sig en Nedsættelse af de Pengesummer, som han idømte os over for nævnte Ærkebiskop og Kirken i Lund, og til, at vi i alle Henseender kom til Fred og Enighed og i Ord og Gerning overholdt nævnte Fred og Enighed, og at vi overfor samme Eksekutor og Bisperne i vort Rige, som da var tilstede, generelt og særskilt har fremhævet, at vi antog og overholdt al den Fred og Enighed, som saavel nævnte Nuntius som Bisperne maatte anordne mellem os og nævnte Ærkebiskop, under den Sikkerhed, som de maatte forlange af os; ej heller har han taget Hensyn til, at vi som Fyldestgørelse og Betaling af nævnte Summer har afstaaet og overgivet i Nærværelse af nævnte Eksekutor alle vore Indtægter, hvor de end befandt sig og med hvilket Navn de end betegnedes, til samme Ærkebiskop at besidde og beholde, indtil han maatte være fuldstændigt tilfredsstillet med Hensyn til de nævnte Summer, og at vi var rede til at sætte ham i legemlig Besiddelse af dem og forsvare ham i deres Besiddelse, dog under Forbehold af et passende Underhold for os, idet vi desuden tilbød, fordi nævnte Indtægter ikke slog til som Betaling, at vi var rede til at afstaa og overgive nævnte Eksekutor saameget af vor og Kronens Lande og Steder, at samme Ærkebiskop blev fuldstændigt tilfredsstillet. Samme Eksekutor siges[1]) desuagtet at have fastsat og anvist som Betaling til nævnte Ærkebiskops befuldmægtigede og til samme Ærkebiskop for nævnte Pengesummer til vor og Rigets store Skade og Tynge det firdobbelte Beløb uden at have tilkaldt os, skønt vi ikke var vanskelige at tilkalde, uden en forudgaaende sædvanlig eller summarisk Undersøgelse, pludselig og idet han overskred sit Mandats Beføjelser og ikke holdt sig til de rørlige Ting, men forgreb sig paa de urørlige og ikke paa det, som det var mindst skadeligt for os og Kronen at miste, men paa selve Rigets Hoved eller Staden Lund, Mønten, Øen Bornholm og ikke blot paa nogle, men paa alle Købinger, Borge, Stæder, Sogne, Skove, Fiskevande, Markeder og andet Gods, som vi besidder selv eller gennem en anden eller andre i Lunde Stift, med alle deres Rettigheder og Tilbehør, med alle Frugter, Indtægter, Indkomster og øvrige Oppebørsler, med fuld Herlig-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

hedsret, Halland dog undtaget; samtidig formanede han os og alle og enhver, som boede i nævnte Stift, ved sine Breve og under Trusel om Straf af Ban, som han de facto siges at have lyst over os og de andre, da han ikke kunde gøre det efter Retten, og forlangte, at vi ikke hindrede eller forstyrrede nævnte Ærkebiskop eller hans befuldmægtigede i at have og besidde fornævnte Steder i Fred og Ro. Og ikke tilfreds med dette siges han ved sine Breve at have paalagt alle Bisper i vort Rige under Straf af Ban, som han de facto lyste over dem, som ikke adlød ham heri, da han ikke kunde gøre det efter Retten, at de skulde formane alle og enhver, saavel Mænd som Kvinder, vore Venner og Naboer, vore Tjenere og vore Slægtninge og udstede en streng Befaling under Banlysningens Straf om, at de ikke maatte driste sig til at deltage sammen med os i Spisning, Drikning, Samtale, Køb og Salg, eller koge og male for os eller give os Ild og Vand; dem, som alligevel deltog heri og ikke inden 10 Dage efter at have deltaget sammen med os, holdt op hermed, siges han at have lyst Ban over de facto, da han ikke kunde gøre det efter Retten, og at have befalet, at (Bisperne)[2]) personligt eller gennem andre hver Søn- og Helligdag i Domkirkerne og i de andre Kirker i deres Stift under Klokkeringning og ved tændte Lys offentligt under Højmessen for Menigheden skulde erklære os sammen med de nævnte Deltagere for banlyste til stor Skade og Tynge for os og Riget og vore Undersaatter, og det førend nogen Ringeagt var ham aabenbar, udvist i nogen Henseende af os eller vore undergivne, paa Grund af hvilken en saadan tungere Straf burde følge. Derfor appellerer vi i dette Skriftstykke fra fornævnte Tynger og fra hver enkelt af dem til det apostoliske Sæde og udbeder os Appel- eller Vidnebreve af Eder, ærværdige Fædre, Herr Jens, af guddommelig Miskundhed Biskop i Aarhus, og Herr Peder, af guddommelig Miskundhed Biskop i Viborg, og vi forlanger dem saa indtrængende som muligt. Og denne Appel erklærer vi i Nærværelse af Eder som offentlige og tilforladelige Personer, fordi vi ikke kan faa nogen Afskrift hos nævnte Eksekutor for Øjeblikket, og idet vi giver os og Kongeriget, vore Undersaatter, Vasaller, Raader og Tilhængere under nævnte Sædes Beskyttelse og Værn. Forhandlet er dette i Slagelse den 5. November i det Herrens Aar 1299. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl efter Herr Kongens Bøn hængt under dette Brev. Givet Aar, Dag og Sted som ovenfor nævnt.

1) jf. Nr. 45 og 47. — 2) Sætningskonstruktionen i den latinske Tekst er meget mangelfuld, men Befalingen kan, som det følgende viser, kun være rettet til Bisperne.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

[Efter 1299. 5. November][1]). 79

Kong Erik 6. Menved indgiver en Række Klagepunkter mod Isarn til Paven og ansøger denne om Ophævelse af Interdikt og Banlysning samt om Moderation af Dommen 1297 23. December (DRB II 4 Nr. 276).

Afskrift i det kgl. Bibliotek.

⟨1⟩ Erik, de Danskes og Venders Konge, Eders hengivne Søn, meddeler Eders Hellighed, at han — efter at de af Eders Hellighed udstedte Forordninger, Domme og Forskrifter fordum var bleven ham forkyndte af den gode Mand Isarn, Ærkepræst i Carcassonne, Eders Nuntius og Kapellan, angaaende den Uenighed, som i længere Tid havde raadet mellem Kongen og hans Forfædre paa den ene og Jens, Ærkebiskop af Lund, og hans Forgængere paa den anden Side — skønt Ærkebispen ikke uden Grund var ham forhadt og mistænkelig paa Grund af hans bemærkelsesværdige Forseelser, som han nu vil fortie af Ærbødighed for den biskoppelige Værdighed, dog af Ærbødighed for det apostoliske Sæde og for Eder og i Overensstemmelse med Ordlyden af Eders Forskrift alligevel har indrømmet og lovet i Nærværelse af nævnte Nuntius og alle Bisper i hans Rige, at han og hans Efterfølgere, som det sømmer sig for katolske Fyrster, af Agtelse for den guddommelige og biskoppelige Værdighed og til Ære for Kirkens Frihed vilde agte fornævnte Ærkebiskop og enhver af hans Efterfølgere som sin aandelige Fader og Guds ærværdige Tjener og vise dem from Ærbødighed. ⟨2⟩ Fremdeles indrømmede og lovede fornævnte Konge, at han og hans Efterfølgere i Overensstemmelse med Eders Forskrift ubrydeligt vilde overholde Lundekirkens Rettigheder og fornævnte kirkelige Frihed, saaledes at samme Ærkebiskop og hans Efterfølgere, støttet af kongelig Gunst, kan nyde fuld Sikkerhed i samme Kongerige og frit udøve alt, som tilkommer dem. ⟨3⟩ Fremdeles ansøgte fornævnte Konge ydmygt ovennævnte Nuntius og Bisper om, at de skulde beflitte sig paa at genoprette Fred og Enighed mellem ham og ovennævnte Ærkebiskop og til dette fromme Arbejde yde Bistand og virkningsfuld Hjælp som fromme Fædre, idet han lovede, at han vilde opfylde og loyalt overholde ethvert Forlig, enhver Fred og Enighed, som fornævnte Nuntius og Bisper i Fællig eller særskilt maatte anordne, og idet han erklærede sig rede til for Opfyldelsen og Overholdelsen af ovenstaaende at give dem den Sikkerhed, som de maatte kræve af ham; og for Skadeserstatningen og en tilstrækkelig stor Bøde, som de maatte fastsætte, overdrog og overgav han dem alle sine Indtægter i Betalings Sted til fornævnte

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Ærkebiskop som Skadeserstatning, idet han ydermere erklærede sig rede til at sætte dem i legemlig Besiddelse af disse Indtægter, dog at han forbeholdt sig et efter deres Skøn passende Underhold til Afholdelse af sine og Rigets nødvendige Udgifter. ⟨4⟩ Fremdeles meddelte Kongen ovennævnte Nuntius, at han af Ærbødighed for det apostoliske Sæde vilde lade være med at gennemføre Beslaglæggelsen af Ærkebispens og Lundekirkens timelige Gods, som han havde foretaget paa Grund af de af dem mod ham begaaede genstridige Handlinger og Forseelser, og fordi de modtog hans Faders Drabsmænd og andre af hans og Rigets Fjender, som var jaget i Landflygtighed derfra og erklæret fredløse, idet han fuldt og fast haabede paa, at det apostoliske Sæde saavel om det som om andet vilde anordne noget nyttigt for ham og Riget, hvilken Anordning han var rede til at godtage og overholde med Hensyn til det fornævnte og til andet. ⟨5⟩ Fremdeles meddeler fornævnte Konge, at han efter at have indset, at ovennævnte Nuntius og Bisper ikke kunde overtale omtalte Ærkebiskop til en Fred og Enighed, som Kongen uden alvorlig Skade for sit Rige kunde bære, overfor nævnte Nuntius har erklæret, at nævnte Ærkebiskop havde generhvervet den største Del af sit Gods, som Kongen af Eders Hellighed var blevet dømt til at tilbagegive til nævnte Ærkebiskop eller til at erstatte efter Vurderingen; dette har han tilbudt at ville bevise ham, og for den manglende Sum Penge, som samme Konge af Eders Hellighed var bleven idømt til at betale nævnte Ærkebiskop, har han overdraget samme Ærkebiskop som Betaling og passende Skadeserstatning alt sit rørlige Gods og sine Indtægter, overalt hvor de befandt sig, ligegyldigt af hvilken Art og med hvilket Navn de end betegnes, og han har overdraget dem til ham straks at have og beholde, indtil han maatte være fuldstændigt tilfredsstillet med Hensyn til nævnte Pengebeløb i Overensstemmelse med Indholdet af de apostoliske Breve, dog under Forbehold af et passende Underhold for samme Konge. ⟨6⟩ Fremdeles har han overdraget nævnte Nuntius visse Jorder til Salg og Afhændelse, og han har, dersom de ikke slog til, erklæret sig rede til at give og overdrage saa mange andre Steder og Jorder, at fornævnte Ærkebiskop blev fuldstændig tilfredsstillet. Hvis nævte Indtægter[2]) viste sig utilstrækkelige til det fornævnte, erklærede Kongen dog, at han kun foretog og havde til Hensigt at foretage Overdragelsen af nævnte Steder, dersom deres Art eller den Ed, som han havde aflagt paa ikke at afhænde Kronens Gods, ikke stillede sig hindrende i Vejen herfor. ⟨7⟩ Fremdeles siger han, at fornævnte Konge under Freds-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

forhandlingerne erklærede, at han var rede til sammen med sine Brødre tilfods ved Bidslet at føre den Hest, hvorpaa Ærkebispen red, fra Staden Lunds Port indtil Ærkebispegaarden i Nærværelse af nævnte Nuntius, Rigets Bisper, Prælater og Stormænd og bede om Barmhjertighed . . .[3]) ⟨8⟩ Fremdeles erklærede han, at han var rede til at tilbagekalde nævnte Konfiskation og til at tilgive og fuldstændigt se bort fra alle Overgreb, genstridige Handlinger, Sammensværgelser og Nederdrægtigheder, begaaet af nævnte Ærkebiskop saavel mod ham og Riget som mod hans Fader. ⟨9⟩ Fremdeles erklærede fornævnte Konge sig rede til at overholde Kirkens gamle Friheder og stadfæste dem og til efter den pavelige Nuntius' og fornævnte Bispers Skøn i Fællig eller særskilt at give andre fra ny af, dersom den trængte til nogle. ⟨10⟩ Fremdeles siger han, at for nævnte Ærkebiskops Rentetab, for hvilket han var bleven idømt 6000 Mark, har samme Konge tilbudt samme Ærkebiskop den Fjerdedel, som han havde i Øen Bornholm, og som efter almindelig Vurdering havde en Værdi af 6000 Mark, særlig for Ærkebispen, hvem de tre Fjerdedele tilhører, saa han kunde opnaa Øen udelt. ⟨11⟩ Fremdeles siger han, at for de Ting, som er borttaget fra Ærkebispens Kammer, for hvilke han var bleven idømt 3000 Mark, har han tilbudt samme 3000 Mark at erlægge i Terminer, som af den pavelige Nuntius og Bisperne skulde anvises, skønt samme Ærkebiskop havde genvundet den største Del heraf, hvilket ikke var skjult for den pavelige Nuntius. ⟨12⟩ (Fremdeles siger han)[4]) . . . hvori Riget og Stormændene understøttede ham, da Kongen som Følge af de ondsindede Misligheder og Trængsler, som hans Faders Drabsmænd sammen med nævnte Ærkebiskop volder og udpønser mod ham, ikke havde rede Penge hertil. ⟨13⟩ Fremdeles erklærer den Herre Konge, at han ydmygt har bedt nævnte Nuntius om (ogsaa) paa behørig Maade at udføre de fornævnte Forskrifter, Dommen og de apostoliske Bestemmelser, forsaavidt som de var trufne til Fordel for Kongen, hvad han undlod at gøre, skønt han flere Gange blev anmodet derom. ⟨14⟩ Fremdeles erklærer den Herre Konge, at fornævnte Nuntius uden at tage Hensyn til den Lydighed og Ærbødighed, som Kongen i denne Sag viste de apostoliske Paabud, og uden at tage Hensyn til, at han, saavidt han formaaede, ydede Skadeserstatning til ovennævnte Ærkebiskop, ikke alene befalede, at Dommen mod Kongen og Riget skulde offentliggøres, men ogsaa udstedte egne Banlysningsdomme mod Kongen uden fornuftig Grund, idet han befalede, at ingen Mand eller Kvinde, ingen Ven, Nabo, Tjener eller Slægtning til Kongen maatte

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

driste sig til at deltage med ham i Spisning, Drikning, Samtale, Køb, Salg, eller ved at koge, bage (og male) for ham, skaffe ham Ild og Vand og paa anden Maade. Ellers — hvis de ikke holdt op dermed indenfor 10 Dage — skulde de ifalde den samme Banlysning. Idet han forsøgte over for Kongen, hvad han maaske ikke turde vove over for en Sognepræst, og ikke tilfreds hermed, men hobende Misgerning paa Misgerning og uden over for Kongen at have tilbagevist fornævnte Overdragelse af saavel Indtægter, der skulde overdrages Ærkebispen som af de fornævnte Jorder, der skulde sælges af den pavelige Nuntius eller Ærkebispen, forordnede og overgav han som Betaling ikke alene nævnte Gods eller andet, som ikke kunde gøre Riget voldsom Skade, men selve Rigets Hoved eller Staden Lund med alle Landsbyer og Borge og andet Gods, som Kongen havde i Staden Lund og i Stiftet, til Ærkebispen for nævnte Pengesummer, de facto, da han ikke kunde gøre det efter Retten, uden at have tilkaldt Kongen, som var fuldstændigt ubekendt hermed, uden forud at have iværksat nogen Undersøgelse, skønt han i sin Kendelse siger, at han har foretaget en summarisk Gennemgang, og efter at have afvist Beviserne, som Kongen fremførte, og alt dette skønt Kongen havde ansøgt den pavelige Nuntius om, at han skulde henvise Parterne til Eders Hellighed for med Guds Hjælp at modtage Eders Kendelse, som I havde forbeholdt Eder i Dommen, ja, hvad der maa anses for end mere uretfærdigt, efter Overdragelsen og Ihændegivelsen som Betaling skred nævnte Udsending frem med Dom og Banlysning og med at skærpe Dommene mod Kongen og Riget, hvorfor der efter Loven blev appelleret til det apostoliske Sæde. ⟨15⟩ Derfor ansøger han Eders Hellighed, hellige Fader, om at afgøre Berettigelsen af nævnte Herre Konges Appel og Urimeligheden af nævnte Herr Isarns Fremgangsmaade. ⟨16⟩ Men fremfor alt ansøger han paa nævnte Konges Vegne ydmygt og paa det mest indtrængende om, at I vil værdiges for Eders Naades Barmhjertigheds og Medlidenheds Skyld at drage Omsorg for Kongen og Riget ved Løsningen af Bannet og Interdiktet, ved hvilke Riget ikke alene lider Skade men ogsaa saa at sige er udsat for fuldstændigt Sammenbrud. ⟨17⟩ Ligeledes ansøger han om den Nedsættelse af Domsbeløbet gennem Eders Højhellighed, som I har fastsat i Eders Dom, dersom Kongen vilde komme til Fred og Enighed, da Kongen i Sandhed af et rent Sind og med fuld Iver har antaget nævnte Enighed og nu er rede til at enes og yde Skadeserstatning efter sine Muligheder, saaledes som det maatte fremgaa af Eders Helligheds forudseende Bestemmelse.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1) dette Dokument er affattet efter Appelbrevet af 1299 5. November (Nr. 78), eftersom dette omtales i Artikel 14. Det er fra Kongens Side sikkert tænkt som en yderligere Begrundelse af Appellen mod Isarn og er næppe meget senere end selve Appelbrevet; i hvert Fald er Forfatteren til Aktstykket øjensynlig ikke klar over, at Bonifacius 8. lod nedsætte en Domstol under Ledelse af Kardinalen Johannes til at undersøge Sagen, hvilket vel er sket engang i Løbet af 1300 (jf. Nr. 105). Naar Bartholin i sine Annaler siger, at Aktstykket blev forelagt Kardinalen Johannes af Kongens Prokurator Esger Jul, er dette sikkert kun en Slutning fra Bartholins Side udfra hans Viden om, at Esger Jul var Kongens Prokurator, og at Kardinalen Johannes havde faaet overdraget Ledelsen af Sagen, jf. Nr. 46 og 177. At Aktstykket fra Forfatterens Side har været tænkt forelagt ved Kurien af Kongens Prokurator er givetvis rigtigt; ellers vilde det ikke hedde i ⟨16⟩ men fremfor alt ansøger han paa nævnte Konges Vegne o. s. v. — 2) d. e. de i Art. 5 nævnte Indtægter — 3) ifølge en Afskrivers Bemærkning, mangler der her en eller flere Sider i Forlægget. — 4) jf. ved de følgende Artikler Pavens Dom af 23. Dec. 1297 (DRB II 4 Nr. 278). Artikel 12 har øjensynligt handlet om Skadeserstatningen paa 40 000 Mark.

1299. 15. November. Gamla Sigtuna. 80

Margareta Göstasdotter skænker Jordegods til Oprettelse af et Nonnekloster af Dominikanerordenen i Kalmar. Blandt Medbeseglerne er Oluf, Provincialprior for Danmark.

Original i det svenske Rigsarkiv.

Søster Margareta Göstasdotter, til alle, som faar dette Brev at se eller hører det læse, Hilsen evindelig med Gud.

. . . Til Vidnesbyrd herom er Herr Birgers, Sveriges berømmelige Konges, og den ærværdige Fader, Niels', Ærkebiskop af Uppsalas, og Broder Olufs, Provincialprioren for Danmarks, Segl sammen med mit eget hængt under dette Brev. Givet i Gamla Sigtuna i det Herrens Aar 1299 Søndagen i Ugen efter Morten Bekenderens Dag.

1299. u. D. Horsens. 81

Kong Erik 6. Menved forbyder, at nogen sender Svin, Geder, Trækdyr eller andre Kreaturer til Græsning paa Hinnerup, Graaske, Gellerup og Kysing Marker, som er Aarhuskannikernes Enemærker.

Afskrift (Aarhusbogen).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, som ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi forbyder strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

drister sig til at sætte Svin, Geder, Trækdyr eller andre Kreaturer paa Hinnerupmark, Graaskemark, Gellerupmark og Kysingmark, som er vore elskede Venners, Aarhuskannikernes Enemærker, uden disses særlige Tilladelse. Enhver, som gør det, skal ikke undgaa vor kongelige Hævn. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Horsens i det Herrens Aar 1299.

82 **1299.**

Vidisse af et Brev af Kong Erik 6. Menved om Godset Lyndell.

Tekst efter Schirren.

Vidisse af et Brev af Kong Erik af Danmark om Godset Lyndell. 1299.

83 **1299. ? og Ramsøherredsting.**

Ridder Ove Saksesen pantsætter alt sit Gods i Stenkelstrup til Ridder Oluf Tagesen.

Referat i Sorø Gavebog.

Den velbyrdige Mand, Herr Ove Saksesen, Ridder, gav i det Herrens Aar 1299 i Kong Eriks Nærværelse alt sit Gods i Stenkelstrup i Munke Ejby Sogn i Ramsø Herred til Herr Oluf Tagesen, Ridder, som Pant for 20 Pund nye, lovlige og gode Sterlinger og for 15 Mark Penge og skødede det som Pant paa Ramsø Herredsting paa den Betingelse, at — hvis han svigtede med Betalingen eller med Betalingsterminen — saa skulde den Herre Oluf Tagesen oppebære alle Frugter af dette Gods for Skade og Renter indtil den fuldstændige Betaling.

84 **1299.**

Peder Saksesen, Provst i Roskilde, skøder sin Bolig til Domkirken.

Registratur hos Lucoppidan.

Peder Saksesen, Provst i Roskilde, skødede 1299 sin Residens til Domkirken.

85 **[Slutningen af 13. Aarh.][1]).**

Fogeden og Raadmændene i Kolding beder Staden Lübeck om at udlevere Efterladenskaberne efter nogle i Lübeck dræbte Koldingborgere til disses Arvinger.

Original i Lübeck.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Fogeden, Raadmændene og de øvrige gode Mænd i Kolding til deres elskede Venner i Kristus, Fogeden, Raadmændene og alle Borgere i Lübeck, Hilsen og Erklæring om redebon Tjenstvillighed.

Det er Eder alle tilstrækkeligt bekendt, at vore Bymænd ikke af Eder har kunnet faa det Gods, der tilkommer dem som Arv efter deres nære Slægtninge, som blev dræbt hos Eder, førend vi lovede Raadmændene i Wismar og de selv[2]) lovede Eder, at vi skulde sende Eder vort aabne Brev om, at de er rette Arvinger, og at ingen for Fremtiden skal afkræve Eder hint Gods, som I for Tiden har. Derfor beder vi Eder alle, at I med Henblik paa den guddommelige Belønning og paa Grund af vore Bønner vil overdrage dem det Gods, som med Rette tilhører dem, dersom de ikke har faaet det, idet I skal vide, at det er vor Vilje og vort Ønske at gøre os fortjente af Eder og Eders Medborgere i et lignende Tilfælde. Lev vel.

1) Brevet er efter Skriften at dømme fra Slutningen af 13. Aarh. — 2) d. e. Bymændene.

[Slutningen af 13. Aarh.][1]). 86

En unævnt Udsteder beklager sig hos Herr Oluf Sab over, at denne ikke har udbetalt Præsten David de Penge, som Udstederen har givet ham til Udbetaling.

Original i Rigsarkivet.

Herr Oluf Sab! Jeg undres over, hvorfor de Penge, som jeg har anmodet Dig om at udbetale til Herr Pastor David, paany kræves af mig og at Du ikke har skrevet til mig herom. Derfor beder jeg Dig, idet det er min Vilje i alle Henseender, at Du straks efter at have set dette Brev udbetaler ham de nævnte Penge og ingenlunde undlader det — saafremt Du sætter Pris paa at gøre mig en Tjeneste — for at der ikke i Fremtiden skal klages til mig om andre Ting[2]) med Hensyn til det fornævnte. Levvel og udfør mine Hverv nøjagtigt, venskabeligt og paalideligt, saaledes som jeg stoler paa Dig.

1) Brevet er efter Skriften at dømme fra Slutningen af 13. Aarh. — 2) d. v. s. en anden Gang (man venter *alias*, Teksten har *aliis*).

[Slutningen af 13. Aarh.][1]). 87

Bodil, Enke efter Asser, bifalder sin afdøde Søn Bondes Testamente.

Original paa Universitetsbiblioteket.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Bodil, Enke efter Asser Bondesen[2]), til alle, som ser dette Brev, Hilsen og Bønner i Kristus.

Det skal være vitterligt for alle, at min Søn Bonde er afgaaet ved Døden, og at jeg giver mit Bifald til Testamentet, som han paa sit Dødsleje lod opsætte for sin Sjælefrelse. Derfor beder jeg indstændigt Sakse om at skøde denne Gave i Svenstrup[2]) paa mine Vegne til Nonnerne i Sankt Claras Kloster, saaledes som det er sagt og fremgaar af Testamentet, saa at han yder til dem, hvad der er sagt i dette Brev.

1) Brevet er efter Skriften at dømme fra Slutningen af 13. Aarh. Naar Langebek sætter Brevet til 1278, skyldes det sikkert hans Kendskab til Junker Jakob Nielsens Breve af dette Aar, i hvilke Niels Mandrup omtales (jf. DRB II 2 Nr. 333. 335. 336); men Niels Mandrup omtales ogsaa i Breve fra omkring 1300. Hans Dødsaar er 1305. — 2) oversat efter en Rettelse.

88 [Omkr. 1300][1]).

Et af Kongen udpeget Synsnævn paa otte Mand indberetter til Kong Erik 6. Menved, at de ikke har kunnet finde andet end, at Beboerne i Krarup aldrig har sat Gærder om Lange Lyng sammen med Beboerne i Snarup og Stenstrup.

Original i Rigsarkivet.

. . . d, kaldet Abbed i Holme Kloster, Lars Tygesen, Anders Tagesen, Esger Apysen, Godskalk Lille, Kalle Mule, Dane Skalder og Tyge Madsen til deres høje Herre Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, redebon Tjeneste i alle Henseender.

Vi har modtaget Eders kongelige Majestæts Brev, som paalægger os at udforske Sandheden om, hvorvidt Samejerne[2]) i Krarup fra Arilds Tid har plejet at sætte Gærder om Lange Lyng sammen med Samejerne i Snarup og Stenstrup eller ej, og at meddele Eder, hvad vi har fundet ud af. Idet vi ønsker at adlyde Eders kongelige Paabud i alt, har vi efter omhyggeligt at have spurgt os for hos mange troværdige Mænd og ligeledes hos de fornævnte Samejere i Snarup og Stenstrup ikke kunnet finde noget sikrere eller sandere end, at omtalte Samejere i Krarup aldrig har plejet at sætte Gærder om fornævnte Lange Lyng sammen med omtalte Landsbyers, nemlig Snarups og Stenstrups, Samejere. Maatte Eders kongelige Majestæt derfor værdiges at dømme i denne Sag, hvad der maatte være retfærdigt.

1) Skriften og Nævnets Medlemmer viser, at Brevet maa være fra omkr. 1300. — 2) det latinske Udtryk '*compossessores*' forekommer ogsaa ellers, f. Eks. i den latinske

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Oversættelse af Jyske Lov (3,55); i den danske Tekst forekommer kun 'Ejerne', men der ligger noget mere i det latinske Ord, der understreger, at flere tilsammen har Del i Besiddelsen.

[Omkr. 1300][1]. 89

Foged og Raadmænd i Heiligenhafen beder Raadmændene i Lübeck om, at den lybske Borger Tidemann Lange maa blive fritaget for en Rejse til Norge, da han er Stedsøn af en Borger Johan Witt i Heiligenhafen, som ligger alvorligt syg, saa at Tidemann Lange, som sidder i Fællig med sin Stedfader, ikke kan undværes i Heiligenhafen, hvorfor Raadet i Lübeck bedes om at sende en anden til Norge paa Tidemanns Bekostning, idet de oplyser, at Tidemann har et Tilgodehavende i Danmark paa over 200 Mark lybsk.

Original i Lübeck.

Fogeden og de øvrige Raadmænd i Heiligenhafen til de gode og hæderlige Mænd, Raadmændene i Lübeck, Hilsen og al mulig Tjeneste og Ære . . . Fremdeles beder vi Eder om, at I vil bestemme en anden i fornævnte Tidemann Langes Sted til Norgesrejsen for hans Penge og paa hans Bekostning. Fremdeles er der opgjort et Tilgodehavende paa over 200 Mark Penge lybsk og dette beror i Danmark.

1) Tidemann Lange omtales som afdød 1315.

[Omkr. 1300][1]. 90

Formel for Pantebrev, indført i Roskildebispens Dombog.

Original i Roskildebispens Dombog.

Vi gør vitterligt, at vi vil være forpligtet overfor den og den til saa og saameget paa Grund af Laan, for hvilken Sum Penge vi har forpligtet os og skødet til samme som Pant eller Hypotek det og det Gods med vor hele og fulde Ret, saa at han og hans Efterkommere frit kan raade over nævnte Gods og for Pengene oppebære enhver af dets Frugter, Skyld, Indtægter af Retshaandhævelsen, Afgifter, Tjenesteydelser, forbrudt Gods eller Retsbøder og hæve alle Indtægter, der tilkommer os i hvilkensomhelst Sag eller med hvilkensomhelst Ret og gøre dem til deres som Betaling for fornævnte Laan, dog saaledes, at hvert Aar i Anledning af fornævnte Gods saa og saa meget afskrives eller afdrages paa nævnte Laan, indtil de maatte være fyldestgjorte for hele nævnte Sum. Og selvom Frugterne af

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

nævnte Gods overstiger to Mark, vil vi dog, at de skal være deres, og vi skænker dem disse af ren Velvilje til Gengæld for Skaden, som de led og vil lide ved Forsinkelse med Betalingen, idet vi helt og udtrykkeligt giver Afkald paa Indsigelse om, at Pengene ikke er optalte, ikke overgivne eller ikke fuldt udbetalte, om Svig og bedrageriske Udflugter, der fremgaar af de foreliggende Omstændigheder[2]) og en hvilkensomhelst anden Art af Indsigelse, som efter Retten eller som Følge af de faktiske Forhold[2]) tilkommer eller kan tilkomme os, enhver af vore Arvinger eller Successorer nu og i Fremtiden, samt paa enhver Hindring, som af en hvilkensomhelst anden kan fremsættes mod det alt nævnte Laan eller dette Dokument[3]). Til Vidnesbyrd o. s. v.

1) Formlen, der er den tredje sidste Indførelse i Dombogen, maa være senere end 1299 30. Juli (jf. foroven Nr. 54). — 2) det latinske Udtryk *exceptio in factum* betegnede i Romerretten en Indsigelse, der ikke havde noget almindelig benyttet kort Navn eller lod sig angive ved Henvisning til et bestemt Lovbud, men maa tit karakteriseres ved en Beskrivelse af de foreliggende konkrete Omstændigheder. — 3) uklart, men det latinske Udtryk er aabenbart ufuldstændigt.

91 [Omkr. 1300]. 29. September.

Henrik Fridau skylder Bispen af Roskilde 30 Mark vendisk og 6 Skilling.

Original i Roskildebispens Dombog.

St. Mikkelsdag gjordes Afregning mellem os og Henrik Fridau. Han skyldte os 30 Mark vendisk og 6 Skilling.

92 [Omkr. 1300].

Oluf Assersen skal betale Bispen af Roskilde 70 Mark og 12 Øre Lørdagen efter Mortensdag.

Original i Roskildebispens Dombog.

Oluf Assersen skal betale mig 70 Mark og 12 Øre Lørdagen i Ugen efter Mortensdag.

93 Omkr. 1300.

Herr Hamund (Lille?) skøder Jordegods til St. Knudskloster.

Registratur i Rigsarkivet.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Fremdeles et Skødebrev af Herr Hamund[1]) paa det Gods, som Klostret[2]) har i Ejlstrup.

1) sandsynligvis Herr Hamund Lille, som lever omkring 1300. — 2) dvs. St. Knuds Kloster.

Omkr. 1300[1]). 94

Grev Henrik af Gleichen erklærer at have modtaget af Herr Albrecht af Gleichen 800 Mark lødigt Sølv, for hvilke han pantsætter alt sit Gods i Vejrup, Volderslev, Skinnebjerg og Tofteskov.

Kalundborgske Registratur.

Fremdeles et Brev, i hvilket Henrik, Greve af Gleichen, bekender at have faaet af Herr Albrecht, sin Frænde, 800 Mark purt Sølv, for hvilke han pantsætter alt sit Gods i Vejrup, Volderslev, Skinnebjerg og Tofte Skov.

1) Registraturen er uden Aarstal, men Grev Henrik og hans Brodersøn, Grev Albrecht af Gleichen, optræder i Breve fra omkr. 1300, jf. DRB II 4 Nr. 122 og 5 Nr. 132. Henrik af Gleichen levede endnu 1312, men var død 1314. Den omtalte Herr Albrecht kan ogsaa være Albrecht Albrechtsen (Eberstein), hvis Mormor var en Grevinde af Gleichen. Han omtales i Breve fra 1299—1300.

[Omkr. 1300][1]). 95

Jens Bjørn sælger til Magister Aastred en Eng i Rævekær paa Aabølling Mark.

Ribe Kapitels Registratur.

Fremdeles et Skødebrev om, at Jens Bjørn har solgt Magister Aastred en Eng i Rævekær paa Aabølling Mark, som er 9 Skaar eller 9 Læs Hø.

1) Magister Aastred optræder i Breve fra 1290-erne, jf. DRB II 4 Nr. 92; han døde 1332.

[Omkr. 1300?]. 96

Priorinden i St. Agnete Kloster i Roskilde mageskifter en Mølle for andet Gods.

Kalundborgske Registratur.

Fremdeles et Mageskiftebrev mellem Priorinden i Sankt Agnete Kloster og Kong Erik. Kongen fik en Mølle[1]) og hun fik andet Gods igen.

1) muligvis den Mølle, som Kong Erik 6. Menved 1295 23. Oktober (jf. DRB II 4 Nr. 187) sammen med Kongshegnet havde tilskødet Klostret. Den i Brevet omtalte Kong Erik kan dog ogsaa være Erik af Pommern.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

97 **[Omkr. 1300][1]).**

Kong Haakon af Norge skylder Ærkebiskop Jens 2. Grand 2700 Mark Sølv efter kölnsk Vægt.

Registratur i Vatikanets Arkiv.

Og som det første et Dokument med 7 hængende Segl, indeholdende en Obligation paa 2700 Mark Sølv kölnsk Vægt, som skyldes af den berømmelige Fyrste Haakon, Norges Konge.

1) da Jens Grand 1327 døde ved Kurien uden at have gjort Testamente, tilfaldt hans Ejendele Paven. En Inventarieliste over disse blev opsat; den registrerer bl. a. en Række Gældsbreve, som havde tilhørt Jens Grand, de fleste stammende fra hans Virksomhed som Ærkebiskop i Bremen; men en Del stammer øjensynlig fra hans Virksomhed i Danmark; de anføres her som Nr. 97-104.

98 **[Omkr. 1300].**

Biskop Jens 1. af Roskilde skylder Jens 2. Grand 50½ Mark Sølv kölnsk Vægt.

Registratur i Vatikanets Arkiv.

Fremdeles et Brev med Segl af rødt Voks hængende ved, indeholdende en Gæld paa 50½ Mark lødigt Sølv efter kölnsk Vægt, som Herr Jens, Biskop af Roskilde, skylder.

99 **[Omkr. 1300].**

Biskop Jens 1. af Roskilde skylder Jens 2. Grand aarlige Afgifter til omkr. 60 Mark Sølv kölnsk Vægt.

Registratur i Vatikanets Arkiv.

Fremdeles et andet Brev med vedhængende Segl indeholdende, at Bispen af Roskilde skylder samme Ærkebiskop visse aarlige Frugter, hvilke Frugter hvert Aar kan naa op til omkring 60 Mark Sølv kölnsk Vægt.

100 **[Omkr. 1300].**

Jens Troelsen skylder Jens 2. Grand 20 Gylden.

Registratur i Vatikanets Arkiv.

Fremdeles et andet Brev beseglet med et lille Segl indeholdende, at Jens, Søn af Præsten Troels, skylder samme Ærkebiskop 20 Gylden[1]).

1) med anden Haand er tilføjet: Fra Danmark, og han er Kannik i Lund.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

[Omkr. 1300]. **101**

Ærkebiskop Jens 2. Grand har deponeret Bøger og Smykker hos Bispen af Slesvig.

Registratur i Vatikanets Arkiv.

Fremdeles et andet Brev, beseglet med vedhængende Segl i grønt Voks, indeholdende en af den Herre Ærkebiskop foretagen Deponering af Bøger og visse Smykker hos Bispen af Slesvig[1]).

1) med anden Haand er tilføjet: I Danmark, han er Lundebispens Lydbiskop.

[Omkr. 1300][1]). **102**

Biskop Henrik af Reval skylder Ærkebiskop Jens 2. Grand 70 Gylden for et Laan.

Registratur i Vatikanets Arkiv.

Fremdeles et andet Brev eller Dokument, beseglet med et vedhængende Segl af rødt Voks indeholdende, at Broder Henrik, Biskop af Reval skylder 70 Gylden paa Grund af et Laan.

1) Henrik var Biskop af Reval fra 1298-1323.

[Omkr. 1300][1]). **103**

Biskop Josef af Børglum skylder Ærkebiskop Jens 2. Grand 230 Floriner, 25 Mark lybsk og 40 Skilling Sterling.

Registratur i Vatikanets Arkiv.

Fremdeles et Dokument eller Brev, beseglet med to Segl af hvidt Voks indeholdende, at Josef, Biskop af Børglum, skylder 230 florentinske Gylden. Fremdeles 25 Mark lybsk. Fremdeles 40 gamle engelske Skilling Sterling[2]).

1) Josef var Biskop af Børglum fra 1298-ca. 1302. — 2) med anden Haand er tilføjet: han er Lundekirkens Lydbiskop.

[Begyndelsen af 14. Aarh.][1]). **104**

Vilhelm Madsen, kaldet Krag, skylder Ærkebiskop Jens 2. Grand 6 Mark Sølv kölnsk Vægt.

Registratur i Vatikanets Arkiv.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Fremdeles et andet Brev med Roskildekapitlets Segl indeholdende, at Vilhelm Madsen, kaldet Krag, Lærer i Lovkyndighed, skyldte 50 Mark Sølv efter kölnsk Vægt.

1) det registrerede Brev har maaske været lidt yngre end de foregaaende; thi 1319 9. Juni faar Vilhelm Krag, Doktor i Lovkyndighed, Dispensation for 1311 at have opnaaet et Præsteembede uden at være i Besiddelse af den kanoniske Alder ɔ: 25 Aar. 1319 10. Juni bliver han Kannik i Lübeck og Roskilde.

[Omkr. 1300]. 3. Februar.

Reg. Dan. Nr. *801 er flyttet til Aar 1316-1322.

105 [1300—1301][1]).

Ærkebiskop Jens 2. Grands befuldmægtigede [Niels Akkersen][2]) indgiver paa Jens 2. Grands Vegne et Klageskrift ved Kurien mod Kong Erik 6. Menved.

Afskrift i det kongelige Bibliothek (Procesakterne).

I Nærværelse af Eder, ærværdige Fader, Herr Johannes, Kardinalpræst til S. Marcellino e Pietro, af hans Hellighed Paven beskikket som Undersøgelsesdommer for at modtage Oplysninger i det nedenfor fremstillede Anliggende — og gennem Eder for den Herre Pave — afgiver den befuldmægtigede for den ærværdige Fader, Herr Jens, Ærkebiskop af Lund og Sveriges Primas, Beretning, ikke i Form af Klageskrift, men i enkel, fortællende Form — kun saa meget, og saaledes som Anklagepunkternes Beskaffenhed og Art nedenfor forlanger det efter Rettens Krav — idet han anraaber hans Hellighed Pavens og Eders Embede, saavidt det ligger til Eder, der af den nævnte Herre Pave er beskikket som Undersøgelsesdommer for at modtage Oplysninger i det nedenfor fremstillede Anliggende, nemlig i Sagen, som fordum førtes ved Kurien i Rom mellem nævnte Ærkebiskop paa den ene og den stormægtige Mand, Herr Erik, Danmarks berømmelige Konge eller hans befuldmægtigede paa den anden Side i Anledning af hans Tilfangetagelse og Indespærring, Ranet og den voldelige Beslaglæggelse af samme Herr Ærkebiskops og Lundekirkens urørlige og rørlige Gods og ydermere i Anledning af de Skader og de grusomme, uhyrlige og voldsomme Overgreb, som er tilføjet og paaført samme Herr Ærkebiskop og hans Kirke og Tilhængere gennem den nævnte Herre Konge eller gennem andre i hans Navn med hans Godkendelse. Vor omtalte Herre Pave udstedte, efter at have lært Sagens Momenter fuldstændigt at kende og gennemgaaet dem, sin Slut-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

dom[3]) mod Kongen eller hans befuldmægtigede i hans Navn, idet han formelig idømte Kongen eller hans befuldmægtigede i hans Navn og gennem denne selve Kongen, saavel for Ranet, Skaderne og Tabet som for Overgreb og Vold, 49000 Mark lødigt Sølv efter lundensisk Vægt til den Herre Ærkebiskop og til Lundekirken. Og ydermere bestemte samme Herre Pave i samme Dom og paabød strengt, at nævnte Konge og hans Efterfølgere skulde agte den ovenfor omtalte Herr Ærkebiskop og enhver af hans Efterfølgere, saaledes som det sømmer sig for rettroende Fyrster, og omfatte dem med from Ærbødighed og uformindsket overholde deres og Lundekirkens Rettigheder og kirkelige Friheder, saaledes at samme Ærkebiskop og hans Efterfølgere støttet af Kongens Magt kunde glæde sig ved fuld Sikkerhed i samme Rige og frit udøve alt, hvad der tilkommer dem. Han tilføjede yderligere i samme Dom, at det kirkelige Interdikt, som Kongeriget Danmark var underkastet paa Grund af ovennævnte Ærkebiskops Fængsling i Kraft af den Forordning, der blev udstedt paa Provinskonciliet[4]) og særligt bekræftet af saavel den Herre Pave Alexander 4.[5]) som af den nuværende Pave[6]), i hvilken Forordning fastsættes, at hvis det engang skulde hænde, at en Ærkebiskop eller Biskop i nævnte Rige blev fængslet med Magt indenfor nævnte Kongeriges Grænser paa Kongens Befaling eller saaledes, at han ser gennem Fingre dermed, skulde Kongeriget med det samme være underkastet Interdikt, som ubrydeligt skulde overholdes indtil der gives tilbørlig Oprejsning. Hvis nævnte Kongerige ikke (allerede) var under det ene eller andet Interdikt, lyste han Interdikt over Kongeriget paa Grund af fornævnte Forbrydelse, indtil fuldstændig Oprejsning var ydet nævnte Ærkebiskop for alt det fornævnte. Ydermere var det samme Paves Vilje, og han anordnede i nævnte Dom, at nævnte Herr Ærkebiskop og hans Tilhængere ikke maatte hindres i frit at føre deres Gods, saavel i Guld som i Sølv og hvilkesomhelst andre Genstande, ud af nævnte Kongerige, i modsat Fald skulde, hvis det fornævnte Interdikt maaske var hævet, Kongeriget ved denne Handling være underkastet Interdikt. Han paalagde ydermere, at alle, som har taget nævnte Herr Ærkebiskop og Jakob, forhenværende Provst i Lund, tilfange og holdt dem fængslet, samt de, som hertil har ydet Hjælp, Bistand eller Raad, skulde offentligt erklæres for banlyste, indtil de havde ydet tilstrækkelig Bod og fortjent det apostoliske Sædes Absolution, saaledes som alt dette og meget mere fyldigere indeholdes i vor Herre Pavens Dom. Men da vor omtalte Herre Pave specielt havde udsendt den gode Mand Magister Isarn, Ærkepræst i Car-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

cassonne, sin Kapellan, til nævnte Kongerige, saavel for at genoprette Freden mellem fornævnte Konge og Ærkebispen, dersom Parterne vilde enes om den, som for paa tilbørlig Maade at bringe nævnte Dom og dens Indhold til Udførelse, vilde fornævnte Konge, skønt gentagne Gange formanet paa kanonisk Vis og ydmygt opfordret dertil, hverken antage Freden paa skyldig og passende Vis, ej heller sørgede han for virksomt at adlyde den fornævnte Dom, og ej heller vilde han paa noget Punkt yde som Erstatning til nævnte Ærkebiskop og hans Kirke den Sum Penge, som han var bleven idømt. Af denne Grund, da det efter mange Formaninger og Krav, som blev anført overfor samme Konge, stod klart for samme Eksekutor, var og er notorisk, at omtalte Konge ikke havde tilstrækkeligt Løsøre til Opfyldelsen af nævnte Dom og til Skadeserstatningen paa de nævnte 49000 Mark, og fordi Købere til det faste Gods eller nævnte Konges Indtægter ikke kunde findes i Kongeriget, særlig ikke (til et Beløb svarende) til fornævnte Skadeserstatning, og da Kongen efter nogle Tilbud, der paa Skrømt og med List var fremsat fra hans Side, udtrykkeligt erklærede, at han ikke havde rørligt Gods til den Skadeserstatning, som han var bleven idømt til de fornævnte, og da han omsider selv udlagde sit faste Gods og sine Indtægter til Eksekutoren, for at han kunde fuldbyrde nævnte Dom med dem, saaledes som det maatte synes ham bedst, iværksatte samme Eksekutor efter en forudgaaende summarisk Undersøgelse af Sagen Fuldbyrdelsen af fornævnte Dom og besluttede paa lovlig Vis at overdrage tre Fjerdedele af Staden Lund med tre Fjerdedele af Mønten, som nævnte Herre Konge sammesteds havde og oppebar, og hvad han af Rettigheder havde paa Øen Bornholm, samt Landsbyer, Byer, Borge, Gaarde, Sogne, Markeder og alt andet Gods, som nævnte Konge sad inde med og besad selv eller gennem en anden eller andre i nævnte Lunde Stift med alle deres Rettigheder og Tilbehør, Frugter, Afgifter og andre Oppebørsler og alt Tilbehør med den fulde Herlighedsret, Halland dog undtaget, til den Herre Ærkebiskop og overdrog og overgav det til ham at besidde frit og til evig Tid som Betaling for fornævnte Totalsum. Og iøvrigt gik samme Eksekutor frem, saaledes som det udførligere er indeholdt i hans Procesakt[7]), beseglet med hans Segl, hvilken Eksekution, Overdragelse og Overladelse som Betaling og Procesakt omtalte Konge og hans Tilhængere utilbørligt sætter sig imod og med Vold gjorde og gør Modstand imod, og idet han, som det er forudskikket, ikke brød sig om at enes med fornævnte Ærkebiskop om Fred, vilde han hverken tale med Ærkebispen eller tillade

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ham at tale. Og Lejde vilde han ikke yde ham i Kongeriget, ej heller tillod han ham at opholde sig i sin Kirke eller paa hans Gods undtagen for en ringe Tid eller tre Maaneder, hvilken Tid forlængst er udløbet. Ja, Kongen jog endog, tirret som Følge af nævnte Dom og Eksekution, Ærkebispen og alle hans Tilhængere og dem, som vilde slutte sig til ham, selv gejstlige, i Landflygtighed fra Danmarks Rige og berøvede nævnte Tilhængere alt verdsligt og gejstligt Gods og lod offentlig forbyde og lyse[8]), at ingen efter nævnte Tid maatte drage til den Herre Ærkebiskop, skikke ham Brev eller Bud, føre noget til ham eller yde ham Hjælp, Raad eller Bistand under Trusel om Dødsstraf og Ejendoms Fortabelse. Tvunget derved og stillet under Nødens Tvang trak nævnte Herr Ærkebiskop sig tilbage til sin Borg paa Øen Bornholm, hvor han opholder sig som en belejret, berøvet Støtte og Trøst fra Kongens Mænd, idet han ikke har vovet at begive sig til sin Kirke af Frygt og paa Grund af Kongens og hans Tilhængeres Trusler. Og samme Konge har bekæmpet Kirkens Frihed i mangfoldige Tilfælde, og han overholder den ikke og tillader ikke, at den overholdes, og han har ikke tilladt og tillader ikke, at den Herre Ærkebiskop og hans Tilhængere frit bruger deres Gods. Ligeledes røvede omtalte Konge efter Herr Isarns Afrejse — idet han hobede Misgerning paa Misgerning — eller lod gennem sine Drabanter med Magt og med sit Vidende røve og borttage 1000 Mark Sølv, som nævnte Herr Ærkebiskop havde sendt til et Marked i Skanør for at indkøbe nødvendige Ting til sig, og fra Åhus Kirke lod Kongen med Vold fjerne 700 Mark i skaansk Mønt, som nævnte Herr Ærkebiskop i sit Navn gennem sin befuldmægtigede havde henlagt i fornævnte Kirke; han røvede fra flere af nævnte Ærkebiskops Bude, som i hans Navn overbragte og offentligt havde og medførte Ærkebispens Penge, eller ogsaa godkendte han Rovet og Bortførelsen af Pengene, udført i hans Navn, og ligeledes befalede og lod han opbragt af Raseri i Anledning af fornævnte Proces og af Dommen, gennem sine Mænd tage og beslaglægge alt Ærkebispens og Lundekirkens Gods løst og fast og holdt det beslaglagt, og han oppebar eller lod oppebære Frugterne gennem et Aar til Ringeagt for det apostoliske Sæde og den Herre Pave og til allerstørste Skade for Ærkebispen og Lundekirken. Derfor beder nævnte befuldmægtigede om, at Overdragelsen, Ydelsen i Betalings Sted, Overgivelsen og andre Proceshandlinger, som er gjort og foretaget af nævnte Eksekutor, godkendes og bekræftes med apostolisk Autoritet. Han fordrer ydermere Frugterne, Oppebørslerne og Indtægterne af

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

nævnte Ærkebiskops og Lundekirkens Gods for et Aar, som nævnte Konge eller andre i hans Navn eller paa hans Befaling med hans Godkendelse hidtil har haft og oppebaaret, dersom de eksisterer, eller, hvis de ikke eksisterer, deres Vurderingssum, som er 4000 Mark rent Sølv. Han fordrer fremdeles, at 1000 Mark Sølv og 700 Mark i skaansk Mønt, som af nævnte Konge med Magt er bleven frataget ham eller hans befuldmægtigede, som sad inde med dem i hans Navn, tilbageleveres ham med Bøde efter Loven, og at hans, hans Kirkes og hans Tilhængeres Gods og Indtægter frigives og gives tilbage. Ligeledes fordrer fornævnte befuldmægtigede, at alt det omtalte, som er sket, og Kongens Forbud saavel som Skaderne og Hindringerne tilbagekaldes og den tidligere Tilstand genoprettes, og at fuldt Lejde ydes ovennævnte Ærkebiskop og hans Tilhængere af Kongen og hans Mænd, saa at de i Sikkerhed kan opholde sig i Kongeriget Danmark og frit bruge deres Gods, og at Kongen tvinges til at overholde ovennævnte Dom og dens Indhold, og at den med virkningsfulde og passende Midler iværksættes gennem Tilhængere af hans Parti, og at det maa forbydes Kongen fremtidig at driste sig til at forsøge (at genindføre) de forudskikkede Forbud, Skader, Hindringer og Tynger, under Trusel om Banlysningsstraf, som han ved at gøre dette af sig selv skal paadrage sig, da hans frække, forstokkede Ondskab kræver dette. Fremdeles ansøger han om, at ovennævnte Dom samt Banlysnings- og Interdiktdommene, udstedt af nævnte Eksekutor i Kraft af den apostoliske Myndighed over nævnte Konge og hans Broder Kristoffer og nogle andre Misgerningsmænd og over Kongeriget Danmark — da Kongen ringeagter disse Domme og har ringeagtet dem i to Aar og mere — sikres (ved Indgriben) fra Steder og Riger i Nabolaget, og at ligeledes den verdslige Arm, nemlig Fyrster og mægtige Mænd i disse Egne, som er den hellige Moderkirke hengivne, paakaldes mod ham, for at Kongen og de fornævnte banlyste saaledes, bedækket af Skam og bevæget af Frygt, kan tvinges til at vende tilbage til den hellige Moderkirkes Skød. Og dette fordrer og ansøger han om med den Ret og paa den Maade, som han bedst kan, tillige med (Godtgørelse for) Skader, Rentetab og afholdte Udgifter, hvilke han vurderer til 1000 Mark Sølv, og han erklærer, at han med Hensyn til, hvad der er at foretage, indtil Sagens Slutning under Forbehold af Retten til *ogsaavidere*.

1) dette Klageskrift placeres af Bartholin i hans Annales efter Klagen fra Kapitlet i Lund 1299 15. September (jf. Nr. 66); i Acta processus litium sættes det til 1299 i Oktober,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

sikkert paa Grundlag af Bartholins Datering. Ogsaa Suhm er af den Opfattelse, at det 'uden Tvivl' er fra Aaret 1299 (SRD VI 328 Note 1). Men da der i den endelige Dom 1302 23. Februar udtrykkeligt siges, at Paven efter at have modtaget Kongens Appel overdrog Kardinalen Johannes at lede Undersøgelsen, og da Appellen først er udstedt 1299 5. November (jf. Nr. 78), kan Klageskriftet tidligst være fra Aar 1300; saaledes ogsaa Helveg, Den danske Kirkes Historie indtil Reformationen I 705. Man bemærker ogsaa, at Ærkebispen siges at opholde sig paa Hammershus. — 2) Ærkebispens Prokurator navngives ikke i Aktstykket, men af Dommen 1302 23. Februar fremgaar det, at det var Niels Akkersen. — 3) DRB II 4 Nr. 278. — 4) DRB II 1 Nr. 176. — 5) DRB II 1 Nr. 237. — 6) DRB II 4 Nr. 307. — 7) DRB II 5 Nr. 47. — 8) DRB II 5 Nr. 66.

1300—1302 (1312)[1]. 106

Segebod, Borger i Lübeck, sælger en Indtægt paa 12 Læster Havre i Wittow, som han har købt af Fyrst Vizlav 2. af Rügen, til Hertug Valdemar 2. Eriksen af Jylland.

Original i Schwerin.

Segebod, kaldet af Crispin, Borger i Lübeck, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at jeg har købt 12 Læster Havre i Landet Wittow af den velbyrdige Fyrste, Herr Vizlav af Rügen, . . . hvilken Oppebørsel jeg har solgt til Herr Valdemar, Jyllands Hertug, og hans rette Arvinger. Til Vitterlighed herom er mit Segl hængt under dette Brev.

1) Brevet er udateret, men da Segebods Køb af de 12 Læster Havre fandt Sted 1300 3. April (jf. Lüb. UB II 97 Nr. 114), og da Brevet øjensynligt er udstedt inden Vizlavs Død 1302, eftersom han ikke omtales som afdød, kan det tidsfæstes til 1300—1302. I hvert Fald er det udstedt inden 1312, da Hertug Valdemar døde.

[1300—1323]. 107

Biskop Henrik og Kapitlet i Reval vidimerer flere Donationsbreve af Kong Erik 6. Menved til Munkene i Dünamünde.

Efter Tryk hos Schirren.

Revalbispen Henriks og det derværende Kapitels Vidisse af adskillige Donationsbreve fra Kong Erik af Danmark til Munkene i Dünamünde.

[Ca. 1300—1335][1]. 108

Fru Margretes Testamente.

Udtog (Afskrift) i Kong Valdemars Jordebog.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

... Fremdeles til Kirken i Broby en Peld[2]). Fremdeles til Kirken i Nørre Højrup, som er den fattigste paa Fyn, en ældre Baldakin og 3 Mark i Kobber. Fremdeles til Kirken i Viby overdrager jeg 1 Skilling Grot og 2 Skilling Sterlinger til en Monstrans. Fremdeles er jeg pligtig at yde vor Frue Alter 10 Mark Penge og 2 Øre Byg, for hvilken Byg jeg pantsætter 14 Stykker af et Sengeforhæng af Silke, indtil mine Arvinger maatte betale. Fremdeles overdrager jeg Jon en Hest, som kaldes Skræp, Hartvig giver jeg en Fole, til enhver Svend, som rider, og til Slæd giver jeg 3 Mark Penge undtagen til Kaadsen, som skal have 7 Mark eller den sorte, hvorpaa han rider. Fremdeles til Smedsen giver jeg en Ko, til Præsten sammesteds giver jeg en Okse, til Degnen et Ungkreatur. Fremdeles til Kirken i Viby giver jeg en sort Bog og et Missale. Fremdeles skal Bodil Mø have sin Ko tilbage. Fremdeles skylder jeg Bodil Jakobsdatter 2½ Ørtug Byg. Fremdeles skylder jeg Bodil Aages 7 Øre og 1 Ørtug ...

1) Udtoget er skrevet med Haand fra det 14. Aarhundredes første Tredjedel; eftersom Fru Margrete endnu er i Live, da Afskriften blev taget, hvilket fremgaar af en Tilføjelse i Kong Valdemars Jordebog, hører Testamentet til samme Tid. — 2) kostbart Stof.

1300—1400.

Reg. Dan. Nr. *805 = 540. Udstederen er Jens Tomesen Lindenov, som lever i sidste Halvdel af 14. Aarh.

109 1300. 4. Januar. Vordingborg.

Kong Erik 6. Menved tillader Bymændene i Nakskov at arrestere Folk fra Landet for Gæld.

Afskrift i Rigsarkivet.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi har forstaaet, at nærværende Brevvisere, vore elskede Bymænd af Nakskov, tynges svarligen, fordi nogle Folk fra Landet ikke betaler den Gæld, som de skylder dem, saaledes som de har lovet. Derfor tilstaar vi disse Bymænd den Frihed, at de maa holde enhver af deres Skyldnere personligt tilbage i Byen, indtil de enten renser sig ved Lov givet med Landboere[1]) for den Gæld, som de tiltales for af dem, eller yder tilstrækkelig Borgen for den. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Vordingborg i det Herrens Aar 1300 Ottende-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

dagen efter de uskyldige Børns Dag i vor Nærværelse med Drosten Herr Niels som Vidne.

1) d. e. ved Partsed med Mededsmænd, taget blandt Befolkningen i Debitors Hjemegn.

1300. 7. Januar se 1301. 7. Januar.

1300. 23. Januar. Nürnberg. 110

Albrecht, Romernes Konge, beder paa Opfordring af Borgerne i Lübeck Kong Erik 6. Menved om, at det Vraggods, som i hans Rige er bleven frataget Lübeckerne, maa blive tilbageleveret til disse.

Original i Lübeck.

Albrecht, af Guds Naade Romernes Konge, semper Augustus[1]), til den stormægtige og høje Fyrste, Herr Erik, de Danskes Konge, sin kære Ven, dyb og kongelig Hengivenhed i alt.

De gode Mænd, . . , Borgere i Lübeck, vore elskede tro Mænd, har under alvorlig Klage forebragt vor Højhed, at deres Gods efter Skibbrud med Magt og imod Retten er blevet frataget dem af Eders Fogeder og Mænd i Eders Kongeriges Landskaber, idet de bad os om at hjælpe dem i dette Anliggende med klog Bistand, saa meget vi kan. Af den Grund beder vi i dybeste Kærlighed Eders Højhed om, at I, idet I paa behørig Maade viser disse Borgere Medlidenhed med Hensyn til deres ved Skibbrud tabte Gods og i Betragtning af den særlige Ærbødighed, I skylder Retten og os, tilbagegiver og sørger for at tilbagegive det fratagne ufortøvet, saa at vi som Følge deraf i større eller lignende Ting kan tjene Eder ved hurtigt at opfylde Eders Ønsker. Iøvrigt beder vi alvorligt om, at I vil værdiges at lade disse Borgere bevare og nyde den Ret, med hvilken de er privilegerede af Eders berømmelige Forgængere, salig Ihukommelse, og af Eder, idet disse Privilegier skal staa ved Magt urokkeligt. Givet i Nürnberg den 23. Januar i vort Kongedømmes 2. Aar.

1) Titel, der paa Tysk gengives med 'Mehrer des Reichs' (Augustus af 'augeo').

1300. 1. Febr. (Reg. Dan. Nr. *791).

Det af en Biskop Jens af Børglum udstedte Brev har Datum mccc. v nonas februarii, Løgumbogen p. 517. Men v nonas februarii er lig 1. Februar og vilde hedde kalendas februarii. Den nærliggende Rettelse af Datum til mccc v. nonas februarii (1305. 5. Febr.)

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

er udelukket, fordi Niels 2. 1305 var Biskop af Børglum, medens Josef var det 1298—ca. 1302. Der maa være en Fejl i Datum: enten er Brevet udstedt af Biskop Jens Svane af Børglum (1365—1369), eller ogsaa er Brevet en Forfalskning.

111 1300. 2. Februar. Rom.

Kurien i Rom fordeler 150 Guldfloriner, som Bispen af Børglum har erlagt (Notits i de pavelige Regnskabsbøger).

Original i Vatikanarkivet.

Paa Jomfru Marias Renselsesdag samme Aar[1]). Af de ydede 150 Guldfloriner til Opfyldelse af Bispen af Børglums Servitium til de 16 Kardinalers Kollegium, som indeholdes i hans Løfte[2]), har enhver gennem de samme Købmænd[3]) faaet 9 Floriner, 11 Skillinger og 7 Penninger i Mønt fra Provins[4]). Til Tjenerskabet er endnu intet ydet.

1) 1300. — 2) jf. DRB II 4 Nr. 306 og dette Bind Nr. 62. — 3) jf. Nr. 62. — 4) By i Frankrig.

112 1300. 28. Februar.

Biskop Kristian 2. af Ribe, bevidner, at Herr Niels Lende har skænket sine Besiddelser i Simmersted til Oprettelse af et Alter i Ribe Domkirke.

Original i Rigsarkivet.

Kristian, af Guds Naade Biskop i Ribe, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

I skal vide, at den gode Mand, Herr Niels Lende i vor Nærværelse har forordnet og bestemt, at han har henlagt sine Besiddelser i Simmerstedmark til et Alter, som han har opført i Ribe Kirke til Frelse for sin egen og sin Faders Sjæl, paa følgende Betingelser. For det første, at enhver Præst, som faar dette Alter, skal give Kannikerne, som deltager i og overværer hans og hans Faders Aartid, 4 Mark Penge, og de tilstedeværende Vikarer og Peblinge 1 Mark Penge; til de fattige 6 Mark Penge paa nævnte Herres eller hans Faders Aartid. Fremdeles bør nævnte Præst bekoste et Lys, som kaldes Blus, at holde foran Højaltret hver Aften, naar Antifonen om vor Frue synges efter den sidste Tidebøn[1]). Fremdeles dersom nævnte Gods ved et Ulykkestilfælde skulde forringes eller ødelægges, skal nævnte Præst genoprette samme Gods paa egen Bekostning. Fremdeles er han pligtig at holde og bevare omtalte Gods i samme Stand, som det

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

var, da det blev overgivet til ham ved vor Overdragelse. Men hvad der bliver tilovers af[2]) eller forbedret paa omtalte Gods, skal uden nogen Indvending tilfalde ovennævnte Præst til hans Brug og Vilje som Vederlag for hans Afholdelse af Messe og hans øvrige Ulejlighed. Men Indvielsen[3]) skal foretages i Herr Kantorens Nærværelse, som til enhver Tid findes ved ovennævnte Kirke. Forhandlet i det Herrens Aar 1300 1. Søndag i Fasten. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl sammen med nævnte Herr Nielses Segl hængt under dette Brev.

1) efter den sidste Tidebøn *(completorium)*, der fandt Sted Kl. 9 om Aftenen, synges eller bedes forskellige marianske Antifoner saasom *Salve regina* o. l. Antifonerne skifter efter Aarstiderne. — 2) nml. efter Udredelsen af de ovennævnte Beløb. — 3) d. e. af Præsten.

1300. 3. Marts. Søborg. 113

Kong Erik 6. Menved bekræfter Esrom Klosters Privilegier, indtil han har forhandlet med sine Raader om, hvorledes der i Fremtiden skal forholdes med Klostrenes Privilegier.

Afskrift (Esrombogen).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi i Ønsket om at vise nærværende Brevvisere, vore elskede Munke i Esrom, en særlig Naade forunder og tilstaar dem frit alle de Naader og Friheder, som de indtil nu har faaet af os og vore Forgængere[1]) med Hensyn til deres Besiddelser, saaledes som det fyldigere indeholdes i deres Privilegier, og vi bekræfter dem ved dette Brev, indtil vi kan forhandle med vore Raader om, hvorledes der skal forholdes med dem og de øvrige Klostre med Hensyn til den Slags Friheder. Vi forbyder strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen ligegyldigt af hvilken Stand drister sig til paa nogen Maade at antaste dem paa Liv eller Gods imod dette Brevs Ordlyd, saafremt han vil undgaa vor Vrede og kongelige Hævn. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Søborg i det Herrens Aar 1300 Torsdagen næst efter Søndagen Invocavit i vor Nærværelse og med vor Drost Herr Niels som Vidne.

1) jf. 1194. 21. Oktober. 1237. 14. Marts, DRB II 1 Nr. 15, 79 og 299. II 2 Nr. 100 og 212. II 3 Nr. 382.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

114 1300. 4. Marts eller 1304. 20. Februar.

Isarn afsiger Dom i Striden mellem Ærkebispen i Riga og den tyske Orden i Livland.

Referat hos Hvitfeld.

Hvorfor Paven bevægedes til at sende Isarn, sin Kapellan derhen[1]) i Aaret 1300[2]) Fredagen før Reminiscere. Han afsagde endelig Dom mellem Ordensbrødrene og Bispen[3]) af Riga saalydende: De skulde paa begge Sider give Afkald paa Kost, Tæring, Skade, som de gennem deres Prokuratorer gjorde Krav paa. Landmesteren og Brødrene skulde have alt det Landgods tilbage, som de sad inde med i Rigas Landomraade, før Krigen begyndte. Det Hus, som Valdemar Rosen boede i, skulde han have igen. Til Brødrene skulde overlades St. Jørgens Kirke i Riga, saa de der kan holde Gudstjeneste. Dog maa de ikke være flere end 10 tilsammen i Byen, ejheller have et utilbørligt (stort) Følge af Folk med sig. De skal heller ikke afholde noget hemmeligt eller aabent Møde eller Stævne der. Ej heller maa de bygge noget Taarn eller nogen Befæstning i Byen eller paa dens Omraade. Den Bro, som Borgerne har bygget, skal forblive ved Magt, dog saaledes, at Brødrenes Skibe, store og smaa, maa løbe der igennem. Borgerne maa handle og drive Forretning frit hos Brødrene og omvendt. De skal omgaas hinanden venligt og beskytte hinanden. Ingen ny Told skal paalægges. Landet tilhører Paven, saaledes som det fremgaar af Pavebreve[4]), men er givet til Brødrene, for at de kan udbrede den kristne Tro. Det Gods, som er blevet berøvet Brødrene i Stiftets Omraade og Borgerne i Livland og Kurland, finder vi ind til den hellige Fader for den Ærbødigheds Skyld, som vi nærer overfor det hellige Sæde, og forbeholder ham den endelige Dom. Lov og Ordning at indrette i Byen og Forstaden, med Kirker at indvie, Bønner at sige og med Ceremonier, tilkender vi den udvalgte Biskop Frederik og hans Efterfølgere til evig Tid, medmindre Paven træffer anden Bestemmelse eller Parterne træffer anden Aftale. Tilkaldt som Vidner ved denne Handling var Biskop Henrik af Reval, Esger Jul, Kannik i Ribe og Kongens Prokurator, Bernhard Virolette, Biskop af Karckes[5]), Henrik af Lübeck, Kannik i Riga[6]), Porrius af Cusa[7]), Jakob af Carsoli, Petrus[8]) af St. Benedikt, Doktorer i Lovkyndighed og Advokater ved Kurien, og mange andre gejstlige og verdslige.

1) Hvitfeld mener hermed Livland, men her er Dommen næppe afsagt. — 2) Hvit-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

felds Aarstal skal maaske rettes til 1304 (jf. Nr. 318 om en lignende Dom). — 3) d. e. Ærkebispen. — 4) jf. f. Eks. Bull. Dan. Nr. 199. — 5) skal læses Bernard Varnhola, Ærkepræst af Carcassonne, sml. Nr. 318. — 6) Hvitfeld har fejlagtigt Ribe. — 7) Porrius af Cusa skal maaske læses Porrina af Carsoli, sml. Nr. 318. 389. — 8) Hvitfeld har fejlagtigt Pero.

1300. 12. April. Aarhus. 115

Helmer, Prior, og Dominikanerne i Aarhus gør vitterligt, at de har solgt Andelen i den Bod, som de havde faaet af Enken Katrine, til Provst Mogens i Aarhus.

Afskrift (Aarhusbogen).

Helmer, Prior, og hele det menige Konvent for Dominikanerne i Aarhus, til alle, som ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Alle skal vide, at vi har solgt en Andel af den Bod, som Fru Katrine, Enke efter Robekin, i sit Testamente har overdraget os, til Provsten Herr Mogens, og at vi af ham har faaet den fulde Købesum for samme Andel. Til Vidnesbyrd herom er vort Konvents Segl hængt under dette Brev. Givet i Aarhus i det Herrens Aar 1300 Tirsdag i Paasken.

1300. 13. April. 116

Grev Jakob af Halland pantsætter Gods i Halland for 500 Mark Sølv til Herr Henrik Moryn.

Afskrift i det svenske Rigsarkiv.

Jakob, af Guds Naade Greve af Halland, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle, saavel nulevende som tilkommende skal vide, at vi med dette Brev pantsætter alt vort nedennævnte Gods, nemlig i Grimeton Herlev — hvilket vi fik fra Torben Svendsen — Jonsered og Struxered med alt og hvert, som ligger til nævnte Gods, nemlig Landboer, Gaardsæder, Møller, Skove, Agre, Enge, Græsgange og Fiskevande og alle øvrige nævnte og unævnte Sager, intet undtaget, til os elskelig i Kristus Herr Henrik Moryn og hans Arvinger for 500 Mark lødigt Sølv i kølnsk Vægt til frit at raade over det til eget Brug indtil den fuldstændige Betaling af det nævnte Sølv, saaledes at samme Henrik Moryn og hans Arvinger, naar de kommer i Trang, herefter kan udlægge det som Pant, til hvem de vil, for samme Sum i Sølv, som forudskikket er, og ikke — dette er paa Forhaand

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

udelukket — til evig Afhændelse, fordi netop den tilbørlige Ret og den fulde Magt reserveres og forbeholdes os og vore Arvinger efter os til at indløse alt det omtalte Gods med alt sit ovennævnte Tilbehør af hvemsomhelst, som nævnte Gods maatte blive udlagt til, for omtalte Sum Sølv, og naarsomhelst det maatte behage os. Efterfølgende og nedenfor skrevne Artikel skal bestemt og paa Forhaand være forbudt for alle vore Efterfølgere i nævnte Herredømme Halland, Fyrster eller Herrer af hvilkensomhelst Art eller hvemsomhelst de er, nemlig at de paa ingen Maade skal indlade sig paa at rejse noget Krav paa eller kræve Tilbagegivelse af nævnte Gods, ligegyldigt til hvem det er pantsat, førend det indløses med 500 Mark Sølv i kølnsk Vægt hos dem, hvem det maatte være pantsat til. Givet under vort Segl som Vidnesbyrd samt under vor elskede Søn (Niels') og Herr Peder Jakobsens Segl til yderligere Sikkerhed i det Herrens Aar 1300 Onsdagen efter Paaske[1]).

1) ordret: den fjerde Dag i Paasken. Datum kan ogsaa læses som: 1304 Paaskedag (d. e. 29. Marts).

117 1300. 18. April.

Agnete Kloster i Roskilde frafalder over for Sorø Kloster sine Krav paa Klostrets Besiddelse i Hesselby.

Referat i Sorø Gavebog.

Nonnerne afviste derfor[1]) den verdslige Domstols Høren af Sagen og opnaaede Dommere hos det apostoliske Sæde, som skulde afgøre denne Strid ved kirkelig Dom[2]). Da de imidlertid tilsidst saa, at de ikke paa den Maade kunde staa sig i en Sag, som i Grunden og i sig selv ikke havde megen Støtte i Kirkeretten til Gunst for dem, indgik de fornylig med Samtykke af Broder Oluf, Provincialprior, og efter mange Besværligheder en Overenskomst med Brødrene og Klostret, nemlig saaledes, at Klosteret i Sorø til evig Tid skulde beholde Godset i Hesselby i Fred og Ro. Denne Overenskomst eller dette Forlig offentliggjorde de i Nærværelse af de af den Herre Pave udpegede Dommere, idet de gav Afkald paa alle Indsigelser og alt, som kunde foretages derimod. I det Herrens Aar 1300 den 18. April.

1) jf. DRB II 3 Nr. 229. — 2) jf. DRB II 4 Nr. 246. Jf. Nr. 138 og 139.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1300. 5. Maj. 118

Jens Regensen, kaldet Thott, skænker Jord i Store Lyngby til Æbelholt Kloster, idet han forbeholder sig Ret til Underhold for Livstid i Klosteret.

Afskrift (Æbelholtbogen)

Jens Regensen, kaldet Thott, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Fordi vi paa den store Dommens Dag skal møde for den strenge Dommers Domstol for at faa igen i Overensstemmelse med vore Gerninger i det timelige, er jeg tilsinds at forekomme nævnte Dag med Barmhjertighedens Gerninger[1]) og klogt at drage Omsorg for min Sjæl ved Hjælp af de timelige Ting, som jeg har. Derfor overdrager, hjemler og afhænder jeg, Jens, sund paa Legeme og Sjæl ved Jesu Kristi Naade, i Kraft af dette Brev til de fromme Mænd og regelbundne Kanniker i Æbelholt Kloster to Tredjedele af Skattejorden i Store Lyngby til Lindring og Frelse for min Sjæl, at besidde evindelig uden Tiltale fra nogens Side paa den Betingelse, at nævnte Abbed og Munkesamfund indtil min Død skal give mig det nødvendige til Livets Ophold, saasnart jeg faar Lyst til at træde ind hos dem, og naar jeg dør, skal de afholde min Begravelse for nævnte Gods. Givet i det Herrens Aar 1300 Torsdagen efter Apostlene Filips og Jakobs Dag. Mit Segl er hængt under dette Brev til Vidnesbyrd og Forvaring.

1) Rom. 14, 10. 2. Kor. 5, 10.

1300. 12. Maj. Blistrup. 119

Testamente af Niels Attesen, Præst i Blistrup.

Afskrift (Esrombogen).

I Faderens, Sønnens og den Helligaands Navn, Amen. Idet jeg Niels Attesen, Sognepræst i Blistrup, ganske vist svag og skrøbelig paa Legeme, men sund paa Sjælen, betænker, at intet andet kan forsone Ham, der skal komme som Dommer over hele Menneskeslægten, end et fromt Liv og fromme Gerninger, der ydes Klostrene af det jordiske Gods, har jeg, der i 30 Aar og mere har næret hengivne Følelser overfor Vor Frue Kloster i Esrom af Cistercienserordenen efter alle mine Forfædres Eksempel, hvis Legemer er lagt til Hvile der, ladet mig optage i Broderskabet og bestemt at give mig ind i og overdrage nævnte Kloster alt mit Gods, løst

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

og fast, i Jorder, Enge, Græsgange, Skove, Huse, Agre, Kreaturer og med alt Husgeraad, hvilken Bestemmelse jeg da ogsaa nu, da jeg er angrebet af Sygdom, i Gerning har opfyldt, ved at aflægge Ed og Løfte paa Herrens Legeme, som var lagt i mine Hænder, og ved at jeg i det Herrens Aar 1300 paa de hellige Martyrer Nereus' og Achilleus' Dag paa min ovennævnte Kirkes Grund og i dens Bygning har opsat mit Testamente paa denne Maade: Jeg indgiver mig i det ovennævnte Kloster Esrom for altid at leve sammen med Brødrene sammesteds, efter hvad Abbeden og det menige Konvent for nævnte Sted maatte bestemme for mig saavel med Hensyn til den Dragt, som jeg vil kunne bære, som med Hensyn til Forplejning, og jeg overdrager og overgiver samtidig med dette Brev til nævnte Abbed og menige Konvent alt mit ovennævnte Gods, hvad enten det er erhvervet ved Arv eller ved anden Adkomst: for det første i Ludshøj 12 Øre Skattejord med Agre, Enge, Græsgange, Lunde, Huse, Kreaturer, alt Husgeraad med alt Tilbehør og alle Rettigheder; i Unnerup 2 Øre Skattejord med alt, hvad der findes derpaa som nævnt umiddelbart ovenfor; i Dønnevælde 2½ Penning mindre end 5 Ørtug Skattejord med alt det ovennævnte Tilbehør og alt, hvad der findes derpaa; i Ørby hvad der ved Arv tilkommer mig efter Jens Ingesen, min Søstersøn. Fremdeles hvad jeg har i Kreaturer, Stod og forskellige andre rørlige Ting paa min Kirkes Grund, hvor jeg har haft Bopæl, og jeg bekræfter med dette Brev og godkender hele den ovennævnte Gave til nævnte Esrom Kloster, til Abbeden og det menige Konvent, som der tjener Gud til evig Tid, hvad enten jeg kan leve sammen med dem, idet jeg kommer mig af denne Sygdom, eller ogsaa det skal hænde mig nu at dø af samme, hvor jeg da af hele mit Hjerte ønsker at vandre bort fra denne Verden i deres Dragt. Fremdeles overdrager jeg til min ovennævnte Kirke i Blistrup 10 Mark Penge til dens Istandsættelse. Fremdeles til Lillepigen Bodil, som tjener mig, en stor Dyne, to Puder, to Lagener og en middelstor Kobberkedel. Men denne min sidste Vilje beder jeg for Guds Barmhjertigheds og min Sjælefreds Skyld om at faa bekræftet, og bestyrket med følgende Herrers Segl: nemlig Jens Lille, Abbed i nævnte Esrom Kloster, Niels', Præst i Valby, som var tilstede, og Broder Atte, Præst, samt Tue Jakobsen, Foged paa Søborg, sammen med mit eget Segl. Jeg indsætter ydermere Brødrene fra nævnte Esrom Kloster som Eksekutorer af mine Gaver, som her til Slut er anført i Brevet, idet jeg under Trusel om Guds strenge Dom og hans Naades Fortabelse besværger alle og enhver, til hvem dette Brev naar, om ikke paa nogen Maade at vove

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

at antaste denne min sidste Vilje eller at handle forvovent imod den. Forhandlet paa min fornævnte Kirkes Grund i Blistrup i det Herrens Aar og Dag, som ovenfor nævnt.

1300. 29. Maj. 120

Kong Birger af Sverige giver Dronning Margrete som Morgengave Fjärdhundaland med Enköping Stad og forpligter sig til at forøge denne Gave, saafremt den er mindre end den, Kongens Søster Ingeborg faar af Kong Erik 6. Menved.

Afskrift af Ericus Olai.

Birger, af Guds Naade de Sveers og Goters Konge, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

Vi anser det for stemmende med Fornuften, at det, som Fyrster efter klogt Overlæg viseligen har forhandlet og bestemt for at gavne Freden og for gensidigt at knytte Kærlighedens Baand, skal deres Efterfølgere styrke og overholde: Mellem de stormægtige Fyrster og Herrer, Erik, de Danskes forhenværende Konge, og vor elskede Fader Magnus, Sveriges Konge, salig Ihukommelse, blev der dengang, da Trolovelse blev indgaaet paa den ene Side mellem Herr Erik, nu Danmarks berømmelige Konge, og vor elskede Søster Fru Ingeborg, paa den anden Side mellem os og vor Mage, vedtaget følgende: at naar den af os — nemlig Herr Erik, nu Danmarks fornævnte Konge, og os, — som først fuldbyrdede Ægteskabet ved højtideligt at fejre sit Bryllup, hædrede sin Hustru med en Morgengave af en bestemt Størrelse, skulde den af os, som siden fejrede sit Bryllup være forpligtet til at overdrage sin Hustru en tilsvarende stor Gave. Derfor har vi som Morgengave skænket og overdraget til vor elskede Mage — idet vi efter Evne, som vi er forpligtede til, ønsker at yde hende al mulig Ære og give hende et Privilegium som Tegn paa vor Kærlighed, — hele Fjärdhundaland med dets Oppebørsler og Indtægter at besidde med Rette til evig Tid sammen med Købingen Enköping liggende i samme Landskab, paa de samme og tilsvarende Betingelser, ved hvilke vor fornævnte Søsters Gave er overdraget hende af Kongen af Danmark. Men hvis de omtalte Indtægter af fornævnte Landskab og Byen Enköping maatte yde mindre eller være mindre end det, som den fremragende Fyrste Herr Erik, de danskes fornævnte Konge, vides at have overdraget vor Søster, vil vi udfylde denne Mangel af vort andet Gods — paa Steder, som er

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

bedst egnede og nyttigst for vor Hustru — paa en saadan Maade, at vor Gave med Hensyn til Indtægter vil være helt lig med den Gave, som er givet vor Søster af ovennævnte Herre Kongen af Danmark. Givet i det Herrens Aar 1300 Pinsedag.

121 1300. 12. Juli. Oslo.

Kong Haakon af Norge tager Viborgkannikerne paa Læsø og deres Gods samt Øen og dens Indbyggere under sin Beskyttelse.

Original i Rigsarkivet.

Haakon, af Guds Naade Norges Konge, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

I skal vide[1]), at vi har taget de Viborgkanniker, som bor paa Læsø, sammen med alt det Gods, som tilhører dem sammesteds, selve Øen med alle sine Indbyggere og alt deres Gods af enhver Art under vor særlige Beskyttelse for at forsvare dem, idet vi i Kraft af dette Brev tilstaar dem frit og sikkert Lejde fra vor og vore Mænds Side og fra dem, som vil gøre noget for vor Skyld. Derfor paalægger vi Eder alle og enhver, som hører under vort Magtomraade, og byder fast og strengt under vor Vredes Straf — som en tung Hævn vil følge — at I ikke paafører fornævnte Kanniker og deres befuldmægtigede eller Gaardsæderne paa deres Ø Læsø nogen Tynge, Vold, Skade eller Hindring med Hensyn til deres Personer, undergivne eller hvilkesomhelst Ting, som findes paa Øen eller som af Eder føres derover, eller at I tillader at det sker, forsaavidt det staar i Eders Magt. Givet i Staden Oslo den 12. Juli 1300 i vort 1. Regeringsaar.

1) Allerede 1293 24. August, DRB. II 4 Nr. 114, havde Haakon som Hertug af Norge udstedt et tilsvarende Værnebrev.

122 1300. 16. Juli. Fænøkalv.

Kong Haakon af Norge fremsætter over for Erik, Herre til Langeland, sine Betingelser for, at et Møde mellem ham og Kong Erik 6. Menved kan komme i Stand.

Referat hos Hvitfeld.

I det Aar 1300 Lørdagen efter Dagen for Apostlenes Adskillelse drog Herr Erik af Langeland[1]) som Mægler efter egen Indskydelse til Fænøkalv til sin Hustrus Søstersøn, Kong Haakon af Norge, og han havde med

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

sig Magister Henrik Klerk, Knud Mule, Ridder. Da blev der forhandlet saaledes om Fred, at begge Konger skulde komme til Taarnborg ved Korsør til vor Frue Himmelfart[2]). Hvis Kong Erik Menved vilde gaa ind paa dette Møde og lade ham det vide otte Dage efter St. Jakobs Dag[3]), vilde Kong Haakon voldgive sine Sager til to eller tre Fyrster og Herrer, hvis der blev gjort Gengæld overfor ham. Hvad de eller Flertallet af dem gør eller siger, derved skal det blive. Disse Voldgiftsmænd og Forhandlere skal, naar de overtager Hvervet, aflægge Ed paa ikke at gøre noget af Vild[4]) eller Venskab, men hvad Ret er, og ikke i ond Hensigt trække sig tilbage fra Sagerne. Der skal gives dem Lejde og deres befuldmægtigede, som sendes derhen. Hvis nogen af Voldgiftsmændene og Forhandlerne dør, skal andre udnævnes i Stedet. Den, som træder i Stedet, skal ogsaa sværge og give sit Brev paa at gøre det sandeste, han ved for Gud. Den ene skal ogsaa i rette Tid give den anden Efterretning om Stedet, for at han kan fremskaffe og samle sine Voldgiftsmænd og Forhandlere. I Mellemtiden skal Kongen af Norge, Grev Jakob[5]) og andre undvegne fra Danmark og deres Arvinger, eller hvem de betror det, nyde alt deres Gods, med al den Ret, som de har haft, før denne Krig opstod. Fremdeles skal, naar vi kommer nær Taarnborg, de komme tilstede, som har lovet for Kongen af Danmark i den Vaabenstilstand[6]), som blev brudt, og der skal bødes og rettes mod os og Kongen af Danmark inden en vis Tid, for det, som er handlet imod os, medmindre de vil aflægge Ed paa, at det ikke er sket[7]). Det samme tilbyder vi paa vor Side, om noget er gjort imod den[8]).

1) se DRB II 4 Nr. 184 Note 5. — 2) d. 15. August. — 3) d. 25. Juli. — 4) d. v. s. Partiskhed. — 5) af Halland. — 6) jf. Hindsgavlforliget 1295 (DRB II 4 Nr. 184). — 7) d. v. s. de, der anklages, kan rense sig ved Nægtelsesed. — 8) d. v. s. Vaabenstilstanden.

1300. Før 21. August. 123

Kong Erik 6. Menved udsteder Lejdebrev for Kong Haakon af Norge.

Referat hos Hvitfeld.

Før dette Møde, som var berammet til Søndagen efter vor Frues Himmelfart i Skelskør, saaledes som det berettes i Herr Erik af Langelands foregaaende Forhandling[1]), gav Kong Erik Kong Haakon følgende Lejde: At Kong Haakon og hans Følge indtil 100 Personer skulde have frit Lejde til at komme til ham i Skelskør og til i god Behold at vende tilbage til deres Skibe, som laa ved Egholm, med Undtagelse af hans Herr Faders Drabs-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

mænd og deres Tilhængere, hvilke han ej vilde tillade at vise sig for ham. Og Dagen var berammet til næste Søndag efter førstkommende vor Frues Himmelfart i Aar 1300. Han bekræftede dette Lejde med Ed og stiller Forlovere for, at han vil holde det uden Svig og Brøde. Hvis han ikke holdt fornævnte Lejde, maatte han og hans Forlovere anklages derfor, og hans Undersaatter skal være fri for deres Ed. Alle Sager, som Kongen af Norge og hans Mænd har imod ham, skal være Ret, og hans Indsigelse skal intet være værd. Bispen af Ribe maa banlyse ham og hans Forlovere uden Varsel[2]) og befale ham bansat andetsteds[3]), indtil Kongen af Norge bliver fuldstændig tilfredsstillet, og det alene ifølge hans Ed og ingen fleres[4]). Alt hans Arvegods, løst og fast, skal være pantsat til Kongen af Norge, indtil han bliver tilfredsstillet. For dette har Fyrst Vizlav af Rügen, Junker[5]) Kristoffer, hans Broder, Junker[5]) Valdemar, Lars Tygesen, Jon Lille, Oluf Tagesen, Jens Baardsen, Kristian Peez, Niels Lende, Peder Jonsen, Peder Nielsen af Taasinge, Knud Mule, Esbern Aagesen, Niels Hee, Niels Ubbesen, Josef Mogensen, Peder Mule, Niels Hase, Hamund Lille, Peder Tygesen, Sevid, Valdemar Rosen, Peder Egeside, Erik, Hertugen af Jyllands Broder, Gødike og Timme Blok aflagt Løfte. De giver i samme Brev Afkald paa alle Indsigelser, Privilegier, Svig, som kan indvendes, især den at Freden tilforn ikke er overholdt og enhver anden Undskyldning.

1) jf. Nr. 122. — 2) d. e. uden den Paamindelse *(monitio)* om at gøre Bod, som normalt skulde gaa forud for en Bansættelse. — 3) det er uklart, hvad der menes hermed; maaske en Bansættelse paa andre Steder. — 4) herved menes vistnok, at Kongen af Norge skulde havde Adgang til ved sin egen Ed uden Mededsmænd at fastsætte Størrelsen af den Skade, han havde lidt. — 5) Hvitfelds Tekst har 'Hertug'.

124 1300. 30. August.

Niels Absalonsen fornyer sin Bekræftelse paa sin Hustru Marianes testamentariske Gaver til Sorø Kloster og forbedrer Betingelserne for Klostret.

Referat af tre Diplomer i Sorø Gavebog.

Den velbyrdige og fromme Fru Mariane, Herr Niels Absalonsens Hustru, valgte paa sit Dødsleje sit Gravsted i Vor Frue Kirke i Sorø og skænkede for sin og sine Forældres Sjælefred i Kraft af Testamente sin Gaard i Kirke-Eskilstrup i Merløse Herred med 5 Øre Skattejord og med alt det Gods, som fandtes paa Gaarden. Hun skænkede ligeledes i samme Testamente en Kalk og et Kors af Guld, Sølv og Guld, Silke og adskilligt andet

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

til Opførelse af et Alter til Afholdelse af Mindegudstjenester for sig, sine Forældre og alle afdøde troende. Denne Gave godkendte senere fornævnte Herr Niels, hendes Mand, og forbedrede en mindre vel anbragt Betingelse i selve Testamentet angaaende nævnte Opførelse af Altret, idet han skødede og overdrog Klostret fornævnte Gave til evig Besiddelse, saaledes at den simpelthen skulde tjene til at øge og opretholde Gudstjenesten samt til at blive delagtig sammen med andre af Klostrets Stiftere og Velgørere i de aandelige Goder, som skabes der[1]). Herom er der tre Breve, det ene er det testamentariske, de andre to er Niels', af hvilke det sidste er det bedste og givet i det Herrens Aar 1300 den 30. August.

1) nml. ved Klostrets Gudstjeneste og gode Gerninger.

1300. 11. September. 125

Kong Erik 6. Menved tager Nonnerne i Reval under sin Beskyttelse.

Original i Tartu (Dorpat).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, Hertug af Estland, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Da det særligt paahviler Kongens Majestæt barmhjertigt at komme fromme Personer og Stiftelser til Hjælp og til Forøgelse af Gudstjenesten at støtte dem ved at tage dem ind under kongelig Beskyttelse, tilstaar, skænker og bevilger vi Nonneklosteret i Reval og de Personer, som der tjener Gud — idet vi med særlig Naade betænker dem — den Frihed og Ejendom, som de har faaet af vore fromme Forgængere[1]), over Stedet, hvor de bor, med Haver og Brønde og Engen, som ligger til deres Kloster, og saa at de frit kan have Lov til at skære Træ i den fælles Skov og slaa Hø paa den fælles Eng. Vi befaler ogsaa vore Fogeder og deres Stedfortrædere, at de skal forsvare og værge dem imod alle onde Menneskers Vold og Anslag, saafremt de sætter Pris paa vor kongelige Naade og Gunst. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i det Herrens Aar 1300 Søndagen i Ugen efter Jomfru Marias Fødselsdag.

1) jf. DRB II 2 Nr. 80. II 3 Nr. 246. 247.

1300. 14. September. 126

Niels Ovesen køber Sorø Klosters Besiddelser i Kongsted for 86 Mark Penge, for hvilke han pantsætter Klosteret sit Gods i Lille-Valby.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Referat i Sorø Gavebog.

Den velbyrdige Mand Niels Ovesen fra Kongsted havde købt Besiddelserne i Kongsted af Sorø Kloster for 86 Mark Penge i gængs Mønt, idet han forpligtede sig til Betaling af dem i to Terminer og paa det derefter nærmest følgende Merløse Herredsting uden træsk Tøven. Han pantsatte derfor Klostret for samme 86 Mark alt sit Gods i Lille-Valby paa de Betingelser, at hvis han kom til at svigte ved en Betalingstermin, saa skulde Klostret have af hint Gods Oppebørslen af Frugterne, og disse Frugter skulde ikke afskrives paa Gældens Hovedstol; og hvis de ham solgte Besiddelser i Kongsted skulde blive paatalt af nogen eller endda afvundet ham, skulde Klostret ikke destomindre forblive fuldstændig kvit og frit for al Tiltale saavel med Hensyn til Besiddelserne som med Hensyn til Købesummen, som Klostret havde faaet af ham. I det Herrens Aar 1300 paa Dagen for Korsets Ophøjelse.

127 1300. 15. September. Rom.

Kurien i Rom fordeler Resten af Børglumbispens Servispenge, 14 Guldfloriner, blandt Medlemmerne af Kardinalernes Husstande (Notits i de pavelige Regnskabsbøger).

Original i Vatikanets Arkiv.

Fremdeles enhver Husstand hos de 16 Kardinaler, som af den danske Børglumbiskop (Josefs) Servispenge har modtaget 2 Floriner minus 18 Penninger i Mønt fra Provins. Nævnte Biskop har til Fuldstændiggørelse af sine Servispenge til Kollegiet ogsaa ydet 14 Floriner, som manglede[1]) og som var bleven deponeret hos de nævnte Clarentiner Købmænd[2]), for nogle Udgifter, der dels var afholdt og dels endnu skulde afholdes af Kollegiet.

1) jf. Nr. 111. — 2) jf. Nr. 62.

128 1300. 23. Oktober. Roskilde.

Kannikerne ved Kapitlet i Roskilde, forsamlede til Bispevalg, lover hinanden gensidigt, at den, hvem Valget falder paa, vil respektere Roskildekirkens Rettigheder og Friheder samt overholde Biskop Niels 1.s Statutter af 1225, som vidimeres.

Original paa Universitetsbiblioteket.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Kapitlet i Roskilde vil, at det skal staa fast til evig Ihukommelse for alle, som ser dette Brev, at vi, i det Herrens Aar 1300 den 23. Oktober forsamlede i vort Kapitel for at vælge den fremtidige Biskop og Hyrde, højt og helligt lover og sværger i Fællesskab og hver for sig under Straf af Banlysning, som vi vil skal ramme dem, som handler herimod ved selve Handlingen, at hvemsomhelst af os der efter den guddommelige Naades Vilje maatte stige fra denne Kirkes Skød op til Hyrdeembedets Top, urokkeligt og uden nogen Afkortning eller Indvending vil overholde nævnte Kirkes og Kapitels Rettigheder, Friheder og Sædvaner og de Statutter, som er givet af Biskop Niels, salig Ihukommelse, fordum Biskop af Roskilde, saaledes som det staar i det derom affattede Brev, hvis Ordlyd er følgende: Niels, af Guds Naade Biskop i Roskilde til alle troende kristne o. s. v. *(= Rep. Nr. 107)*.

For at ingen i Fremtiden skal kunne foregive Uvidenhed om ovenstaaende, har vi ladet dette Brev bekræfte med Kapitlets Segl og særligt med de Kannikers Segl, hvem Valget i Øjeblikket tilkommer, tilligemed med deres Underskrift til Vidnesbyrd og Forvaring[1]). Forhandlet i Roskilde Kapitel Aar og Dag som ovenfor nævnt.

1) denne Underskrift mangler. Antagelig har Brevet heller aldrig været beseglet. Da Brevet imidlertid aldeles ikke gør Indtryk af at være noget Udkast til en nu tabt Forpligtelse, maa dets Ufuldstændighed sikkert sættes i Forbindelse med de Vanskeligheder, der viste sig ved Besættelsen af Bispestolen efter Jens 1. Krags Død 1300. Den i første Omgang valgte Florentius kasseredes, rimeligvis af Ærkebiskop Jens Grand, som derpaa udpegede en anden Kannik, Oluf, til Biskop. Og denne fik først efter en lang Procedure ved Pavehoffet Anerkendelse af Benedikt 11. ved Pavebrev af 1304 17. Februar.

1300. 7. November. 129

Grev Henrik af Gleichen overdrager Oluf Tagesen to Gaarde i Sønder Bjerge i Flakkebjergherred.

Original i Rigsarkivet.

Henrik, af Guds Naade Greve af Gleichen, til alle, hvem dette Brev naar, Hilsen med den glorrige Jomfrus hellige Søn.

Vi gør vitterligt for alle nulevende og bringer til fremtidiges Kendskab, at vi har solgt vore to Gaarde i den Landsby, som kaldes Sønder Bjerge i Flakkebjergherred, hver med 16 Ørtug Skattejord og med alt øvrigt, som hører til omtalte Gaarde inden for og uden for Landsbyen og med

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

alt rørligt Gods, som findes paa samme Gaarde, til Herr Oluf Tagesen, vor kære Broder, og at vi paa lovlig Vis har givet ham dem i Hænde i Overensstemmelse med Kongeriget Danmarks Loves anerkendte Fremgangsmaade, at besidde evindelig uden al Tiltale fra vore Arvingers eller fra nogensomhelst andens Side, og at raade over fredeligt og roligt efter hans frie Vilje. Til Vidnesbyrd herom og til yderligere Sikkerhed er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i det Herrens Aar 1300 Dagen før den hellige Biskop Villehads Dag.

130 1300. 11. November. Vordingborg.

Kong Erik 6. Menved bekræfter Salget af Hertugerne af Brunsvigs og Lüneburgs Arvegodser i Danmark til Grev Gerhard af Holsten[1]).

Original i Rigsarkivet.

Vi Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, Estlands Hertug, vil, at det skal være vitterligt for alle til evig Tid, at vi for yderligere at fremme og befæste de gensidige Kærligheds- og Venskabsbaand mellem os og vor højtelskede Stedfader, den ædle Fyrste, Herr Gerhard, Greve af Holsten og Schauenburg, med dette Brev godkender og stadfæster Salget af det Hertugerne af Brunsvig og Lüneburg tilhørende Arvegods, som er foretaget af Hertugerne, nemlig Garding og Tetenbüll i Frisland, Vardesyssel i Jylland, Avlby, Stavrby[2]), Lumby, Stige paa Fyn, med alle deres Tilliggender. Dette fornævnte Gods overfører vi paa vore og vore nærmeste Arvingers og Efterfølgeres Vegne til vor fornævnte Stedfader, den Herre Grev Gerhard og hans sande Arvinger og Efterfølgere, og ud fra en sikker Viden anerkender vi, at det fornævnte Gods er overført med al kongelig Ret, Kronens Friheder, til Ejendom, Nytte, Brug, arvelig Besiddelse, med al højere, mellemliggende og lavere Retshaandhævelse[3]), Oppebørsler, Beder, Afgifter og Tvangsskatter og Retsbøder, som kaldes Fyrretyvemarksbøder, og med det som paa Folkesproget kaldes Kirkelen[4]), Falkeflugt[5]), Strandfund[6]), Skibbrud[7]), Sandemænd[8]), med de Bøder og Sagefald, som flyder af Lovdagsbreve[9]), med Agre, dyrket og udyrket, Skove, Lunde, Enge, Græsgange, med salte og ferske Vande, Vandløb og overhovedet med al Nytte og Brug, saaledes som disse Hertuger har haft det, at besidde frit til evig Tid med deres rette Grænser og med al Nytte og alle Tjenester. Skønt dette Gods er beliggende inden for vort Kongeriges Magtomraade, anerkender vi ikke destomindre, at

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

vi, vore Arvinger og Efterfølgere ikke har nogen Ret eller Rettighed med Hensyn til nævnte Gods undtagen alene 2½ Mark Korn af Østerhorneherred og Ledingspengene af Skastherred, som skal tilhøre os og vore Efterfølgere. Vi paalægger derfor alle Embedsmænd, nuværende eller fremtidige, som er vore Fogeder, hvilken Stand eller Stilling de end indtager, at ingen drister sig til at gøre eller forsøge noget imod Ordlyden af det foregaaende, saafremt de vil undgaa vor kongelige Hævn. Givet og forhandlet i Vordingborg i vor Nærværelse under Aar 1300 efter Guds Byrd paa den hellige Biskop Mortens Dag. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev.

1) jf. DRB II 4 Nr. 231. — 2) Stavrby og Avlby tilhørte allerede Valdemar Sejr og vurderedes med deres Tilliggende til 80 Mark Guld. Efter Kongens Død gik de over til hans Søstersøn Otto af Lüneburg. — 3) jf. om dette Udtryk DRB II 4 Nr. 231 Note 2. — 4) jf. DRB II 4 Nr. 231 Note 3. — 5) jf. DRB II 4 Nr. 231 Note 4. — 6) d. e. Vraggods. — 7) d. e. skibbrudent Gods, som Ejeren opgiver at bjerge. — 8) jf. DRB II 4 Nr. 231 Note 5. — 9) dette var i en noget senere Tid Betegnelsen for de Breve, ved hvilke Kongen gjorde Brug af sin Befalingsmyndighed (jf. Nr. 66 Note 2) til Fordel for private, idet han paalagde den, der forurettede en anden, at rette sig overfor denne. Det her benyttede Udtryk *(littere legales)*, der ogsaa ellers forekommer, gør det sandsynligt, at Lovdagsbrev allerede har været i Brug paa denne Tid. Meningen med Bestemmelsen er, at Modtageren af Brevet skal kunne udøve Befalingsmyndighed ligesom Kongen.

1300. 19. December. Lateranet. 131

Pave Bonifacius 8. meddeler Staden og Stiftet Riga, at han har udnævnt sin Kapellan Isarn til Ærkebiskop af Riga.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Bonifacius, Biskop, Guds Tjeneres Tjener, hilser sine elskede Sønner Menigheden i Riga Stad og Stift med den apostoliske Velsignelse . . . Givet i Lateranet den 19. December i vort Pontifikats 6. Aar.

1300. 22. December. Reg. Dan. *797 se 1301. 21. December.

1300. 132

Jon Jonsen udsteder en Kvittering til Greven af Gleichen.

Antvorskov Klosters Registratur.

Jon Jonsens Kvittering til Greven af Gleichen for hans Værgemaal, som denne havde haft. Aar 1300.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

133 **1300.**

Mads Knudsen pantsætter en Gaard i Bjærup til Antvorskov Kloster.

Antvorskov Klosters Registratur.

Mads Knudsen pantsatte Antvorskov Kloster en Gaard i fornævnte Bjærup for 140 Mark. 1300.

134 **1300.**

Kapitlet i Roskilde vidimerer Biskop Niels 1. af Roskildes Vidisse (1245 17. Juni) af Eskils Brev af 1135 29. November til Næstved St. Peders Kloster.

Næstved Klosters Registratur.

Roskilde Kapitels Transsumpt af fornævnte Vidisse[1]). Aar 1300.

1) Biskop Niels 1.s Vidisse.

135 **1300.**

Biskop Jens 1. Krag af Roskilde tilbagegiver St. Peders Kloster i Næstved Bispetienden af Tybjerg Herred.

Næstved Klosters Registratur.

Jens, Biskop af Roskilde, gengiver og overlader Klostret en Fjerdedel af alle Bispetiender i Tybjergherred[1]), som tidligere[2]) var afstaaet af Abbeden til samme Biskop efter mange Stridigheder mellem Bispen og Abbeden. Dog paa den Betingelse, at saa ofte han i Roskilde Kirkens Ærinde er sammen med Bispen inden for eller uden for Herredet, eller saa ofte Abbeden optræder i hans Sted, skal han afholde sine egne Udgifter og udføre de ham paalagte Hverv. 1300. To Breve er citerede under dette.

1) egtl. 'gengiver og overlader Klostret alle Bispetiender med en Fjerdedel'; over dette danske Udtryk synes den latinske Ordlyd at være kalkeret. Jf. dog Helms, S. 231. — 2) 1135 29. November havde Næstved Kloster faaet denne Tiende af Biskop Eskil.

136 **1300.**

Asser Jonsen overdrager St. Peders Kloster i Næstved 2 Øre Jord i Abbenæs.

Næstved Klosters Registratur.

Asser Jonsen overdrog Klostret en Ejendom, nemlig 2 Øre Jord i Abbenæs. 1300.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1300. **137**

Asser Jonsen har givet sin Foged Fuldmagt til at skøde sit Gods i Abbenæs til Næstved St. Peders Kloster.

Næstved Klosters Registratur.

Samme Asser gav sin Foged Fuldmagt til at afhænde og skøde os ovennævnte Ejendom[1]). 1300. To Breve om samme Sag er vedføjede.

1) jf. Nr. 136. 230. 231.

1300. **138**

Roskilde Agnetekloster erhverver Gods i Hesselby ved Skelskør.

Roskilde Agneteklosters Registratur.

Brev paa det Gods, som Klosteret har i Hesselby ved Skelskør[1]). 1300.

1) jf. Nr. 117 og 139.

1300. **139**

Roskilde Agnetekloster erhverver Gods i Hesselby ved Skelskør.

Roskilde Agneteklosters Registratur.

Brev paa det Gods, som Klostret har i Hesselby ved Skelskør[1]). 1300.

1) jf. Nr. 117 og 138.

1300(?)[1]) **140**

Fyrst Vizlav af Rügen erklærer at have sine Lande af den danske Konge.

Roskildegaards Registratur.

Fyrst Vizlav af Rügens Bekendelse, i hvilken han anerkender Kongen af Danmark som sin Herre og erklærer at have sine Lande af ham[2]). 1300.

1) det registrerede Brev har maaske været et Genbrev til Kong Erik 6. Menveds Brev af 1304 14. Oktober (Nr. 361). — 2) nml. som Len.

1300. **141**

Vestervig Kloster faar tilskødet en Gaard i Skodborg Herred.

Vestervig Klosters Registratur.

Et Skødebrev paa en Gaard i Skodborg Herred, kaldet Hættestrud.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

142 1301. 7. Januar. Lateranet.

Pave Bonifacius 8. bemyndiger Bispen af Ribe til at tilbagekalde det Gods, som uretmæssigt er bortkommet fra Helligaandshospitalet i Ribe.

Original i Rigsarkivet.

Bonifacius, Biskop, Guds Tjeneres Tjener, hilser sin ærværdige Broder, Bispen af Ribe, med den apostoliske Velsignelse.

Idet vi bøjer os for de Bønner, der har naaet os fra vor elskede Søn Gøde fra Hviding, Forstander for Helligaandshospitalet i Ribe, og fra Brødrene der, paalægger vi Dig i Kraft af dette Brev paa lovformelig Vis at tilbagekalde til samme Hospitals retmæssige Besiddelse, hvad Du maatte finde med Urette er afhændet eller solgt af dets Gods. Dem, der siger imod, skal Du tvinge med Kirkens Ban under Udelukkelse af Appel. Vidnerne, som bliver udpeget, skal Du med samme Straf uden Appel tvinge til at sige Sandheden, dersom de paa Grund af Partiskhed, Had, eller Frygt vil unddrage sig. Givet i Lateranet den 7. Januar i vort Pontifikats 6. Aar[1]).

1) dette bliver den 7. Januar 1301, da Bonifacius 8. regner sit 1. Paveaar fra 23. Januar 1295.

1301. 13. Januar se 1302. 13. Januar.

1301. 15. Januar se 1302. 18. Februar.

143 1301. 21. Januar. Lund.

Johanne, Enke efter Herr Gudmund Lille, skænker Jordegods til Domkapitlet i Lund og træffer Bestemmelse om Anvendelsen af Godsets Indtægter.

Afskrift (Lundebogen).

Johanne, Enke efter afdøde Herr Gudmund kaldet Lille, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Saalænge Legemet har den fulde Livskraft, samler Sjælen sig og anvender sin Forstand til yderligere Fortjenester for sig og træffer klogt sin sidste Viljes Afgørelse. Derfor vil jeg Johanne med dette Brev gøre vitterligt for alle, saavel nulevende som fremtidige, at jeg giver, testamenterer, skøder og overleverer til Kapitlet ved Kirken i Lund Byen Kromhult i Frostaherred i Harlösa Sogn at besidde evindelig med Mølle, Agre, Græsgange, Skove og Vande, samt med Landboer og Bryder, med alle sine Tilliggender saavel løst som fast, paa den Betingelse, at af Indtægterne, som kommer fra dette Gods, skal efter min Død 2 Mark fradrages, hvoraf en Mark skal gives til

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Kannikernes Bespisning, en halv Mark til de fattige Peblinge og den anden halve Mark af de samme Indtægter skal henlægges til Ofringer ved Sjælemessen paa min Aartid. Men det øvrige Gods fra fornævnte By skal tilfalde ovennævnte Kannikers Bord til evig Tid. Til Vidnesbyrd herom er de gode Mænds, de Herrer Riddere Niels Mogensens, Gælkeren Peders, Jens Karlsens, Anders Nielsens, Væbneren Jakob Jon Lillesens, og Niels Tuesens Segl sammen med mit eget Segl hængt under dette Brev. Givet og forhandlet i Lund i det Herrens Aar 1301 den 21. Januar.

1301. 21. Januar. Nyborg. 144

Kong Erik 6. Menved giver Bymændene i Æbeltoft Ret til at holde Torvedag hver Søndag samt til at hente Brændsel i Kongens Skove og til at have fri Forte og Fægang nær ved Byen.

Original i Rigsarkivet.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, som faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

I skal vide, at vi, idet vi ønsker at vise Bymændene i Æbeltoft en særlig Naade, tilstaar dem, at de maa nyde den Ret, som gælder andre Torvekøbinger og Stæder i vort Rige, og holde almindeligt Torv hver Søndag paa den sædvanlige Plads, som er givet dem dertil paa vor Grund. Ligeledes tilføjer vi den særlige Naade, at de maa have Brændsel af U-ved[1]) og Affalds- og Nedfaldstræ sammesteds fra vor Skov, idet vi vil, at de frit til alle Sider skal have Forte og Fægang nær ved omtalte By. Vi forbyder derfor strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder eller deres Stedfortrædere eller hvemsomhelst andre drister sig til paa nogen Maade at fortrædige disse Bymænd i Anledning af denne Friheds Naade, dersom de vil undgaa Fortabelse af vor Naade og vor kongelige Hævn. Givet i Nyborg under vort Segl i det Herrens Aar 1301 paa den hellige Jomfru og Martyr Agnetes Dag i vor Nærværelse.

1) egentlig det modsatte af Gavntømmer. Jf. Böttiger, Ebeltoft og Omegn S. 21. 358. Steenstrup, Indl. Studier til Danmarks Stednavne S. 82, hvoraf fremgaar, at Appellativet 'U-ved' i en Række Tilfælde er gaaet over til at være Egennavn.

1301. 17. Februar. Steinhagen. 145

Fyrsterne Vizlav 2., Vizlav 3. og Sambor af Rügen giver paa deres Vasallers Forbøn Afkald paa al Tiltale i Vaadesager, foraarsagede af Dyr, faldende Træer

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

o. lign., mod at Vasallerne til Gengæld paatager sig at betale Fyrsternes Gæld til et Beløb af 19723 Mark Penge. Som Medbeseglere optræder Fyrsternes Onkler, Hertugerne Valdemar 2. af Jylland og Erik af Langeland.

Original i Stralsund.

I Guds Navn, Amen. Vizlav, af Guds Naade Rygboernes Fyrste, Vizlav og Sambor, af samme Naade Fyrster over de samme, til alle troende kristne Hilsen med Gud.

. . .

Til yderligere Sikkerhed for ovenstaaende er vore Onklers, de berømmelige Herrer Valdemars og Eriks, Jyllands og Langelands velbyrdige Hertugers, Segl hængt under dette Brev. Vidner herpaa er Johan Mörder, Matheus Moltke, Johan Starkow, Henrik af Osten, Bertold af Osten, Pridbor af Vilmenitz og hans Brødre, Henrik af Dechow, Henrik Mörder, Gerlach Schmachtshagen, Ludvig Kabold, Didrik Behr, Didrik Metschow, Arnold af Vitzen, Konrad Dotenberg, Frederik Alkun, Ernst Budde og Arnold Wokenstede, Riddere, og adskillige andre troværdige Mænd. Givet og forhandlet i Landsbyen Steinhagen i det Naadens Aar 1301 Fredagen før Søndagen, da der synges: Invocavit.

146 1301. 25. Februar. Viborg.

Kong Erik 6. Menved bevidner, at Tord Turesen paa Kongens Retterting i Viborg har skødet sine Besiddelser i Ladingmark til Peder Degn som befuldmægtiget for Broder Degn.

Afskrift (Aarhusbogen).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at i det Herrens Aar 1301 Dagen efter den hellige Apostel Mathias' Dag, da de Herrer Knud, kaldet Mule, Peder Friis og Tord Lille sad paa Tinge paa vore Vegne, fremstod Tord Turesen for dem paa vort Ting og skødede alle Jorder og Skoven i Ladingmark, som en vis Tyge Degn fordum besad, og som senere ved Arv var tilfaldet nævnte Tord, til Peder Degn, vor Notar, paa Aarhusprovsten Broder Degns Vegne at besidde med Rette evindelig. Til Vidnesbyrd herom er de nævnte Herrers Segl sammen med vort eget Segl hængt under dette Brev. Givet Aar og Dag og Sted som ovenfor nævnt.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1301. 4. April. Lateranet. 147

Matheus, Kardinaldiakon af Sta. Maria in Portico meddeler Clara Klosteret i Roskilde, at han efter Ansøgning fra Dronning Ingeborg har givet Tilladelse til, at Dronningen med ti kvindelige Ledsagere maa besøge Klosteret tre Gange om Aaret, dog uden at spise eller overnatte der.

Afskrift i det kgl. Bibliotek (Procesakterne).

Matheus, af Guds Miskundhed Kardinaldiakon af Sta. Maria in Portico, til sine elskede Døtre i Kristus Abbedissen og Konventet i Klostret i Roskilde af den hellige Claras Orden Hilsen med Gud.

Den stormægtige Frue, Fru Ingeborg, Dronning af Danmark, har ladet os ansøge om, at vi, da hun nærer særlig kærlige Følelser overfor Eders Kloster, vilde give hende Lov til nogle Gange om Aaret at komme inden for dette Klosters indre Klausur. Idet vi naadigt bøjer os for Dronningens fromme Bønner, giver vi hende ved dette Brev Adgang til med ti ærbare Kvinder tre Gange om Aaret at komme inden for denne Klausur og blive optaget der til Trøst for sig selv og Eder, dog først efter at I alle eller de fleste af Eder og Visitator for Eders Kloster har samtykket deri, under Forudsætning af, at saavel Dronningen som de Kvinder, der sammen med hende kommer indenfor denne Klausur — saaledes som Eders Regel bestemmer — hverken maa deltage i Eders Maaltider eller blive Natten over, men forøvrigt i andre Retninger overholder, hvad der paa frelsebringende Maade er fastslaaet i Eders Regel angaaende dem, der kommer indenfor Afspærringen . . .[1]). Givet i Lateranet i det 7. Aar af den Herre Pave Bonifacius 8.s Pontifikat, den 4. April.

1) Lakune i Teksten.

1301. 2. Maj. Søborg. 148

Kong Erik 6. Menved meddeler Bymændene i Helsingborg, at han har givet Esrom Kloster Ret til frit at købe, hvad de behøver af Pæle, Træ, Jernnøgler og andet i Helsingborg.

Afskrift (Esrombogen).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til Bymændene i Helsingborg kærlig Hilsen med Gud.

I skal vide, at vi med dette Brev giver de fromme og gode Mænd, Abbeden og det menige Konvent i Esrom Lov til frit at købe Pæle,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Træ, Jernnøgler og alt andet nødvendigt i Eders By, saa ofte de har Brug herfor. Derfor forbyder vi strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at I paa nogen Maade angaaende det forudskikkede lægger Hindringer i Vejen for dem eller for nogen af deres eller ved andre lader lægge Hindringer i Vejen, saafremt I sætter Pris paa vor Naade og Gunst. Givet Søborg i det Herrens Aar 1301 Dagen efter de hellige Apostles Petrus' og Paulus' Dag i vor Nærværelse og med Herr Knud, vor Kammermester, som Vidne.

149 **1301. 5. Maj. Roskilde.**

Roskilde Domkapitel vidimerer Kejser Frederik 2.s Brev af 1214 om Afstaaelse af Landet mellem Elben og Elde.

Original i Rigsarkivet.

Peder, Provst, Tord, Ærkedegn, og hele Kapitlet i Roskilde, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi har set det nedenfor anførte Brev, ubeskadiget i enhver Henseende, med ægte Segl og af følgende Ordlyd: I den hellige og udelelige Treenigheds Navn, jeg Frederik ved guddommelig Gunst og Barmhjertighed Romernes Konge, semper Augustus[1]) og Siciliens Konge o. s. v. *(= Rep. 79)*.

Til Vidnesbyrd herom er vore Segl hængt under dette Brev. Forhandlet og givet i Roskilde i det Herrens Aar 1301 Dagen før lille St. Hans.

1) jf. Nr. 110 Note 1.

150 **1301. 5. Maj. Roskilde.**

Roskilde Domkapitel vidimerer Innocens 3.s Stadfæstelsesbrev af 1216 14. Maj af Kejser Frederik 2.s Afstaaelse af Landet Nord for Elben og Elde.

Original i Rigsarkivet.

Peder, Provst, Tord, Ærkedegn, og hele Kapitlet i Roskilde til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

I skal vide, at vi har set det nedenfor anførte Brev, ubeskadiget i enhver Henseende, med ægte Bulle og af følgende Ordlyd: Innocens, Biskop, Guds Tjeneres Tjener o. s. v. *(= Rep. 87)*.

Til Vidnesbyrd herom er vore Segl hængt under dette Brev. Forhandlet og givet i Roskilde i det Herrens Aar 1301 Dagen før lille St. Hans.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1301. 5. Maj. Roskilde. 151

Roskilde Domkapitel vidimerer Alexander 4.s Stadfæstelsesbrev af 1256 28. Juni (DRB II 1 Nr. 189) af Kejser Frederik 2.s Afstaaelse af Landet Nord for Elben og Elde.

Original i Rigsarkivet.

Peder, Provst, Tord, Ærkedegn, og hele Kapitlet i Roskilde, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør ved dette Brev vitterligt for alle, at vi har set det nedenfor anførte Brev med ægte Bulle og Snor, ubeskadiget i enhver Henseende og af følgende Ordlyd: Alexander, Biskop, Guds Tjeneres Tjener o. s. v. *(=DRB II 1 Nr. 189)*.

Til Vidnesbyrd herom er vore Segl hængt under dette Brev. Givet og forhandlet i Roskilde i det Herrens Aar 1301 Dagen før lille St. Hans.

1301. 29. Maj. Roskilde. 152

Provst Peder Saksesen bevidner, at Adolf, Præst i Daastrup, har erkendt, at hans Krav paa St. Clara Kloster i Roskilde er fyldestgjort.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Peder Saksesen, Provst ved Kirken i Roskilde, til alle, som faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

I Nærværelse af os har Adolf, Præst i Daastrup, erkendt, at alle hans Krav mod St. Clara Kloster i Roskilde og mod Personer, som opholdt sig i dette, er blevet fyldestgjort. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1301 Dagen efter Trinitatis Søndag.

1301. 4. Juni. Rostock. 153

Kong Erik 6. Menved stadfæster Ridder Nicolaus Axekows Salg af Landsbyen Kritzemow til Doberan Kloster og tilstaar Klosteret samme Friheder over dette Gods som over dets øvrige Besiddelser.

Originaler i Schwerin (to Udfærdigelser).

I den hellige og udelelige Treenigheds Navn, Amen. Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, Estlands Hertug, til ethvert Slægtled, som kommer, Hilsen evindelig.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

For at ikke de Handlinger, som sker i Tiden, med Tiden skal svinde og gaa Eftertiden af Minde, er det nødvendigt at bekræfte dem med Segls og Vidners Underskrift. Derfor gør vi vitterligt for nulevende og tilkommende, at vi ifølge det Embede, som er os givet af Kongernes Konge, gennem hvem Kongerne har deres Kongeværdighed og Kejseren modtager sit Kejserdømme, er pligtige at fremme Klosterfolk og øge Gudstjenesten efter Evne. Derfor skænker og overdrager vi i Betragtning af vor tro og elskede Ridder Mathias af Axekows Andragende og mangfoldige Tjenester og af Hensyn til hans Venner, efter at have overvejet Sagen omhyggeligt med vore tro Riddere og Vasaller og til Ære for Gud og den glorrige Jomfru Maria gavmildt til Kirken i Doberan og Brødrene, som der tjener Gud, Ejendomsretten til Landsbyen Kritzemow med alle dens Tilliggender i Skove, Enge, Græsgange, Sumpe, dyrkede og udyrkede Agre, saaledes som denne Landsby har haft sine Grænser fra Arilds Tid, ligeledes med den Frihed og den samme Ret og Domsmyndighed, med hvilken Kirken i Doberan hidtil har besiddet Abbediets øvrige Gods, at besidde frit og ukæret til evig Tid, især da vor fornævnte Ridder Mathias af Axekow med vor Godkendelse og Billigelse paa forskriftsmæssig og fornuftig Vis og til evig Tid med Samtykke af sine Arvinger og sine Brødre har solgt Domsmyndigheden og alle Indtægter, Frugter og Oppebørsler, som findes eller kan komme, og som han har haft i samme Landsby Kritzemow og i dens fornævnte Tilliggende[1]). Dette Salg stadfæster vi over for samme Doberan Kloster ved at bekræfte og forevige det. Desuden skal Mændene i samme Landsby nyde den samme Frihed, som de øvrige af Abbediets Mænd nyder paa Grund af de Kirken i Doberan tilstaaede Privilegier. Og for at ikke nogen af vore Arvinger eller Efterfølgere i Fremtiden skal erklære denne vor rimelige Gave for ugyldig og bryde den, har vi givet Kirken i Doberan nærværende Brev herom og til yderligere Stadfæstelse bekræftet det med vort Segl og med Vidners Underskrift[2]). Men Vidnerne herom er Johan Moltke, Frederik Moltke, Frederik Babbe, Benedikt af Rodenbeck, Valdemar Moltke, Otto Babbe, Brødrene Mathias og Johan af Axekow, Riddere, ligeledes Brødrene Otto, Gerhard og Henrik kaldet af Axekow, Væbnere, ligeledes Johannes fra Helliggejst, Johan Zöllner, Henrik Mønch, Henrik Gotlandsfarer, Borgere, og adskillige andre troværdige Mænd. Forhandlet og givet i Staden Rostock i det Herrens Aar 1301, det 14. Indiktionsaar, den 4. Juni.

1) Matthias af Axekow har besiddet Landsbyen som Len og sælger den ham som Lens-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

mand tilkommende Ret i den, medens Kongen skænker den Ret, der er forbeholdt ham som Lensherre. Gennem denne dobbelte Overdragelse erhverver Klostret den fulde Ejendomsret. — 2) den anden Udfærdigelse har: med vort hemmelige Segl, fordi vi i Øjeblikket maatte undvære vort store Segl.

1301. 28. Juli. Warnemünde. 154

Kong Erik 6. Menved stadfæster Herr Henrik af Werles Overdragelse af Landsbyen Polchow til de tre Borgere i Rostock, Gotfred Simons, Albrecht Spitznagel og Johan Rufus (Rode).

Original i Schwerin.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, som faar dette Brev at se eller hører det læse, Hilsen med Gud.

Vi anerkender med dette Brev og erklærer offentligt, at vi efter Anmodning af de os elskelige Brødre og Borgere i Rostock, Gotfred Simons, Albrecht Spitznagel og Johan kaldet Rufus (Rode) har overdraget dem og deres Arvinger Landsbyen kaldet Polchow at besidde frit med alle dens Friheder, Indtægter og Rettigheder, saaledes som de har faaet den af den hæderværdige Mand, Herr Henrik af Werle. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Til Stede var David, vor Drost, Johan Spalk, Riddere, Arnold Quast, Herder, Bernhard Copman, Borgere, og mange andre. Givet i Warnemünde i det Herrens Aar 1301 paa Martyren Pantaleons Dag.

1301. 1. August. Rostock. 155

Herr Nicolaus af Wenden (Werle) erklærer, at han og hans Venner, nemlig Markgrev Herman af Brandenborg, Hertugerne Bugislav og Otto af Stettin, Herrerne Henrik den Ældre og Yngre af Meklenborg, Greverne Nicolaus og Gunzelin af Schwerin, Hertugerne Johan og Albrecht af Sachsen og Biskop Gotfred af Schwerin har sluttet Forlig med Kong Erik 6. Menved og hans Venner paa Grundlag af den Kendelse, fælles Venner har afsagt.

Original i Rigsarkivet.

Nicolaus, af Guds Naade Herre i Venden, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at vi har lovet den stormægtige Fyrste, vor kære Herre Erik, af samme Naade de Danskes og Venders Konge, at alle og enhver af vore Venner, nemlig Markgreve Herman af Brandenborg, den berømmelige

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Fyrste, Herr Bugislav og Otto, Hertuger af Stettin, Henrik den Ældre og Yngre, Herrer af Meklenborg, Nicolaus, Gunzelin, Grever af Schwerin, de berømmelige Hertuger af Sachsen Johan og Albrecht, den ærværdige Biskop Gotfred af Schwerin fra nu af skal være enige og tilfredse med ham og alle hans Venner og Undersaatter med Hensyn til alle Sager og Stridigheder, som har været mellem (os og) dem, i det, som Venner fra begge Sider, der har været udtaget hertil, ved venskabelig Forhandling eller ad Rettens Vej har besluttet at fastsætte, og i, at 1301 paa Sankt Maria Magdalenes Dag en fast Enighed og varig Fred er bleven sluttet i Schwan mellem samme vor Herre Konge paa den ene og os paa den anden Side, idet vi navnlig og uden Forbehold og udtrykkeligt har underkastet os hans Vilje[1]) uden Protest eller nogensomhelst Betingelse med Hensyn til alle Tvistepunkter og Sager, som indtil denne Dag er opstaaet og verseret mellem ham og hans Mænd og os og vore Mænd, især i Anledning af Landene Gnoien, Werle, Kalen, Befæstningen Schwan og Halvdelen af Landet, som ligger til det. Om alt dette har samme Herre efter modent Overlæg truffet Bestemmelse saaledes: For det første nemlig, at Befæstningen Schwan med Halvdelen af hele Landet, som ligger til den fra gammel Tid, med Vasaller, Jurisdiktion og alt Tilbehør for altid skal tilfalde vor Herre og hans Efterfølgere at besidde frit for vor og vore Efterfølgeres Tiltale; denne Befæstning og dette Land med alt det fornævnte afstaar vi frit fra nu af til ham og hans Efterfølgere. Ogsaa Landet Kalen, forsaavidt det tidligere laa under Herredømmet Rostock, skal han have med alle Vasaller, Ydelser og Rettigheder uden Tiltale fra os og vore Mænds Side; alle Befæstninger, som vi der har opført og holder, skal vi nedbryde og fuldstændigt afvikle. Og ogsaa Landet Gnoien med sine Tilliggender, af hvilket han har givet os Halvdelen i Pant for 2000 Mark Sølv, skal paa samme Maade tilfalde ham, nemlig saaledes at forstaa, at vi til samlet Haand skal besidde Halvdelen af Vasallerne og Jurisdiktionen og oppebære Frugterne, indtil nævnte Sum er blevet betalt; i dette Land skal vi nu nedbryde Befæstningerne, som han og vi holder, og paa samme Maade de andre, nemlig Sülten, Tessin, Deperstorf og Lage ligesom de fornævnte andre i Landene Kalen og Gnoien inden den førstkommende Onsdag. Men Landet Werle inden for sine Grænser, saaledes som det vides at have været, da det blev pantsat til Herren af Rostock, har han frit afstaaet til os, blot med Undtagelse af Marken ved Schwan. Iøvrigt skal han, dersom han kan, frigive alle Fanger paa Borgen Tessin, som fornylig blev fanget

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

af vor Herre med Undtagelse alene af dem, som tidligere var bleven fanget af sammes Vasaller, hvilke han har overladt til Borgerne i Rostock for 2000 Mark vendisk, eller ogsaa skal den nævnte Sum Penge paa Halvdelen af Landet Gnoien regnes os tilgode[2]). Fremdeles er der om Ridder Nordmands Søn, saafremt han ikke paa anden Maade kan befries end for 600 Mark Penge eller mindre, truffet lignende Bestemmelse. Ydermere lover vi med dette Brev at tilbagelevere eller fuldstændigt at erklære ugyldigt det Forpligtelsesbrev af Borgerne i Rostock, som vi har under Stadens Segl, om en vis Sum Penge, som de havde lovet os i Afgift. Ydermere skal enhver ligesom inden Stridens Opstaaen frit bruge sit Gods og i Sikkerhed bo paa det og kun tjene den Herre, under hvilken han har sit personlige Ophold, idet han desforuden af sine andre Godser aflægger Mandsed til de Herrer, i hvis Herlighedsomraade de ejes; og der skal være fri og sikker Rejse for enhver herfra til en hvilkensomhelst Egn for Forretning og Forhandling. Fremdeles har vor nævnte Herre lovet for[3]) alle Moltker og vi for dem fra Schnakenburg, at der skal herske varig Enighed mellem dem fra begge Sider med saa Skel, at dersom der maatte opstaa nogen Slags Klagemaal mellem dem, skal den, som tiltales, staa til Svar for den Herre, under hvem han bor og ejer Gods. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Rostock i Aaret som ovenfor nævnt den 1. August.

1) dette maa vel formodes at være Indholdet af den af Vennerne trufne Afgørelse. — 2) Meningen maa være, at i modsat Fald skal Fordringen paa Pengene betragtes som fyldestgjort ved, at Fangerne frigives. — 3) d. e. gaaet i Borgen for.

1301. 5. August. 156

Kong Erik 6. Menved bilægger en Strid i Rostock.

Original i Rostock.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge til alle, som faar dette Brev at se eller hører det læse, Hilsen evindelig med Gud.

Da vi, saaledes som vi med Rette er pligtige til, sætter Pris paa vor Stad Rostocks Fremgang og Vel, har vi bilagt en Strid, som var opstaaet der mellem Nicolaus von der Möhlen, Johan Rode, Wasmod, Johan Wesent og Rüdiger Horn paa den ene Side og Raadmændene og Staden Rostock (paa den anden Side) paa denne Maade. Omtalte Nicolaus, Johan Rode,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Wasmod, Johan Wesent og Rüdiger skal under Ed bekræfte, at de aldrig i Ord eller Gerning vil angribe nogen inden for og uden for Staden Rostock paa Grund af nævnte Strid, og de skal, enhver selv tyvende, yde den Sikkerhed, som paa Folkesproget kaldes Orfejde, om bestemt at overholde dette. Men hvis nogen af de fornævnte fem drister sig til at bryde det af os trufne Forlig, skal han straffes med en Bøde paa 100 Mark Sølv og ikke have Bopæl nogensteds inden for det lybske Omraade. Halvdelen af dette Sølv skal tilfalde os og den anden Halvdel Staden. Fremdeles fastsætter vi — fordi de nævnte fem uden vor Tilladelse og uden Samtykke af vor Stad Rostock har sneget sig ind i Staden — dette som Straf for dem, at de ikke i Fremtiden kan vælges til Raadmænd sammesteds, medmindre de af os kan opnaa vor Naade hertil. Ydermere fastsætter vi, og der er afsagt Kendelse derom af Raadmændene og Borgerskabet, at den, der krænker eller taler foragtelige Ord om de fornævnte fem eller nogen af dem paa Grund af omtalte Strid og bliver overbevist herom ved to paalidelige Vidner, skal ifalde en Bøde paa 20 Mark, hvilket Sølv alene skal tilfalde Staden. Til Vidnesbyrd herom er vort Sekret hængt under dette Brev. Forhandlet og givet i det Herrens Aar 1301 Lørdagen inden den hellige Martyr Laurentius' Dag.

157 1301. 10. August. Stralsund.

Fyrsterne Vizlav 2. og hans Sønner Vizlav 3. og Sambor skænker Klosteret Hiddensee paa Rügen i Roskilde Stift Landsbyen Schwarbe med alle Rettigheder dertil.

Afskrift i Stettin.

Vizlav, af Guds Naade Rygboernes Fyrste, samt Vizlav og Sambor, hans Sønner, af samme Naade Fyrster over de samme, til alle, som faar dette Brev at se, Hilsen i Evindelighed.

Vi gør vitterligt for alle nulevende og fremtidige, at vi efter modent Overlæg har skænket og frit overdraget til Eftergivelse af vore Synder og efter Forbøn af Herr Ridder Bertold af Osten, vor Marsk, og af hans Venner den hele Ejendomsret over Landsbyen Schwarbe beliggende i Wittow til Sankt Nicolaus Kirke paa Hiddensee af Cistercienserordenen i Roskilde Stift . . .

Vidner er Henrik af Osten, vor Marsk, Bertold af Osten, Brødre, Arnold af Vitzen og Frederik af Vitzen, Brødre, Herrerne Frederik af Alkun,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Konrad Dotenberg, Thiste, Riddere, og adskillige andre troværdige Mænd. Forhandlet og givet i Stralsund i det Herrens Aar 1301 paa den hellige Martyr Laurentius' Dag.

1301. 7. September se 1302. 6. September.

1301. 26. November. Esrom Kloster. 158

Atte, Præst i Tibirke, skænker Esrom Kloster sin Gaard i Ludshøj.

Afskrift (Esrombogen).

Atte, ved Kristi Naade Sognepræst for Kirken i Tibirke, til alle troende i Kristus, som faar dette Brev at se, Hilsen med alles sande Frelser.

Idet jeg tænker paa, at det evige Livs Bestandighed ikke kan sammenlignes med de verdslige Tings Forgængelighed, og idet jeg — medens jeg er rask og sund — vil drage Omsorg for mine Forfædres og min elskede Broders, Herr Niels' forhenværende Sognepræst i Blistrups, samt min egen Sjæls Frelse ved Hjælp af det Gods, Gud har tilstaaet mig, giver og overdrager jeg til den hellige, evige Jomfru Marias Kloster i Esrom af Cistercienserordenen, hvilket mine fornævnte Forfædre har elsket i Gerninger og af et rent Sind, den østlige Gaard og Toft i Ludshøj til den sydlige, som Klosteret tidligere har faaet efter min fornævnte elskede Broder, med fire og en halv Øre Skattejord, ligesom den fornævnte sydlige Gaard har det, med sine Bygninger, og Agre, Enge, Græsgange, Lunde, med Krat og Slette og med sin Besætning og Avl, nemlig 2 Heste og ligesaamange Okser, 2 Køer, 10 Faar, 10 Læs Byg, 6 Læs Rug, 4 Læs Havre, dog saaledes, at den Toft og den Jord, som Gaardsæden, der hører til nævnte østlige Gaard, har boet paa og nu tilsaaet, skal høre til og ligge til min nordlige Gaard paa tre Øre Skattejord, som jeg har beholdt i samme Landsby, til mit Livs Ende (derefter skal fornævnte Gaardsædetoft med Jord helt vende tilbage til omtalte Kloster), og endvidere paa det Vilkaar, at Høsten af den nu saaede Vintersæd og af den førstkommende Vaarsæd, som saas i Jorden til den østlige Gaard, skal tilfalde mig førstkommende Mikkelsdag, og derefter skal samme Gaard og fornævnte Jord paa fire og en halv Øre med alle sine fornævnte Tilliggender til evig Tid overlades omtalte Kloster med Ejendoms- og Besiddelsesret, ligesom den anden sydlige

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Gaard er overladt (Klosteret), gennem Skødning og Overdragelse efter Landets Skik til fornævnte Klosters Brødre af mig eller mine Arvinger til fornævnte (Mikkels)dag paa Holbo Herredsting, idet jeg med dette Brev giver Afkald paa enhver Indsigelse om svigagtigt Forhold[1]) og Tilflugt til den gejstlige og verdslige Ret, som kunde være til Gavn for mig i ovennævnte Sag og skade omtalte Brødre; endelig kræver og sørger jeg for, at de gode Mænds Segl, som har overværet denne Handling, nemlig Jens kaldet Bille af Søborg, Niels af Esbønderup, Præster, Peder Keller og Asgod Pedersen, sammen med mit hænges under dette Brev til evindelig Ihukommelse og Sikkerhed. Givet og forhandlet i omtalte Esrom Kloster i det Herrens Aar 1301 Dagen efter den hellige Jomfru Katrines Dag.

1) jf. DRB II 1 Nr. 22 Note 2.

159 1301. 7. December. Lateranet.

Pave Bonifacius 8. bemyndiger Biskop Henrik af Reval til at give Dekanen, Kapitlet og Præsteskabet i Reval Absolution for ikke at have overholdt Interdiktet.

Afskrift i det kgl. Bibliotek (Procesakterne).

Bonifacius(, Biskop, Guds Tjeneres Tjener,) hilser sin ærværdige Broder (Henrik), Biskop af Reval, med den apostoliske Velsignelse.

Du har i Forening med vore elskede Sønner . . , Dekan, Kapitlet og Gejstligheden i Reval Stad og Stift meddelt os, at skønt Danmarks Rige i Anledning af vor ærværdige Broder Ærkebiskop Jens af Lunds Fængsling og Fangenskab som Følge af en Bestemmelse paa et Kirkemøde af Prælaterne i Riget, som er bleven stadfæstet af det apostoliske Sæde[1]), har været belagt med Interdikt, og alle, som ikke overholdt dette Interdikt, er blevet lyst i Ban, og skønt Du har overholdt og endnu overholder Interdiktet, har Dekanen og andre af Kapitlet og Gejstligheden, eftersom fornævnte Stad og Stift, der befinder sig i Hertugdømmet Estland og derfor ligger langt uden for det nævnte Riges gamle Grænser, er omgivet af mange nyomvendte og ogsaa af vantro — i Betragtning af, at Indbyggerne i fornævnte Stad og Stift, som først fornylig er omvendte til den katolske Tro og endnu ikke er ret befæstede i den, men vakler ikke saa lidt, hvis dette Interdikt blev overholdt, i den Anledning let vilde kunne falde fra Troen og vende tilbage til deres gamle Vildfarelser, især da de daglig tilskyndes dertil af de omboende Russere, Karelere, Ingrere, Voter og Lithauere, som

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

næsten til Stadighed angriber dem — holdt Gudstjeneste i fornævnte Stad og Stift, skønt de er beliggende i Riget, og endnu holder Gudstjeneste, ligesom de har meddelt og endnu meddeler Indbyggerne Kirkens Sakramenter, ingenlunde med Ringeagt for Nøglemagten, men for at befæste Indbyggerne i den nye Tro, de har antaget, og i Haab om paa dette Punkt at finde Barmhjertighed hos det apostoliske Sæde. Derfor er Du sammen med Dekanen, Kapitlet og Gejstligheden tyet til vor apostoliske Mildhed i denne Sag og har ydmygt ansøgt os om, at vi, da der med Sandsynlighed er Grund til at frygte, at den kristne Gudsdyrkelse i fornævnte Stad og Stift næsten helt vil forsvinde, hvis Interdiktet overholdes der, vilde gaa frem med Barmhjertighed i denne Sag overfor Dekanen, Kapitlet og Gejstligheden og med faderlig Bekymring værdiges at betænke de Farer, som for Fremtiden kunde opstaa og ske i Staden og Stiftet ved Overholdelse af Interdiktet. Skønt ellers ingen maa forse sig i Haab om siden at opnaa Tilgivelse, har vi dog — eftersom Dekanen, Kapitlet og Gejstligheden har gjort dette ikke af Foragt for Kirkens Lære, men til Fremme af den kristne Gudsdyrkelse i Nidkærhed for den rette Tro — fromt overvejet og betænkt alt det ovenfor anførte, og da vi ønsker, at den rette Gudsdyrkelse skal øges og ikke mindskes, paalægger vi ved denne apostoliske Skrivelse Dig, vor Broder, som vi nærer særlig Tillid til i Herren, at Du paa vore Vegne løser Dekanen og andre af fornævnte Kapitel og Gejstlighed, som anmoder Dig derom, af dette Ban i Kirkens sædvanlige Form og barmhjertigt giver Dispensation for den Irregularitet, de saaledes har paadraget sig[2]), dog først efter at Du har paalagt dem en frelsebringende Bod, som Du ser, at det tjener til deres Sjæles Frelse; endelig skal Du ligeledes paa vore Vegne tilstaa dem, at de ikke i denne Stad og i dette Stift skal være forpligtede til at overholde det Interdikt, som Riget er belagt med i fornævnte Anledning, medens det dog i andre Dele af Riget skal vedblive at være i Kraft. Givet i Lateranet den 7. December i vort (Pontifikats) 7. Aar.

1) jf. Nr. 105 Note 4—6. — 2) c. 18 in VI^to de sententia excommunicationis V 11.

1301. 21. December. Rostock[1]). 160

Nicolaus, Herre til Rostock, lover at overholde Freden og Forstaaelsen med Kong Erik 6. Menved og forpligter sig til at tjene ham med 50 Mand.

Udtog hos Hvitfeld.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Aar 1301 Torsdagen før Herrens Fødselsdag forskrev Nicolaus eller Klaus af Rostock sig til Kong Erik, at blive hos ham mod alle hans Modstandere. Han forskrev sig at tjene ham med 50 Mænd baade i Riget og i Udlandet. Hvis Hertug[2]) Otto eller Konrad af Brandenborg eller deres Børn vilde sætte sig herimod eller gøre ham nogen Skade, da skal Kongen af Danmark forsvare ham med Magt, hvis det ikke kan hjælpe med det Gode.

1) Dateringen volder Vanskelighed, idet Hvitfeld anfører Udtoget under 1301, medens Stephanius registrerer Brevet under 1302. Tidligere, da Stephanius' Registratur var ukendt, rettede man uden Tøven Hvitfelds Aarstal til 1300, eftersom det er en Kendsgerning, at Nicolaus af Rostock anerkendte Kong Erik som sin Lensherre Aar 1300 (jf. Ellen Jørgensen, Annales Danici 129). I 1301 drager Kong Erik da ogsaa med Ledingshæren til Venden og 1301 1. August opnaar han Anerkendelse hos de andre nordtyske Fyrster for Herredømmet over Rostock, jf. Nr. 155.

Denne Rækkefølge af Begivenhederne kunde tale for, at Nicolaus af Rostocks Brev virkelig har været fra 1300. Erslev mener at maatte afvise dette, fordi Stephanius' Registratur har 1302 (jf. Rep. Nr. 758), og hævder, at Brevet enten har været fra 1301 eller 1302. Den sidste Mulighed kan bortelimineres af følgende Grunde. For det første siges det udtrykkeligt i Forbundstraktaten af 1302 26. August (jf. Nr. 212), at de allierede — deriblandt Nicolaus af Rostocks argeste Fjender, Markgreverne af Brandenborg — af al Magt vil arbejde for, at Kong Erik opnaar Herredømmet over Rostock i Henhold til de Breve, som er udvekslet mellem Kongen og Nicolaus af Rostock. De omtalte Breve er sikkert dette og det efterfølgende kongelige Genbrev (Nr. 161), som altsaa maa ligge forud for 1302 26. August. For det andet overtog Kong Erik 1302 20. November Nicolaus af Rostocks uhyre Gældsforpligtelse paa 15000 Mark overfor Staden Rostock, jf. Nr. 221. Dette Gældsbrev er udstedt i Odense i Nærværelse af Nicolaus af Rostock. Men det er usandsynligt, at Kongen skulde overtage Forpligtelser i Rostock, førend Forholdet til Nicolaus af Rostock var fastlagt. Tilbage bliver da Aarene 1300 og 1301. For Aaret 1300 taler de citerede Aarbøger. Paa den anden Side er det vanskeligt at forstaa, hvorledes 1300, som har været skrevet mccc, skulde kunne læses som mccc i, eller mccc ii, som Stephanius' Forlæg har haft. Forklaringen paa Problemet findes formentlig ved Betragtning af et andet Forhold. 1301 4. Juni stadfæster Kong Erik som Mathias Axekows Lensherre dennes Salg af Jordegods til Doberan Kloster, jf. Nr. 153. Den 11. Juni udstedte Nicolaus af Rostock et enslydende Brev, uden at Kong Erik nævnes med et Ord. Forholdet mellem Kong Erik og Nicolaus har øjensynligt ikke været fastlagt. Af Brevet 1302 26. August kan vi se, at det er kommet til aabent Brud mellem de to. Begivenhedernes Rækkefølge skal da rimeligvis konstrueres paa følgende Maade: I Aar 1300 beder Nicolaus af Rostock Kong Erik om Hjælp mod Markgreverne af Brandenburg og aflægger Mandsed til ham. I 1301 kommer Kongen til Rostock med en dansk Hær. Men Nicolaus af Rostock opdagede snart, at Kongen af Danmarks Politik var mindst ligesaa farlig for ham som Markgrevernes, idet Kongen ikke opfattede sig blot som Nicolaus af Rostocks Værneherre, men som Landets virkelige Herre. Nicolaus af Rostock er blevet betænkelig ved denne Udvikling, men er blevet tvunget til at udstede Brevet af 1301 21. December, som klart udtrykte hans Forpligtelse. Kort efter har han dog brudt med Kongen, thi 1302 26. August ser vi Kongen af Danmark og Markgreverne af

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Brandenburg m. fl. belejre Rostock. Af Brevet 1302 20. November kan vi se, at Kongen har sejret og overtaget Rostock med alle Forpligtelser. Senere ser vi da ogsaa en dansk Stormand, Esger Apysen, som Kongens Høvedsmand i Rostock, jf. Nr. 368. — 2) fejlagtigt for 'Markgreve'.

[Omkr. 1301. 21. December]. 161

Kong Erik 6. Menved giver Nicolaus af Rostock et Genbrev til dennes Forpligtelsesbrev af 1301 21. December (Nr. 160).

Registratur hos Stephanius.

Et lignende Brev[1]) af den Herre Konge om det samme.

1) jf. Nr. 160.

1301. 24. December. Stralsund. 162

Fyrsterne Vizlav 2., Vizlav 3. og Sambor af Rügen sælger efter at have raadført sig med deres Onkler, Hertug Valdemar 2. af Jylland og Hertug Erik af Langeland, Landsbyen Vogelsang til Stralsund.

Original i Stralsund.

I Guds Navn, Amen. Vizlav, af Guds Naade Rygboernes Fyrste, Vizlav og Sambor, af samme Naade Fyrster over de samme, til alle troende i Kristus, for hvem dette Brev maatte blive forevist, Hilsen med alles Frelser.

For at ikke det, som foregaar i Tiden, skal udslettes og svinde med Tiden, plejer man at opsætte det i Vidnernes Sprog og forevige det ved skriftligt Minde. Derfor gør vi vitterligt for nærværende og tilkommende, at vi efter omhyggeligt at have overvejet Sagen med vore elskede Onkler, nemlig Herr Valdemar, Hertug af Jylland samt Herr Erik, Hertug af Langeland, og efter ligeledes at have overvejet Sagen med vore tro Raader for 200 Mark Penge i gængs Mønt har solgt og overdraget[1]) til vore elskede Borgere i Staden Stralsund Ejendomsretten over Landsbyen Vogelsang at besidde frit til evig Tid. Og naar de nævnte Borgere har købt fornævnte Landsby med alt tilliggende Gods, skal de indehave fornævnte Ejendomsret[2]) frit til evig Tid med alle Besiddelser indenfor dens synlige Omraade og Grænse. Ydermere er det vor Vilje, at vore omtalte Borgere skal have og besidde til evig Tid uantastet fra vor og vore Efterfølgeres Side de Grænser og Omraader mellem Staden Stralsund og Lützow, saaledes som de nu er og fra lang Tid har været. Til Vidnesbyrd om det fornævnte er vore Segl

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

hængt under dette. Vidner herom er Henrik af Osten, Marsk, Bertold af Osten, Johan af Gristow, Nicolaus og Teze, Brødre, kaldet af Podebusk, Thomas Platen, Arnold Wokenstede, Konrad Dotenberg, Riddere, og flere andre troværdige Mænd. Givet og forhandlet i vor Stad Stralsund i det Herrens Aar 1301 Aftenen før vor Herre Jesu Kristi Fødselsdag.

1) jf. Nr. 153 Note 1. — 2) i Nordtyskland er *proprietas* det tekniske Udtryk for den fulde Ejendomsret, medens *dominium* betegner Landsherrens, Lensherrens eller Grundherrens Højhedsret, undertiden ogsaa Lensmandens begrænsede Ret *(dominium utile)*.

163 **1301.**

Niels Brok testamenterer sit Gods i Hylke til Ringkloster.

Skanderborgske Registratur.

Herr Niels Broks Testamente, i hvilket han har givet sit Gods i Hylke til Ringkloster. Under Aar 1301.

164 **1302. 1. Januar.**

Fyrsterne Vizlav 2., Vizlav 3. og Sambor af Rügen, sælger efter at have raadført sig med deres Onkler, Hertug Valdemar 2. af Jylland og Herr Erik af Langeland, Landsbyen Lützow til Stralsund.

Original i Stralsund.

I Herrens Navn, Amen. Vizlav, af Guds Naade Rygboernes Fyrste, Vizlav og Sambor af samme Naade Fyrster over de samme, til alle troende i Kristus, til hvem dette Brev kommer, Hilsen evindelig med Gud.

Som Følge af den første Faders Syndefald er det alles Lod, at den menneskelige Hukommelse er forgængelig og skrøbelig, hvis ikke den stadfæstes med troværdige Mænds Vidnesbyrd og ved skriftlige Dokumenter. Derfor gør vi vitterligt for nuværende og tilkommende, at vi efter at have raadført os med vore elskede Onkler, nemlig Hertug Valdemar af Jylland og Erik, Herre til Langeland, samt efter omhyggeligt at have overvejet Sagen med vore tro Raader har solgt og overdraget[1]) til vor elskede Stad Stralsund og Borgerne, som bor i den, Landsbyen Lützow og den fulde Ejendomsret[2]) til den med alle Agre, dyrkede og udyrkede, Græsgange, Enge, Sumpe, Vande, Skove og Lunde inden for samme Bys tydelige Omraade at besidde

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

frit til evig Tid, undtagen Rikvins Gods, som han skal besidde som tidligere, saalænge fornævnte Borgere ikke køber det. Men naar de køber nævnte Gods, er det vor Vilje, at de til evig Tid skal nyde dette Gods og alt det fornævnte med alle Frugter, som nu er og i Fremtiden kan erhverves, og med den fuldstændige Ejendomsret til alt Gods indenfor det fornævnte Omraade uden ethvert Tvangskrav, Beder og uden nogen Slags Tjeneste. Ydermere overdrager og skænker vi vore fornævnte Borgere den Frihed, at de i nævnte Landsby og paa al tilliggende Ejendom, undtagen Rikvins Gods, maa nyde til evig Tid den Stadsret, som er givet Staden. Og ligeledes maa de, naar de køber nævnte Rikvins Gods, nyde samme Ret paa det som paa det andet Gods. Herudover undtages fra dette Salg den store Sø Penen, i hvilken Landsbyen Lützows Borgere skal have, hvad de har haft i den fra Arilds Tid. Men for at dette vort Salg kan forblive i Kraft og staa ved Magt, er vort og vore Onklers Segl hængt under dette Brev. Vidnerne herpaa er Henrik af Osten, Marsk, Bertold af Osten, Nicolaus og Teze og Pridbor, kaldet af Podebusk, Johan af Gristow, Arnold af Vitzen, Konrad Dotenberg, Didrik Metschow og Frederik af Alkun og flere andre troværdige Mænd. Givet og forhandlet i det Herrens Aar 1302 paa vor Herre Jesu Kristi Omskærelsesdag.

1) jf. Nr. 153 Note 1. — 2) jf. Nr. 162 Note 2.

1302. 13. Januar. Lateranet. 165

Den pavelige Pønitentiar Kardinal Gentilis bemyndiger Bispen af Roskilde eller dennes Stedfortræder til at give Peder, kaldet Mild, Sognepræst i Melby, Absolution for ikke at have overholdt Interdiktet.

Afskrift i det kgl. Bibliotek (Procesakterne).

Broder Gentilis, af Guds Barmhjertighed Kardinalpræst med Titelen af S. Martino ai Monti, til den ærværdige Fader i Kristus . ., af Guds Naade Biskop i Roskilde, eller hans Stedfortræder i aandelige Sager, Hilsen med oprigtig Kærlighed i Herren.

Overbringeren af dette Brev, Peder kaldet Mild, Præst i Eders Stift, har — idet han bad om dette Brev — erklæret, at han i sin Tid paa et Tidspunkt, da Stiftet og hele Danmarks Rige i Henhold til Provincialkirkemødets Myndighed og en Beslutning, som er stadfæstet af det apostoliske

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Sæde[1]), var belagt med Interdikt, fordi den ærværdige Fader Ærkebiskop Jens af Lund, Sveriges Primas, var blevet fængslet — ikke af Foragt for Nøglemagten, men saa at sige ledet af en almindelig Vildfarelse — har undladt at overholde Interdiktet, førend dette Interdikt blev stadfæstet af den hellige Fader og Herre Pave Bonifacius den ottende og bekendtgjort af hans Nuntius; i den Tro, at han ikke var bunden deraf, lod han sig, forøvrigt paa rette Vis, forfremme til Præst, og som gejstlig af denne Vielsesgrad opnaaede han, dog ellers paa kanonisk Vis, at faa Kirken i Melby i samme Stift, som har Sjælesorg, og han beholdt den i over to Aar og oppebar dens Frugter. I denne Sag ansøger han nu ydmygt om, at det apostoliske Sæde barmhjertigt vil tage sig af ham. Som Pavens Pønitentiar, paa hans Vegne og efter hans Bud sender vi derfor denne Præst tilbage til Eder med Absolution efter Kirkens Regler for denne Overtrædelse og løst af det Ban, han maatte have paadraget sig som Følge heraf, og med samme Myndighed henstiller vi til Eder, fremsynte Broder, at I — om det forholder sig saaledes, og han har overholdt Interdiktet efter Bekendtgørelsen af det — naar han har frasagt sig den ovennævnte Kirke og af de Frugter, han har oppebaaret af den, og som skal anvendes til aabenbar Nytte for Kirken, har ydet en efter Eders Skøn passende Erstatning, hvilket vi overlader til Eders Samvittighed at afgøre, da først paalægger ham en frelsebringende Bod, som staar i Forhold til hans Forseelse, og at han for Fremtiden ikke maa begaa en lignende Forseelse, men saa længe Interdiktet varer, ubrydeligt skal overholde det, og tillige for en Tid, saa længe som I finder det tjenligt, suspenderer ham fra at gøre Tjeneste i de Grader, han har opnaaet, men derefter barmhjertigt giver ham Dispensation for hans derfra stammende Irregularitet[2]) og Uegnethed, hvis alt det foran anførte afgiver Støtte derfor, og der ellers ikke er nogen kanonisk Hindring, der stiller sig i Vejen derfor, og (giver ham Dispensation) til, at han for denne Gangs Skyld foruden det Embede, han har, lovligt kan faa et andet Embede, hvis det overdrages ham paa kanonisk Vis. Givet i Lateranet den 13. Januar i det 7. Aar[3]) af Pave Bonifacius 8.s Pontifikat.

1) jf. Nr. 105 Note 4-6. — 2) c. 18 in VI^to de sententia excommunicationis V 11. — 3) I tidligere Tryk er Brevet dateret til 1301, men da Bonifacius 8.s første Pontifikatsaar strækker sig fra 1295 23. Januar til 1296 22. Januar, er Brevet fra 1302 — Roskilde Bispestol stod vakant fra 1300 til 1304 17. Februar, da Magister Oluf fik pavelig Bekræftelse som Biskop af Roskilde. I Originalen har Bispens Navn derfor sikkert staaet blankt; den usædvanlige Formel (i Salutatio) »eller hans Stedfortræder i aandelige Sager« finder herved en Forklaring.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1302. 14. Januar se 1302. 18. Februar.

1302. 22. Januar. Sigtuna. 166

Oluf, Provincialprior for Dominikanerne i Kirkeprovinsen Danmark, vidimerer et Brev af Dominikaneren Tore fra Sigtuna om, at denne har laant et Breviarium i Sigtuna Kloster.

Original i det svenske Rigsarkiv.

Broder Oluf, Prior og uværdig Tjener for Brødrene af Dominikanerordenen i Kirkeprovinsen Danmark, til alle, som faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud . . .

Givet i Sigtuna i det Herrens Aar 1302 Mandagen efter Agnetes Dag.

1302. 25. Januar. København. 167

Biskop Henrik af Reval og Guardianen for Franciskanerklosteret i København vidimerer Biskop Stig af Roskildes Brev af 1279 1. Juni (DRB II 2 Nr. 356).

Original i Rigsarkivet.

Broder Henrik, af Guds Barmhjertighed Biskop i Reval, Broder P., Guardian for Franciskanerne i København, til alle, som faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at vi har set et Brev af den ærværdige Fader Stig, salig Ihukommelse, fordum Biskop af Roskilde, om et Mageskifte mellem ham og Herr Niels Rane, uskrabet, ustunget og uden Fejl i nogen Henseende af følgende Ordlyd: Stig, af Guds Naade Biskop i Roskilde, til alle, der faar dette Brev at høre *(o. s. v. = DRB. II 2 Nr. 356)*. Til Bevis herfor har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Skrevet i København i det Herrens Aar 1302 paa den hellige Paulus' Omvendelsesdag.

1302. 12. Februar. Zutphen[1]). 168

Staden Zutphen beklager sig hos Kong Erik 6. Menved over, at Købmændene fra de vendiske Stæder og fra Grevskabet Geldern hindres i deres Domsmyndighed paa Skanør og Falsterbo og andensteds i Kongeriget, samt over, at Kongens Fogeder ikke tager Hensyn til deres Vragret, hvorfor Kongen bedes om at opretholde deres Privilegier i Danmark.

Original i Lübeck.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Magistrater[2]) og Raadmænd i Zutphen til den glorrige Mand og berømmelige Fyrste, den Herre Kongen af Danmark, over for de kongelige Befalinger al mulig Lydighed og Respekt.

Vi tvinges til at fremføre alvorlige Klager for Eders glorrige Herlighed over, at der dagligt tilføjes de vendiske Stæders Købmænd og Hansekøbmændene fra Byerne i vort Grevskab Geldern og i Utrecht Stift utaalelige Overgreb og aabenlys Vold i Eders Rige, saaledes at Hansekøbmændene til en vis Grad er bleven berøvet alle deres Rettigheder og Friheder paa Skanør, i Falsterbo og i andre Egne af Eders Rige, og det tillades dem ikke længere at udøve den Retshaandhævelse, som de fra gammel Tid har været vant til fra Eders Forgængere, og Eders Riges Fogeder eller Dommere tager med Magt det, som de har Lyst til, fra Købmændene, hvad enten det nu sker med Eders Vidende eller ej. Ydermere siger Eders Fogeder eller Dommere — hvis nogle Skibe lider Skibbrud i Eders Rige — at alt Vraggods tilkommer dem med fuld Ret. Derfor bønfalder vi indstændigt Eders glorrige Herlighed om, at I for Guds Kærlighed og vore Tjenester til evig Tid frit og ukrænket lader nævnte Købmænd fra de vendiske Stæder og Købmændene fra vore Byer i Grevskabet Geldern og i Utrecht Stift forblive i de Rettigheder og Friheder i Eders Rige, som de fra gammel Tid har været vant til fra Eders Forgængere, saa at vi til Gengæld hos Eder kan gøre os fortjent ved vore Tjenester til evig Tid. Givet i Zutphen i det Herrens Aar 1302 Mandagen efter Jomfru Agates Dag.

1) i en enkelt Udgave sættes Brevet til 1303 11. Februar, fordi den regner med, at Aaret i Holland begynder med Paaske. Dette gælder ogsaa ganske rigtigt for de fleste hollandske og flamske Grevskaber, men ikke for Geldern og Friesland, hvor Aaret begynder den 25. December. — 2) Teksten har *scabini*, der dækker over tysk *Schöffen*, fransk *échevins*. De var Domsmænd, der fandt Dommene i den af Byens Herre eller hans Repræsentant (Fogeder) ledede Ret. I visse Egne bl. a. i den, hvorfra dette og de tre følgende Breve stammer, havde de dog ofte ogsaa administrative Funktioner som et Kollegium af lignende Art som Raadet, blot at de ikke som dette alene var Organ for Borgerskabet, men i højere Grad for Byens Herre.

169 1302. 14. Februar. Nijmegen[1]).

Staden Nijmegen beklager sig hos Kong Erik 6. Menved over, at Købmændene fra de vendiske Stæder og fra Grevskabet Geldern hindres i deres Domsmyndighed paa Skanør og Falsterbo samt over, at Kongens Fogeder ikke tager Hensyn til deres Vragret, hvorfor Kongen bedes om at opretholde deres Privilegier i Danmark.

Original i Lübeck.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Magistrater[2]) og Raadmænd i Nijmegen til den glorrige Mand og berømmelige Fyrste, den Herre Kongen af Danmark, over for de kongelige Befalinger al mulig Lydighed og Respekt.

Vi tvinges til at fremføre alvorlige Klager for Eders glorrige Herlighed over, at der dagligt tilføjes de vendiske Stæders Købmænd og Hansekøbmændene fra Byerne i vort Grevskab Geldern og i Utrecht Stift utaalelige Overgreb og aabenlys Vold i Eders Rige, saaledes at Hansekøbmændene til en vis Grad er bleven berøvet alle deres Rettigheder og Friheder paa Skanør, i Falsterbo og i andre Egne af Eders Rige, og det tillades dem ikke længere at udøve den Retshaandhævelse, som de fra gammel Tid har været vant til fra Eders Forgængere, og Eders Riges Fogeder eller Dommere tager med Magt det, som de har Lyst til, fra Købmændene, hvad enten det nu sker med Eders Vidende eller ej. Ydermere siger Eders Fogeder eller Dommere — hvis nogle Skibe lider Skibbrud i Eders Rige — at alt Vraggods tilkommer dem med fuld Ret. Derfor bønfalder vi indstændigt Eders glorrige Herlighed om, at I for Guds Kærlighed og vore Tjenester til evig Tid frit og ukrænket lader nævnte Købmænd fra de vendiske Stæder og Købmændene fra vore Byer i Grevskabet Geldern og i Utrecht Stift forblive i de Rettigheder og Friheder i Eders Rige, som de fra gammel Tid har været vant til fra Eders Forgængere, saa at vi til Gengæld hos Eder kan gøre os fortjente ved vore Tjenester til evig Tid. Givet i Nijmegen i det Herrens Aar 1302 Onsdagen efter Jomfru Skolastikas Dag.

1) dette og de efterfølgende to Breve (Nr. 170-171) er skrevet med samme Haand som Nr. 168. — 2) se Nr. 168 Note 2.

[1302. Omkr. 12.—14. Februar][1]). 170

Staden Doesburg beklager sig hos Kong Erik 6. Menved over, at Købmændene fra de vendiske Stæder og fra Grevskabet Geldern hindres i deres Domsmyndighed paa Skanør og Falsterbo samt over, at Kongens Fogeder ikke tager Hensyn til deres Vragret, hvorfor Kongen bedes om at opretholde deres Privilegier i Danmark.

Original i Lübeck.

Magistrater[2]) og Raadmænd i Doesburg til den glorrige Mand og berømmelige Fyrste, den Herre Kongen af Danmark, over for de kongelige Befalinger al mulig Lydighed og Respekt.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Vi tvinges til at fremføre alvorlige Klager for Eders glorrige Herlighed over, at der dagligt tilføjes de vendiske Stæders Købmænd og Hansekøbmændene fra Byerne i vort Grevskab Geldern og i Utrecht Stift utaalelige Overgreb og aabenlys Vold i Eders Rige, saaledes at Hansekøbmændene til en vis Grad er bleven berøvet alle deres Rettigheder og Friheder paa Skanør, i Falsterbo og i andre Egne af Eders Rige, og det tillades dem ikke længere at udøve den Retshaandhævelse, som de fra gammel Tid har været vant til fra Eders Forgængere, og Eders Riges Fogeder eller Dommere tager med Magt det, som de har Lyst til, fra Købmændene, hvad enten det nu sker med Eders Vidende eller ej. Ydermere siger Eders Fogeder eller Dommere — hvis nogle Skibe lider Skibbrud i Eders Rige — at alt Vraggods tilkommer dem med fuld Ret. Derfor bønfalder vi indstændigt Eders glorrige Herlighed om, at I for Guds Kærlighed og vore Tjenester til evig Tid frit og ukrænket lader nævnte Købmænd fra de vendiske Stæder og Købmændene fra vore Byer i Grevskabet Geldern og i Utrecht Stift forblive i de Rettigheder og Friheder i Eders Rige, som de fra gammel Tid har været vant til fra Eders Forgængere, saa at vi til Gengæld hos Eder kan gøre os fortjent ved vore Tjenester til evig Tid.

1) jf. Nr. 169 Note 1. — 2) se Nr. 168 Note 2.

171 [1302. Omkr. 12.—14. Februar][1]).

Staden Harderwijk beklager sig hos Kong Erik 6. Menved over, at Købmændene fra de vendiske Stæder og fra Grevskabet Geldern hindres i deres Domsmyndighed paa Skanør og Falsterbo samt over, at Kongens Fogeder ikke tager Hensyn til deres Vragret, hvorfor Kongen bedes om at opretholde deres Privilegier i Danmark.

Original i Lübeck.

Magistrater[2]) og Raadmænd i Harderwijk til den glorrige Mand og berømmelige Fyrste, den Herre Kongen af Danmark, over for de kongelige Befalinger al mulig Lydighed og Respekt.

Vi tvinges til at fremføre alvorlige Klager for Eders glorrige Herlighed over, at der dagligt tilføjes de vendiske Stæders Købmænd og Hansekøbmændene fra Byerne i vort Grevskab Geldern og i Utrecht Stift utaalelige Overgreb og aabenlys Vold i Eders Rige, saaledes at Hansekøbmændene til en vis Grad er bleven berøvet alle deres Rettigheder og Friheder paa Skanør, i Falsterbo og i andre Egne af Eders Rige, og det tillades dem

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ikke længere at udøve den Retshaandhævelse, som de fra gammel Tid har været vant til fra Eders Forgængere, og Eders Riges Fogeder eller .. Dommere tager med Magt det, som de har Lyst til fra Købmændene, hvad enten det nu sker med Eders Vidende eller ej. Ydermere siger Eders Fogeder eller Dommere — hvis nogle Skibe lider Skibbrud i Eders Rige — at alt Vraggods tilkommer dem med fuld Ret. Derfor bønfalder vi indstændigt Eders glorrige Herlighed om, at I for Guds Kærlighed og vore Tjenester til evig Tid frit og ukrænket lader nævnte Købmænd fra de vendiske Stæder og Købmændene fra vore Byer i Grevskabet Geldern og i Utrecht Stift forblive i de Rettigheder og Friheder i Eders Rige, som de fra gammel Tid har været vant til fra Eders Forgængere, saa at vi til Gengæld kan gøre os fortjent ved vore Tjenester til evig Tid.

1) jf. Nr. 169 Note 1. — 2) jf. Nr. 168 Note 2.

1302. 13. Februar. Roskilde. 172

Oluf Lunge erkender, at han skylder St. Clara Kloster i Roskilde, i hvilket hans to Søstre er indtraadt som Nonner, 400 Mark Penge, for hvilke han pantsætter Klosteret 3 Gaarde og en Mølle.

Original i Universitetsbiblioteket.

Oluf kaldet Lunge til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Jeg ønsker, at baade nulevende og tilkommende skal vide, at min Moder og jeg Oluf og min Broder Jens ved dette Brev erkender, at vi er forpligtede til at betale det Kloster, i hvilket Søstrene af den hellige Claras Orden i Roskilde lever deres tilbagetrukne Tilværelse, hos hvilke vore to Søstre tjener Herren, 400 Mark i gængs Mønt. Men eftersom jeg har modtaget fyldestgørende Erstatning af min Moder og Broder for Betalingen af fornævnte Sum, forpligter jeg mig ved nærværende Brev til at betale disse 400 Mark til fornævnte Søstre, idet jeg stiller dem som Pant to mig tilhørende Gaarde med en Mølle i Ølby og en mig tilhørende Gaard i Vedskølle for Betalingen af de forskrevne 400 Mark, saaledes at der skal betales Søstrene 200 Mark paa det andet Ting, som skal holdes efter Kyndelmisse[1]), naar dette Aar er fuldt forløbet, og dette skal ske med Tingmændenes Vidnesbyrd; naar det næste Aar er forløbet, skal de resterende 200 Mark betales dem paa fornævnte Dag og Maade, dog paa

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

følgende forud fastsatte Betingelse, at hvis disse 400 Mark ikke i de forud fastsatte Terminer bliver fuldt ud betalt til Søstrene, skal disse selv fra da af besidde de ovennævnte 3 Gaarde med Møllen, som er sat dem i Pant, med Rette til evig Tid frit og fredeligt for de 400 Mark, uden at nogen skal kunne gøre Indsigelse derimod. For at der ikke angaaende denne Sag i Tidens Løb skal opstaa nogen Uenighed eller Tvist, har jeg anset det for passende at lade mit og min Broder Jens's Segl hænge under dette Brev til Vidnesbyrd og større Sikkerhed. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1302 Dagen før den hellige Martyr Valentinus' Dag.

1) den 2. Februar.

173 1302. 18. Februar(?)[1]. Roskilde.

Kong Erik 6. Menved giver Indbyggerne i Slangerup samme Rettigheder og Friheder som Borgerne i Roskilde og forbyder desuden fremmede at handle paa deres Torv.

Dansk Oversættelse paa det kgl. Bibliotek.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør hermed vitterligt for alle, at vi — idet vi særligt tager Indbyggerne i Slangerup med alt deres Gods under vor Fred og Beskærmelse — tilstaar dem alle de Love, Friheder og Rettigheder, som Borgerne i Roskilde befindes af os at nyde af særlig Begunstigelse, idet vi ydermere tillægger dem den særlige Gunst, at ingen Fremmed maa gøre dem Forfang[2]) paa deres Torv med Køb eller Salg, medmindre han vil udsætte sig for at de dømmer ham, saasom til at miste, hvad købt er, og for at blive straffet med vort Fængsel. Hvorfor vi naadigst alvorligt forbyder, at nogen, ligegyldigt af hvilken Stilling eller Stand han maatte være, understaar sig i paa nogen Maade at bebyrde eller besvære dem eller nogen af deres undergivne mod alt det fornævnte eller noget særligt deraf, saafremt han vil undgaa vor Ugunst og kongelige Straf. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Roskilde 1302 den 7. Søndag efter Helligtrekongersdag.

1) Dateringen er usikker. Den syvende Søndag efter Helligtrekongers Dag falder 1302 paa den 18. Februar, d. v. s. paa Søndagen Circumdederunt, der er Søndag Septuagesima. Kun de — højst seks — Søndage, der laa forud for Circumdederunt, plejede man at numerere med Udgangspunkt i Helligtrekongersdag. Om man i dette Tilfælde har begaaet et Brud paa Reglen, kan ikke siges med Sikkerhed; thi der foreligger den

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Mulighed, at Oversætteren har begaaet en Fejl, idet Originalen maaske har haft *secunda dominica* (den anden Søndag) i Stedet for *septima dominica* (den syvende Søndag). I saa Fald er Brevets rigtige Datum 1302 14. Januar. Med Hensyn til Resens Aarstal 1301 saa vilde den 7. Søndag efter Helligtrekongersdag her falde sammen med Søndagen Invocavit, d. v. s. den første Søndag i Fasten. Denne Søndag vilde aldrig være blevet betegnet som 7. Søndag efter Helligtrekongersdag. Den anden Søndag i 1301 vilde derimod være den 15. Januar. — 2) der menes maaske det samme, som ellers ofte kaldes Forkøb, d. v. s. Opkøb af Varer, forinden Borgerne havde forsynet sig.

[Omkr. 1302. 18. Februar?][1]). 174

Kong Erik 6. Menved fritager Indbyggerne i Slangerup for at give Møde for nogen Domstol uden for deres By.

Udtog hos Resen.

Samme Aar tilstod han ogsaa, at Borgerne ikke skulde være nødt til at give Møde som stævnede for nogen Domstol uden for deres Stad.

1) jf. Nr. 173 Note 1.

[Før 1302. 23. Februar][1]). 175

Kong Erik 6. Menved beder Pave Bonifacius 8. om at tage Hensyn til hans og Rigets Tilstand og lover at underkaste sig hans Afgørelse i Striden med Jens 2. Grand.

Afskrift i det kgl. Bibliotek (Procesakterne).

Erik, de Danskes og Venders Konge, til den allerhelligste Fader og Herre i Kristus, Herr Bonifacius, af Guds Forsyn den hellige og almindelige romerske Kirkes øverste Biskop, fromme og ydmyge Kys paa hans Helligheds Fod.

Skønt en kærlig Fader undertiden kan klage over en forhærdet Søn, maa han udrive Faderkærligheden af sit Hjerte, om han ikke tager imod Sønnen, naar han vender hjem. Sandelig, allerhelligste Fader, dersom blot Eders ærværdige Hellighed vilde værdiges at betænke, hvor mange bitre Sorger jeg har haft fra min spæde Barndom, da jeg maatte se min Fader, Kongen, forræderisk myrdet af sine Avindsmænd, hvor store og hvor mange Trængsler de har bragt over mig tilligemed den afskyelige, træske Ærkebiskop Jens af Lund, der i særlig Grad er Skyld i min Faders Død. Denne Ærkebiskop Jens baade er og har altid været den, der begunstigede og beskyttede min Faders Mordere, og han har uophørligt arbejdet paa ogsaa at volde mig og mit Rige mange Ulykker og megen Sorg. Thi nævnte

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Ærkebiskop lod sig ikke nøje med min Faders Død, men pønsede ogsaa paa min, mine Brødres og de Stormænds Død, som stod paa min Side, og han sammensvor sig paany aabenlyst med min Faders Banemænd og andre aabenbare Dødsfjender af mig og mit Rige, og disse mine Fjender optog han og optager han stadig i Strid med den Troskab, han er mig skyldig, i Borge og paa Steder, som han har fra mig i Riget. Og se, helligste Fader, nu først har, om det er ret at sige det, Eders for mig saa haarde Dom og Interdiktet over Riget samt den Fare, der maa befrygtes fra et Folk, der vil være tilbøjelig til at glide ud i en endnu tungere Forbrydelses Brøde[2]), fra alle Sider yderligere bragt Sorger over mig, som ikke er mindre, men langt større end de tidligere. Og selvom jeg af Ærbødighed for Eders Hellighed og det apostoliske Sæde kunde ønske at forlade samme Ærkebiskop hans nævnte og andre Forbrydelser, for hvilke hans timelige Gods er blevet beslaglagt, og at lade ham beholde(?) noget af det nævnte Gods efter Eders Nuntius' og Rigets Bispers Ønske og med Hensyn til andet Gods yde Erstatning, for saa vidt jeg maatte være i Stand dertil ved mine Undersaatters Hjælp, kunde jeg dog aldrig blive forligt eller forsonet med ham. Saa ydmygt jeg kan, bønfalder jeg stadig Eders Hellighed i al Barmhjertighed, at I i Eders Fromhed vil værdiges at tage barmhjertigt imod mig, at ikke Riget skal lægges øde og hele Folket gaa til Grunde; thi hvad har de gjort, eftersom de er som Faar? Jeg bønfalder om, at Peters Sværd maa stikkes i Skeden[3]), og at Kristi Stedfortræder, eller rettere Kristus selv, vil læge sin Tjeners Øre, saa han igen kan faa Kirkens Sakramenter og frit høre Guds Ord. Alt hvad Eders Hellighed befaler at lægge paa mine Skuldre, vil jeg, saa haardt det end vil falde mig, ikke undslaa mig for. Hvad kan jeg sige mere? Tal, Herre, og lad Din Tjener høre[4]). Den gode Gud bevare Eders Hellighed længe og vel.

1) Brevet er udateret, men ligger givetvis forud for 1302 23. Februar (Nr. 177). Suhm sætter det til 1302, medens andre Udgivere sætter det henholdsvis til 1300—1301 og til 1300. Disse Udgiveres Tankegang er sikkert den, at Kongens Henvendelse ligger forud for Kardinalen Johannes' Brev af 1302 23. Februar, men efter at Isarns Mission i Danmark var strandet i Løbet af Aaret 1299. Paa samme Maade har Historikerne opfattet Forholdet, jf. Danmarks Riges Historie II 157, Arup, Danmarks Historie II 36; Det danske Folks Historie II 281. Der findes dog i Brevet en Passus som kunde tyde paa, at Brevet er fra et tidligere Tidspunkt, idet Kongen udtaler, at han er villig til at yde Erstatning til Ærkebispen for det konfiskerede Gods »efter Eders Nuntius' og Rigets Bispers Ønske«. Denne Nuntius kan næppe være nogen anden end Isarn, og Brevet maa da rimeligvis ligge forud for Isarns Afrejse fra Danmark i Sommeren 1299. Muligvis er Brevet til Paven udfærdiget under Mødet mellem Kongen og Isarn i Odense 1299 i

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Januar Maaned. Den 17. Januar indgav Kongen sit Svar til Isarn paa dennes Opfordring til at efterkomme Pavens Dom (jf. Nr. 4). Dette Svar kendes kun gennem Bartholins Referat, men i dette tilføjes, at Kongen redegjorde for, paa hvilke Betingelser han vilde slutte Fred med Ærkebispen. Udelukket er det ikke, at det er under disse Forhandlinger med Isarn, at Kongen har meddelt Paven sit Standpunkt og udtrykt sin Bitterhed over Pavens Afgørelse. — 2) Teksten er næppe rigtig overleveret. — 3) Matth. 26, 52. Joh. 18, 10-11. — 4) 1. Sam. 3, 10.

[Før 1302. 23. Februar ?]. 176

Danmarks Prælater henstiller til Paven, at Interdiktet ophæves.

Lundekapitlets Registratur.

Danmarks Prælaters Henstilling til Paven om at hæve Interdiktet efter Ærkebiskop Jens Grand.

1302. 23. Februar. Rom. 177

Johannes, Kardinalpræst til S. Marcellino e Pietro forkynder Bonifacius 8.s Afgørelse i Spørgsmaalet om Kong Erik 6. Menveds Erstatning til Ærkebiskop Jens 2. Grand af Lund.

Afskrift i det kgl. Bibliotek (Procesakterne).

I Herrens Navn Amen. For en Tid siden afsagde vor højhellige Fader og Herre, ved Guds Forsyn Pave Bonifacius den ottende, sin Slutdom[1]) i den Sag eller de Sager, som verserede i forskellige Punkter mellem den ærværdige Fader Herr Jens, Ærkebiskop af Lund, paa den ene, og Erik, Danmarks høje Konge, paa den anden Side. Dommen gik blandt andet ud paa, at vor Herre Paven efter sine Brødres Raad baade med sin sædvanlige Myndighed og med den Voldgiftsmyndighed, som ved begge Parters Underkastelse var overdraget ham, samt ogsaa af sin apostoliske Magtfuldkommenhed anordnede og befalede, at noget Løsøre, som Ærkebispen og hans Tilhængere ganske sikkert var bleven berøvet af Kongen, hvis det endnu fandtes, og ellers dets Værdi, skulde tilbagegives ovennævnte Ærkebiskop og hans Tilhængere, idet han dømte nævnte Konges befuldmægtigede og gennem den befuldmægtigede Kongen selv til at tilbagegive Ærkebispen det nævnte Gods og til i Stedet for Værdien af det Gods, Ærkebispen har været berøvet fra den Tid af, da han blev grebet og kastet i Fængsel af Kongens Broder, den velbyrdige Kristoffer, med Kongens Billigelse, og indtil han begav sig paa Vej til det apostoliske Sæde, hvis Godset ikke

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

fandtes mere, da at udrede 3000[2]), og for Skade og Rentetab, som ovennævnte Ærkebiskop har angivet, 6000 samt for de Overgreb, som var tilføjet Ærkebispen og Kirken i Lund ved denne Fængsling og det lange Fangenskab, 40000 Mark lødigt Sølv efter lundensisk Vægt, at betale til Ærkebispen, efter den forud skete Vurdering af Paven selv og den derefter fulgte Edsaflæggelse af Ærkebispen; skulde Kongen heri forlige sig med Ærkebispen til Fred og Enighed, forbeholdt vor Herre Paven sig Ret til i sin Visdom uanset denne Ed at formilde Vurderingen og Dommen, som han maatte finde det for godt, dog saaledes at der i Mellemtiden ligefuldt skulde skrides til Eksekution af denne Dom, og Eksekutionen ikke i den Anledning paa noget Punkt skulde sinkes, saaledes som dette og andet udtales mere indgaaende i den omtalte Slutdom. Eksekutionen af Dommen blev af vor Herre Pave Bonifacius den ottende i en bestemt Form overdraget den ærværdige Fader Isarn, nu Ærkebiskop, men den Gang Ærkepræst i Carcassonne og Herr Pavens Kapellan, som det ses at være udtalt mere indgaaende i dette Overdragelsesbrev[3]). I Overensstemmelse med det, der var paalagt ham, begav denne Herr Isarn sig derfor til Danmarks Rige og med Hensyn til Eksekutionen, og hvad der vedrørte den, foretog han mangfoldige forskellige Processkridt, idet han blandt andet tilkendte Ærkebispen og Kirken i Lund 3 Fjerdedele af Byen Lund med 3 Fjerdedele af Mønten, som Kongen havde sammesteds og oppebar Indtægten af, og dertil al den Ret, han havde paa Øen Bornholm, samt Byer, Landsbyer, Borge, Gaarde, Sogne, Skove, Fiskedamme, Markeder og alt andet Gods, som Kongen havde eller ejede personlig eller ved andre, een eller flere, i det nævnte Lunds Stift, med alle Rettigheder og med deres Tilbehør, Frugter, Afgifter, Indkomster og alle andre Oppebørsler med fuld Haandsret, dog undtaget Halland, som Betaling for ovennævnte Pengesum. Da Kongen herfra eller i Anledning heraf havde appelleret[4]) til det apostoliske Sæde, og begge Parters befuldmægtigede som Følge deraf var rejst ned til dette Sæde, paalagde vor Herre Paven, efter at Sagen var forelagt ham i offentligt Konsistoriumsmøde, os Johannes, af Guds Barmhjertighed Kardinalpræst med Titel af S. Marcellino e Pietro, og overdrog mundtligt vort Konsistorium, at vi skulde høre Sagen, sætte os ind i den og referere den for ham. Vi indkaldte da til dette Formaal de nævnte Parters befuldmægtigede, for Kongen Esger kaldet Provst af Vardesyssel, og for Ærkebispen Niels kaldet Akkersen, Kannik i Lund, og da de personlig havde givet Møde i Retten for os og vi havde angivet dem en bestemt, passende og endelig Frist til

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Proceduren og Forelæggelse af alle Akter, Rettigheder, Dokumenter og Forsvarsmidler, som Parterne agtede at gøre Brug af i ovennævnte Sag, forelagde samme befuldmægtigede mig som Følge heraf i Retten, hvor jeg selv var til Stede, alle disse Akter, Rettigheder, Dokumenter og Forsvarsmidler, som de agtede at gøre Brug af. Da vi derpaa havde angivet de befuldmægtigede en bestemt, passende Frist til at give os Oplysninger i Sagen, da vi ogsaa flere Gange havde hørt, hvad Parterne selv eller ved Sagførerne paa begge Sider vilde forelægge for os baade om Sagens Faktum og om Retsspørgsmaalet, og da de ovenfor nævnte fra begge Sider fremlagte (Akter) var gennemsete, forsynede med Paategning og nøje betænkte, refererede vi i Overværelse af de nævnte befuldmægtigede nøje Sagen til vor Herre Paven, og da han saa alligevel havde hørt, hvad de nævnte befuldmægtigede vilde forelægge ham selv i Sagen, paalagde og overdrog han os endelig mundtligt at forkynde under en bestemt Form nedenstaaende Afgørelse i fornævnte Sag.

Da derfor samme Parters befuldmægtigede i Dag, Fredag den 23. Februar, havde indfundet sig for os for at høre Afgørelsen forkyndt, (oplæser) vi i Kristi Navn i Henhold til det Mandat, som er givet os i Dag i Konsistorium, den Dom, den hellige Fader og Herre Pave Bonifacius den ottende har afsagt imod den stormægtige Fyrste, Kong Erik af Danmark, — efter som (det synes at fremgaa) af nævnte Doms Ordlyd. Samme Herre Pave har forbeholdt sig Ret til at tilstaa Lempelser som neden anført; Lempelserne gaar ud paa, at Kongen i fuldt Omfang skal tilbagegive Kirken i Lund de Privilegier og Friheder og det Gods, om det er til, som denne Kirke i Lund ejede dengang, da den ærværdige Fader Ærkebiskop Jens i Lund blev fængslet, og i modsat Fald, hvis dette Gods ikke er i Behold, skal Kongen erstatte den rette Værdi deraf og anvise den fast Gods, som efter gode Mænds Skøn har en Værdi af 10000 Mark lødigt Sølv i lundensisk Vægt. Vi har bestemt, at naar alt dette var fuldt udført, skulde Interdiktet over Danmarks Rige og det Ban ophæves, der være sig ved Dom eller ifølge Loven[5]) som Følge af det foran anførte var lyst over Kongen og dem, der støttede ham.

Til Vidnesbyrd om og Sikkerhed for alt det forudskikkede har vi ladet vor forskrevne Dom nedskrive og redigere i et offentligt Aktstykke ved vor nedennævnte Notar Johannes fra Interamna, og vi har bekræftet den ved at lade vort Segl hænge under den. Den forskrevne Dom blev afsagt af fornævnte Herr Kardinal, medens han, som ovenfor forklaret, beklædte

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Dommersædet, og skriftligt meddelt de nævnte Herrer Esger og Niels som Sagførere for de to Parter, efter at de havde givet Møde for Kardinalen i Rom i Kapellet ved Herr Kardinalens Bolig ved S. Marcellino e Pietros Kirke, i Overværelse af de velagtede Herrer Porrina af Carsoli, Nicolaus fra Napoli, Advokaterne Grimerinus og Roncortexius af Bergamo, Sagførerne ved den romerske Kurie Petrus af Lodi, Cursius af San Gimignano, og Johannes af Rocca, samt Notarerne, Magistrene Blasius af Sujo og Franciscus af Bologna og Franciscus af Bevagna, som var i Kardinalens Tjeneste, og endelig flere andre troværdige Vidner i Aaret 1302 efter vor Herres Fødsel, i den 15. Indiktion, paa Fredagen den 23. Februar i Pave Bonifacius den ottendes 8. Pontifikatsaar.

1) jf. DRB II 4 Nr. 278. — 2) Referatet af Pavens Dom stemmer i det foregaaende ikke helt med selve Dommen, idet den latinske Tekst i de to Breve paa et enkelt Punkt afviger fra hinanden. — 3) jf. DRB II 4 Nr. 290 (cf. 304). — 4) se foroven Nr. 78. — 5) jf. Nr. 271 Note 2.

178 1302. 5. Marts. Viborg.

Kristoffer og Valdemar, Sønner af Kong Erik 5. Glipping, Kristian 2., Biskop af Ribe, Peder 2., Biskop af Viborg, Knud Esbernsen, Kongens Kammermester, Lars Tygesen, Jens Lekke, Marsker, Svend Bonde, Gunnulv Svendsen, Jens Mist, Jens Nielsen af Aastrup og Esger Apysen bevidner, at Jens 1., Biskop af Aarhus, i Kong Erik 6. Menveds Nærværelse har skødet sin Slægtning Niels Brok, Foged paa Skanderborg, en Gaard i Horsens.

Afskrift i Vidisse af 1311 18. April.

Kristoffer og Valdemar, Sønner af de Danskes forhenværende Konge Erik, Kristian af Ribe og Peder af Viborg, af Guds Naade Bisper, Knud Esbernsen, den berømmelige danske Konges Kammermester, Lars Tygesen og Jens Lekke, Marsker, Svend Bonde, Gunnulv Svendsen, Jens Mist, Jens Nielsen af Aastrup og Esger Apysen til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle nulevende og tilkommende, at vi har været til Stede og hørt, at den ærværdige Fader, Herr Jens, Biskop af Aarhus, i det Herrens Aar 1302 paa Fastelavnsmandag i Viborg i Nærværelse af den stormægtige Fyrste, vor Herre Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, har skødet nærværende Brevviser, Herr Niels, kaldet Brok, sin Nevø, Foged paa Skanderborg, sin Gaard i Horsens med alt sit Gods, løst

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

og fast, og med alle Jorder, som i (By)marken ligger til nævnte Gaard, hvilken han har erhvervet af Kannikerne ved Viborg Kirke gennem et Købs gyldige Adkomst, at besidde med Rette til evig Tid. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vore Segl hænge under dette Brev. Forhandlet og givet Aar, Dag og Sted som ovenfor.

1302. 8. Marts. Viborg. 179

Kong Erik 6. Menved fritager Bymændene i Randers for Toldafgifter overalt i Riget, paa Skanørmarkedet dog undtagen.

Afskrift i Vidisse af 1436 10. Februar.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

I skal vide, at vi med dette Brev fuldstændigt fritager og frikender nærværende Brevvisere, vore elskede Bymænd i Randers, for Ydelsen af Told til os, hvorsomhelst de maatte komme inden for vort Rige med deres Varer — Skanørmarkedet dog undtaget — indtil vi maatte tilbagekalde vort Riges andre Købingers Privilegier om disse Friheder. Vi forbyder strengt, at nogen drister sig til at antaste dem eller nogen af deres imod dette Brevs Ordlyd, saafremt han vil undgaa vor kongelige Hævn. Givet i Viborg i det Herrens Aar 1302 Torsdagen efter Søndagen Quinquagesima[1]) i vor Nærværelse med Herr Knud, vor Kammermester, som Vidne.

1) Fastelavns Søndag.

1302. 29. Marts. Demmin. 180

Hertug Bugislav af Pommern giver Købmændene — især de svenske, danske og norske — Tilladelse til frit at handle i Wolgast og Anklam.

Original i Anklam.

Vi vil, at det skal være bekendt for alle troende kristne, at vi Bugislav, af Guds Naade de Venders og Kasubiens Hertug, har givet alle Købmænd og dem, der fører deres Handelsvarer omkring, hvorsomhelst de bor, Tilladelse og frit Lejde til at bringe deres Varer, ligegyldigt af hvilken Art de monne være, til vor Stad Wolgast og Anklam uden Indgreb fra vore Fogeders eller Embedsmænds Side og uden Paalæggelse af Told, og der at sælge dem, især Svenske, Danske og Nordmænd . . . Givet i Demmin i det Herrens Aar 1302 den 29. Marts, Torsdagen inden Lætare.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

181 1302. 30. Marts. Lateranet.

Pave Bonifacius 8. forflytter Ærkebiskop Jens 2. Grand fra Lunds Ærkesæde til Ærkesædet i Riga.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor ærværdige Broder Jens, forhenværende Ærkebiskop af Lund, nu udvalgt til Ærkebiskop i Riga. Blandt andre Bekymringer, der som Følge af vort Hyrdeembede stadig er os til Byrde og splitter vort Sind paa Grund af vore forskellige Hverv, er det vor særlige Bekymring, at vi paa en hurtig og heldbringende Maade maa give alle de Kirker, som er berøvede deres Hyrder, en saadan, for at de ikke længe maa lide under Ulemperne ved at staa ledige. Eftersom vi ledede af visse Betragtninger og fornuftige Grunde med vor apostoliske Myndighed har løst vor ærværdige Broder Isarn, nu udvalgt til Ærkebiskop i Lund, men da Ærkebiskop i Riga, fra det Baand, hvormed han var knyttet til Kirken i Riga, kom denne Kirke nylig til at staa uden Hyrde; i den Hensigt med faderlig Bekymring at sørge for, at denne Kirke ikke skulde lide Skade ved en længere Vakance, har vi derfor rettet vor Sjæls Øje mod Dig, forhenværende Ærkebiskop af Lund, som vi paa lignende Maade havde løst fra de Baand, hvormed Du var knyttet til Kirken i Lund, og efter vore Brødres Raad af apostolisk Magtfuldkommenhed givet Dig Provision paa Kirken i Riga, og da Du saaledes var løst fra Kirken i Lund, sat Dig over Kirken i Riga som dens Ærkebiskop og Hyrde, og vi har overdraget Dig Omsorgen for den fulde Forvaltning af den saavel i aandelige som i timelige Anliggender i det faste Haab og den faste Tro, at Kirken i Riga ved Din vidtskuende Dygtighed og Visdom og Din virksomme Tjeneste med Guds Hjælp vil vokse. Derfor paalægger vi, ved denne apostoliske Skrivelse, Dig, vor Broder, at Du med vor Velsignelses Naade begiver Dig til den oftnævnte Kirke i Riga og med saadan Omhu, Troskab og Klogskab anstrenger Dig for at tage Dig af dens Styrelse, at den under Din lykkelige Ledelse, idet Guds højre Haand naadig staar Dig bi, stadig maa øges efter Ønske og vokse. Givet i Lateranet den 30. Marts i vort Pontifikats 8. Aar.

182 1302. 30. Marts. Lateranet.

Pave Bonifacius 8. meddeler Kapitlet i Riga, at han har forflyttet Ærkebiskop Jens 2. Grand fra Lunds Ærkesæde til Ærkesædet i Riga.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Paa samme Maade til vore elskede Sønner .., Provst, og Kapitlet ved Kirken i Riga o. s. v. Blandt andre Bekymringer o. s. v. som i det nærmest foregaaende Brev[1]) med Udtrykkene ændrede paa rette Maade indtil 'med Guds Hjælp vil vokse'. Derfor paalægger vi ved denne apostoliske Skrivelse Eder alle, at I, naar han kommer til Eder, med Fromhed skal modtage denne til Kirken i Riga udvalgte Biskop som Eders Fader og Sjælehyrde, behandle ham vel og vise ham skyldig Lydighed og Ærbødighed, idet I ydmygt retter Eder efter hans gavnlige Formaninger og Befalinger. Ellers vil vi stadfæste den Dom, som denne udvalgte Biskop af Riga med Rette maatte fælde over de genstridige, og med Guds Hjælp lade den ubrydeligt overholde, til han har faaet passende Oprejsning. Givet som ovenfor[2]).

1) jf. Nr. 181. — 2) jf. Nr. 181.

1302. 30. Marts. Lateranet. 183

Pave Bonifacius 8. meddeler Gejstligheden i Riga Stad og Stift, at han har forflyttet Ærkebiskop Jens 2. Grand fra Lunds Ærkesæde til Ærkesædet i Riga.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade til vore elskede Sønner Gejstligheden i Riga Stad og Stift. Blandt andre Bekymringer o. s. v. som i det andet Brev[1]). Givet som ovenfor[2]).

1) jf. Nr. 181 og 182. — 2) jf. Nr. 181.

1302. 30. Marts. Lateranet. 184

Pave Bonifacius 8. meddeler Menigheden i Staden og Stiftet Riga, at han har forflyttet Ærkebiskop Jens 2. Grand fra Lunds Ærkesæde til Ærkesædet i Riga.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade til vore elskede Sønner Menigheden i Riga Stad og Stift. Blandt andre Bekymringer som i det andet Brev indtil 'med Guds Hjælp vil vokse'[1]). Derfor retter vi vor Bøn og indstændige Formaning til Eder alle og paalægger Eder ved denne apostoliske Skrivelse, at I med Fromhed modtager denne til Kirken i Riga udvalgte Biskop som Eders Fader og Sjælehyrde, behandler ham vel, gunstigt staar ham bi til Opretholdelse af den Kirkes Rettigheder, som er bleven betroet hans Styre, og fromt og ydmygt retter Eder efter hans gavnlige Formaninger og Befalin-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ger, saa at han kan glæde sig over i Eder at have faaet fromme Børn, og I i ham stadig kan have en naadig Fader. Givet som ovenfor[2]).

1) Nr. 181. — 2) Nr. 181.

185 1302. 30. Marts. Lateranet.

Pave Bonifacius 8. meddeler Rigakirkens Vasaller, at han har forflyttet Ærkebiskop Jens 2. Grand fra Lunds Ærkesæde til Ærkesædet i Riga.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade til vore elskede Sønner, alle Rigakirkens Vassaller o. s. v. Blandt andre Bekymringer o. s. v. indtil 'med Guds Hjælp vil vokse'[1]). Derfor paalægger vi ved denne apostoliske Skrivelse Eder alle, at I med Fromhed og Ydmyghed adlyder denne til Kirken i Riga udvalgte Biskop, aflægger den sædvanlige Troskabsed til ham, yder ham vanlig Tjeneste og svarer ham de Afgifter og Indtægter, I er ham skyldige. Ellers vil vi stadfæste den Dom eller Straf, som han i det aandelige eller det timelige med Rette maatte afsige over de genstridige, og med Guds Hjælp lade den ubrødeligt overholde, indtil han har faaet passende Oprejsning. Givet som ovenfor[2]).

1) jf. Nr. 181. — 2) jf. Nr. 181.

186 1302. 30. Marts. Lateranet.

Pave Bonifacius 8. meddeler Rigakirkens Lydbisper, at han har forflyttet Ærkebiskop Jens 2. Grand fra Lunds Ærkesæde til Ærkesædet i Riga.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade til vore ærværdige Brødre alle Rigakirkens Lydbisper o. s. v. Blandt andre Bekymringer o. s. v. indtil 'med Guds Hjælp vil vokse'[1]). Derfor paalægger vi Eder, Brødre, ved denne apostoliske Skrivelse, at I adlyder denne til Rigas Kirke udvalgte Biskop, som Lemmerne adlyder Hovedet, og viser ham den Lydighed og Ærbødighed, I skylder ham, saaledes at den gensidige gode Forstaaelse mellem Eder og ham kan faa den ønskede Virkning, og vi derfor kan have Grund til at rose Eders Fromhed i Herren. Givet som ovenfor[2]).

1) jf. Nr. 181. — 2) jf. Nr. 181.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1302. 11. April. Lateranet. 187

Pave Bonifacius 8. forflytter Isarn fra Ærkesædet i Riga til Lunds Ærkesæde.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor ærværdige Broder Isarn, forhenværende Ærkebiskop af Riga, nu udvalgt til Ærkebiskop af Lund, Sveriges Primas. Aarvaagen Omhu kræver af Paven i Rom, hvem den himmelske Hyrde og Sjælenes Biskop, der paa rette Maade ordner alt som Følge af den Magtfylde, der er ham overdraget, har sat i Spidsen for alle Kirker, at han i den Grad maa være aarvaagen og betænkt paa hver enkelt Kirkes Tilstand, og vise en saa omhyggelig Forudseenhed, at der ved hans omsigtsfulde Fremsyn snart ved enkel Provision, snart ved en passende Forflyttelse — alt efter hvad Stedets og Tidens Beskaffenhed kræver — gives de enkelte Kirker en egnet Hyrde og en vidtskuende Leder, og Kirkerne saaledes med Støtte fra oven maa kunne glæde sig ved den ønskede Lykke og Medgang. Fornylig har vi med apostolisk Myndighed løst vor ærværdige Broder Jens, som da var Ærkebiskop i Lund, fra det Baand, hvormed han var knyttet til Kirken i Lund af visse Grunde, som efter Fornuftens Bud ledede os dertil. Da vi dernæst omhyggeligt betænkte, at hvis samme Kirkes Forsørgelse med en Biskop blev udskudt, kunde den blive udsat for mange Farer og komme til at lide tunge Tab baade i det aandelige og i det timelige, ønskede vi at komme den til Hjælp med en hurtig og heldbringende Provision. Derfor vendte vi vort betragtende Blik mod Dig som en Mand, der har et fremragende Ry, ganske efter vort Hjerte, er bevandret i boglig Viden, lysende ved gode Sæder, forudseende i sit Raad, omsigtsfuld i det aandelige som i det timelige, os og vore Brødre velbehagelig paa Grund af Din Retskaffenheds mangfoldige Fortjenester, og efter at have overvejet alt dette med skyldig Opmærksomhed, løser vi herved Dig, som tidligere var Ærkebiskop i Riga, fra de Baand, hvormed Du var knyttet til Kirken i Riga, overflytter Dig til Kirken i Lund og sætter Dig efter vore Brødres Raad af apostolisk Magtfuldkommenhed i Spidsen for denne Kirke som dens Ærkebiskop og Hyrde, idet vi overdrager Dig dens Sjælesorg og Forvaltning saavel i aandelige som i timelige Anliggender og giver Dig ubegrænset Tilladelse til frit at overgaa til Kirken i Lund, eftersom vi har det faste Haab og den faste Tro, at samme Lundekirke med Guds Hjælp ved Dig i rigt Maal kan gaa lykkeligt frem i det gode. Derfor retter vi vor Formaning og indstændige Opfordring til Dig, vor Broder, idet vi ved denne apostoliske Skrivelse paa-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

lægger Dig, at Du med vor fulde Naade og Velsignelse skal begive Dig til den oftnævnte Kirke i Lund og bestræbe Dig for at tage Dig af dens Sjælesorg og Styrelse paa en saadan Maade og gøre Dig nyttig paa en saadan Maade, at Dit Navns Berømmelse stadig kan øges og vokse, og det kan blive os til Behag at vise Dig vor stadige Gunst efter Ønske og være rede til naadigt at imødekomme Dine berettigede Ønsker. Givet i Lateranet den 11. April i vort (Pontifikats) 8. Aar.

188 **1302. 11. April. Lateranet.**

Pave Bonifacius 8. meddeler Kapitlet i Lund, at han har forflyttet Isarn fra Rigas Ærkesæde til Ærkesædet i Lund.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade til vore elskede Sønner Kapitlet ved Kirken i Lund. Aarvaagen Omhu af Paven i Rom o. s. v. som i det nærmest foregaaende Brev med passende Ændringer i Udtrykkene indtil 'gaa lykkeligt frem i det gode'[1]). Derfor paalægger vi Eder alle ved denne apostoliske Skrivelse, at I ydmygt retter Eder efter denne udvalgte Biskop som Eders Fader og Sjælesørger, og idet I viser ham skyldig og from Lydighed og Ærbødighed, tager imod hans frelsebringende Formaninger og Befalinger og anstrenger Eder for virkningsfuldt at opfylde og virkeliggøre dem. Ellers vil vi stadfæste den Dom, som samme udvalgte Biskop af Lund med Rette maatte fælde og bestemme over de genstridige, og med Guds Hjælp vil vi lade den ubrydeligt overholde, til han har faaet passende Oprejsning. Givet som ovenfor[2]).

1) jf. Nr. 187. — 2) jf. Nr. 187.

189 **1302. 11. April. Lateranet.**

Pave Bonifacius 8. meddeler Gejstligheden i Lunde Stift, at han har forflyttet Isarn fra Rigas Ærkesæde til Ærkesædet i Lund.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade[1]) til Gejstligheden i Lunde Stad og Stift.

1) jf. Nr. 188.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1302. 11. April. Lateranet. 190

Pave Bonifacius 8. meddeler Menigheden i Lunds Stad og Stift, at han har forflyttet Isarn fra Rigas Ærkesæde til Ærkesædet i Lund.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade til Menigheden i Lunds Stad og Stift o. s. v. indtil 'gaa lykkeligt frem i det gode'[1]). Derfor retter vi vor Bøn, Formaning og indstændige Opfordring til Eder alle og paalægger Eder ved denne apostoliske Skrivelse, at I fromt tager imod samme udvalgte Biskop som Eders Fader og Sjælehyrde, viser ham den Ærbødighed, I skylder ham, og ydmygt retter Eder efter hans frelsebringende Formaninger og Befalinger, saa han kan glæde sig ved i Eder at have faaet fromme Børn, og I i ham en kærlig Fader, og saa at vi kan have Grund til som Følge deraf at rose Eders Oprigtighed. Givet som ovenfor[2]).

1) jf. Nr. 187. — 2) jf. Nr. 187.

1302. 11. April. Lateranet. 191

Pave Bonifacius 8. meddeler Lundekirkens Vasaller, at han har forflyttet Isarn fra Rigas Ærkesæde til Ærkesædet i Lund.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade til alle den Lundekirkens Vasaller o. s. v. indtil 'at I viser samme udvalgte Biskop den Ærbødighed, I skylder ham'[1]) og bestræber Eder paa fuldtud at vise ham den vanlige Troskab, gøre ham vanlig Tjeneste og yde ham de Afgifter, I er ham skyldige. Ellers vil vi stadfæste den Dom, som samme udvalgte Biskop af Lund maatte fælde, og den Straf, han maatte bestemme over de genstridige, og med Guds Hjælp vil vi lade den ubrydeligt overholde, til han har faaet passende Oprejsning. Givet som ovenfor[2]).

1) jf. Nr. 190. — 2) jf. Nr. 187.

1302. 11. April. Lateranet. 192

Pave Bonifacius 8. meddeler Lundekirkens Lydbisper, at han har forflyttet Isarn fra Rigas Ærkesæde til Ærkesædet i Lund.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Paa samme Maade til vore ærværdige Brødre Lundekirkens Lydbisper, o. s. v. indtil 'gaa lykkeligt frem i det gode'[1]). Derfor retter vi vor Bøn, Formaning og indstændige Opfordring til Eder, Brødre, idet vi ved denne apostoliske Skrivelse paalægger Eder, at I adlyder samme udvalgte Biskop som Lemmerne adlyder Hovedet, og viser ham skyldig og from Lydighed, saaledes at den gensidige gode Forstaaelse mellem ham og Eder kan faa den ønskede Virkning, og vi derfor kan have Grund til at rose Eders Fromhed i Herren. Givet som ovenfor[2]).

1) jf. Nr. 187. — 2) jf. Nr. 187.

193 **1302. 11. April. Lateranet.**

Pave Bonifacius 8. meddeler Kong Erik 6. Menved af Danmark, at han har forflyttet Isarn fra Rigas Ærkesæde til Ærkesædet i Lund.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade til vor kære Søn i Kristus, Erik, Danmarks berømmelige Konge. Jo mere vi tror, at vi finder Dig, høje Konge, villig og tilbøjelig til at udføre gode Gerninger, des mere tillidsfuldt retter vi vore Bønner til Dig med Anmodning om i Dit kærlige Hjerte at tage Dig af Kirkernes Prælater, og da især dem, der rager op over de andre ved biskoppelig Værdighed, navnlig da Du derved hos Gud, hvis Tjenere disse Prælater er, erhverver Dig den evige Gengældelses Løn og hos Mennesker Lov og Pris. For nylig har vi o. s. v. indtil 'gaa lykkeligt frem i det gode'[1]). Da det derfor, kære Søn, er en Dydens Gerning naadigt at vise Kirker og Kirkens Mænd, og da især dem, der er beklædt med Bispeværdigheden, sin Gunst og i Ord og Gerninger til Ære for den evige Konge vise dem Ærbødighed, retter vi vor Bøn og indstændige Opfordring til Dig, høje Konge, om at have denne udvalgte Biskop og den ham betroede Kirke særligt anbefalede, saaledes at samme udvalgte Biskop i Tillid til Din Bistand med Guds Hjælp kan have Held med sig i det ham betroede Hyrdeembede, og Du som Følge deraf af Gud kan faa det evige Livs Løn og af os den Taksigelse, Du har fortjent. Givet som ovenfor[2]).

1) jf. Nr. 187. — 2) jf. Nr. 187.

194 **1302. 15.—20. April[1]). Lund.**

Testamente af Henrik, Søn af Jens kaldet Brunsvig.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Afskrift (Lundebogen).

I Faderens, Sønnens og den Helligaands Navn, Amen. Jeg Henrik, Søn af Jens kaldet Brunsvig, ved, at intet er mere sikkert end Døden og intet mere usikkert end Dødens Time, og opsætter og ordner derfor, skønt skrøbelig af Helbred saa dog sund paa Sjælen, mit Testamente over mit ringe Gods, som er givet mig af Gud, paa denne Maade. For det første testamenterer jeg til St. Andreas Kirke i Lund, hvor jeg vælger mit Gravsted, 2 Mark Penge, til Præsten sammesteds en halv Mark Penge og til Kirketjeneren en Øre Penge. Fremdeles til Lundekirkens Bygningsfond en Mark Penge. Fremdeles til Franciskanerne i Lund en halv Mark Penge. Fremdeles til Dominikanerne ligesaameget. Fremdeles til de enkelte Kirker i Lund en Øre Penge, til Præsterne ved samme ligesaameget, til enhver af Kirketjenerne en Ørtug Penge. Fremdeles til Sankt Peders Nonnekloster i Lund 2 Øre Penge. Fremdeles til Nonnernes Bord ligesaameget. Fremdeles til min Svend Peder min graa Kappe og en Mark Penge. Fremdeles til Asser, Brygger, en halv Mark Penge. Fremdeles til Atte 2 Benskinner. Fremdeles til Lucie en Seng. Fremdeles til Bodil min brune Kjortel. Fremdeles til Ketilløgh en Skindkaabe. Fremdeles testamenterer jeg til Ære for den almægtige Gud og for at øge hans Gudstjeneste for min og mine Forældres Sjælefrelse til at fejre min Aartid hvert Aar til evig Tid i Koret i Lund en Bod, som jeg har i Arv efter min elskede Fader, og som ligger blandt Købmændenes Boder i den østlige Del af Torvet mellem to Boder, hvoraf den ene tilhører Mads Jonsen, Borger i Lund, og den anden Mads, min Halvbroder paa mødrene Side; det er min Vilje, at af Lejeafgiften skal hvert Aar 2 Øre Penge fradrages til Uddeling blandt de fattige Peblinge og 2 Øre til Anvendelse til Nytte for Lundekirkens Bygningsfond. Men det øvrige af Lejeafgiften fra ovennævnte Bod ønsker jeg delt mellem de Kanniker og Vikarer, som overværer Vigilierne og Messen, forudsat, at min elskede Fader og Moder mindes aarligt paa min fornævnte Aartid. Ydermere vil jeg, at den, som til enhver Tid maatte være Provst i Lund, skal have Omsorgen for fornævnte Bod og i Forvaltningen af den handle, saaledes som ovenfor er udført. Men til Eksekutorer af mit Testamente indsætter og bestemmer jeg mine elskede Venner i Kristus, Mads Jonsen, Hartlev og Jens Broge, Borgere i Lund, idet jeg ydmygt og gudfrygtigt beder dem om, at de vil udføre denne min sidste Vilje, saaledes som de tør forsvare overfor Gud. Til Vidnesbyrd herom beder jeg om, at Lundekapitlets Segl sammen med mit Segl og mine Eksekutorers Segl

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

samt min Halvbroder Niels' Segl maa blive hængt under dette Testamente. Givet i Lund i det Herrens Aar 1302 den 22. April[1]).

1) Ifølge Lundekapitlets Gavebøger døde Kanniken Henrik 1302 20. April. Der maa derfor antagelig foreligge en Fejl i Dateringen.

195 1302. 20. April. Roskilde.

Peder Gjordsen erklærer, at han 1295 paa Ramsø Herredsting har skødet sine Andele i Skoven i Svenstrup til St. Clarakloster i Roskilde, i hvilket hans Søster er Nonne.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Peder Gjordsen til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen med Gud. I skal vide, at jeg i det Herrens Aar 1295 paa Ramsøherreds Ting overdrog hele den Andel, jeg besad i Svenstrup Skov, nemlig Holeskov, Købeskov og Troldevadskov, tilligemed de øvrige Dele, som tilhørte mig, af den hele Svenstrup Skov, til St. Claras Kloster i Roskilde, i hvilket min Søster opholder sig, til Frelse for min Sjæl, og ved Skøde overgav den til Klosteret at besidde evindelig. For at nu ikke i Fremtiden nogen Tvist eller Anledning til Uenighed angaaende denne Retshandel skal kunne opstaa fra nogensomhelst, har jeg til yderligere Bevis og Sikkerhed ladet denne Skrivelse bekræfte ved følgende Mænds Segl: de ærværdige Herrer Peder Saksesen, Provst i Roskilde, og Oluf Bjørnsen, Kannik sammesteds, tilligemed Bent, Foged i Roskilde, og mig selv. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1302, sjette Dag i Paaskeugen.

196 1302. 1. Maj. Køge.

Valdemar, Kong Erik 5. Glippings Søn, stadfæster Kong Erik 6. Menveds Brev til Køge By af 1299 30. April.

Afskrift i det kongelige Bibliotek.

Valdemar, Søn af Erik, de Danskes forhenværende Konge, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi har taget nærværende Brevvisere, vore elskede Bymænd i Køge, tilligemed alt deres Gods og deres undergivne under vor Fred og Beskyttelse for særligt at værne dem, idet vi tilstaar dem den særlige Naade, ligesom vor elskede Broder Herr Erik, de Danskes berømmelige Konge havde tilstaaet dem[1]) . . .[2]), at ingen af fornævnte

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Bymænd paa nogen Maade i nogen Sag skal overdrage sit Forsvar til nogen undtagen til en Bymand i vor By, saafremt han ikke vil berøves sin Bolig i Byen, og ejheller skal nogen fra Landet, hvad enten han er vor Mand[3]) eller nogensomhelst anden, driste sig til overtage for nogen af Bymændene den Slags Forsvar eller Sager, saafremt han vil undgaa vor Vrede og Straf. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Køge i det Herrens Aar 1302 paa Apostlene Filip og Jakobs Dag.

1) jf. Nr. 34. — 2) Teksten er her korrupt. — 3) d. v. s. Herremand.

1302. 1. Maj. 197

Bonde Svir skænker en Ager ved Arndrup Mølle til Løgumkloster.

Afskrift (Løgumbogen).

Bonde Svir til alle, som ser dette Brev, Hilsen med den sande Frelser. Alle skal vide, at jeg har overdraget Løgum Kloster en Ager liggende ved Møllen i Arndrup, indeholdende to Niding[1]), at besidde evindelig. Til Vidnesbyrd herom har jeg hængt mit Segl under dette lille Brev. Givet i det Herrens Aar 1302 paa de hellige Apostle Filip og Jakobs Dag.

1) d. e. Niendedele (vel af et Bol), jf. DRB II 2 Nr. 83.

1302. 1. Maj. Odense. 198

Kong Erik 6. Menved giver Nonneklosteret i Reval Ret til at sælge og mageskifte sine Besiddelser.

Original i Tartu (Dorpat).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, Estlands Hertug, til alle Indbyggere i Estland, Hilsen og Naade.

Eftersom det hører med til en Konges Værdighed at støtte fromme og hellige Stiftelser og vise dem Ære af Kærlighed og Ærbødighed for Gud og af Fromhed at bistaa Kristi fattige i deres Nød, giver vi, idet vi af Gudhengivenhed og af Hensyn til den guddommelige Belønning viser Nonnerne i Reval af Cistercienserordenen vor fromme Gunst og fromt værdiges at lytte til deres ydmyge Bønner, dem i Kraft af dette Brev fuld Lov og Ret til at sælge, mageskifte og fuldstændigt at disponere over deres

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Allodier[1]) og Hageplove[2]) i Estland efter eget Forgodtbefindende, saaledes som det i Overensstemmelse med Gud maatte synes dem mest gavnligt for Ordenen og deres Kloster, dog saaledes, at omtalte Gods, som fornævnte Nonner maatte afstaa ved Salg eller Mageskifte, for Fremtiden skal være underkastet Tjenestepligterne og Afgifterne til Kongen, saaledes som vore Vasallers øvrige Gods. Vi forbyder ydermere bestemt og strengt, at nogen af vore Vasaller eller deres Stedfortrædere eller nogen anden paa nogen Maade vover at hindre eller paa nogen Maade besvære nævnte Nonner eller deres Fogeder i Anledning af det fornævnte, saafremt han vil undgaa vor kongelige Vrede og Hævn. Givet i Odense i vor Nærværelse i det Herrens Aar 1302 paa de hellige Apostle Filips og Jakobs Dag.

1) jf. DRB II 2 Nr. 241 Note 1. — 2) jf. DRB II 1 Nr. 126 Note 5.

199 1302. 5. Maj. Aarhus.

Anders, Præst i Gosmer, skøder en Gaard i Aarhus til Kannikebordet sammesteds.

Afskrift (Aarhusbogen).

Anders, Sognepræst i Gosmer, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at jeg har skødet en Gaard i Aarhus, som jeg længe har haft i min Besiddelse, til de gode Mænds Aarhuskannikernes Bord, idet jeg anerkender at have faaet fuldt Vederlag for nævnte Gaard af de omtalte Kanniker. Til Vidnesbyrd herom er mit Segl hængt under dette Brev. Givet i Aarhus 1302 Lørdagen efter den 3. Maj[1]).

1) egtl. inventio sancte crucis.

200 1302. 5. Maj. Aarhus.

Anders, Præst i Gosmer, meddeler Borgerne i Aarhus, at han har givet Niels Bosen Fuldmagt til at skøde en Gaard i Aarhus til Kannikernes Fællesbord.

Afskrift (Aarhusbogen).

Anders, Sognepræst i Gosmer, til de gode og hæderlige Mænd, Borgerne i Aarhus, Hilsen evindelig med Gud.

Eftersom jeg ikke kan komme til Stede paa Eders Ting, skal I vide, at jeg har paalagt nærværende Brevviser, Niels Bosen, at han skal skøde min Gaard i Aarhus til Kannikebordet i Aarhus, hvilken Gaard jeg med egen

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Haand har skødet til nævnte Kanniker paa Allehelgens Alter i Aarhus Kirke[1]). Til Vidnesbyrd herom er mit Segl hængt under dette Brev. Givet i Aarhus i det Herrens Aar 1302 Lørdagen efter den 3. Maj[2]).

1) jf. Nr. 199. — 2) egtl. inventio sancte crucis.

1302. 6. Maj. Roskilde. 201

Peder Saksesen, Provst i Roskilde, Bent, Foged sammesteds, Johannes Franz, Møntmester, bevidner, at Teglbrænderen Klaus har afsluttet Kontrakt med St. Claras Kloster om Brænding af Mursten.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Peder Saksesen, Provst i Roskilde, Bent, Foged sammesteds, og Johannes kaldet Franz, Møntmester i Roskilde, til alle, som ser dette Brev, Hilsen med Gud.

I skal vide, at Klaus Teglbrænder[1]) i vor Nærværelse har erklæret, at han i det Herrens Aar 1302, lille St. Hans Dag[2]), har sluttet følgende Overenskomst med Clarasøstrene i Roskilde[3]), nemlig at han for hvert Tusind Teglsten brugelige til Murbygning skal have 12 Øre Penge — og det skal være et stort Hundrede[4]), nemlig 6 Gange 20 Teglsten i hvert Hundrede — og af hvert Tusinde Sten, han leverer, skal et Hundrede være Halvteglsten brugelige til Mur; men for andre Teglsten, udsøgte og fine Hulsten[5]) til Tækning, skal han have to og en halv Mark Penge, derimod kun 10 Øre for mindre gode Sten, som dog kan bruges til tarvelig Tækning; men alle Brokker af begge Slags Teglsten skal tilfalde Søstrene; og han skal lave Hulsten, glaserede midt paa, hvis Søstrene er villige til at tage Merudgiften hertil; og ikke maa han afhænde en eneste Sten uden Søstrenes Samtykke. Iøvrigt skal han lige straks have alle de til Arbejdet nødvendige Redskaber af Søstrene, nemlig en Karre, 6 Hjulbøre tilligemed 6 andre almindelige Børe. Ligeledes en Ryddehakke, 2 Spader, 2 Spande og 2 Baller. Ligeledes 4 Forme for begge Slags Teglsten; disse Redskaber skal han passe paa og istandsætte, naar det er nødvendigt, og levere tilbage i god Stand, naar Arbejdet er færdigt. Til Gengæld for det ovennævnte har han Pligt og Skyldighed til at drage Omsorg for alt, hvad der vedrører hans Arbejde: for det første skal han grave Leret, dernæst føre det til Teglværket, udrede alle Arbejdernes Løn, forme Teglstenene, skære dem og stable dem, stikke dem i Ovnen og brænde dem og ikke tage noget af Kullet

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

til eget Brug eller iøvrigt underslaa (eller afhænde) det, for at han ikke skal blive beskyldt for at have anvendt Træet paa ødsel og unyttig Maade. Fremdeles paahviler det ham at bringe Teglstenene henved 10 Alen fra Ovnen. Men Træ til at brænde (til Kul) skal leveres ham og skæres efter hans Ønske og til Søstrenes Gavn. Ydermere skal man vide, at han allerede har modtaget 20 Mark for det paabegyndte Arbejde, for hvilke han skal gøre Søstrene Fyldest senest før St. Olufs Dag[6]), idet han fra nu af modtager 3 Mark om Ugen[7]), hvis han holder 6 Arbejdere, men hvis han holder 8 Arbejdere, skal han have 4 Mark. Han skal holde denne Overenskomst, indtil han har gjort Fyldest for de nævnte 20 Mark; senere skal han modtage halv Betaling før Teglstenenes Brænding og halv bagefter, eftersom Arbejdets Tarv kræver det. For at der altsaa ikke angaaende alle de nævnte til denne Overenskomst mellem Søstrene og nævnte Klaus hørende Bestemmelser i Fremtiden skal kunne opstaa nogen Strid eller Tvivl, har vi ladet vore Segl[8]) vedhænge denne Skrivelse til Vidnesbyrd om og større Sikkerhed for denne Overenskomst. Handlet og givet i Roskilde ovennævnte Aar og Dag. Fremdeles[9]) skal han som Virning[10]) have en Ko, en Hest og et Pund Byg[11]) . . .

1) det gl. danske »Teglslager«; Navneformen Klaus tyder paa, at det er en indvandret Tysker. — 2) 6. Maj. — 3) formodentlig kort før 6. Maj 1302 brændte St. Claras Kloster i Roskilde; om Leverancen af Mursten til Klosterets Genopførelse handler foruden dette Brev ogsaa Breve af 1304 19. December og 1306 1. August. Af en eller anden Grund — maaske fordi Møntforringelsen i disse Aar gjorde Kontrakten urentabel — opfyldte Teglbrænderen ikke sine Forpligtelser, mens han — som det fremgaar — i høj Grad udnyttede Betalingen for sit Arbejde. Kontraktens Gyldighed maatte atter fastslaas (1304) og det kom endogsaa til Haandgribeligheder, inden man (1306) naaede frem til et Forlig. — 4) fra oldgermansk Tid skelnedes mellem et stort Hundrede (120 Stkr.) og et lille Hundrede (100 Stkr.). — 5) Datidens halvrunde Teglsten til Tagtækning. — 6) 29. Juli. — 7) Meningen hermed maa vistnok — trods det foregaaende »allerede har modtaget« — være at angive, hvorledes de tyve Mark for den paabegyndte Del af Arbejdet skulde udbetales, da der bagefter gives en anden Regel om Udbetalingen af Vederlaget for den senere Del af Arbejdet. — 8) Til Trods for at Johanne Franz's Medbesegling udtrykkelig nævnes, og at Brevet er forsynet med tre Seglremme, synes det at fremgaa af de følgende Dokumenter (1304, 1306), at Johannes Franz ikke har beseglet Brevet. — 9) denne Tilføjelse er antagelig foretaget inden Forliget 1. August 1306. — 10) jf. DRB II 1 Nr. 333 Note 2. — 11) $^{1}/_{12}$ Læst, 1 Læst = 240 Skæpper.

202 1302. 6. Maj. Eckernförde.

Staden Eckernförde erklærer over for Raadet i Lübeck, at det Skib, som Eskil Lille, Borger i Eckernförde, havde mistet, men generhvervet i Lübeck, er hans rette Ejendom.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Original i Lübeck.

Raadmændene og alle Borgerne i Staden Eckernförde til de ærværdige Mænd, Raadmændene i Lübeck, al mulig Ære og Respekt.

Efterdi det Skib, som Eskil Lille, vor Medborger, havde mistet, og som han har genfundet i Eders Stad, i Sandhed tilhører ham og ingen anden, erklærer vi alle for vort Vedkommende med dette Brev, at I og Eders Medborgere og alle, hvem det har eller kunde have Interesse for, saa saare samme Skib er blevet ham overgivet, skal være kvit og fri og løste fra Forpligtelser. Hvorfor vi til Vidnesbyrd har ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i det Herrens Aar 1302 lille Sankt Hansdag.

1302. 15. Maj. 203

Hertug Valdemar 2. af Jylland sælger Klosteret Hiddensee Gods paa Rügen for 1000 Mark vendisk.

Original i Stettin.

Valdemar, af Guds Naade Hertug af Jylland, til alle, som ser dette Brev, oprigtig Kærlighed med Gud.

Vi erkender og erklærer offentligt, at vi for 1000 Mark vendisk har solgt til den fromme Mand og gode Herre Peter, Abbed i Sankt Nicolai Kloster i Hiddensee, alt Gods i Landsbyen Lehsten samt en Hageplov i Renz, som vi ved Køb har erhvervet af en vis Zlaweke[1]), med alle Rettigheder og Tilliggender at besidde evindelig til Nytte for nævnte Kloster. Vi lover nævnte Klosters Abbed og menige Konvent inden Aar og Dag at holde dette Gods fri for ethvert Krav og (vi lover) ogsaa at garantere dem (Besiddelsen af) det. Men hvis nogen paa nogen Maade i Mellemtiden maatte ønske at rejse noget Krav paa det fornævnte Gods, skal vi og vor Broder Erik, Herre til Langeland, og nedennævnte Riddere inddrage i Stralsund inden en Maaned, efter at dette er meddelt os, og ikke drage ud derfra, førend vi til Fordel for samme Kloster har befriet fornævnte Gods for ethvert Krav, garanteret Besiddelsen af det og hjemlet dem det med al Ret. Vi erkender ligeledes, at vi har lovet nævnte Abbed, og at sammen med os vor Broder og de nedennævnte Riddere har lovet at befri med al Ret til evig Tid oftnævnte Gods for al Tjeneste, Byrde, Tynge, Fogedkrav, Bede eller hvilketsomhelst andet Krav fra Herr Vizlav, Rygboernes Fyrste, eller hans Efterfølgere inden Sankt Mortensdag. Sammen med os har vor

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

elskede fornævnte Broder, Nicolaus og Teze, Brødre af Podebusk, Henrik, Marsk, Bertold og Johan af Osten, Arnold af Vitzen, Konrad Dotenberg, Ernst Budde, gode Riddere, Arnold af Osten og Klaus Schreiber, Væbnere, hvis Segl ligeledes er hængt under dette Brev, aflagt Løfte. Givet i det Herrens Aar 1302 den 15. Maj.

1) jf. Nr. 204. 208. 211.

204 **1302. 9. Juni.**

Fyrsterne Vizlav 2., Vizlav 3. og Sambor af Rügen tilstaar paa Forbøn af Hertug Valdemar 2. af Jylland og Herr Erik af Langeland Klosteret Hiddensee alle fyrstelige Rettigheder over det Gods, som Klosteret har købt af de nævnte Herrer (jf. Nr. 203).

Original i Stettin.

Vizlav, af Guds Naade Rygboernes Fyrste og Hertug af Pommern, samt Vizlav og Sambor, hans Sønner, til alle, som ser dette Brev, Hilsen med den glorrige Jomfrus Søn.

Vi gør vitterligt for alle, at vi efter modent Overlæg og fri Vilje og ligeledes paa Forbøn af Herrerne Valdemar, Hertug af Jylland, og Erik, hans Broder, Herre til Langeland, har skænket Gud og den hellige Jomfru Maria og den fromme Mand, Herr Abbeden, og det menige Konvent af St. Nicolai Kloster i Hiddensee af Cistercienserordenen den fulde Ejendomsret[1]) over alt Gods, der hører til Landsbyen Lehsten, med alle sine Grænser, afsat fra Arilds Tid, med Agre, Enge, Græsgange, Sumpe, som aldrig for Fremtiden skal rebes af os eller af nogen Mand, med Vande og Krat, med Ejendomsret til Godset i Renz og sammes Grænser, med den fuldstændige og hele Domsmyndighed, nemlig den store og den lille, i enhver Sag og alle Steder paa Ejendommene og indenfor alle fornævnte Grænser, saaledes at alt det omtalte Gods med alle Rettigheder og Tilliggender skal være fri og undtagne for al vor og vore Efterfølgeres Magt og Domsmyndighed til evig Tid, og fornævnte Herr Abbed og Konvent skal med Hensyn til alt deres Gods bestemme, forordne og gøre, hvad der maatte behage dem. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet dette Privilegium bekræfte med vore Segl. Vidner er Valdemar, Hertug af Jylland, og Erik, hans Broder, Herre til Langeland, vore Onkler, Herr Arnold, Abbed i Neuencamp, Herr Johannes, Abbed i Dargun, Brødrene Nicolaus og Teze af Podebusk, Henrik og Bertold, Riddere af Osten, Herr

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Arnold af Vitzen og Ernst Budde, Ridder, og adskillige andre. Givet i det Herrens Aar 1302 Dagen før Pinse.

1) jf. Nr. 153 Note 1. Nr. 162. 164.

1302. 12. Juni. Viborg. 205

Kong Erik 6. Menved giver Borgerne i Wesenberg samme Friheder og Rettigheder som Borgerne i Reval.

Afskrift i Tartu (Dorpat).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi, idet vi tager nærværende Brevvisere, vore elskede Venner i Kristus Borgerne af Wesenberg, tilligemed alt deres Gods og deres undergivne under vor Fred og Beskyttelse, for særligt at værne dem, med dette Brev tilstaar dem hver og en i selve Staden og udenfor alle de samme Friheder og Rettigheder og Love, som vore Borgere i Reval vides bekvemt at bruge. Derfor forbyder vi strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder eller deres Stedfortrædere eller en hvemsomhelst anden paa nogen Maade drister sig til at besvære dem eller nogen af deres undergivne paa Gods eller Personer i Anledning af saadanne af os tilstaaede Naadesbevisninger, saafremt han vil undgaa vor Vrede og kongelige Straf. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Viborg i det Herrens Aar 1302 Tirsdagen i Pinseugen i Nærværelse af os med Herr Niels Ubbesen og mange andre troværdige Mænd som Vidner.

1302. 14. Juni.

Reg. Dan. Nr. *821. Kong Valdemar giver St. Michaelis Nonnekloster i Reval et Privilegium. — Brevet er uægte og bringes i Slutningen af Rækken.

1302. 19. Juni. Ramsø Herredsting. 206

Oluf Lunge skøder sin nordlige Gaard i Ølby til St. Claras Kloster i Roskilde.

Originaler paa Universitetsbiblioteket.

Oluf, kaldet Lunge, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Den forskellige Udgang af forgangne Hændelser lærer, at enhver, mens

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

han har Tid og nyder Sjælens og Legemets attraaede Karskhed, bør tænke paa det, som vil være i Fremtiden, og med Guds Hjælp forvandle i Ligegyldighed begaaede Undladelser og Forseelser til fromme Gerninger. Derfor ønsker jeg, at nutidige og tilkommende skal vide, at jeg paa Ramsø Herredsting i Nærværelse af mange troværdige Mænd i det Herrens Aar 1302 Tirsdagen inden Sankt Hans har skødet og ved Skødning overgivet min nordlige Gaard i Ølby, nemlig 17 Ørtug Skattejord, med alle sine Tilliggender som Sjælegave til Sankt Claras Kloster i Roskilde, hvor mine to Søstre opholder sig, at besidde evindelig. Til Vidnesbyrd herom er dette Brev blevet beseglet med følgende ærværdige Mænds Segl, Herrerne Peder Saksesen, Provst i Roskilde, og Oluf Bjørnsen, Kannik i Roskilde, med Bents Segl, Foged sammesteds, og med mit og min Broder Jens' Segl. Forhandlet og givet Sted og Dag, som ovenfor nævnt.

207 1302. 19. Juni. Ramsø Herredsting.

Oluf Lunge mageskifter sin sydlige Gaard i Ølby med St. Clara Klosterets Gods i Holtug.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Oluf kaldet Lunge til alle, som ser nærværende Skrivelse, Hilsen med vor Frelses Ophavsmand.

Kloge Menneskers Snilde har fundet paa ved Skrifter og Breve at forevige det, der udføres i Tiden, for at det ikke i Tidens Løb skal udslettes af Menneskenes Erindring. Derfor ønsker jeg, at nulevende skal vide, og at det ikke skal være skjult for dem, der vil komme, at jeg ved et Mageskifte har skødet og ved Skødning overgivet i mange troværdige Mænds Nærværelse paa Ramsø Herreds Ting til den hellige Claras Kloster i Roskilde at besidde evindelig min Gaard mod Syd i Ølby, som har 16 Ørtug Jord med alle dens Tilliggender, for 3 Øre Jord i Holtug i Stevns Herred. Til Vidnesbyrd herom er nærværende Skrivelse beseglet med følgende ærværdige Herrers Segl, Herr Peder Saksesen, Domprovst i Roskilde, og Oluf Bjørnsen, Kannik i Roskilde, med Bents Segl, Foged sammesteds, og med mit og min Broder Jens's Segl. Forhandlet og givet paa fornævnte Ting i det Herrens Aar 1302 Tirsdagen før den hellige Johannes den Døbers Fest.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1302. 29. Juni. Stralsund. 208

Fyrsterne Vizlav 2., Vizlav 3. og Sambor af Rügen tilstaar paa Forbøn af Hertug Valdemar 2. af Jylland og Herr Erik af Langeland Klosteret Hiddensee alle fyrstelige Rettigheder over det Gods, som Klosteret har købt af de nævnte Herrer (jf. Nr. 203 og 204).

Afskrift i Vidisse i Stralsund.

Vizlav, Herr Jarmers Søn, tilligemed baade Vizlav og Sambor, hans Sønner, af Guds Naade Rygboernes Fyrster, til alle troende kristne, som faar dette Brev at se eller hører det læse, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for nulevende og tilkommende, at vi efter Ansøgning og paa Forbøn af vore elskede Frænder Herr Valdemar, Jyllands Hertug, og Erik, Herre til Langeland, med modent Overlæg og enstemmigt Samtykke efter vore tro Vasallers Raad har skænket Gud og den hellige Jomfru Maria samt Herr Abbeden og det menige Konvent i Hiddensee af Cistercienserordenen den fulde Ejendomsret[1]) og Herlighed over Toften i Landsbyen og alt det Gods, som kaldes Lehsten med en Hageplov i Renz, beliggende i Landet Schaprode, med Enge, Græsgange, Sumpe, Vande og Krat og med alle sine Grænser tydeligt afsat fra Arilds Tid, aldrig for Fremtiden at tages under Reb af os eller nogen Mand, med al Nytte og Frugt af det fornævnte Gods, med den hele Domsmyndighed, nemlig den store og den mindre, i enhver Sag og ethvert Sted paa samme Gods, saaledes at hverken vi eller vore Arvinger eller nogen Mand skal gøre Krav for sig paa noget af Friheden af fornævnte Gods; ej heller kan eller skal de forsøge paa noget til Tynge og Skade for omtalte Herr Abbed og det menige Konvent men oftnævnte Herr Abbed og menige Konvent skal i Fred og Ro til evig Tid besidde dette Gods med alt, som hører dertil. Til evig Sikkerhed herfor har vi under Optegnelse af de nedenfor nævnte Vidner ladet dette Privilegium besegle med vort Segl og med de ædle Herrer Valdemars, Hertug af Jyllands, og Eriks, Herre til Langelands, Segl. Men Vidnerne er disse: Herr Valdemar, Jyllands Hertug, Erik, Herre til Langeland, Brødre, Herr Nicolaus og Herr Teze, Brødrene af Borantenhagen, Herr Henrik og Herr Bertold af Osten, Brødre og vore Marsker, Herr Arnold af Vitzen, Herr Johan af Osten af Neslestorp, Herr Ernst Budde og Herr Konrad Dotenberg, Riddere, Arnold af Osten, vor Foged, og Klaus Schreiber, vore Væbnere, og adskillige andre troværdige Mænd. Givet i Stralsund i det Herrens Aar 1302 paa de hellige Apostle Petrus' og Paulus' Dag.

1) jf. Nr. 153 Note 1. Nrr. 162. 164.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

209 1302. 2. Juli. Vordingborg.

Laasebrev, hvorved Kong Erik 6. Menved tildømmer Præsten Knud det Sevid Ribbings Arvinger tilhørende Gods, fordi hverken Sevid Ribbing eller hans Arvinger har villet fyldestgøre Rettertingets Dom i Sagen mellem Præsten Knud og Sevid Ribbing.

Afskrift (Lundebogen).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

En[1]) vis Sevid, kaldet Ribbing, forpligtede sig i Erkendelse af at have taget Arv efter sin Broder Arvid[2]), kaldet Ribbing, i vor Nærværelse til for os eller paa vore Ting[3]) efter Loven at staa til Ansvar overfor nærværende Brevviser, Herr Knud Præst, vor elskede Klerk, eller overfor hans Stedfortræder i Anledning af de Søgsmaal, som er rejst mod ham af samme Herr Knud, og siden gav han nok, stævnet ved vort Brev, Møde, men svarede kun derpaa paa mindre tilfredsstillende Maade. Han blev da atter ved vore Breve efter Loven fire Gange stævnet[4]) til vore Ting, men gav ikke Møde, ejheller mødte nogen, der kunde svare for ham, hvorfor han efter Landsloven blev berøvet sin Fred[5]) af Herr Peder Jonsen, Gælker[6]) i Skaane, dengang Eksekutor i de nævnte Sager[7]). Senere gav nævnte Sevids Arvinger Møde for os i Halmstad og Laholm, idet de vedgik Arven efter nævnte Sevid; de blev fra vor[8]) og nævnte Herr Knuds Side efter Loven sagsøgt til at gøre Fyldest for de fornævnte Bøder[8]), som samme Sevid var idømt. Dette lod de ikke gøre, men forlod vore Ting i Ulydighed uden Hensyn til, at de af vore Rettere og andre gode Mænd var og blev dømte til at gøre Fyldest for fornævnte Bøder. Eftersom nævnte Sevids Arvinger trodsigt har siddet vore Breve[9]) overhørige adskillige Gange, idet de ikke har sørget for at gøre Fyldest for fornævnte Bøder, saaledes som det fyldigere indeholdes i vore Breve herom, tildømmer vi derfor efter Retfærdighedens Tarv samme Herr Knud og hans Arvinger de nævnte Arvingers forhenværende Gods i Snöstorp og Tönnersjö, hvert og et, løst og fast, i Halland sammen med alt dets Tilbehør at besidde evindelig, efter at det lovligt var bleven udvurderet[10]) for nævnte Herr Knud efter vor Befaling af de Herrer Aage Jonsen, vor forhenværende Drost, Tule Ebbesen, Lale Præst, Aage Ravn og andre gode Mænd, saavel for Hovedsagen, som for vore fire Breve, som de trodsigt har siddet overhørig, og efter at det ved vore fire Breve var blevet ham tildømt[11]).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Vi lægger disse Sager, der lovligt er afsluttede, og alle, som vil genoptage dem i Fremtiden evindelig Tielse paa[12]), under Trusel om vor kongelige Vrede og tilbørlig Straf, dersom de vover at handle imod dette vort Paabud. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Vordingborg i det Herrens Aar 1302 paa de hellige Martyrer Processus' og Martinianus' Dag i vor Nærværelse med de Herrer Aage Jonsen, vor forhenværende Drost, og Jens, vor Marsk, som Vidner.

1) Brevet begynder med et *exquo* (eftersom), der ikke er oversat, da der mangler en Eftersætning. — 2) og derved at være blevet pligtig til at svare til Arveladerens Gæld. — 3) der skelnedes paa denne Tid mellem Kongens eget Ting, hvor Kongen selv dømte, og Kongens Retterting, hvor hans Rettere (d. e. Dommere) dømte i hans Sted. Det er rimeligvis denne Modsætning, der sigtes til, ved 'for os eller paa vore Ting'. — 4) da han ikke havde opfyldt sit Løfte om at møde paa Rettertinget, har Klageren søgt at tvinge ham dertil ved at forfølge ham med fire Kongebreve, der med forskelligt Varsel paalagde ham at rette for sig (den senere saakaldte Forfølgning med Rigens Rets Dele). — 5) ifølge Erik 5. Glippings Haandfæstning af 29. Juli 1282 § 4 (DRB II 3 Nr. 45) skulde Ulydighed mod Kongens Breve i denne Slags Sager iøvrigt ikke som tidligere have Følger for den ulydiges Person, men kun paadrage Bødestraf, men dette synes altsaa ikke at være blevet overholdt. At Freden siges at være berøvet sagsøgte efter Landslovene, kunde tyde paa, at det er sket paa Landstinget, og Rettertinget kunde vistnok heller ikke udtale nogen Fredløshedsdom. — 6) hvis Fredløsheden er berøvet sagsøgte paa Landstinget, kunde Gælkeren tænkes at have optraadt paa Kongens Vegne paa samme Maade som den senere Landsdommer, se Nr. 229. — 7) det er efter Ordene ikke klart, om Gælkeren kun havde et Mandat som Domsfuldbyrder i den foreliggende Sag eller om hans Mandat gjaldt alle Sager af den paagældende Art. — 8) ved Sevids Undladelse af at efterkomme Kongens Breve havde han paadraget sig Bødeansvar, ikke blot overfor Modparten, men ogsaa overfor Kongen, og dette Ansvar var nu gaaet over paa hans Arvinger. — 9) der er aabenbart blevet procederet mod dem paa ganske samme Maade som mod Sevid selv. — 10) ifølge Haandfæstningen af 1282 kunde der, naar sagsøgte havde vist sig ulydig mod alle fire Breve, gøres Udlæg hos ham baade for Bøderne og for sagsøgtes oprindelige Krav (Hovedkravet). — 11) efter Udlæget har sagsøgte iværksat den Forfølgning, som senere kaldtes for Laaseforfølgning, og som i dette Tilfælde skulde skaffe ham en utvivlsom Adkomst til det udlagte Gods. Til denne Forfølgning hørte fire Domsbreve, hvorved Kongen fire Gange efter hinanden tildømte Sagsøgerne Godset, og endelig et Laasebrev, hvorved Kongen 'satte Sagen evindelig Tielse paa'. Det foreliggende Brev er det ældste kendte Eksempel paa et saadant Laasebrev. — 12) se Note 11.

1302. 4. Juli. Odense. 210

Valdemar 2. og Kristoffer, Erik 5. Glippings Sønner, tager Indbyggerne i Faaborg under deres Beskyttelse.

Dansk Oversættelse i Rigsarkivet.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Kristoffer og Valdemar, Kong Erik af Danmarks Sønner, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle nulevende og tilkommende, at vi med dette vort Brev stadfæster og bekræfter alle de Love og Friheder, som nærværende Brevvisere, vore Indbyggere i Faaborg, vides at have haft indtil denne Dag, og tilstaar dem ydermere den særlige Naade, at vi tager dem alle og enhver under vor Fred og Beskærmelse for at værne dem mod al Uret. Derfor beder vi alle og enhver — som vil gøre eller undlade at gøre noget for vor Gunst — paa det strengeste, at I vil gavne og fremme alle de fornævnte Borgere paa det bedste, hvorend de maatte komme i nogen Maade og ikke tilstede, at de fra nogen Side tynges af nogen Uret, hvilket vi gerne og i lige Maade ønsker at gengælde Eder. Til yderligere Vidnesbyrd er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Odense i det Herrens Aar 1302 Onsdagen efter Apostlene Petrus' og Paulus' Dag.

211 1302. 12. Juli. Stralsund.

Zlaweke giver Ridderen Bertold af Osten Fuldmagt til at overdrage Klosteret Hiddensee det Gods, som han har solgt til Hertug Valdemar 2. af Jylland (jf. Nr. 203. 204).

Original i Stettin.

Zlaweke til alle troende kristne, som faar dette Brev at se eller hører det læse, Hilsen evindelig med Gud.

Jeg gør vitterligt, idet jeg med dette Brev erklærer, at jeg indsætter og udnævner den hæderværdige Ridder, Herr Bertold af Osten til min befuldmægtigede i dette: nemlig at han skal overgive mit Gods i Lehsten og Renz[1]), som jeg med uigenkaldelig Ret har solgt til den berømmelige Herr Valdemar, Jyllands Hertug, til Herr Abbeden og det menige Konvent i Hiddensee eller en egnet Udsending fra dem med al Frugt og Nytte, saaledes som jeg tidligere har besiddet det, og indføre dem i Besiddelse af samme Gods, idet jeg vil holde for ret og rimeligt, hvad der maatte blive anordnet og gjort af nævnte Herr Bertold med Hensyn til det fornævnte. Til Bevis for denne Sag er mit Segl hængt under dette Brev. Givet i Stralsund i det Herrens Aar 1302 Dagen før Jomfru Margretes Dag[2]).

1) jf. Nr. 203 og 204. — 2) Margretes Dag regnedes i Nordtyskland for den 13. Juli, mens den i Skandinavien var den 20. Juli.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1302. 26. August. Udenfor Rostock. 212

Hertug Valdemar 2. af Slesvig, hans Broder Erik af Langeland, Fyrst Vizlav 2. af Rügen, Grev Gerhard af Holsten og hans Brodersønner Adolf 5. og Johan 2., Nicolaus af Werle og Henrik af Meklenborg paa den ene og Kong Erik 6. Menved og hans Brødre Kristoffer og Valdemar samt Markgreverne Otto 4. og Konrad 1. af Brandenborg paa den anden Side slutter Forbund og aftaler at ordne deres indbyrdes Stridigheder ved Voldgift samt at arbejde for, at Kongen af Danmark opnaar Herredømmet over Rostock.

Oversættelse hos Hvitfeld.

Aar 1302 Søndagen efter Ottendedagen efter vor Frue Himmelfart sluttede Hertug Valdemar af Sønderjylland og hans Broder Erik af Langeland, Hertug[1]) Vitslav af Rügen og hans Børn, Gerhard af Holsten og hans Brødres Børn[2]) Adolf og Johan, Nicolaus, Herre af Werle, og Henrik, Herre af Meklenborg, Forbund med Kong Erik af Danmark, Otto og Konrad, Markgrever af Brandenborg, Hertug[3]) Kristoffer og Hertug[3]) Valdemar, Kongens Broder[4]), om at holde en varig Fred. Opstod der Trætte mellem Markgreverne eller Kongen og hans Brødre[5]), skulde Kongen have Magt til at afgøre den mindeligt eller ved Dom. Opstod der Trætte mellem Kongen og nogen af dem, da skulde fire af de fornævnte skaffe Ret imellem dem, to paa Kongens Vegne og to paa den anden tvistende Parts Vegne inden 6 Uger. Kan de fire ikke gøre Ende paa Tvisten, da skal de alle[6]) komme sammen og gøre den færdig inden 6 Uger, efter at de andre[7]) har frasagt sig Sagen. Den, som ikke vil være tilfreds med deres Ed og Kendelse, skal de tvinge til Rette. Hvis der opstod Trætte mellem Kongens Broder[8]) og Hertug Valdemar eller hans Brødre[9]), Grev Gerhard af Holsten eller hans Brødres Børn[10]), Hertug[11]) Vizlav den ældre og hans Børn, da skal nogle af begge Parters Vasaller, som skal udnævnes, forlige dem, ligesom mellem Kongen og dem[11]) alt efter fornævnte Fremgangsmaade; og dog skal de stedse forblive i et fast Venskab. Hvis nogen af dem ikke vil lyde Retten, og hvad der bliver forordnet i disse Sager, da skal de alle bistaa den, som lider Overlast. Hvis de bliver angrebet af nogen anden Herre, som ikke er med i deres Forbund, da skal den skadelidte komme til Kong Erik, og Kongen skal skaffe ham Ret eller mindeligt Forlig. Hvis det ikke kan ske, skal han yde ham Bistand med Magt. Hvis der sker vor Herre og Konge nogen utilbørlig Skade af nogen udenforstaaende, som ikke er nævnt i dette Brev, da skal

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

vi alle yde ham Bistand til mindeligt Forlig eller til Dom eller hjælpe ham med Magt. Vi skal ogsaa alle med Magt hjælpe til, at Kongen faar Rostock og Rostock Land med hele dets Tilliggende efter den Aftale og saaledes som de Breve indeholder[12]), som er vekslet mellem Kongen og Nicolaus af Rostock. Til Vidnesbyrd under alle vore Segl. Forhandlet for Rostock[13]).

1) skal være: Fyrst. — 2) skal være: Fætre. — 3) skal være: Junker. — 4) skal være: Brødre. — 5) »eller Kongen og hans Brødre« skal vel være: og Kongens Brødre. — 6) d. v. s. alle de forbundne. — 7) d. v. s. de først omtalte fire Voldgiftsmænd. — 8) skal være: Brødre; egtl. Kongen hans Broder. — 9) skal være: Broder. — 10) skal være: Fætre. — 11) skal være: Fyrst. — 12) d. v. s. de forbundne, altsaa ligesom i det ovennævnte Tilfælde. — 13) jf. Nr. 160 og 161. — 14) Formlen for Rostock gengiver antageligvis det latinske »*ante Rostock*«, der i ma. Latin betyder under Belejring af Rostock.

213 1302. [Omkring 26. August][1]). Rostock.

Kong Erik 6. Menved erkender at han skylder Didrik og Ficke Moltke 4000 Mark vendisk.

Registratur hos Stephanius.

Kong Eriks Brev, ved hvilket han erkender at skylde Didrik og Ficke[2]) Moltke 4000 Mark vendisk.

1) Kong Erik opholder sig i Rostock omkr. 26. August. — 2) Ficke = Friedrich.

1302. 3. September se 1302. 24. December.

214 1302. 6. September.

Markgreverne Otto 4. og Konrad 1. af Brandenborg indgiver deres Strid med Nicolaus af Werle til Kong Erik 6. Menveds Kendelse.

Udtog hos Hvitfeld.

Aar 1301[1]) indgav Markgrev Otto og Konrad af Brandenborg deres Kiv og Trætte, som de havde med Herr Nicolaus af Werle til Kong Erik af Danmark. Hvad han afgjorde, derved skulde det blive. Handlet Torsdagen efter vor Frues Fødselsdag.

1) en Registratur af Stephanius omhandlende den samme Strid, henlægger denne til 1302, hvilket i højere Grad har Sandsynligheden for sig, da Markgrevernes Handling rimeligvis er en Følge af Overenskomsten af 1302 26. August (jf. Nr. 212 og 224).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1302. 9.—15. September. Rostock. 215

Kong Erik 6. Menved tilstaar Ridderen Johan Moltke Ejendomsretten, Hals- og Haandsretten over og Skatteoppebørselen for hans Besiddelser i Meklenborg.

Afskrift i Vidisse i Rostock.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Det skal være vitterligt for alle, at vi har overladt og med dette Brev overlader til den gode Mand, Herr Johan Moltke, Ridder, og hans rette Arvinger Ejendomsretten[1]), den store Domsmyndighed, nemlig Hals- og Haandsretten, med alle Beder paa hans egne Godser, nemlig i Toitenwinkel, Cheelstorf, i Alt-Krummendorf, og i Neu-Krummendorf, i Peez, i Lübberstorf, Nienhagen, Hinrichsdorf, Goorstorf og i Häschendorf, saaledes som vi har og har haft det, at besidde i Ro og Fred til evig Tid med arvelig Ret, for forskellig Møje og Tjeneste, som velvilligt er ydet os af ham og hans Venner. Givet og forhandlet under vort Segl i vor Nærværelse i Rostock i det Herrens Aar 1302 i Ugen inden den hellige Jomfru Marias Fødselsdag.

1) jf. Nr. 153 Note 4. 204.

1302. 10. September[1]). Aarhus. 216

Kong Erik 6. Menved bekendtgør, at Ærkedegn Mogens af Aarhus paa Kongens Ting har tilskødet Kapitlets Fællesbord 4 Boder paa Torvet i Aarhus.

Afskrift (Aarhusbogen).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at den gode Mand, Herr Mogens, Ærkedegn i Aarhus, paa vort Ting har skødet 4 Boder paa Torvet i Aarhus til sine Herrer Medkannikers Fællesbord frit at besidde evindelig. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Aarhus i det Herrens Aar 1302 den 10. September.

1) Kong Erik opholdt sig 1302 10. September i Nordtyskland, jf. de foregaaende Breve. Maaske skal Aarstallet rettes til 1303.

1302. 25. September. Vordingborg. 217

Kong Erik 6. Menved bekendtgør, at Jens Aagesen har pantsat Jord i Fensmark til Henrik Falkenhagen for 100 Mark sjællandsk.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Original i Rigsarkivet.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at Jens Aagesen i vor Nærværelse har pantsat til nærværende Brevviser, Herr Henrik Falkenhagen, 5 Øre Skattejord, som han har i Fensmark, for 100 Mark sjællandsk, nemlig saaledes, at han frit skal have Lov til at indløse samme Jord til Sankt Mikkelsdag 1303 for 120 Mark; hvis ikke, skal han indløse Jorden til den efterfølgende Mikkelsdag for 140 Mark, eller den skal da tilfalde nævnte Herr Henrik at besidde med Rette til evig Tid. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Forhandlet og givet i Vordingborg i det Herrens Aar 1302 Tirsdagen næstefter Apostlen og Evangelisten Matheus' Dag.

218 1302. 28. September. Roskilde.

Den udvalgte Biskop Oluf af Roskilde lægger med Kapitlets Samtykke Øen Hiddensee fra Schaprode Sogn til Hiddensee Klosters Kapel i Gellen.

Original i Stettin.

Magister Oluf, ved Guds Miskundhed stadfæstet som udvalgt Biskop for Kirken i Roskilde, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Da Øen Hiddensee i vort Stift, som plejede at ligge til Sognekirken i Schaprode, ligger i saa stor Afstand fra nævnte Kirke, at der — saaledes som vi med Sikkerhed har faaet Kendskab til — paa Grund af den vanskelige Overfart over den indskærende Havarm vides ofte at være sket megen Sjæleskade for Indbyggerne paa Øen (thi, som det er givet os at forstaa, er stundom mange smaa afgaaet ved Døden uden Daabens Naade og voksne uden Kirkens Sakramente), skiller vi, idet vi ifølge vort Embedes Pligt efter Evne vil forebygge Faren for Sjælene, fornævnte Ø fra nævnte Sognekirke af de fornævnte Grunde og henlægger den med Kapitlets Samtykke til Munkenes Kapel i Gellen af Cistercienserordenen for evig Tid, idet vi overdrager Sjælesorgen til Herr Abbeden og Konventet for nævnte Sted, dog under Forbehold af alle Rettigheder for Bispen i Roskilde. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl sammen med vort Kapitels Segl hængt under dette Brev. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1302 den 28. September.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1302. 7. Oktober. 219

Kong Birger af Sverige erklærer, at han paa Opfordring af Kong Haakon 5. af Norge vil føre Forhandlinger for de fredløse, Grev Jakob af Halland, Peder Jakobsen, Jakob Blaafod, Stig Nielsen og Torkil Mogensen, Riddere, samt Jens Ovesen, Anders Stigsen, Jens Poulsen, Henrik Assersen og Niels Blaafod m. fl., saa at de kan faa Lejlighed til at fremføre deres Forsvar i Overensstemmelse med dansk Lov.

Afskrift af Langebek.

Birger, af Guds Naade de Sveers og Goters Konge, til alle, som faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt med dette Brev, at vi efter troværdige Mænds Beretning i Sandhed har bragt i Erfaring, hvorledes den stormægtige Fyrste, Herr Erik, de Danskes og Venders berømmelige Konge, vor kære Broder i Anledning af de Sager, som han havde rejst mod de velbyrdige Mænd, Herrerne Grev Jakob, Peder Jakobsen, Jakob Blaafod, Stig Nielsen og Torkil Mogensen, Riddere, samt mod Jens Ovesen, Anders Stigsen, Jens Poulsen, Henrik Assersen og Niels Blaafod og adskillige andre landflygtige og fredløse fra Danmarks Rige, paa mangfoldig Maade har besværet disse velbyrdige Mænd imod Retfærdighed og Landets Love og som sagt ladet dem utilbørligt besværes af andre; og da vi ifølge vor Stilling er forpligtet til at yde Hjælp mod Uretten til enhver, som er ramt, for at opnaa Retfærdigheden, gør vi vitterligt for alle, at vi af Hensyn til Retfærdigheden og paa Forbøn af vor kære Broder Haakon, Norges berømmelige Konge, har aflagt det Løfte paa Tro og Love overfor de velbyrdige Mænd, at vi virksomt vil forhandle for dem og yde dem behørig Bistand til, at de kan opnaa Retfærdighed med Hensyn til de Overgreb og Røverier, som er tilføjet dem, og i Overensstemmelse med Gud og Retfærdigheden føre lovligt Forsvar, saaledes som det indeholdes i de sande og anerkendte Lovbøger for Danmarks Rige, i de Sager, som er rejst mod dem. Til Vidnesbyrd herom er sammen med vort Segl Hertug Eriks, vor kære Broders, Segl og de Herrer, Torkil, vor Marsks, og Arnbjørn Sigstensons, vore Raaders Segl, hængt under dette Brev. Givet i det Herrens Aar 1302 den 7. Oktober.

1302. 7. Oktober. 220

Kong Birger af Sverige erklærer, at han paa Opfordring af Kong Haakon 5. af Norge vil føre Forhandlinger for de fredløse, Grev Jakob af Halland, Peder Jakobsen,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Junker Niels og Jens Pedersen, saa at de maa faa Lejlighed til at fremføre deres Forsvar i Overensstemmelse med dansk Lov og tilbyder dem, hvis det bliver nødvendigt, at tilstaa dem og deres Børn Ophold i hans Rige.

Afskrift af Bartholin.

Birger, af Guds Naade de Sveers og Goters Konge, til alle, som faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt med dette Brev, at vi i Sandhed af troværdige Mænd har bragt i Erfaring, at den stormægtige Fyrste, Herr Erik, de Danskes og Venders berømmelige Konge, vor elskede Broder, i Anledning af de Sager, som han havde rejst mod de velbyrdige Mænd, Herrerne Grev Jakob af Halland, Peder Jakobsen, Junker Niels og Jens Pedersen, landflygtige og fredløse fra Danmarks Rige, paa mangfoldige Maader har besværet disse velbyrdige Mænd imod Retfærdighed og Landets Love og har ladet dem utilbørligt besværes af andre. Af den Grund har vi efter Bøn og Henvendelse fra den navnkundige Fyrste, Herr Haakon, Norges berømmelige Konge, vor kære Broder, lovet de samme velbyrdige Mænd paa Tro og Love, at vi virksomt vil forhandle for dem og deres Børn og yde dem behørig Bistand til, at de kan opnaa Retfærdighed med Hensyn til de Overgreb og Skader, som var tilføjet dem, og føre lovligt eller lovmæssigt Forsvar i Overensstemmelse med Gud og Retfærdighed, og saaledes som det indeholdes i de sande og anerkendte Lovbøger for Danmarks Rige, samt at tilstaa de omtalte velbyrdige Mænd og deres ovennævnte Børn Tilflugt i vort Rige, dersom det maatte være nødvendigt, og det vil være heldigt for dem; ej heller vil vi unddrage dem vor særlige Naade og Gunst. Til Vidnesbyrd er sammen med vort Segl Hertug Eriks, vor kære Broders, Segl og de Herrer Torkil, vor Marsks, og Arnbjørn Sigstensons Segl hængt under dette Brev. Givet i det Herrens Aar 1302 den 7. Oktober.

221 1302. 29. Oktober. Lund.

Bisperne Kristian 2. af Ribe, Jens 1. af Aarhus og Peder 2. af Viborg eftergiver alle dem, der yder Bidrag til den nye Klosterbygning, som St. Claras Kloster i Roskilde agter at opføre, efter at Klosteret er blevet ødelagt ved Ildsvaade, 120 Dage af den dem paalagte Kirkebod.

Original paa Universitetsbiblioteket.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Kristian, af Guds Barmhjærtighed Biskop i Ribe, Jens, af Guds Barmhjærtighed Biskop i Aarhus, og Peder, af Guds Barmhjærtighed Biskop i Viborg, til alle, som faar dette Brev at se, Hilsen med alles Frelser.

Efterdi vi alle, som Apostelen siger[1]), skal staa for Kristi Domstol for at faa igen, hvad der ved Legemet er gjort, efter det, som vi har øvet enten godt eller ondt, bør vi forekomme Høstens yderste Dag ved barmhjærtige Gerninger og med Evigheden for Øje paa Jorden her saa, hvad vi ved Guds Hjælp kan høste med mangefold Frugt i Himlene. Thi det er vort faste Haab og vor sikre Tro, at den, der saar lidet, ogsaa vil høste lidet, men at den, der saar i Velsignelse, ogsaa af Velsignelse vil høste det evige Liv. Da nu det Kloster, der tilhører vore elskede Døtre i Herren, Søstrene af den hellige Claras Orden i Roskilde Stift, fornylig ved en Ildebrand har lidt svære Tab[2]), og deres egne Midler ikke er tilstrækkelige til at fuldføre den Klosterbygning af Sten, som de nylig har paabegyndt, retter vi vor Bøn og Opfordring til Eder alle med Herren, idet vi paalægger Eder til Eders Synders Forladelse, at I af det Gods, Gud har tilstaaet Eder, yder samme Kloster fromme Almisser og Eders Kærligheds velkomne Støtte, for at ved Eders Bistand det nævnte Kloster kan bringes paa Fode, og I gennem denne og andre gode Gerninger, som I øver paa Herrens Tilskyndelse, kan gaa ind til den evige Saligheds Glæder. I Tillid til Gud den Almægtiges Barmhjærtighed og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Myndighed, eftergiver vi alle dem, der føler sand Anger og bekender deres Synder, og som rækker dem en hjælpende Haand, barmhjærtigt 120 Dage af den Bod, der maatte være paalagt dem, under Forudsætning af Stiftsbispens Samtykke dertil, men saaledes at dette Brev ikke har Gyldighed efter ti Aars Forløb. Givet i Lund i det Herrens Aar 1302 den 29. Oktober.

1) Rom. 14, 10 og 2 Kor. 5, 10. — 2) jf. Nr. 201.

1302. 11. November.

Kong Eriks Privilegium til Hinrich Preenen, Ridder til Bandelsdorff, Reg. Dan. Nr. 829. Brevet er en Forfalskning fra det 16. Aarhundrede (jf. Mekl. UB XXV 444 Nr. 14483; Witte, Ulenoge und seine Fälschungen, Jahrb. f. Meckl. Gesch. Bd. 66 p. 34).

1302. 20. November. Odense. 222

Kong Erik 6. Menved forpligter sig til at betale Herr Nicolaus af Rostocks Gæld paa 15.000 Mark vendisk til Borgerne i Rostock og til, hvis Betaling udebliver, at holde Indlager med et stort Antal danske og nordtyske Riddere og Væbnere.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Afskrift i Vidisse i Rostock.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle og erkender med dette Brev, at vi er forpligtede overfor nærværende Brevvisere, vore elskede Borgere i Rostock, paa Grund af en gammel Gæld, som vor elskede Slægtning Herr Nicolaus af Rostock skyldte dem, til at betale dem 15000 Mark vendisk, alt at betale i Staden Rostock til nedenfornævnte Terminer, nemlig 7500 Mark til førstkommende Jomfru Marias Fødselsdag[1]), og Resten til samme Dag i det Herrens Aar 1304, saaledes at vi til hver 100 Mark, som betales til denne anden Termin, skal lægge 10 Mark. Herfor har vi afgivet nedenstaaende Løfte med Haandslag og sammenlagte Hænder[2]) tilligemed vore elskede Brødre, Junkerne Kristoffer og Valdemar samt vore nedenfor nævnte Vasaller, baade Riddere og Væbnere, nemlig Herrerne Erik, Hertug af Halland, Knud, vor Kammermester, Niels Bild, Niels Mandrup, Niels Rane, Karl Jakobsen, Jens Sjællandsfar den yngre, Niels Bosen, Ivar Bosen, Niels Myffel, Oluf Tagesen, Uffe Jonsen, Mads Kappel, Ingvar Kagstrup, Ingvar Hjort, Knud Jul, Aage Jonsen, Peder Nielsen, Lave Aagesen, Niels Mogensen, Niels Holgersen, Niels Hak, Peder Nielsen af Bursø, Jakob Larsen, Niels Tuesen, Jens Balsby, Peder Nielsen af Simbræ, Anders af Højby, Niels af Bilstrup, Peder Egeside, Bent Vestesen, Tule Ebbesen, Niels Plovpenning, Peder Jonsen, Jens Baardsen, Jens Lekke, Hamund Lille, Anders Tagesen, Thomas Mule, Peder Nielsen af Taasinge, Kristian Peez Saltense, Jens Mule, Junker Albrecht, Godskalk Lille, Peder Friis, Timme Tygesen, Anders Kalv, Jens Uff(esen), Peder Nielsen, Esger Apysen, Brun Eriksen, Henrik Kød, Mogens Lang, Jens Iversen, Jens Hæring, Niels Hæring, Kalle Mule, Niels Kød, Aastred Nielsen, Dane Skalder, Jens Tygesen, Jens Stigsen, Henrik Ubbesen, Jens Ræv, Jens Minninge, Niels Glaviæ, Karl Tygesen, Hagbard Lille, Oluf Ingvarsen, Tyge Ring, Jens Kerkdorp, Gunnulv Svendsen, Svend Bonde, Svenning Troelsen, Niels Brok, Jens Nielsen af Kaas, Peder Mule, Jens Nielsen af Ørding, Jens Assersen, Niels Hugnesen, Knud Hway, Peder Slet, Mogens Jensen, Povl Mogensen, Niels Lende, Niels Hee, Peder Ubbesen, Troels Feen, Jens Pape, Arnest Enersen, Lave Galt, Esbern Ovesen, Thomas Rud, Stig Pedersen, Peder Bank, Jon Øttesen, Uffe Jonsen, Peder Vilhelmsen, Peder Baad, Peder Snubbe, Jakob Olufsen, Niels Olufsen, Bo Jonsen, Oluf Aagesen, Niels Blæsinge, Peder

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Niper, Jens Kjeldsen, Mogens Raa, Peder Herlugsen, Esbern Mogensen, Tyge Stire, Oluf Flemming, Niels Herlugsen, Jens Pedersen af Aaby, Bjørn Mogensen, Erik Skjalmsen, Niels Skjalmsen, Stenbille Unesen, Peder Brodersen, Niels Fed, Tord Gyding, Aastred Kjeldsen, Peder Nielsen af Stehag, Jens Bunkeflo, Aage Tordsen og hans Broder Niels Pedersen, Aage Ravn, Jens Most, Henrik Lang, Peder Palnesen, Niels Rød, Erik Nielsen, Niels Pedersen af Anderup, Peder Nielsen af Sulkendrup, Agge Tulesen, Kalle Mund. Jens Nielsen af Sø(de)rup, Niels Andersen, Tyge Vindsen, Jens Ingvarsen, Jens Aastredsen, Jens Madsen, Aastred Tygesen, Oluf Svendsen, Niels Tagesen, Jens Madsen, Jakob Søling, Unker Lang, Niels Koll, Niels Uffesen, Tue Ovesen, Jens Saksesen, Jens Barn, Asser Jonsen, Niels Skene, Peder Lang, Niels Ring, Jens Ovesen Steeg, Niels Bugge og Niels Ræv fra Danmark, fremdeles fra Venden vor fornævnte Slægtning Herr Nicolaus af Rostock og nedenfornævnte Vasaller, nemlig Herrerne Johan Moltke, Konrad Moltke, Frederik Babbe, Benedikt af Rodenbeck, Mathias Axekow, Valdemar Moltke, Arnold Levetzow, Konrad Preen, Henrik Wolf, Albert Wolf, Johan Scheel, Frederik Moltke, Gerhard af Oldendorf, Gerhard af Schnakenburg, Bertold af Schnakenburg, Otto af York, Georg Hoge, Johan Kriit og Folrad Schmeker. Med Haandslag og sammenlagte Hænder har vi lovet dette: hvis vi skulde svigte ved nogen af de fornævnte Betalingsterminer, saa skal vi, vor Broder, Junker Valdemar, og vore fornævnte sjællandske Vasaller inddrage i Byen Næstved, de skaanske i Staden Lund, de fynske i Staden Odense, de jyske i Staden Ribe og Viborg og de tyske i Staden Rostock, og ikke gaa ud derfra, førend hele fornævnte Sum er betalt. Men vor Broder Junker Kristoffer skal have Frihed til under fornævnte Betingelser at inddrage i Staden Lund eller i Staden Næstved. Men dersom vi maaske skulde have det nødigt, at vor Kammermester Knud gaar ud (af Indlageret)[3]) for at virke i vor Tjeneste, skal en Ridder i hans Sted i Mellemtiden inddrage i Næstved under samme ovennævnte Betingelser. Men saa ofte det maatte blive nødvendigt til Landets Forsvar paa Grund af Krig, som truer os og vort Rige udefra, kan og skal vi, vore Brødre og alle vore andre ovennævnte Medforlovere frit gaa ud (af Indlageret)[3]), indtil de ved Forhandlinger eller paa anden Maade har standset Krigsulykken baade for os og Riget; efter at den er standset, skal vi og alle vore ovennævnte Forlovere atter gaa (i Indlager)[3]), som ovenfor udtalt. Til Vidnesbyrd herom er vort, vore fornævnte Brødres og Herr Nicolaus af Rostocks, vor fornævnte Slægt-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

nings, Segl hængt under dette Brev. Givet i Odense i det Herrens Aar 1302 Tirsdagen før Pave og Martyr Clemens' Dag i vor Nærværelse.

1) 8. September 1303. — 2) herved blev Løftegiverne forpligtede en for alle og alle for en. — 3) et hertil svarende Ord findes ikke i den latinske Tekst, der blot har *exeat, exire, intrabimus*. Indlager var en senere Tids Betegnelse for det i Brevet omtalte Forhold, at en Kreditor betingede sig, at Skyldneren, naar han ikke betalte i rette Tid, skulde tage Ophold et bestemt Sted, som han ikke maatte forlade, før Betaling fandt Sted, altsaa en Slags Gældsfængsel.

223 [Efter 1302. 20. November].

Henrik, Herre af Meklenborg, vidimerer Kong Erik 6. Menveds Brev af 1302 20. November (Nr. 222).

Original i Rostock.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, som ser dette Brev (o.s.v. = *Nr. 222*)[1]). Henrik, af Guds Naade Herre af Meklenborg, gør vitterligt for alle, som ser dette Brev, at vi har set Eriks, de Danskes og Venders berømmelige Konges aabne Brev, ufordærvet, uskrabet, ustunget og ubeskadiget i enhver Henseende, af denne fulde Ordlyd, hvilket vi ved nærværende erklærer.

1) Bemærk, at Vidimationsformlen staar efter det vidimerede Brev.

224 1302. 2. December.

Niels Andersen testamenterer sit Gods i Trige, Mejlby og Skaarup til Ømkloster.

Øm Klosters Inventarium.

Niels Andersens Testamente paa alt hans rørlige og urørlige Gods i Trige, Mejlby og Skaarup til Ømkloster. Givet Søndagen i Advent 1302.

1302. 20. December se 1301. 21. December.

225 1302. 24. December(?). Rathenow (el. Ratkau).

Markgreverne Otto 4. og Konrad 1. af Brandenborg lover at overholde det Forlig, som Kong Erik 6. Menved og Grev Henrik af Schwerin har bragt i Stand mellem dem og Nicolaus af Werle.

Udtog hos Hvitfeld.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Aar 1302 har Markgreverne Otto og Konrad udstedt et Brev til Kong Erik, deres Morbroder eller Onkel[1]), om, at de ubrydeligt vil overholde det Forlig, som Kong Erik og Herr Henrik af Meklenborg har sluttet med dem paa Herr Nicolaus af Werles Vegne. Det samme skal Kong Erik og han gøre over for dem. Al Aarsag til Krig skal være ophævet. Hvad Uenighed som kan opstaa efter denne Dag mellem dem og Nicolaus, har de inden næste Pinsedag[2]) indgivet til Kong Eriks Afgørelse i Mindelighed eller efter Dom. Hvad han gør, derved skal det blive. Paa hvilke Punkter forrige Forlig ikke findes fuldbyrdet, skal de opfyldes. Forhandlet i Rathenow (Ratkau?) Mandagen før (Herrens) Fødselsdag[3]).

1) skal være: Søstersøn eller Nevø. — 2) i Brevet staar 'inden dette oc pintzdag'. — 3) Medens det af Hvitfeld angivne Aarstal (1302) stemmer overens med en Registratur af Stephanius og saaledes synes at være hævet over enhver Tvivl, er Dagsangivelsen hos Hvitfeld mere usikker, idet han ikke angiver, om han daterer efter 'Herrens' eller 'Jomfru Marias' Fødselsdag. Denne sidste falder imidlertid d. 3. September, hvorved Brevet vilde komme til at gaa forud for Markgrevernes Brev af 1302 6. September, ved hvilket de indankede deres Strid med Nicolaus af Werle for Kong Erik (jf. Nr. 214). Endvidere siges i Brevet, at der eventuelt skal finde nye Forhandlinger Sted inden næste Pinse og saadanne Forhandlinger har øjensynligt fundet Sted i 1303 (jf. Ellen Jørgensen, Annales Danici 154: i Aaret 1303 kom Kongen til Rostock o. s. v.). Det er derfor sandsynligt, at det manglende Ord i Hvitfelds Dagsangivelse er (Herrens). Det er ogsaa rimeligere at tale om en Frist til Pinse, naar Brevet er udstedt i Julen 1302, end naar det er udstedt i Eftersommeren 1302.

1302. 27. December. Oslo. 226

Fyrst Vizlav 2. af Rügens Testamente.

Afskrift i Stettin.

I Jesu Kristi Navn Amen. I det Herrens Aar 1302 paa Dagen for den hellige Apostel og Evangelist Johannes har jeg Vizlav den ældre, Rygboernes Fyrste, skønt træt paa Legeme saa dog karsk paa Sjælen, med Jesu Kristi Naade opsat mit Testamente i Staden Oslo paa denne Maade i Nærværelse af nedennævnte Vidner . . . Fremdeles af Landsbyen Sæby paa Sjælland med alle sine Tilliggender, som er pantsat til mig af Junker Kristoffer for 600 Mark Sølv i kølnsk Vægt, giver og testamenterer jeg til Sankt Hans Hospital i Antvorskov 200 Mark Sølv i samme Vægt af de fornævnte 600 Mark, og skal samme Landsby Sæby være pantsat til nævnte Hospital, indtil omtalte 200 Mark helt er ydet til omtalte Hospital; og naar de omtalte 200 Mark er ydet til samme Hospital fra nævnte Junkers Side, kvitterer jeg fuldstændigt og uindskrænket nævnte Junker Kristoffer for de resterende

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

400 Mark Sølv paa mine egne og mine Arvingers Vegne ... Ydermere indsætter jeg til Hjælp som overordnede Eksekutorer for alt det fornævnte min elskede Søn i Kristus Herr Haakon, Norges berømmelige Konge, Herr Erik, Hertug af Sverige og Herrerne Valdemar, Hertug af Jylland, og Erik, Herre af Langeland, mine kære Nevøer ... Forhandlet og givet Aar, Sted og Dag som ovenfor anført i Nærværelse af oftnævnte Kong Haakon og Fru Eufemia, Norges Dronning, Herr Erik, Sveriges Hertug, og Jakob, Greve af Halland, Herr Arnbjørn Sigstenson, nævnte Hertugs Drost, Herr Aage, nævnte Konges Kansler, og Herr Lambert Pralenberg, min Kapellan og Sekretær, sammen med hvis Segl mit Segl er hængt under dette Brev. Tilstede var ligeledes andre gejstlige og troværdige verdslige som Vidner.

227 1302. 28. December. Roskilde.

Oluf, udvalgt Biskop af Roskilde, eftergiver alle dem, der yder Bidrag til den nye Klosterbygning, som St. Claras Kloster i Roskilde agter at opføre, efter at Klosteret er blevet ødelagt ved Ildsvaade, 40 Dage af den dem paalagte Kirkebod.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Magister Oluf, ved Guds Miskundhed bekræftet som udvalgt Biskop ved Kirken i Roskilde, til alle, som faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

Efterdi vi alle, som Apostelen siger[1]), skal staa for Kristi Domstol for at faa igen, hvad der ved Legemet er gjort efter det, som vi har øvet, enten godt eller ondt, bør vi forekomme Høstens yderste Dag, ved barmhjertige Gerninger og med Evigheden for Øje paa Jorden her saa, hvad vi med Guds Hjælp kan høste med mangefold Frugt i Himlene. Thi det er vort faste Haab og vor sikre Tro, at den, der saar lidet, ogsaa vil høste lidet, men at den, der saar i Velsignelse, ogsaa af Velsignelse vil høste det evige Liv. Da nu det Kloster, der tilhører vore elskede Døtre i Herren, Søstrene af den hellige Claras Orden, i vort Stift, for nylig ved en Ildebrand har lidt svære Tab[2]), og deres egne Midler ikke er tilstrækkelige til at fuldføre den Klosterbygning af Sten, som de nylig har paabegyndt, retter vi Bøn og Opfordring til Eder alle med Herren, idet vi paalægger Eder til Eders Synders Forladelse, at I af det Gods, Gud har tilstaaet Eder, yder samme Kloster fromme Almisser og Eders Kærligheds velkomne Støtte, for at

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ved Eders Bistand det nævnte Kloster kan bringes paa Fode, og I gennem disse og andre gode Gerninger, som I øver paa Herrens Tilskyndelse, kan gaa ind til den evige Saligheds Glæder. I Tillid til Gud den almægtiges Barmhjærtighed og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Myndighed, eftergiver vi alle dem, der føler sand Anger og bekender deres Synder, og som rækker dem en hjælpende Haand, barmhjærtigt fyrretyve Dage af den Bod, der maatte være paalagt dem. Givet i Roskilde Aar 1302 efter Kristi Fødsel paa de uskyldige Børns Dag.

1) Rom. 14, 10 og 2 Kor. 5, 10. — 2) jf. Nr. 201. 221.

1302. 228

Patronsretten til Havetofte Kirke bevises at tilkomme Domkapitlet i Slesvig.

Omtale hos Paul Cypræus.

I Aar 1302 var der Uenighed og Strid om Havetofte Kirke og langt om længe blev det bevist, at dens Kollats var hos Kapitlet.

1302. 229

Sakse Nannesen stadfæster som Landsdommer Sjællands Landstings Dom i Sagen mellem Svend Margretesen og St. Claras Kloster i Roskilde om Ejendomsretten til Jorderne i Daastrup, som tilkendes Klosteret.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Sakse Nannesen, stedfortrædende Landsdommer[1]) paa Sjælland, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

I skal vide, at i det Herrens Aar 1302 en vis Svend Margretesen gentagne Gange og utilbørligt har besværet de fromme Søstre af St. Claras Orden i Roskilde angaaende visse Jorder beliggende i Daastrup; Bent Esbernsen, Kongens Foged i Roskilde, har ifølge samme min Herre Konges Befaling og med fælles Samtykke af de nævnte Søstres Kapitel som Forsvarer for (Søstrenes) Gods og undergivne paa Ramsøherreds Ting ofte budt Lov for de ovennævnte Jorder[2]) efter den Retsregel, som kaldes Lovhævd[3]), da nævnte Søstre igennem mange Aar har haft de nævnte Jorder i rolig og uanfægtet Besiddelse; ydermere har nævnte Svend Margretesen paa Ramsø-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

herreds Ting nægtet at modtage Loven af ovennævnte Bent for de nævnte Jorder og appelleret[4]) til Sjællands Landsting, idet gode Mænd fra samme Herred medfulgte denne Appel[5]) med begges, ovennævnte Bents og Svends, Samtykke; ydermere har Bent, da de samme indfandt sig paa Landstinget, over for nævnte Svend tilbudt Lov og fæstet den[6]), og jeg har berammet en Dag for ovennævnte Bent, for at han samme Dag paa fornævnte Jorders Brofjæl skulde værge nævnte Jorder ved to lovfaste Mænds[7]) Vidnesbyrd og 12 Mænds Ed[8]), idet jeg som (Tinghøringer)[9]) udpegede følgende gode Mænd, nemlig Morten Troelsen, Esbern Jonsen, Mikkel Jensen og Knud Pedersen, som, da de paany indfandt sig ved det næste sjællandske Landsting, har bevidnet, at nævnte Bent har værget nævnte Jorder efter Landets Love[10]); derpaa har gode Mænd fra alle fire Tingbænke[11]) rejst sig og tildømt nævnte Søstre de oftnævnte Jorder at besidde evindelig, og jeg har rejst mig og dømt disses Domme at være urokkelige og uomstødelige i Fremtiden paa min Herre Kongens Vegne[12]), og saaledes som Landsdelens Love kræver det. Til Vidnesbyrd herom er mit Segl hængt under dette Brev tilligemed de ovenfor nævnte gode Mænds Segl, som har været til Stede ved denne Sag. Forhandlet ovennævnte Aar.

1) en kongelig Embedsmand, som ved denne Tid knyttedes til Landstinget og hurtigt blev dets Formand. Dette er første Gang, at en saadan Embedsmand omtales under dette Navn. — 2) d. v. s. tilbudt at føre lovbestemt Bevis for Søstrenes Ret til Jorderne. — 3) tre Aars uanfægtet Besiddelse, der gav Besidderen Ret til at føre Bevis i Sagen. — 4) egentlig Appel med det Formaal at faa en underordnet Domstols Dom prøvet ved højere Ret var paa denne Tid endnu ukendt i den verdslige danske Ret, men den, der sagsøgtes ved en underordnet Ret, kunde uden at afvente Dom skyde sig ind for en højere Ret; det er det, der her sker. — 5) der blev udmeldt Mænd af Herredstinget, som skulde følge med til Landstinget for der at aflægge Vidnesbyrd om, hvad der tidligere var passeret i Sagen paa Herredstinget. — 6) ved Haandslag lovet at præstere Beviset. — 7) d. v. s. Mænd, der opfyldte de i Loven fastsatte Betingelser for at stedes til Ed. — 8) dette var paa Sjælland en hyppigt forekommende Form for Bevis. Parten lod først to Vidner, vistnok uden Edsaflæggelse, bekræfte den af ham nedlagte Paastand eller et for deres Begrundelse væsentligt Faktum, og besvor bagefter selv Paastanden, støttet af 11 Mededsmænd, deriblandt vistnok Vidnerne. — 9) Ordet findes ikke i Teksten, der blot har 'udnævnte Mænd'. Tinghøringer var Mænd, der udmeldtes af et Ting for at overvære en Akt, der foregik uden for Tinget, for bagefter at aflægge Vidnesbyrd paa Tinget om det passerede. — 10) d. v. s. præsteret det lovede Bevis. — 11) fire Planker eller Bjælker, der paa Tingstedet var anbragte i en Firkant, hvilende paa nogle større Sten. Paa dem sad de mere anselige Tingmænd, medens Parterne optraadte paa Pladsen imellem dem. De kaldes ogsaa ofte for de fire Stokke. — 12) det ses heraf, at Landsdommeren paa denne Tid endnu til en vis Grad opfattedes som staaende uden for Landstinget; først dømmer Tingmændene og bagefter stadfæster Landsdommeren Dommen paa Kongens Vegne.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1302. 230

Anders Gagge giver Asser Jonsen Fuldmagt til at tilskøde St. Peders Kloster i Næstved Godset i Abbenæs og Gavnø.

Næstved Klosters Registratur.

Anders Gagge gav Fuldmagt til og beskikkede ovennævnte[1]) Asser til at overgive og skøde os sit Gods i Abbenæs og Gavnø.

1) jfr. Nr. 137.

1302. 231

Anders Gagge overdrager sit Gods i Gavnø og Abbenæs til St. Peders Kloster i Næstved.

Næstved Klosters Registratur.

Andreas Gagge overdrog af Kærlighed alt sit Gods i Gavnø og Abbenæs til Klostret.

1302. 232

Adam Bosen, Kannik i Roskilde, skøder Jordegods i Spjellerup til St. Peders Kloster i Næstved.

Næstved Klosters Registratur.

Adam Bosen, Kannik i Roskilde, gav og overdrog os ved Skødning alt sit Gods i Spjellerup. 1302.

1302. 233

Henrik, Præst ved St. Hans Kirke i Vindebo, skøder en Gaard sammesteds til St. Claras Kloster i Roskilde.

Roskilde Clara Klosters Registratur.

Om Gaarden i Vindebo skødet af Herr Henrik, Præst ved St. Hans sammesteds, til Søstrene i St. Clara Kloster. 1302.

1302. 234

Godskalk Degn pantsætter Gods i Odsherred.

Roskildegaards Registratur.

Godskalk Degn har pantsat Tyge Karlsen noget af sit Gods i Odsherred, som Bispen siden indløste. Givet 1302.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

235 [1302—1304][1]). Pinsedag. Salzwedel.

Herman, Markgreve af Brandenborg, opfordrer Staden Lübeck til at sende befuldmægtigede til Forhandlingerne i Friedrichsdorp og udtaler som sin Formening, at Kong Erik 6. Menved af Danmark ikke vil støtte sin Broder Kristoffers Planer mod Lübeck.

Original i Lübeck.

Herman, af Guds Naade Markgreve af Brandenborg og Lausitz og Herre af Henneberg, til de vise og gode Mænd, Raadmændene og alle Borgere i Lübeck.

Vi beder Eder alle indstændigt om at sende nogle af Eders Folk med Fuldmagt til den fastsatte Dagtingning[2]) i Friedrichsdorp, nemlig til Torsdagen efter førstkommende Trinitatis Søndag, thi det gavner Eder i højeste Grad. Men med Hensyn til det, som I har skrevet til os om Kristoffer, at han skulde arbejde paa at tilføje Eder Skade, skal I vide, at vi og vor Onkel Otto, Markgreven, har sendt en Udsending til Danmarks Rige, og alt, hvad vi maatte faa at vide gennem denne Udsending, vil vi meddele Eder. Vi tror dog, at I ikke behøver at frygte for selve Kongen af Danmark, især da Kongen vides at være i Uoverensstemmelse med sin Broder og hade ham; Eders Velfærd vil vi i hvert Fald overalt, hvor vi kan, saa paalideligt som muligt, holde os for Øje. Givet i Salzwedel Pinsedag.

1) Brevet mangler Aarsangivelse, men eftersom Markgreve Herman havde faaet overdraget Fogediet over Lübeck 1301 3. December af den romerske Kong Albrecht (jf. Lüb. UB II Nr. 146), og da den i Brevet omtalte Markgreve Otto 6. af Brandenborg døde 1304 (jf. Lüb. UB II 152), maa det være udstedt i Aarene 1302-1304. — 2) Forhandlingsmøde.

236 1302—1310.

Ærkebiskop Isarn af Lund vidimerer Kong Valdemar 2.s Breve af 1240 15. September og 14. Juli og Kong Erik 4. Plovpennings Brev af 1249 8. April om disse Kongers Gave til Reval Bispestol.

Afskrift i Dorpat.

Isarn, af Guds Naade Ærkebiskop af Lund og Sveriges Primas, og hele Kapitlet ved samme Kirke til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

I skal vide, at vi har set og omhyggeligt prøvet ægte Breve, uskrabede, ustungne og ubeskadigede i enhver Henseende, med ægte Segl, udstedt af

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

de berømmelige Fyrster Danmarks Konger, Valdemar og Erik, af Indhold som følger: Valdemar, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge (o. s. v. = *Dipl. AM I 131 Nr. 86)*. Valdemar, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge (o. s. v. = *Dipl. AM I 131 Nr. 85)*. Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge (o. s. v. = *Bunge, Archiv 298)*.

1303. 18. Januar. Lund. 237

Den udvalgte Ærkebiskop Isarn af Lund vidimerer Cistercienserabbeden Vilhelms Brev til Ærkebiskop Absalon, indeholdende Pave Lucius 3.s Privilegium for Cistercienserne.

Original i det svenske Rigsarkiv.

Isarn, af Guds Miskundhed udvalgt til Ærkebiskop i Lund og Sveriges Primas, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi meddeler Eder alle og enhver med dette Brev, at den fromme Mand, Broder Bo kaldet Brand, Munk i Nydala Kloster af Cistercienserordenen i Linköping Stift i vor Nærværelse har fremvist og forelæst os et med Voksegl beseglet Brev, ufordærvet og ubeskadiget og uden enhver Lyde og Grund til Mistanke, af Indhold som følger: Broder Vilhelm, kaldet Abbed i Citeaux, til de ærværdige Fædre og Herrer Absalon, af Guds Naade Ærkebiskop i Lund og hans Lydbisper, Hilsen i dyb Ærbødighed (o. s. v. = *Dipl. Svec. I 681 Nr. 822)*. Efter at dette var bleven forevist og omhyggeligt prøvet, har vi paa Forbøn af fornævnte Bo ladet det afskrive Ord til andet uden at tilføje eller ændre noget og ladet det opsætte i denne offentlige Form. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Lund i det Herrens Aar 1303 den 18. Januar.

1303. 18. Januar. Lund. 238

Den udvalgte Ærkebiskop Isarn af Lund vidimerer Pave Innocens 4.s Bulle af 1250 28. Januar om Ciscerciensernes Frihed for Banlysninger fra kirkelige Prælaters Side.

Original i det svenske Rigsarkiv.

Isarn, af Guds Miskundhed udvalgt til Ærkebiskop af Lund og Sveriges Primas, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi meddeler Eder alle og enhver med dette Brev, at den fromme Mand, Broder Bo kaldet Brand, Munk i Nydala Kloster af Cistercienserordenen i

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Linköping Stift i vor Nærværelse har fremvist og forelæst os et Pavebrev, beseglet med ægte Blysegl i Silkesnor, ufordærvet og ubeskadiget og uden enhver Lyde og Grund til Mistanke, af Indhold som følger: Innocens, Biskop, Guds Tjeneres Tjener, hilser sine elskede Sønner, Ciscerciensernes Abbed og alle hans Medabbeder og Konventer af Cistercienserordenen med den apostoliske Velsignelse. Da der af os (o. s. v. = *Bull. Dan. 338 Nr. 453)*. Efter at dette var blevet forevist og omhyggeligt prøvet, har vi paa Forbøn af fornævnte Bo ladet det afskrive Ord til andet uden at tilføje eller ændre noget og ladet det opsætte i denne offentlige Form. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Lund i det Herrens Aar 1303 den 18. Januar.

239 1303. 2. Februar. Lübeck.

Dominikanerne og Franciskanerne i Lübeck vidimerer Kong Erik 5. Glippings Brev af 1268 5. Juli.

Original i Lübeck.

Prioren og det menige Konvent for Dominikanerordenen i Staden Lübeck og Guardianen og de øvrige Brødre af Franciskanerordenen i samme Stad til alle, hvem dette Brev maatte komme for Øre, Hilsen i Ham, som er alles sande Frelser.

Vi erklærer med dette Brev for Eder alle, at vi har set et ufordærvet, uskrabet, ustunget og i enhver Henseende ubeskadiget Privilegium, beseglet med de Danskes og Venders høje Konges Eriks kongelige Segl, Ord til andet, saaledes som det nedenfor anføres: Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge (o. s. v. = *DRB II 2 Nr. 113)*. Derfor har vi til yderligere Bekræftelse overfor Eder med vor Bistand ladet det nedskrive og besegle med vore Segl. Givet i Lübeck paa selve den glorrige Jomfru Marias, Guds Moders, Renselsesdag under det Herrens Naadsens Aar 1303.

240 1303. 12. Februar. Esrom.

Peder, forhenværende Gælker i Skaane, overdrager Jordegods til Esrom Kloster.

Afskrift (Esrombogen).

Peder, Søn af Jens Erlandsen og forhenværende Gælker i Skaane, til alle troende i Kristus, som faar dette Brev at se, Hilsen med alles Frelser.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Da den højeste Mildhed ikke omsonst har draget Omsorg for, at stedsevarende og evige Ting kan erhverves gennem disse timelige og forgængelige Ting, derfor overdrager, afstaar, skøder og hjemler jeg med dette Brev, idet jeg er ivrigt betænkt paa at sørge for min Sjæl, min Gaard i Osebirke med Ager og Eng, Skov og Græsgang, Sø og øvrige Tilbehør, løst og fast, til Klostret i Esrom at besidde evindelig. For at der ikke i Fremtiden skal kunne opstaa nogen Grund til Modsigelse mod Klostret gennem mig, mine Arvinger eller en hvilkensomhelst anden, har jeg overgivet Klosteret dette Brev og til større Sikkerhed beseglet det med mit Segl. Givet i Esrom i det Herrens Aar 1303 den 12. Februar.

1303. 18. Februar. 241

Bispen af Roskilde har lovet at betale Servispenge til Kurien (Notits i de pavelige Regnskabsbøger).

Original i Vatikanets Arkiv.

Samme Dag har Bispen af Roskilde i Danmark lovet 1000 Guldfloriner i Servitium[1]) til den Herre Pave og til de 18 Kardinalers Kollegium og 5 af de gængse Servitier til deres Tjenerskab, at ydes inden Forløbet af de nærmeste 15 Dage.

1) jf. DRB II 4 Nr. 305 Note 2 og 3.

1303. 20. Februar. Aarhus. 242

Biskop Jens 1. af Aarhus henlægger med Sognebeboernes Samtykke Vellev Kirke, hvortil Aarhusbispen har Patronatsret, til Skolemesterembedet i Aarhus.

Afskrift (Aarhusbogen).

Jens, af Guds Naade Biskop i Aarhus, til alle, som faar dette Brev at se, Hilsen med den Herre Jesus Kristus.

Forholdenes naturlige Orden har anordnet og Fornuftens forbilledlige Dom fastsat, at Belønning skal svare til Fortjeneste og den større Løn til den mere omfattende Møje. Da vi har indset, at Skolemesterembedet ved vor Kirke, som kræver stor Omhu og Møje, er saa nødtørftigt stillet med Hensyn til Indtægter og Oppebørsler, at de ikke yder et sømmeligt Underhold, til at den Person, som beklæder nævnte Embede, kan yde et nyttigt Arbejde, henlægger vi, efter at have indhentet vort Kapitels og andre kyn-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

dige Mænds Raad, Kirken i Vellev, over hvilken Bisperne i Aarhus har den fulde Patronatsret med Hensyn til alle dens Rettigheder og Besiddelser, til omtalte Embede, efter at have indhentet Sognefolkenes Samtykke[1]), dog med saa Skel, at der i fornævnte Kirke med Sognefolkenes Samtykke indsættes en evig Vikar[2]), som skal have Sjælesorgen. Det er vor Vilje og Anordning, at han for sin Møje skal have en tilstrækkelig Løn af fornævnte Kirkes Indtægter efter vor og vore Efterfølgeres Skøn. Til Vidnesbyrd herom er vort og Kapitlets Segl hængt under dette Brev. Givet i Aarhus i det Herrens Aar 1303 første Dag i Fasten.

1) jf. om det ejendommelige Forhold, at Bispen siges at have Patronatsret, medens Menigheden skal samtykke i Ansættelse af Præsten, Hal Koch, Danmarks Kirke i den begyndende Højmiddelalder II 55. — 2) d. v. s. en Vikar, hvis Stilling var et fast Embede.

243 1303. 14. Marts. Lund.

Anders, Provst i Lund, skænker alt sit Gods til Oprettelse af et Alter ved Domkirken i Lund.

Original i det svenske Rigsarkiv.

I Faderens, Sønnens og den Helligaands Navn Amen. Det skal være vitterligt for alle, der ser dette Brev, at jeg Anders, Provst i Lund, til Forøgelse af Gudstjenesten i St. Laurentius' Kirke i Lund og til Opførelse af et Alter til Ære for Gud den almægtige og for hans Moder den højhellige Jomfru Maria og for den hellige Apostel Andreas og til Frelse for min Sjæl og for min Faders, min Moders, min Broders, mine Slægtninges og mine Venners Sjæle, efter lang, forudgaaende Overvejelse og omhyggelig Eftertanke paa de efternævnte Vilkaar giver og overdrager alt mit Gods, løst og fast, nemlig: 4 Gaarde, som jeg ejer i Köpinge, en Gaard i Kyrkoköpinge, en Gaard i Skivarp, og en Gaard i Stävie i Skyttsherred; fremdeles i Lund i den hellige Apostel Andreas' Sogn 2 Boder, som jeg har fra Mogens Svendsen kaldet Gagge, og en Gaard sammesteds i St. Jakobs Sogn, i hvilken det nævnte Alters Vikar skal have Bolig, for at den Præst, der til enhver Tid forestaar det fornævnte Alter i nævnte Kirke, af Indtægterne fra disse Gaarde kan faa passende Underhold og være istand til paa fyldestgørende Maade at bestride de ham paaliggende Hverv. Først og fremmest vil jeg altsaa, at Retten til at foreslaa[1]) den Præst, der skal være Vikar ved det nævnte Alter, for bestandig skal være

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

helt og udelt hos den, der til enhver Tid er Domprovst[2]) ved den føromtalte Kirke, og samme Provst skal stadig og ubegrænset have Forsvaret[3]) for samme Alters Gods. Og den, der er indsat som Præst ved det nævnte Alter, skal under Domprovsten have fuld og fri Bestemmelsesret over det Gods, der er samme Alter tillagt, dog saaledes, at de ikke fuldstændigt afhænder eller bortmageskifter noget af det faste Gods, Bygningerne eller Virningen[4]), uden at Ærkebispen i Lund eller hans Efterfølgere har billiget det. Og denne Præst skal, under Iagttagelse af den skyldige Anstand, holde Messe ved det nævnte Alter hver Dag, nemlig: hver Søndag for den hellige Treenighed, undtagen Jul, Paaske, Pinse og Festdagene for den hellige Jomfru Maria, alle Helgener, alle Apostle, de fire hellige Kirkefædre Gregor, Ambrosius, Augustin, Hieronymus og den hellige Martyr Laurentius; og hver Mandag, Onsdag og Fredag for de afdøde, hver Tirsdag for den hellige Apostel Andreas, hver Torsdag for St. Laurentius og hver Lørdag for den hellige Jomfru Maria under Forudsætning af, at der ved alle Messer skiftevis sker Omtale af den hellige Nicolaus og de hellige Jomfruer Maria Magdalene og Katerina og Margrete. Fremdeles hvergang han i en Uge har undladt at holde nævnte Messer, maa han ikke undlade at holde dem selv eller ved en anden eller ved andre i den nærmestfølgende eller de nærmestfølgende Uger. Og hvis han paa Grund af Sygdom eller af en anden gyldig Grund har haft Forfald, skal han i Mellemtiden sætte en anden i sit Sted. Og den til samme Alter udsete Præst skal have Plads i det nordre Kor mellem Kannikerne og Vikarerne, ligesom Vikaren for den hellige Jomfru Marias Alter sammesteds har det i det sydlige Kor, han bør betræde Koret standsmæssigt med Kordragt[5]) under Kutten paa Kannikevis, og han bør være til Stede i Koret ved alle Aarets Højtider uden dog paa nogen Maade at være forpligtet til at sige Messen dèr. Han skal ogsaa have et bestemt Tidspunkt hver Dag til Messens Begyndelse, dog under Forbehold af Kapitlets Ret, saa at han, naar Messen ved den hellige Jomfrus Alter er forbi, kan begynde sin Messe. Angaaende de aarlige Frugter og Indtægter, der er tillagt samme Alter, har jeg truffet den Bestemmelse, at der af dem hvert Aar skal fradrages 5 Mark Penge til Offer og Uddeling af Almisse; de fordeles nøje og bestemt paa følgende Maade: paa Aarsdagen for min Død gives udaf $2^1/_2$ Mark Kannikerne, som har været til Stede ved Vigilier og Messe, 1 Mark Penge, hver Vikar, der har været til Stede ved nævnte Vigilier og Messe, faar 5 Penninge, i Offer gives $^1/_2$ Mark, til Dominikanerne gives der samme Dag til Fisk

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

en Øre Penge og lige saa meget til Franciskanerne. Hvis der er noget tilovers, gives det til fattige Skolarer[6]). For de tiloversblevne 2½ Mark har jeg bestemt, at der hvert Aar paa den første Dag efter min Dødsdag, med mindre den falder paa en Søndag eller en anden Festdag, i hvilket Tilfælde den udsættes til den nærmestfølgende Søgnedag, med Vigilier og Messe skal holdes Aartid højtideligt ved Højaltret i Koret for min Fader, min Moder, min Broder, mine Slægtninge og mine Venner, og hvad angaar alle Fordelinger, er det min Vilje, at der skal disponeres som allerede omtalt i Forbindelse med min egen Aartid. Af de ovenfor omtalte Indtægter, der er tillagt nævnte Alter, har jeg bestemt hvert Aar at lade en Ørtug Turnoser eller fire Ørtug Sterling henlægge i Sakristiet til Reparation af Bøger, Klæder og Udstyr paa det omtalte Alter efter samme Domprovsts og Kapitlets Afgørelse og Skøn. Men hvis fornævnte Præst har været ligegyldig med at besøge Koret eller med at læse Messe ved selve Altret eller har undladt eller forsømt at administrere Frugterne af fornævnte Gods, som det er foreskrevet, anmoder jeg den, der til enhver Tid er eller maatte være den højærværdige Ærkebiskop i Lund, om at irettesætte ham og straffe ham, og — hvis han er uforbederlig — at afsætte ham fra Altertjenesten. For at det ikke skal være muligt for noget Menneske at anfægte denne min Overdragelse paa nogen Maade, overdrager jeg som før fornævnte Besiddelser og giver Skøde derpaa, eller rettere, jeg fornyer min tidligere Overdragelse og Tilskødning, og i Stedet for den Vikar, der skal indsættes ved nævnte Alter paa kanonisk Vis, sætter jeg fra nu af Kapitlet i retmæssig, evigtvarende legemlig Besiddelse af fornævnte Gods, dog saaledes, at Frugterne staar til min Raadighed, saalænge jeg lever[7]). Til Vidnesbyrd om dette er mit Segl sat under nærværende Brev. Givet i Lund Torsdag den 14de Marts i det Herrens Aar 1303.

1) selve Beskikkelsen skete ved Biskoppen. — 2) saaledes gengives den latinske Teksts *summus prepositus*, jf. Brev af 1174 25. Februar (Cod. Esr. 96 Nr. 89). Domprovsten kaldes andensteds — til Forskel fra Provsterne ude i Landdistrikterne — prepositus maior. — 3) den, der havde Forsvaret for Gods, skulde navnlig repræsentere og værge det under Retssager, men havde i Regelen ogsaa visse Beføjelser med Hensyn til Bestyrelsen af det. — 4) jf. DRB II 1 Nr. 333 Note 2. — 5) gengiver Latinens *superpellicium*, hvorved forstaas en lang, hvid Overklædning af linned Tøj, ofte med meget vide Ærmer; denne liturgiske Klædning anvendtes under Tjenesten i Koret (jf. Josef Braun, Die liturgische Gewandung 1907). — 6) om disses Rolle ved Domkirkens Gudstjeneste, se J. O. Arhnung, Roskilde Domkapitels Historie I (1937) 394. — 7) det er dette Forbehold, der jo gør det umuligt straks at udnævne nogen Vikar, som medfører, at Kapitlet foreløbig maa indsættes i Besiddelsen af Godset.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1303. 15. Marts. Hjortholm. 244

Oluf, udvalgt Biskop af Roskilde, fornyer Biskop Jens 1. af Roskildes Forordning af 1292 25. Marts (= DRB II 4 Nr. 69) om, at alle Retshandeler, der afsluttes for Københavns Raad eller paa Bytinget, og alle Retssager skal indføres i Byens Bog.

Afskrift i Københavns Stadsarkiv.

Magister Oluf, med Guds Tilladelse udvalgt og bekræftet som Biskop af Kirken i Roskilde, til Fogden, Raadmændene og de øvrige Bymænd i København, Hilsen evindelig med Gud.

For at spærre Vejen for Menneskenes Ondskab, saa at ikke Retssager, som efter Loven er endte ved Dom, skulde genoptages til Skade for nogle, lod den ærværdige Fader, Herr Jens, vor Forgænger i det Herrens Aar 1292 paa Jomfru Maries Bebudelsesdag til bedste for Eders Borgerskab forordne, at alle Retssager, ligegyldigt af hvilke Retstilfælde, Stridigheder eller Overenskomster de maatte være opstaaede i denne Stad København, naar de er indbragte for og retmæssigt endte for Bytinget eller for Raadmændene, skulde indskrives i denne Bog til evindelig Ihukommelse, saa at ingen rænkefuldt skulde vove at modsige det, som findes skrevet i den. Men eftersom denne kloge Forordning efter nævnte ærværdige Faders Død er bleven overgivet til Glemslen, er det vort Ønske at forny den og derfor paalægger vi Eder strengt for Fremtiden at lade alle Skøder og lovlige Overenskomster, som bliver foretaget paa Eders Byting eller for Foged og Raadmænd, og alle retmæssigt afsluttede Retssager indskrive i denne Bog, idet I skal vide, at alt det, som ikke indskrives i denne Bog, anser vi som Følge heraf for ikke at gælde. Givet i Hjortholm i det Herrens Aar 1303 den 15. Marts.

1303. 17. Marts. Tjurholmen. 245

Kong Birger af Sverige og Kong Haakon 5. af Norge slutter Forbund.

Udtog hos Hvitfeld.

I Aaret 1303 paa den Søndag, da der synges 'Glæd dig Jerusalem' afsluttedes et Forbund paa Tjurholmen mellem Kong Birger af Sverige og Kong Haakon af Norge. Først at hele den Traktat, som er gjort og aftalt mellem begge Riger i Solberg, skal forblive urokket og fast. Hvis det gøres nødig, skal det ene Rige komme det andet til Hjælp paa dets Bekostning. Hvilken fremmed Stat som indtages, skulde holdes med fælles

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Omkostninger. Fordel og Skade skal gaa paa dem begge, saavel med Hensyn til Fanger som til Lande og Slotte, der erobres. Nærværende derved var hans Raad, Erik, Hertug i Sverige, og Valdemar, Hertug i Finland, Torkil Marsk, Bent Lagmand i Östergötland, Torben Ketilson, Albrecht Stigsson og Gudmar Månsson.

246 1303. 27. Marts. Lateranet.

Pave Bonifacius 8. meddeler Ærkebispen af Lund, at Diakonen Kjeld Pedersen fra Odense Stift, som opholder sig ved Kurien, har beklaget sig over, at han paa Rejsen til Rom er bleven fængslet og berøvet sine Ejendele af Kong Erik 6. Menveds Vasal, Morten Due, øjensynligt med Kongens Billigelse, og at Ærkebispen skal sørge for, at Kjeld Pedersen faar Oprejsning og Skadeserstatning, da Morten Due og hans medskyldige i modsat Fald skal banlyses.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor ærværdige Broder Ærkebiskop (Isarn) af Lund. Vor elskede Søn Diakonen Kjeld Pedersen fra Odense Stift, som er her til Stede, har for os fremsat en alvorlig Klage over følgende: da han for nogen Tid siden havde begivet sig paa Vej til det apostoliske Sæde af Fromhed og for at besørge nogle Forretninger, han havde der, og da han næsten var naaet til Danmarks Grænse, lod Morten, kaldet Due, Vasal hos vor elskede Søn i Kristus Erik, Danmarks høje Konge, i forbryderisk Forvovenhed efter først at have frataget samme Kjeld hans Heste, Bøger, Sølv, Penge, Klæder og andet Gods og andre Ejendele, han havde med sig, ham tage tilfange og sætte i Fængsel. Og skønt denne Morten efter at have hjemsøgt ham med mange Pinsler, Plager og Trængsler lod ham drage videre, nægtede han dog at tilbagegive Kjeld hans Heste, Bøger, Sølv, Penge, Klæder og de Ting og det Gods, han, som ovenfor anført, havde plyndret ham for. Og da nævnte Kjeld i den Anledning havde taget sin Tilflugt til Kongen, efter hvis Befaling Morten sagde, at han havde gjort det, lod Kongen sig ikke nøje dermed, men han tilføjede den skadelidte ny Skade ved at lade samme Kjelds hele rørlige Gods, som han havde i de Egne, beslaglægge, og han optraadte, ganske som han lystede, til Haan for Kirkens Frihed, til ikke ringe Tab og Tynge for samme Kjeld og tillige til Forargelse for mange. Derfor har nævnte Kjeld ydmygt ansøgt os om, at vi i denne Sag vilde tage os af ham og yde ham passende Hjælp. Da nu de, som drister sig til at udplyndre, tage tilfange og holde i Fangenskab gejstlige, som

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

er paa Vej til eller paa Hjemvejen fra dette Sæde, foruden den Dom, de kanoniske Bestemmelser[1]) har fældet over dem, der øver Vold mod de gejstlige og Kirkens Mænd, skal være ifaldne Banlysning og Ekskommunikation, som flere Gange hvert Aar paa bestemte Dage offentlig forkyndes af dette Sæde, paalægger vi Dig, vor Broder, ved denne apostoliske Skrivelse, at Du, hvis Du kan fastslaa ovennævnte Tilfangetagelse, Fængsling, Fangenskab, Udplyndring og Beslaglæggelse som en Kendsgerning, i vort Navn kraftigt skal formane Kongen, som vi tilskriver herom, og bevæge ham til i fuldt Omfang at tilbagegive denne Kjeld eller hans befuldmægtigede ovennævnte Heste, Bøger, Sølv, Penge, Klæder, Ejendele og andet Gods, som denne Morten saaledes har frataget ham, og dertil det ham tilhørende Gods, Kongen, som ovenfor anført, har beslaglagt, indenfor en vis Frist, som Du ansætter dertil, og ydermere give ham fuldstændig og behørig Oprejsning for de Overgreb, han har været udsat for. I modsat Fald skal Du efter Udløbet af denne Frist offentlig erklære denne Morten og alle andre, som med Vidende og Vilje har gjort sig skyldige i fornævnte Tilfangetagelse, Fængsling, Udplyndring, Beslaglæggelse og Fangenskab, for banlyste under Ringning med Kirkeklokkerne og tændte Lys paa alle Søn- og Festdage — ligesom Du skal lade andre offentlig erklære dem for banlyste paa alle Steder i Riget, hvor Du finder det passende — saa længe, indtil Morten og de andre fornævnte skyldige kan fortjene at opnaa Absolutionens Velgerning i denne Sag; tillige skal Du med Udelukkelse af Appel paa vore Vegne med Kirkens Straf tugte dem, der modsætter sig og er genstridige, om saadanne findes, uanset om nogen af dette Sæde har faaet bevilget, at de ikke kan belægges med Interdikt, Banlysning eller Afsættelse ved apostoliske Breve, som ikke fuldt, udtrykkeligt og Ord til andet omtaler denne Bevilling. Givet i Lateranet den 27. Marts i vort (Pontifikats) 9. Aar.

1) c. 29 C. XVII qu. 4, jf. DRB II 4 Nr. 178 Note 1.

1303. 31. Marts. Stralsund. 247

Fyrsterne Vizlav 3. og Sambor af Rügen forlener Gerwin Semlow, Borger i Stralsund, med Landsbyen Devin, som Hertug Valdemar af Slesvig og Erik, Herre af Langeland, har solgt denne.

Original i Stralsund.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

I Guds Navn Amen. Vizlav og Sambor, af Guds Naade Rygboernes Fyrster, til alle troende kristne, Hilsen evindelig med Gud.

Overenskomster og Handlinger, som Verden bestemmer, vilde paa Grund af Forglemmelse ofte blive misforstaaede, dersom de ikke blev skriftligt fastlagt. Derfor skal saavel nulevende som tilkommende, der ser dette Brev, vide, at vore højtelskede Onkler, Herr Valdemar, Jyllands Hertug, og Erik, Herre til Langeland — da de tilskyndet af en trykkende Gæld i vor Stad Stralsund ved Køb havde erhvervet en Landsby ved Navn Devin i vort Fyrstedømme med vor og vore Vasallers Godkendelse af den strenge Ridder, Herr Rudolf med Tilnavn Plötz, for at betale deres Gæld — solgte den altnævnte Landsby til vor elskede Borger i Stralsund Gerwin kaldet af Semlow, paa den Tid Borgmester, og efter først at have raadslaaet med os herom, saaledes som det sømmer sig, erhvervede samme Gerwin sig den for sig og sine Arvinger af vore fornævnte højbaarne Onkler ved Køb for en mellem dem fastsat Pengesum at besidde med uforgængelig Ret til evig Tid. Derfor har vi under Hensyntagen til vore oftnævnte Onklers omtalte Vanskeligheder, efter samme Hertugers, Herr Valdemars og Eriks, oprigtige Bønner med modent Raad af vore Raadgivere — efter dog at have modtaget en Sum Penge af nævnte Gerwin — for stedse forlenet og overdraget fornævnte Landsby Devin til samme Gerwin kaldet af Semlow og til hans sande og lovlige Arvinger . . . Givet og forhandlet Stralsund i det Herrens Aar 1303 Palmsøndag.

248 1303. 4. April. Nyborg.

Kong Erik 6. Menved stadfæster med Hoffets Samtykke alle Lundekirkens Privilegier og Friheder, giver Erstatning for den lidte Skade under Ærkebiskop Jens 2. Grands Fængsling og tilskøder til Dækning af Skadeserstatningen paa 10000 Mark Sølv Lundekirken Herrestadherred i Skaane, med Undtagelse af Byen Ystad, og Rønneherred paa Bornholm, som Kongen forpligter sig til at indløse fra Uffe Nielsens Arvinger.

Afskrift (Lundebogen).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, som faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for Eder alle og enhver ved dette Brev, at vi, efter at et almindeligt Hof var indkaldt og traadt sammen ved Nyborg med Prælater, Fyrster, Stormænd og andre Indbyggere i vort Rige angaaende

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Skadeserstatningen til den ærværdige Fader, Herr Isarn, af Guds Naade udvalgt til Ærkebiskop af Lund og Sveriges Primas, og til hans Kirke i Lund i Anledning af de Privilegier og det Gods, som blev frataget Lundekirken under den ærværdige Fader, Herr Jens', forhenværende Ærkebiskop af Lunds Fængsling, og i Anledning af alle de Friheder, som omtalte Kirke vides derefter at være berøvet af vore Folk, samt om de 10000 Mark rent Sølv i fast Gods, som vi vides ved apostolisk Autoritet at være bleven dømt til at betale samme Ærkebiskop og Kirke, og efter at vi har plejet hyppige og omhyggelige Forhandlinger med de velbyrdige Mænd Kristoffer og Valdemar, vore Brødre, og de andre fornævnte, med deres Raad og Samtykke ⟨1⟩ har gengivet den Herre Isarn og Lundekirken fornævnte Privilegier, idet vi lover, at hvis der kan findes nogle andre — hvad vi ikke tror — vil vi sørge for, at de gengives dem, og dem der er ødelagte, itugnavede, tilsmudsede eller paa nogen Maade beskadigede ved vor Skyld, vil vi — dersom der er nogle — forny efter deres Ønske. ⟨2⟩ Ydermere har vi gengivet dem de Friheder, som fornævnte Kirke og Ærkebiskop eller hans Forgængere har haft indtil nu, og som var i deres Besiddelse eller Kvasibesiddelse paa den Tid, da fornævnte Fængsling fandt Sted, og vi lover at overholde dem ubrydeligt, nemlig[1]) at nævnte Ærkebiskops og Lundekirkens Mænd[2]) eller ogsaa andre, som bor paa de ærkebiskoppelige Ejendomme, som i Almindelighed kaldes Skudgaarde[3]), og ligeledes Ærkebispens undergivne og de gejstlige i Lunde Stift og deres undergivne ikke skal svare for vort eller et andet verdsligt Ting — undtagen alene i Sager om Arvejord —, men skal svare for gejstlig Ret om alle andre Sager og bøde for dem dér; men hvis de er Anklagere, skal de følge den anklagedes Værneting. ⟨3⟩ Fremdeles at Kirkens og ovennævnte Ærkebiskops Mænd efter sammes Anordning frit kan føre og bringe deres eget Gods over nævnte Ærkebiskops Havne ud af nævnte Rige, medmindre der af os for Statens Skyld er udstedt almindeligt Forbud over hele Riget om, at ingen maa udføre eller eksportere Gods derfra. Men den, som nu er eller til enhver Tid maatte være Ærkebiskop, maa frit udføre og udbringe sit eget Gods — dog ikke forenet med noget fremmed — til alle Tider og over alle Steder i nævnte Rige uden at være hindret af noget Forbud, dog uden al Svig. ⟨4⟩ Fremdeles at Ærkebispens og Lundekirkens omtalte Mænd og undergivne skal være fri og undtagne for al ny kongelig Told og Færdselsafgift, som paalægges og er paalagt siden nævnte Fængsling, hvis der er nogen, og for alle Skatter, Fogedkrav og Oppebørsler, undtagen dem,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

der maatte blive paalagt af os og vore Efterfølgere efter de største og bedste Mænds Raad i vort Rige, naar Statens og Rigets Nytte og Tarv gør det tilraadeligt og i den Form og i de Tilfælde, hvor det er tilladt efter Lov, Sædvane eller deres Besiddelsers Natur. ⟨5⟩ Fremdeles at hvis Ærkebispens og Lundekirkens fornævnte Mænd, efter at Indbyggerne i Lunde Stift paa Landstinget er bleven udbudt i Leding til Rigets Forsvar, er genstridige og forser sig med Hensyn til ovenstaaende, skal Ærkebispen straffe og tvinge dem. Men hvis han maatte være forsømmelig heri eller eftergivende, eller hvis de gør dette paa hans Befaling, med hans Bifald eller Samtykke, skal de straffes af os, mod hvem de har forset sig, efter Landets Love. ⟨6⟩ Fremdeles at afdøde gejstliges Ejendele frit skal tilfalde deres lovlige Arvinger, hvis der er nogen, ellers Kirkerne eller Ærkebispen efter de kanoniske Regler[4]). ⟨7⟩ Fremdeles lover vi, at hvis det maatte vise sig, at nogen eller nogle Friheder er frataget Lundekirken, vil vi helt og holdent gengive den denne eller disse, og forsvare samme Kirke i Besiddelsen af dem og af de andre fornævnte Friheder og af dem, som de for Tiden besidder, saaledes at den frit kan have alle fornævnte Privilegier med al kongelig Ret og nyde Fordelen af dem. ⟨8⟩ Fremdeles pantsætter vi til samme Herr Isarn og har overgivet til ham — for det Gods, som er frataget nævnte Herr Jens under hans Fængsling, hvis der er noget udover det, som vides at være bleven tilbagegivet ham og nævnte Herr Isarn — alt vort Gods i Ølsted paa Fyn, at have og beholde saalænge med alle Skove og Græsgange, Fiskevand og alle dens andre Rettigheder og Tilbehør, indtil det kendes, at han af Frugterne fra nævnte Gods eller paa anden Maade er fuldt og helt tilfredsstillet. ⟨9⟩ Vort Gods, som vi har paa Øen Bornholm, kaldet Rønneherred, hvilket Gods nu besiddes af Arvingerne efter den velbyrdige Mand Ridder Uffe, forhenværende Drost[5]), med alt andet paa nævnte Ø, som er købt af dem eller af deres fornævnte Fader eller erhvervet paa anden Maade, fremdeles Herrestad Herred i Skaane med alle dens Skove, Græsgange, Fiskevande, Rettigheder og Tilbehør med Herlighedsret af højere og lavere Grad[6]) og fuld kongelig Ret — Købingen kaldet Ystad og de Mænd, som i Almindelighed og specielt[7]) er og kaldes Kongens Mænd, dog undtagen (forsaavidt de bor) i nævnte skaanske Herred, hvilke Mænd saavel med Hensyn til Retshandler som Forbrydelser, som er begaaet eller som maatte blive begaaet i nævnte Herred, eller som paa nogen Maade har deres Oprindelse fra det, skal svare for og bøde til ovennævnte Ærkebiskop og hans Efterfølgere i Overensstem-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

melse med de skaanske Love og Sædvaner[8]) — har vi efter billigt Skøn af de velærværdige Fædre, Bisperne af Ribe og Viborg og af de velbyrdige Mænd Jon Lille, Aage Jonsen, Niels Bild og Knud Esbernsen, Riddere, og efter at have raadført os med andre Bisper, den udvalgte Biskop af Roskilde, Stormænd, Fyrster og Rigets bedste Mænd, uden Betaling og af fri Vilje, ikke vildført, men fuldt oplyst om Retten og Kendsgerningerne, overdraget, skødet og givet samme Herr Isarn og Lundekirken som Betaling for de omtalte 10000 Mark rent Sølv. ⟨10⟩ Fremdeles har vi for Tilfælde af Vindikation og som Sikkerhed mod Vindikation af nævnte Gods paa Bornholm overdraget, skødet og som Betaling givet den Herre Ærkebiskop og ovennævnte Kirke — dersom det afvindes dem helt eller delvis — Vemmenhög Herred[9]) med den Tilføjelse, at dersom alle og enhver af Arvingerne efter den velbyrdige Mand, Ridder Uffe, forhenværende Drost, frit maatte afstaa og overlade nævnte Gods paa Bornholm til ovennævnte Ærkebiskop og Kirken, skal med det samme nævnte Herred, som er skødet for nævnte Gods, frit vende tilbage til os og til vor Ret og Ejendom. Vi giver Afkald paa Klage om Svig og Bedrag, om at der er krævet for meget eller for lidt, eller at Erhvervelsen har været ubegrundet, og om fuldstændig Genoprettelse af den tidligere Tilstand, og vi giver i Almindelighed Afkald paa al Ret og Klage, ved hvilken eller ved hvilke vi eller en anden paa en hvilkensomhelst Maade kunde træde op imod det fornævnte, efter at ovennævnte hvert og et er blevet godkendt af de ærværdige Fædre, Herr Kristian, Biskop af Ribe, Herr Bertold, Biskop af Slesvig, Herr Jens, Biskop af Aarhus, og Herr Peder, Biskop af Viborg, og af Fyrster, Stormænd og andre Indbyggere i Riget, som personligt og i Stedet for de fraværende var tilstede paa nævnte Hof. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort, vore Brødres og de fornævnte ærværdige Fædres og den udvalgte Biskops og følgende Herrers og Ridderes Segl hænge under dette Brev: Jon kaldet Lille, Aage Jonsen, Knud Esbernsen og Jens, kaldet Lekke, vor Marsk. Forhandlet og givet i Nyborg Skærtorsdag i det Herrens Aar 1303 i vor Nærværelse.

1) de i det følgende opregnede Friheder var ikke alle, som de fremstilles her, i Kirkens anerkendte Besiddelse inden Striden med Jens Grand, og havde i hvert Fald ingen udtrykkelig Hjemmel. — 2) Mænd betyder her og oftere i det følgende Herremænd, her altsaa Herremænd i Ærkebispens Tjeneste. — 3) synes at have betegnet Gaarde, hvorfra Ærkebispens Gods styredes, og hvor han paa sine Rejser i Stiftet plejede at tage ind. — 4) c. 1 X De successionibus ab intestato III 27. — 5) jf. DRB II 2 Nr. 309. — 6) gengiver Tekstens *dominium merum et mixtum*, hvor *dominium* som saa ofte i Middelalderen

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

har Betydningen Herredømme. I Kejsertidens Romerret brugtes *imperium merum et mixtum*, der aabenbart har dannet Forbilledet for den i dette Brev anvendte Terminologi, undertiden saaledes, at begge Ord tilsammen betegnede Jurisdiktionsmyndigheden i videste Udstrækning, hvor *imperium merum* da sigtede til Jurisdiktionen i de største Straffesager (*jus gladii*), medens *imperium mixtum* var Jurisdiktionen i de mindre Sager, derunder civile Sager, jf. Dig. 2, 1, 3. — 7) der sigtes vel til, at 'Kongens Mænd' kunde bruges om Herremændene i Almindelighed, fordi de alle i en vis Forstand kunde siges at tjene Kongen, men ogsaa, som i det Tilfælde, mere specielt om dem, der stod i et direkte Tjenesteforhold til ham. — 8) heri ligger, at Ærkebispen var henvist til at gøre Ansvar gældende mod dem ved de verdslige Domstole, jf. derimod om Ærkebispens egne Mænd ovenfor i § 3. — 9) i Skaane. Da Kongen ikke var i Stand til at indløse Rønne Herred fra Uffe Nielsens Arvinger, der havde det i Pant, faar Ærkebispen foreløbig Vemmenhøg Herred i Stedet. 24. Oktober 1327 købte Ærkebispen det af Arvingerne.

249 1303. 4. April. Nyborg.

Kong Erik 6. Menved paalægger Ridderen Niels Holgersen og Kanniken Trued i Lund at indføre Ærkebiskop Isarn af Lund i Rønne Herred paa Bornholm og Herrestad Herred i Skaane.

Afskrift af Hvitfeld.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til sine elskede Venner i Kristus, Herr Niels Holgersen, strenge Ridder, og Trued, Præst og Kannik i Lund, Hilsen og Naade.

Vi beder Eder, idet det i alle Henseender er vor Vilje og Befaling, at I straks efter at have set dette Brev personligt begiver Eder til Rønne Herred paa Bornholm og til Herrestad Herred i Skaane, indfører den velbyrdige Mand, Herr Jens kaldet Kande, Ridder, Foged hos den ærværdige Fader Herr Isarn, af Guds Naade udvalgt til Ærkebiskop af Lund og Sveriges Primas, i legemlig Besiddelse af nævnte Steder, Rettigheder og deres Tilbehør, i nævnte Ærkebiskops og Lundekirkes Navn, og at I forsvarer ham, naar han er indført, idet vi paa vor Side paalægger nævnte Steders Indbyggere, at de ydmygt og fromt skal adlyde og følge fornævnte Herr Ærkebiskop og hans Efterfølgere som deres Herre og beflitte sig paa at svare ham al kongelig Ret, helt og udelt, ved Domstol og udenfor — dog Byen Ystad og vore Mænd i nævnte Herrestad Herred undtagen — i Overensstemmelse med Ordlyden af nævnte Steders Skødning, som I vil se indeholdes i Brevet herom[1]); genstridige og opsætsige skal I tvinge med kongelig Autoritet, saafremt I vil undgaa vor kongelige Hævn. Givet i Nyborg Skærtorsdag i det Herrens Aar 1303 i vor Nærværelse.

1) jf. Nr. 248.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

[1303. Omkring 4. April][1]). 250

Kong Erik 6. Menved tilsikrer Jon Lille, at Laksegaarden ved Luntertun ikke skal lægge Hindringer i Vejen for, at Laksene om Foraaret kan gaa opad Aaen.

Udtog hos Hvitfeld.

Herr Jon Lille, som for i Rigets Ærinde til Rom for at opnaa Afløsning[2]), fik den Frihed af Kong Erik, at Laksegaarden ved Luntertun ikke skulde spærres om Foraaret for dem i Tommarp og for andre ovenfor boende, men staa aaben, saa at en Tønde kunde flyde igennem, for at Fiskene kunde gaa op ad Aaen.

1) Brevet staar hos Hvitfeld omtalt i umiddelbar Tilknytning til Hvitfelds Referat af Forliget mellem Kongen og Kirken af 1303. 4. April (jf. Nr. 248) og Interdiktets Ophævelse. — 2) d. v. s. for at faa Banlysningen og Interdiktet ophævet.

1303. 9. April. Odense. 251

Kong Erik 6. Menved paalægger alle Fyrster, Stormænd og Fogeder i Danmark at afholde sig fra utilbørlige Angreb paa Kirkens Mænd og dens Institutioner og til at overholde Kirkens gamle Sædvaner og Rettigheder.

Afskrift i Vidisse af 1303 24. April i Rigsarkivet.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle Fyrster og Stormænd og til alle sine tro Mænd og Fogeder i Danmarks Rige, Hilsen og Naade.

I skal vide, at det ligger os paa Hjerte, at de ærværdige Fædre, Bisperne, Prælaterne, Kirkerne og andre fromme Stiftelser, som er bestemt til Gudstjeneste og de fattiges Tarv, skal være fri for utilbørlige Fordringer, Byrder og alle Slags Tynger, og at de skal nyde gamle Sædvaner og den retmæssige Frihed. Idet vi derfor tilstræber, at det fornævnte, som vi af Ærefrygt for Gud og til vor Sjæls Frelse ønsker bevaret og overholdt, paa lignende Maade overholdes af andre, foreskriver vi Eder alle og enhver og paalægger Eder strengt, at I afholder Eder ganske fra at forulempe og fortrædige fornævnte Personer og Stiftelser og endvidere forsvarer dem[1]) og fornævnte Stiftelser og deres Friheder mod Overgreb og aaben Vold og de ondsindedes Angreb, saafremt I vil undgaa vor Straf. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Odense, i det Herrens Aar 1303, tredje Paaskedag, i vor Nærværelse.

1) d. v. s. Personerne.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

252 **1303. 9. April. Aarhus.**

Kapitlet i Aarhus forordner, at for Fremtiden hver nyudnævnt Kannik selv skal anskaffe en Processionskappe til mindst 2 Mark Sølvs Værdi.

Registratur i Aarhusbogen.

Ligeledes i det Herrens Aar 1303 Tirsdagen i Paasken blev det bestemt i Kapitlet, at enhver ny Kannik, som maatte blive optaget i Kapitlet, førend han modtager noget af Præbenden eller af Fællesbordet, skal give Kirken 1 Kappe, som kaldes Kantorkappe, til en Værdi af mindst 2 Mark Sølv, i hvilken samme Kannik for sine Levedage skal gaa i Processioner; samme Kannik skal inden sin Indsættelse stille Sikkerhed for, at Kappen anskaffes inden et Aars Forløb.

253 **1303. 10. April. Odense.**

Kong Erik 6. Menved giver de kirkesøgende til St. Mikkels Kirke i Lund Ret til at benytte den sædvanlige Vej til Kirken, som Dominikanerne i Lund har villet spærre for dem, uanset Stadfæstelsesbreve meddelte disse.

Original i det svenske Rigsarkiv.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til sin elskede Foged og Magistraterne[1]) i Lund, Hilsen og Naade.

Sognepræsten ved St. Mikkels Kirke i Lund og sammes Sognebørn har i deres Klage vist, og den ærværdige Fader Herr Isarn, af Guds Naade udvalgt til Ærkebiskop i Lund og Primas for Sverige, har som min befuldmægtigede i denne Sag indberettet, at Dominikanerne og deres Prior i Lund mod Lov og Ret har bemægtiget sig en offentlig Vej, der fører lige hen til nævnte Kirkes Port, og ad hvilken de nævnte Sogneboere plejede at begive sig til nævnte Kirke, og at denne Ting er til stor Skade og Besvær for nævnte Kirke og Menighed. Derfor paalægger vi Eder saa snart som muligt at indføre den nævnte Kirke og Menighed i legemlig Besiddelse af nævnte Vej og derefter forsvare deres Ret uanset Stadfæstelsesbreve eller andre Breve erhvervede fra mig eller mine Forgængere[2]), da der i dem er givet Udtryk for eller burde være givet Udtryk for, at det kun skulde ske[3]), naar anden Ret ikke krænkedes, og saaledes bør i det hele taget Fyrstebreve læses med sund Fornuft. Udstedt i Odense i det Herrens Aar 1303, Fjerde Dag i Paaskeugen, i min Nærværelse.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1) den latinske Tekst har *scabini*, der svarer til ty. Schöffen. Der er næppe Tale om Raadmændene (*consules*), men muligvis om de fra jyske Byer kendte Byoldermænd (*seniores*), der ogsaa var Repræsentanter for Borgerskabet, men tilhørte et ældre Lag i Udviklingen. — 2) saadanne Breve er ikke bevarede. — 3) d. v. s. at den Dominikanerne meddelte Stadfæstelse paa Stedet kun skulde gælde o. s. v.

1303. 18. April. Ribe. 254

Ærkebiskop Isarn forordner, at der i alle Kirker i Lunde Stift hver Lørdag skal afholdes Gudstjeneste til Ære for Guds Moder og hver Torsdag til Ære for St. Laurentius.

Afskrift (Lundebogen).

Isarn, af Guds Miskundhed udvalgt til Ærkebiskop i Lund, Primas af Sverige, til alle Abbeder, Provster, Priorer, Dekaner, Sognepræster og andre kirkelige Prælater, Hilsen evindelig med Gud.

Da Profetens myndige Røst[1]) forkynder, at vi skal lovprise Herren i hans Helgener, det vil sige at vi skal lovprise Herren med Hymner og Lovsange i hans Moder, den helligste Jomfru, og den helligste Martyr Laurentius, den højhellige Lundekirkes Værge og Patron, og at vi skal sige Guds højeste Majestæt Tak for hans Velgerninger mod os, har vi med vort Kapitels Samtykke til Ære for samme helligste Gudsmoder og Jomfru og fornævnte hæderkronede Martyr ment at burde fastsætte, at der i Katedralkirken og i de andre Kirker af Lunde By og Stift fra Vesper til Vesper i fornævnte Kirker regelmæssigt og højtideligt skal fejres hele det kirkelige Officium som paa en Festdag med ni Lektioner[2]), nemlig hver Lørdag den saligste Jomfrus Officium og om Torsdagen den højhellige Martyrs Officium, undtagen i Herrens Adventstid og i Fastetiden, hvor alt skal holdes, som man hidtil har plejet at holde det. Derfor formaner vi Eder med Herren, fromme Brødre, og kræver af Eder og paalægger og befaler Eder i Kraft af den hellige Lydighed, at I omhyggeligt lader fornævnte Statut overholde, idet I, som det er forudomtalt, andægtigt, ydmygt og opmærksomt fra nu af og i Fremtiden forretter fornævnte Officium, uanset en modstridende Sædvane, for at I ved disse og andre gode Gerninger, som I ved Guds Hjælp maatte udrette, kan naa til de evige Glæder. Givet i Ribe, i det Herrens Aar 1303 den 18. April. Til Vidnesbyrd herom har vi ment at burde vedhænge nærværende Skrivelse vort Segl.

1) Psal. 150, 1. — 2) jf. DRB II 1 Nr. 75 Note 2.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

255 **1303. 20. April. Lund.**

Jens Hvid af Malmø, Foged i Burlöv, giver Herr Anders Gagge, Præsten Herr Niels i Övre Malmö og sin Søn Jens Fuldmagt til at skøde Jord til 2 Øre Udsæd til Provst Anders i Lund.

Original i det svenske Rigsarkiv.

Jens Hvid af Malmø, Foged i Burlöv, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at jeg har givet de gode Mænd Herr Anders Gagge, Herr Niels, Præst i Övre Malmö, og min Søn Jens Fuldmagt til i Erstatning og for (derved) helt at udfylde Mangelen af en Fjerding Jord, som jeg har solgt til Herr Anders, Provst i Lund, at overdrage denne 2 Øre i Udsæd af min Jord, hvorsomhelst de vil, i Overensstemmelse med Skøde og Løfte givet af min elskede Søn, idet jeg vil betragte som godt og gyldigt, hvad disse Mænd paa rette Maade maatte foretage sig i den ovennævnte Sag. Til Vidnesbyrd om dette er mit Segl hængt under dette Brev. Givet i Lund i det Herrens Aar 1303 Lørdag til anden Søndag før Paaske.

256 **1303. 20. April.**

Jens Hvid skøder alt sit Gods i Hyllie og Oxieherred til Provst Anders i Lund.

Registratur (Skaanebrevfortegnelsen).

Jens Hvids til Provsten i Lund givne Skødebrev paa alt hans Gods i Hyllie og Oxie Herred givet Lørdagen før Misericordiam Domini 1303[1]).

1) som Repertoriet gør opmærksom paa, hører denne Regest maaske til Brevet 1303 19. Oktober (Nr. 268) og har kun ved en Fejltagelse faaet Datoen 20. April.

257 **1303. 24. April. Ribe.**

Ærkebiskop Isarn af Lund og Biskop Kristian 2. af Ribe vidimerer Kong Erik 6. Menveds Brev af 1303 9. April.

Original i Rigsarkivet.

Isarn, af Guds Miskundhed udvalgt til Ærkebiskop af Lund, Sveriges Primas, og Kristian, af samme Miskundhed Biskop i Ribe, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi har set nedenfor anførte Brev, uskrabet,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

umistænkeligt, ubeskadiget i enhver Henseende og af følgende Ordlyd: Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge (o. s. v. = *Nr. 251*). Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Ribe i det Herrens Aar 1303 Dagen før den hellige Evangelists Markus' Dag.

1303. 25. April. Odense. 258

Jens Baardsens Testamente.

Registratur hos Hamsfort.

1303 . . . den 25. April i Odense testamenterede den velbyrdige Mand Jens Baardsen, efter at have opsat sit Testamente, en stor Del af sin Formue til Franciskanerne og til Dominikanerne og oprettede en Aartid for sig. Vidner herom er de velbyrdige Mænd Peder Nielsen, Prior i Dalum og forhenværende Kammermester, Jens Vinding, Peder Friis, Henneken Kerkdorp og Simon Tygesen — med Bifald og Samtykke af Hagbard Baardsen og Hustruen Ingrid.

1303. 16. Maj. Vordingborg. 259

Kong Erik 6. Menved tilstaar de tidligere Samejere af Snesere Sø, hvilken de har skødet til Kongen, Brugsretten til Søen, Fiskeretten dog undtagen.

Afskrift i Vidisse af 1350 1. Juli.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Da nærværende Brevvisere, Peder Nielsen, Jon Vivesen, Troels, Niels Olufsen, Peder Hemmingsen, Asser, Svend Vivesen, Niels Friis, Oluf Bryde, Povl Assermaag, Jens Larsen, Knud, Sakse og Peder Truedsen, som Samejere til Snesere Sø, frivilligt har givet og ved lovligt Skøde overdraget os alt, som tilkom dem efter Retten i nævnte Snesere Sø, at besidde evindeligt, er det vor Vilje, at nulevende skal vide, og at det ikke skal være skjult for tilkommende, at vi skænker og tilstaar dem og deres sande Arvinger enhver Brug, som de fra Arilds Tid har haft i Søen — alene Fiskeriet undtaget — for sig, deres Kreaturer og hvilkesomhelst andre, fri for ethvert Krav og Overgreb i vor og vore Efterfølgeres Tid. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Vordingborg i det Herrens Aar 1303 paa Kristi Himmelfartsdag i vor Nærværelse.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

260 **1303. 3. Juli.**

Abbed Peder af Herrisvad og Abbed Gunner af Løgum stadfæster Munken Jon Balis Gave til Løgumkloster paa Jorder til 4 gamle Mark paa Løjtved Mark.

Afskrift (Løgumbogen).

Brødrene Peder af Herrisvad og Gunner af Løgum Kloster, kaldet Abbeder, til alle, som faar dette Brev at se, Hilsen med den sande Frelser.

Da Herr Jon Bali, Munk i fornævnte Løgum Kloster, i from Forudseendhed og kløgtig Driftighed har købt nogle Jorder paa Løjtved Mark af Niels Herrested, nemlig 4 gamle Mark, til Ære og Pryd for Guds Hus, nemlig til Anbringelse af Lys ved hvert enkelt Alter og til Antændelse af dem i Ærbødighed og til Ære for den glorværdige Jomfrus Søn under den hellige Nadvers Opløftelse, roser vi efter at have plejet Raad herom sammen med Konventet og opnaaet Samtykke hertil, samme Herr Jons prisværdige og gudfrygtige Holdning saa kraftigt, som det sømmer sig, og stadfæster den i Kraft af dette Brev ved under Banlysnings Straf at forbyde, at nogen mageskifter, mindsker eller sælger fornævnte Jorder i andet Øjemed. Men hvis nogen handler herimod, skal han vide, at han vil paadrage sig Gud den almægtiges Strenghed og Straf. Forhandlet i det Herrens Aar 1303 Dagen før de hellige Martyrer Processus' og Martinianus' Dag. Til Bevis for denne Handling er vore Segl hængt under dette Brev.

261 **1303. 4. Juli. Anagni.**

Pave Bonifacius 8. paalægger Biskop Kristian 2. af Ribe, Prior Peder ved St. Knuds Kirke i Odense og Roskildekanniken Peder Philomene at sørge for, at Provst Henrik i Gamtofte, som studerer Kirkeret ved det teologiske Fakultet ved Kurien, i fem Aar kan nyde Indtægterne af Provstiet under Studierne, naar han blot sørger for at holde Vikar.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor ærværdige Broder Biskop (Kristian) af Ribe og vore elskede Sønner (Peder), Prior i St. Knuds Kloster i Odense, og Peder Philomene, Kannik i Roskilde. Vor elskede Søn Provst Henrik af Gamtofte, har i vor Nærværelse meddelt os, at han studerer Kirkeret ved det teologiske Fakultet, som efter vor Befaling findes ved det apostoliske Sæde. Men da vor Forgænger Pave Honorius 3., salig Ihukommelse, har bestemt, at de,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

der studerer ved dette Fakultet, med dette Sædes Tilladelse i fem Aar maa nyde Indtægterne af deres Embeder uanset Sædvaner og Bestemmelser derom[1]), og da senere vor Forgænger Pave Innocentius 4., salig Ihukommelse, har bestemt, at de, der studerer ved dette Fakultet her ved Sædet helt og fuldt skal nyde alle de Privilegier, Friheder og Immuniteter, som de der studerer ved Universiteterne[2]) nyder, og oppebære deres kirkelige Indtægter ligesom de, er det vor Vilje, at de her anførte Bestemmelser skal finde Anvendelse paa samme Provst, saa hans Ophold her ved Sædet for dette Studiums Skyld kan blive ham til Gavn; derfor paalægger vi ved denne apostoliske Skrivelse Eder, at I i Eders Visdom enten alle tre eller to eller een af Eder personlig eller ved andre, een eller flere, lader denne Provst, som her ved Sædet driver dette Studium, i Henhold til de anførte Bestemmelsers Ordlyd i de omtalte fem Aar nyde Frugterne, Indtægterne og Indkomsterne fra sit Provsti i den ovennævnte Kirke, forudsat at der ikke gøres Forsøg paa noget til Omgaaelse af disse Bestemmelser, og at Provsten i denne Tid lader Kirken i Provsteembedet betjene af en dertil egnet Vikar. Dem, der gør Indsigelse, skal I med Udelukkelse af Appel efter forudgaaende Formaning tugte med Kirkens Straf. Givet i Anagni den 4. Juli i vort (Pontifikats) 9. Aar.

1) c. 5 X De magistris 5, 5. c. 32 X de prebendis et dignitatibus III 5. — 2) c. 2 in VI^to de privilegiis V 7.

1303. 23. Juli. Lübeck. 262

Henrik 2., Fyrste af Meklenborg, forpligter sig til at betale sin Gæld til lybske Borgere inden den 8. September, hvilket bl. a. bevidnes af Grev Jakob af Halland.

Original i Lübeck.

Vi Henrik, af Guds Naade Fyrste af Meklenborg, anerkender og erklærer med dette Brev . . . Vidner er vore Venner, Herr Jakob, Greve af Halland, og Herr Otto, Greve af Ravensberg. Til Vidnesbyrd om det foregaaende har vi ladet vort Segl stadfæste dette Brev. Givet og forhandlet i Lübeck i det Herrens Aar 1303 Dagen efter Maria Magdalenes Dag.

1303. 23. August. Anagni. 263

Pave Bonifacius 8. oversender Palliet til Ærkebiskop Isarn af Lund.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Til vor ærværdige Broder Ærkebiskop (Isarn) af Lund, Sveriges Primas. Nylig har vi ladet Dig, som da var Ærkebiskop i Riga, forflytte til Kirken i Lund, som da var ledig, som det nærmere indeholdes i vort andet Brev derom[1]), og dertil har vi her ved det apostoliske Sæde gennem vore elskede Sønner Kardinaldiakonerne Mathæus af Sta. Maria in Portico, Napoleon af S. Adriano, Vilhelm af S. Nicola in Carcere, Francesco af Sta. Maria in Cosmedin, Ricardus af S. Eustachio og Lucas af Sta. Maria in Via lata ladet Palliet, den biskoppelige Værdigheds Symbol, taget fra St. Peters Grav, overrække Dig, efter at Du har forlangt det med tilbørlig Iver. Du skal imidlertid kun bruge det i Din Kirke paa de Dage, der indeholdes udtrykt i de Privilegier, som af samme Sæde er bevilget denne Kirke. For at nu Symbolet ikke skal staa i Modstrid med den, der har faaet det, men for at Du i Din Tanke kan bevare, hvad Du bærer til Skue i det ydre, retter vi vor Formaning og indtrængende Bøn til Dig vor Broder, om med den Guds Hjælp, som skænker Naadegaverne og giver Lønnen, at bevare Ydmyghed og Retfærdighed, som bevarer og fremmer den, der bevarer dem, og at beflitte Dig paa, at Kirken i Lund, Din Brud, med Guds naadige Bistand maa øges baade i aandelige og timelige Anliggender. Givet i Anagni den 23. August i vort (Pontifikats) 9. Aar.

1) Nr. 187.

1303. 10. September se 1302. 10. September.

264 1303. 28. September. Citeaux.

9 Cistercienserabbeder, deriblandt Abbederne Peder fra Herrisvad, Gunner fra Løgum og Niels fra Ryd, vidimerer Pave Bonifacius 8.s Bulle af 1302 18. December om, at der for Fremtiden som hidindtil ikke maa opkræves Tiende af Cistercienserordenens tiendefrie Besiddelser.

Original i Posen.

Vi Broder Herman fra Altenberg, Broder Bertram fra Amelungsborn, Broder Jakob fra Paradies, Broder Nicolaus fra Priement, Broder Wichard fra Buckow, Broder Rüdiger fra Oliva, Broder Peder fra Herrisvad, Broder Gunner fra Løgum og Broder Niels fra Ryd, kaldet Abbeder af Cistercienserordenen, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi erkender og erklærer offentligt efter bedste Samvittighed for Eder alle med dette Brev, at vi under vort Generalkapitels Møde i Citeaux

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

har set et Privilegium af vor højhellige Fader, vor Herre Pave Bonifacius den ottende med Bulle i vedhængende Silkesnor, ufordærvet, ustunget og ubeskadiget i enhver Henseende, af denne Ordlyd: Bonifacius, Biskop, Guds Tjeneres Tjener (o. s. v. = *Mekl. UB. V 90 Nr. 2832*). Givet i det Herrens Aar 1303 Dagen før den hellige Ærkeengel Mikaels Dag.

1303. [Før 9. Oktober][1]). 265

Jakob Blaafod bevidner, at han med sine Slægtninges Samtykke har bemyndiget sin Hustru Kristine til at skænke den hende tilhørende Gaard i Jernløse til St. Clara Kloster i Roskilde som Udstyr for deres Datter Margrete.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Jakob kaldet Blaafod til alle, som ser dette Brev eller hører det læse, Hilsen evindelig med Gud.

Jeg vil, at alle nulevende og tilkommende skal være forvisset om, at jeg efter mine Frænders Raad og klare Vilje og med deres fulde Samtykke har givet min elskede Hustru Kristine Fuldmagt til at give, overdrage og tilskøde de Søstre, som lever tilbagetrukket i den hellige Claras Kloster i Roskilde, som Udstyr for vor Datter Margrete vor Gaard i Jernløse, som min fornævnte Hustru har arvet efter sin Moders Død, med alle dens Tilliggender, løst og fast, at besidde med Rette til evig Tid, ogsaa med indeværende Aars Frugter. Til Vidnesbyrd herom er mit Segl hængt under dette Brev. Givet i det Herrens Aar 1303.

1) Brevet maa ifølge den naturlige Sammenhæng ligge forud for de efterfølgende Breve af 1303 9. og 10. Oktober.

1303. 9. Oktober. 266

Kristine, Herr Jakob Blaafods Hustru, giver med sin Mands Samtykke Jon Jyde Fuldmagt til at tilskøde St. Clara Kloster en Gaard i Jernløse som Udstyr for Datteren Margrete.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Kristine, Herr Jakob kaldet Blaafods Hustru, til alle, som ser dette Brev eller hører det læse, Hilsen evindelig med Gud.

I maa vide, at jeg efter min elskede Herre og Husbonds Vilje og med hans Samtykke har givet nærværende Brevviser, Jon Jyde, Fuldmagt til

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

at skøde og overgive de Søstre, som lever tilbagetrukket i den hellige Claras Kloster i Roskilde, som Udstyr for vor Datter Margrete vor Gaard i Jernløse med alle dens Tilligender at besidde med Rette evindelig, saaledes at ogsaa indeværende Aars Frugter skal tilfalde dem. Forhandlet i det Herrens Aar 1303 paa de hellige Martyrer Dionysius' og hans Fællers Festdag.

267 1303. 10. Oktober. Merløse Herredsting.

Jakob Blaafod og hans Hustru Kristine giver Jon Jyde Fuldmagt til at tilskøde St. Clara Kloster i Roskilde en Gaard i Jernløse som Udstyr for deres Datter Margrete.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Jakob kaldet Blaafod og hans Hustru Kristine til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for nulevende og tilkommende, at vi efter vore Frænders Raad og klare Vilje og med deres fulde Samtykke har givet vor Tjener, Jon Jyde, Fuldmagt til at give, overdrage og tilskøde de Søstre, som lever tilbagetrukket i den hellige Claras Kloster i Roskilde, som Udstyr for vor Datter Margrete vor Gaard i Jernløse, som min Hustru Kristine har arvet efter sin Moders Død, med alle dens Tilliggender løst og fast, nemlig 13 Øre og 1 Ørtug Skattejord, frit at besidde med Rette til evig Tid uden nogen Formindskelse, saaledes at ogsaa indeværende Aars Frugter skal tilfalde dem. Til Vidnesbyrd herom og større Sikkerhed er vore Segl hængt under dette Brev. Forhandlet i Aaret 1303 den 10. Oktober paa Merløse Herreds Ting.

268 1303. 19. Oktober. Lund.

Jens Hvid, forhenværende Foged i Malmö, bekendtgør, at han har solgt sit Gods i Hyllie til Provst Anders i Lund og giver sin Søn Jens Fuldmagt til at tilskøde ham dem paa Herreds- eller Landsting.

Original i det svenske Rigsarkiv.

Jens Hvid, forhenværende Foged i Malmö, til alle, som faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

Alle saavel nulevende som tilkommende skal vide, at jeg har afhændet, solgt og tilskødet alt mit Gods i Hyllie i Oxieherred med Agre, Enge,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Græsgange, Vande og alle Tilliggender til den gode Mand Herr Anders, Provst i Lund, at besidde med Rette evindelig, angaaende hvilket Gods jeg giver, overdrager og tilstaar min elskede Søn Jens Fuldmagt til at skøde og overdrage det nævnte Gods til omtalte Herr Anders, hvor han vil enten paa Herredsting eller paa Landsting; idet jeg lover paa min Tro at ville anse alt, hvad min oftnævnte Søn Jens foretager sig i fornævnte Sag, for godt og gyldigt. Til Vidnesbyrd derom er mit Segl hængt under dette Brev. Lund i det Herrens Aar 1303, Dagen efter den hellige Evangelist Lucas.

1303. 25. Oktober. Stegeborg. 269

Henrik Falkenhagen afstaar til Jens Sjællandsfar den Yngre det Gods i Fensmark, som Jens Aagesen har pantsat til ham (jf. 1302 25. September = Nr. 217).

Original i Rigsarkivet.

Henrik Falkenhagen til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Jeg gør vitterligt for Eder alle med dette Brev, at en vis Person, Jens Aagesen ved Navn, i Nærværelse af den Herre de Danskes Konge har pantsat 5 Øre Skattejord i Fensmark, paa hvilken Jord denne Jenses Moder tidligere boede, for 140 Mark Penge i gængs Mønt med saa Skel, at Jens udenfor al Tvivl skulde indløse føromtalte Jord paa den umiddelbart forestaaende Sankt Mikkelsdag, ellers skulde Jorden være i min Besiddelse til evig Tid, saaledes som det staar i den Herre Konges Brev. Ydermere gør jeg vitterligt for Eder med dette Brev, at jeg afstaar dette Gods, løst og fast, saaledes som jeg har faaet det af omtalte Jens, til den velbyrdige Herr Jens Sjællandsfar den Yngre. Til Vidnesbyrd herom er mit Segl hængt under dette Brev. Givet i Stege By i det Herrens Aar 1303 paa de hellige Martyrer Crispus' og Crispianus' Dag.

1303. 7. November. Lateranet. 270

Pave Benedikt 11. bemyndiger Ærkebiskop Isarn af Lund til at give Erik 6. Menved og Dronning Ingeborg Dispensation til at forblive i det Ægteskab, som de har indgaaet, skønt beslægtede i fjerde Grad.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Til vor ærværdige Broder Isarn, Ærkebiskop af Lund, Sveriges Primas. Skønt de hellige kanoniske Regler forbyder Indgaaelse af Ægteskab i fjerde Slægtskabs- eller Svogerskabsgrad[1]), plejer det apostoliske Sæde dog undertiden at lade sig bevæge ved fromme Menneskers, især ved højtstaaende Personers Bønner, og at meddele Dispensation i dette Anliggende. I en Ansøgning, som vor kære Datter i Kristus Ingeborg, Søster til vor kære Søn i Kristus Birger, Sveriges høje Konge, har forelagt os, udtales det, at da i sin Tid, efter at Kong Erik af Danmark, salig Ihukommelse, var død, Danmarks Rige paa mange Maader var undertrykt og brudt sammen ved hans Fjenders Magt og Ondskab, traf den stormægtige Fyrste Erik, Danmarks Konge, hans berømmelige Søn, til Beskyttelse og Forsvar for sig selv og sit Rige en Aftale om straks de facto at ville indgaa Ægteskab[2]) med samme Ingeborg, til hvis Faders Beskyttelse han som Følge deraf havde den største Tillid, og idet han derefter fuldbyrdede Ægteskabet ved Samleje, har han nu allerede i flere Aar boet sammen med hende. Men da Kongen af Danmark og Ingeborg er beslægtede i fjerde Slægtskabsgrad, har vor Forgænger Pave Bonifacius den ottende, salig Ihukommelse, efter Kongen af Danmarks Bøn om i denne Anledning at meddele dem Dispensationens Naadegave i denne Sag, rettet sit Brev[3]) af et vist Indhold til Dig, som da var hans Kapellan og Ærkepræst i Carcassonne, og som han for visse Hvervs Skyld havde udsendt til disse Lande. Men Du har, da Du vendte hjem fra disse Lande, ikke kunnet udføre, hvad der deri paalagdes Dig. Derfor har nævnte Ingeborg ansøgt os om, at vi, da stor Forargelse, Had og Krig let vilde kunne opstaa, dersom de blev adskilt, med en passende Dispensation vilde raade Bod paa hendes og Kongen af Danmarks Stilling, som, hvis han ikke var ramt af nedennævnte Banlysning, sammen med hende ydmygt vilde have ansøgt herom. Da vi higer efter at skænke de troende Fred og Sjælefrelse, paalægger vi i Ønsket om at forebygge saadan Forargelse, Had og Krig, Dig, vor Broder, til hvem vi nærer særlig Tillid i Herren, ved denne apostoliske Skrivelse, at Du, hvis det ovenanførte er i Overensstemmelse med Sandheden, personlig eller ved en eller flere andre, med vor Myndighed giver Kongen af Danmark og Ingeborg Dispensation til lovligt at forblive i dette Ægteskab uanset Hindringen som Følge af nævnte Slægtskab, saaledes som Du ser, at det efter Guds Vilje tjener til Deres Sjælefrelse, idet Du tillige erklærer de Børn, de i dette Ægteskab har avlet eller maatte avle, for ægtefødte, alt dette dog først, naar Kongen af

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Danmark i Henhold til den Beføjelse, vi i vort andet Brev til Dig herom[4]) har givet Dig, er blevet løst paa rette Vis af den Banlysning, der havde ramt ham, fordi han havde fængslet vor ærværdige Broder Jens, Ærkebiskop af Riga, men dengang af Lund, og nu afdøde Provst Jakob ved Domkirken i Lund, og holdt dem i Fængsel, og efter at Du har paalagt dem en frelsebringende Bod, fordi de saaledes uden Dispensation har indgaaet Ægteskab saavel som for ovennævnte Samleje og Samliv, og efter at Du tillige har forbudt dem kødeligt Samkvem for en Tid, du skønner passende. Givet i Lateranet den 7. November i vort (Pontifikats) 1. Aar.

1) jf. DRB II Nr. 91 Note 2; c. 8 X de consanguinitate et affinitate IV 14. — 2) jf. DRB II 4 Nr. 174 Note 2. — 3) jf. foroven Nr. 21. — 4) Nr. 271.

1303. 7. November. Lateranet. 271

Pave Benedikt 11. bemyndiger Ærkebiskop Isarn af Lund til at hæve Banlysningen af Kong Erik 6. Menved, hans Broder Kristoffer og deres Raadgivere og medskyldige, naar Kirken har faaet den tilbørlige Skadeserstatning.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor ærværdige Broder Isarn, Ærkebiskop af Lund, Sveriges Primas. Vor Moders, den romerske Kirkes, store Langmodighed over for sine Sønner aflader aldrig; derfor udbreder hun ikke blot med Mildhed sin moderlige Favn for dem, som hun finder stadige i deres Hengivenhed over for hende, men hun forstøder heller ikke saadanne fra at faa Del i hendes Naade, som vender om fra deres Vildfarelser og tager deres Tilflugt til hendes Moderskød. Nu har den stormægtige Fyrste Erik, Danmarks høje Konge, hans Broder Kristoffer og nogle andre, som har været deres medskyldige, Raadgivere, Følgesvende og Tilhængere i dette Anliggende, i vor Nærværelse ladet forklare, at Kongen selv, Kristoffer, hans Raadgivere, medskyldige og Tilhængere med det apostoliske Sædes Myndighed ved flere Domme, fældede baade af selve Loven[1]) og af Øvrigheden[2]), er blevet lyst i Ban, og Kongens og hans Broders Lande er lagt under Kirkens Interdikt som Følge af, at de har taget Din Forgænger vor ærværdige Broder Jens, Ærkebiskop af Riga, men dengang af Lund, til Fange tillige med nu afdøde Provst Jakob ved Domkirken i Lund og i længere Tid holdt dem i Fangenskab — eller ladet dem tage til Fange og ladet dem holde i Fangenskab —, og tillige fordi de, efter at Provsten

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

var gaaet alt Kødets Gang, i lange Tider nægtede at give denne Din Forgænger og hans Kirke Oprejsning. Men skønt vor Forgænger Pave Bonifacius den ottende, salig Ihukommelse, efter Kongens indtrængende Bøn vilde raade Bod paa Kongens og de andre ovennævntes Tilstand og frelse dem, og skønt han om denne Sag har rettet Breve af et vist Indhold til Dig[3]), som da var hans Kapellan og Ærkepræst i Carcassonne, og som han for visse Hvervs Skyld havde udsendt til disse Lande, er Du dog siden vendt tilbage fra disse Lande uden at have udført det, der i disse Breve var paalagt Dig. Derfor har Kongen, Kristoffer og de andre ovennævnte ansøgt os om, at vi af apostolisk Velvilje vilde løse dem af Kirkens Ban, da de nu har givet Dig og denne Kirke fuld Oprejsning for alt dette i Henhold til en Bestemmelse[4]) af vor ovennævnte Forgænger Bonifacius derom. Men eftersom Du er ivrig for Kongens, Kristoffers og de andre ovennævntes Frelse, tilstaar vi ved dette Brev Dig, vor Broder, til hvem vi nærer særlig Tillid i Herren, fuld og ubegrænset Fuldmagt til personlig eller ved en eller flere andre, paa vore Vegne at løse Kongen, Kristoffer og de andre ovennævnte banlyste, naar de ydmygt ansøger Dig derom, af Kirkens Ban, saafremt de har givet denne Oprejsning, som anført, og i modsat Fald naar de giver den, samt tillige at hæve Interdiktet, dog først efter at have paalagt dem alle en frelsebringende Bod, som staar i Forhold til, hvad de har forbrudt, som Du ser, at det efter Guds Vilje tjener til Deres Sjæles Frelse. Givet i Lateranet den 7. November i vort (Pontifikats) 1. Aar.

1) c. 29 Causa XVII qu. 4, jf. DRB II 4 Nr. 178 Note 1. — 2) man skelnede mellem den Banlysning, som indtraadte i Kraft af selve Loven uden Dom (*excommunicatio iuris* el. *canonis*) og den, der indtraadte i Kraft af en af den gejstlige Øvrighed fældet Dom (*excommunicatio hominis*). — 3) jf. foroven Nr. 16, 17, 19 og 20. — 4) jf. Nr. 175.

272 1303. 7. November. Lateranet.

Pave Benedikt bemyndiger Ærkebiskop Isarn af Lund til at give de gejstlige Personer Absolution, som ikke strengt har overholdt det i Anledning af Ærkebiskop Jens Grands Fængsling paabudte Interdikt.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til Ærkebiskop Isarn af Lund, Sveriges Primas. Du har, kære Broder, meddelt os, at de Lande, som lyder under den stormægtige Fyrste Erik, Danmarks høje Konge, og hans Broder Kristoffer, med det apostoliske

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Sædes Myndighed er lagt under Kirkens Interdikt, eftersom denne Konge, Kristoffer og nogle medskyldige har taget Din Forgænger, vor ærværdige Broder Jens, nu Ærkebiskop i Riga, men dengang i Lund og den nu afdøde Provst Jakob ved Domkirken i Lund til Fange og holdt dem i Fangenskab — eller ladet andre tage dem til Fange og holde dem i Fangenskab — og eftersom de ogsaa i længere Tid, efter at Provsten var gaaet alt Kødets Gang, har vægret sig ved at give Din ovennævnte Forgænger og denne Kirke Oprejsning. Men nogle af de gejstlige i disse Lande har ikke overholdt dette Interdikt, men efter Interdiktets Ikrafttræden holdt Gudstjenester og taget Del i dem, som Følge af hvilke Forseelser de er plettet med Irregularitetens Lyde[1]). Men skønt vor Forgænger Pave Bonifacius den ottende, salig Ihukommelse, vilde raade Bod paa deres Tilstand i denne Sag og derfor rettede et Brev af et vist Indhold til Dig[2]), som da var hans Kapellan og Ærkepræst i Carcassonne, og som han for visse Hvervs Skyld havde udsendt til disse Lande, er Du dog siden vendt tilbage fra disse Lande uden at have udført det, der i dette Brev var paalagt Dig. Derfor har Du bekymret for deres Sjælefrelse ydmygt ansøgt os om, at vi af apostolisk Velvilje vilde værdiges at sørge for deres Frelse i dette Anliggende. Da vi nu har fuld Tillid til Din Omsigt, paalægger vi Dig, vor Broder, at Du personlig eller ved een eller flere andre i denne Sag paa vore Vegne giver dem, der er ramt af Irregularitet, Dispensation med Hensyn til denne, naar de ydmygt ansøger Dig derom, saaledes som Du ser, at det efter Guds Vilje tjener til deres Sjæles Frelse, dog først efter at have paalagt dem en frelsebringende Bod, som staar i Forhold til deres Brøde. Givet i Lateranet den 7. November i vort Pontifikats 1. Aar.

1) c. 18 § 1 in VI^to de sententia excommunicationis V 11. Jf. om Irregularitet DRB II 3 Nr. 11 Note 4. — 2) jf. Nr. 19.

1303. 12. November. Rom. 273

Ærkebiskop Isarn meddeler Kantoren Peder i Ribe og Provst Jens i Børglum, at han hos Paven har opnaaet Tilladelse til at meddele Afløsning til alle de gejstlige Personer, der af Pave Benedikt 11. var lyst i Ban, fordi de — skønt der var lyst Interdikt over Danmark paa Grund af Jens Grands Fangenskab — dog havde forrettet deres Præstegerning.

Original i Rigsarkivet.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Isarn, af guddommelig Miskundhed Ærkebiskop i Lund, Sveriges Primas, til de vise og gode Mænd Peder, Kantor ved Kirken i Ribe, og Jens, Provst i Børglum, Hilsen og oprigtig Kærlighed med Gud.

Eftersom i fordums Tid Kirkens Fædre med Myndighed har bestemt, at man skal vi sin Medgang til Gud, der befrier de ulykkelige for deres Modgang, skal I vide, at vi i Betragtning af Vejenes Farer, slette Menneskers Overfald og de store Anstrengelser, som alle, der drager til den romerske Kurie, maa udsætte sig for, og dertil af faderlig Medfølelse med vore elskede Sønner de gejstlige i vor Provins — hvilke da Danmarks Rige var lagt under Interdikt paa Grund af, at den ærværdige Fader Herr Jens, af Guds Naade forhenværende Ærkebiskop i Lund og Sveriges Primas, vor Forgænger, var blevet taget tilfange og holdt i Fængsel, dristede sig til under Interdiktet at holde Gudstjeneste og at varetage deres Embeder ligesom før og derfor paadrog sig Banlysningens og Irregularitetens Lyde[1]) — og i Bestræbelserne for paa frelsebringende Maade at raade Bod paa fornævnte Skader, naadigt har opnaaet Tilladelse[2]) af den hellige Fader og Herre, Herr Benedikt den ellevte, af Guds Miskundhed Pave, til selv eller ved een eller flere andre med apostolisk Myndighed at kunne løse de fornævnte gejstlige af Kirkens Ban efter at have paalagt dem en frelsebringende Bod og barmhjertigt at dispensere de fornævnte i Anledning af deres Irregularitet. Derfor overdrager vi ved dette Brev Eder, fromme og vise Brødre, til hvem vi nærer fuld Tillid med Herren, at I i Kraft af ovennævnte Myndighed, skal løse de gejstlige i Børglum Stift, der er bundet af ovennævnte Ban og Irregularitet, efter at have paalagt dem en Bod, som det siges ovenfor, og at I barmhjertigt giver dem Dispensation. Thi giver vi i ovenstaaende Anliggende og hvad dertil hører, Eder og hver enkelt af Eder særskilt Fuldmagt paa vore Vegne, indtil vi lader denne Fuldmagt kalde tilbage. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Rom i det Herrens Aar 1303 Dagen efter den hellige Biskop og Bekender Mortens Dag.

1) jf. Nr. 272.

274 1303. 12. November.

Ærkebispen af Lund har lovet at betale Servispenge til Kurien (Notits i de pavelige Regnskabsbøger).

Original i Vatikanets Arkiv.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Den 12. November samme Aar.

Ærkebispen af Lund i Danmark erklærede og lovede straks at yde som Commune Servitium[1]) 4000 Guldfloriner til den Herre Pave og de 17 Kardinalers Kollegium og de 5 gængse Servitier til sammes undergivne.

1) jf. DRB II 4 Nr. 305.

1303. 20. November. Lateranet. 275

Pave Benedikt 11. stadfæster Biskop Kristian 2. af Ribes Oprettelse af Skolen Puggaard i Ribe (DBR II 4 Nr. 291).

Afskrift i Rigsarkivet.

Benedikt, Biskop, Guds Tjeneres Tjener, hilser sine elskede Sønner .. Rektoren og Peblingene i Huset Pugetoft i Ribe, med den apostoliske Velsignelse.

De fromme Gerninger, som til Stadighed øves i Eders Hus, fordrer at vi naadigt giver Eder vort Samtykke til det, som I med Rimelighed forlanger. I den Ansøgning, som I har indgivet til os, meddeles det, at vor ærværdige Broder Kristian, Biskop af Ribe, ledet af fromme Hensigter, forhen af sine egne Midler og Indtægter har ladet opføre og doteret Eders Hus til Brug for fattige Peblinge, der ønsker at tilegne sig Videnskabens Perler[1]); i dette Hus øves ved Guds Naade Kærlighedens Gerninger saaledes, at tyve fattige Peblinge, der dyrker Skolefag, til Stadighed underholdes paa passende Vis. Senere har samme Biskop for at lette de tyngende Udgiftsbyrder for Eder med sit Kapitels Samtykke givet Eder til eget Brug Sognekirken i Henne i Ribe Stift, som da var ledig og ikke tilkom nogen anden med Rette, men som det frit tilkom samme Biskop at overdrage, med alle dens Rettigheder og Tilbehør, efter at have forbeholdt en passende Del af dens Indtægter for en Vikar, som til evig Tid skal afholde Gudstjeneste i samme Kirke, og senere har vor ærværdige Broder (Jens), Ærkebiskop af Lund, Stedets Metropolit, med Metropolitens Myndighed stadfæstet det, som af samme Biskop var bleven vedtaget med Hensyn til ovenstaaende, saaledes som vi har hørt ifølge samme Biskops Udtalelse, og som det tydeligere indeholdes i samme Ærkebiskops, Biskops og Kapitels aabne Breve herom[2]). Idet vi derfor bøjer os for Eders Bønner, stadfæster vi i Kraft af den apostoliske Myndighed

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

med fuld Viden det, som fromt og forudseende er vedtaget af samme Biskop i fornævnte Anliggende, idet vi erklærer det for gyldigt og rimeligt, og bekræfter det med dette Brev som Værn. Intet Menneske maa derfor bryde dette vort Stadfæstelsesbrev eller i ubesindig Forvovenhed gaa imod det. Hvis nogen drister sig til at forsøge dette, skal han vide, at han derved vil paadrage sig Gud den almægtige og hans Apostle Petrus' og Paulus Vrede. Givet i Lateranet den 20. November i vort Pontifikats 1. Aar.

1) jf. DRB II 4 Nr. 291. — 2) jf. DRB II 4 Nr. 291. II 5 Nr. 32.

276 1303. 22. November. Lateranet.

Pave Benedikt 11. paalægger Biskop Kristian 2. af Ribe, Dekanen i Würzburg og Kantoren i Bourges at sørge for, at Provst Henrik i Gamtofte, som studerer Kirkeret ved det teologiske Fakultet i Rom, fem Aar i Træk kan nyde Indtægten af Provstiet under Studierne, naar blot han sørger for at holde Vikar.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til den ærværdige Broder (Kristian), Biskop i Ribe, og til de elskede Sønner . . Dekan i Würzburg og Magister Petrus ved Sankt Benedikts Kirke i Bourges. Vor elskede Søn, Provst Henrik fra Gamtofte[1]) i Odense Stift har personligt i vor Nærværelse meddelt os, at han studerer Kirkeret ved det teologiske Fakultet, som efter vor Befaling findes ved det apostoliske Sæde. Da vor Forgænger, Pave Honorius den tredje, salig Ihukommelse, har bestemt[2]), at de, der studerer ved fornævnte Fakultet, med dette Sædes Tilladelse fem Aar i Træk maa nyde Indtægterne af deres Embeder, uanset andre Sædvaner og Bestemmelser, og da vor Forgænger, Pave Innocens den fjerde, salig Ihukommelse, senere har bestemt[3]), at de, der studerer ved nævnte Fakultet her ved det apostoliske Sæde, helt og fuldt skal nyde alle de Privilegier, Friheder og Immuniteter, som de der studerer ved Universiteterne nyder, og oppebære deres kirkelige Indtægter ligesom de, er det vor Vilje, at de her anførte Bestemmelser skal finde Anvendelse paa denne Provst, saa at han kan have Udbytte af sit Ophold her ved Kurien for dette Studiums Skyld; vi paalægger derfor ved denne apostoliske Skrivelse Eder, at I enten alle tre eller to eller en af Eder personligt eller ved een eller flere andre lader denne Provst, som studerer ved fornævnte Sæde, i Henhold til de anførte Bestemmelsers Ordlyd i fem Aar ubeskaaret nyde Frugter, Indkomster og Indtægter af

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

sin Kirkes Provsti, forudsat at der ikke gøres Forsøg paa noget til Omgaaelse af disse Bestemmelser, og at nævnte Provst i Mellemtiden lader Provsteembedet betjene ved en dertil egnet Vikar, idet I med Kirkens Straf tugter dem, der handler herimod, med Udelukkelse af Appel. Givet i Lateranet den 22. November i (vort Pontifikats) 1. Aar.

1) jf. Nr. 261. — 2) c. 5 X de magistris V 5. c. 32 X de prebendis et dignitatibus III 5. — 3) c. 2 in VI^to de privilegiis V 7.

1303. 27. November. Lateranet. 277

Pave Benedikt 11. bemyndiger efter Ansøgning Ærkebiskop Isarn af Lund til at udnævne tre Notarer i sit Stift.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor ærværdige Broder Isarn, Ærkebiskop af Lund, Sveriges Primas. Du har ydmygt bedt os om, at vi — da der i Din Stad og i Dit Stift ofte er Mangel paa Personer, der kan udfærdige Dokumenter i offentlig Form angaaende lovmæssige Overenskomster, Retsforhandlinger og andet af denne Art — med faderlig Omhu vilde drage Omsorg for dette. Idet vi bøjer os for Dine Bønner, giver vi Dig i Kraft af dette Brev Fuldmagt til at overdrage Notariatshvervet til tre Personer, som Du efter omhyggelig Undersøgelse anser for at være egnede dertil og efter af dem at have modtaget en Ed i Overensstemmelse med nedenstaaende Formular. Formularen for den Ed, som enhver af disse Personer skal aflægge, er følgende: Jeg . . vil fra nu af og i al Fremtid være tro over for den hellige Petrus og den hellige romerske Kirke og Pave Benedikt og hans Efterfølgere, der paa kanonisk Vis indtræder i hans Embede. Jeg vil ikke være med i noget Raad, nogen Bistandsydelse, nogen Aftale eller Handling i det Øjemed, at de skal miste Liv og Lemmer eller tages til Fange ved svigefuld List. Men de Planer, som de agter at betro mig selv eller ved deres Brev eller Udsendinge, vil jeg ikke med Vidende og Vilje aabenbare for nogen til Skade for dem. Hvis noget skulde komme til mit Kendskab, som kunde blive til Fare for den romerske Biskop eller den romerske Kirke eller til alvorlig Skade, vil jeg hindre det efter Evne, og hvis jeg ikke skulde kunne hindre det, vil jeg troværdigt lade det bringe til Pavens Kendskab. Romerkirkens Pavedømme og den hellige Petrus' verdslige Besiddelser og de Rettigheder, som denne Kirke maatte have, særlig i den Stad eller i det Land, hvorfra jeg stammer, vil jeg hjælpe til

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

at forsvare og bevare over for alle Mennesker eller til at generhverve dem. Notariatshvervet vil jeg trofast udøve. Overenskomster, ved hvilke Parternes Samtykke udkræves, vil jeg trofast udføre, idet jeg ikke tilføjer eller afkorter noget uden Parternes Vilje, som kan ændre Overenskomstens væsentlige Mening. Hvis kun den ene Parts Vilje skal forlanges ved Udstedelsen af et Dokument, vil jeg gøre dette, saaledes at jeg intet tilføjer eller afkorter, som kan ændre Handlingens væsentlige Mening mod denne ene Parts Vilje. Jeg vil ikke udstede et Dokument om en Overenskomst, hvori jeg ved, at der indgaar Vold eller Bedrag. Overenskomsterne vil jeg nedtegne i Protokol, og naar jeg har nedtegnet dem i Protokol, vil jeg ikke ondsindet ændre dem mod deres eller dens Vilje, hvis Sag det er at udfærdige Overenskomstdokument desangaaende, dog med Forbehold af mit retmæssige og tilvante Salær. Saa sandt hjælpe mig Gud og disse hans hellige Evangelier. Givet i Lateranet den 27. November i vort Pontifikats 1. Aar.

278 1303. 27. November. Lateranet.

Pave Benedikt 11. bemyndiger Ærkebiskop Isarn af Lund til at opspore og indsamle de Pengesummer, der er indkommet som Afløsning for aflagt Korstogsløfte og oversende dem til Kurien.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor ærværdige Broder Ærkebiskop Isarn af Lund, Sveriges Primas. I en Ansøgning, Du har rettet til os, har Du forklaret, at nogle Indbyggere i Din lundensiske Kirkeprovins og andre Dele af Danmarks Rige, som til deres Synders Forladelse havde aflagt Løfte om at drage ud for at kæmpe for det hellige Land, da de ved deres Død ikke havde faaet indfriet dette Løfte, til Løskøbelse fra det saaledes lovede i deres sidste Vilje havde testamenteret nogle Pengebeløb, som Prælater og Klosterfolk i Riget og Kirkeprovinsen vides at have taget imod, og at mange andre, som havde aflagt Løfte herom, og som endnu lever, men ikke godt kan indfri Løftet, nu, efter hvad Du forklarer, ønsker og kræver at løskøbe sig fra det. Idet vi roser Din omsorgsfulde Nidkærhed i dette Anliggende, og da vi er til Sinds med Iver at tage os af det hellige Lands Sag og tillige har særlig Tillid i Herren til Din Retskaffenheds og Tros Fortjeneste, og da vi nærer det Haab, at Du med Flid og Omhu vil udføre, hvad vi betror Dig, vise Broder, meddeler vi Dig, vor Broder, i Kraft af dette Brev

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ubegrænset Fuldmagt til personlig eller ved een eller flere andre paa den romerske Kirkes og fornævnte hellige Lands Vegne i dette Tilfælde at indsamle, opkræve, inddrive og modtage alt, hvad der i fornævnte Rige og Kirkeprovins til Dato er testamenteret, opgivet og efterladt til det hellige Land, hvori det saa maatte bestaa, og til tillige med vor Myndighed at tvinge alle Prælater, Klosterfolk og andre, af hvad Værdighed, Orden, Kaar eller Stand de end maatte være, som siges at sidde inde med, hvad der er testamenteret, opgivet eller efterladt til dette Formaal — hvorom vi ønsker, at Du ligeledes med vor Myndighed skal erkyndige Dig — til ubeskaaret at udlevere og overgive Dig dette, samt til at give de ovennævnte endnu levende, som havde aflagt saadanne Løfter, Dispensation med Hensyn hertil, og til for de ikke indfriede Løfter at tage imod en Erstatning, der kan anvendes til Hjælp for det hellige Land; endelig giver vi Dig ogsaa Fuldmagt til paa fornævnte Kirkes Vegne at give dem skriftligt Bevis eller Kvittering for de Pengebeløb og alt det andet, Du maatte modtage af dem. (Denne Fuldmagt giver vi Dig,) uanset om nogle af det apostoliske Sæde har faaet bevilget, at de ikke kan rammes af Interdikt, Suspension eller Banlysning ved Brev fra dette Sæde, som ikke Ord til andet gengiver denne Bevilling og dens Indhold og deres Navne særskilt, fuldt og tydeligt; uanset ogsaa Privilegier, Bevillinger eller Breve, som under en eller anden Form eller Ordlyd er tilstaaet ligegyldigt hvilke gejstlige Grader, Ordener, Stiftelser eller Personer i Almindelighed eller i Særdeleshed, hvorom og om hvis fulde Ordlyd der i Brevet Ord til andet skal finde særlig, nøjagtig, bestemt, fuldstændig og tydelig Omtale Sted, og hvorved nærværende Brevs Virkning kan hindres eller blot udsættes. Men det er vor Vilje, at Du ikke maa undlade at sende alle Pengene og alt det andet, Du maatte modtage af det, der er testamenteret, opgivet eller efterladt, samt det øvrige ovenfor nævnte, til os ved et paalideligt Bud med Dit aabne Brev, som skal angive Pengebeløbene og det øvrige fornævnte, for at det med Guds Hjælp kan blive anvendt til Støtte for det hellige Land. Givet i Lateranet den 27. November i vort (Pontifikats) 1. Aar.

1303. 27. November. Lateranet. 279

Pave Benedikt 11. bemyndiger Ærkebiskop Isarn til at give de gejstlige Absolution, som skønt banlyste havde holdt Gudstjeneste eller modtaget Vielsesgrader eller som uden Dispensation har beklædt mere end eet gejstligt Embede.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Til vor ærværdige Broder Ærkebiskop Isarn af Lund, Sveriges Primas. Du har, kære Broder, meddelt os, at nogle gejstlige i Din lundensiske Kirkeprovins, som er ramt af Domme lydende paa det store Ban, uden at have opnaaet Absolution af Enfoldighed og Ukendskab til Retten har holdt Gudstjeneste[1]), ogsaa paa Steder, der er underlagt Interdikt[2]), har taget Del deri og skønt banlyste — som angivet — har modtaget (højere) Vielsesgrader; nogle har haft eller har stadig uden apostolisk Dispensation flere gejstlige Embeder med Sjælesorg samtidig[3]), idet de har oppebaaret Frugter og Indtægter af dem. I Bekymring for alle disse gejstliges Sjælefrelse har Du ydmygt ansøgt os om, at vi vilde værdiges at raade Bod paa de ovennævnte Forhold. Da vi nærer særlig Tillid i Herren til Din Omsigt, meddeler vi Dig, vor Broder, ved nærværende Brev Fuldmagt til at give dem af disse gejstlige, der skønt banlyste — som angivet — eller paa Steder, som er underlagt Interdikt, har holdt Gudstjeneste eller taget Del deri eller under saadanne Forhold har modtaget Vielsesgrader, Dispensation med Hensyn til den Irregularitet, de derved har paadraget sig, og til at de kan gøre Tjeneste i de Grader, de er ordineret i, dog først efter at have meddelt dem Absolution, som Kirkens Regel tilsteder det; endvidere til at give dem, som har saadanne Embeder, Dispensation til efter først at have opgivet de andre Embeder at beholde eet af dem — hvilket du finder bedst —, og til at skænke dem og andre, som har haft saadanne Embeder, de fornævnte Frugter og Indkomster, som de uretmæssigt har oppebaaret af dem, samt til, naar de ydmygt ansøger Dig derom, at ophæve den Inhabilitet, Irregularitet, Plet eller Lyde, de derved har paadraget sig, men først efter at have paalagt dem alle en frelsebringende Bod, som staar i Forhold til deres Brøde, og efter for et Tidsrum, som Du i Din Visdom finder passende, at have suspenderet dem, der paa den nævnte Maade har modtaget Grader, fra at virke i dem, hvori de er ordineret, alt eftersom Du finder det tjenligt for deres Sjæles Frelse. Givet i Lateranet den 27. November i vort (Pontifikats) 1. Aar.

1) c. 10 X de clerico excommunicato V 27 (jf. c. 7 Causa XI qu. 3). — 2) c. 18 in VIto de sententia excommunicationis V 11 § 1. — 3) c. 28 X de prebendis et dignitatibus III 5.

280 1303. 27. November. Lateranet.

Pave Benedikt 11. bemyndiger Ærkebiskop Isarn af Lund til at give de gejstlige Dispensation, som uretmæssigt beklæder saadanne Embeder, hvis Besættelse retmæssigt tilkom Pavestolen.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til samme[1]). Du har, kære Broder, ved Dine Fortjenester gjort Dig fortjent til, at vi viser Dig en Naade, hvorved Du kan vise Naade overfor andre. Du har meddelt os, at nogle gejstlige uden Adkomst besidder Personater, Digniteter, Kirker og Embeder i Din lundensiske Kirkeprovins og oppebærer Frugter og Indkomster af samme, skønt de vides rettelig at staa ledige og at have staaet ledige saa længe, at deres Besættelse efter Laterankonciliets Bestemmelser er lovligt hjemfaldet til det apostoliske Sæde[2]), og nogle af disse gejstlige siges, skønt de som Følge deraf har paadraget sig Inhabilitet, Vanære, Plet og Lyde, dog i andre Retninger at kunne paaberaabe sig flere Fortjenester. Da vi nærer særlig Tillid i Herren til Din Omsigt, giver vi Dig vor Broder, ved dette Brev ubegrænset Fuldmagt til at fjerne de nævnte gejstlige fra de ovennævnte Digniteter, Personater, Kirker og gejstlige Embeder, dog efter forudgaaende Stævning, som Retten byder, og til at give dem af disse gejstlige, hvis Fortjenester efter Dit Skøn berettiger dertil, Dispensation med Hensyn til ovennævnte Inhabilitet, Vanære, Plet og Lyde og skænke dem de omtalte Frugter og Indkomster samt endvidere overdrage dem og andre egnede Personer, for hvilke du finder det tjenligt, disse Personater, Digniteter, Kirker og gejstlige Embeder, saaledes at hver faar eet, indføre dem i deres legemlige Besiddelse og efter Indførelsen forsvare dem deri; endelig (giver vi Dig Fuldmagt) til med Kirkens Straf at tugte de genstridige med Udelukkelse af Appel, uanset om der med Hensyn til at foretage visse Provisioner af Personater, Digniteter, Kirker og gejstlige Embeder i de Egne er udsendt apostoliske Skrivelser — i disse vil vi dog ikke, at der herved skal ske Indskrænkning — eller om nogle af det apostoliske Sæde har faaet bevilget, at de ikke skal være pligtige til Provision af nogen, og at de ikke kan tvinges dertil eller banlyses, suspenderes eller rammes af Interdikt, og at ingen ved apostolisk Brev, som ikke fuldstændigt, nøjagtigt og Ord til andet anfører denne Bevilling, kan faa Provision paa Personater, Digniteter, Kirker og gejstlige Embeder, som i Almindelighed eller i Særdeleshed henhører under deres Besættelse, Præsentation eller Dispositionsret paa anden Maade; uanset ogsaa enhver anden Begunstigelse fra dette Sæde, hvorved — om de da ikke er omtalt eller fuldstændig optaget i nærværende Brev — dets Virkning kan hindres eller blot udsættes, og hvorom og om den fulde Ordlyd der i vort Brev Ord til andet skal finde særlig Omtale Sted; alt sammen gælder dette

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

dog kun under Forudsætning af, at de gejstlige og Personer, Du maatte give Provision paa saadanne Embeder, Personater og Digniteter, som de er det skyldige, skal have fast Bopæl der og paa de dertil bestemte Tider[3]) skal lade sig forfremme til de Grader, som disse Embeders, Personaters og Digniteters Sjælesorg kræver. Givet som ovenfor[4]).

1) jf. Nr. 279. — 2) jf. DRB II 1 Nr. 406 Note 1. — 3) c. 14 in VI^to de electione et electi potestate I 6. — 4) jf. Nr. 279.

281 1303. 17. December. Lateranet.

Pave Benedikt 11. giver Tue Tuesen, Kannik i Lund og Tartu (Dorpat) og Ærkebiskop Isarns Klerk, Tilladelse til trods uægte Fødsel at faa et gejstligt Embede med Sjælesorg samtidig med, at han beholder Kanonikatet i Lund, hvorimod han skal give Afkald paa Kanonikatet i Tartu (Dorpat).

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor elskede Søn Tue Tuesen, Kannik i Lund. Uægte Børn, der udmærker sig ved hæderlig Vandel, brændemærkes ikke af Fejlen ved deres Fødsel, fordi Børnenes Dyd aftvætter Forældrenes Brøde og ærbar Vandel ophæver Vanæren ved deres Herkomst[1]). I den Ansøgning, Du har forelagt os, udtales det, at Du i sin Tid med vor apostoliske Myndighed har faaet Dispensation til uanset Din uægte Fødsel[2]), da Du er Søn af en Præst og en ugift Kvinde, at kunne forfremmes til alle Grader og tillige faa et gejstligt Embede uden Sjælesorg, og at Du siden efter denne Dispensation har opnaaet at faa Kanonikater og Præbender i Kirkerne i Lund og Dorpat, skønt Du endnu ikke har oppebaaret Indtægter af dem. I Betragtning af det rosende Vidnesbyrd, Du faar for en fortjenstfuld Livsvandel, boglig Kundskab og retskaffen Nidkærhed paa mangfoldige Omraader, og i Ønsket om derfor og af Hensyn til vor ærværdige Broder Ærkebiskop Isarn af Lund Sveriges Primas, hvis Klerk Du er, og i hvis Tjeneste Du staar, og som ydmygt gaar i Forbøn for Dig i dette Anliggende, yderligere at vise Dig Naade, bøjer vi os for Dine og Ærkebispens fromme Bønner og giver Dig i Kraft af dette Brev Dispensation til uanset denne Din uægte Fødsel frit at modtage et gejstligt Embede, selv om det har Sjælesorg, naar det gives Dig med Iagttagelse af de kanoniske Regler, og lovligt[3]) beholde det sammen med ovennævnte Kanonikat og Præbende i Lund, forudsat at Du først giver fuldstændigt Afkald paa Kanonikatet og Præbenden i Kirken i Dorpat.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Intet Menneske maa driste sig til at bryde denne vor Dispensationsbestemmelse eller i ubesindig Forvovenhed gaa imod den, men hvis nogen vover at gøre dette, skal han vide, at han derved vil paadrage sig Gud den almægtiges og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Vrede. Givet i Lateranet den 17. December i vort (Pontifikats) 1. Aar.

1) jf. Nr. 304. 314. — 2) jf. c. 11. 14. X de filiis presbyterorum ordinandis vel non I 17. — 3) jf. c. 28 X de prebendis et dignitatibus III 5.

1303. 23. December. Lateranet. 282

Pave Benedikt 11. bevilger under bestemte Betingelser Ærkebiskop Isarn af Lund, at han maa optage et Laan paa indtil 4000 Guldfloriner til Afholdelse af de Udgifter, som Isarn har paadraget sig under Opholdet ved Kurien.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til Ærkebiskop Isarn af Lund. Da Du, som Du personlig tilstede her hos os har forklaret, for paa nyttig Maade baade at varetage Dine egne Fornødenheder og Lundekirkens Anliggender her ved Kurien, er nødt til at paatage Dig store Udgiftsbyrder, har Du ydmygt ansøgt os om, at vi ville give Dig Lov til at optage et Laan paa indtil 4000 Guldgylden paa neden anførte Maader og Betingelser, uden hvilke Du ikke mener at kunne finde nogen, som vil yde Dig Laan. Da vi nu saavel i disse som i andre Forhold, til Fremme og Varetagelse af Dine egne og denne Kirkes Sager, har Tillid til Din Omsigt og Omhu, og da vi ikke vil, at Du skal lide Nød paa Grund af, at Du ikke kan skaffe Dækning til disse Udgifter, eller at de ovennævnte Sager skal forblive uafsluttede, bøjer vi os for Din Ansøgning og meddeler Dig ved dette Brev Fuldmagt til i Dit eget og Kirkens Navn at optage et Laan indtil fornævnte Sum og til at binde Dig selv og Dine Efterfølgere og Kirken i Lund og Dit eget og dens Gods, løst og fast, i Nutid og Fremtid, overfor Kreditorerne i denne Anledning indtil denne Sum, dog uden paa nogen Maade at forpligte Dig til Renter; (vi giver Dig fremdeles Fuldmagt) til at give Afkald paa saavel de Bestemmelser af vor Forgænger Pave Bonifacius den ottende[1]), salig Ihukommelse, hvorved det bestemmes, at naar Anklageren og den anklagede er fra forskellige Stifter, skal den anklagede paa ingen Maade kunne stævnes for Retten ud over een Dagsrejse fra sit Stifts Grænser, som Bestemmelsen paa det almindelige Kirkemøde om de to Dags-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

rejser[2]) og alt det andet, vore Forgængere har bestemt herom; endvidere paa Genindsættelse i den tidligere Tilstand[3])og paa alle apostoliske Breve og Begunstigelser, som I har faaet eller ogsaa kan faa ud i Fremtiden, og paa al Støtte i kanonisk og Civilret[4]), og paa de sædvanlige Jurisdiktionssteder og Dommere, om der desangaaende skulde opnaas noget apostolisk Brev for Kreditorerne; endelig ogsaa paa alle Indsigelser, hvorved Du og Dine Efterfølgere fremtidig skulde kunne dække Eder overfor Kreditorerne.

Ydermere vil og indrømmer vi Dig i Henhold til, hvad Du har forlangt af os, at Du og Dine fornævnte Efterfølgere maa være pligtige at betale Kreditorerne disse Penge af nævnte Kirkes Gods og erstatte deres Tab, Udgifter og Interesse, hvis Pengene ikke er betalt til den Termin, der med Parternes Samtykke er fastsat dertil, og at der ikke skal paahvile Kreditorerne nogen Forpligtelse til — under Paaberaabelse af nogen kanonisk eller civilretlig Bestemmelse eller ethvert andet Privilegium eller enhver anden Begunstigelse af det apostoliske Sæde, hvorom der i vort Brev skal finde fuldstændig og tydelig Omtale Sted, og hvorved Du og Dine ovennævnte Forgængere skulde kunne dække Eder yderligere — at bevise, at Pengene er anvendt til Nytte for den oftnævnte Kirke, men blot en Tilstaaelse af Dig, hvorved Du erkender dette, og som skal optages i det Dokument, der skal udfærdiges angaaende Laanet af denne Sum, skal ubrydeligt anses for tilstrækkeligt, fuldt og retsgyldigt Bevis.

Men for at Renternes Svælg ikke skal aabne sig, er det vor Hensigt og Vilje, at Du og Dine nævnte Efterfølgere eller Kirken i Lund eller Dit eget eller deres Gods paa ingen Maade ved dette vort Brev, ved nogen bedragerisk eller snedig List eller ved en Tilsløring eller Farvning af Ordene skal kunne forpligtes til nogen Slags Renter, da vi erklærer de vedkommende Breve og de Tilstaaelser, Anerkendelser eller Løfter, som er aflagt i dem eller i Kraft eller i Anledning deraf med Hensyn til Renteforpligtelser, for ugyldige, intetsigende og uden Retskraft, medens det derimod med Hensyn til alt det foran omhandlede, som ikke berøres af Renternes Unatur, skal forblive i Kraft og ikke i nogen Henseende under Paaberaabelse af Renterne skal kunne anfægtes i ond Hensigt. Givet i Lateranet den 27. December i vort (Pontifikats) 1. Aar.

1) jf c. 11 in VI^to de rescriptis I 3. — 2) c. 28 X de rescriptis I 3, jf. DRB II 1 Nr. 6 Note 6. — 3) gengiver det romerretlige Udtryk *in integrum restitutio*, der betegnede et ekstraordinært Retsmiddel, hvorved en tablidende Person kunde faa sit Tab oprettet, naar Tabet skyldtes en Retsregel, der i det givne Tilfælde havde haft Følger, som skønnedes ubillige. — 4) d. v. s. Romerretten.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1303. **283**

Kong Erik 6. Menved forlener sin Broder Kristoffer med Estland for et Tidsrum af 6 Aar.

Udtog hos Hvitfeld.

I dette Aar[1]) forlenede han sin Broder Kristoffer, som tidligere var forlenet med Samsø, Holbæk og Kalundborg, med Hertugdømmet Estland for et Tidsrum af 6 Aar, saaledes at han skulde beskytte og forsvare samme Hertugdømme imod de vantro og mod andre Fjender. Han vilde med al Rigets Magt beskytte og beskærme ham. Hvis det var nødvendigt skulde Hertug Kristoffer tjene ham med 50 Mand og være ham huld og tro.

1) d. v. s. 1303.

1303. **284**

Kristoffer, Hertug af Estland, giver sin Broder Kong Erik 6. Menved Genbrev paa Forleningen med Estland.

Udtog hos Hvitfeld.

Hertug Kristoffer forpligtede sig til at forblive hans hulde Broder og tro Vasal.

1303—1304[1]). **285**

Pave Benedikt 11. stadfæster Roskilde Kirkes Privilegier.

Registratur hos Lucoppidan.

I det Herrens Aar 1307(!) foretog Benedikt 11. en almindelig Stadfæstelse af alle Godser, Privilegier og Bevillinger, indrømmet Kirken, Bispen og Kapitlet i Roskilde.

1) Benedikt 11. var Pave fra 1303 27. Oktober til 1304 7. Juli.

1303—1304[1]). **286**

Pave Benedikt 11. overdrager Ærkebispen af Lund at banlyse dem, der foruretter Bispen og Kirken i Roskilde.

Registratur hos Lucoppidan.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Pave Benedikt 11.s Bulle Aar 1300(!), som overdrager Ærkebispen af Roskilde at tvinge dem, der foruretter Kirken og Bispen af Roskilde med den romerske apostoliske Kirkes Straf.

1) jf. Nr. 285 Note 1.

287 1304. 15. Januar. Roskilde.

Atte, Præst i Tibirke, skænker en Gaard i Ludshøj til Esrom Kloster, hvor han ønsker at faa sit Gravsted.

Afskrift (Esrombogen).

Atte, Sognepræst ved Tibirke Kirke i Roskilde Stift, til alle troende kristne, nulevende saavel som tilkommende, der ser dette Brev, Hilsen med alles sande Frelser.

Da den evige Dommers Domstol ikke rejser Anklage mod den, der vil kunne paaberaabe sig fromme Gerninger, og da jeg — saalænge jeg er rask og ved godt Helbred — ønsker at øve disse mod den hellige Jomfrus Kloster i Esrom af Cistercienserordenen i ovennævnte Roskilde Stift, som mine Forfædre, der hviler sammesteds, elskede med dybe Følelser og skænkede store Gaver af deres timelige Gods, skænker og overdrager jeg, idet jeg vælger mit Gravsted hos dem i nævnte Klosters Kirke, foruden de to Gaarde i Landsbyen Ludshøj paa 9 Øre Skattejord, som Klostret tidligere fik i fredelig og rolig Besiddelse ved Gave fra min elskede Broder, Herr Niels, forhenværende Sognepræst i Blistrup, salig Ihukommelse[1]), og fra mig[2]), min Gaard i samme Landsby beliggende mod Nord paa 3 Øre Skattejord med sine Agre, Enge, Græsgange, Skove, Huse, undtagen Løsøre, og Vindmølle, paa den Maade, at den straks efter min Død skal tilfalde nævnte Klosters og Brødres Besiddelse, som der tjener Gud, uden at Gæld, Laan eller Forpligtelse mod nogen eller min Arvingers Ret skal staa i Vejen for fornævnte Brødre. Ydermere erklærer jeg paa Tro og Love, at jeg vil behandle nævnte Gaard saa godt jeg kan med Hensyn til Bygningerne, idet jeg i Kraft af dette Brev giver Afkald paa enhver Indsigelse om Svig eller Bedrag samt paa enhver Støtte, jeg maatte kunne faa af kanonisk Ret eller Civilret, som kunde være til Fordel for mig i fornævnte Anliggende og til Skade for nævnte Brødre, og idet jeg indtrængende anmoder de ærværdige Herrer Oluf Bjørnsen og Jens Tybjerg, Kanniker i Roskilde og Vikarer hos Herr Magister

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Oluf, udvalgt og stadfæstet som Biskop, samt de Herrer Dekan og Provst og de andre Kanniker ved samme Kirke, som overværede denne Handling, om opmærksomt at høre Ordlyden af denne rigtigt foretagne Gave og besegle den med deres samt nævnte Kapitels Segl. Jeg har ladet mit Segl hænge under dette Brev til evig Sikkerhed for Sagen. Forhandlet og givet i det Herrens Aar 1304 Onsdagen efter Ottendedagen efter Herrens Omskærelse i nævnte Stad Roskilde, hvor jeg i Nærværelse af fornævnte Herrer og under mange andre troværdige Mænds Paahør, har skødet samme Gaard til de nævnte Brødre i den hellige Lucius' Kirke over den hellige Jomfru Katrines Alter.

1) jf. Nr. 119. — 2) jf. Nr. 158.

1304. 15. Januar. Lateranet. 288

Pave Benedikt 11. meddeler Ærkebiskop Isarn af Lund, at Herremanden Henrik Ubbesen og hans Hustru Helene har indgivet Ansøgning til Paven om at faa kirkelig Anerkendelse paa det Ægteskab, som de har indgaaet, skønt beslægtet i fjerde Grad, og eftersom Ægteskabet er indgaaet for at hindre Slægtsstridigheder, bemyndiger Paven Isarn til at give Dispensation i dette Tilfælde og til at erklære Børnene for ægtefødte.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor ærværdige Broder Isarn, Ærkebiskop af Lund, Sveriges Primas. Pavens overordentlige Myndighed tilstaar undertiden til rette Tid og Sted i Kraft af sin Magtfuldkommenhed visse Personer Lempelser, som ellers vilde være utilladelige. Vor elskede Søn, den velbyrdige Mand Henrik Ubbesen og vor elskede Datter i Kristus den velbyrdige Kvinde Helene af Slesvig Stift, har i vor Nærværelse ladet meddele, at de i sin Tid, skønt beslægtede med hinanden i fjerde Slægtskabsgrad[1]), for at bilægge alvorlige Tvistigheder og dødelige Fjendskaber, som paa Anstiftelse af Menneskehedens Fjende var opstaaede mellem deres Forfædre, Slægt og Venner, og hvoraf der paa begge Sider var fulgt Drab og andre Farer for Liv og Gods, saaledes som det ogsaa i Fremtiden kunde ske, indgaaet Ægteskab med hinanden og i et langt Samliv som Ægtefæller avlet Sønner og Døtre; ved deres Forbindelse i dette Ægteskab siges ovennævnte Stridigheder og Fjendskaber med naadig Bistand fra Kongernes Konge at være bilagt. Derfor har disse to, Henrik og Helene, ydmygt

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ansøgt os om, at vi med faderlig Mildhed vilde værdiges at drage Omsorg for dem i dette Anliggende med en belejlig Dispensations Velgerning, eftersom de omtalte Tvistigheder og Fjendskaber sandsynligvis kunde vækkes til nyt Liv ved Opløsningen af dette Ægteskab, hvis denne fandt Sted, og Farer endnu alvorligere end de tidligere derefter opstaa. Vi, som søger Sjælefrelsen for hvert enkelt Menneske og med større Frihed skaffer Kirkens troende Fred og Ro, bøjer os da for deres Ansøgning, og i Ønsket om at modvirke disse Farer og i fuld Tillid til Din Visdom i Herren, paalægger vi Dig, vor Broder, ved denne apostoliske Skrivelse, at Du, hvis Du faar Vished for det her omhandlede, hvilket vi overlader til Din Samvittighed at afgøre, paa vore Vegne skal give fornævnte Henrik og Helene Dispensation til uanset denne Slægtskabshindring lovligt at forblive i Ægteskabet, dog først efter at have paalagt dem en frelsebringende Bod, og tillige anerkende det Afkom, de har faaet og maatte faa, som ægtefødt. Givet i Lateranet den 15. Januar i vort (Pontifikats) 1. Aar.

1) jf. DRB II 1 Nr. 91 Note 2, jf. c. 8 X de consanguinitate et affinitate IV 14.

289 1304. 21. Januar.

Kurien i Rom fordeler 2000 Guldfloriner, som Ærkebispen af Lund har erlagt i Servispenge.

Original i Vatikanets Arkiv.

I det Herrens Aar 1304 den 21. Januar fandt der en Fordeling af nedennævnte Servitier Sted.

Af Commune Servitium paa 2000 Guldfloriner, ydet af (Isarn), Ærkebiskop i Lund til de 17 Kardinalers Kollegium, som omfattes af hans Løfte[1]), har enhver faaet 117 Floriner og 24 Skillinger i Mønt fra Provins gennem de nævnte Købmænd[2]).

1) jf. Nr. 274. — 2) jf. Nr. 62.

290 1304. 17. Februar. Lateranet.

Pave Benedikt 11. stadfæster det af daværende Ærkebiskop Jens 2. Grand foretagne Valg af Roskildekanniken Oluf til Biskop i Roskilde.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Til vor ærværdige Broder Oluf, Biskop af Roskilde. Naar vi ængsteligt betragter, undersøger og efterforsker, hvor skadeligt og farefuldt det er, naar Kirker staar ledige i lang Tid, er det ikke med Urette, at vi i vor Ængstelse paa mangfoldige Maader henvender vor Opmærksomhed paa saadanne Forhold og med nidkær Aarvaagenhed stræber efter, at de Kirker, som er berøvet deres Hyrders Trøst, kan aflægge Enkesløret, og — naar Ledighedens Mørke er bragt til Ophør — genfinde det ønskede Lys i den Lykke, en lykkelig og heldig Besættelse bringer med sig. Da Kirken i Roskilde for nogen Tid siden var berøvet sin Hyrdes Trøst derved, at Biskop Jens af Roskilde, salig Ihukommelse, døde, kom vore elskede Sønner, Kirkens Kapitel sammen efter først at have fastsat en Dag til Valget og indkaldt alle, som uden Besvær vilde, skulde og kunde komme tilstede. Og tilsidst besluttede de efter nogle Forhandlinger derom, som ikke førte til noget Resultat[1]), ved dette Valg at gaa frem gennem Valgmænd[2]); de overdrog eenstemmigt vor ærværdige Broder Biskop Jens, som da var Ærkebiskop i Lund og Stedets Metropolit, Fuldmagt til i dette Tilfælde at besætte Kirken med en Hyrde af Kirkens eget Skød eller andetstedsfra, og de lovede at ville modtage den Mand, som nævnte Ærkebiskop gav Provision paa Kirken, og anse ham for deres og Kirkens Biskop og Hyrde. Fornævnte Ærkebiskop tog imod denne Fuldmagt og, idet han anstillede omhyggelige Overvejelser angaaende denne Sag gav han i Betragtning af de Naadegaver, han vidste, at Du var velsignet med, Dig, som da var Kannik ved omtalte Kirke, Provision paa denne og satte Dig i Spidsen for den som dens Biskop og Hyrde, hvorefter han bekendtgjorde denne Provision for Kapitlet, og fornævnte Kapitel bekræftede i Enighed og Eenstemmighed samme Provision; senere har Du inden Udløbet af den af Retten dertil bestemte Tid[3]) givet Dit Samtykke til fornævnte Provision, og endelig har Ærkebispen med sin Myndighed som Metropolit stadfæstet denne Provision. Da senere Florentius, Kannik ved fornævnte Kirke personlig havde begivet sig til det apostoliske Sæde og i Nærværelse af vor Forgænger, Pave Bonifacius den ottende, salig Ihukommelse, havde meddelt, at han appellerede ovennævnte Valg til samme Sæde, overdrog vor ovennævnte Forgænger mundtligt vor elskede Søn Johannes, med Titelen Kardinalpræst af S. Marcellino e Pietro, omhyggeligt at høre denne Sag og ufortøvet at give ham Beretning om, hvad han maatte finde desangaaende. Men da fornævnte Kardinal gik frem i denne Sag, betroede vor omtalte Forgænger ham visse andre

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Sager og sendte ham til Frankrig, medens han paa lignende Maade overdrog denne Sag til vor ærværdige Broder Biskop Johannes af Tusculum, for at han skulde genoptage dens Behandling der, hvor Kardinal Johannes havde afgivet den. Ogsaa vi, som efter denne vor Forgængers Død blev hævet til den apostoliske Værdigheds Tinde, har paa samme Maade overdraget Sagen til omtalte Biskop, og da endelig Bispen havde aflagt en troværdig Beretning for os om den alt nævnte Sag, og vi sammen med denne Biskop og vore andre Brødre omhyggeligt havde overvejet den, stadfæstede vi hvad Ærkebispen vides at have foretaget i dette Anliggende, efter at have indhentet vore Brødres Samtykke, da vi anser det for gyldigt og rimeligt, med vor apostoliske Myndighed og udfyldte af vor apostoliske Magtfuldkommenhed alle Brist, som ligegyldigt af hvilke Aarsager maatte findes i det foran omhandlede, og siden lod vi samme Biskop af Tusculum meddele Dig Indvielsens Naadegave. Derfor paalægger vi Dig, vor Broder, ved denne apostoliske Skrivelse, at Du med Ærbødighed skal paatage Dig den af Herren paalagte Byrde, med Omhu og Nidkærhed varetage Ledelsen af oftnævnte Kirke i Roskilde og ikke undlade at ofre Dig for dens Fremgang, men i Ord og Gerning belære Herrens Hjord, som er betroet Din vise Forsorg, saaledes at Kirken ved Din Flid og Omhu til Guds Navns Ære kan gaa frem og tage til i Vækst baade i det aandelige og det timelige. Givet i Lateranet den 17. Februar i vort (Pontifikats) 1. Aar.

1) jf. Nr. 128 Note 1. — 2) jf. DRB II 1 Nr. 110 Note 2. — 3) den valgte skulde snarest muligt, efter den senere Ret inden 8 Dage, opfordres til at erklære sig om, hvorvidt han vilde modtage Valget (c. 16 in VI^to de electione et electi potestate I 6) og Erklæringen skulde afgives inden en Maaned derefter (c. 6 in VI^to ibidem).

291 1304. 17. Februar. Lateranet.

Pave Benedikt 11. meddeler Kapitlet i Roskilde, at han har stadfæstet Valget af Roskildekanniken Oluf til Biskop i Roskilde, og paalægger Kapitlet at vise ham behørig Lydighed.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade[1]) til Roskildekirkens Kapitel o. s. v. 'Naar vi ængsteligt betragter' o. s. v. indtil 'meddele Dig Indvielsens Naadegave'[1]). Derfor paalægger vi Eder alle ved denne apostoliske Skrivelse, at I i enhver Henseende ydmygt retter Eder efter samme Biskop som Eders Fader og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Sjælehyrde, og at I viser ham den behørige Lydighed og Ærbødighed; ellers vil vi erklære den Dom, som han selv eller ved een eller flere andre som Følge deraf med Rette maatte fælde over de genstridige, hvortil vi i Kraft af dette Brev giver ham Magt, for gyldig og med Guds Hjælp lade den ubrødeligt overholde, indtil han har faaet en passende Fyldeltgørelse, med Udelukkelse af Appel. Givet som ovenfor[1]).

1) jf. Nr. 290.

1304. 17. Februar. Lateranet. 292

Pave Benedikt 11. meddeler Gejstligheden i Staden og Stiftet Roskilde, at han har stadfæstet Valget af Roskildekanniken Oluf til Biskop i Roskilde.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade til Gejstligheden i Roskilde Stad og Stift o. s. v. Givet som ovenfor[1]).

1) jf. Nr. 291.

1304. 17. Februar. Lateranet. 293

Pave Benedikt 11. meddeler Menigheden i Roskilde Stad og Stift, at han har stadfæstet Valget af Roskildekanniken Oluf til Biskop i Roskilde.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade[1]) til Menigheden i Roskilde Stad og Stift o. s. v. 'Naar vi ængsteligt betragter' o. s. v. indtil 'meddele Dig Indvielsens Naadegave'[1]). Derfor retter vi til Eder alle vor indtrængende Bøn, Opfordring og Formaning, idet vi ved denne apostoliske Skrivelse paalægger Eder, at I tager fromt imod fornævnte Biskop, behandler ham med Hæder ydmygt føjer Eder efter hans frelsebringende Bud og Formaninger, saaledes at han kan glæde sig over i Eder at have fundet fromme Sønner og I altid i ham kan have en naadig Fader. Givet som ovenfor[1]).

1) jf. Nr. 290.

1304. 17. Februar. Lateranet. 294

Pave Benedikt 11. meddeler Ærkebiskop Isarn af Lund, at han har stadfæstet Valget af Roskildekanniken Oluf til Biskop i Roskilde.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Paa samme Maade[1]) til vor ærværdige Broder (Isarn), Ærkebiskop af Lund, Sveriges Primas o.s.v. 'Naar vi ængsteligt betragter' o.s.v. indtil 'meddele Dig Indvielsens Naadegave'[1]). Da Din Gunst i overordentlig høj Grad tjener til, at samme Biskop lettere kan have Fremgang i den ham betroede Omsorg for nævnte Kirke, retter vi vor Bøn og Opfordring til Dig, vor Broder, idet vi ved denne apostoliske Skrivelse paalægger Dig, at Du vil vise Dig naadig og velvillig overfor samme med Hensyn til Forøgelsen og Bevarelsen af samme Kirkes[2]) Rettigheder paa en saadan Maade, at han ved Din Naades Hjælp med større Udbytte kan udøve det ham betroede Styre af fornævnte Kirke, og Du derfor i rigere Maal kan fortjene Guds Miskundhed og nævnte Sædes[3]) Velvilje. Givet som ovenfor[1]).

1) jf. Nr. 290. — 2) Roskildekirkens. — 3) d. v. s. det apostoliske Sædes.

295 1304. 17. Februar. Lateranet.

Pave Benedikt 11. meddeler Kong Erik 6. Menved, at han har stadfæstet Valget af Roskildekanniken Oluf til Biskop i Roskilde.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade til vor kære Søn i Kristus Erik, de Danskes og Venders høje Konge, o. s. v.[1]) Skønt vi, kære Søn, tror for vist, og det med Forherligelse af Dit straalende Ry i vide Kredse forkyndes, at Du som en Velsignelsens og Naadens Søn, betænkt paa fromme Gerninger, omfatter Prælater og Kirker i Dit Rige med naadig Gunst, ivrigt befæster og værner deres Stilling og viser dem Din særlige Naade, formaner og opflammer vi Dig dog gerne med faderlig Nidkærhed til ovenstaaende, eftersom vi nærer oprigtig Kærlighed til Din kongelige Person og i rigt Maal ønsker for Dig alt godt, for at Du kan gaa fra det gode til det bedre og blive Kongernes Konge, fra hvem Kongerne har deres Kongemagt og ved hvem Fyrsterne regerer, stadig kærere. 'Da Kirken i Roskilde for nogen Tid siden' indtil 'meddele Dig Indvielsens Naadegave'[1]). Derfor retter vi vor Bøn og indtrængende Opfordring til Dig, høje Konge, om af Ærbødighed for os og det apostoliske Sæde at betragte denne Biskop, som vi, saaledes som hans Fortjenester kræver det, omfatter med vor særlige Naade, og den ham betroede Kirke som særligt anbefalede Dig, at vise Dig saa gunstig og stille Dig saa velvilligt overfor fornævnte Biskop og bevise ham og hans

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Kirke Din kongelige Bevaagenheds Naade paa en saadan Maade, at samme Biskop med Guds Hjælp, støttende sig til Din Beskyttelse med større Lethed og Virkning kan varetage Styrelsen af den ham betroede Kirke, og vi som Følge deraf kan prise Dig i Herren, saaledes som Du, stormægtige Konge, fortjener. Givet som ovenfor[1]).

1) jf. Nr. 290.

1304. 17. Februar. Lateranet. 296

Pave Benedikt 11. meddeler Fyrsterne Vizlav og Sambor af Rügen, at han har stadfæstet Valget af Roskildekanniken Oluf til Biskop i Roskilde.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade[1]) til vore elskede Sønner, de velbyrdige Brødre Vizlav og Sambor, Rygboernes Fyrster o. s. v. Blandt andet, som gør Eder velbehagelige for Guds Aasyn og med Rette gør Eders Navn berømt og værdigt til Menneskenes Lov og Pris, er det af særlig Betydning, at I er nidkære for at vise Eder velvillig stemt overfor Prælater, Kirker og gejstlige og for at bevare og værne deres Gods og Rettigheder ved at vise dem Gunst og Naade, saa at de med Støtte i et saadant Værn kan glæde sig ved at leve i Fred og Ro og begunstiges af Lykke og Medgang. 'Da Kirken i Roskilde for nogen Tid siden' o. s. v. indtil 'meddele Dig Indvielsens Naadegave'[1]). Da Din Gunst i ikke ringe Grad tjener til, at samme Biskop lettere og med større Virkning kan have Fremgang i den ham betroede Omsorg for ovennævnte Kirke, da Roskilde Stift omfatter Rygboernes Land, over hvilket I har det verdslige Herredømme, medens den gejstlige Jurisdiktion tilkommer nævnte Biskop, der hævder sammesteds ogsaa at have meget timeligt Gods, beder og opfordrer vi indstændigt Eders Velbyrdighed til af Ærbødighed for Gud og det apostoliske Sæde at betragte samme Biskop, som vi, saaledes som hans Fortjenester kræver det, viser vor særlige Velvilje, og den ham betroede Kirke som særligt anbefalede til Eder og i hans egne og Kirkens Sager staa samme Biskop bi med passende Gunstbevisninger, Raad og Daad, saa at han med Støtte i et saa herligt og stort Værn paa nyttig Vis kan styre fornævnte Kirke til Guds Ære og lede den til Frelse, og I som Følge deraf kan faa en passende Løn fra ham, som gengælder alt godt, og vi forherlige Eders Fromhed med fortjente Lovprisninger i Herren. Givet som ovenfor[1]).

1) jf. Nr. 290.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1304. 20. Februar se 1300. 4. Marts.

297 1304. 23. Februar. Lateranet.

Pave Benedikt 11. bevilger under bestemte Betingelser Biskop Oluf af Roskilde, at han maa optage et Laan paa indtil 1000 Mark Sølv til Afholdelse af de Udgifter, som Bispen har paadraget sig under Opholdet ved Kurien.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor ærværdige Broder Oluf, Biskop af Roskilde. Da Du, som Du personlig til Stede her hos os har forklaret, for paa nyttig Maade baade at varetage Dine egne Fornødenheder og Roskildekirkens Anliggender her ved Kurien, er nødt til at paatage Dig store Udgiftsbyrder, har Du ydmygt ansøgt os om, at vi vilde give Dig Lov til at optage et Laan paa indtil 1000 Mark godt og rent Sølv efter romersk Vægt paa neden anførte Maader og Betingelser, uden hvilke Du ikke mener at kunne finde nogen, som vil yde Dig Laan. Da vi nu saavel i disse som i andre Forhold til nyttig Fremme og Varetagelse af Dine egne og denne Kirkes Sager har Tillid til Din Omsigt og Omhu, og da vi ikke vil, at Du skal lide Nød paa Grund af, at Du ikke kan skaffe Dækning til disse Udgifter, eller at de ovennævnte Sager skal forblive uafsluttede, bøjer vi os for Din Ansøgning og meddeler Dig ved dette Brev Fuldmagt til i denne Anledning i Dit eget og Kirkens Navn at optage et Laan indtil anførte Sum og binde Dig selv, Dine Efterfølgere og ovennævnte Kirke i Roskilde (og Dit eget og dens Gods, løst og fast, i Nutid og Fremtid, overfor Kreditorerne indtil denne Sum, dog uden paa nogen Maade at forpligte Dig til Renter; vi giver Dig fremdeles Fuldmagt til at give Afkald paa saavel de Bestemmelser af vor Forgænger Pave Bonifacius den ottende, salig Ihukommelse, hvorved det bestemmes, at naar Anklageren og den anklagede er fra forskellige Stifter, skal den anklagede paa ingen Maade kunne stævnes for Retten ud over een Dagsrejse fra sit Stifts Grænser, som Bestemmelsen paa det almindelige Kirkemøde om de to Dagsrejser og alt det andet, vore Forgængere har bestemt herom; endvidere paa Genindsættelse i den tidligere Tilstand og paa alle apostoliske Breve og Begunstigelser, som I har faaet eller ogsaa kan faa ud i Fremtiden, og paa al Støtte i kanonisk og Civilret, og paa de sædvanlige Jurisdiktionssteder og Dommere, om der desangaaende skulde opnaas noget apostolisk Brev for Kreditorerne;

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

endelig ogsaa paa alle Indsigelser, hvorved Du og Dine Efterfølgere fremtidig skulde kunne dække Eder overfor Kreditorerne.

Ydermere vil og indrømmer vi Dig i Henhold til, hvad Du har forlangt af os, at Du og Dine fornævnte Efterfølgere maa være pligtige at betale Kreditorerne disse Penge af nævnte Kirkes Gods og erstatte deres Tab, Udgifter og Interesse, hvis Pengene ikke er betalt til den Termin, der med Parternes Samtykke er fastsat dertil, og at der ikke skal paahvile Kreditorerne nogen Forpligtelse til — under Paaberaabelse af nogen kanonisk eller civilretlig Bestemmelse eller ethvert andet Privilegium eller enhver anden Begunstigelse af det apostoliske Sæde, hvorom der i vort Brev skal finde fuldstændig og tydelig Omtale Sted, og hvorved Du og Dine ovennævnte Forgængere skulde kunne dække Eder yderligere — at bevise, at Pengene er anvendt til Nytte for den oftnævnte Kirke, men blot en Tilstaaelse af Dig, hvorved Du erkender dette, og som skal optages i det Dokument, der skal udfærdiges angaaende Laanet af denne Sum, skal ubrydeligt anses for tilstrækkeligt, fuldt og retgyldigt Bevis.

Men for at Renternes Svælg ikke skal aabne sig, er det vor Hensigt og Vilje, at Du og Dine nævnte Efterfølgere eller Kirken i Lund eller Dit eget eller deres Gods paa ingen Maade ved dette vort Brev, ved nogen bedragerisk eller snedig List eller ved en Tilsløring eller Farvning af Ordene skal kunne forpligtes til nogen Slags Renter, da vi erklærer de vedkommende Breve og de Tilstaaelser, Anerkendelser eller Løfter, som er aflagt i dem eller i Kraft eller i Anledning deraf med Hensyn til Renteforpligtelser, for ugyldige, intetsigende og uden Retskraft, medens det derimod med Hensyn til alt det foran omhandlede, som ikke berøres af Renternes Unatur, skal forblive i Kraft og ikke i nogen Henseende under Paaberaabelse af Renterne skal kunne anfægtes i ond Hensigt)[1]. Givet i Lateranet den 22. Februar i vort 1. Pontifikatsaar.

1) jf. Nr. 282.

1304. 25. Februar. 298

Den tyske Orden i Livland erklærer, at den har sluttet Forsvars- og Voldgiftsforbund med Bisperne af Dorpat og Øsel og med Kongen af Danmarks Vasaller i Estland, hvorved der særligt loves Vasallerne Hjælp til at afværge, at de bringes i et andet og fjernere Forhold til Kongen og til Danmarks Krone end hidtil.

Original i Rigsarkivet.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

I Herrens Navn Amen. Til evig Ihukommelse af Sagen. (Gotfred), Ordensmester, (Kuno), Marsk, Komturerne i Fellin, Weissenstein, Wenden, Segewald, Perona, Leal og i Aschraden, og Fogederne i Järvamaa, Transpalen, Wenden, Araküla-Saku og i Carchus, tilligemed alle Brødre af den tyske Mariaorden[1]) i Livland, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med ham, som er alles sande Frelse.

Det er et sandt Ord, at ethvert Rige, der splittes, lægges øde, medens det styrkes ved at være samlet. Herfor er det, at vi nævnte (Gotfred), Ordensmester, og Brødre — i Betragtning af, at vi, der er sat midt imellem slette Folk, nemlig vantro Russere og hedenske Lithauere og andre Fjender af den kristne Tro, ikke ved vor egen Tapperhed kan holde Stand imod dem, der hyppigt angriber os og vort Land — grebet af Ængstelse og i ikke ringe Bekymring for, at denne Troens ny Plante ved saa vedvarende Angreb af de nævnte Fjender fuldstændig skal tilintetgøres, med de ærværdige Fædre Bisperne (Didrik) og (Konrad), Kapitlerne og alle Vasaller under Kirkerne i Dorpat og Øsel, og med de gode Mænd, alle den navnkundige Fyrstes Herr Erik Kongen af Danmarks i Estland bosatte Vasaller har oprettet Forbund, Fred, Enighed, Venskab og Forbindelse, der ukrænkeligt skal vare evigt til Værn og Frelse for dette Land, nemlig Livland og Estland, idet der herom fra begge Sider højtideligt blev givet Løfte med Haandslag, af følgende Indhold. ⟨1⟩ For det første: Da den glorrige Konge Herr Erik søgte at skille sine Vasaller fra Kronen[2]), hvad han ikke kunde med Rette, eftersom de ved den for begge Parter gældende fædrene Arvefølge og fra deres første Oprindelse har været og er som arveligt forbundet med samme Danmarks Krone fra Hedenskabets Tid, har vi som sagt forbundet os med samme Vasaller ved et lige og gensidigt Forbund, idet de selv og vi giver vort Samtykke til alle disse Ting, fordi vi, ligesom vi hidindtil sammen med dem har gjort Modstand mod en saadan Vold, paaført dem som Følge af dette Forhold, ogsaa i Fremtiden, hvis det bliver nødvendigt, vil gøre Modstand, og vi fra alle Sider er enige om ingenlunde at ville tillade, at fornævnte Vasaller paa nogen som helst Maade skal rykkes bort fra Danmarks Krone. ⟨2⟩ Hvis nogen, det være sig inden for eller uden for Landet, om kort eller om lang Tid, skulde søge at fjerne dem fra Danmarks Krones Omraade, har vi — da de ikke vil have nogen anden til at herske over sig end Kronens Bærer, hvad de heller ikke er skyldige — med samlet Haand forpligtet os til paa vores Tro at hjælpe samme Vasaller til, at de aldrig paa nogen Maade skal

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

skilles fra Danmarks Krone, og vi ovennævnte forbundne vil gøre Modstand imod den, der drister sig hertil, efter vore Kræfter; og hvis han paa Grund af, at noget saadant er sket i denne Sag, om kort eller om lang Tid i den Hensigt at tage Hævn skulde stræbe efter at forurolige os forbundne paa nogen som helst Maade, vil vi paa lignende Vis gensidig med vor Magt hindre ogsaa dennes Ryggesløshed; heller ikke skal det Forbund, der er oprettet mellem os forbundne paa en lovlig og forstandig Maade, og som det før er berørt, er bekræftet ved Haandslag, tilintetgøres ved nogen paa nogen Maade, men et saadant forvovent Menneske, vil vi, hvis en saadan findes, forpligte os til at modstaa ved gensidig Bistand. ⟨3⟩ Angaaende det, som er iværksat i Borge, Befæstninger eller Jorder, eller som maaske senere maatte blive iværksat paa en eller anden Maade, skal ingen af vort Forbund paa egen Haand driste sig til eller forsøge paa at indgaa Særforlig enkeltvis, men kun med de andre fornævnte forbundnes Raad. ⟨4⟩ Fremdeles skal vi og de ifølge gammel Sædvane, som har haft Gyldighed fra Arilds Tid, indenfor Floderne Düna og Narva gensidig paa begge Sider hjælpe hinanden efter Evne, ganske vist med den Tilføjelse, at hvis nogen har begaaet Manddrab og flygter fra en af vore forbundnes Land til en andens, skal han i dette nyde Fred ifølge samme gamle Sædvane. ⟨5⟩ Iøvrigt skal de ærværdige Fædre, Herr (Didrik), Biskop ved Kirken i Dorpat, og (Konrad), Biskop ved Kirken paa Øsel, vi (Gotfred), Ordensmester, Brødrene og de fornævnte Vasaller venskabeligt henvende os til den ærværdige Fader, Herr . ., der til den Tid maatte være Ærkebiskop i Riga, og, saa snart vi kan faa ham personligt i Tale, skal vi fortroligt opfordre ham til, at han vil værdiges fast at slutte sig til dette vort Forbund, der ved Guds Tilskyndelse formedelst den fælles Nytte for hele den rette Tro saaledes er dannet mod alle vore Angribere eller Fjender. Dog har vi ment frit at burde overlade til hans eget Forgodtbefindende, hvad han maatte bestemme at gøre med Hensyn til det efterfølgende og fornævnte. Men hvis Stæder, Byer eller nogen anden, hvemsomhelst det er, der er bosat mellem Narva og Düna, unddrager sig fra dette Forbund eller paa nogen Maade overtræder samme, en saadan eller saadanne vil vi i ethvert Tilfælde med samlet Haand og med forenede Kræfter forfølge som en aabenlys Fjende, indtil han slutter sig sammen med os i det fornævnte Forbund. ⟨6⟩ Hvis fremdeles nogen, af hvilken Stilling, Stand eller Værdighed han end maatte være, skulde forsøge at indføre en udenlandsk Herre eller et fremmed Herredømme

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

mod os, vil vi forbundne paa fjendtlig Vis med vore Kræfter bekæmpe et saadant forvovent Menneske, indtil han kommer til sin Fornuft igen fra sit ubillige Forehavende. ⟨7⟩ Hvis fremdeles nogen, hvem det saa er, og især Rigas Borgere, drister sig til at slutte et Særforbund og Fred med de hedenske Lithauere eller med Russerne, og hvis de skulde nægte at opfylde det hidtil overholdte Forbund af denne Art og at slutte sig til vort fælles Forbund, skal de opfordres til trofast at bistaa os nævnte forbundne, men hvis de afslaar det, vil vi rejse os med fælles Styrke mod dem ligesom mod aabenlyse Fjender. ⟨8⟩ Hvis der fremdeles allerede skulde være eller maaske i Fremtiden skulde opstaa Uenighed eller Strid mellem os nævnte (Gotfred), Ordensmester, og Brødre paa den ene Side og de fornævnte Borgere i Riga paa den anden, skal den ærværdige Herr (Didrik), Biskop af Dorpat, sammen med de ærværdige Mænd Herr (Libert), Abbed af Dünamünde, og Herr (Ditmar), Abbed af Valkenaa Kloster, tilligemed tre andre Prælater, som den nævnte Herr (Didrik), Biskop af Dorpat, i denne Sag maatte tage til sig, i Forbindelse med yderligere 12 Riddere fra de nævnte kongelige Vasallers Side, komme sammen, for omhyggeligt at undersøge Sagens Omstændigheder; hvis de finder, at Sagen paa vor og de nævnte Brødres Side er retfærdig, og maaske uretfærdig for den anden Part, skal de formane de nævnte Borgere i Riga til fuldstændig at afstaa fra denne deres Ubillighed, ellers vil de nævnte Kirkers Bisper, Kapitler og Vasaller, og ogsaa de fornævnte kongelige Vasaller hjælpe os Brødre af al deres Magt ved at tvinge disse Borgere til en passende Fyldestgørelse. Omvendt hvis de finder, at Borgernes Sag er retfærdig, men vores, nemlig Brødrenes, maaske uretfærdig, og dette bekræftes ved Ed af enhver især af dem, der som nævnt undersøger Sagen, skal nævnte Biskop af Dorpat og Kongens Vasaller kunne leve i Fred som Folk, der hører til paa begge Sider, naar de ikke yder Raad eller Hjælp til nogen af os stridende. ⟨9⟩ Ydermere hvis mellem de nævnte Bisper af Dorpat og Øsel, os (Gotfred) Ordensmester og Brødre og de fornævnte kongelige Vasaller i Fællesskab eller hver for sig paa den ene Side og Russerne paa den anden undertiden en eller anden Strid skulde dukke op om Landets Grænse eller en anden Sag, saa skal tre gode Mænd fra Riga Stift, og tre fra det med os forbundne Øsel, hvis deres personlige Nærværelse bekvemt kan opnaas, men seks fra det med os forbundne Dorpat, seks fra vor Side, nemlig Brødrenes, og seks af de nævnte kongelige Vasaller, som har modtaget Len af deres (Konge,) Kongen af Danmark, komme sammen paa et passende Sted for

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

fredeligt at bilægge denne Strid; hvis de, der skal kende i Sagen, dømmer, at nogen af de med os forbundne maaske forfølger en retfærdig Sag, og omvendt Russerne findes at have Uret, og de, skønt advarede, vægrer sig ved paa nogensomhelst Maade at aflade eller ophøre med deres Uret, saa skal vi, de øvrige forbundne, efter Evne rejse os for den ene Deltager i vort Forbund paa fjendtlig Vis mod de nævnte Russere, indtil de kommer til Fornuft igen, men hvis de fornævnte Dommere maaske føler, at Russernes Sag er retfærdig, og Modpartens uretfærdig, skal enhver Part, der bekræfter dette med sin Ed, paa ingen Maade hjælpe nogen af de ovennævnte stridende Parter. ⟨10⟩ Hvis der ogsaa skulde være opstaaet eller maaske, hvad Gud forbyde, i Fremtiden maatte opstaa Strid mellem os forbundne, skal seks fra Dorpat og seks fra Øsel Kirker, seks af vore, nemlig Brødrene, og seks af Kongen af Danmarks Vasaller komme sammen for venskabeligt at bilægge samme, og hvis de intet udretter, skal vi i Fællesskab tvinge en saadan Oprører for at faa Enighed, dog med den Tilføjelse, at ingen af de forbundne maa begynde en uretfærdig Krig mod de nævnte Russere uden at have raadspurgt de øvrige af os, men den af de forbundne, der handler udenom de andre, skal aldeles ingen Hjælp opnaa. ⟨11⟩ Men enhver især af alle disse Ting, der var mellem os forbundne, er paa alle os forbundnes Tro og under vor Ed ikke sket til nogen Skade for den ærværdige Fader og Herre . ., Ærkebiskop af Riga, og hans Kirke. ⟨12⟩ Fremdeles er der mellem os Brødre paa den ene Side og de nævnte Vasaller paa den anden Side truffet den Aftale, at hvis samme kongelige Vasaller enkeltvis har Brug for os til at bilægge en eller anden Strid, der er opstaaet, eller maaske vil opstaa, vil vi komme, naar vi er blevet tilkaldte. ⟨13⟩ Hvis det endelig skulde hænde, at en af os nævnte nemlig (Gotfred), Ordensmester, (Kuno), Marsk . . Komturerne . . og Fogederne dør eller fratræder deres Stilling, skal den ny, der er traadt i Stedet, fra Livland møde i Fellin inden seks Uger og fra Estland i Weissenstein inden fire Uger for de nævnte Vasaller, efter at vi er blevet erindrede herom af dem, og han skal aflægge Løfte angaaende alt det fornævnte. Til Vidnesbyrd om alle disse Ting har vi nævnte (Gotfred) Ordensmester, Marsk, Komturer og Fogeder ment, at vore Segl bør vedhænges nærværende Brev til evig Bekræftelse. Givet i Herrens Aar 1304 paa Apostelen Mathias' Dag.

1) jf. DRB II 1 Nr. 45 Note 2. — 2) der sigtes til Kongens Forlening af sin Broder Kristoffer med Estland, jf. DRB II 5 Nr. 283.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

299 **[1304. Marts].**

Ove Saksesen, Høvedsmand i Reval, advarer Kong Erik 6. Menved mod Forbundet af 1304 25. Februar (Nr. 298), hvilket han meddeler Kongen en Afskrift af.

Udtog hos Hvitfeld.

Om denne Traktat advarede Ove Saksesen Kong Erik og mente, at i et velordnet Samfund var det farligt, at Adelen uden deres Herres Vidende skulde afslutte et Forbund med fremmede, thi selvom det kunde være gavnligt, som var bleven aftalt, saa kunde dog til en anden Tid andet komme til, som vilde være skadeligt for Herren. Især klagede han over Leo Orghys og Johan Wagithæ som Anstiftere af fornævnte Forbund, og over at det var sket uden hans Vidende som Statholder[1]).

1) saaledes gengiver Hvitfeld det latinske *capitaneus*, Høvedsmand.

300 **1304. 6. Marts. Lateranet.**

Pave Benedikt 11. paalægger Ærkebiskop Isarn af Lund enten, hvis han finder, at Valget af Prioren Peder i Odense til Biskop sammesteds, som hans Forgænger Jens 2. Grand ikke har villet anerkende, er foregaaet paa kanonisk Vis, da at bekræfte dette, eller i modsat Fald at udvælge en anden egnet Person til Biskop i Odense.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor ærværdige Broder Isarn, Ærkebiskop af Lund, Sveriges Primas. Skønt vi, saaledes som det er vort Hyrdeembedes Pligt, med vor apostoliske Opmærksomheds Blik omfatter alle Jordens Kirker, bør vi dog tænke flittigst paa dem, der lider under Ulemperne ved at være berøvede deres Hyrders Trøst og trænger til, at der ved pavelig Provision raades Bod paa deres Tilstand. Da for nogen Tid siden Kirken i Odense var ledig ved salig Ihukommelse Biskop Gisikes Død[1]), kom vore elskede Brødre Kapitlet ved denne Kirke efter først at have fastsat en Dag dertil sammen for at forhandle om at faa en kommende Hyrde i hans Sted; de besluttede da at gaa frem ved indirekte Valg[2]) og meddelte eenstemmig fem af Kapitlets Medlemmer Fuldmagt til for denne Gang ved Provision at give Kirken en Hyrde, idet de lovede at antage den, som disse fem gav Provision paa Kirken, som deres Biskop. Disse Valgmænd tog imod Fuldmagten og efter at have overvejet Sagen valgte de vor elskede Søn Broder

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Peder, Prior ved fornævnte Kirke, til Biskop af Odense og bekendtgjorde højtideligt dette Valg; denne Prior gav dernæst indenfor den lovlige Frist[3]) sit Samtykke til Valget, og baade han og Kapitlet begærede i en Ansøgning at faa Valget stadfæstet af Din Forgænger Ærkebiskop Jens af Lund. Men eftersom denne Ærkebiskop modsatte sig Valget, appellerede nævnte Prior til det apostoliske Sæde, og først vor Forgænger, Pave Bonifacius den ottende, salig Ihukommelse, og siden, da han var gaaet alt Kødets Gang, og vi var ophøjede til Pavestolens høje Sæde, ogsaa vi overdrog derefter vor elskede Søn Kardinaldiakonen Landulphus af S. Angelo Sagen — baade med Hensyn til Appellen og til Hovedspørgsmaalet —, for at han skulde høre den; skønt der en Tidlang var blevet forhandlet for ham i denne Sag, kan det dog ikke her ved Pavestolen ved de Undersøgelser, der i denne Sag er blevet foretaget for ham, blive klart, hvorledes Sagen ligger. Da vi nu ikke vil, at ovennævnte Kirke som Følge af nævnte Sags Udsættelse skal komme til at lide under Ulemperne ved længere Tids Ledighed, paalægger vi ved denne apostoliske Skrivelse Dig, vor Broder, at Du omhyggeligt skal undersøge dette Valg og Priorens Person, og hvis Du finder, at Valget er foregaaet paa kanonisk Vis og faldet paa en egnet Person, i vort Navn stadfæste det; i modsat Fald skal Du paa gyldig Maade kassere det, og for denne Gang ligeledes i vort Navn, for at Kirken ikke skal lide under Ulemperne ved yderligere Ledighed, ved Provision udnævne en duelig Person, som forstaar og formaar at lede den paa frelsebringende Maade; endelig skal Du ogsaa, efter at have tilkaldt to eller tre Bisper fra de Egne, som har Del i det apostoliske Sædes Naade og Forbindelse med det, meddele denne Prior, hvis hans Valg bliver stadfæstet, og ellers den Person, som Du ved Provision udnævner til Biskop for Kirken, Indvielsens Naadegave, saaledes som det bør finde Sted. Givet i Lateranet den 6. Marts i vort Pontifikats 1. Aar.

1) Biskop Gisike døde Aar 1300. — 2) jf. DRB II 1 Nr. 110 Note 2. — 3) jf. Nr. 299 Note 3.

[1304. 6. Marts—1305. 8. September][1]). 301

Ærkebiskop Isarn af Lund stadfæster Valget af Peder til Biskop i Odense.

Registratur hos Hamsfort.

Ærkebiskop Isarns Stadfæstelsesbrev, ved hvilket han stadfæster Broder Peder, udvalgt til Biskop af Odense.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1) Isarns Stadfæstelse maa ligge i Tiden mellem Benedikts Brev af 1304 6. Marts (jf. Nr. 300) og 1305 8. September, hvor Peder optræder som Biskop af Odense (jf. Nr. 385).

302 [1304. 6. Marts—1339].

Biskop Peder 2. af Odense henlægger Kirken i Særslev til Peblingene i Odense.

Registratur hos Hamsfort.

Brev af Broder Peder, Biskop i Odense, der henlægger samme Kirke til Fordel for Peblingene.

303 1304. 8.—14. Marts. Stralsund.

Vizlav 3. og Sambor af Rügen overlader paa Forbøn af Hertug Valdemar af Jylland Ejendomsretten over seks Bol i Langendorf til Johan Gnogen, Borger i Stralsund.

Vidisse i Stralsund.

Vizlav og Sambor, af Guds Naade Rygboernes Fyrster, til alle troende kristne Hilsen med alles Frelser . . .

Vi gør altsaa vitterligt for alle nulevende og tilkommende, at vi efter omhyggelig at have raadført os med vore tro Vasaller efter Henstilling og Forbøn af vor elskede Onkel Herr Valdemar, Jyllands Hertug, har skænket og overladt . . . til den gode Mand Johan Gnogen, Borger i Stralsund . . . Ejendomsretten over seks Bol i Landsbyen Langendorf med alle Indtægter og Oppebørsler fra samme Bol . . . Givet og forhandlet i Nærværelse af alle Raadmænd i Staden Stralsund i det Herrens Aar 1304 i Ugen Letare.

304 1304. 10. Marts. Lateranet.

Pave Benedikt 11. dispenserer efter Ansøgning af Biskop Oluf af Roskilde Klerken Nicolaus Albertsen fra Harderwijk i Utrecht Stift for uægte Fødsel og tillader ham at modtage et gejstligt Embede, selvom dette er forbundet med Sjælesorg.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til Klerken Nicolaus Albertsen fra Harderwijk i Utrecht Stift. Uægte Børn, der udmærker sig ved hæderlig Vandel, brændemærkes ikke af Fejlen ved deres Fødsel, fordi Børnenes Dyd aftvætter Forældrenes

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Brøde og ærbar Vandel ophæver Vanæren ved deres Herkomst[1]). Da Du, saaledes som vi har erfaret gennem troværdige Mænds Vidnesbyrd, ved Din Retskaffenheds Fortjenester raader Bod paa den Mangel, hvorunder Du lider ved at være født af en ugift Mand og en ugift Kvinde[2]) — idet Du ved Dyders Gunst generhverver, hvad en mislig Afstamning har berøvet Dig — dispenserer vi Dig med vor apostoliske Myndighed paa Grund af dette og i Betragtning af vor ærværdige Broder Biskop Oluf af Roskildes ydmyge Bønner for Dig i denne Sag, saa at Du uanset samme Mangel kan lade Dig forfremme til alle Grader og opnaa et kirkeligt Embede, selvom det er forbundet med Sjælesorg. Intet Menneske maa bryde denne vor Dispensationsskrivelse eller i ubesindig Forvovenhed gaa imod den. Men hvis nogen drister sig til at forsøge dette, skal han vide, at han vil paadrage sig Gud den almægtiges og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Vrede. Givet i Lateranet den 10. Marts i vort (Pontifikats) 1. Aar.

1) jf. Nr. 281 og især Nr. 314. — 2) c. 1. 11. 14 X de filiis presbyterorum ordinandis vel non I 17.

1304. 10. Marts. Lateranet. 305

Pave Benedikt 11. tillader Biskop Oluf af Roskilde at udnævne to Notarer i sit Stift.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til samme[1]). Du har ydmygt bedt os om, at vi — da der i Din Stad og i Dit Stift ofte er Mangel paa Personer, der kan udfærdige Dokumenter i offentlig Form angaaende lovmæssige Overenskomster, Retsforhandlinger og andet af denne Art — med faderlig Omhu vilde drage Omsorg for dette. Idet vi bøjer os for Dine Bønner, giver vi Dig i Kraft af dette Brev Fuldmagt til at overdrage ovennævnte Hverv til to Personer, som Du efter omhyggelig Undersøgelse anser for at være egnede dertil, og efter af dem at have modtaget en Ed i Overensstemmelse med nedenstaaende Formular. Formularen for den Ed, som enhver af disse Personer skal aflægge, er følgende: Jeg . . vil fra nu af og i al Fremtid være tro over for den hellige Petrus og den hellige romerske Kirke og Pave Benedikt og hans Efterfølgere, der paa kanonisk Vis indtræder i hans Embede. Jeg vil ikke være med i noget Raad, nogen Bistandsydelse, nogen Aftale eller Handling i det Øjemed, at de skal miste Liv og Lemmer eller tages tilfange ved

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

svigefuld List. Men de Planer, som de agter at betro mig selv eller ved deres Brev eller Udsendinge, vil jeg ikke med Vidende og Vilje aabenbare for nogen til Skade for dem. Hvis noget skulde komme til mit Kendskab, som kunde blive til en Fare for den romerske Biskop eller den romerske Kirke eller til alvorlig Skade, vil jeg hindre det efter Evne, og hvis jeg ikke skulde kunne hindre det, vil jeg troværdigt lade det bringe til Pavens Kundskab. Romerkirkens Pavedømme og den hellige Petrus' verdslige Besiddelser og de Rettigheder, som denne Kirke maatte have, særlig i den Stad og det Land, hvorfra jeg stammer, vil jeg hjælpe til at forsvare og bevare over for alle Mennesker eller til at generhverve dem. Notariatshvervet vil jeg trofast udøve. Overenskomster, ved hvilke Parternes Samtykke udkræves, vil jeg trofast udføre, idet jeg ikke tilføjer eller afkorter noget uden Parternes Vilje, som kan ændre Overenskomstens væsentlige Mening. Hvis kun den ene Parts Vilje skal forlanges ved Udstedelsen af et Dokument, vil jeg gøre dette, saaledes at jeg intet tilføjer eller afkorter, som kan ændre Handlingens væsentlige Mening mod denne ene Parts Vilje. Jeg vil ikke udstede et Dokument om en Overenskomst, hvori jeg ved, at der indgaar Vold eller Bedrag. Overenskomsterne vil jeg nedtegne i Protokol, og naar jeg har nedtegnet dem i Protokol, vil jeg ikke ondsindet ændre dem mod deres eller dens Vilje, hvis Sag det er at udfærdige Overenskomstdokument desangaaende, dog med Forbehold af mit retmæssige og tilvante Salær. Saa sandt hjælpe mig Gud og disse hans hellige Evangelier. Givet i Lateranet den 10. Marts i vort (Pontifikats) 1. Aar.

1) jf. Nr. 311.

306 1304. 10. Marts. Lateranet.

Pave Benedikt 11. fritager Biskop Oluf af Roskilde for hvert tredje Aar at aflægge Besøg ved Kurien.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til samme[1]). Din Fromhed, kære Broder, fortjener, at vi, saa vidt vi kan gøre det med Gud, naadigt bevilger Dine Ansøgninger. Nu har Du forebragt os, at Du i sin Tid, da vi satte Dig i Spidsen for Kirken i Roskilde som dens Biskop og Hyrde, efter at have modtaget Indvielsens Naadegave her ved Kurien, personlig, som det er Skik og Brug har aflagt edeligt Løfte paa enten selv eller ved en anden at besøge Apostelgravene

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

hvert tredje Aar[2]), skønt denne Kirke ikke har noget Fritagelsesprivilegium[3]) men er underlagt vor ærværdige Broder Ærkebiskop Isarn af Lunds Jurisdiktion, da han er Stedets Metropolit. Idet vi bøjer os for Dine Bønner og ønsker at befri Dig og denne Kirke for den Byrde, Besøget medfører, løser vi Dig fra denne Ed, dog kun med Hensyn til dette Besøg, da vi vil, at fornævnte Ed i alle andre Henseender ubrydelig skal holdes. Givet som ovenfor[4]).

1) jf. Nr. 311. — 2) c. 4 X de iureiurando II 24. — 3) jf. DRB II 4 Nr. 314 Note 2. — 4) jf. Nr. 305.

1304. 10. Marts. Lateranet. 307

Pave Benedikt 11. bemyndiger Biskop Oluf af Roskilde til at lade en dertil egnet Præst genindvi vanhelligede Kirker og Kirkegaarde i hans Stift.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til samme[1]). Som Du har forebragt os, er der ofte sket, at Kirker og Kirkegaarde i Din Stad og i Dit Stift er blevet vanhelligede ved Udgydelse af Blod eller Sæd[2]), og Du ikke let personlig kan indvi dem paany, da fornævnte Stift er meget udstrakt. Derfor har Du ydmygt ansøgt os om, at vi med apostolisk Velvilje vilde værdiges at tage os af denne Sag. Idet vi bøjer os for Din Ansøgning, bemyndiger vi derfor Dig, kære Broder, i Kraft af dette Brev til at lade disse Kirker og Kirkegaarde indvie ved en egnet Præst efter Skik og Brug, men først efter at Du har velsignet Vievandet. Men vi vil ikke, at der herved skal ske nogen Afkræftelse af Bestemmelsen om, at det kun maa foretages af en Biskop[3]). Intet Menneske maa driste sig til at bryde denne vor Bestemmelse eller i ubesindig Forvovenhed gaa imod den. Men hvis nogen drister sig til at forsøge derpaa, skal han vide, at han derved vil paadrage sig Gud den almægtiges og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Vrede. Givet som ovenfor[4]).

1) jf. Nr. 311. — 2) c. 10 Dist. 1 de consecratione. — 3) c. 9 X de consecratione ecclesie III 40. — 4) jf. Nr. 305.

1304. 10. Marts. Lateranet. 308

Pave Benedikt 11. paalægger Bisperne af Roskilde, Linköping og Stavanger at hjælpe Dominikanerne og Franciskanerne i de nordiske Riger med at faa den Bulle,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

hvori han udlægger Bonifacius 8.s Privilegier omhandlende disse Ordeners Immunitet og øvrige Forhold, respekteret af Sækulargejstligheden.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

309 1304. 10. Marts.

Testamente af Cecilie, Enke efter forhenværende Marsk, Herr Jens Kalv.

Original i det svenske Rigsarkiv.

I Faderens, Sønnens og den Helligaands Navn, Amen. I Bevidsthed om, at de fromme Gerninger, som Menneskene har gjort i dette Liv, følger dem efter Døden, og at de intet andet timeligt Gods kan føre med sig, end hvad de har ladet give til fromme Formaal, opsætter jeg Cecilie, Enke efter Herr Jens Kalv, forhenværende Marsk hos de Danskes og Venders berømmelige Konge, til min Sjæls Frelse følgende Testamente over det Gods, Gud har tilstaaet mig: Jeg testamenterer for det første til det hellige Land 20 Mark Penge jydsk Mønt for at løskøbe mig fra et Korstogsløfte. Fremdeles ønsker jeg at blive begravet hos Dominikanerne i det Kloster, der ligger nærmest ved det Sted, hvor jeg dør, i hvilket Land det end skal times mig at dø, og jeg testamenterer 20 Mark Penge til samme Kloster i vedkommende Land og mit Guldkors, som indeholder en Splint af Herrens Kors. Fremdeles skænker jeg alt mit Gods, løst og fast i Vragarp, hvilke jeg arvede efter min Moder, til Lundekirken paa det Vilkaar, at der af de Indtægter, det giver, fradrages en Mark Penge til Kirkens Bygningsfond, at der fordeles en Mark Penge mellem de Kanniker, der deltager i Messerne og Vigilierne paa Dagen for min Aartid, at der fordeles to Øre mellem Vikarerne, at der paa Dagen for min Aartid gives to Øre i Offer, og at det resterende deles ud blandt de fattige. Jeg overdrager til den, der til enhver Tid er Dekan i Lund, at raade over og føre Tilsyn med dette Gods. Fremdeles giver jeg til Dominikanerne i Lund 6 Mark Penge, hvis jeg ikke bliver begravet der, til Franciskanerne sammesteds 5 Mark Penge, til den hellige Trefoldighedskirke sammesteds 12 Øre Penge, til Præsten 2 Øre, til Fordeling mellem Nonnerne hos St. Peder 3 Mark Penge, til Allehelgenskirken sammesteds 3 Mark Penge, til Helligaandshospitalet sammesteds 1 Mark Penge, til Hospitalet for Spedalske sammesteds 1 Mark Penge, til St. Johanneskirken 1 Mark, til Præsten 1 Øre, til St. Paulskirken 1 Mark, til Præsten 1 Øre, til St. Petri Klosterkirke 1 Mark, til lille St. Petrikirke $^1/_2$ Mark,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

til Præsten 1 Øre, til St. Andreaskirken $^1/_2$ Mark, til Præsten sammesteds 1 Øre, til St. Magnuskirken $^1/_2$ Mark, til Præsten 1 Øre og til alle andre Kirker i Lund foruden de nævnte 2 Øre. Ligeledes giver jeg til Dominikanerbrødrene i Helsingborg 3 Mark Penge, til Kirken i Lomma 2 Mark, til Præsten $^1/_2$ Mark, til Klokkeren Niels $^1/_2$ Mark, til Kirken i Burlöv $^1/_2$ Mark, til Kirken i Asmundtorp $^1/_2$ Mark, til Præsten 2 Øre og til Klostret i Tommarp, der nylig er brændt, 1 Mark Penge. Fremdeles til Broder Anders, Lektor af Dominikanerordnen i Åhus, 1 Mark Penge. Jeg testamenterer fremdeles $1^1/_2$ Mark Korn at uddele blandt fattige Enker og andre trængende. Ligeledes til Kirken i Antvorskov paa Sjælland 5 Mark Penge, til Kirken i Jernløse $^1/_2$ Mark, til Kirken i Gislinge $^1/_2$ Mark, til Kirken i Munkebjergby $^1/_2$ Mark, til Dominikanerbrødrene i Roskilde 1 Mark og til Franciskanerbrødrene sammesteds 1 Mark. Endvidere til Søstrene Kristine og Elisabet, min Søsters Døtre, i St. Clarakloster i Roskilde, 1 Mark. Fremdeles til Vindinge Kirke paa Fyn $^1/_2$ Mark Penge, til Kirken i Næraa 1 Mark Penge, til Kirken i Lunde $^1/_2$ Mark Penge, til Kirken i Vester Aaby $^1/_2$ Mark Penge, til Dominikanerbrødrene i Odense 1 Mark og til Franciskanerbrødrene i samme By 1 Mark Penge. Jeg testamenterer fremdeles 6 Mark til fattige Skolarer. Fremdeles til Dominikanerbrødrene i Ribe 5 Mark Penge, hvis jeg ikke bliver begravet der, og, hvad enten jeg bliver begravet der eller ej, et Psalter, som min elskede Mand har givet mig; til Sønder Bjært Kirke i Jylland 1 Mark Penge, til Kirken i Stenderup 1 Mark Penge, til Herr Bonde, Præst i Dalby 1 Mark Penge, til vor Frue Kirke i Viborg 5 Mark Penge, til St. Kjelds Alter sammesteds 1 Mark Penge, til Dominikanerbrødrene i Viborg 5 Mark Penge, til Franciskanerbrødrene sammesteds 3 Mark Penge og til den hellige Trefoldighedskirke 1 Mark Penge. Fremdeles til Kirkerne for St. Matheus, St. Johannes, St. Nicolaus og St. Mikael sammesteds 1 Mark Penge til hver og til Fordeling mellem Nonnerne ved St. Bodulf sammesteds 3 Mark Penge. Endvidere til St. Bodulfs Kirke og alle andre Kirker i Viborg foruden de nævnte $^1/_2$ Mark Penge, til Nonnerne i Asmild 1 Mark at fordele imellem dem, til deres Kirke 1 Mark og til St. Peders Kirke i Skive 3 Mark Penge. Endvidere til St. Thøgers Alter i Vestervig 2 Mark Penge, til Kirken i Mammen 2 Mark Penge, til Dominikanerbrødrene i Aarhus 1 Mark Penge, til den gamle Broder Torsten sammesteds 1 Mark, til Klostret i Øm 3 Mark Penge, til Herr Torkil, min tidligere Kapellan, 10 Mark Penge. Fuldbyrdelsen af denne min Bestem-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

melse, der er opsat efter omhyggelig Overvejelse, overlader jeg til min elskede Søn Jens Kalv, Dekan i Lund, og hans andre Brødre, mine Sønner, og min Broder Herr Peder fra Eljaröd i Haab om, at de vil befatte sig trofast med disse Ting og bringe dem til Udførelse, saaledes som de vil svare derfor ved den yderste Dom for den øverste Dommers Aasyn. Og til Vidnesbyrd om denne Bestemmelse og denne Handling og til yderligere Stadfæstelse deraf er mit Segl sat herunder sammen med de ovennævntes Segl, nemlig min Søn Jens Kalvs og min Broder Herr Peder af Eljaröds. Forhandlet i det Herrens Aar 1304 paa den hellige Pave Gregors Dag.

310 1304. 13. Marts. Nyborg.

Kong Erik 6. Menved udsteder med Hoffets Samtykke en Forordning.

Afskrift paa Universitetsbiblioteket.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle Indbyggere i Nørrejylland[1]), Hilsen og Naade.

I skal vide, at vi paa Hoffet i Nyborg med vort Riges bedste Mænd, der var kommet sammen fra hvert af Rigets Dele, blandt andre Ting vedrørende os og vort Rige særligt har forhandlet om nedenstaaende og i Enighed antaget dette og med deres Raad og Samtykke forordnet, at det almindeligt og ubrydeligt skal overholdes af alle og enhver overalt indenfor vort Riges Grænser. ⟨1⟩ For det første er der om Ledingen anordnet, at der — efter at alle og enhvers samtlige Indtægter er regnet sammen — af hvert Indtægtsbeløb[2]) paa 10000 Mark skal købes en Kogge[3]), som kan bære 50 Læster, og at den skal udrustes med Mænd og Proviant til 16 Uger; en Mark Korn skal regnes for 10 Mark Penge og 1 Tønde Smør for 8 Mark. Ligeledes skal man vide, at alle Kværsædemænd[4]) i de Aar, hvor Skibsleding udbydes og skal udgaa, skal udrede ligesom de andre af deres Besiddelser, og i den Tid skal de være undskyldte og fri for deres Kværsædeydelser. Men til at forhøre om, beregne og optegne hver enkelts Indtægt hos jer er beskikket i Ribe Stift Herr Kristian, Biskop af Ribe, Niels Lende og Klaus Spæk, i Hardsyssel Niels He og Esbern Ovesen, sammen med hvem de vil tiltage, i Almindsyssel og Jellingsyssel Tyge Pedersen og Jens Staverskov med Provsterne sammesteds, i Viborg Stift den Herre Biskop Peder, Tord Lille, Niels Hugnesen, Peder Mule og Jens Nielsen af Kaas, i Aarhus Stift den Herre Biskop Jens, Svend Bonde, Niels Brok, Bent

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Billug Thomsen, i Børglum Stift den Herre Provst Jens af Ørby, Kantoren Peder, Peder Saksesen, Gunnulv Svendsen, Jens Gunnesen, Jens Nist og Jens Nielsen af Ørding. ⟨2⟩ Om Køb af Klæde er det anordnet og fastsat, at hvert hele Stykke Klæde fra Gent skal købes for 40 Mark Penge og en Alen for 1 Mark, Klæde fra Ypern for 36 Mark og en Alen for 7 Øre, Klæde fra Poperinghen for 18 Mark og en Alen for 10 Ørtug, Klæde fra Nivelles for 18 Mark og en Alen for en halv Mark, Klæde fra Antwerpen for 9 Mark og en Alen for 8 Ørtug, Klæde fra Tournai for 18 Mark og en Alen for 3 Øre, Klæde 'tykt Sayn'[5]) for 13 Mark og en Alen for 8 Ørtug, Klæde fra Aardenburg og Brügge for 24 Mark og en Alen for 16 Ørtug. Det er ogsaa forbudt at sælge andet Klæde end det fornævnte, nemlig brabandsk, engelsk og 'Langlagen' og andet, i Smaastykker og Alenvis uden vor Tilladelse eller uden Fogedens og Raadmændenes Nærværelse, og uden at enhver Alen først er bleven tilbørligt vurderet af dem. Enhver, som forser sig imod denne Forordning og Bestemmelse ved at sælge til højere Pris, skal betale Køberen for enhver Alen, som han har købt, en halv Mark Penge og os 40 Mark[6]). Men den Foged, som maatte vise sig efterladende eller se igennem Fingre med nogen i Anledning af det fornævnte, skal for altid være udelukket fra ethvert kongeligt Fogedembede og ydermere straffes med Ydelsen af 40 Mark til os. Desuden skal den som bliver anklaget for det fornævnte, forsvare sig med 12 gode Mænd, der skal udpeges af Fogeden med Udelukkelse af (den sigtedes) aabenlyse Fjender. ⟨3⟩ Om Mønten, saaledes som nedenfor omtales, er det anordnet, at Fornyelsen af Mønten paa ingen Maade skal lyses, førend paa hver Landsdels sidste Landsting inden Mikkelsdag[7]), saafremt Møntmesteren vil undgaa at miste sit Hoved. Det er ogsaa forbudt, at nogen efter Lysningen af Møntens Fornyelse, saaledes som sagt er, fra Fornyelsesdagen indtil næstfølgende Vor Frues Himmelfart[8]) køber noget for de gamle Penge, saafremt han vil undgaa Tabet af disse Penge og af alle dem, som han fører med sig og har hos sig. Det er ogsaa særligt paalagt og befalet alle Fogeder, at de skal modtage de Penge, som de oppebærer af visse kongelige Indtægter eller for Forseelser, som hører under den kongelige Ret, i det paagældende Aars Mønt og ikke i nogen anden; dersom de handler herimod, skal de miste Fogediet og ydermere betale os 40 Mark. De, som er anklagede for dette, skal desuden forsvare sig med Kønsed[9]), dersom de nægter og man ikke kan bevise noget mod dem; de øvrige, som anklages for Køb med gamle Penge, skal forsvare sig

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ved deres legemlige Ed alene med Haanden løftet mod Helgenerne[10]), at de ikke har gjort dette, eller at de ikke vidste, at Pengene var gamle. Det er ogsaa paalagt og befalet Prælaterne og enhver gejstlig og Lægmand, hvilken Stilling de end indtager, at de paa ingen Maade skal oppebære eller hæve deres Indtægter af deres undergivne i gamle Penge, hvis de ikke paa det alvorligste vil paadrage sig vor kongelige Vrede. Og Indsamlerne af Ledingspengene — hvem der maatte blive udpeget hertil i vort Navn — skal ogsaa gøre det samme og blot modtage Mønten fra det paagældende Aar og ingen anden. ⟨4⟩ Om Manddrab er det blevet bestemt, at enhver, som dræber en anden og fæster Bod herfor eller ved Sandemænd og Nævninger er bleven fældet til at skulle betale Bod for den dræbte, skal ene betale den fulde Bod med sine egne Midler uden i nogen Maade at modtage noget Bidrag eller nogen Støtte, som kaldes Stud, af sine Slægtninge til Betalingen af Boden. Men hvis han svigter eller ikke yder fuld Betaling af den fæstede Bod eller den Bod, som han er blevet idømt, skal der gives ham de skyldige Lovdage[11])); hvis han ikke gør Fyldest indenfor disse til den rette Tid, som er foreskrevet i Landslovene, skal fornævnte siden være fredløs, som om han var fældet af Sandemænd. Men hvis nogen dræber en anden og flygter efter at være bleven erklæret fredløs af Sandemænd, fordi hans Gerning krævede det[12]), da skal Manddraberens nærmeste fædrene og mødrene Frænder ligesom tidligere yde den dræbtes Frænder de to Ættesale[13]) og dermed skal Manddraberens Frænder være fri og undskyldt i den Sag for alle Efterstræbelser fra alle den dræbtes Slægtninge. Men hvis nogen vover at overtræde denne Bestemmelse og øve Hævn mod Manddraberens Slægtninge eller mod nogen af dem, skal han strengt straffes efter Omfanget og Arten af Hævnen, som om han forfulgte en sagesløs. Og enhver, hvem det end maatte være, som øver Hævn og begaar Manddrab eller lemlæster nogen, skal ifalde samme Straf; men mod Manddraberen er det tilladt at øve Hævn. ⟨5⟩ Om Overtagelse af Forsvar[14]) er det blevet anordnet og bestemt, at ingen, ligegyldig af hvilken Stilling, maa driste sig til at paatage sig Forsvaret for nogen, undtagen de hører til hans undergivne[15]) eller bor paa hans Jord eller den forurettede paa Grund af lovlige Hindringer, nemlig stor Fattigdom, Alderdom og andre legemlige Svagheder, ikke er i Stand til eller evner selv at forfølge sin Sag, i hvilke Tilfælde det tilstaas de forurettedes Slægtninge, efter at have paataget sig Forsvaret for dem, at forfølge deres Sag, for at de fornævnte svækkede ikke paa Grund af

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

de nævnte Hindringer skal blive bedraget. Det forordnes og bestemmes ogsaa: alt, som maatte være foretaget af Sandemænd og Nævninge og alle andre i ligegyldigt hvilke Sager, i hvilke Forsvar er paataget for nogle eller nogen — undtagen i Tilfælde paa Grund af Skrøbelighed — er ugyldigt og virkningsløst. Og Sandemænd, Nævninge og alle andre, som træffer Afgørelse eller sværger i saadanne Sager skal bøde med deres Boslod[16]) og efter Landsloven saasom lovligt fældede og underkendte. Det er ligeledes bestemt, at enhver, som paatager sig Forsvar imod det forudskikkede, skal vide, at han straffes med 40 Mark til os. ⟨6⟩ Om Udførsel af Plage er det anordnet og tilladt, at de for Fremtiden maa udføres af Riget, dog saaledes, at der for hver Plag, som udføres af Riget, skal betales 6 Sterlinger i Told, for at vor Told, som paa Grund af Møntens Forringelse er meget betydeligt formindsket, ikke helt skal ødelægges; indenfor Rigets Grænser, dersom de ikke udføres af Riget, skal der betales de gamle og gængse Afgifter for dem. ⟨7⟩ Om de hos Tord optegnede Love[17]) er det anordnet, at den Herre Biskop Kristian af Ribe sammen med de Herrer Gunnulv Svendsen, Svend Bonde, Tord Lille og Niels Brok skal lade dem oversætte fra Latin til Dansk og afskrive og give Afskrifterne til de enkelte Medlemmer[18]), for at de kan overveje og udvælge de nyttigste, som de vil ønske og bede os om at stadfæste; dem vil vi, efter at have betænkt, hvilke der maatte være nødvendige for os, vor Krone og hele Riget, lade stadfæste paa det næste Hof i næste Aar[19]); i Mellemtiden skal det danske Samfund nyde de samme Love, som det tidligere har haft. ⟨8⟩ Om de Breve og Privilegier, som kaldes Haandfæstninger, er det lovet, at naar disse Privilegier eller paalidelige Kopier af dem bliver os forelagt, skal de alle, hver og een, som er gavnlige og nyttige for Rigets Krone og for Samfundet, og som ikke strider imod guddommelig og menneskelig Ret, holdes for gyldige. ⟨9⟩ Om Fogederne er det anordnet, at de ikke skal driste sig til at paaføre noget Menneske nogen Uret; hvis de gør det, skal de yde den skadelidte, hvem det end er, Oprejsning efter Lovene, saaledes som de vil, der skal gøres dem af ham i omvendt Tilfælde, og som Straf skal de for Fremtiden miste deres Fogedier. Og særligt er det befalet alle Fogeder omkring Limfjorden, at de ikke i Helg[20]) skal hindre nogen ligegyldigt af hvilken Stilling i at føre Trækar[21]) nogetstedshen. ⟨10⟩ Det er ogsaa forbudt Styresmændene at oppebære den Afgift, som kaldes Hesteleje, undtagen naar der er Leding. ⟨11⟩ Ydermere er det forbudt, at nogen, hvilken Stilling han

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

end indtager, gæster nogen paa urimelig Maade, og især ikke Klostre og gejstlige Mænd; hvis nogen gør det eller ikke vogter sig herfor i Fremtiden, vil vi, naar der almindelig klages derover[22]) fra det Samfund, som ved saadant Gæsteri tynges i altfor høj Grad, paa Hoffet til næste Aar navngive vedkommende og efter Raadslagning herom med Rigets bedste Mænd straffe vedkommende strengt efter deres Forbrydelse og efter, hvor almindeligt berygtede de er, saa at deres Straf, Vanære og forargelige Adfærd kan tjene andre som advarende Eksempel. ⟨12⟩ Det er ogsaa forbudt alle, at ingen Foged maa driste sig til at forurette skibbrudne eller nogen af dem paa deres Gods eller Person, saafremt han vil undgaa at miste sit Hoved. Ingen, hvilken Stilling eller Rang han end indtager, skal derfor paa nogen Maade i Fremtiden driste sig til i nogen Henseende at handle imod det forudskikkede eller noget af det eller at bryde denne vor Forordning, dersom han ikke alene vil underkastes de fornævnte Straffe, som før bemærket, men ogsaa føle vor kongelige Majestæts strenge Hævn. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Forhandlet og givet i Nyborg i det Herrens Aar 1304 Fredagen før Passionssøndag i vor Nærværelse med vore Raader som Vidner.

1) denne Rigslov har været offentliggjort i særlig Udfærdigelse til hver af de tre Retskredse (Jylland, Sjælland, Skaane), muligvis i noget forskellig Form; dog er kun den jydske Udfærdigelse bevaret. — 2) rimeligvis Landgildeindtægt eller, hvis Ejendommen ikke var bortfæstet, den Landgilde, for hvilken den kunde bortfæstes. Man opgav ved denne Bestemmelse den gamle Inddeling i Skiben og dannede større Læg af Personer, hvis Indtægt tilsammen udgjorde 10000 Mark. — 3) et højbordet, bredt Sejlskib som dem, Hanseaterne var begyndt at benytte. — 4) Kværsæde, en Afgift, der udrededes af visse Ejendomme, der af forskellige Grunde ikke var blevet inddraget under Ledingspligten eller varigt havde købt sig fri for den. — 5) 'saie grasse' (saga, saia), groft flamsk Klæde (eller Fløjl?, jf. DRB II 4 Nr. 95). — 6) om Hensigten med alle disse Maksimalprissatser paa Klæde, se E. Arup, Danmarks Historie II 45. — 7) 29. September. — 8) 15. August. — 9) Ed aflagt med Mededsmænd valgte blandt den sværgende Parts Slægtninge (Køn = Slægt). — 10) der menes vist det samme, som i senere Tid ofte kaldtes Helgens Ed (d. v. s. Ed aflagt ved alle Helgener) med oprakte Fingre. — 11) lovlig fastsat Dag el. Tidspunkt (Termin), forinden hvilken en Handling skal være foretaget eller en Ydelse erlagt. — 12) den, der dræber sagesløs Mand, skulde efter Jyske Lov sværges fredløs. — 13) 'sal' bruges om en af de tre Dele, hvori Drabsboden udrededes, og hvoraf Drabsmanden betalte den ene, og hans fædrene og mødrene Slægt de to andre (Ætteboden). — 14) jf. Nr. 243 Note 3. — 15) d. v. s. hans vornede; om Hensigten med disse Bestemmelser, se E. Arup, l. l. II 46 f. — 16) egtl. Lod i Fællesboet; naar Boslodden forbrødes som Straf, omfattede den dog kun Lodden i Løsøret. — 17) der sigtes til den Samling latinske Retsregler, som den jydske Landsdommer Tord Lille omkr. 1300 udarbejdede paa Grundlag dels af ældre Lovgivning, dels af Praksis ved Viborg Landsting. — 18) i den latinske Tekst *singulis partibus*; disse Ord er af andre blevet forstaaet

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

som »de enkelte Egne«, idet Meningen skal have været, at det nedsatte Udvalgs Oversættelse skulde tilstilles de tre Landsdele, jf. E. Arup l. l. II 45. — 19) Tord Lilles Artikler vides ikke at være blevet stadfæstet paa Danehoffet i Helsingborg 1305, jf. Poul Johs. Jørgensen, Dansk Retshistorie S. 43. — 20) lat. *treugæ*, der egentlig betyder Vaabenstilstand, men sikkert her sigter til de af Kirken paabudte Helgtider (*treugæ dei*). Om disse, se Jyske Lov II 82, hvoraf ses, at Forbudet mod Helligdagsarbejde langt fra strakte saa vidt som det i Helgtiderne gældende Forbud mod at krænke Freden ved Vold. — 21) lat. *ligna*, der kunde betyde Træer eller Ved. Man har formodet, at det her sigter til Trætønder til at sætte Fisk i. — 22) lat. *exigenti communi clamore*. Ved *clamor* forstodes i kanonisk Ret en oftere og fra forskellig Side fremført Klage over en Person (c. 24 X de accusationibus V 1, c. 31 X de simonia III 1). Et saadant *clamor* berettigede til offentlig Indskriden mod Vedkommende i Inkvisitionsprocessens Former.

1304. 17. Marts. Lateranet. 311

Pave Benedikt 11. bemyndiger Biskop Oluf af Roskilde til at udnævne dertil egnede Personer til de gejstlige Embeder i Roskilde Stad og Stift, hvis Udnævnelse ifølge kanonisk Ret ellers tilkom Pavestolen.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor ærværdige Broder Biskop Oluf af Roskilde. Eftersom vi ønsker at hædre Din Person og gennem den Hæder, vi viser Dig, at sørge for andre, giver vi Dig ved dette Brev Frihed og Fuldmagt til at overdrage Digniteter og Personater, Kanonikater og Præbender og andre gejstlige Embeder, som i Din Stad og i Dit Stift har staaet ledige saa længe, at Overdragelsen af dem efter Laterankonciliets Bestemmelser[1]) lovligt er hjemfalden til det apostoliske Sæde, og tillige til med Kirkens Straf at tugte dem, der ikke retter sig herefter, med Udelukkelse af Appel, uanset om vi maaske har givet nogen i den lundensiske Kirkeprovins, hvortil fornævnte Stad og Stift hører, en almindelig Bemyndigelse til at overdrage disse Embeder, hvilken Bemyndigelse vi nu tilbagekalder med Hensyn til Staden og Stiftet, eller uanset om nogen med Hensyn til Provisioner paa disse Embeder i nævnte Stad og Stift har faaet Brev fra Pavestolen, som vi ikke ved dette vil afkræfte, eller fra dens Legater, eller om nogen af Pavestolen har faaet bevilget, at de ikke skal være bundne til Modtagelse eller ved Provision af nogen, og at de ikke kan tvinges dertil eller rammes af Interdikt, Suspension eller Banlysning, eller at der ikke skal kunne gives nogen Provision paa Kanonikater og Præbender, Digniteter, Personater og Embeder, hvortil Overdragelse, Valg eller nogen anden Dispositionsret tilkommer dem, ved apostolisk Brev, som ikke

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

fuldstændigt, nøjagtigt og Ord til andet omtaler denne Bevilling; uanset endelig enhver Begunstigelse — almindelig eller særlig — fra dette Sæde, hvorledes den saa lyder, hvorved, om den ikke er omtalt eller fuldstændig optaget i nærværende Brev, Virkningen af denne Naade kan hindres eller blot udsættes, og som skal omtales særligt i vort Brev. Givet i Lateranet den 17. Marts i vort Pontifikats 1. Aar.

1) jf. DRB II 1 Nr. 406 Note 1.

312 1304. 17. Marts. Lateranet.

Pave Benedikt 11. tillader Biskop Oluf af Roskilde at gøre Testamente og bestemmer nærmere, hvad han maa bortskænke.

Afskrift af Bartholin.

Benedikt, Biskop, Guds Tjeneres Tjener hilser sin ærværdige Broder Biskop Oluf af Roskilde med den apostoliske Velsignelse.

Eftersom Jordelivets Kaar er ustadige, og det, der har synlig Væren — uden at man lægger Mærke til det — udvikler sig henimod Ikke-Væren, har Du paa frelsebringende Maade forud overvejet og betænkt dette og ønsket at forekomme Din Livsvandrings sidste Dag med en testamentarisk Bestemmelse. Idet vi bøjer os for Dine Bønner, meddeler vi derfor Dig, vor Broder, i Kraft af dette Brev fuld og ubegrænset Fuldmagt til ved Testamente frit at raade over det Gods, Du har erhvervet fra en hvilkensomhelst Side, dog ikke gennem den eller de Kirker, som er Dig betroet, men ellers paa tilladelig Maade, og nu erkendes i enhver Henseende at tilhøre Dig; men rørligt Kirkegods, som er undergivet Din Raadighed eller Forvaltning, forudsat at det ikke har været bestemt til Tjenesten ved eet eller flere Altre i de Dig betroede Kirker eller til nogen særlig Gudstjeneste eller Brug ved disse Kirker, samt Løsøre af enhver Slags, som Du paa tilladelig Maade har erhvervet gennem Din eller Dine Kirker, kan Du raade over og bortskænke til sømmelige og passende Udgifter ved Din Begravelse og til at lønne dem, der var i Din Tjeneste[1]) i Din Levetid, enten det saa er Dine Slægtninge eller andre efter enhvers Tjeneste, men dog inden for rimelige Grænser, og ellers anvende det til fromme og tilladelige Formaal, dog først efter fra alt det nævnte Gods at have fradraget Gælden, for at Kirkerne ikke skal blive skyldbundne. Men vi vil, at Du ved Fordelingen af dette Kirkegods under Hensyn til Mæng-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

den af, hvad der er i Behold, skal vise Dig gavmild over for de Kirker, fra hvilke Du har faaet Godset, efter hvad Din Samvittighed siger Dig og Du finder, at det tjener Din Sjæls Frelse. Givet i Lateranet den 17. Marts i vort Pontifikats 1. Aar.

1) jf. DRB II 4 Nr. 318.

1304. 17. Marts. Lateranet. 313

Pave Benedikt 11. bemyndiger Biskop Oluf af Roskilde til at dispensere de gejstlige i hans Stift, der har overtraadt Bonifacius 8.s Bestemmelse om ikke at betale verdslige Personer Skat, og som ikke har offentliggjort Banlysningen over dem, der fængslede Ærkebiskop Jens 2. Grand.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til samme. Da vi vil tilstaa Dig, vise Broder, til hvem vi nærer fuld Tillid i Herren, noget, hvorved Du kan sørge for Sjælenes Frelse, giver vi ved dette Brev Dig, vor Broder, Fuldmagt til paa vore Vegne efter Kirkens sædvanlige Fremgangsmaade denne Gang at løse alle de gejstlige i Din Stad og Dit Stift af det Ban, hvoraf de er ramt for at have overtraadt den Bestemmelse, som vor Forgænger Pave Bonifacius den ottende, salig Ihukommelse, har udstedt, og som forbyder gejstlige at betale Lægfolk utilbørlige Skatter[1]), og tillige fordi de ikke, som det af denne vor Forgænger var paalagt dem, har forkyndt Banlysningen over den stormægtige Fyrste (Erik), Danmarks høje Konge, hans Broder og andre, som voldelig har grebet vor ærværdige Broder Biskop Jens, dengang Ærkebiskop af Lund, og kastet ham i Fængsel og er skyldige heri; vi giver Dig ogsaa Fuldmagt til at dispensere de omtalte gejstlige, som — skønt ramt af disse Domme — har holdt Gudstjeneste, dog ikke med Foragt for Nøglemagten, eller har taget Del i denne Gudstjeneste, med Hensyn til den Irregularitet, de derved har paadraget sig[2]), dog først efter at Du har paalagt dem, hvad der rettelig skulde paalægges dem. Givet som ovenfor[3]).

1) jf. c. 3 in VI^to de immunitate ecclesiarum III 23. — 2) c. 10 X de clericis excommunicatis V 27. jf. c. 7 Causa XI qu. 3. — 3) jf. Nr. 312.

1304. 18. Marts. Lateranet. 314

Pave Benedikt 11. dispenserer efter Ansøgning af Biskop Oluf af Roskilde Klerken Oluf Kok fra Roskilde for uægte Fødsel og tillader ham at modtage et gejstligt Embede.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til Klerken Oluf kaldet Kok i Roskilde Stift. Uægtefødte Børn, der udmærker sig ved hæderlig Vandel, brændemærkes ikke af Fejlen ved deres Fødsel, fordi Børnenes Dyd aftvætter Forældrenes Brøde og ærbar Vandel ophæver Vanæren ved deres Herkomst[1]). Da Du, saaledes som vi har bragt i Erfaring gennem troværdige Mænds Vidnesbyrd, ved Dine Fortjenesters Retskaffenhed raader Bod paa den Mangel, hvorunder Du lider ved at være født af en Præst og en ugift Kvinde[2]) — idet Du ved Dyders Gunst generhverver, hvad en mislig Afstamning har berøvet Dig — dispenserer vi Dig med vor apostoliske Myndighed paa Grund af dette og af Hensyn til vor ærværdige Broder Biskop Oluf af Roskildes ydmyge Bønner for Dig i denne Sag, i Ønsket om at handle barmhjertigt med Dig i dette Anliggende og at vise Dig en særlig Naade, idet vi bøjer os for Bispens og Dine Bønner, saa at Du uanset samme Mangel kan lade Dig forfremme til alle Grader og opnaa et kirkeligt Embede. Intet Menneske maa bryde denne vor Dispensationsskrivelse eller i ubesindig Forvovenhed gaa imod den. Men hvis nogen drister sig til at forsøge dette, skal han vide, at han vil paadrage sig Gud den almægtiges og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Vrede. Givet i Lateranet den 18. Marts i vort (Pontifikats) 1. Aar.

1) jf. Nr. 281 og især Nr. 304. — 2) c. 1. 11. 14 X de filiis presbyterorum ordinandis vel non I 17.

315 1304. 20. Marts. Lateranet.

Pave Benedikt 11. bemyndiger Ærkebiskop Isarn af Lund til at udpege en dertil egnet Person til Biskop af Børglum, da der er forløbet mere end et Aar, siden den af Kapitlet valgte Provst Jens havde resigneret og Embedets Besættelse derfor tilkom Pavestolen.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor ærværdige Broder Isarn, Ærkebiskop af Lund. Naar vi med Forstandens Øje betragter de Fordele, som fremkommer for ledige Kirker som en Følge af heldige Provisioner, bliver vi af Hjertet betænkte paa at omfatte saadanne Provisioner med en frugtbar Opmærksomheds Iver.

Da i sin Tid Kirken i Børglum, som hører under Din Jurisdiktion som Metropolit, efter hvad vi erfarer, ved salig Ihukommelse Biskop Josef

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

af Børglums Død var berøvet sin Hyrdes Trøst, fastsatte vore elskede Sønner Kapitlet ved samme Kirke en Dag til Valg, og idet de, som Skik og Brug er, samledes, skred de til direkte Afstemning[1]) og valgte eenstemmigt Provsten ved Kirken, vor elskede Søn Jens til Biskop i Børglum; samme Jens oplod af visse Grunde frit og uden Tvang til Dig al Ret, der maatte tilkomme ham som Følge af dette Valg, og efter at Du havde taget imod denne Opladelse, undlod baade Kapitlet og Du at forsørge Kirken med en Prælat, skønt der gik over eet Aar og I godt havde kunnet gøre det; saaledes stod samme Kirke derved saa længe ledig, at dens Provision efter det almindelige Kirkemødes Bestemmelse er lovlig hjemfalden til det apostoliske Sæde[2]). Da vi nu med Bekymring tænker paa Kirkens Besættelse og ønsker, at der ved Hjælp af vor Provision bliver sat en saadan Person i Spidsen for samme Kirke, at den ved ham kan styres paa heldbringende Maade, og da vi har fuld Tillid i Herren til Din dygtige Omsigt, overdrager og paalægger vi Dig, vor Broder, ved dette Brev, at Du denne Gang paa vore Vegne giver en duelig Mand, som er en saa stor Byrde og Ære voksen, Provision paa Kirken, stiller ham i Spidsen for den som dens Biskop og Hyrde, og sørger for, at Kapitlet og hans andre undergivne ydmygt adlyder og ærer ham, idet Du med Kirkens Straf tugter dem, der ikke retter sig herefter, uanset om nogen af det apostoliske Sæde har faaet bevilget, at de ikke kan rammes af Interdikt, Suspension eller Banlysning ved noget apostolisk Brev, som ikke fuldstændigt, tydeligt og Ord til andet omtaler denne Bevilling. Givet som ovenfor[3]).

1) jf. DRB II 1 Nr. 110 Note 2. — 2) jf. DRB II 1 Nr. 406 Note 1. — 3) Nr. 316.

1304. 20. Marts. Lateranet. 316

Pave Benedikt 11. giver Kong Erik 6. Menved Tilladelse til at lade sin Kapellan holde Gudstjeneste for sig og sin Husstand paa de Steder, som er under Interdikt, forudsat at Gudstjenesten foregaar bag lukkede Døre, uden Klokkeringning og med dæmpet Røst samt med Udelukkelse af banlyste.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor kære Søn i Kristus Erik, Danmarks berømmelige Konge. For at Dine fromme Følelser over for det apostoliske Sæde kan tiltage i samme Forhold, som Du finder det velvilligt med Hensyn til at vise Dig særlig Naade, retter vi os efter Dine fromme Bønner og bevilger Dig ved

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

dette Brev, at Du, naar Du kommer til Steder, som er underlagt Kirkens Interdikt, maa have Lov til der at lade holde Gudstjeneste ved en egnet Kapellan og sammen med de undergivne, der hører til Din Husstand, for lukkede Døre, uden Klokkeringning og med Udelukkelse af dem, der er ramt af Interdikt og Ban, at høre Gudstjeneste, hvis den holdes med dæmpet Stemme, naar blot hverken Du eller samme Kapellan eller Dine ovennævnte undergivne har givet Anledning til Interdiktet eller det særlig maatte være paalagt Dig eller dem[1]). Intet Menneske maa driste sig til at bryde denne vor Bevilling eller i ubesindig Forvovenhed gaa imod den. Men hvis nogen drister sig til at forsøge derpaa, skal han vide, at han derved vil paadrage sig Gud den almægtiges og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Vrede. Givet i Lateranet den 20. Marts i vort (Pontifikats) 1. Aar.

1) det saakaldte Personalinterdikt (modsat Lokalinterdikt).

317 1304. 20. Marts. Lateranet.

Pave Benedikt 11. bemyndiger Ærkebiskop Isarn af Lund til at overdrage tre Kanonikater eller Præbender i henholdsvis Roskilde, Ribe og Slesvig til tre kongelige Klerke, som Kong Erik præsenterer for ham.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor ærværdige Broder (Isarn), Ærkebiskop af Lund. Den sjældent fromme Følelse, som vor kære Søn i Kristus Erik, Danmarks berømmelige Konge, nærer over for os og den romerske Kirke, bevæger vort Sind, saa at vi gerne vil vise os velvillige og imødekommende over for hans Ønsker. Idet vi bøjer os for nævnte Konges Ansøgninger, paalægger vi derfor ved denne apostoliske Skrivelse Dig, vor Broder, at Du paa vore Vegne personlig eller ved een eller flere andre lader tre gejstlige, som er i Kongens Tjeneste, og som han nævner for Dig og Du finder egnede hertil, selv om de har andre Embeder, finde Optagelse som Kanniker og Brødre, den ene ved Domkirken i Roskilde, den anden i Ribe og den tredie i Slesvig i hans Rige, og sørger for at give dem Provision paa hver sin Præbende, hvis der for Øjeblikket er nogen ledige ved disse Kirker, og ellers saa snart som Lejlighed dertil byder sig; Du skal indføre dem i legemlig Besiddelse af Præbenderne og derefter værne dem efter at have anvist dem Plads i Koret og Sæde i Kapitlet med fuld kanonisk Ret,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

uanset derimod stridende Statutter eller Sædvaner i disse Kirker om bestemte Tal paa Kannikerne eller om hvilkesomhelst andre Forhold, selv om de er stadfæstede med Eder, Bestemmelser af det apostoliske Sæde eller alle mulige andre Bekræftelser, eller om nogle, hvis Ret vi ikke ved dette Brev vil afkræfte, med apostolisk eller hvilkensomhelst anden Myndighed er optaget eller kræver at optages som Kanniker ved disse Kirker, eller om nogen har faaet bevilget af samme Sæde, at de ikke skal være pligtige til at modtage eller finde sig i Provision af nogen, og at de ikke skal kunne tvinges dertil eller rammes af Interdikt, Suspension eller Banlysning, eller at der ikke skal kunne gives nogen Provision paa Kanonikater og Præbender ved Kirkerne eller paa Beneficier, som det tilkommer dem at overdrage, ved apostolisk Brev, som ikke fuldstændigt, nøjagtigt og Ord til andet omtaler denne Bevilling; uanset endelig ogsaa enhver — almindelig eller særlig — Begunstigelse fra dette Sæde, hvorledes den saa lyder, hvorved, om den ikke er omtalt eller fuldstændig optaget i nærværende Brev, Virkningen af denne Naade kan hindres eller blot udsættes, og hvorom der Ord til andet skal finde Omtale Sted i vort Brev. Dem, der ikke retter sig herefter, skal Du med Udelukkelse af Appel tugte med Kirkens Straf. Givet som ovenfor[1]).

1) Nr. 316.

1304. 21. Marts. Rom. 318

Ærkebiskop Isarn af Lund afsiger Dom i Striden mellem den tyske Orden i Livland og Staden Riga (jf. Nr. 114).

Efter Tryk hos Dogiel (Cod. dipl. Poloniæ).

I Herrens Navn Amen. Vi Isarn, af guddommelig Miskundhed Ærkebiskop i Lund, Sveriges Primas, forhenværende Ærkebiskop af Riga . . .

Dette blev forhandlet i Rom i det Herrens Aar 1304 den 21. Marts i Nærværelse af den ærværdige Fader i Kristus og Herre Henrik, af Guds Naade Biskop i Reval, og de gode Mænd, Herr Bernhard af Varnhola, Ærkepræst i Carcassonne, Henrik af Lübeck, Kannik i Riga, Porrina af Carsoli, Jakob af Carsoli og Magister Petrus fra St. Benedikt, Doktorer og Advokater ved Kurien i Rom og adskillige andre troværdige gejstlige og verdslige, som særligt var tilkaldt og anmodet om at være Vidner hertil.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

319 1304. 21. Marts. Lateranet.

Pave Benedikt 11. providerer Franciskaneren Frederik af Pernstein til Ærkebiskop af Riga, da den tidligere Ærkebiskop af Lund, Jens Grand, ikke har villet godkende Bonifacius 8.s Forflyttelse af ham fra Lund til Riga.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til Ærkebiskop Frederik af Riga ... I sin Tid har vor Forgænger Pave Bonifacius den ottende, salig Ihukommelse, af visse Grunde med apostolisk Magtfuldkommenhed ladet vor ærværdige Broder Isarn, Ærkebiskop af Lund, men dengang i Riga, forflytte til Kirken i Lund, og vor ærværdige Broder Biskop Jens, som dengang var Ærkebiskop i Lund, til Kirken i Riga, men eftersom nævnte Biskop Jens ikke vilde tage imod Forflyttelsen til samme Kirke i Riga, er samme Kirke i Riga ved denne Forflyttelse blevet berøvet sin Hyrdes Trøst, og har til denne Stund ventet paa, at der ved Provision vilde blive raadet Bod paa dens Tilstand. ... Givet i Lateranet den 21. Marts i vort Pontifikats 1. Aar.

320 1304. 1. April. Aarhus.

Anders Stigsen giver ligesom sin Fader, Stig Andersen, Afkald paa Besiddelser i Skramsholm Mark til Fordel for Kapitlet i Aarhus.

Afskrift (Aarhusbogen).

Anders Stigsen til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud. Eftersom min elskede Fader har gengivet de ærværdige Mænd, de Herrer ved Kapitlet i Aarhus, alle sine Besiddelser i Skramsholmmark fri for Tiltale, saaledes som det udførligere staar i hans aabne Brev[1]), gør jeg vitterligt for alle, at jeg ligesom min Fader gengiver og oplader til de samme Herrer hans nævnte Besiddelser i Skramsholmmark, fri for al Tiltale fra min Side. Til Vidnesbyrd herom er mit Segl hængt under dette Brev. Givet i Aarhus i det Herrens Aar 1304 Onsdagen efter Paaske.

1) jf. DRB II 3 Nr. 241.

321 1304. 6. April. Rom.

Pave Benedikt 11. meddeler Herman, Provst paa Femern og Kong Eriks Kapellan, at han efter Kongens Forbøn vil tillade ham at bibeholde de tre gejstlige Embeder,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

han for Tiden beklæder, nemlig som Sognepræst i Mildsted, Slesvig Stift, som Provst paa Femern og Sognepræst for St. Maria Kirke i Rostock.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor elskede Søn Herman, Provst paa Femern i Odense Stift. De faderlige, kærlige Følelser, som vi nærer over for vor kære Søn i Kristus Erik, Danmarks berømmelige Konge, hvis Kapellan Du er, bevæger os til at vise Din Person, om hvis Fortjenester der ogsaa forebringes os rosende Vidnesbyrd, vor særlige Naade og Gunst. I den Ansøgning, Du har forelagt os, meddeles det, at Kirken i Mildsted i Slesvig Stift, hvis Præst Du er, er forbundet med Sjælesorg, men at Udøvelsen af denne Sjælesorg dog fra gammel Tid betroes til en evig Vikar, som opholder sig ved den og plejer at opholde sig ved den, medens Du, skønt i Besiddelse af denne Kirke, har modtaget først Landprovstiet paa Femern i Odense Stift, og dernæst St. Maria Kirke i Rostock i Schwerin Stift, der ligeledes er forbundet med Sjælesorg og overdraget Dig, tilligemed nævnte Kirke i Mildsted og uden apostolisk Dispensation har beholdt dem og endnu beholder dem, idet Du oppebærer Frugter og Indkomster af samme. Men eftersom Du ydmygt har bedt os om at vise Dig vor Naade i dette Anliggende, vil vi, baade af Hensyn til Kongen, hvis Kapellan Du som sagt er, og i Betragtning af Dine Fortjenester, som Du ifølge troværdige Mænds Vidnesbyrd roses for, af apostolisk Velvilje tage os af Dine Forhold og Din Frelse; idet vi bøjer os for Dine Bønner, eftergiver og skænker vi Dig med vor apostoliske Myndighed alle Frugter, Indkomster og Indtægter, som Du uretmæssigt har oppebaaret af fornævnte Kirke i Mildsted og Provstiet, og vi ophæver af apostolisk Magtfuldkommenhed fuldstændig enhver Vanære og enhver Irregularitetens eller Inhabilitetens Lyde, som Du i den Anledning har paadraget Dig, og med fornævnte Myndighed giver vi Dig som en yderligere Naadesbevisning Dispensation til, at Du lovligt kan beholde ovennævnte Kirke i Mildsted og Provstiet, naar blot ingen anden har erhvervet Ret til eller i dem, sammen med fornævnte St. Maria Kirke, uanset alt det foran omtalte og det almindelige Kirkemødes[1]) eller hvilkensomhelst anden herimod stridende Bestemmelse, forudsat at Provstiet og den skyldige Gudstjeneste ved Kirken i Mildsted og St. Maria Kirke ikke forringes og den Sjælesorg, som paahviler dem, ikke forsømmes. Intet Menneske maa driste sig til at bryde dette vort Eftergivelses-, Gave-, Ophævelses- og Dispensationsbrevs Be-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

stemmelser eller i ubesindig Forvovenhed gaa derimod; hvis nogen drister sig til at forsøge dette, skal han vide, at han derved vil paadrage sig Gud den almægtiges og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Vrede. Givet i Rom ved S. Pietro den 6. April i vort Pontifikats 1. Aar.

1) c. 28 X de prebendis et dignitatibus III 5 (jf. DRB II 1 Nr. 48).

1304. 29. Marts se 1300. 13. April.

322 1304. 29. April. Rostock.

Kong Erik 6. Menved bekræfter Klostret Doberans Privilegier og lover for Fremtiden ikke at overlade Bederne af Klostrets Gods til Riddere eller Væbnere.

Original i Schwerin.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, saavel nulevende som tilkommende, at vi tager vore elskede Venner i Kristus, Abbeden og det menige Konvent i Doberan tillige med alt deres Gods og deres undergivne under vor Freds og Beskyttelses Værn for særlig at forsvare dem, idet vi med dette Brev bekræfter alle Naader, Rettigheder og Friheder, som er givet og tilstaaet dem af Herrerne Borvin, Valdemar, Nicolaus og vore øvrige Forgængere i Herredømmet Rostock, idet vi tilføjer den særlige Naade, at den Afgiftsydelse af deres Gods, som paa Folkemaalet kaldes Bede, ikke i Fremtiden maa overlades til nogen Ridder eller Væbner eller nogen anden i vort Navn, og at Herr Mathias Nakskov (Axekow) intet maa kræve eller modtage af dem udover det, som skal ydes os af deres Gods, naar der skal gives os en Bede. Derfor forbyder vi paa det strengeste, at nogen af vore Fogeder, eller deres Stedfortrædere eller hvilkensomhelst anden, hvilken Stilling han end indtager, drister sig til paa nogen Maade at paaføre dem nogen Uret, Skade eller Vold paa deres Gods eller undergivne imod dette Brevs Ordlyd, saafremt han ønsker at undgaa vor Vrede og kongelige Hævn. Forhandlet og givet i Rostock i det Herrens Aar 1304 Onsdagen før de hellige Apostle Filip og Jakobs Dag i vor Nærværelse og med de Herrer, den ærværdige Fader Kristian, Biskop af Ribe, Niels Bild, vor Kammermester, Esger Apysen, Arnold Quast og flere andre troværdige Mænd som Vidner.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1304. 1. Maj. Warne(münde). 323

Kong Erik 6. Menved giver sin Tilladelse til, at Bederne af Landsbyerne Stöbelow, Parkentin og Bartenshagen, som han har overdraget Herr Mathias Axekow (Nakskov) for 300 Mark vendisk, af denne maa afhændes til Klosteret Doberan for samme Sum, dog saaledes at Kongen forbeholder sig Tilbagekøbsretten.

Original i Schwerin.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi giver vort Bifald og Samtykke til, at Abbeden og det menige Konvent i Doberan indløser Beden af Landsbyerne Stöbelow, Parkentin og Bartenshagen, som vi har overladt Herr Mathias Nakskov (Axekow) for 300 Mark vendisk, for det samme Beløb, og at de frit til eget Brug maa have Raadighed herover, indtil vi maatte finde for godt at indløse samme Bede hos dem for omtalte Beløb. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Warne(münde) i det Herrens Aar 1304 paa de hellige Apostle Filips og Jakobs Dag i vor Nærværelse og med de Herrer, den ærværdige Fader Kristian, Biskop af Ribe, Niels Bild, vor Kammermester, Johan Moltke og Esger Apysen som Vidner.

1304. 2. Maj. Warnemünde. 324

Kong Erik 6. Menved stadfæster det af Herr Nicolaus af Werle og hans Sønner foretagne Salg af Landsbyen Bandow til Nonneklostret i Rostock.

Original i Rostock.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, saavel nulevende som tilkommende, at vi i Ønsket om at vise Nonneklosteret Zum Heiligen Kreuz i Rostock en særlig Gunst, vil godkende og slaa fast, idet vi bekræfter det med dette Brev, Salget og Afstaaelsen af hele Landsbyen Bandow og Ejendomsretten til den, dens Grænser, Afgifter, Beder, Ombudsmandskrav, dens Pligt til Arbejde paa Byer og Broer, Redskud og alt andet Tilbehør, som er sket til bedste for Klostret af de stormægtige Fyrster, Herrerne Nicolaus og hans Sønner, nemlig Henrik, Johan og Bernhard, forhenværende Herrer af Werle for 1300 Mark vendisk, som det tydeligt fremgaar af et offentligt

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Dokument, beseglet med deres Segl[1]); dog saaledes at nævnte Nonner, naar stor Nød kommer over os og vort Land, skal tjene os med Redskud, naar det kræves. Derfor forbyder vi strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder eller deres Stedfortrædere eller nogensomhelst anden, hvilken Stilling han end indtager, paa nogen Maade hindrer eller antaster Klostret imod dette Brevs Ordlyd, saafremt han ønsker at undgaa vor Vrede og kongelige Hævn. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Warnemünde i det Herrens Aar 1304 Dagen efter de hellige Apostle Filips og Jakobs Dag i vor Nærværelse med de Herrer, den ærværdige Fader Kristian, Biskop af Ribe, Knud Esbernsen, forhenværende Kammermester, Esger Apysen og mange andre troværdige Folk som Vidner.

1) 1274 6. Maj (jf. Mekl. UB II 482 Nr. 1324).

325 1304. 23. Maj. Konstanz.

Den romerske Konge Albrecht stadfæster efter Kong Erik 6. Menveds Anmodning Kejser Frederik 2.s Afstaaelse 1214 af Landene Nord for Elben og Elde og alle vendiske Lande, dog Staden Lübeck og dennes Besiddelser undtaget.

Afskrift i Vidisse af 1304 11. Sept. (Nr. 338).

Albrecht, af Guds Naade Romernes Konge, semper Augustus[1]), til alle troende i det hellige romerske Rige og til andre, som faar dette Brev at se, Hilsen og alt godt.

Den berømmelige og mægtige Fyrste, Herr Erik, de Danskes og Venders Konge, vor kæreste Ven, har anmodet og bedt vor Højhed om, at vi af kongelig Velvilje vilde værdiges at stadfæste Privilegiet fra vor Forgænger, Frederik, Romernes Konge, højlovlig Ihukommelse. Privilegiets Ordlyd er følgende: I den hellige og udelelige Treenigheds Navn. Jeg, Frederik, ved guddommelig Miskundhed Romernes Konge, til enhver Tid Rigets Formerer, og Konge af Sicilien (o. s. v. = *Dipl. AM I 94*) . . . Vi bifalder altsaa naadigt nævnte danske Konges Bønner, da vi beslutter uforanderligt i Sandhed at overholde Venskabet med ham, og vi bekræfter hele Indholdet af Kejser Frederiks Privilegium, idet vi dog stadig bevarer og forbeholder os og Riget vor Stad Lübeck med alt dens Tilbehør, Rettigheder og Tilliggender, og vi vil, at de (nævnte) Ting, saaledes som de ses i Originalen, ukrænkeligt skal overholdes. Til Vidnesbyrd om denne vor

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Stadfæstelse har vi dernæst befalet, at dette Brev skal udfærdiges desangaaende og bekræftes med vor Majestæts Segl. Herr Albrechts Romernes uovervindelige Konges Monogram. Givet i Konstanz i Aar 1304 efter Herrens Kødvorden den 23. Maj, i den 2. Indiktion, og i vor Regerings 6. Aar.

1) jf. Nr. 110 Note 1.

1304. 1. Juli. Helsingborg. 326

Kong Erik 6. Menved tager Peblingene i Pughuset i Ribe, deres Forstander samt alt deres Gods og alle deres undergivne under sin Beskyttelse, idet han fritager dem for Leding, Ombudsmandens Krav, Inne, Stud og andre Byrder og med den særlige Begunstigelse, at alle deres Bryder, Landboer, Gaardsæder og andre undergivne med Undtagelse af dem, der hører under Havneinddelingen, skal svare alle Retsbøder med Undtagelse af Fredkøb og Vrag til Peblingene.

Original i Rigsarkivet.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi har taget nærværende Brevvisere Ribepeblingene fra Huset Pugetoft og deres Forstander tilligemed alt deres Gods og tilhørende undergivne under vor Freds og Beskyttelses Værn for særligt at forsvare dem, idet vi overlader dem alt deres Gods, som de i Øjeblikket har, fuldstændig frit og undtaget at være for al Ledingsbyrde, Ombudsmandens Krav, Inne, Stud og de øvrige Ydelser, Tynger og Tjenester, som hører under vor Ret, idet vi tilføjer den særlige Naade, at alle deres Bryder og Landboer og Gaardsæder samt de øvrige af deres undergivne med Undtagelse af dem, der hører under Havneinddelingen[1]), for Fremtiden skal svare dem og ingen andre for deres Forseelser, saavel Fyrretyvemarksbøder som de mindre Retsbøder, undtagen Fredkøb og det, som kommer ind af Vrag, dog saaledes, at paa Grund af disse Friheder skal, deres Regler iøvrigt uforkrænket, altid en Pebling, som vi udpeger iblandt dem, til Stadighed underholdes af deres Gods i vort Navn. Derfor forbyder vi paa det strengeste under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder eller deres Stedfortrædere eller nogensomhelst anden, hvilken Stilling han end indtager, vover paa nogen Maade at paaføre dem nogen Uret, Skade eller Vold paa deres Gods, Personer eller undergivne imod dette Brevs Ordlyd, saafremt han vil undgaa vor

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

kongelige Vrede og Hævn. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Helsingborg i det Herrens Aar 1304 Ottendedagen efter St. Hans i vor Nærværelse.

1) Saaledes gengives *preter hafnas*. Hvitfeld Fol. 414 og Arup, Hist. Tidskr. 8. Rk. V 159 oversætter *hafnas* med havnetjeneste.

327 1304. 1. Juli. Roskilde.

Biskop Oluf af Roskilde fritager alle Clara Klostrets Bryder, Landboer og undergivne for alle Krav fra Bispestolens Side, gejstlige Retssager dog undtaget.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Oluf, af Guds Miskundhed Biskop i Roskilde, til alle, som faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

Vi erklærer med dette Brev over for Eder alle, at vi i Ønsket om efter Evne at vise vore elskede Fruer Søstrene af Sankt Clara Kloster i Roskilde en særlig Gunst, overlader dem alle deres Bryder og Landboer tillige med alle deres undergivne frie og undtagne at være for al Tiltale, som tilhører vor Ret, dog gejstlige Sager undtagne, idet vi strengt forbyder, at nogen drister sig til at forurolige eller forstyrre nævnte Fruer og deres undergivne imod dette Frihedsprivilegium, saafremt de vil undgaa Kirkens Straf. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1304 Ottendedagen efter St. Hans.

328 1304. 8. August. Lund.

Johanne, Enke efter Herr Gudmund Lille, skænker og skøder sit Gods i Stanstorp i Baraherred til en Aartid i Lunds Domkirke.

Afskrift (Lundebogen).

I Faderens, Sønnens og den Helligaands Navn, Amen. Jeg, Johanne, Enke efter Herr Gudmund Lille, testamenterer — indtrængende advaret ved Evangelistens Ord, som siger: Vaager, thi I vide hverken Dagen eller Timen[1]), om at jeg ikke overrasket i sorgløs Søvn skal glemme det Livs Afslutning, hvis Time og Dag er mere uvis end noget andet — i Overensstemmelse med Landets Love og Sædvaner, samt skøder og ordner, karsk paa Sjæl og Legeme for min Sjælefrelses Skyld til Ære og Pris for Skaberen, som har villet værdiges at tildele mig adskillige Naadesbevisninger, alt

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

mit Gods løst og fast, som jeg har i Stanstorp i Nevishög Sogn i Bara Herred paa denne Maade: For det første vil jeg, at der ved min Ligbegængelse skal afholdes tre sungne Messer, én foran Højalteret i Sankt Laurentiuskirken, den anden foran Sankt Stefans Alter og den tredje foran Sankt Vincents' Alter. Fremdeles skal der læses en Messe ved hvert Alter i omtalte Kirke. Og paa den ottende og den tredivte Dag skal en Sjælemesse højtideligholdes i Overensstemmelse med Sædvane foran Højalteret ligesom ved Ligbegængelsen. Og ved alle Messer er det min Vilje, at Ofringer skal gives af Indtægterne fra nævnte Gods, og af disse Ofringer skal Vikarerne i Koret i Lund have to Øre, og Resten skal ligeligt deles mellem de Kanniker, som overværer de fornævnte Messer. Fremdeles skal der samme Dag over hele Staden Lund almindeligt ringes med Kirkeklokkerne for min Sjæl. Fremdeles skal paa samme Ligbegængelsesdag Dominikanerbrødrene af de fornævnte Indtægter betjenes med en Tønde Travenøl, Franciskanerbrødrene med en anden Tønde og Nonnerne i Sankt Pederskloster med en tredje. Og dersom noget bliver tilovers af Indtægterne af nævnte Gods[2]), skal det uddeles til de fattige Peblinge og til andre, som tigger offentligt. Fremdeles er det min Vilje, at to Mark Penge af Indtægterne fra fornævnte Gods skal henlægges til Lundekirkens Bygningsfond paa hver Aartid for mig til Gavn for min Faders og Moders og min elskede afdøde Ægtefælles, Herr Gudmunds Sjæl, og til Ofringer en halv Mark, til de fattige Peblinge, som besøger Skolen og Koret 2 Øre, til de andre Peblinge, som tigger offentligt, 2 Øre, og til Vikarerne, som overværer Vigilierne og Messerne 2 Øre. Og hvad der bliver tilovers, skal ligeligt deles mellem de residerende eller ikke-residerende Kanniker, som overværer Messerne. Fremdeles til Kirketjenerne, som paa Dagen for min Ligbegængelse og paa min Aartid ringer med Klokkerne i fornævnte Kirkes Taarn, ydes en Øre Penge. Fremdeles er det min Vilje, at den, som til enhver Tid har Forvaltningen af Kannikernes Fællesbord, skal forvalte nævnte Gods i Stanstorp, saaledes som det er forudskikket. Iøvrigt vælger, forordner og indsætter jeg fra nu af de gode Mænd, Herrerne Anders, Provst, Jens, Dekan, Asle og Peder, kaldet Holmbo, Kanniker i Lund, til at udbetale, uddele og fordele alle mine rørlige Ting, som maatte findes i min Gaard efter min Død, idet det er min Vilje, at ingen af mine Arvinger eller nogen anden paa nogen Maade maa blande sig heri, men disse mine Ting skal de uddele, udbetale og fordele blandt mine undergivne,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

saaledes som det er fastsat i mit Testamente eller min sidste Vilje. Til yderligere Bevis og Sikkerhed for dette er Segl tilhørende de Herrer, Niels Mogensen, forhenværende Gælker Peder Jonsen, Peder, Søn af Niels Gælker, Anders af Højby, Anders kaldet Gagge, Riddere, Peder Uffesen og Niels Tuesen af Hardeberga, sammen med mit eget Segl hængt under dette Brev. Forhandlet og givet i Lund paa Skaanes Landsting i det Herrens Aar 1304 Lørdagen inden den hellige Laurentius' Dag.

1) Ev. Matth. 24, 43. — 2) herved kan ikke være ment alt, hvad der er tilovers efter Afholdelsen af de forudnævnte Udgifter (jf. det følgende).

329 [Efter 1304. 8. August—1310. 12. Juni].

Ærkebiskop Isarn af Lund tilstiller Kong Erik 6. Menved en Vidisse af Johannes' Brev om hendes Aartid i Lunds Domkirke (se Nr. 328).

Registratur i Lundebogen.

Af dette Brev findes en Vidisse, som Ærkebiskop Isarn skal have sendt til Erik, de Danskes Konge.

330 [Før 1304. 9. August][1]).

Kong Erik 6. Menved og hans Brødre Kristoffer og Valdemar deler deres Fædrenearv.

Registratur hos Stephanius.

Brev om Deling af Kong Erik af Danmarks og hans Brødre Valdemars og Kristoffers Fædrenearv.

1) Tidspunktet for denne Deling er ukendt, men Junker Valdemar, der var født omkring 1280, døde 1304 før den 9. August (jf. Nr. 331 og 332).

331 [Omkr. 1304. 9. August][1]).

Opgørelse over, hvad Junker Valdemar tidligere ejede.

Registratur hos Stephanius.

Om det Gods, som Junker Valdemar i sin Tid ejede. Fremdeles S. 400.

1) Junker Valdemar Eriksen døde ifølge Essenbæk- og Ribeaarbogen i Aaret 1304 (Ellen Jørgensen, Annales Danici 148 og 154). Antagelig har Opgørelsen over hans

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Besiddelser fundet Sted samtidig med Brevet af 1304 9. August (jf. Nr. 333). Stephanius' yderst kortfattede Registratur bygger øjensynligt paa to Breve.

[Før 1304. 9. August?][1]). 332

Om Kristoffers og Junker(?) Valdemars Gods.

Registratur hos Stephanius.

Om Kristoffers og Hertug(?) Valdemars Gods.

1) Ifølge Stephanius' Registratur stod dette Brev umiddelbart efter Brevet om Opgørelsen over, hvad Junker Valdemar ejede (jf. Nr. 331). Sandsynligvis har Stephanius fejlagtigt skrevet 'Hertug' i Stedet for 'Junker'. Udelukket er det dog ikke, at den Valdemar, der er Tale om, er Hertugen af Slesvig. I saa Fald har det tabte Brev vedrørt et iøvrigt fuldstændig ukendt Forhold inden 1312, da Hertug Valdemar døde.

1304. 9. August. Roskilde. 333

Kong Erik 6. Menved, Kristoffer, Hertug til Estland, og Agnes, forhenværende Dronning af Danmark, stadfæster Junker Valdemars Gave af Jordegods til Sorø Kloster.

Afskrift af Bartholin.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, hans Broder, Kristoffer, af samme Naade Estlands Hertug, og deres Moder Agnes, de Danskes forhenværende Dronning, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Med klog Forudseenhed har man udfundet, at det, som sker ved menneskelige Handlinger — for ikke at gaa i Glemme hos de nulevende, og for at de fremtidige tilfulde kan kende det — skal affattes i troværdige Dokumenter til Sagens evindelige Ihukommelse. Da den berømmelige Mand, Junker Valdemar, salig Ihukommelse, fornævnte Eriks og Kristoffers Broder og min, Agnes', Søn, som Sjælegave har skænket[1]) nogle Jorder eller Besiddelser, nemlig i Bjærge to Mark Skattejord, i Skoverup og Staarby andre 5 Øre Skattejord, med Agre, Enge, Skove, Græsgange, Fiskevande og de øvrige Tilliggender til samme Jorder, til vor Frue Kloster i Sorø af Cistercienserordenen i Roskilde Stift, hvor han vilde, at hans Legeme, der var underkastet Menneskets Vilkaar, skulde overgives til kirkelig Begravelse — gør vi vitterligt for alle, at vi som hans sande og nærmeste Arvinger erklærer fornævnte Gave, der blev givet med Henblik paa hans Død, for rigtig og gyldig at være og til evig Tid med

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

dette Brev bekræfter den over for samme Kloster, idet vi i vor og vore Arvingers Navn for evigt giver Afkald paa al Ret til Klage og Indsigelse, som vil kunne tilkomme os til og i samme Jord, ved hvilken fornævnte Kloster paa nogen Maade af os eller vore Arvinger kan angribes eller forstyrres i Anledning af fornævnte Jorder. Forhandlet og givet i Roskilde i det Herrens Aar 1304 Aftenen før den hellige Laurentius' Dag. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet dette Brev bekræfte med vore Segls Værn.

1) ifølge en til Sorø Gavebogs Omtale af Brevet knyttet Bemærkning døde Junker Valdemar i Rostock uden at have faaet opsat sit Testamente.

334 1304. 11. August. Slangerup.

Kong Erik 6. Menved vidimerer Kong Erik 5. Glippings Brev af 1260 11. Juni (DRB II 1 Nr. 318) og stadfæster det.

Afskrift i Reval.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, Estlands Hertug, til alle Indbyggere i Estland Hilsen og Naade.

Alle skal vide, at vi har set og hørt et Brev af Herr Erik, de Danskes forhenværende Konge, vor Forgænger, under hans ægte Segl og af Indhold som følger: Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge (o.s.v. = *DRB II 1 Nr. 318*). Da vi i denne Sag vil følge i hans Fodspor, bekræfter vi derfor med dette Brev det nævnte Brev og forbyder strengt Eder alle og enhver under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen, hvilken Stilling han end indtager, hos Eder maa unddrage sig denne Afgiftsydelse[1]), saafremt han vil undgaa den kongelige Hævn. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Slangerup i vor Nærværelse i det Herrens Aar 1304 Dagen efter den hellige Laurentius' Dag.

1) d. v. s. en Afgift af en vis Mængde Korn til Bispen i Reval.

335 1304. 18. August. Brügge.

Ærkebiskop Isarn af Lund erklærer sig tilfreds med Staden Brügges Forklaring om, at Arrestationen af nogle af hans Ledsagere er sket ved en Fejltagelse.

Afskrift i Brügge.

I Guds Navn Amen. Isarn, af guddommelig Miskundhed Ærkebiskop af Lund i Kongeriget Danmark og Sveriges Primas, til alle troende

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

kristne, som faar dette Brev eller offentlige Dokument at se, Hilsen evindelig med Gud.

I skal alle vide, at vi for ikke længe siden med vort Følge og vore Ting eller vort Gods paa Rejse til vort Ærkebispedømme i fornævnte Land Danmark drog gennem Flandern, og at da nogle Mænd fra Flandern, hvor der paa den Tid rasede en farlig og fjendtlig Fejde[1]), opfyldt af Mistanke om og Frygt for, at vi og vore undergivne eller nogle af os, fordi vi sammesteds var ubekendte, maatte være deres og det flanderske Folks Fjender og Modstandere eller deres Fjenders Tilhængere og medskyldige, ved Byen Sluys ved Havet anholdt os og beslaglagde vort fornævnte Gods, som paa det Tidspunkt var om Bord i Skibene sammen med os og nogle Lægfolk blandt vore undergivne. De tilføjede dog paa ingen Maade os eller vore fornævnte Ting nogen Tynge, Skade eller Overlast, men holdt nogle Dage vort Gods under sikker Bevogtning uden nogen Skade, indtil vi fuldt og helt havde klarlagt for Befolkningen i Brügge og for andre, som det angik, hvem nævnte Gods i Sandhed tilhørte; da hele Gejstligheden og Befolkningen i Brügge havde indset og forstaaet Sandheden desangaaende, viste de os og vore Mænd megen Ærbødighed og mange Tjenester, medens og saalænge vi udstrakte vort Ophold der. Da vi af Erfaring kender denne Anholdelse og den hensynsfulde Maade, hvorpaa den fandt Sted, og den gode Vilje hos dette Lands Herrer og Befolkning, tilstaar vi i Sandhed og anerkender ved dette offentlige Dokuments Ordlyd, at den fornævnte Beslaglæggelse ikke af dem, der foretog den, blev iværksat for at krænke eller skade os og vore Folk, men for at de kunde værne sig mod deres Fjenders Forræderi og Baghold. Idet vi erklærer os for tilfredsstillede af dem og hele Landet Flandern i denne Sag, giver vi retfærdigt og efter Fortjeneste dem og nævnte Lands Herrer og Befolkning fuld Tilgivelse til Forvaring, da vi anser dem og enhver af dem for i Sandhed uskyldige for Herren og udelagtige i det ovennævnte og i ethvert enkelt Punkt af det ovennævnte, og at de paa ingen Maade har forset sig mod os eller vore Mænd i denne Sag, tværtimod tror vi bestemt, at denne Anholdelse er blevet til vor Nytte og Gavn. Til Vidnesbyrd om alt det fornævnte har vi ladet dette offentlige Dokument forfærdige af Johannes, nedenfornævnte Notar og mærket det med hans Tegn og til yderligere Stadfæstelse ladet vort Segl vedhænge. Forhandlet i Brügge i Huset hos Provsten ved St. Donatianuskirken i Brügge i Tournai Stift i Aaret 1304 efter Guds Byrd den 18. August, det 2.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Indiktionsaar, i det 1. Aar af vor højhellige Fader og Herre, Herr Pave Benedikt 11.s Pontifikat i Nærværelse af de gode, kloge og ærværdige Mænd, Herr Vilhelm de Rupefolio, Ærkedegn ved Kirken i Rodez, Bertrand de Cananelli, Kannik paa Øsel, Herr Tue Lille, Kannik i Lund, Herr Karl Eriksen, Kannik i Lund, Magister Rinerius af Tortone, Arnold Morlane, samme Herr Ærkebiskops Broder, Arnold af Roche Cheratte, Vilhelm de Alto Pollo og Grev Galteroti fra Firenze, Købmand, fornævnte Ærkebiskops undergivne, efter at de nedennævnte klostergivne Mænd, Herr Abbeden i St. Echoud i Brügge, Herr Johannes fra Tournai, denne Kanniks Broder Johannes fra Testrap, Prior, Broder Gerhard fra Messines af Dominikanerordenen, Broder Johannes af Elst, Guardian, Broder Johannes af Hardoie af Franciskanerordenen i Brügge, Herr Nicolaus kaldet Bartmaker, og Herr Nicolaus kaldet af Damme, Præster, samt andre Præster og gejstlige i Tournai Stift specielt var tilkaldt og anmodet om at være Vidner hertil. Og jeg Johannes kaldet Lodensnider fra Warhem i Tournai Stift, offentlig Notar efter Bemyndigelse af den omtalte ærværdige By Rom og af Kejseren, har personlig overværet alt og hvert især af det omtalte og har efter at være bedt herom af omtalte Herr Ærkebiskop opsat og offentliggjort dette offentlige Dokument desangaaende og skrevet det egenhændigt og tilføjet mit sædvanlige Tegn.

1) Krigen mellem Filip den Smukke af Frankrig og Grev Robert af Flandern.

336 1304. 23. August. Roskilde[1]).

Biskop Oluf af Roskilde lægger med Kapitlets Samtykke Øen Hiddensee fra Schaprode Sogn til Hiddensee Klosters Kapel i Gellen.

Original i Stettin.

Oluf, af Guds Miskundhed Biskop i Roskilde, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Da Øen Hiddensee i vort Stift, som plejede at ligge til Sognekirken i Schaprode, ligger i saa stor Afstand fra nævnte Kirke, at der — saaledes som vi med Sikkerhed har faaet Kendskab til — paa Grund af den vanskelige Overfart over den indskærende Havarm vides ofte at være sket megen Sjæleskade for Indbyggerne paa Øen (thi, som det er givet os at forstaa, er stundom mange smaa afgaaet ved Døden uden Daabens Naade

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

og voksne uden Kirkens Sakramente), skiller vi, idet vi ifølge vort Embedes Pligt efter Evne vil forebygge Faren for Sjælene, fornævnte Ø fra nævnte Sognekirke af de fornævnte Grunde og henlægger den med Kapitlets Samtykke til Munkenes Kapel i Gellen af Cistercienserordenen for evig Tid, idet vi overdrager Sjælesorgen til Herr Abbeden og det menige Konvent for nævnte Sted, dog under Forbehold af alle Rettigheder for Bispen i Roskilde. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl sammen med vort Kapitels Segl hængt under dette Brev. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1304 Dagen før den hellige Apostel Bartholomæus' Dag.

1) Brevet er næsten enslydende med Biskop Olufs Privilegium af 1302 28. September (Nr. 218). Forskellen er, at Oluf ikke længere kalder sig stadfæstet som udvalgt Biskop, men Biskop.

1304. 25. August. Roskilde. 337

Kong Erik 6. Menved forlener Winand af Standforde med en Mølle uden for Reval, dog maa den ikke konkurrere med Kongens egen Mølle.

Original i Reval.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

I skal vide, at vi efter Lensret tilstaar Winand af Standforde og hans sande Arvinger en Mølle ved Reval, som han ved lovligt Køb har erhvervet af Johan af Eldena, hvilken Mølle samme Johan tidligere paa lovlig Vis har haft i Forlening af os, at besidde frit til evig Tid med sine Tilliggender, nemlig Vande, Græsgange og andre Rettigheder, dog saaledes, at der ikke af denne Mølle skal opstaa nogen Skade for vor Mølle sammesteds, med den Undtagelse, at der frit maa føres Korn til nævnte Mølle af enhver, som har Brug herfor. Derfor forbyder vi strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder eller deres Stedfortrædere eller en hvilkensomhelst anden, hvilken Stilling han end indtager, drister sig til paa nogen Maade at antaste nævnte Winand eller hans Arvinger med Hensyn til Møllen, saafremt han vil undgaa vor Vrede og kongelige Hævn. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1304 Dagen efter den hellige Bartholomæus' Dag med de Herrer Niels Ubbesen, Valdemar af Rosen, Ove Saksesen og adskillige andre troværdige Mænd som Vidner.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

338 1304. 11. September. Næstved.

Grev Gerhard 3. af Holsten og Bisperne Henrik af Reval og Oluf af Roskilde vidimerer den romerske Kong Albrechts Brev af 1304 23. Maj (Nr. 325).

Original i Rigsarkivet.

Gerhard, af Guds Naade Greve af Holsten og Schauenburg, Henrik, af Guds Naade Biskop i Reval, og Oluf, af Guds Naade Biskop i Roskilde, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi har set og hørt et Brev fra den stormægtige Fyrste Herr Albrecht, Romernes Konge, semper Augustus[1]), hvilket Brev var uskrabet, ustunget, ubeskadiget og umistænkeligt i enhver Henseende, under ægte Segl og Ord til andet af følgende Ordlyd: Albrecht, af Guds Naade Romernes Konge, semper Augustus o. s. v. *(= Nr. 325)*. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vore Segl hænge under dette Brev. Givet i Næstved i det Herrens Aar 1304 Fredag efter den glorrige Jomfru Marias Fødselsdag.

1) jf. Nr. 110 Note 1.

339 1304. 20. September. Roskilde.

Peder Saksesen, Provst i Roskilde, stadfæster sine Forfædres Gave til Esrom Kloster.

Afskrift (Esrombogen).

Peder Saksesen, Provst i Roskilde, til alle, som faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

Idet jeg, som det sømmer sig, ønsker at følge i mine Forfædres fromme Fodspor, hvis Hjerter flammede i en guddommelig inspireret Kærlighed efter at forbedre Gudstjenestens Vilkaar — hjemler og bekræfter jeg, sund og usvækket paa Legeme, alle Besiddelser og alt Gods, som mine omtalte Forfædre har overdraget til Sankt Marie Kloster i Esrom af Cistercienserordenen, eller paa anden Maade givet dem i Hænde, nemlig hele Landsbyen Nøddebo med sine Tilliggender, Agre, Enge, Græsgange, Skove, Lunde og Søen, som støder op til samme Landsbys Skel, og særligt hele Fiskeriet som kaldes Søvig med sine Rørskær, Sumpe og Enge, hele Landsbyen Huseby med sine Agre, Enge, Græsgange, Skove, Lunde og Søen, som støder op til samme Landsbys Skel, hele Landsbyen Skærød med alle sine Tilliggender i Agre, Enge, Græsgange, Skove,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Lunde, og alt andet Gods, løst og fast, fra den ærværdige og elskede Abbed i Kristus og hans menige Konvent i Esrom, baade de nuværende og tilkommende, for mig og alle mine Arvinger ved dette Brev, idet jeg ved samme Brev giver Afkald paa enhver Indsigelse om svigagtigt og bedragerisk Forhold[1]) og enhver Retshjælp hentet fra kanonisk eller romersk Ret, som kunde være til Fordel for mig og mine nævnte Arvinger og skade fornævnte Brødre, idet det ydermere er min Vilje, at alt, som det er nødvendigt at indføje i Brevet for at befri samme Brødre for al Anledning til Tvist, skal anses for indføjet til evig og fuldstændig Sikkerhed. Til Vidnesbyrd herom har jeg ladet mit Segl hænge under dette Brev. Givet og forhandlet i Roskilde i det Herrens Aar 1304 Dagen før den hellige Apostel Matheus' Dag.

1) jf. DRB II 1 Nr. 22 Note 2.

1304. 2. Oktober. Rom. 340

Kurien i Rom fordeler 500 Guldfloriner, som Bispen af Roskilde har erlagt i Servispenge (Notits i de pavelige Regnskabsbøger).

Original i Vatikanets Arkiv.

I det Herrens Aar 1304 den 2. Oktober. Af Commune Servitium[1]) paa 500 Guldfloriner, ydet af Bispen i Roskilde til de 18 Kardinalers Kollegium, som indeholdes i hans Løfte[2]), har enhver faaet 27 Floriner, 48 Skillinger og 7 Penninger i Mønt fra Cortona gennem de nævnte Købmænd[3]). Fremdeles til de undergivne 1 Florin og 24 Skillinger i Mønt fra Cortona.

1) jf. DRB II 4 Nr. 305 Note 2 og 3. — 2) jf. Nr. 241. — 3) jf. Nr. 62.

1304. 14. Oktober. Vordingborg. 341

Kong Erik 6. Menved giver Fyrst Vizlav 3., efter at denne har ydet ham Lenseden, som Fanelen de Lande, som dennes Fader tidligere har haft, nemlig Rügen, Stralsund, Grimmen, Tribsees og Barth, Loitz undtagen.

Original i Stettin.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at vi, da den stormægtige Fyrste, vor Frænde, vor elskede

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Herr Vizlav, Fyrste af Rügen, har aflagt Lensed over for os og lovet villigt at yde os tro Tjeneste mod hvemsomhelst, i Kraft af dette Brev tilstaar ham med den Lensret, som paa Folkesproget kaldes Fanelen, det Gods paa den anden Side af Havet, som hans Fader tidligere sad inde med, nemlig Landene Rügen, Stralsund, Grimmen, Tribsees og Bart med Stæder, Befæstninger, Mænd og alt andet Tilbehør inden for deres Omraader, Loitz dog undtagen, at besidde evindelig, idet vi giver Afkald paa al Tiltale, som vi havde eller kunde have, til nævnte Lande, fordi efter Herr Sambors Død Halvdelen af disse Lande kunde siges at være hjemfalden til os efter Loven. Vi lover ogsaa at elske og værne Herr Vizlav, saaledes som Herren er forpligtet over for sin Vasal. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Vordingborg i det Herrens Aar 1304 paa den hellige Pave og Martyr Calixtus' Dag.

342 1304. 14. Oktober. Aarhus.

*Aarhus Byting bevidner, at Asser Brobjerg, Borger i Aarhus, har skødet en Toft i *Syfnummark til Kapitlet i Aarhus, dog skal Asser og hans Hustru beholde Toften i deres Livstid mod en aarlig Afgift af en Ørtug Penge.*

Afskrift (Aarhusbogen).

Fogeden, Raadmændene og de øvrige Borgere i Aarhus, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at paa vort Ting har vor Medborger Asser Brobjerg skødet en Toft i *Syfnummark, som kaldes *Formistoft til de ærværdige Herrer, Kapitlet i Aarhus at besidde med Rette til evig Tid, paa den Betingelse, at samme Asser og hans Hustru skal have nævnte Toft paa Livstid for en aarlig Skyld af en Ørtug Penge i gængs Mønt, med den Tilføjelse, at efter nævnte Assers og Hustrus Død tilfalder omtalte Toft nævnte Kapitel med fri Dispositionsret. Til fuld Sikkerhed herfor har vi ladet vort Stadssegl hænge under dette Brev. Givet Aarhus i det Herrens Aar 1304 paa den hellige Pave og Martyr Calixtus' Dag.

1304. 12. November (Bull. Dan. Nr. 985), se 1303. 12. November.

343 1304. 29. November. Wittenstein.

Bisperne Didrik af Dorpat og Konrad af Øsel vidimerer Stensbyforliget af 1238 7. Juni.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Original i det svenske Rigsarkiv.

Didrik, af Guds Naade Biskop i Dorpat, og Konrad, af samme Naade Biskop paa Øsel, til alle troende kristne, som ser dette Brev, Hilsen og Sandheds Erkendelse.

Alle skal vide, at vi har set et Brev af de berømmelige Herrer, de glorværdige Fyrster, Danmarks Konger, nemlig Valdemar og Erik, salig Ihukommelse, under deres kongelige Segl og af andre Herrer, Bisper og adelige, ustunget, uskrabet, ubeskadiget og uden Fejl i enhver Henseende, og at vi har gennemlæst det Ord til andet paa følgende Maade: I vor Herre Jesu Kristi Navn (o. s. v. = *1238 7. Juni*).

Efter at vi, omtalte Didrik og Konrad, fornævnte Kirkers Bisper, havde set det fornævnte og omhyggeligt gennemlæst det, bad Broder Gotfred, Højmester for Brødrene af den tyske Sankt Mariaorden i Livland, sammen med nogle Brødre af nævnte Orden os om, at vi vilde værdiges at stadfæste denne Vidisse med vort Segl. Idet vi bøjer os for disses Bønner, autoriserer vi denne Vidisse, idet vi intet føjer til i Vidissen, intet fradrager, og fastslaar, at denne Vidisse skal have Hovedbrevets Kraft og Gyldighed. Til Vidnesbyrd om alt dette og til evig Bekræftelse er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Wittenstein Dagen før Apostelen Andreas' Dag i Aaret 1304 efter Guds Byrd.

1304. 9. December. 344

Præsten Henzes Testamente.

Original i Rigsarkivet.

I Faderens og Sønnens og den Helligaands Navn, Amen. Jeg Henze, Præst, sund paa Sjælen, skønt svag paa Legemet, opretter mit Testamente for min Sjæls Frelses Skyld af det mig af Gud tilstaaede Gods paa følgende Maade. For det første testamenterer jeg Halvdelen af min Hovedlod i denne Form: til Vor Frue Kirke i København, hvor jeg vælger mit Gravsted, 10 Mark Penge. Fremdeles til samme Kirke en Bod med en tilhørende Grund, som Arnold Skræder bebor, paa den Betingelse, at nævnte Kirkes Værger aarligt skal overholde min Aartid med 2 Mark, af hvilke Kannikerne, som overværer Vigilierne og Messen, skal have 12 Øre, Vikarerne 2 Øre og de fattige Peblinge 2 Øre. Fremdeles til Kannikebordet 3 Mark. Fremdeles til Sankt Petri Kirke i København

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

2 Mark, til Præsten en halv Mark og til Degnen 2 Øre. Fremdeles til Sankt Nicolai Kirke sammesteds 2 Mark, til Præsten en halv Mark og til Degnen 2 Øre. Fremdeles til Sankt Clemens Kirke 2 Mark, til Præsten en halv Mark og til Degnen 2 Øre. Fremdeles til Herr Ebbe, Præst, 2 Mark. Fremdeles til Herr Jens Odilies (Søn) 2 Mark og 1 Sæt Linnedtøj. Fremdeles til Kirketjeneren ved Vor Frue Kirke 2 Øre. Fremdeles til Franciskanernes Kirke i København 1 Mark. Fremdeles til deres Bord 1 Mark. Fremdeles til Helligaandshuset 1 Mark. Fremdeles til Hospitalet 2 Mark. Fremdeles til Fru Margrete, Enke efter Gerike, en Sølvske og 3 Mark Penge. Fremdeles til Kristine, min Niece, en Bod med Grund, som Godskalk bebor, og min blaa Kjortel med Hætte og mit Bælte samt det, som hænger ved. Fremdeles til Mads, min Svoger, min Kaabe og mit Skindslag. Fremdeles til hans Hustru den store Dyne med en anden mindre. Fremdeles til Bodil Tanne 2 Mark. Fremdeles til Kristine Mø 1 Mark. Fremdeles til en vis Bodil 1 Mark. Fremdeles til mine tre Brødre i Esrom 9 Mark. Fremdeles til de Herrer Peder og Jens, Kanniker i København, 6 Mark; disse indsætter jeg som mine Testamentseksekutorer, for at de kan fordele, hvad der bliver tilovers af min halve Hovedlod, foruden det alt nævnte, mellem de fattige, som de maatte ønske at forsvare det for den højeste Dommer. Men dersom nogen bryder denne min sidste Vilje, skal han vide, at han vil paadrage sig Gud den almægtiges og alle hans Helgeners Vrede. Til Vidnesbyrd herom har jeg under dette Testamente ladet hænge Herr Ebbes, min Skriftefaders Segl, eftersom jeg ikke personligt har noget Segl, sammen med de Herrer Peders og Jenses Segl, Kanniker i København. Forhandlet i det Herrens Aar 1304 Onsdagen før Luciedag.

345 1304. 19. December. Roskilde.

Oluf Bjørnsen, Dekan, og Bent, Foged i Roskilde, erklærer Kontrakten af 1302 6. Maj mellem Klaus Teglbrænder og St. Clara Kloster i Roskilde for gyldig (Nr. 201).

Original paa Universitetsbiblioteket.

Oluf, Dekan i Roskilde og Generalofficial for Bispen sammesteds, og Bent, Foged i Roskilde, til alle, som ser dette Brev, Hilsen med Gud. I skal vide, at vi erklærer for gyldig den Overenskomst, som Broder

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Jakob paa Sankt Clara Søstrenes Vegne sluttede med Klaus Teglbrænder om Brænding af Hulsten[1]) og om Prisen herfor, saaledes som det fyldigere staar i det store Brev fra det Herrens Aar 1302 paa lille Sankt Hans Dag[2]), der er bekræftet med de Herrer Provst Peders og fornævnte Foged Bents Segl. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1304 Lørdagen inden den fjerde Søndag i Advent. Til Vidnesbyrd herom er vore Segl hængt under dette Brev.

1) jf. Nr. 201 Note 5. — 2) Nr. 201.

1304. 29. December. Kalvehave. 346

*Kong Erik 6. Menved bevidner, at Erik Nielsen af *Bøstholm har pantsat sit Gods i *Bøstholm til Broder Degn, Kongens Klerk og Kannik i Roskilde, for 43 Mark Penge.*

Afskrift (Aarhusbogen).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at Erik Nielsen af *Bøstholm i vor Nærværelse har pantsat alt sit Gods i *Bøstholm i Skide Sogn[1]) med Landbosteder, Agre, Enge, Græsgange, Vandløb, Skove, Fiskevande og alt andet Tilbehør til nærværende Brevviser, Herr Broder Degn, vor elskede Klerk, Kannik i Roskilde, for 43 Mark Penge i gængs Mønt, paa den Maade at, hvis nævnte Pengesum ikke fuldt og helt udbetales til Herr Broder næste Fastelavnssøndag, saa skal samme Gods med alt sit ovennævnte Tilbehør tilfalde samme Herr Broder at besidde med Rette til evig Tid, og Herr Broder skal yderligere give fornævnte Erik andet Gods paa Sjælland og Fyn som Erstatning for den Værdi, hvormed fornævnte Gods overstiger den omtalte Pengesum efter to gode Kannikers Vurdering, af hvilke samme Broder i dette Øjemed skal udpege den ene og Erik den anden. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev tilligemed Segl tilhørende de Herrer, Provst Esger af Vardesyssel, Provst Torkil af Langeland og Peder Ubbesen. Givet og forhandlet i Kallehave i det Herrens Aar 1304 paa den hellige Ærkebiskop Thomas af Canterburys Dag med de ovennævnte Herrer som Vidner.

1) nu Skivholme, idet Formen 'Skide' — naar den staar i Svagtryk foran 'holme' — udvikles til Ski(holme), hvoraf saa Skriftsprogsformen Skivholme.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

347 [1304].

Kong Erik 6. Menved erklærer overfor Kong Edward 1. af England sin Beredvillighed til at skaffe Købmanden Johannes af Great Yarmouth Erstatning for Skib, Vin og andre Varer.

Efter Tryk hos Rymer.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til den høje og stormægtige Fyrste, sin kære Ven Herr Edward, af samme Naade Englændernes berømmelige Konge, redebon Tjeneste med Hilsen evindelig.

Vi har modtaget Eders Brev til Fordel for en vis Johannes fra Great Yarmouth angaaende Tilbagegivelsen af et Skib, Vin og andre Ting, og gaaende ud paa, at I ogsaa ved en anden Lejlighed havde skrevet til os til Gunst for samme. Derfor skal Eders Højhed vide, at der, saavidt vi erindrer, ikke tidligere over for os er blevet rejst Klage af nogen, og at vi ikke husker tidligere at have modtaget noget Brev fra Eder angaaende denne Sag. Men naarsomhelst samme Johannes eller nogen anden i hans Navn maatte indfinde sig, vil vi være rede til at gøre Ret og Skel overfor ham, det være sig med Hensyn til Tilbagegivelse eller med Hensyn til en tilbørlig Erstatning. Vi vil ogsaa være rede til over for hver enkelt af Eders Riges Indbyggere, der vil gæste vort Riges Omraade, ikke blot at øve Retfærdighed, men ogsaa naadigt at vise (dem) kongelig Gunst. Gud bevare Eder.

348 [Omkr. 1304][1]). Sorø.

Eskil Snubbe skøder over Alteret i Sorø Kirke sin Gaard i Merløse til Sorø Kloster.

Referat i Sorø Gavebog.

Den velbyrdige Mand Herr Eskil kaldet Snubbe gav, idet han var omhyggelig betænkt paa sin Sjæls Frelse, sin Gaard i Landsbyen Merløse i Merløseherred og al Jord, som ligger til samme Gaard, nemlig 6 Øre Skattejord med alt løst og fast, som er paa samme Gaard, til Vor Frue Kloster i Sorø som evig Almisse; og han skødede den med egen Haand over Hovedalteret i Kirken i Herr Abbed Hemmings Haand i Nærværelse af Herr Oluf Bjørnsen, Kannik i Roskilde, og sine Brødre Knud Jul og Hemming Pedersen, Riddere, som var særligt tilkaldt som Vidner hertil.

1) om Aarstallet for Skødningen se Nr. 349.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1304. Merløse Herredsting. 349

Sakse Nannesen skøder paa Merløse Herredsting en Gaard i Merløse til Sorø Kloster paa Eskil Snubbes Vegne.

Referat i Sorø Gavebog.

Og dette Gods skødede efter Herr Eskils Paabud og i hans Navn den velbyrdige Mand Sakse Nannesen senere (til Klostret) paa Merløse Herredsting i Overensstemmelse med Landets Sædvane og Love i det Herrens Aar 1304.

1305. 2. Januar se 1305. 4. April.

1305. 13. Januar. 350

Godskalk, Provst paa Langeland, Sognepræst til Sandby, forpligter sig til at hjemle Herr Folmer Arnoldsens Arvinger det Jordegods i Grimsted, som han, da Herr Folmer var i Live, tilskødede denne i Kongens Nærværelse.

Original i Rigsarkivet.

Godskalk, Langelands Provst og Sognepræst til Sandby, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Det skal være aabenbart for alle nulevende og tilkommende, at jeg forpligter mig til at hjemle Godset i Grimsted med hele dets Tilliggende, nemlig Agre, Skove, Enge, Græsgange, Slette og Busk, tørt og vaadt, hvilket jeg i min Herre Konges Nærværelse har skødet til Herr Folmer, mens han var i Live, til samme Herr Folmer Arnoldsens Arvinger, idet jeg lover Arvingerne frit at bevare dem for Tiltale fra enhver, indtil de har vundet Lovhævd[1]) paa omtalte Gods. Til Vidnesbyrd herom er mit Segl hængt under dette Brev tilligemed Segl tilhørende Herr Knud, Prior i Halsted, og Niels Gnemersen. Givet i det Herrens Aar 1305 Torsdagen i Helligtrekongers Uge.

1) jf. Nr. 229 Note 3.

1305. 14. Januar. 351

Aarhus Byraad og Borgere meddeler Kong Erik 6. Menved, at de er indforstaaet med, at St. Clemens Kirkegaard udvides ved Erhvervelse af et Stykke af Gaden og beder Kongen om at samtykke heri, da Kongens Indtægter ikke vil forringes ved

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

denne Udvidelse, fordi Byen til Gengæld af Biskop og Kapitel faar en endnu mere værdifuld Grund i Bytte.

Afskrift (Aarhusbogen).

Raadmændene og de øvrige Borgere i Aarhus til den stormægtige Fyrste, deres kære Herre Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders berømmelige Konge, deres Ringheds ærbødige Tjeneste med Hilsen.

Vi gør Eders Herlighed bekendt med, at angaaende det Stykke af en vis Gade, som den ærværdige Fader og Herre Bispen og Kapitlet ved Kirken i Aarhus ansøger Eders Naade om velvilligst at maatte erhverve ved Mageskifte til Udvidelse af Kirkegaarden, har vi efter omhyggelig Prøvelse og Undersøgelse ikke kunnet finde andet, end at samme Gade kan mageskiftes til nævnte Herrer, hvis det behager Eder, uden Forringelse af Eders Indtægter og uden Skade og Fortræd for vor Stad. Da samme Herrer er rede til at holde os skadesløse ved fuld Erstatning med et andet Sted, som i langt højere Grad tjener Stadens Tarv, beder vi derfor enstemmigt Eders kongelige Majestæt om, at I vil værdiges naadigt at give Eders Bifald til fornævnte Mageskifte; især fordi vi tror, at ikke alene Skadesløshed, men ogsaa yderligere Fordele og i mange Tilfælde Undgaaelse af Fare[1]) med Guds Hjælp vil følge af den Erstatning, som tilbydes, bortset fra at Kirkens Anseelse og Pryd herved vil forøges. Til Sikkerhed for vort Samtykke er vort Borgerskabs Segl hængt under dette Brev. Forhandlet i det Herrens Aar 1305 Torsdagen efter Ottendedagen efter Helligtrekongers Dag.

1) om Arten af de Farer, der kan tænkes imødegaaet ved den af Aarhus Byraad foreslaaede Regulering, se næste Brev (Nr. 352).

352 [Omkr. 1305. 14. Januar][1]).

Svend Bonde og Jens Staverskov meddeler Kong Erik 6. Menved, at de efter at have foretaget den paabudte Undersøgelse, ikke har fundet, at det vil forringe Kongens eller Byens Indtægter, om Bispen og Kapitlet udvider St. Clemens Kirkegaard med et Stykke af en Gade mod at give Byen en anden Grund i Erstatning.

Afskrift (Aarhusbogen).

Svend kaldet Bonde og Jens Staverskov til den stormægtige Fyrste, deres Herre, Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, skyldig og ærbødig Tjeneste i alle Anliggender.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Efter at have foretaget en Undersøgelse i Overensstemmelse med Ordlyden af den Befaling, I har tilstillet os, erklærer vi med dette Brev for Eders Naade, at vi — ved omhyggelig Prøvelse af det Stykke af en vis Gade, som den ærværdige Fader, Herr Jens, af Guds Naade Biskop i Aarhus, og samme Kirkes Kapitel af fromme Hensyn og ligeledes i Betragtning af det fælles Bedste ansøger om naadigt at maatte faa i Mageskifte for at kunne udvide Kirkegaarden ved nævnte Kirke i Aarhus og for Eders Synders Forladelse og Sjæles Frelse — finder, at dette kan ske uden nogensomhelst Forringelse af Eders Indtægter og til Nytte for Staden og til Ære og Pryd for Guds Hus, hvad vi med Sandsynlighed kan slutte deraf, at der i Tilfælde af fjendtlig Plyndring eller pludselig Ildsvaade vilde være desto sikrere Adgang til Kirken, hvorved Liv og Gods med større Tryghed kan bevares i Sikkerhed. Saafremt det behager Eder, at den Slags Farer lettere undgaas, vover vi derfor at raade Eders Naade til, at dette Stykke, for hvilket en tilstrækkelig og for Staden nyttig Erstatning gives af nævnte Herr Biskop og Kapitel, med Eders Tilladelse med god Grund kan overlades til saa fromt et Formaal at besidde evindelig. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vore Segl hænge under dette Brev.

1) Brevet er udateret, men hører utvivlsomt sammen med Nr. 351. Diktatet og den Kendsgerning, at begge disse Breve har haft en Afskrift, der foreligger i Aarhuskannikernes Brevsamling, røber, at begge disse Breve har haft en og samme *dictator*, en Kannik ved Kapitlet.

1305. 31. Januar. Hørsholm. 353

Jon Jonsen Lille, der sammen med Ærkebispen af Lund har Patronatsret til Väsby Kirke, giver sit Samtykke til, at Ærkebiskop Isarn henlægger Kirken til den Præbende, som indehaves af Lundekanniken Guido af Halland, kongelig Kapellan.

Afskrift (Lundebogen).

Jon Jonsen Lille til den ærværdige Fader og Herre i Kristus, Herr Isarn, af Guds Miskundhed Ærkebiskop i Lund, Sveriges Primas, Hilsen og altid redebon Vilje til hans Velbehag.

Ikke uden Grund nærer vi Medfølelse med de Mangler, som times de ærværdige Mænd, de Herrer Kanniker i Lund, der — ligesom de overgaar Kannikerne ved andre Kirker i Danmarks Rige i Henseende til Værdighed og Rang, paa samme Maade fortjente at overgaa dem i Henseende til Rigdom og Overflod paa Gods og idet vi efter Evne vil bevise den Kærlig-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

heds Ildhu, som vi altid har næret og nærer overfor Eder, ærværdige Fader og overfor den hellige Kirke i Lund, meddeler vi derfor med dette Brev Eder, vor Fader, at vi uden Tvang og falske Forestillinger, men frit og frivilligt giver vort Bifald og Samtykke til, at I, naar det maatte behage Eder, maa annektere til evig Tid og forene Kirken i Väsby i Eders Stift, der er forbundet med Sjælesorg, og hvortil Patronatsretten tilkommer os begge, med den Præbende, der ved Eders Kirke i Lund indehaves af den gode Mand, Herr Guido fra Halland, Kannik i Lund, den berømmelige Konges, vor Herres, de Danskes Konges Kapellan, da denne Præbende er meget ringe og fattig. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Hørsholm i det Herrens Aar 1305 den 31. Januar Søndagen inden Kyndelmisse.

354 1305. 15. Februar. Kolsätter.

Hertugerne Erik og Valdemar af Sverige forsoner sig med Kong Birger og lover bl. a. ikke at understøtte den norske Konge mod Danmark.

Efter Tryk hos Hvitfeld.

Dette Forlig skete paa St. Sigfrids Dag ved Kolsätter. Da forpligtede Erik og Valdemar, Hertuger af Sverige, sig overfor deres Broder Kong Birger med følgende Artikler. De tilstaar i Nærværelse af Bisperne Isarn af Strängnäs, Niels af Västerås, Torkil Knutsson, Gudmar Månsson, Tor Ketilson, Pär Ragnvaldsson, Birger Persson, Knut Jönsson, Måns Gregersson, Holger Ulfsson, Kammermester, deres Forseelse, at de har sat sig op imod deres Broder, Kong Birger. Og de har fuldstændigt givet sig ind under hans Herredømme, idet de aflagde en legemlig Ed og med dem Mathias Ketelmundsson og Ivar paa for deres Forseelse at gøre og undlade, hvad deres Broder befaler dem, undtagen at de ikke skal føre Krig mod Kongen af Norge, ejheller hjælpe Kongen af Norge mod Danmark. Og de lovede at tjene deres Broder Birger, Fru Merete og deres Børn tro. Og Hertug Magnus, hans Søn, som nu er udvalgt Konge, skulde de holde for Konge, og hvis han døde, den ældste af hans Sønner, saalænge der er nogen, saa at Riget kan gaa i Arv til hans Sønner. De skal heller ikke tilføje Torkil, Marsken, eller andre af hans Raad eller udenfor, nogen Skade, fordi de trofast har staaet ham bi. Herpaa lovede de at skaffe ham Forvaring efter hans Forgodtbefindende af Kong Erik af Danmark,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Kong Haakon i Norge, Grev Gerhard af Holsten inden St. Hansdag. Hvis de brød dette Forlig eller handlede derimod uden korporligt at være tvunget hertil (en Tvangssituation medfører ingen Forpligtelse[2])), da skal fornævnte Herrer love ikke at give dem Bistand, ejheller at huse dem. De gav sig ogsaa ind under den svenske Gejstligheds Dom, om de handlede derimod, saa at de maatte lyses i Ban. Til Vidnesbyrd herom har Bjarne af Bjarkø, Halvor Baad, Kong Haakon af Norges Raad, Mathias Ketelmundsson og Ivar forseglet Brevet sammen med dem.

1) her foreligger et Citat fra Romerretten.

1305. 26. Februar. Roskilde. 355

Biskop Oluf af Roskilde giver Munkene i Sorø Tilladelse til at udøve Sjælesørger- og Præstegerning i sit Stift.

Afskrift af Bartholin.

Oluf, af Guds Miskundhed Biskop i Roskilde, til de fromme Mænd, Abbeden og det menige Konvent i Sorø af Cistercienserordenen i sit Stift, Hilsen med Gud.

Sømmeligheden overfor Kristi Brud fordrer og Sjælenes Frelse forlanger, at de klare Lys, som findes i denne Verden, ikke skjules under Tavshedens Skæppemaal paa Grund af Frygt eller Dorskhed og uklog Ydmyghed eller nogle Fjenders Modsigelse, men stilles offentligt til Skue, saa at de ved deres Lysstraaler kan vejlede og oplyse andre, som med Fare for deres Sjæle lever i dette Livs Tusmørke. Derfor giver vi med Henblik paa, at der i Eders Kloster, hvor Cistercienserordenens himmelske Lære prisværdigt overholdes med aandelig Fromhed og Nidkærhed, ved Guds Naade kan findes saadanne Brødre, som genspejler Visdommens Skat, ligesom deres Liv straaler af Hellighed, i Kraft af Gud den almægtiges Myndighed, med hvilken vi optræder, Eder, Herr Abbed, og Eders Munke i Præstestanden, som I kender egnede hertil, Bemyndigelse til at holde Gudstjeneste i andre Sogne og paa andre Steder for de troende i vort Stift, at høre Skriftemaal og at give Syndsforladelse til dem, som skrifter for Eder, selv i Sager, som specielt tilkommer os, og til at prædike Guds frelsebringende Ord saavel for gejstlige som for verdslige og til at tilstaa deres Tilhørere Eftergivelse af 40 Dages Kirkebod. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1305 Fredagen næst efter Apostlen Mathias' Dag.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

356 1305. 8. Marts. Tønsberg.

Grev Jakob af Halland overdrager og skøder sit Grevskab Halland (d. v. s. Nørre-Halland) til Kong Haakon af Norge.

Original i det norske Rigsarkiv.

Jakob, af Guds Naade Greve af Halland, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Idet vi anerkender de fremragende og mangfoldige Velgerninger, som ofte er vist os og vore Mænd af de høje Fyrster, vore Herrer, nemlig forhenværende Kong Erik[1]) — salig Ihukommelse — og Haakon[2]), som nu regerer, vore kære Frænder saavel derved, at de med deres Hær og under store Udgifter har forsvaret vort Grevskab, mod Kongen af Danmark og hans Mænd, ved Opførelsen af Borgene Hunehals og Varberg og ved flere Gange at begive sig til nævnte Konge af Danmark for med personligt Besvær for dem og deres Mænd — ikke uden store Farer og Udgifter — at forhandle paa vore Vegne, som ogsaa ved under vor Kaution at give Herren af Sønderjylland 2000 Mark Sterlinger i rede Penge[1]) og ved ofte ellers at give os andre Gaver og komme os til Hjælp paa mange Maader i vor Nød og Trængsel, overdrager vi til Gengæld for fornævnte Velgerninger og især, fordi vi ikke evner med egne Kræfter at modstaa den Herre Kongen af Danmarks for Tiden stedfindende Angreb paa vore Borge og Indfald i vort Grevskab og at befri Borgene og Mændene, som findes paa dem, med fuld Ret vort nævnte Grevskab Halland til vor Herre Norges berømmelige Konge, med Borge, Godser, Besiddelser, Møller, Skove, Fiskevande, Havne, Landboer, Afgifter og alt Tilbehør, og vi overfører for stedse Herredømmet over Ejendomsretten til alt det fornævnte til vor fornævnte Herre, Norges Konge, og hans Efterfølgere og til Norges Krone; som Tegn paa Besiddelsesovergangen har vi tilskødet samme Herre Konge nævnte Grevskab i Overensstemmelse med anerkendt Sædvane, idet det er vor Vilje, at nævnte Grevskab, Borge, Godser og alt det ovennævnte herefter skal holdes, besiddes og styres i hans Navn. Vi erklærer desuden paa Tro og Love og med højtideligt mundtligt Løfte, ærligt at ville overholde alt og hvert især af det ovennævnte og aldrig handle imod det i Ord eller Gerning gennem os selv, vore Arvinger eller en Mellemmand, retligt eller faktisk, og vi underkaster os og vore Børn under nævnte Herr Konges Naade, idet vi forudsætter, at han, hvis han kan beholde nævnte Grevskab for sig eller Norges Rige ved Forhandling

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

eller paa anden Maade, vil tage Hensyn til os og vore Børn, alt eftersom denne Krig ender med et heldigere eller tungere Resultat, og — dersom i Mellemtiden noget menneskeligt skulde hænde vor nævnte Herre Konge — efter som seks af Norges Riges bedste Mænd, som vi udvælger dertil, i Overensstemmelse med Gud og deres Samvittighed maatte fastsætte Erstatningsydelsen for nævnte Grevskab, saaledes som de vil kunne forsvare det for den højeste Dommer. Men hvis vor nævnte Herre Kongen af Norge fuldstændig faar fornævnte to Tusind Mark med Frugter, Godtgørelse for Tab, Udgifter og Interesse af oftnævnte Herre Hertugen af Sønderjylland, er vi og vil vi være kvit og fri for ovennævnte Kautionsforpligtelse. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Tønsberg Mandagen før den hellige Pave Gregors Dag i det Herrens Aar 1305.

1) Erik Magnussøn Præstehader (1280—99). — 2) Haakon 5. Magnussøn (1299—1319). — 3) jf. Nr. 398.

1305. 30. Marts. Slangerup. 357

*Kong Erik 6. Menved og hans Broder Kristoffer, Hertug af Estland, bevidner, at Erik, Søn af Herr Niels kaldet Bæger skødede sit Gods i *Bøstholm i Skivholme Sogn med Jorder i Skivholme Mark og *Brinnemark til Broder Degn, Kannik i Roskilde.*

Afskrift (Aarhusbogen).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, og Kristoffer, af samme Naade Estlands Hertug, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle[1]), at i det Herrens Aar 1305 Tirsdagen næst efter Søndagen Letare Jerusalem, har Erik, Søn af Herr Niels kaldet Bæger, personligt i vor Nærværelse i Slangerup skødet alt sit Gods i *Bøstholm i Skide[2]) Sogn med Jorder i Skidemark[2]), *Brinnemark og andre Tilliggender til det nævnte Gods, nemlig Huse, Agre, Enge, Græsgange, Skove, Vande, Fiskesteder, Abildgaarde og alt det øvrige til nærværende Brevviser, Herr Broder Degn, Kannik i Roskilde at besidde med Rette til evig Tid, idet han anerkender at have modtaget en stor Del af Betalingen herfor, og idet han som Voldgiftsmænd for den resterende Betaling godkender Peder Scoop og Niels Bonde paa sine Vegne, mens Broder paa sine Vegne antager Aarhuskanniken Troels og Ove Thomsen, saaledes at begge Parter bestemt skal overholde, hvad disse fire i Enig-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

hed træffer Afgørelse om med Hensyn til den resterende Del af ovennævnte Betaling. Og samme Erik lovede samme Broder fuldstændigt at fri Ejendommen med alle sine ovennævnte Tilliggender for al Tiltale fra hans Frænder og fra alle andre. Til Vidnesbyrd og fuld Sikkerhed herom er vort og de Herrer Niels Ubbesens og Ingvar Hjorts Segl hængt under dette Brev. Forhandlet og givet Aar, Dag og Sted som ovenfor nævnt.

1) jf. Nr. 346. — 2) jf. Nr. 346 Note 1.

358 1305. 3. April. Slangerup.

Kong Erik 6. Menved giver sin Tilladelse til Udvidelsen af St. Clemens Kirkegaard i Aarhus.

Afskrift (Aarhusbogen).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Det er gavnligt, at det, som sker i Tiden for ikke at svinde med Tiden, bekræftes med gode Mænds Vidnesbyrd og Skriftens Værn. Af den Grund giver vi af Ærbødighed for Gud og til Frelse for vor Sjæl efter Vidnesbyrd af de Herrer Svend kaldet Bonde og Jens Staverskov og Raadmændene og Borgerne i Aarhus, som har tilstillet os aabne Breve[1]) om, at det nedenfor anførte ikke i Fremtiden kan medføre Ubehageligheder eller Tab for os eller for Aarhus By, i Kraft af dette Brev den ærværdige Fader i Kristus, Herr Jens, Biskop af Aarhus, og hele Kapitlet frie Hænder og Fuldmagt til at udvide Kirkegaarden med et Stykke af Gaden ved Sankt Clemens Kirke i Aarhus til Pryd og Ære for nævnte Kirke, hvilken Gade fra Torvet i Aarhus strækker sig mod Nord langs den vestlige Side af Kirkegaarden; omtalte Stykke overdrager vi til oftnævnte Kirke at besidde med Rette til evig Tid, dog saaledes, at nævnte Herr Biskop og Kapitlet til Gengæld for dette Stykke af Gaden snarest skal give omtalte Stad fuld og for Stadens Borgerskab lige saa nyttig Erstatning af deres Jorder, og ligeledes udlægge det til retmæssig Besiddelse evindelig. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Slangerup i det Herrens Aar 1305 Lørdagen Sitientes[2]) i vor Nærværelse.

1) jf. Nr. 351. 352. — 2) Lørdagen efter Søndagen Letare.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1305. 3. April. *Jordensdorp. 359

Markgreverne Otto, Johan, Herman og Valdemar af Brandenborg slutter Forbund med Herr Nicolaus af Werle og Herr Henrik af Meklenborg om imod Kongen af Danmark at hjælpe Herr Nicolaus af Rostock til at genvinde Herredømmet over Rostock.

Original i Schwerin.

I Guds Navn Amen. Vi Otto, Johan, Herman og Valdemar, af Guds Naade Markgrever af Brandenborg, bekender offentligt med dette Brev, at vi har truffet følgende Overenskomst med den velbyrdige Herre Herr Klaus af Werle og med vor elskede Svoger Herr Henrik af Meklenborg, som staar skrevet nedenfor. At vi skal sende 100 Mand med vort Banner til Herr Klaus af Werle og vor Svoger af Meklenborg og Herr Klaus af Rostock saa længe, indtil Herr Klaus af Rostock atter har sit Herredømme. Naar Herr Klaus af Werle og Herr Henrik af Meklenborg forlanger den Tjeneste, saa skal vi udføre den; det skal de lade os vide tre Uger i Forvejen. Naar ogsaa de Folk kommer ind i Venderlandet, saa skal man give dem Underhold og erstatte dem Skaden, hvad Slags Skade de lider, og skal have betalt den i Løbet af et halvt Aar derefter; hvad de vinder, det (skal) tilhøre de tre. Sker det, at Skaden i Løbet af et halvt Aar derefter ikke bliver godtgjort dem, saa skal Herr Klaus af Werle og Herr Henrik af Meklenborg med deres Riddere inddrage i Röbel eller i Güstrow, i Neubrandenburg eller i Sterneberg, til hvilken Stad de allerførst kommer. Der skal (de) blive inde saa længe, indtil Skaden er udbetalt, eller de kommer ud derfra med vor Vilje. Naar ogsaa Herr Klaus af Rostock igen faar Staden Rostock, saa skal han igen tjene os i fem Aar med 100 Mand, naar vi lader ham det vide tre Uger i Forvejen. Naar ogsaa de Folk kommer ind i vort Land (vore Lande?), saa skal vi give dem Underhold og gengælde Skaden, hvad Slags Skade de lider, og skal have betalt den i Løbet af et halvt Aar derefter; hvad de end vinder, det skal være vort. Og vi skal ej heller blive Herr Klaus af Werles Fjender for nogens Skyld, og han skal ej heller blive vor Fjende for nogens Skyld. Vi bekender ogsaa, at der er truffet Overenskomst med Herr Klaus af Werle og med Herr Henrik af Meklenborg om, at vi ikke skal slutte Forlig med Kongen af Danmark, med mindre vi gør det med deres Vilje, og de skal ikke heller slutte Forlig med den samme Konge af Danmark, med mindre det er med vor Vilje.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

De skal ikke heller slutte Forlig med samme Konge mod os, Markgrev Otto, medmindre han (Markgreven) frigør ham (Kongen) for den Fordring, som (han) har mod samme Konge[1]). Hvem der tog det paa sig, at han vilde hjælpe Kongen af Danmark, mod ham skal vi være Herr Klaus af Werle og Herr Henrik af Meklenborg behjælpelig af al Magt, det samme skal (de) gengælde os af al Magt. Vilde ogsaa Kristoffer, Kongen af Danmarks Broder, blive vor Hjælper, og vi Markgrev Otto og Herman og Herr Klaus af Werle og Herr Henrik af Meklenborg træffer Aftale derom, skal de andre bestandigt overholde dette. Kunde vi ogsaa drage en eller anden af vore Venner ind i dette, da skal han ogsaa deltage i disse Aftaler. Det, som her foran er beskrevet, det har vi Otto, Johan, Herman og Valdemar, Markgrever af Brandenborg paa vor Tro lovet at holde bestandigt, uden nogen Slags Svig. Det har lovet med os Herr Henrik af Alvensleben, Herr Bernhard af Plötzke, Herr Henrik af Steglitz, Herr Lydeke af Wedel, Herr Henning af Blankenburg, Herr Droiseke af Kröcher. Dertil skal vi føje saa mange Forlovere, at det bliver 25. Tager ogsaa Herr Klaus af Werle og (Herr Henrik) af Meklenborgs og Herr Klaus af Rostocks Folk nogen Slags Skade i vor Tjeneste, og denne ikke bliver godtgjort inden et halvt Aar, saa skal vi med vore Forlovere ride ind i Salzwedel eller i Spandau, i Templin eller i Sandow, til hvilken Stad vi først kommer, hvor vi skal blive inde saa længe, til al Skade er godtgjort, eller vi kommer ud derfra med deres Vilje. For at disse Ting kan staa ved Magt og Gyldighed, saa har vi givet dette Brev og forseglet det med vort Segl. Dette Brev (er) givet og skrevet i *Jordensdorp Aar 1305 efter Guds Byrd Lørdagen før den navnløse Søndag[1]).

1) Oversættelsen er usikker; Meningen maa dog være, at de ikke maa gaa paa et Forlig med Kongen, der kan skade Markgreven, saalænge han staar med en Fordring paa Kongen. — 2) den navnløse Søndag er Søndagen 'Iudica', 5. Søndag i Fasten.

360 1305. 4. April. Roskilde.

Biskop Oluf af Roskilde vidimerer Kong Erik 6.s Brev af 1295 23. Oktober (DRB II 4 Nr. 187).

Original i Rigsarkivet.

Vi Oluf, af Guds Naade Biskop i Roskilde, gør vitterligt for alle, at vi har set og med Omhu undersøgt et Brev af den berømmelige Fyrste, Herr Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, hvilket

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Brev var uskrabet, ustunget, ufordærvet, og ubeskadiget i enhver Henseende med det store Segl hængende i Silkesnor, og som Ord til andet havde følgende Indhold: Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge (o. s. v. = *DRB II 4 Nr. 187*). Til Sikkerhed for denne Erklæring er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1305 paa Passionssøndag[1]).

1) 5. Søndag i Fasten.

1305. 9. April. Tribsees. 361

Fyrst Vizlav 3. af Rügen overlader Tribsee og Grimmen som Livgeding for sin Hustru Margrete, hvilket bevidnes bl. a. af Fyrst Vizlavs Onkel, Hertug Valdemar af Slesvig.

Original i Schwerin.

Vi Vizlav, af Guds Naade Rygboernes Fyrste, gør vitterligt for alle troende . . .

Vidnerne er disse: vor Onkel Hertug Valdemar af Slesvig og vor Raad Herr Pridbor af Vilmenitz, Herr Teze af Putbus, Herr Ludvig Kabold, Herr Raven Buch, Herr Henrik af Dechow, Herr Henrik af Buch, Herr Didrik Metschow, Herr Johan af Osten og andre djærve Riddere . . . Dette skete i Tribsees 1305 efter Guds Byrd Fredagen inden Palmesøndag.

1305. 17. April. Ribe. 362

Biskop Kristian 2. af Ribe erkender at have lejet en Grund af Kapitlet i Ribe for Livstid.

Original i Rigsarkivet.

Kristian, af Guds Naade Biskop i Ribe, til alle, som faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

Alle, saavel nulevende som tilkommende, skal vide, at en Grund, Toft eller Areal fra St. Hans Kirkegaard indtil vort Stenhus, der fordum tilhørte Nøsing Pump, Kannik i Ribe, salig Ihukommelse, og som vi plejer at bo i, og som næsten er syv Alen efter gængs Maal og strækker sig fra St. Hansgade imod Øst indtil Havens Ende, tilhører Ribekannikernes Fællesbord og Samfund med fuld Ret; nævnte Toft eller Areal tilstaar og anerkender vi at have lejet af dem for Livstid for den fastsatte Landgilde af vor Toft, som Rolf kaldet Nyborg bebor, paa den Maade, at for-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

nævnte Kanniker skal præstere Halvdelen af den paahvilende Forpligtelse til Grøftegravning, naar det sker, at den udskrives, for ovennævnte Jord eller Areal. Og idet vi ønsker at vise omtalte Kanniker en særlig Gunst til evindelig Ihukommelse, har vi skænket og skænker dem fra nu af alle Forbedringer og Bygninger foretaget eller opført af os paa nævnte Toft eller Areal, nemlig et Stenkøkken og andre Huse op imod fornævnte Kirkegaard, dog saaledes, at den Landgilde, som er tilstaaet dem fra den anden Toft, efter vore Levedage frit skal falde tilbage til vor Efterfølger. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Ribe i Kapitlet i det Herrens Aar 1305 Paaskelørdag.

363 **1305. 9. Maj. Skelskør.**

Biskop Henrik af Reval eftergiver dem, der yder Hjælp ved Genopbygningen af St. Knuds Kirke i Odense, den dem paalagte Kirkebod.

Udtog hos Hamsfort.

I det Herrens Aar 1305 . . . den 9. Maj paa Hoffet i Skelskør bidrog Biskop Henrik af Reval med Afladsbrev for Brødrene i St. Knuds Kloster til Genopbygningen af den nedbrændte Domkirke.

364 **1305. 12. Maj. Lund.**

Ærkebiskop Isarn af Lund henlægger med de andre Patronatsejeres Samtykke, Kirken i Väsby til den Præbende, som indehaves af Lundekanniken Guido.

Afskrift (Lundebogen).

Isarn, af Guds Miskundhed Ærkebiskop i Lund og Sveriges Primas, til sin elskede Søn Guido, Kannik i Lund, Hilsen og oprigtig Kærlighed med Gud.

I Dit os for længere Tid siden overrakte Bønskrift meddeles det, at den Præbende ved Kirken i Lund, som Du paa kanonisk Vis har opnaaet, er i den Grad ussel og fattig med Hensyn til Indtægter og Oppebørsler, at Du ikke af dem paa tilstrækkelig og passende Maade kan have Dit Underhold, af hvilken Grund Du ydmygt og ærbødigt har bedt os om at lade St. Andreas Kirke i Väsby, til hvilken Patronatsretten for største Delen tilkommer os, henlægge til nævnte Præbende for evig Tid. Ligeledes har Du forevist os aabne Breve udstedte af den stormægtige Fyrste, Herr Erik,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

de Danskes berømmelige Konge, og af visse adelige Personer, der vides sammen med os at have Patronatsret til samme St. Andreas Kirke[1]); af disse Breve fremgaar det aabenbart, at de frit og gavmildt har samtykket i denne Henlæggelse. Men eftersom det aandelige ifølge de kanoniske Regler ikke kan bestaa uden det timelige, er vi betænkte paa, hvad der gavner Lundekirken; thi jo mere den overgaar de andre Kirker i vor Provins med Hensyn til Værdighed, desto mere og i desto særligere Grad heldigt og paa alle Maader nødvendigt vil det være at have velegnede Mænd til Kanniker og Brødre, der udmærker sig ved Sædernes Renhed og Kyndighed i Videnskaben og deres Retskaffenheds Fortjenester, og eftersom saadanne Mænd ikke uden Grund fortjener at hædres med større gejstlige Embeder, sørger vi for og har vi efter forudgaaende Overvejelse truffet Bestemmelse om, da Lundekirkens Tarv og Nytte og Dine Fortjenester og Din fornævnte Ansøgning støtter det, at vor Kirkes usle og fattige Præbender øges med Kapeller og Sognekirker, der skal henlægges til samme for evig Tid. Derfor henlægger vi med vort Kapitels Samtykke til evig Tid fornævnte St. Andreas Kirke, der har Sjælesorgen i Väsby, med alle dens Rettigheder og Tilbehør, efter at have haft en omhyggelig Forhandling og passende Overvejelse med Kapitlet i Lund, til Din fornævnte Præbende, som Du for Tiden sidder inde med, dog med Forbehold af den ærkebiskoppelige Ret[2]) i enhver Henseende; vi bekræfter med dette Brev, at den nu er henlagt til Dig og Din Præbende, forudsat at Du ved denne Kirke har en evig Vikar, indsat paa kanonisk Vis, og saaledes at en passende Del af samme Kirkes Indtægter er bleven udlagt til ham. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet dette Brev besegle med vort og Lundekapitlets Segl. Givet i Lund i det Herrens Aar 1305 den 12. Maj.

1) jf. Nr. 353. — 2) bl. a. de Embedet paahvilende Ydelser til Bispen.

1305. 18. Maj. Vordingborg. 365

Kong Erik 6. Menved giver paa Forbøn af Borgerne i Stralsund Hansestæderne Løfte om fri Handel gennem hans Rige til Novgorod og tilstaar dem uhindret Ret til at bjerge deres Vraggods.

Original i Stralsund.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, Estlands Hertug, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

I skal vide, at vi paa Forbøn af vore elskede Borgere i Stralsund ønsker at vise alle Købmænd fra Søstæderne, som vil drage over Østersøen, en særlig Naade og derfor frit tilstaar dem alle hver og en, at de i Sikkerhed kan komme til vort Kongerige overalt, hvor det maatte behage dem, med deres Ting og Varer, hvad enten de anser det for belejligst at lægge Vejen over Land eller over Vand, og til frit i Riget at drive deres Købmandsskab i Sikkerhed for os og for alle vore Høvedsmænd og Ombudsmænd, samt for alle andre, som er bundne ved vor Vilje og vore Befalinger. Men især tilsikrer vi dem, at ingensomhelst paa nogen Maade skal driste sig til at lægge Hindringer i Vejen for dem til Vands eller til Lands, med Hensyn til Personer eller Gods i følgende af vore Lande, i hele Estland og i Virland indtil Narvafloden og derfra henimod Novgorod. Iøvrigt tilstaar vi de samme i Kraft af dette Brev fuld Ret til, at de — hvis det skulde hænde dem nogetsteds indenfor vort Riges Grænser og Enemærker at lide Skibbrud, hvad Gud forbyde — maa redde deres Ting og Skibe selv eller ved Hjælp af andre, saalænge de kan, og at ingen af vore Fogeder eller nogensomhelst anden fra vort Rige paa nogen Maade maa lægge dem Hindringer i Vejen herfor. Derfor forbyder vi strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder eller nogensomhelst anden drister sig til paa nogen Maade at besvære disse Købmænd imod dette Brevs Ordlyd. Den, som gør det, vil ikke undgaa vor kongelige Straf. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Vordingborg i det Herrens Aar 1305 den 18. Maj med vore Raader som Vidner.

366 1305. 18. Maj. Vordingborg.

Kong Erik 6. Menved giver paa Forbøn af Borgerne i Rostock Hansestæderne Løfte om fri Handel gennem hans Rige til Novgorod og tilstaar dem uhindret Ret til at bjerge deres Vraggods.

Original i Rostock.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, Estlands Hertug, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

I skal vide, at vi paa Forbøn af vore elskede Borgere i Rostock ønsker at vise alle Købmænd fra Søstæderne, som vil drage over Østersøen, en særlig Naade og derfor frit tilstaar dem alle, hver og en, at de i Sikkerhed

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

kan komme til vort Kongerige overalt, hvor det maatte behage dem, med deres Ting og Varer, hvad enten de anser det for belejligst at lægge Vejen over Land eller over Vand, og til frit i Riget at drive deres Købmandsskab i Sikkerhed for os og for alle vore Høvedsmænd og Ombudsmænd, samt for alle andre, som er bundne ved vor Vilje og vore Befalinger. Men især tilsikrer vi dem, at ingensomhelst paa nogen Maade skal driste sig til at lægge Hindringer i Vejen for dem til Vands eller til Lands med Hensyn til Personer eller Gods i følgende af vore Lande, i hele Estland og i Virland indtil Narvafloden og derfra henimod Novgorod. Iøvrigt tilstaar vi de samme i Kraft af dette Brev fuld Ret til, at de — hvis det skulde hænde dem nogetsteds inden for vort Riges Grænser og Enemærker at lide Skibbrud, hvad Gud forbyde — maa redde deres Ting og Skibe selv eller ved Hjælp af andre, saalænge de kan, og at ingen af vore Fogeder eller nogensomhelst anden fra vort Rige paa nogen Maade maa lægge Hindringer i Vejen herfor. Derfor forbyder vi strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder eller nogensomhelst anden drister sig til paa nogen Maade at besvære disse Købmænd imod dette Brevs Ordlyd. Den, som gør det, vil ikke undgaa vor kongelige Straf. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Vordingborg i det Herrens Aar 1305 den 18. Maj i Nærværelse af vore Raader.

1305. 30. Maj. Horsens. 367

Biskop Jens 1. af Aarhus giver sin Official Peder, Præst i Korning, Fuldmagt til at tilskøde Kapitlet i Aarhus det Gods i Hedensted, som Bispen har købt af Ove og Peder Saksesen.

Afskrift (Aarhusbogen).

Jens, af Guds Naade Biskop i Aarhus, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, saavel nulevende som tilkommende, at vi med dette Brev giver vor elskede Official Herr Peder, Præst i Korning, Bemyndigelse og Fuldmagt til at skøde alt Gods i Hedensted Sogn, løst og fast, til de ærværdige Mænd og elskede Kanniker ved vor Kirke i Aarhus, som i Øjeblikket og til enhver Tid maatte findes der — hvilket Gods vi har erhvervet ved lovligt Køb af de gode Mænd Ove Saksesen og hans Broder

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Peder — og til at sætte fornævnte Kanniker eller en af dem i alles Navn i legemlig Besiddelse af samme Gods under de Betingelser, som fyldigere indeholdes i vort og nævnte Kannikers Breve, som særligt er affattede herom, idet vi til dette Formaal i et og alt udnævner samme Herr Peder til vor Stedfortræder. Til fuld Sikkerhed herfor er vort Segl tilligemed Segl tilhørende de Herrer Niels Brok, Mikkel Paak, Jens Basse, Brødrekonventet i Horsens, Jens Waltersen, Borger i Ribe, Jens Tybo, Esbern Tønning og Horsens Stad paa vor Bøn hængt under dette Brev. Givet og forhandlet i Horsens i det Herrens Aar 1305 Søndagen næst efter den hellige Urbans Dag.

368 1305. 5. Juni. Rostock.

Esger Apysen, Kong Erik af Danmarks Høvedsmand i Rostock, godkender Overdragelsen af Ridder Eggard Reschinkels Besiddelser i Klein-Kussewitz til Johan Schilling og Mathias, Borgere i Rostock.

Original i Rostock.

Esger Apysen, Høvedsmand i Rostock, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Glemsel udsletter Menneskenes Handlinger medmindre de stadfæstes ved Breves og Vidners sikre Bekræftelse. Derfor gør vi vitterligt for alle, at vi paa den berømmelige Konges, vor Herre Eriks, Kongen af Danmarks, Vegne har overdraget de gode Mænd Johan Schilling og hans Fælle Mathias, Borgere i Rostock, og deres Arvinger den hele og fuldstændige Ejendomsret[1]) til Indtægter paa 3 Mark og til 158 Høns og 18 'Toppe'[2]) Hør, som hvert Aar gives i Afgift af Klein-Kussewitz og af Boden og Gaardsæderne, som hører sammesteds til. Denne Indtægt og Landgilde har de fornævnte Johan og Mathias erhvervet af Herr Ridder Eggard Reschinkel ved et Købs lovlige Adkomst, saaledes som samme Eggard offentligt og aabent har anerkendt over for os, med al Tjeneste, Rettighed og med den store og lille Domsmyndighed at besidde frit til evig Tid, saaledes at fornævnte Johan og Mathias og deres Arvinger og Efterkommere af begge Køn, saavel mandlige som kvindelige, skal have fri Mulighed for og Fuldmagt til at behæfte, sælge, mageskifte eller at give, overdrage og henlægge til et hvilketsomhelst kirkeligt eller verdsligt Formaal og til ved Pantning om fornødent at inddrive denne Indtægt og Landgilde. For at ingen af vore Efterfølgere skal tvivle om denne Handling, er vort

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Segl hængt under dette Brev. Givet i Rostock i det Herrens Aar 1305 Dagen før Pinse.

1) jf. Nr. 204 Note. — 2) betegner et bestemt Maal svarende til 24 eller 40 Haandfulde (jf. Mekl. UB XII 174 '*pondera lini que proprie toppe dicuntur*').

1305. 13. Juni. Lund. 369

Ærkebiskop Isarn af Lund eftergiver dem, der yder Hjælp til Agneteklosteret i Roskilde, 40 Dage af den dem paalagte Kirkebod.

Original i Rigsarkivet.

Isarn, af Guds Miskundhed Ærkebiskop i Lund, Sveriges Primas, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Efterdi vi alle, som Apostlen siger[1]), skal staa for Kristi Domstol for at faa igen, hvad der ved Legemet er gjort, efter det, som vi har øvet enten godt eller ondt, bør vi forekomme Høstens yderste Dag ved barmhjertige Gerninger og med Evigheden for Øje paa Jorden her saa, hvad vi ved Guds Hjælp kan høste med mangefold Frugt i Himlene. Thi det er vort faste Haab og vor sikre Tro, at den, der saar lidet, ogsaa vil høste lidet, men den, der saar i Velsignelse, ogsaa af Velsignelse vil høste det evige Liv. Da nu den hellige Agnetes Kloster i Roskilde er fattigt paa Indtægter, og der ikke foreligger tilstrækkelige Midler til Underhold af Kristi Tjenerinder sammesteds, hvis ikke det støttes ved gode Menneskers Almisser, anmoder og beder vi Eder alle om at yde nævnte Kloster fromme Almisser og kærlig Støtte, for at det kan opretholdes ved Eders Bistand og I ved denne og andre gode Gerninger, som I gør paa Herrens Tilskyndelse, kan gaa ind til den evige Saligheds Glæder. I Tillid til Gud den almægtiges Barmhjertighed og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Myndighed eftergiver vi barmhjertigt alle, der føler sand Anger og er sønderknust, og som med Gudstjeneste for Øje besøger nævnte Kloster samt rækker det en hjælpende Haand, fyrretyve Dage af den dem paalagte Bod. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Lund i det Herrens Aar 1305 den 13. Juni.

1) Rom. 14, 10. Kor. 5, 10.

1305. 23. Juni. Malchin. 370

Nicolaus, Herre af Werle, overdrager Klosteret Dargun Ejendomsretten over de to Landsbyer Woltow og Stubbendorf og forpligter sig til — eftersom Halvdelen

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

af Ejendomsretten tilkommer Kongen af Danmark som Herre over Rostock — at holde Klosteret skadesløst for eventuelle Krav fra dennes Side.

Original i Schwerin.

Nicolaus, af Guds Naade Herre til Werle, til alle troende i Kristus, som faar dette Brev at se, Hilsen med Gud . . .

Men eftersom Halvdelen af nævnte Besiddelse vides at høre under Herredømmet Rostock, som nu beherskes af de Danskes Konge, forpligter vi os og vore Arvinger til fast og evig Garanti for nævnte Ejendomsret paa den Maade, at hvor ofte eller hvornaar Brødrene i oftnævnte Kloster maatte blive tiltalt af Danmarks Konge eller Herren til Rostock eller deres Stedfortrædere i Anledning af omtalte Ejendomsret og vi blive anmodet om Hjælp, skal vi frigøre og værne denne Ejendomsret og udløse og fri den for al Tiltale ved Erstatning i andre Bol. Til Vidnesbyrd herom giver vi nævnte Brødre dette Brev og bekræfter det til yderligere Stadfæstelse med vort Segl. Vidnerne er Frederik af Kardorff, Johan af Levetzow, Konrad Bruno, Ludolf af Oldenburg, Henrik Grube, Didrik af Flotow, Nicolaus Hahn, Didrik Moltke, Riddere, og adskillige andre troværdige Mænd. Givet i Malchin i det Herrens Aar 1305 Dagen før St. Hans.

371 1305. 27. Juni. Lund.

Ærkebiskop Isarn af Lund vidimerer Kong Erik 5. Glippings Brev om Tienden i Estland (DRB II 3 Nr. 61).

Afskrift i Rigsarkivet.

Isarn, af Guds Naade Ærkebiskop i Lund og Sveriges Primas, og hele Kapitlet ved samme Kirke til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

I skal vide, at vi har set og omhyggeligt gennemprøvet et Brev, uskrabet, ustunget og ubeskadiget i enhver Henseende, udstedt af den berømmelige Fyrste Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, med hans ægte Segl samt med ægte og sikre, vedhængende Segl af flere danske Bisper og ligeledes af Fyrster og andre adelige fra samme Rige; Brevets Indhold var Ord til andet, som følger: Erik af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, Estlands Hertug (o. s. v. = *DRB II 3 Nr. 61*). Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl sammen med Kapitlets Segl hænge

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

under dette Brev. Givet Lund i det Herrens Aar 1305 Søndagen inden Ottendedagen efter St. Hans.

1305. 15. Juli. Roskilde. 372

Biskop Oluf af Roskilde eftergiver alle, der gaar i Procession omkring St. Agnetes Kirkegaard i Roskilde, beder for de afdøde eller yder Hjælp til Klosterkirkens Bygning, 40 Dage af den dem paalagte Kirkebod.

Original i Rigsarkivet.

Oluf, af Guds Miskundhed Biskop i Roskilde, til alle troende kristne, som ser dette Brev, Hilsen med den Herre Jesus Kristus.

Eftersom det er fromt at bede for de afdøde, for at de kan løses fra deres Synder[1]), mener vi, at vi øver en kærkommen og Gud velbehagelig Gerning, hvergang vi ansporer de troende til Kærlighedens og Fromhedens Gerninger. Derfor eftergiver vi i Tillid til Gud den almægtiges Barmhjertighed og den allerhelligste evige Jomfru Marias samt de hellige Apostle Petrus' og Paulus' og alle Helgeners Fortjenester og Forbønner, barmhjertigt alle, der føler sand Anger og bekender deres Synder, og som fromt gaar i Procession omkring St. Agnete Klosters Kirkegaard i Roskilde og paa den Dag af fromt Sind siger et Fadervor tilligemed et Ave Maria for alles Sjæle, hvis Legemer hviler paa fornævnte Kirkegaard og i Kirken, og for alle troende afdødes Sjæle, eller som rækker en hjælpende Haand til denne Kirkes Bygningsfond, 40 Dage af den dem paalagte Kirkebod. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1305 Torsdagen næst efter den hellige Knud Konges og Martyrs Dag.

1) II Mak. 12, 46.

1305. 17. Juli. Ribe. 373

Dominikanerne i Sigtuna giver Provincialprioren og de befuldmægtigede i Provincialkapitlet en Fremstilling af deres Strid med Dominikanerne i Strängnäs om Rettighederne til Själeboderne i Stockholm.

Original i det svenske Rigsarkiv.

Broder Israel og det menige Konvent i Sigtuna til de ærværdige Fædre, Provincialprioren og de befuldmægtigede i det Provincialkapitel, som skal afholdes i Skeninge, skyldig Ærbødighed og Lydighed med Hilsen...

Skrevet i det Herrens Aar 1305 Lørdagen før Margretes Dag[1]).

1) jf. Nr. 380.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

374 **1305. 23. Juli. Ribe.**

Biskop Kristian 2. af Ribe meddeler Tønder Herredsting, at han har givet Jens Tostesen Fuldmagt til at skøde en Gaard i Gerup til Kapitlet i Ribe.

Original i Rigsarkivet.

Kristian, af Guds Naade Biskop i Ribe, til alle Indbyggere i Tønder Herred, Hilsen med Gud.

I skal vide, at vi har givet Jens Tostesen Fuldmagt til paa vore Vegne at skøde en Gaard i Gerup med alle sine Tilliggender, som vi har faaet fra Bjørn Kallesen, til vore Kanniker i Ribe at besidde med Rette evindelig, idet vi vil godkende som gyldigt og rimeligt, hvad han foretager i denne Sag. Givet i Ribe i det Herrens Aar 1305 Dagen efter Marie Magdalenes Dag.

375 **[1305. 23. Juli].**

Biskop Kristian 2. af Ribe skøder en Gaard i Gerup til Kapitlet i Ribe.

Registratur i Rigsarkivet.

Fremdeles et Skødebrev paa en Gaard i Gerup, som Biskop Kristian købte af Bjørn Kallesen.

Fremdeles et andet Skødebrev paa samme Gaard[1]).

1) det ene af de i Registraturen anførte Skødebreve er sikkert det ovenfor trykte Fuldmagtsbrev Nr. 374, mens det andet maa have været det egentlige, nu tabte Skødebrev.

376 **1305. 25. Juli. Søborg.**

Kong Erik 6. Menved frafalder al Tiltale mod Vasallerne i Estland for Bemægtigelsen af Kronens Befæstningsanlæg og Ejendomme, da Vasallerne har erklæret, at dette kun er sket af Hensyn til Landets Sikkerhed.

Original i Dorpat.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, Estlands Hertug, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør med dette Brev vitterligt for alle nulevende og tilkommende, at der paa vore Vasallers Vegne i Estland klart og aabent er givet en fyldig og udtømmende Undskyldning over for os om, at de kun har taget

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

vore Befæstninger dersteds og holdt dem besat for deres og Landets Sikkerheds Skyld og til vor og Kronens bedste i kommende Tider og ikke i nogen anden Hensigt, hvorved de kunde unddrages Kronen, eller som kunde paadrage nogen vor Foragt; derfor fritager vi med dette Brev alle og enhver af vore Vasaller, fordi de har taget disse Befæstningsanlæg tillige med vort Gods og holdt dem besat, saaledes som det før er sagt, fuldstændig for al Tiltale fra vor og vore Efterfølgeres Side og erklærer dem for undskyldte i enhver Henseende. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet Søborg i det Herrens Aar 1305 paa den hellige Apostel Jakobs Dag i vor Nærværelse med Herr Niels, vor Kammermester, som Vidne.

1305. 13. August. Lund. 377

Ærkebiskop Isarn af Lund eftergiver alle, der beder for de afdøde i Agneteklostrets Kirke i Roskilde, og yder Hjælp til Kirkens Bygning, 40 Dage af den dem paalagte Kirkebod.

Original i Rigsarkivet.

Isarn, af Guds Naade Ærkebiskop i Lund, Sveriges Primas, til alle troende kristne, der ser dette Brev, Hilsen med den Herre Jesus Kristus.

Eftersom det er fromt at bede for de afdøde, for at de kan løses fra deres Synder, mener vi, at vi øver en kærkommen og Gud velbehagelig Gerning, hvergang vi ansporer de troende til Kærlighedens og Fromhedens Gerninger. Derfor eftergiver vi i Tillid til Gud den almægtiges Barmhjertighed og den allerhelligste evige Jomfru Marias samt de hellige Apostle Petrus' og Paulus' og alle Helgeners Fortjenester og Forbønner, barmhjertigt alle, der føler sand Anger og bekender deres Synder, og som fromt besøger St. Agnetesøstrenes Klosterkirke i Roskilde i Roskilde Stift for Gudstjenestens Skyld, og paa den Dag af fromt Sind siger et Fadervor tilligemed et Ave Maria for alles Sjæle, hvis Legemer hviler paa fornævnte Sted, og for alle troende afdødes Sjæle, eller som rækker en hjælpende Haand til denne Kirkes Bygningsfond, 40 Dage af den dem paalagte Kirkebod. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Lund i det Herrens Aar 1305 paa de hellige Martyrer Hippolyts og hans Fællers Dag.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

378 1305. 21. August[1]). Birghesholm.

Kong Erik 6. Menved sælger Hals- og Haandsretten over samt Bederne af Bentwisch, Schwarfs og Kessin til Arnold Quast og hans Arvinger og til Tidemann Quasts Arvinger for 250 Mark Sølv.

Afskrift i Schwerin.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi for 250 Mark lødigt Sølv afhænder og overdrager nærværende Brevvisere, Arnold kaldet Quast og hans sande Arvinger, samt Arvingerne efter Tidemann Quast, samme Arnolds afdøde Broder, al Hals- og Haandsret, saavel i Sø som i Skov og paa Græsgangene i Landsbyerne Bentwisch, Schwarfs og Kessin, og den store og lille Bede og overhovedet denne (Slags) Skat, nemlig Bede, som helt eller delvis i Fremtiden maatte blive opkrævet i vort Land. Fremdeles skal ingen uden de have en Foged, og alle Tjenesteydelser giver vi Afkald paa. Givet *Birghesholm under vort Segl i det Herrens Aar 1305 Lørdagen i Ugen efter vor Frue i vor Nærværelse med Herr Kristoffer, Estlands Hertug, vor elskede Broder, Niels Bild, vor Kammermester og Jens Lekke, vor Marsk, hvis Segl sammen med vort er hængt under dette Brev, som Vidner.

1) 'Lørdagen i Ugen efter vor Frue' kan ogsaa være den 11. September. Men da Kong Erik paa dette Tidspunkt overværede Hoffet i Helsingborg (jf. Nr. 386), maa den 21. August foretrækkes.

379 1305. 22. August. Skeninge.

Peder, Dominikanernes Provincialprior for Danmark, vidimerer Bonifacius 8.s Bulle af 1296 10. Maj, i hvilken Ordensmesteren og Priorerne fik Ret til at straffe Ordensbrødrene for Forseelser mod Ordensreglerne, uden at disse har Adgang til Appel.

Original i det svenske Rigsarkiv.

Broder Peder, skønt uværdig, Provincialprior for Dominikanerne i Kirkeprovinsen Danmark, til alle, som faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

I skal vide, at jeg har modtaget og har hos mig den højhellige Fader, den Herre Pave Bonifacius 8.s Brev, uskrabet, ustunget, ufordærvet og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ubeskadiget i enhver Henseende, med ægte Bulle i Silkesnor og af følgende Ordlyd: Bonifacius, Biskop, Guds Tjeneres Tjener, til vore elskede Brødre, Ordensmesteren, Priorerne og til alle Brødre i Dominikanerordenen (o. s. v. = *Dipl. Svec. II Nr. 1164*). Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Skeninge i det Herrens Aar 1305 Ottendedagen efter vor Frues Himmelfart paa vort Provincialkapitel.

1305. [Omkr. 22. August][1]). Skeninge. 380

Peder, Dominikanernes Provincialprior for Danmark, og Niels, Dominikanerprior i Skeninge, Israel, Dominikanerprior i Sigtuna, Boje, Dominikanerlektor i Ribe, og Verner, Dominikanerlektor i Lund, træffer Afgørelse i Striden mellem Dominikanerne i Sigtuna og Strängnäs angaaende disses Rettigheder omkring Stockholm.

Original i det svenske Rigsarkiv.

Broder Peder, skønt uværdig, Provincialprior for Dominikanerne i Kirkeprovinsen Danmark, samt Brødrene Niels, Prior i Skeninge, Israel, Prior i Sigtuna, Boje, Lektor i Ribe, Verner, Lektor i Lund, fuldmægtige i Provincialkapitlet, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt med dette Brev, at vi vil afgøre den allerede mangfoldige Gange drøftede Tvist mellem Klostrene i Sigtuna og Strängnäs om Afgrænsningen af Omraaderne omkring Stockholm og gøre en Ende paa Striden; derfor fastsætter og bestemmer vi, at Själeboder og hele Stockholms Sogn skal tilhøre Brødrene i Sigtuna med al Ret. Til Vidnesbyrd herom er vore Segl hængt under dette Brev. Givet i Skeninge i det Herrens Aar 1305 paa vort Provincialkapitel.

1) Brevet er uden Dagsangivelse, men er sikkert udstedt omkr. 22. August, jf. Nr. 379 og 373.

1305. 2. September. Roskilde. 381

Biskop Niels 2. af Børglum eftergiver alle dem, der yder Hjælp til eller besøger St. Clara Kloster i Roskilde, 40 Dage af den dem paalagte Kirkebod.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Niels, af Guds Naade Biskop i Børglum, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen med alles Frelser.

Efterdi vi alle — som Apostelen siger[1]) — skal staa for Kristi Domstol

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

for at faa igen, hvad der ved Legemet er gjort, efter det, som vi har øvet enten godt eller ondt, bør vi forekomme Høstens yderste Dag ved barmhjertige Gerninger og med Evigheden for Øje paa Jorden her saa, hvad vi ved Guds Hjælp kan høste med mangefold Frugt i Himlene. Thi det er vort faste Haab og vor sikre Tro, at den, der saar lidet, ogsaa vil høste lidet, men den, der saar i Velsignelse, ogsaa af Velsignelse vil høste det evige Liv. Da nu vore elskede Nonner i Kristus af den hellige Damianus' Orden i Roskilde saavel til deres Klosters Kirke og Bygninger som ogsaa til Understøttelse af det nøjsomme Liv, der føres af dem, som for Kristi Skyld har besluttet at underkaste sig Klosterlivets store Strenghed, behøver at hjælpes med Almisser af de troende, hvem de til Gengæld søger at yde deres Bønners Hjælp, retter vi vor Bøn og Opfordring til Eder alle med Herren, idet vi paalægger Eder til Syndernes Forladelse, at I skænker dem fromme Almisser og Eders Kærligheds velkomne Støtte, for at med Eders Bistand dette Værk kan fuldendes og paa anden Maade deres Nød afhjælpes, og I ved disse og andre gode Gerninger, som I gør paa Herrens Tilskyndelse, bistaaet af deres Bønner kan gaa ind til den evige Saligheds Glæder. Idet vi ogsaa ønsker, at de samme Nonners Kirke hædres med passende Æresbevisninger, eftergiver vi barmhjertigt med Stiftsbispens Samtykke i Tillid til Gud den almægtiges Barmhjertighed og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Myndighed alle, der føler sand Anger og bekender deres Synder, og som rækker en hjælpende Haand til Fuldførelsen af nævnte Værk eller Afhjælpning af deres Nød, eller som fromt og ærbødigt besøger deres Kirke, 40 Dage af den dem paalagte Kirkebod. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1305 den 2. September.

1) Rom. 14, 10. 2. Kor. 5, 10.

382 1305. 8. September. Helsingborg.

Biskop Jens 1. af Aarhus eftergiver alle dem, der beder for de afdøde i Agneteklostrets Kirke i Roskilde eller yder Hjælp til Kirkens Bygning, 40 Dage af den dem paalagte Kirkebod.

Original i Rigsarkivet.

Jens, af Guds Naade Biskop i Aarhus, til alle troende kristne, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Eftersom det er fromt at bede for de afdøde, for at de kan løses fra deres Synder, mener vi, at vi øver en kærkommen og Gud velbehagelig

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Gerning, hvergang vi ansporer de troende til Kærlighedens og Fromhedens Gerninger. Derfor eftergiver vi med Stiftsbispens Samtykke i Tillid til Gud den almægtiges Barmhjertighed og den allerhelligste evige Jomfru Marias samt de hellige Apostle Petrus' og Paulus' og alle Helgeners Fortjenester og Forbønner, barmhjertigt alle, der føler sand Anger og bekender deres Synder, og som fromt besøger St. Agnetesøstrenes Klosterkirke i Roskilde i Roskilde Stift for Gudstjenestens Skyld, og paa den Dag af fromt Sind siger et Fadervor tilligemed et Ave Maria for alles Sjæle, hvis Legemer hviler paa fornævnte Sted, og for alle afdøde troendes Sjæle, eller som rækker en hjælpende Haand til denne Kirkes Bygningsfond, 40 Dage af den dem paalagte Kirkebod. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Helsingborg i det Herrens Aar 1305 paa den glorrige Jomfru Marias Fødselsdag.

1305. 8. September. Helsingborg. 383

Biskop Peder 2. af Odense eftergiver alle dem, der beder for de afdøde i Agneteklostrets Kirke i Roskilde eller yder Hjælp til Kirkens Bygning, 40 Dage af den dem paalagte Kirkebod.

Original i Rigsarkivet.

Peder, af Guds Naade Biskop i Odense, til alle troende kristne, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Eftersom det er fromt at bede for de afdøde, for at de kan løses fra deres Synder, mener vi, at vi øver en kærkommen og Gud velbehagelig Gerning, hvergang vi ansporer de troende til Kærlighedens og Fromhedens Gerninger. Derfor eftergiver vi med Stiftsbispens Samtykke i Tillid til Gud den almægtiges Barmhjertighed og den allerhelligste (evige) Jomfru Marias samt de hellige Apostle Petrus' og Paulus' og alle Helgeners Fortjenester og Forbønner alle, der føler sand Anger og bekender deres Synder, og som fromt besøger St. Agnetesøstrenes Klosterkirke i Roskilde i Roskilde Stift for Gudstjenestens Skyld, og paa den Dag af fromt Sind siger et Fadervor tilligemed et Ave Maria for alles Sjæle, hvis Legemer hviler paa fornævnte Sted, og for alle afdøde troendes Sjæle, eller som rækker en hjælpende Haand til denne Kirkes Bygningsfond, 40 Dage af den dem paalagte Kirkebod. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Helsingborg i det Herrens Aar 1305 paa den glorrige Jomfru Marias Fødsel(sdag).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

384 1305. 8. September. Helsingborg.

Biskop Peder 2. af Viborg eftergiver alle dem, der beder for de afdøde i Agneteklosterets Kirke i Roskilde eller yder Hjælp til Kirkens Bygning, 40 Dage af den dem paalagte Kirkebod.

Original i Rigsarkivet.

Peder, af Guds Naade Biskop i Viborg, til alle troende kristne, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Eftersom det er fromt at bede for de afdøde, for at de kan løses fra deres Synder, mener vi, at vi øver en kærkommen og Gud velbehagelig Gerning, hvergang vi ansporer de troende til Kærlighedens og Fromhedens Gerninger. Derfor eftergiver vi i Tillid til Gud den almægtiges Barmhjertighed og den allerhelligste Jomfru Marias samt de hellige Apostle Petrus' og Paulus' og alle Helgeners Fortjenester og Forbønner alle, der føler sand Anger og bekender deres Synder, og som fromt besøger St. Agnetesøstrenes Klosterkirke i Roskilde i Roskilde Stift for Gudstjenestens Skyld, og paa den Dag af fromt Sind siger et Fadervor tilligemed et Ave Maria for alles Sjæle, hvis Legemer hviler paa fornævnte Sted, og for alle afdøde troendes Sjæle, eller som rækker en hjælpende Haand til denne Kirkes Bygningsfond, 40 Dage af den dem paalagte Kirkebod, forudsat at Stiftsbispen giver sit Minde og Samtykke dertil. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Helsingborg i det Herrens Aar 1305 paa den glorrige Jomfru Marias Fødselsdag.

385 1305. 8. September. Helsingborg.

Biskop Niels 2. af Børglum eftergiver alle dem, der beder for de afdøde i Agneteklostrets Kirke i Roskilde eller yder Hjælp til Kirkens Bygning, 40 Dage af den dem paalagte Kirkebod.

Original i Rigsarkivet.

Niels, af Guds Naade Biskop i Børglum, til alle troende kristne, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Eftersom det er fromt at bede for de afdøde, for at de kan løses fra deres Synder, mener vi, at vi øver en kærkommen og gudvelbehagelig Gerning, hvergang vi ansporer de troende til Kærlighedens og Fromhedens Gerninger. Derfor eftergiver vi i Tillid til Gud den almægtiges Barmhjertighed og den allerhelligste evige Jomfru Marias samt de hellige

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Apostle Petrus' og Paulus' og alle Helgeners Fortjenester og Forbønner alle, der føler sand Anger og bekender deres Synder, og som fromt besøger St. Agnetesøstrenes Klosterkirke i Roskilde i Roskilde Stift for Gudstjenestens Skyld, og paa den Dag af fromt Sind siger et Fadervor tilligemed et Ave Maria for alles Sjæle, hvis Legemer hviler paa fornævnte Sted, og for alle afdøde troendes Sjæle, eller som rækker en hjælpende Haand til denne Kirkes Bygningsfond, 40 Dage af den dem paalagte Kirkebod, forudsat at Stiftsbispen giver sit Minde og Samtykke dertil. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Helsingborg i det Herrens Aar 1305 paa den glorrige Jomfru Marias Fødselsdag.

1305. [Omkr. 8.—10. September]. Helsingborg. 386

Et af Kong Erik 6. Menved paa Hoffet i Helsingborg udpeget Nævn erklærer, at de har stadfæstet Dommen i Sagen mod Kong Erik 5. Glippings Drabsmænd.

Udtog hos Hvitfeld.

... Gør[1]) vitterligt for alle nulevende og tilkommende, at vor naadige Herre, Kong Erik, (paa Hoffet[2]) i) Helsingborg Aar 1305, for Bisper, for Hertug Kristoffer af Estland, Erik af Sverige, Valdemar af Finland, Gerhard, Greve af Holsten, og Danmarks Stormænd og fremkom med Klage over sin Herr Faders, Kong Eriks, Død, og at han beskyldte Grev Jakob, Marsk Stig, Niels Hallandsfar, Peder Porse, Peder Jakobsen, Niels Knudsen, Ove Kage og Rane Jonsen for Raad, Befaling og Handling til at ihjelslaa ham og Arvid Bentsen for, at han med egen Haand overvar det slemme Mord. Og han tilbød dem af særlig Naade og for fyrstelig Forbøns Skyld — endskønt de i Forvejen var lovligt domfældt — at rense sig og ved Rettergang befri sig, om nogen endnu kunde, saa at al Tvivl kunde forsvinde, idet han tillod dem at fremføre og os at ransage, sige og sværge, hvad os syntes sandest og retfærdigst efter vor Samvittighed, og han udpegede særligt os af den hele Forsamling, som var tilstede hos ham, til at ransage, hvem der var skyldig og hvem ikke. Efter en god Raadslagning indkom vi da igen for fornævnte Konge, Fyrster, Greve, Herrer og Forsamling, og idet vi lagde vore Hænder paa det hellige Evangelium[3]), udsagde vi frit, at alle de fornævnte er skyldige i Kong Eriks Død og har begaaet den Handling, som er en Majestætsforbrydelse. Og af hele Forsamlingen var der ingen, som sagde imod, uden Peder Jakobsen — som var anklaget — og nogle af de andre anklagedes Børn.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1) Hvitfeld meddeler som Indledning, at Kongen havde ladet de landflygtige stævne til Hoffet, for at de kunde anføre, hvad de vidste til deres Undskyldning, og havde givet dem sikkert Lejde til at møde og forsvare sig. Hvitfeld anfører ikke Navnene paa dem, der sad i Nævnet. — 2) Hvitfeld har ved en Anakronisme: for siddende Raad. — 3) man raadede i Middelalderen kun sjældent over en fuldstændig Bibel.

387 1305. 10. September. Helsingborg.

Biskop Peder 2. af Viborg og Biskop Oluf af Roskilde eftergiver alle dem, som yder Hjælp ved Genopbygningen af St. Knuds Kirke i Odense, den dem paalagte Kirkebod.

Registratur hos Stephanius.

Det samme[1]) gjorde paa Hoffet i Helsingborg Bisperne Peder af Viborg og Oluf af Roskilde den 10. September, idet de formanede alle til at genopbygge den nedbrændte St. Knuds Domkirke.

1) jf. Nr. 363.

388 1305. 14. September. Herrisvad Kloster.

Hertug Erik af Sverige og Hertug Valdemar af Finland erklærer, at de anerkender, at Kong Birgers Søn, Junker Magnus, af de svenske Stormænd i Nærværelse af den danske og svenske Konge er blevet valgt til Konge og har faaet Kongenavn, og lover ham Lydighed.

Original i Rigsarkivet.

Erik, af Guds Naade Sveriges, og Valdemar, af Guds Naade Finlands Hertug, til alle, som faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

Da den stormægtige Fyrste og Herre, vor Herre Birger, af Guds Naade de Sveers og Goters berømmelige Konge, vor kære Broder, samt Prælaterne og Stormændene og de øvrige Adelsmænd og hele Sveriges Riges Menighed har valgt Junker Magnus, nævnte Herre Konges førstefødte Søn, til Sveriges Konge og givet ham Kongenavnet paa det nylig afholdte Møde i Fagerdala mellem de glorværdige Fyrster, de Herrer Konger af Danmark og Sverige, gør vi vitterligt for alle, at vi af egen Drift og frivilligt godkender nævnte i Enighed foretagne Valg og Tildeling af Kongenavn og samtykker i det, og vi vælger fra nu af Junker Magnus til Konge i Sverige og giver ham Kongenavnet, og vi lover med dette Brev at yde ham Troskab og Tjeneste som vor rette Herre. Ydermere lover vi bestemt, at vi, hvis nævnte Junker Magnus skulde afgaa ved

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Døden uden Børn, hvilket Gud forbyde, vil vælge den nævnte Herre Konges, vor Broders næstældste Søn til Sveriges Konge og give ham Kongenavn, og saa fremdeles; hvis denne dør uden Børn, lover vi, at vi vil vælge en anden af nævnte Herre Konges, vor kære Broders, Sønner, den der er ældst, til Konge i Sverige, og ingensinde tage nogen anden til Konge i nævnte Rige, saalænge der endnu findes en Søn af ovennævnte Herre Konge, vor kære Broder, i Live, og enhver af disse, som bliver taget til Konge, vil vi yde den tilbørlige Troskab og tro Tjeneste. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Herrisvad Kloster i det Herrens Aar 1305 paa Korsets Oprejsnings Dag.

1305. 14. September. Riga. 389

Ærkebiskop Frederik Pernstein af Riga appellerer til Paven mod den tyske Orden, som bl. a. sammen med den danske Konges Vasaller i Estland har afsagt Dom over Ærkebispens Vasaller og Borgerne i Riga.

Original i Königsberg.

Vi Broder Frederik, med Guds og det apostoliske Sædes Naade den hellige Rigakirkes Ærkebiskop, ser og erkender, at Broder Gotfred, Landmester for den tyske Orden i Livland og de ham undergivne Brødre i den omtalte tyske Orden, har paaført os og vor Kirkes Vasaller og vor Stad Riga mangfoldige Skader og aabenlyse Tynger derved, at fornævnte Landmester og Brødrene i den tyske Orden, inden vi var kommet til vor nævnte Kirke, afholdt ulovlige Møder og faktisk — for efter Retten kunde de ikke gøre det — lagde vore Vasaller og fornævnte Stads Borgere under deres og den som Biskop af Dorpat optrædende Herr Didriks og den danske Konges Vasallers Dom; fremdeles har de forglemmende den af den ærværdige Fader, Herr Isarn, forhenværende Ærkebiskop af Riga, nu af Lund, paa Befaling af den højhellige Fader, den Herre Pave Benedikt 11. i Nærværelse af to Kardinalpræster, nemlig den Herre Johannes Monachus og den Herre Broder Gentilis, afsagte Voldgiftskendelse[1]), imod Retten aftvunget vore Borgere i Riga, som de tidligere havde tynget med mangfoldige Forurettelser ved at paaføre dem utallige Byrder, 2000 Mark ved ulovlige og utilbørlige Bestemmelser, idet de ydermere tvang dem til helt at afholde sig fra Klage i Anledning af det Gods, som de besad i Estland, til ikke ringe Skade og Tynge af vor Kirke[2]) ..... derfor i Anledning af disse og andre Tynger, som fornævnte Landmester og Brødre

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

har tilføjet os, Kirken, Vasallerne og vor Stad Riga, appellerer vi til og paakalder vi det apostoliske Sæde med al den Ret, vi bedst kan, idet vi ved dette Brev beder om, at Appelbrev[3]) gives os øjeblikkeligt, og idet vi stiller os og Kirken og vor Stad Riga og vore Vasaller og alle vore Tilhængere, eller de som i denne Sag vil slutte sig til os, og alt vort øvrige Gods, saavel Rettigheder som Ting, overalt hvor det maatte befinde sig, og Personer, under sammes Beskyttelse, indtil denne Appelsag maatte være afgjort og endelig afsluttet af nævnte Sæde. Forhandlet og appelleret i Staden Riga den 14. September 1305 i den tredje Indiktion.

1) jf. Nr. 114. 318. — 2) herefter følger en Række Klager, som ikke har Tilknytning til Danmark. — 3) jf. DRB II 1 Nr. 338 Note 4.

390 1305. 16. September. Åhus.

Ærkebiskop Isarn af Lund stadfæster Ribeborgeren Jens Waltersens Gave af Jordegods i Gesing, Rejsby og Hviding Mark til Oprettelse af et Kapel ved Domkirken i Ribe.

Original i Rigsarkivet.

Isarn, af Guds Naade Ærkebiskop i Lund, Sveriges Primas, til den ærværdige Broder i Kristus Herr Kristian, af samme Naade Biskop i Ribe, og til det ærværdige Kapitel ved samme Kirke, Hilsen evindelig med Gud.

Den gode Mand Jens, Søn af Walter, Borger i Ribe, har — besjælet af fromme Følelser overfor den hellige Gudstjeneste — skænket og skødet nogle Jorder i Gesing Mark til en Værdi af 10 Mark Guld, som han havde købt af Provst Knud i Aarhus, og som aarligt yder en Skyld paa 20 Mark Penge i gængs Mønt, fremdeles Jorder i samme Mark til en Værdi af 4 Mark Guld, som han havde købt af Herr Peder Slet, Broder til nævnte Provst Knud, og som aarligt yder 8 Mark Penge i fornævnte Mønt, samt en Eng til 46 Læs Hø i Rejsby og Hviding Mark, som i aarlig Skyld yder 20 Læs Hø, at besidde med Rette evindelig, til det Kapel, som han har ladet opføre ved Kirken i Ribe til Ære for Jesus Kristus og hans hellige Moder samt den hellige Apostel Johannes, og til Underhold for Kapellanen, som hver Dag der skal højtideligholde Messen til Frelse for ham og hans Hustru Helenes Sjæl; han ønsker og bestemmer med Eders Samtykke, at Forvaltningen af nævnte Jord skal tilkomme ham for hans Levetid, men at Præsten eller Kapellanen, som dagligt højtideligholder

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Messen i Overensstemmelse med nævnte Kirkes Skik, efter hans Levedage skal have fri Myndighed til at bestemme over og bestyre disse Jorder til sit eget Brug, dog saaledes at han ikke bortmageskifter eller paa nogen Maade afhænder dem; (fremdeles ønsker og bestemmer) samme Jens, at Præsentationen eller Valget af Kapellets Kapellan for hans Livstid skal tilkomme ham selv og efter hans Livstid hans Arvinger, men Beskikkelsen skal tilkomme Bispen af Ribe, og I skal binde Eder og Eders Efterfølgere til evigt og ubrydeligt at overholde denne Bestemmelse, saaledes som det mere udførligt staar i et med Eders Segl beseglet Brev[1]). Alt dette, saaledes som det rigtigt og rosværdigt er foretaget, bekræfter vi med ærkebiskoppelig Myndighed, saa meget som vi med Rette kan, og bestyrker det til yderligere Stadfæstelse med dette Brev. Til Vidnesbyrd herom og til Bevis for det skete har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet Åhus i det Herrens Aar 1305 den 16. September.

1) synes tabt.

1305. 22. September. Lund. 391

Kong Erik 6. Menved henlægger Indtægter paa 60 Mark skaansk aarligt til Oprettelse af en Prebende ved Lunds Domkirke, idet han forbeholder sig og sine Efterfølgere Retten til at præsentere til denne Prebende.

Afskrift (Lundebogen).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Til evig Ihukommelse meddeler vi med dette Brev alle, at vi, omhyggeligt betænkende, at den himmelske Konge har lovet at hælde et godt og trykket Maal i sine troendes Skød[1]) til Gengæld for deres fromme Gerninger, af den Grund nærer Interesse for Gudstjenestens Forøgelse, og at vi derfor — i Ønsket om at hædre den hellige Kirke i Lund, der af os anerkendes som alle vort Riges Kirkers Hoved og Læremester, med en særlig rundhaandet Gave — til samme Lundekirke og til Ære for Gud og den hellige Laurentius, hans Martyr, for evig skænker og overdrager Jorder med aarlige Indtægter til en Værdi af 60 Mark skaansk om Aaret med al Frihed og kongelig Ret, som tilkommer os eller kan tilkomme os i Fremtiden over samme Jorder og over deres Dyrkere og Beboere, saaledes at der af samme Jorder og deres Indtægter kan oprettes en helt ny Præbende i omtalte Kirke, og at 30 Mark af fornævnte Indtægter til evig Tid

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

henlægges til Kannikernes Fællesbord for den Kannik, som for Tiden er indført eller senere maatte blive indført i Præbenden efter vor Præsentation; denne Præsentation forbeholder vi os og vore Efterfølgere til evig Tid med Vilje, Samtykke og udtrykkeligt Bifald af den Herre Fader Isarn, Ærkebiskop af Lund og af samme Kirkes Kapitel; og alt det øvrige skal samme Kannik frit modtage og raade over til eget Brug. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Lund i det Herrens Aar 1305 Dagen efter den hellige Apostel og Evangelist Matheus' Dag i vor Nærværelse.

1) Luk. 6, 38.

392 1305. 2. Oktober.

Raadmændene i Lübeck skriver til Staden Osnabrück og opfordrer de westfalske Stæder til at deltage i et Møde i Lübeck den 10. November for bl. a. sammen med de vendiske Stæder at raadslaa om de Besværligheder, Stæderne udsættes for i Flandern, Danmark og Norge, og finde Midler herimod.

Original i Osnabrück.

Raadmændene i Lübeck til de hæderlige Mænd, Raadmændene i Osnabrück al mulig Ærbødighed og Tjeneste . . . for med Omhu at raadslaa om de Ubehageligheder, som sker i Flandern med Hensyn til Betalingen og forskellige Afgifter, som er i Brug sammesteds, og ligeledes om Tynger, der findes i Danmark og ved Sildefangsterne sammesteds og ligeledes i Norge og angaaende meget andet, hvorledes alt dette klogeligt kan afhjælpes . . . Givet i Lübeck i det Herrens Aar 1305 Lørdagen efter Mikkelsdag.

393 1305. 13. Oktober.

Ærkebiskop Isarn af Lund stadfæster Kong Erik 6. Menveds Præsentation af Esger Jul til den Præbende, som Kongen nylig har oprettet (Nr. 391).

1. Udtog hos Hvitfeld:

Aar 1305 den 13. Oktober gav Ærkebiskop Isarn Kongen en Erklæring om en Præbende, som han (Kongen) havde stiftet i Lunds Domkirke, til hvilken Præbende Esger Jul blev præsenteret af Kongen og stadfæstet af Ærkebispen; til denne Præbende forbeholdt Kongen og hans Efterkommere sig Præsentationsretten til evig Tid.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

2. Udtog hos Bartholin:

Ærkebiskop Isarn af Lunds Erklæring om, at Kongen har Præsentationsret til den ny Præbende i Lund, som er oprettet af samme Kong Erik, og som nu er overdraget Esger Jul.

1305. 24. Oktober. Lund. 394

Ærkebiskop Isarn af Lund henlægger Sognekirken i Kattarp, hvortil han sammen med fire Adelsmænd har Patronatsretten, til Lundekanniken Holgers Præbende.

Afskrift (Lundebogen).

Isarn, af Guds Naade Ærkebiskop i Lund, Sveriges Primas, til sin elskede Søn Holger, Kannik i Lund, Hilsen.

Du har i en ydmyg Ansøgning paavist over for mig, at den Præbende, som Du for Tiden sidder inde med paa kanonisk Vis ved Kirken i Lund, i den Grad er ussel og fattig med Hensyn til sine Indtægter og Afgifter, saa at Du ikke kan have et passende Underhold deraf, som det sømmer sig. Men da det er rimeligt og saare nødvendigt for samme Lundekirke, som overgaar de øvrige Kirker i Kirkeprovinsen Lund ved sin Fornemheds og Værdigheds Rang, at den har velegnede Kanniker, der udmærker sig ved Sædernes Renhed og Kyndighed i Videnskaben, og at det er med god Grund, at der bliver tildelt saadanne Kanniker passende og bedst mulige kirkelige Embeder, henlægger vi efter omhyggeligt at have overvejet samme Kirkes Tarv og Nytte med Raad og Samtykke af vort Kapitel i Lund og de velbyrdige Mænd Herr Sævid kaldet Skene, Ridder, samt Synde Sodesen og Ebbe Sodesen og Asmund Jonsen, Væbnere, som vides at have Patronatsret til samme (Kirke), Sognekirken i Kattarp i vort Stift med alle dens Rettigheder og Tilliggender, dog med Forbehold for os og vore Efterfølgere af den biskoppelige Ret[1]) i samme, til Din fornævnte Præbende til evig Tid, idet vi erklærer som vor Vilje, at Du ifølge de kanoniske Regler[2]) skal holde en egnet og evig Vikar, indsat paa kanonisk Vis, ved fornævnte Kirke, som til sit Underhold skal have en passende Del af Kirkens Indtægter. Fremdeles vil vi, at dette under Aflæggelse af legemlig Ed skal overholdes til evig Tid. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl og vort fornævnte Kapitels Segl hængt under dette Brev. Givet i Lund i det Herrens Aar 1305 den 24. Oktober.

1) jf. DRB II 5 Nr. 364 Note 2. — 2) c. un. in VI^to de capellis monachorum III 18. c. 12 X de prebendis et dignitatibus.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

395 [1305. Omkr. 24. Oktober].

De adelige Patronatsejere bifalder, at Kattarp Kirke henlægges til Lundekanniken Holgers Præbende (Nr. 394).

Registratur i Lundebogen.

Der findes et Brev om Patronatsejernes Samtykke, men i nogen Grad beskadiget.

396 1305. 9. November. Roskilde.

Biskop Oluf af Roskilde stadfæster den Eftergivelse af Kirkebod, som Ærkebiskop Isarn og andre danske Bisper har tilstaaet alle dem, der beder for de afdøde i Agneteklostrets Kirke i Roskilde, eller som yder Hjælp til Kirkens Bygning.

Original i Rigsarkivet.

Oluf, af Guds Naade Biskop i Roskilde, til alle troende kristne, der ser dette Brev, Hilsen med den Herre Jesus Kristus.

Eftersom det er fromt at bede for de afdøde, for at de kan løses fra deres Synder, mener vi, at vi øver en kærkommen og Gud velbehagelig Gerning, hvergang vi ansporer de troende til Kærlighedens og Fromhedens Gerninger. Derfor eftergiver vi i Tillid til Gud den almægtiges Barmhjertighed og den allerhelligste evige Jomfru Marias samt de hellige Apostle Petrus' og Paulus' og alle Helgeners Fortjenester og Forbønner, barmhjertigt alle, der føler sand Anger og bekender deres Synder, og som fromt indfinder sig ved St. Agnete Klosters Kirkegaard i Roskilde og paa den Dag af fromt Sind siger et Fadervor tilligemed et Ave Maria for alles Sjæle, hvis Legemer hviler paa fornævnte Kirkegaard og i Kirken, og for alle afdøde troendes Sjæle, eller som rækker en hjælpende Haand til denne Kirkes Bygningsfond, 40 Dage af den dem paalagte Kirkebod, idet vi med dette Brev — saa langt vor Myndighed strækker sig — bekræfter de Afladsbreve, der er tilstaaet samme Kloster af vor ærværdige Fader i Kristus, vor Herre, Herr Isarn, af Guds Naade Ærkebiskop i Lund, Sveriges Primas, og alle hans Lydbisper i Danmarks Rige[1]). Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1305 Dagen efter den hellige Villehads Dag.

1) jf. Nr. 372. 377. 382. 383. 384. 385.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1305. 5. December. Odense. 397

Kong Erik 6. Menved bevidner, at Erik Nielsen har erkendt at have modtaget fuld Betaling for det Jordegods, som han har solgt til Broder Degn, Kannik i Roskilde og Kongens Klerk.

Afskrift (Aarhusbogen).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at Erik, Søn af Herr Niels Bæger, personligt i vor Nærværelse har anerkendt, at han af nærværende Brevviser, Herr Broder Degn, Kannik i Roskilde og vor elskede Klerk, har modtaget fuld Betaling for Godset i *Bøkistatholm[1]), som han har solgt ham, og at han erklærer Herr Broder og hans Arvinger for kvit og fri og fuldstændig undskyldt at være for al Tiltale fra sin og sine (Arvingers) Side i Anledning af ovenstaaende. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl og Seglet af den ærværdige Fader, Biskop Peder, af Guds Naade Biskop i Odense, hængt under dette Brev. Givet og forhandlet i Odense i det Herrens Aar 1305 Dagen før den hellige Biskop og Bekender Niels' Dag.

1) jf. Nr. 357, hvor Godset hedder *Bøstholm.

1305. 10. December. Bergen. 398

Ærkebiskop Jørund af Nidaros og 15 andre gejstlige og verdslige norske Stormænd bevidner, at Kong Haakon af Norge over for dem har erklæret at have modtaget 3000 Mark kölnsk af Fyrst Vizlav af Rügen som Medgift for Dronning Eufemia, hvoraf Hertug Valdemar af Jylland har faaet 2000 Mark kölnsk, samt at Kong Haakon har skænket Dronningen Bygdø i Tillæg til det fastsatte Underhold for hende efter hans Død, hvilket Udstederne lover at overholde.

Afskrift af Bartholin.

Jørund, af Guds Naade Ærkebiskop i Nidaros, Erlend, Biskop paa Færøerne, Ketil, Biskop i Stavanger, Arne, Biskop i Bergen, og Ingjald, Biskop i Hamar, Bjarne Erlingsen, Jon Ragnaldsen, Sæbjørn Helgesen, Bjarne Lodensen, Velend af Stiklan, Aage Kansler, Snare Aslaksen, Erling Amundsen, Salomon, Kannik i Nidaros, Gibbun Marsk og Bjarne Audunsen, til alle, som ser dette Brev eller hører det læse, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vor højvelbaarne Herre, Haakon, Norges

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Konge, da der var gaaet 1305 Vintre efter vor Herre Jesu Kristi Fødsel, om Fredagen næst efter Nicolai Messe, lod os kalde til sig i Storstuen i Bergen, og han kundgjorde for os og erkendte, at han havde modtaget hele Medgiften for vor højvelbaarne Frue Eufemia, af Guds Naade Norges Dronning, 3000 Mark lødigt kölnsk Vægt, og at Herr Vizlav udredede ham hele Medgiften, hvoraf han[1]) efter Kongens Bud og Bestemmelse til Hertug Valdemar i Sønderjylland overdrog 2000 Mark lødigt, ligeledes af kölnsk Vægt, som vor højvelbaarne Herr Konge overlod ham for den Garanti, som var stillet derfor[2]) . . .

1) d. v. s. Vizlav. — 2) jf. Nr. 356.

399 1305. 17. December. Lund.

Ærkebiskop Isarn af Lund henlægger Sognekirken i Saxtorp til Lundekanniken Peder Urts Præbende.

Afskrift (*Lundebogen*).

Isarn, af Guds Naade Ærkebiskop i Lund, Sveriges Primas, til sin elskede Søn Magister Peder kaldet Urt, Kannik i Lund, Hilsen evindelig i Gud.

Du har i en ydmyg Ansøgning paavist over for os, at den Præbende, som Du for Tiden sidder inde med paa kanonisk Vis ved Kirken i Lund, i den Grad er ussel og fattig med Hensyn til sine Indtægter og Afgifter, saa at Du ikke kan have et passende Underhold heraf, som det sømmer sig. Men da det er rimeligt og saare nødvendigt for samme Lundekirke, som overgaar de øvrige Kirker i Kirkeprovinsen Lund ved sin Fornemheds og Værdigheds Rang, at den har velegnede Kanniker, der udmærker sig ved Sædernes Renhed og Kyndighed i Videnskaben, og det er med god Grund, at der bliver tildelt saadanne Kanniker passende og bedst mulige kirkelige Embeder, henlægger vi efter omhyggeligt at have overvejet samme Kirkes Tarv og Nytte med Raad og Samtykke af vort Kapitel i Lund Sognekirken i Saxtorp i vort Stift, til hvilken Patronatsretten tilkommer os, med alle dens Rettigheder og Tilliggender, dog med Forbehold for os og vore Efterfølgere af den biskoppelige Ret[1]) i samme (Kirke), til Din fornævnte Præbende til evig Tid, idet vi erklærer som vor Vilje, at Du ifølge de kanoniske Regler[2]) skal holde en egnet og evig Vikar, indsat paa kanonisk Vis, ved fornævnte Kirke, som

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

til sit Underhold skal have en passende Del af denne Kirkes Indtægter. Fremdeles vil vi, at dette skal overholdes under Aflæggelse af legemlig Ed. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl samt vort fornævnte Kapitels Segl hængt under dette Brev. Givet i Lund i det Herrens Aar 1305 den 17. December.

1) jf. DRB II 5 Nr. 364 Note 2. — 2) jf. DRB II 5 Nr. 394 Note 2.

1305. 18. December. Lund. 400

Ærkebiskop Isarn af Lund henlægger Sognekirken i Grevie til den Præbende, som Lundekanniken Th. har.

Afskrift (Lundebogen).

Isarn, af Guds Naade Ærkebiskop i Lund, Sveriges Primas, til sin elskede Søn Th., Kannik i Lund, Hilsen evindelig med Gud.

Du har i en ydmyg Ansøgning paavist over for os, at den Præbende, som Du for Tiden sidder inde med paa kanonisk Vis ved Kirken i Lund, i den Grad er ussel og fattig med Hensyn til sine Indtægter, saa at Du ikke kan have et passende Underhold deraf, som det sømmer sig. Men da det er rimeligt og saare nødvendigt for samme Lundekirke, som overgaar de øvrige Kirker i Kirkeprovinsen Lund ved sin Fornemheds og Værdigheds Rang, at den har velegnede Kanniker, der udmærker sig ved Sædernes Renhed og Kyndighed i Videnskaben, og det er med god Grund, at der bliver tildelt saadanne Kanniker passende og bedst mulige kirkelige Embeder, henlægger vi efter omhyggeligt at have overvejet samme Kirkes Tarv og Nytte med Raad og Samtykke af vort Kapitel i Lund Sognekirken i Grevie i vort Stift med alle dens Rettigheder og Tilliggender, dog med Forbehold for os og vore Efterfølgere af den biskoppelige Ret[1]) i samme (Kirke), til Din fornævnte Præbende til evig Tid, idet vi erklærer som vor Vilje, at Du ifølge de kanoniske Regler[2]) skal holde en egnet og evig Vikar, indsat paa kanonisk Vis, ved Din fornævnte Kirke, som til sit Underhold skal have en passende Del af Kirkens Indtægter. Fremdeles vil vi, at dette under legemlig Ed skal overholdes til evig Tid. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl og vort fornævnte Kapitels Segl hængt under dette Brev. Givet i Lund i det Herrens Aar 1305 den 18. December.

1) jf. DRB II 5 Nr. 364 Note 2. — 2) jf. DRB II 5 Nr. 394 Note 2.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

401 1305. 28. December. Nyköping.

Hertug Erik af Sverige forpligter sig overfor Kong Birger af Sverige til at holde Nyköping Slot til Kongens Haand.

Udtog hos Hvitfeld.

Hertug Erik af Sverige gav sin Broder[1]) et Brev og svor ved sin Ed, at naar Birger overlod ham Nyköping Slot igen, da vilde han ikke volde ham eller hans Børn nogen Skade derfra eller tilstede, at det sker, hvis han kan afværge det. Hans Lensmand skal aflægge samme Ed. Dør Hertugen, da skal Slottet overgives til Kongen, hans Søn eller Arvinger. Og vi erkender, at om vi faar Børn, da har de ingen Rettighed til fornævnte Slot, medmindre de af fornævnte Konge i Fremtiden kunde faa videre Naade. Hertug Valdemar af Finland har medbeseglet Brevet. Forhandlet i Nyköping paa de uskyldige Børns Dag i Aaret 1305.

1) d. v. s. Kong Birger.

402 1305. 28. December. Assens.

Kong Erik 6. Menved giver Borgerne i Svendborg Tilladelse til, at de foreløbig som hidtil maa hente Brændsel paa Thurø.

Afskrift paa det kongelige Bibliotek.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi i Ønsket om at vise nærværende Brevvisere, vore elskede Bymænd i Svendborg en særlig Gunst med dette Brev tilstaar dem, at de herefter ligesom hidtil[1]) frit maa fælde Træ til Brændsel i vor Skov paa Thurø og anvende det til deres Nytte, indtil vi personligt maatte komme til deres By. Derfor forbyder vi strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen, hvilken Stilling han end maatte indtage, paa nogen Maade besværer dem i Anledning af, at de fælder dette Træ og benytter det til eget Brug, saafremt han vil undgaa vor kongelige Hævn. Givet i Assens 1305 paa de uskyldige Børns Dag i vor Nærværelse.

1) jf. DRB II 1 Nr. 92. 3 Nr. 262.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1305. 403

Kapitlet i Slesvig giver en Fremstilling af de kirkelige Forhold i Provstierne Vidaa, Ejdersted og Strand (Referat).

1. Efter Hier. Cypræus:

1305. I dette Aar fører Kapitlet i Slesvig Bevis med beseglede Breve for Bispen, at alle hans Forgængere, salig Ihukommelse, med Kapitlets Samtykke har indsat og ordineret — og det var bleven overholdt længere tilbage end dødelige kunde huske — Provster i Vidaa[1]), Ejdersted[2]) og Strand[3]) og udtaget dem blandt Kannikerne i Slesvig, der med den dem overgivne fulde Myndighed sammesteds har suspenderet, lyst Interdikt og Ban, givet Syndsforladelse, afholdt Visitats og modtaget Underhold for syv Dage om Aaret, og det, som yderligere hørte under hans Ret, har de faaet uden Modsigelser, undtagen de Sager, som alene var forbeholdt til Bispernes Virkekreds, idet Provsten to Gange om Aaret havde faaet sine Udgifter til Underhold betalt. Thi de, som bor i Utland[5]), kan ikke stævnes uden for deres Sogns Grænse for at give Møde i Retten, og ingen af Provsterne eller deres Officialer har tiltaget sig en Særret til at anklage nogen for sværere eller lettere Forseelser, medmindre der var sammenkaldt en Synode, og Provsten var tilstede; men Sognebeboerne eller Menigheden har, efter at Eksekutorer eller snarere Undersøgere var udtaget paa denne Synode, anklaget dem, som de navngiver.

2. Efter Poul Cypræus:

I Aaret 1305 gjorde Kapitlet i Slesvig Regnskab for Provstierne og med beseglede Breve viser og bevidner det, at Provstierne Vidaa[1]), Ejdersted[2]) og Strand[3]) gennem mange Aar og i umindelige Tider har ligget til Kannikerne i Slesvig, og det var bleven tilstaaet dem af Bispen; i de alt nævnte Omraader har de uden nogens Indsigelse kunnet suspendere, lyse Interdikt, Ban, afholde Visitats og modtage Underhold for syv Dage om Aaret og iøvrigt (gøre) alt, som hører til den Ret, undtagen de Sager, som alene er forbeholdt Bispen, men ogsaa her har Provsten altid faaet Udgifterne til Underholdet betalt. Og (endvidere) det, at de, som boede i Utland, ikke skulde kaldes eller stævnes for at møde i Retten uden for deres Sogn. Og at hverken Provsterne eller Officialerne har tiltaget sig Myndighed til at anklage nogen for sværere eller lettere For-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

seelser, undtagen der er sammenkaldt en Synode, og Provsten er tilstede; og at Sognet eller Menigheden gennem Eksekutorer eller snarere Undersøgere har anklaget dem, som disse navngiver paa Synoden.

1) Böking og Horsbøl Herreder og Sild. — 2) Ejdersted med Everschop og Utholm. — 3) de fem nordstrandske Herreder og För. — 4) de frisiske Udlande, der omfattede alt, hvad der hørte under de i Note 1-3 nævnte Provstier, og hvis Beboere kaldtes Strandfriser, levede efter frisisk Ret og ogsaa iøvrigt indtog en Særstilling.

404 **1305.**

Cecilie, Ingvar Torstensens Datter, udsteder et Brev angaaende Gods i Øster- og Vester-Brønderslev Sogn og i Grindsted.

Aalborghus Registratur.

Et gammelt latinsk Brev, udstedt af Cecilie, Ingvar Torstensens Datter, paa Gods i Øster- og Vester-Brønderslev Sogn og i Grindsted. Givet 1305.

405 **1305.**

Jens Jonsen, Oluf og Niels Tagesen afstaar Rettigheder til Antvorskov Kloster.

Antvorskov Klosters Registratur.

Jens Jonsen, Oluf Tagesen og Niels afstod[1]) til Antvorskov al deres Rettighed i Sasserup, og en Andel i en Skov i Sæbyore og i Nordrup, som Stig Andersen fordum gav til Klostret. 1305.

1) ifølge en Bemærkning i Registraturen angaaende en senere Vidisse af Brevet var det Oluf og Niels Tagesens Morbroder Jakob Olufsen, som havde givet og skødet det i Brevet omtalte Gods til Antvorskov, og Brevudstederne bekræfter blot som hans Arvinger Gaven.

406 **1305.**

Kong Erik 6. Menved tager St. Peders Kloster i Næstved under sin Beskyttelse.

Næstved Klosters Registratur.

Erik tager Klostrets undergivne og Gods under sin Fred og Beskyttelse, for at værne dem, idet han forbyder o. s. v. 1305.

407 **1305.**

Niels Olufsen overdrager St. Peders Kloster i Næstved Jord i Spjellerup til Afholdelse af tre Messer.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Næstved Klosters Registratur.

Niels Olufsen overdrog Klostret sit Gods i Spjellerup, nemlig 4 Ørtug Skattejord, for 3 Messer foran Korsaltret. 1305.

1305. 408

Peder Nielsen af Bjærup udsteder et Pantebrev paa Gods i Bjærup.

Roskildegaards Registratur.

Peder Nielsen af Bjærups Pantebrev paa Ejendomme i Bjærup til Niels Gertsen. 1305.

1305—14. 409

Pave Clemens 5. banlyser alle dem, som paalægger Gejstligheden Told, Skat eller Beder.

Udtog hos Hvitfeld.

I dette Aar[1]) forbød Pave Clemens under Trusel om Guds Hævn, Dom og Straf at besvære gejstlige Mænd, Kirker og Personer med Told, Skat og Hjælp. Og han besvor og forbandede alle, som gav Raad og Hjælp hertil.

1) 1316; dette Aarstal er fejlagtig anført af Hvitfeld, eftersom Pave Clemens 5. døde 1314.

Omkr. 1305. 410

Peder Tordsen, Kannik i Lund, overdrager Kapitlet i Lund en Gaard i Roslöv for sin Aartid.

Lundekapitlets Registratur.

En Gaard i Roslöv for Kanniken Herr Peder Tordsens Aartid.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

PERSON- OG STEDNAVNE-REGISTRE

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

VEJLEDNING

Registrene er delt i et Person- og et Stednavneregister. Ved *Personnavnene*, der er ordnet alfabetisk efter Fornavne, oplyses de vigtigste Stillinger, i hvilke hver Person forekommer i Bindet (f. Eks. Oluf, Magister, Kannik i Roskilde, senere Biskop sammesteds); hvor en Person er bedst kendt gennem et andet ikke i nærværende Bind omtalt Navn eller Embede, er det oftest anført, f. Eks. Henze (Bagge), Præst i København. Ved *Stednavnene* er saa vidt muligt oplyst deres Beliggenhed, for de daværende danske Lokaliteter i de nuværende Amter og Herreder eller i Skaane og Sønderjylland, for de udenlandske Lokaliteter i de nuværende Lande. Udenlandske Lokaliteter, der kun forekommer i Forbindelse med Personnavne (Slægtsnavne), er anført under disse. Dersom et Person- eller Stednavn forekommer to Gange i samme Brev, er dette angivet (*bis*); forekommer det oftere, angives dette (*passim*), hvorimod det ikke siges, hvor ofte det forekommer. Stjerne foran et Navn i Stednavneregistret angiver, at den paagældende Lokalitet ikke har kunnet identificeres. Tallene henviser til Diplomets Nummer i Diplomatariet. Parentes om Tallene angiver, at en Person ikke med Navns Nævnelse forekommer i det paagældende Diplom. Dersom der forekommer flere Bærere af samme Navn, anføres først de gejstlige, dernæst de verdslige.

FORKORTELSER

A. = Amt H. = Herred
N. = Nørre S. = Sønder V. = Vester Ø. = Øster

AMTSBETEGNELSER

Aalb.	= Aalborg	Amt
Aarh.	= Aarhus	—
Bornh.	= Bornholm	—
Frb.	= Frederiksborg	—
Hjør.	= Hjørring	—
Holb.	= Holbæk	—
Kbh.	= Københavns	—
Mar.	= Maribo	—
Od.	= Odense	—
Pr.	= Præstø	—
Ra.	= Randers	—
Ribe	= Ribe	—
Ringk.	= Ringkøbing	Amt
Sdrj.	= Sønderjyllands Amter (Aabenraa, Haderslev, Tønder samt Lokaliteter syd for Grænsen).	
Sorø	= Sorø	Amt
Svendb.	= Svendborg	—
Ti.	= Tisted	—
Vej.	= Vejle	—
Vib.	= Viborg	—

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

PERSONNAVNEREGISTER

A

Aage: **1.** Aa. Jonsen, fhv. Drost. 1299: 8, 11, 12, 41, 42. 1302: 209, 222. 1303: 248. — **2.** Aa. Ravn, Stormand. 1302: 209, 222. — **3.** Aa. Tordsen, Stormand. 1302: 222. — **4.** Aa., Kong Haakon af Norges Kansler. 1302: 226. 1305: 398.

Aastred: **1.** Aa., Magister (og Kannik i Ribe). Omkr. 1300: 95. — **2.** Aa. Kjeldsen, Stormand. 1302: 222. — **3.** Aa. Nielsen, Stormand. 1302: 222.

Absalon: **1.** A., fhv. Biskop af Roskilde (1158—1177) og Ærkebiskop af Lund (1177—1201). 1299: 14. 1303: 237. — **2.** A. Nielsen, Ridder. 1299: 11, 12.

Adam Bosen, Kannik i Roskilde. 1302: 232.

Adolf: **1.** A., Præst i Daastrup. 1301: 152. — **2.** A. 5., Greve af Holsten. 1302: 212.

Agge Tulesen, Stormand. 1302: 222.

Agnes, Enkedronning af Danmark. 1304: 333.

Albrecht (Albert): **1.** A. 1., Romernes Konge (1298—1308). 1300: 110. 1304: 325, 338. — **2.** A., Hertug af Sachsen. 1301: 155. — **3.** A. Albrechtsen. 1299: 77. Omkr. 1300: 94. A. (el. Henrik) af Gleichen. 1300: 132. A. (af Gleichen el. Eberstein): 1302: 222. — **4.** A. Wolf, tysk Ridder. 1302: 222. — **5.** A. Stigsson, svensk Stormand. 1303: 245. — **6.** A. Spitznagel, Borger i Rostock. 1301: 154.

Alexander 4., Pave (1254—1261). 1300—1301: 105.

Alkun, se Frederik.

Altendorf, se Gerhard.

Alto Pollo, se Vilhelm.

Alvensleben, se Henrik.

Amund, se Hamund.

Anders, Andreas: **1.** A. Provst i Lund. 1303: 243, 255, 256, 268. 1304: 328. — **2.** A., fhv. Kældermester i Lund. 1299: 51, 56, 59, 66, 73, 74, 75. — **3.** A., Præst i Gosmer. 1302: 199, 200. — **4.** A., Dominikanerlektor i Åhus. 1304: 309. — **5.** A. Gagge, Ridder. 1302: 230, 231. 1303: 255. 1304: 328. — **6.** A. Højby, Ridder. 1302: 222. 1304: 328. — **7.** A. Kalv, Stormand. 1302: 222. — **8.** A. Mogensen, Væbner. 1299: 51. — **9.** A. Nielsen, Ridder. 1301: 143. — **10.** A. Stigsen, Søn af Stig Andersen. 1302: 219. 1304: 320. — **11.** A. Tagesen, Ridder. 1299: 11, 12. Omkr. 1300: 88. 1302: 222.

Arnbjørn Sigstenson, Hertug Erik af Sveriges Drost. 1302: 219, 220, 226.

Arne, Biskop af Bergen. 1305: 398.

Arnest Enersen, Stormand. 1302: 222.

Arnold: **1.** A., Abbed i Neuencamp. 1302: 204. — **2.** A. af Roche Cheratte, Ærkebiskop Isarns undergivne. 1304: 335. — **3.** A. Levetzow, tysk Ridder. 1302: 222. — **4.** A. Morlane, Isarns Broder. 1304: 335. — **5.** A. af Osten, Vizlav 3.s Foged. 1302: 203, 208. — **6.** A. Qvast, Borger i Rostock. 1301: 154. 1304: 322. 1305: 378. — **7.** A. Vitzen, Ridder paa Rügen. 1301: 145, 157. 1302: 164, 203, 204, 208. — **8.** A. Wokenstede, Ridder paa Rügen. 1301: 145, 162. — **9.** A., Skrædder i København. 1304: 344.

Arvid: **1.** A. Bentsen. 1305: 386. — **2.** A. Ribbing. 1302: 209.

Asgod Pedersen. 1301: 158.

Asle, Kannik i Lund. 1299: 51, 64, 73. 1304: 328.

Asmund Jonsen, Væbner. 1305: 394.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Asser: **1.** A. Galle, Kannik i København. 1291: 47. — **2.** A., Præst ved St. Mikkelskirke i Lund. 1299: 74. — **3.** A. Bondesen. Omkr. 1300: 87. — **4.** A. Brobjerg, Borger i Aarhus. 1304: 342. — **5.** A. Jonsen, Stormand. 1300: 136, 137. 1302: 222, 230. — **6.** A., Brygger i Lund. 1302: 194. — **7.** A. i Snesere. 1303: 259.

Atte: **1.** A. Attesen, Præst i Tibirke. 1300: 119. 1301: 158. 1304: 287. — **2.** A. 1302: 194.

Axekow, se Gerhard, Henrik, Johan, Otto, Mathias.

B

Baad, se Halvor, Peder.

Babbe, se Otto, Fredrik.

Bagge, se Henze.

Bali, se Jon.

Balsby, se Jens.

Bank, se Jens, Peder.

Barn, se Jens.

Bartmaker, se Nicolaus.

Bartholomæus Ortolani, kejserlig Notar. 1299: 2, 5, 9, 13, 35, 41, 42, 43, 44, 48, 50, 51, 52, 60.

Basse, se Jens.

Behr, se Didrik.

Benedikt, se ogsaa Bent: **1.** B. 11., Pave (1303—1304). 1303: 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282. 1304: 285, 286, 288, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 300, 304, 305, 306, 307, 308, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 319, 321. — **2.** B. af Rodenbeck, tysk Ridder. 1301: 153. 1302: 222. — **3.** B., Lagmand fra Östergötland. 1303: 245.

Bent: **1.** B. Billugh Thomsen, Stormand. 1304: 310. — **2.** B. Esbernsen, Foged i Roskilde. 1302: 195, 201, 206, 207, 229. 1304: 345. — **3.** B. Vestesen, Stormand. 1302: 222.

Bernhard: **1.** B. Virolette, Biskop af Karckes = B. Varnhola, Kannik i Pamiers. 1299: 42, 43, 48, 50, 51, 52, 60. 1300: 114. Ærkepræst i Carcassonne. 1304: 318. — **2.** B., Fyrste af Werle. 1304: 324. — **3.** B. Plötzke, tysk Ridder. 1305: 359. — **4.** B. Copman, Borger i Rostock. 1301: 154.

Bertold: **1.** B., Biskop af Slesvig (1287—1307). 1299: 9, 11, 39. Omkr. 1300: 101 (?). 1303: 248. 1305: 403. — **2.** B. Osten, Vizlav 2.s Marsk. 1301: 145, 157, 162. 1302: 164, 203, 204, 208, 211. — **3.** B. Schnakenburg, tysk Ridder. 1302: 222.

Bertram, Abbed i Amelungsborn. 1303: 264.

Bertrand de Cananelli, Kannik paa Øsel. 1304: 335.

Bild, se Niels Olufsen.

Bille, se Jens.

Bilstrup, se Niels.

Birger: **1.** B., Konge af Sverige (1290—1318). 1299: 21, 80. 1300: 120. 1302: 219, 220. 1303: 245, 270. 1305: 354, 388, 401. — **2.** B. Persson, svensk Ridder. 1305: 354.

Bjarkø, se Bjarne.

Bjarne: **1.** B. Audunsen, norsk Stormand. 1305: 398. — **2.** B. Erlingsen, norsk Stormand. 1305: 398. — **2.** B. Lodensen, norsk Stormand. 1305: 398. — **4.** B. af Bjarkø, norsk Raad. 1305: 354.

Bjørn: **1.** B. Kallesen. 1305: 374, 375. — **2.** B. Mogensen, Stormand. 1302: 222.

Blaafod, se Jakob, Niels.

Blankenburg, se Henning.

Blasio af Sujo, Notar hos Johannes Monachus. 1302: 177.

Blok, se Gødike, Timme.

Blomme, se Henrik.

Blæsinge, se Niels.

Bo: **1.** B. Brand, Munk i Nyvala Kloster. 1303: 237, 238. — **2.** B. Jonsen, Stormand. 1302: 222.

Bodil: **1.** B. Aages. Omkr. 1300: 108. — **2.** B., Assers Enke. Omkr. 1300: 87. — **3.** B. Jakobsdatter. Omkr. 1300: 108. — **4.** B. Tanne i København. 1304: 344. — **5.** B., Præsten Niels Attesens Pige. 1300: 119. — **6.** B. Mø. Omkr. 1300: 108. — **7.** B. 1302: 194. — **8.** B. 1304: 344.

Boje, Dominikanerlektor i Ribe. 1305: 380.

Bonde: **1.** B., Præst i Dalby. 1304: 309. — **2.** B. Assersen. Omkr. 1300: 87. — **3.** B. Svir. 1302: 197.

Bonifacius 8., Pave (1294—1303). 1299: 2, 4, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 24,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

47, 49, 50, 63, 66, 68, 78, 79. Omkr. 1300: 105. 1300: 131, 142. 1301: 159. 1302: 165, 175, 176, 177, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193. 1303: 246, 261, 263, 264, 270, 271, 272, 282. 1304: 290, 297, 300, 313. 1305: 379.
Borvin, Fyrste af Rostock. 1304: 322.
Brand, se Bo.
Brobjerg, se Asser.
Broder Degn, Provst i Aarhus. 1299: 5. 1301: 146. Vicekansler, Kannik i Roskilde. 1299: 13. 1304: 346. 1305: 357, 397.
Brun Eriksen, Stormand. 1302: 222.
Brunsvig, se Henrik.
Bryde, se Oluf.
Buch, se Henrik, Raven.
Budde, se Ernst.
Bugge, se Niels.
Bugislav 4., Hertug af Pommern. 1301: 155. 1302: 180.
Bunkeflo, se Jens, Niels.
Bustrup, se Jan.
Bæger, se Erik, Niels.

C

Cananelli, se Bertrand.
Carsoli, se Jakob og Porrina.
Cecilie: **1.** C., Enke efter Marsken Jens Kalv. 1304: 309. — **2.** C., ~ Ingvar Torstensen. 1305: 404.
Claus, se Klaus og Nicolaus.
Clemens 5., Pave (1305—1314). 1305: 409.
Copman, se Bernhard.
Cursius fra S. Gimignano, Advokat ved Kurien i Rom. 1302: 177.

D

Dane Skalder, Stormand. Omkr. 1300: 88. 1302: 222.
David: **1.** D., Præst. Omkr. 1300: 86. — **2.** D., fhv. Drost. 1299: 8, 11, 12. Drost. 1301: 154.
Didrik (Dietrich): **1.** D., Biskop af Dorpat. 1304: 298. 343. 1305: 389. — **2.** D., Abbed i Neuencamp. 1299: 26. — **3.** D. Behr, tysk Ridder. 1301: 145. — **4.** D. Flotow, tysk Ridder. 1305: 370. — **5.** D. Metschow, tysk Ridder. 1301: 145. 1302: 164. 1305: 361. — **6.** D. Moltke. 1302: 213. 1305: 370.
Ditmar, Abbed i Valkenaa. 1304: 298.
Droiseke Kröcher, tysk Ridder. 1305: 359.
Due, se Morten.
Dymagus, se Peder.

E

Ebbe: **1.** E., Præst og Skriftefader i København. 1304: 344. — **2.** E. Sodesen, Væbner. 1305: 394.
Eberstein, se Albert.
Edward 1., Konge af England (1272—1307). 1304: 347.
Egeside, se Peder.
Eggard Reschinkel, tysk Ridder. 1305: 368.
Eldena, se Johan.
Elisabet, Søsterdatter af Fru Cecilie. 1304: 309.
Elst, se Johannes.
Erik: **1.** E., Præst i Grevie. 1299: 44, 51. — **2.** E. 4. Plovpenning, Konge af Danmark (1241—1250). 1302—10: 236. 1304: 343. — **3.** E. 5. Glipping, Konge af Danmark (1259—1286). 1299: 42. 1300: 120. 1303: 239, 270. 1304: 334. 1305: 371, 386. — **4.** E. 6. Menved, Konge af Danmark (1286—1319). 1299: 1, 2, 3, 4, 5, 8, 9, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 28, 29, 30, 34, 35, 36, 37, 39, 42, 43, 44, 46, 47, 48, 50, 51, 52, 53, 56, 57, 60, 65, 66, 70, 71, 73, 74, 78, 79, 81, 82, 83. Omkr. 1300: 88, 96, 105, 107. 1300: 109, 110, 113, 120, 122, 123, 125, 130, 140. 1301: 144, 146, 148, 153, 154, 155, 156, 160, 161. 1302: 168, 169, 170, 171, 173, 174, 175, 177, 178, 179, 193, 196, 198, 205, 209, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 219, 220, 222, 223, 225, 235. 1303: 246, 248, 249, 250, 251, 253, 257, 259, 269, 270, 271, 272, 283, 284. 1304: 295, 298, 299, 310, 313, 316, 317, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 329, 330, 333, 334, 337, 341, 346. 1305: 351, 352, 354, 356, 357, 358, 359, 360, 364, 365, 366, 368, 370, 376, 378, 386, 388, 391, 393, 397, 402, 406. — **5.** E. Præstehader, Konge af Norge (1280—1299). 1299: 42. 1305: 356. — **6.** E., Hertug af Sverige. 1302: 219, 220, 226. 1303: 245. 1305: 354, 386, 388, 401. — **7.** E. (Knudsen), Hertug af Halland. 1302:

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

222. — **8.** E. (Langben), Herre til Langeland. 1300: 122, 123. 1301: 145, 162. 1302: 164, 203, 204, 208, 212, 226. 1303: 247. — **9.** E., Søn af Herr Niels Bæger. 1305: 357, 397. — **10.** E. Nielsen af Andrup, Stormand. 1302: 222. — **11.** E. Nielsen af Bøstholm. 1304: 346. — **12.** Erik Skjalmsen, Stormand. 1302: 222.

Erland, Biskop paa Færøerne. 1305: 398.

Erling Amundsen, norsk Stormand. 1305: 398.

Ermin, Provst i Aarhus. 1299: 42.

Ernst Budde, tysk Ridder. 1301: 145. 1302: 203, 204, 208.

Esbern: **1.** E. Jonsen. 1302: 229. — **2.** E. Mogensen, Stormand. 1302: 222. — **3.** E. Ovesen, Stormand. 1302: 222. 1304: 310. — **4.** E. Tønning, Borger i Horsens. 1305: 367.

Esger: **1.** E. Jul, Kannik i Ribe. 1299: 41, 42, 46, 50, 53, 60. 1300: 114. Provst i Vardesyssel. 1302: 177. 1304: 346. Kannik i Lund. 1305: 393. — **2.** E. Apysen, Ridder. 1299: 8, 11, 12. Omkr. 1300: 88. 1302: 178, 222. 1304: 322, 323, 324. Høvedsmand i Rostock. 1305: 368.

Eskil: **1.** E., Biskop af Roskilde (1134—1138). 1300: 134. — **2.** E. Snubbe, Herre. 1304: 348, 349. — **3.** E. Lille, Borger i Eckernförde. 1302: 202.

Eufemia, Dronning af Norge. 1302: 226. 1305: 398.

F

Fader, Kannik i Ribe. 1299: 67, 69, 76.

Falkenhagen, se Henrik.

Fed, se Niels.

Feen, se Troels.

Filippa, Grevinde af Haînaut. 1299: 22.

Flemming, se Oluf.

Florentius, Kannik i Roskilde. 1299: 25. 1304: 290.

Flotow, se Didrik.

Folmer Arnoldsen, Herre. 1305: 350.

Folrad Schmeker, tysk Ridder. 1302: 222.

Franciscus: **1.** F., Kardinal af Sta. Maria in Cosmedin. 1303: 263. — **2.** F. af Bologna, Notar hos Kardinalen Johannes Monachus. 1302: 177. — **3.** F. af Bevagna, Notar hos Kardinalen Johannes Monachus. 1302: 177.

Franz, se Johan.

Frederik (Ficke): **1.** F. Pernstein, Ærkebiskop af Riga. 1300 el. 1304: 114. 1304: 319. 1305: 389. — **2.** F. 2., Romernes Konge (1220—1250). 1304: 325. — **3.** F. Alkun, tysk Ridder. 1300: 145, 157. 1302: 164. — **4.** F. Babbe, tysk Ridder. 1301: 153. 1302: 222. — **5.** F. Kardorff, tysk Ridder. 1305: 370. — **6.** F. Moltke. 1301: 153. 1302: 213, 222.

Fridau, se Henrik.

Friis, se Henrik, Niels, Peder.

G

Gagge, se Anders, Mogens.

Galle, se Asser.

Galt, se Lave.

Galteroti, Købmand fra Firenze. 1304: 335.

Gentilis, Kardinaldiakon. 1302: 165. 1305: 389.

Georg Hoge, tysk Ridder. 1302: 222.

Gerhard, Gert: **1.** G., Dominikanermunk i Messines. 1304: 335. — **2.** G. 2., Greve af Holsten. 1299: 9, 11, 12, 39. 1300: 130. 1302: 212. 1304: 338. 1305: 354. — **3.** G. Oldendorf, tysk Ridder. 1302: 222. — **4.** G. Axekow, tysk Væbner. 1301: 153. — **5.** G. Lang, Borger i Hamborg. 1299: 18. — **6.** G. Schnakenburg, tysk Ridder. 1302: 222.

Gerike. 1304: 344.

Gerlach Schmachtshagen, tysk Ridder. 1301: 145.

Gert, se Gerhard.

Gerwin Semlow, Borger i Stralsund. 1303: 247.

Gibbun, Kong Haakon af Norges Marsk. 1305: 398.

Gisike, Biskop af Odense (1286—1300). 1299: 9, 11, 39, 50.

Gjord. 1299: 40.

Gleichen, se Albert, Henrik.

Gnogen, se Johan.

Godskalk: **1:** G., Provst paa Langeland, Præst i Sandby. 1305: 350. — **2.** G. Degn. 1302: 234. — **3.** G. Lille, Stormand. Omkr.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1300: 88. 1302: 222. — **4.** G., Borger i København. 1304: 344.
Gotfred: **1.** G., Biskop af Schwerin. 1301: 155. — **2.** G., Ordensmester for den tyske Orden i Livland. 1304: 298. 343. 1305: 389. — **3.** G. Simons, Borger i Rostock. 1301: 154.
Gotlandsfarer, se Henrik.
Grimerinus, Advokat ved Kurien. 1302: 177.
Gristow, se Johan.
Grube, se Henrik.
Gudmar Månsson, svensk Ridder. 1303: 245. 1305: 354.
Gudmund Lille, Herre. 1301: 143. 1304: 328, 329.
Guido af Halland, Kannik i Lund og Erik 6.s Kapellan. 1305: 353, 364.
Gunner, Abbed i Løgum. 1299: 10. 1303: 260, 264.
Gunde, Pige. 1299: 40.
Gunnulv Svendsen, Ridder. 1299: 11, 12. 1302: 178, 222. 1304: 310.
Gunzelin, Greve af Schwerin. 1301: 155.
Gyding, se Tord.
Gøde, Præst i Hviding. 1301: 142.
Gødike Blok. 1300: 123.

H

Haakon, Hertug af Norge. 1299: 42. Konge af Norge (Haakon 5.). Omkr. 1300: 97. 1300: 121, 122, 123. 1302: 219, 220, 226. 1303: 245. 1305: 354, 356, 398.
Hagbard: **1.** H. Lille, Stormand. 1302: 222. — **2.** H. Baardsen, Adelsmand. 1303: 258.
Hahn, se Nicolaus.
Hak, se Niels.
Hallandsfar, se Niels.
Halvor Baad, norsk Stormand. 1305: 354.
Hamund Lille, Ridder. 1299: 8, 11, 12, 29, 30. Omkr. 1300: 93. 1300: 123. 1302: 222.
Hardoie, se Johannes.
Hartlev Broge, Borger i Lund. 1302: 194.
Hartvig, Fru Margretes Tjener. Omkr. 1300: 108.
Hase, se Niels.
He, se Niels.
Helembert, Skolastiker i Lübeck. 1299: 9.
Helene: **1.** H. ~ Henrik Ubbesen. 1304: 288. — **2.** H. ~ Jens Waltersen. 1305: 390.
Helmer, Dominikanerprior i Aarhus. 1300: 115.
Hemming: **1.** H., Abbed i Sorø. 1304: 348. — **2.** H. Pedersen, Ridder. 1304: 348.
Henneken Kerkdorp, Stormand. 1303: 258 (= Jens K.).
Henning Blankenburg, tysk Ridder. 1305: 359.
Henrik: I gejstlige: **1.** H., Biskop af Reval (1287—1318). 1299: 5, 6, 9, 11, 28, 39. Omkr. 1300: 102, 107. 1300: 114. 1301: 159. 1302: 167. 1304: 318, 338. 1305: 363. — **2.** H. Lübeck, Kannik i Riga. 1300: 114. 1304: 318. — **3.** H. Blomme, Kannik i Lund. 1299: 51. — **4.** H., Søn af Jens Brunsvig, Kannik i Lund. 1302: 194. — **5.** H., Provst i Gamtofte. 1303: 261, 276. — **6.** H., Præst ved St. Hans i Vindebo. 1302: 233. — **7.** H., gejstlig. 1300: 122.
II verdslige: **8.** H. 1., den ældre, Fyrste af Meklenborg. 1301: 155. — **9.** H. 2., den yngre, Fyrste af Meklenborg. 1301: 155. 1302: 212, 223, 225. 1303: 262. 1305: 359. **10.** H. 1., Fyrste af Werle. 1301: 154. 1304: 324. — **11.** H. Alvensleben, tysk Ridder. 1305: 359. — **12.** H. Assersen. 1302: 219. — **13.** H. Axekow, tysk Væbner. 1301: 153. — **14.** H. Buch, tysk Ridder. 1305: 361. — **15.** H. Dechow, tysk Ridder. 1301: 145. 1305: 361. — **16.** H. Falkenhagen, Herre. 1302: 217. 1303: 269. — **17.** H. Fridau. Omkr. 1300: 91. — **18.** H. Friis. 1299: 11, 12. — **19.** H., Greve af Gleichen. Omkr. 1300: 94. 1300: 129. — **20.** H. Gotlandsfarer, Borger i Rostock. 1301: 153. — **21.** H. Grube, tysk Ridder. 1305: 370. — **22.** H. Kage, Væbner. 1299: 51. — **23.** H. Kød, Stormand. 1302: 222. — **24.** H. Lang, Stormand. 1302: 222. — **25.** H. Moryn. 1300: 116. — **26.** H. Mönch, Borger i Rostock. 1301: 153. — **27.** H. Mörder, tysk Ridder. 1301: 145. — **28.** H. Osten, Vizlav af Rügens Marsk. 1301: 145, 162. 1302: 164, 203, 204, 208. — **29.** H. Platen, tysk Ridder. 1299: 25. — **30.** H. Steglitz, tysk Ridder. 1305: 359. — **31.** H. Ubbesen, Stormand. 1302: 222. 1304: 288.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

— **32.** H. Wolf, tysk Ridder. 1302: 222.
Henze (Bagge), Præst i København. 1304: 344.
Herbjørn Sæmundsen i Aggebo. 1299: 40.
Herder, Borger i Rostock. 1301: 154.
Herman: **1.** H., Kantor i Lübeck. 1299: 9. — **2.** H., Abbed i Altenberg. 1303: 264. — **3.** H., Provst paa Femern, Erik 6.s Kapellan. 1304: 321. — **4.** H., Markgreve af Brandenburg. 1301: 155. 1302—04: 235. 1305: 359.
Herrested, se Niels.
Hjort, se Ingvar.
Hoge, se Georg.
Holger: **1.** H., Kannik i Lund. 1305: 394, 395. — **2.** H. Ulfsson, svensk Kammermester. 1305: 354.
Honorius 3., Pave (1216—1227). 1303: 276.
Horn, se Rüdiger.
Hoseøl, se Peder Nielsen.
Hway, se Knud.
Hvid, se Jens, Poul.
Hæring, se Jens, Niels.
Højby, se Anders.

I

Ingeborg, Datter af Kong Magnus Ladelås af Sverige ~ Erik 6. Menved. 1299: 21. 1300: 120. 1301: 147. 1303: 270.
Ingefred ~ Jon Jonsen Lille. 1299: 27.
Ingemar: **1.** I., Præst i Hyllinge. 1299: 49. — **2.** I. Nielsen, Væbner. 1299: 51.
Ingjald, Biskop i Hamar. 1305: 398.
Ingrid ~ Jens Baardsen. 1303: 258.
Ingvar: **1.** I. Hjort, Herre 1302: 222. 1305: 357. — **2.** I Kagstrup, Stormand. 1302: 222. — **3.** I. Torstensen. 1305: 404. — **4.** I. 1299: 40.
Innocens 4., Pave (1243—1254). 1303: 238, 276.
Isarn: **1.** I. fra Fontiès, pavelig Kapellan og Legat, Ærkepræst i Carcassonne, senere Ærkebiskop af Riga (1300—1302) og Lund (1302—1310). 1299: 2, 3, 4, 5, 9, 13, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 23, 28, 33, 35, 37, 38, 41, 42, 43, 44, 47, 48, 50, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 67, 68, 69, 72, 73, 74, 75, 76, 78, 79, 105. 1300: 114. 1302: 175, 177. Ærkebiskop af Riga. 1300: 131. Ærkebiskop af Lund. 1302: 181, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 236. 1303: 237, 238, 246, 248, 249, 253, 254, 257, 263, 270, 271, 272, 273, 274, 277, 278, 279, 281, 282. 1304: 288, 289, 294, 300, 301, 315, 317, 318, 329, 335. 1305: 353, 364, 369, 371, 377, 389, 390, 391, 393, 394, 396, 399, 400. — **2.** I., Biskop af Strängnäs. 1305: 354.
Israel, Dominikanerprior i Sigtuna. 1305: 373, 380.
Ivar: **1.** I. Bosen, Stormand. 1302: 222. — **2.** I. Ketilmundson, svensk Ridder. 1305: 354.

J

Jakob: **1.** J., Provst i Lund. 1299: 51. 1301—02: 105. 1303: 270, 271, 272. — **2.** J., Dekan i Herslöv. 1299: 74. — **3.** J., Abbed i Paradies. 1303: 264. — **4.** J. af Carsoli, Advokat ved Kurien. 1300: 114. 1304: 318. — **5.** J., Munk. 1304: 345. — **6.** J., Greve af Halland. 1299: 42. 1300: 116, 122. 1302: 219, 220, 226. 1303: 262. 1305: 356, 386. — **7.** J. Blaafod, Ridder. 1302: 219. 1303: 265, 266, 267. — **8.** J. Herbjørnsen, Stormand. 1299: 40. — **9.** J., Søn af Jon Jonsen Lille, Væbner. 1299: 27. 1301: 143. — **10.** J. Larsen, Stormand. 1302: 222. — **11.** J. Olufsen, Herre. 1302: 222. 1305: 405. — **12.** J. Søling, Stormand. 1302: 222.
Jan Bustrup, Borger i Slesvig. 1299: 18.
Jens se ogsaa Johan, Johannes, Jon.
I gejstlige: **1.** J. Grand, Ærkebiskop af Lund (1289—1302) og af Riga. 1299: 5, 7, 9, 11, 12, 13, 16, 19, 21, 28, 33, 35, 36, 37, 39, 41, 42, 43, 44, 45, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 54, 56, 58, 59, 60, 63, 64, 66, 67, 68, 69, 70, 72, 73, 74, 76, 78, 79. Omkr. 1300: 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105. 1301: 159. 1302: 165, 175, 176, 177. 1302: 181, 182, 183, 184, 185, 186. 1303: 248, 270, 271, 272, 273. 1304: 290, 300, 313, 319. — **2.** J. 1., Biskop af Aarhus (1288—1306). 1299: 8, 9, 11, 39, 78. 1302: 178. 1303: 242, 248. 1304: 310. 1305: 351, 352, 358, 367, 382. — **3.** J. 1. Krag, Biskop af Roskilde (1290—1300). 1299: 9, 11, 14,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

28, 35, 37, 39, 42, 54, 55, 59, 76. Omkr. 1300: 98, 99. 1300: 135. 1304: 290. — **4.** J., Biskop af Børglum (?): 110 Tillæg. — **5.** Jens Lille, Abbed i Esrom. 1300: 119. — **6.** J., Abbed i Næstved. 1299: 47. — **7.** J. af Ørby, Provst i Børglum. 1303: 273. 1304: 310, 315. Udvalgt Biskop til Børglum. 1304: 315. — **8.** J., Provst i Slesvig. 1299: 43. — **9.** J. af Skanør, Provst i Ribe. 1299: 60. — **10.** J. Kalv, Dekan i Lund. 1299: 66, 73. 1304: 309. 328. — **11.** J. Henriksen, Kannik i Roskilde. 1299: 43, 45. — **12.** J. Hvid, Kannik i Ribe. 1299: 64. — **13.** J. Rode, Kannik i Lund. 1299: 51. — **14.** J. Sibrandsen, Kannik i Lund. 1299: 51. — **15.** J. Thott, Kannik i Roskilde. 1299: 50, 51. — **16.** J. Troelsen, Kannik i Lund. Omkr. 1300: 100. — **17.** J. Tybjerg, Kannik i Roskilde. 1304: 287. — **18.** J., Kannik i København. 1304: 344. — **19.** J. Basse, Munk i Horsens. 1305: 367. — **20.** J. Bille, Præst i Søborg. 1301: 158.

II verdslige: **21.** J. Aagesen. 1302: 217. 1303: 269. — **22.** J. Aastredsen, Stormand. 1302: 222. — **23.** J. Andersen, Ridder. 1299: 11, 12. — **24.** J. Assersen, Ridder. 1299: 11, 12. 1302: 222. — **25.** J. Baardsen. 1300: 123. 1302: 222. 1303: 258, se ogsaa Nr. 26. — **26.** J. *Bachisen eller *Broksen (Baardsen?), Ridder. 1299: 11, 12. — **27.** J. Balsby, Stormand. 1302: 222. — **28.** J. Barn, Stormand. 1302: 222. — **29.** J. Bjørn. Omkr. 1300: 95. — **30.** J. Broge, Borger i Lund. 1302: 194. — **31.** J. Bunkeflo, Stormand. 1302: 222. — **32.** J. Gudmundsen, Ridder. 1299: 11, 12. — **33.** J. Hvid fra Malmø, Foged i Burlöf. 1303: 255, 256, 268. — **34.** J. Hæring, Stormand. 1302: 222. — **35.** J. Ingesen, Søstersøn af Præsten Niels Attesen. 1300: 119. — **36.** J. Ingvarsen, Stormand. 1302: 222. — **37.** J. Iversen, Stormand. 1302: 222. — **38.** J. Jensen, Søn af Jens Hvid 1303: 255, 268. — **39.** J. Jonsen, Søn af Jon Lille. 1299: 27. 1305: 405. — **40.** J. Kalv, fhv. Marsk. 1304: 309. — **41.** J. Kande, Ridder. 1303: 249. — **42.** J. Karlsen, Ridder. 1301: 143. — **43.** J. Kerkdorp (Kardorff), Stormand. 1302: 222. 1303: 258. — **44.** J. Kjeldsen. 1302: 222. — **45.** J. Larsen i Snesere. 1303: 259. — **46.** J. Lekke, Marsk. 1302: 178, 209, 222. 1303: 248. 1305: 378. — **47.** J. Lunge. 1302: 172, 206. — **48.** J. Madsen, Stormand. 1302: 222. — **49.** J. Minninge, Stormand. 1302: 222. — **50.** J. Mist, Stormand. 1302: 178. — **51.** J. Most, Stormand. 1302: 222. — **52.** J. Mule, Stormand. 1302: 222. — **53.** J. Nielsen af Kaas, Herre. 1302: 222. 1304: 310. — **54.** J. Nielsen af Aastrup, Stormand. 1302: 178. — **55.** J. Nielsen af Sørup, Stormand. 1302: 222. — **56.** J. Nielsen af Ørding, Herre. 1302: 222. 1304: 310. — **57.** J. Nielsen, Ridder. 1299: 11, 12. — **58.** J. Nist, fhv. Drost. 1299: 11, 12. 1304: 310. — **59.** J. Odilie, Herre. 1304: 344. — **60.** J. Ovesen, Stormand. 1302: 219. — **61.** J. Ovesen Steg, Stormand. 1302: 222. — **62.** J. Pape, Stormand. 1302: 222. — **63.** J. Pedersen af Aaby, Stormand. 1302: 222. — **64.** J. Pedersen, Søn af Peder Jakobsen. 1302: 220. — **65.** J. Poulsen, Stormand. 1302: 219. — **66.** J. Regensen Thott. 1300: 118. — **67.** J. Ræv, Stormand. 1302: 222. — **68.** J. Saksesen, Stormand. 1302: 222. Høvedsmand i Reval? 1304: 299. — **69.** J. Sjællandsfar d. yngre, Herre. 1302: 222. 1303: 269. — **70.** J. Staverskov, Herre. 1304: 310. 1305: 352, 358. — **71.** J. Stigsen, Stormand. 1302: 222. — **72.** J. Tostesen. 1305: 374. — **73.** J. Tybo, Borger i Horsens. 1305: 367. — **74.** J. Tygesen, Stormand. 1302: 222. — **75.** J. Uff(esen), Ridder. 1299: 11, 12. 1302: 222. — **76.** J. Waltersen, Borger i Ribe. 1305: 367, 390. — **77.** J. Vinding, Stormand. 1303: 258.

Johan, se ogsaa Jens, Johannes, Jon: **1.** J. 1., Hertug af Sachsen. 1301: 155. — **2.** J. 3., Markgreve af Brandenburg. 1305: 359. — **3.** J. 1., Fyrste af Werle. 1304: 324. — **4.** J. 2., Greve af Holsten. 1302: 212. — **5.** J., Greve af Haînaut. 1299: 22. — **6.** J. Axekow, tysk Ridder. 1301: 153. — **7.** J. Eldena, Vasal i Estland. 1304: 337. — **8.** J. Franz, Møntmester i Roskilde. 1302: 201.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

— **9.** J. Gnogen, Borger i Stralsund. 1304: 303. — **10.** J. Gristow, tysk Ridder. 1301: 162. 1302: 164. — **11.** J. Kriit, tysk Ridder. 1302: 222. — **12.** J. Levetzow, tysk Ridder. 1305: 370. — **13.** J. Moltke, tysk Ridder. 1301: 153. 1302: 215, 222. 1304: 323. — **14.** J. Mörder, tysk Ridder. 1301: 145. — **15.** J. Osten, tysk Ridder. 1302: 203, 208. 1305: 361. — **16.** J. Rode, Borger i Rostock. 1301: 154, 156. — **17.** J. Scheel, tysk Ridder. 1302: 222. — **18.** J. Schilling, Borger i Rostock. 1305: 368. — **19.** J. Spalk, tysk Ridder. 1301: 154. — **20.** J. Starkow, tysk Ridder. 1301: 145. — **21.** J. Wagithæ, Vasal i Estland. 1304: 299. — **22.** J. Wesent, Borger i Rostock. 1301: 156. — **23.** J. Witt, Borger i Heiligenhafen. Omkr. 1300: 89. — **24.** J. Zöllner, Borger i Rostock. 1301: 153. — **25.** J., Købmand fra Great Yarmouth. 1304: 347.

Johanne, Enke efter Hr. Gudmund Lille. 1301: 143. 1304: 328, 329.

Johannes, se ogsaa Jens, Johan, Jon: **1.** J. Monachus, Kardinalpræst af S. Marcellino e Pietro. 1299: 45. Omkr. 1300: 105. 1302: 177. 1304: 290. 1305: 389. — **2.** J., Biskop af Tusculum. 1304: 290. — **3.** J., Abbed i Dargun. 1302: 204. — **4.** J., Abbed i Eldena. 1299: 26. — **5.** J., Dekan i Lübeck. 1299: 9. — **6.** J. af Elst, Guardian i Brügge. 1304: 335. — **7.** J. af Hardoie, Franciskanermunk i Brügge. 1304: 335. — **8.** J. af Interamna, Notar hos Kardinal Johannes. 1299: 177. — **9.** J. Lodensnider, Notar i Brügge. 1304: 335. — **10.** J. de Rocca, Advokat ved Kurien. 1302: 177. — **11.** J. de Testrap, Franciskanerprior i Brügge. 1304: 335. — **12.** J. af Tournai, Kannik. 1304: 335. — **13.** J. fra Helligaandshuset i Rostock. 1301: 153.

Jon, se ogsaa Jens, Johan, Johannes: **1.** J. Bali, Munk i Løgum Kloster. 1303: 260. — **2.** J. Jonsen Lille, Ridder. 1299: 11, 12, 27, 37, 64. 1300: 123, 132. 1303: 248, 250. 1305: 353. — **3.** J. Jyde, Jakob Blaafods Tjener. 1303: 267. — **4.** J. Pedersen, Væbner. 1299: 51. — **5.** J. Ragnaldsen, norsk Stormand. 1305: 398. — **6.** J. Vivesen i Snesere. 1303: 259. — **7.** J. Øttesen, Stormand. 1302: 222. — **8.** J., Fru Margretes Tjener. Omkr. 1300: 108.

Josef: **1.** J., Biskop af Børglum (1298—ca. 1302). 1299: 5, 9, 11, 39, 47, 62, 63. Omkr. 1300: 103, 110 Tillæg. 1300: 111, 127. 1304: 315. — **2.** J. Mogensen, Ridder. 1299: 11, 12.

Jul, se Esger, Knud, Niels, Peder.

Jørund, Ærkebiskop af Nidaros. 1305: 398.

K

Kaadsen, Fru Margretes Tjener. Omkr. 1300: 108.

Kabold, se Ludvig.

Kage, se Henrik, Ove.

Kagstrup, se Ingvar.

Kalle: **1.** K. Mule, Stormand. Omkr. 1300: 88. 1302: 222. — **2.** K. Mund, Stormand. 1302: 222.

Kalv, se Anders, Jens.

Kande, se Jens.

Kardorff, se Frederik.

Karl: **1.** K. Eriksen, Kannik i Lund. 1304: 335. — **2.** K. Jakobsen, Stormand. 1302: 222. — **3.** K. Tygesen, Stormand. 1302: 222.

Katrine, Enke efter Robekin. 1300: 115.

Ketil (se ogsaa Kjeld), Biskop af Stavanger. 1305: 398.

Ketilløgh. 1302: 194.

Kjeld: **1.** K. Jensen fra Slagelse, Notar. 1299: 47, 67, 72, 73, 75, 76. — **2.** K. Pedersen, Diakon i Odense Stift. 1303: 246.

Klaus, se ogsaa Nicolaus: **1.** K. Skirmen fra Femern, Drost Peder Nielsens Væbner. 1299: 71. — **2.** K. Spæk, Herre. 1304: 310. — **3.** K. Schreiber, Væbner paa Rügen. 1302: 203, 208. — **4.** K., Teglbrænder i Roskilde. 1302: 201. 1304: 345.

Knud (Knut): **1.** K. Slet, Provst i Aarhus. 1305: 390. — **2.** K., Prior i Halsted Kloster. 1305: 350. — **3.** K., Præst, Erik 6.s Klerk. 1302: 209. — **4.** K. Esbernsen, Ridder og Kammermester. 1301: 148. 1302: 178, 179, 222. 1303: 248. Fhv. Kammermester. 1304: 324. — **5.** K. Hway, Stormand. 1302: 222. — **6.** K. Jönsson, svensk Ridder. 1305: 354. —

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

7. K. Jul, Ridder. 1302: 222. 1304: 348. — **8.** K. Mule, Ridder. 1299: 11, 12, 41, 42. 1300: 122, 123. 1301: 146. — **9.** K. Pedersen. 1302: 229. — **10.** K. i Snesere. 1303: 259.
Knut, se Knud.
Kok, se Oluf.
Koll, se Niels.
Konrad: **1.** K., Biskop af Øsel. 1304: 343. — **2.** K. Haken, Munk i Stralsund. 1299: 25. — **3.** K. 1., Markgreve af Brandenborg. 1301: 160. 1302: 212, 214, 225. — **4.** K. Bruno, tysk Ridder. 1305: 370. — **5.** K. Dotenberg, tysk Ridder. 1301: 145, 157, 162. 1302: 164, 203, 208. — **6.** K. Moltke, tysk Ridder. 1302: 222. — **7.** K. Preen, tysk Ridder. 1302: 222.
Krag, se Vilhelm Madsen.
Kriit, se Johan.
Kristian: **1.** K. 2., Biskop af Ribe (1288—1313). 1299: 9, 10, 11, 31, 32, 39. 1300: 112, 123. 1301: 142. 1302: 178, 221. 1303: 248, 257, 261, 275, 276. 1304: 310, 322, 323, 324. 1305: 362, 374, 375, 396. — **2.** K., Kannik i Lund. 1299: 64. — **3.** K. Peez, Saltense, Stormand. 1300: 123. 1302: 222.
Kristine: **1.** K. ~ Jakob Blaafod. 1303: 265, 266, 267. — **2.** K., Søsterdatter af Fru Cecilie. 1304: 309. — **3.** K., Præsten Henzes Niece. 1304: 344. — **4.** K., Søster til Magister Vilgrip i Aarhus. 1299: 77. — **5.** K., Mø. 1304: 344. — **6.** K. 1299: 40.
Kristoffer Eriksen, Junker, Erik 6.s Broder. 1299: 9, 11, 12, 19, 39, 58, 71. Omkr. 1300: 105. 1300: 123. 1302: 177, 178, 210, 212, 222, 226, 235. 1303: 248, 271, 272. Hertug af Estland. 1303: 283, 284. 1304: 330, 332, 333. 1305: 357, 359, 378, 386.
Kröcher, se Droiseke.
Kuno, Landmarsk i Livland. 1304: 248.
Kød, se Henrik, Niels.

L

Lale, Præst. 1302: 209.
Lambert Pralenberg, Vizlav 2.s Kapellan. 1302: 226.
Landulf, Kardinaldiakon af S. Angelo. 1304: 300.
Lang (Lange), se Gerhard, Henrik, Mogens, Peder, Tidemann, Unker.
Lars: **1.** L., Magister, Kannik i Lund. 1299: 64, 66, 68, 70, 72, 73, 74, 75. — **2.** L. af Tranebjerg, gejstlig fra Lunde Stift. 1299: 48. — **3.** L. Tygesen, Stormand. Omkr. 1300: 88. 1300: 123. Marsk. 1302: 178.
Lave: **1.** L. Aagesen, Stormand. 1302: 222. — **2.** L. Galt, Stormand. 1302: 222.
Lekke, se Jens.
Lende, se Niels.
Leo af Orghys, estnisk Vasal. 1304: 299.
Levetzow, se Arnold, Johan.
Libert, Abbed i Dünamünde. 1304: 298.
Lille, se Eskil, Godskalk, Hagbard, Hamund, Jens, Jon, Tord, Tue.
Lodensnider, se Johannes.
Lucas, Kardinaldiakon af Sta. Maria in Via Lata. 1303: 263.
Lucia. 1302: 194.
Ludolf Oldenburg, tysk Ridder. 1305: 370.
Ludvig Kabold, tysk Ridder. 1301: 145. 1305: 361.
Lunge, se Jens, Oluf.
Lydeke Wedel, tysk Ridder. 1305: 359.

M

Mads, se ogsaa Mathias, Matheus: **1.** M., Jakob Herbjørnsens Sognepræst. 1299: 40. — **2.** M. Kappel, Stormand. 1302: 222. — **3.** M., Svoger til Præsten Henze i København. 1304: 344. — **4.** M. Jonsen, Borger i Lund. 1302: 194. — **5.** M. Knudsen. 1300: 133.
Magnus, se ogsaa Mogens, Måns: **1.** M. Ladulås, Konge af Sverige. 1300: 120. — **2.** M., Søn af Kong Birger af Sverige. 1305: 354, 388.
Mandrup, se Niels.
Margrete: **1.** M. (Merete), Datter af Erik 5. Glipping ~ Kong Birger af Sverige. 1300: 120. 1305: 354. — **2.** M. ~ Vizlav 3. af Rügen. 1305: 361. — **3.** M. Göstasdotter. 1299: 80. — **4.** M., Frue. Omkr. 1300: 108. — **5.** M., Frue, Enke efter Gerike. 1304: 344. — **6.** M., Datter af Jakob Blaafod. 1303: 265, 266, 267.
Mariane ~ Herr Niels Absalonsen. 1300: 124.
Markvard Platen, tysk Ridder. 1299: 25.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Matheus: **1.** M., Kardinaldiakon af Sta. Maria in Portico. 1301: 147. 1303: 263. — **2.** M. Moltke, tysk Ridder. 1301: 145.
Mathias: **1.** M. Ketelmundson, svensk Ridder. 1305: 354. — **2.** M. v. Axekow, tysk Ridder. 1301: 153. 1302: 222. 1304: 322, 323. — **3.** M., Borger i Rostock. 1305: 368.
Merete, se Margrete.
Metschow, se Didrik.
Mikkel: **1.** M. Paak, Herre. 1305: 367. — **2.** M. Jensen. 1302: 229.
Mild, se Peder.
Minninge, se Jens.
Mist, se Jens.
Mogens, se ogsaa Magnus, Måns: **1.** M., Provst i Aarhus. 1299: 77. 1300: 115. — **2.** M., Ærkedegn i Aarhus. 1302: 216. — **3.** M. Jensen, Stormand. 1302: 222. — **4.** M. Lang(e), Stormand. 1302: 222. — **5.** M. Nis(sen?), Væbner. 1299: 51. — **6.** M. Raa, Stormand. 1302: 222. — **7.** M. Svendsen Gagge. 1303: 243.
Moltke, se Didrik, Frederik, Johan, Konrad, Matheus, Valdemar.
Morlane, se Arnold.
Morten: **1.** M., Magister, Kong Erik 6.s Kansler, Kannik i Paris. 1299: 15, 22. — **2.** M. Due, Kong Erik 6.s Vasal. 1304: 246. — **3.** M. Troelsen. 1302: 229. — **4.** M. Bueskytte. 1299: 51.
Moryn, se Henrik.
Most, se Jens.
Mule, se Jens, Kalle, Knud, Peder, Thomas.
Mus, se Tule.
Myffel, se Niels.
Myre, se Peder.
Mönch, se Henrik, Johan.
Mörder, se Henrik, Johan.
Måns Gregersson, svensk Ridder. 1305: 354.

N

Napoleon, Kardinaldiakon af S. Adriano. 1303: 263.
Nicolaus, se ogsaa Niels og Klaus:
I gejstlige: **1.** N., Abbed i Priement. 1303: 264. — **2.** N. Albrechts fra Harderwijk, Gejstlig. 1304: 304. — **3.** N. Bartmaker, Præst i Tournai Stift. 1304: 335. — **4.** N. Damme, Præst i Tournai Stift. 1304: 335. — **5.** N. fra Napoli, Advokat ved Kurien i Rom. 1302: 177.
II verdslige: **6.** N., Fyrste af Rostock. 1301: 160. 1302: 212, 222. 1304: 322. 1305: 359. — **7.** N., Greve af Schwerin. 1301: 155. — **8.** N., Fyrste af Werle. 1301: 155. 1302: 212, 214, 225. 1304: 324. 1305: 359, 370. — **9.** N. Hahn (Gallus), tysk Ridder. 1305: 370. — **10.** N. v. d. Möhlen, Borger i Rostock. 1301: 156. — **11.** N. Podebusk, tysk Ridder. 1301: 162. 1302: 164, 203, 204, 208.
Niels, se ogsaa Nicolaus og Klaus.
I gejstlige: **1.** N. Alleson, Ærkebiskop af Uppsala. 1299: 80. — **2.** N. 1., Biskop af Roskilde (1225—1249). 1300: 128, 134. — **3.** N. 1., Biskop af Børglum (1283—1297). 1300: 110 Tillæg. — **4.** N. 2., Biskop af Børglum (1304—1328). 1300: 110 Tillæg. 1305: 381, 385. — **5.** N., Biskop af Västerås. 1305: 354. — **6.** N., Dominikanerprior i Skeninge. 1305: 380. — **7.** N., Abbed i Ryd Kloster. 1303: 264. — **8.** N. Akkersen, Kannik i Lund. 1299: 43, 45, 51. Omkr. 1300: 105. 1302: 177. — **9.** N. Bunkeflo, Kannik i Roskilde. 1299: 41, 43, 47, 48, 51, 52. — **10.** N. Gregersen, Kannik i Lund. 1299: 66, 73. — **11.** N., Provst paa Mors og Kannik i Ribe. 1299: 42, 50, 51. — **12.** N. Attesen, Præst i Blistrup. 1300: 119. 1301: 158. 1304: 287. — **13.** N. Gerlaksen, Official hos Ærkebiskop Jens Grand. 1299: 74. — **14.** N. Jensen, gejstlig fra Børglum Stift. 1299: 47. — **15.** N. Tetmay, Dekanen i Københavns Klerk. 1299: 48. — **16.** N., Præst i Esbønderup. 1301: 158. — **17.** N., Præst i Valby. 1299: 40. 1300: 119. — **18.** N., Præst i Øvre Malmø. 1303: 255. — **19.** N., Kirketjener i Lomma. 1304: 309.
II verdslige: **20.** N. Absalonsen, Herre 1300: 124. — **21.** N. Andersen, Stormand. 1302: 222. — **22.** N. Andersen (= Nr. 21?). 1302: 224. — **23.** N. Assersen, Væbner. 1299: 51. — **24.** N. Olufsen Bild (Biler), Drost, Kammermester. 1299: 1, 8, 11, 12, 34, 41, 42, 53, 66. 1300: 109, 113. 1302: 222. 1304:

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

322, 323. 1305: 376, 378. — **25.** N. af Bilstrup, Stormand. 1302: 222. — **26.** N. Blaafod. 1302 :219. — **27.** N. Blæsinge, Stormand. 1302: 222. — **28.** N. Bonde. 1305: 357. — **29.** N. Bosen, Stormand. 1302: 222. — **30.** N. Bosen (= Nr. 29?). 1302: 200. — **31.** N. Brok, Ridder, Foged paa Skanderborg. 1299: 8, 11, 12. 1301: 163. 1302: 178, 222. 1304: 310. 1305: 367. — **32.** N. Bugge, Stormand. 1302: 222. — **33.** N. Bæger, Herre. 1305: 397. — **34.** N. Elnesen, Borger i Aarhus. 1299: 77. — **35.** N. Fed, Stormand. 1302: 222. — **36.** N. Friis i Snesere. 1303: 259. — **37.** N. Gertsen. 1305: 408. — **38.** N. Glaviæ, Stormand. 1302: 222. — **39.** N. Gnemersen, Stormand. 1305: 350. — **40.** N. Hak, Ridder. 1299: 8. 1302: 222. — **41.** N. Hallandsfar. 1305: 386. — **42.** N. Hase, Stormand. 1300: 123. — **43.** N. He, Stormand. 1300: 123. 1302: 222. 1304: 310. — **44.** N. Herlugsen, Stormand. 1302: 222. — **45.** N. Herrested. 1303: 260. — **46.** N. Holgersen, Ridder. 1302: 222. 1303: 249. — **47.** N. Hugnesen, Herre 1302: 222. 1304: 310. — **48.** N. Hæring, Stormand. 1302: 222. — **49.** N. Jakobsen, Søn af Grev Jakob af Halland. 1300: 116. 1302: 222. — **50.** N. Jul, Ridder. 1299: 11, 12. — **51.** N. Knudsen. 1305: 386. — **52.** N. Koll, Stormand. 1302: 222. — **53.** N. Kød, Stormand. 1302: 222. — **54.** N. Lende, Ridder. 1299: 11, 12. 1300: 112, 123. 1302: 222. 1304: 310. — **55.** N. Mandrup, Stormand. 1302: 222. — **56.** N. Mogensen, Ridder. 1299: 11, 12. 1301: 143. 1302: 222. 1304: 328. — **57.** N. Myffel, Stormand. 1302: 222. — **58.** N. Olufsen, Stormand. 1302: 222. 1305: 407. — **59.** N. Olufsen i Snesere. 1303: 259. — **60.** N. Ovesen af Kongsted, Herre 1300: 126. — **61.** N. Pedersen af Anderup, Stormand. 1302: 222. — **62.** N. Pedersen, Stormand. 1302: 222. — **63.** N. Plovpenning, Stormand. 1302: 222. — **64.** N. Rane, Herre. 1302: 167, 222. — **65.** N. Ring, Stormand. 1302: 222. — **66.** N. Ræv, Stormand. 1302: 222. — **67.** N. Rød, Stormand. 1302: 222. — **68.** N. Skene, Stormand. 1302: 222. — **69.** N. Skjalmsen, Stormand. 1302: 222. — **70.** N. Tagesen. 1305: 405. — **71.** N. Tuesen af Hardeberga, Stormand. 1301: 143. 1302: 222. 1304: 328. — **72.** N. Ubbesen, Herre. 1300: 123. 1302: 205. 1304: 337. 1305: 357. — **73.** N. Uff(esen), Stormand. 1302: 222. — **74.** N., Gælker i Skaane. 1304: 328. — **75.** N., Broder til Jakob Herbjørnsen. 1299: 40. — **76.** N., Broder til Kanniken Niels Brunsvig. 1302: 194.

Niper, se Peder.

Nis, se Mogens.

Nist, se Jens.

Nordman, tysk Ridder. 1301: 155.

Nyborg, se Rolf.

Nøsing Pump, fhv. Kannik i Ribe. 1305: 362.

O

Odde, Kannik i Lund. 1299: 66, 68, 70, 74, 75.

Oldenburg, se Ludolf.

Oluf: **1.** Oluf, Magister, Kannik i Roskilde, senere Biskop (1301—1320) sammesteds. Kannik: 1299: 25, 41, 43, 52. Udvalgt Biskop af Roskilde: 1302: 218, 227. 1303: 241, 244, 248, 287. Biskop: 1304: 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 304, 305, 306, 307, 308, 311, 312, 313, 314, 327, 336, 338, 340. 1305: 355, 360, 372, 387, 396. — **2.** O. Bjørnsen, Kannik i Roskilde. 1302: 195, 206, 207. Dekan i Roskilde. 1304: 287, 345, 348. — **3.** O., Provincialprior for Dominikanerne. 1299: 80. 1300: 117. 1302: 166. — **4.** O. Kok, gejstlig i Roskilde Stift. 1304: 314. — **5.** O. Aagesen, Stormand. 1302: 222. — **6.** O. Assersen. Omkr. 1300: 92. — **7.** O. Bryde. 1303: 259. — **8.** O. Flemming, Stormand. 1302: 222. — **9.** Oluf Gris. 1299: 40. — **10.** O. Ingvarsen, Stormand. 1302: 222. — **11.** O. Lunge. 1302: 172, 206, 207. — **12.** O. Sab, Herre. Omkr. 1300: 86. — **13.** O. Svendsen. 1302: 222. — **14.** O. Tagesen, Ridder. 1299: 11, 12, 27, 83. 1300: 123, 129. 1302: 222. 1305: 405.

Orghys, se Leo.

Ortolani, se Bartholomæus.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Osten, se Arnold, Bertold, Henrik, Johan.
Otto: **1.** O. 4., Markgreve af Brandenburg. 1301: 160. 1302: 212, 214, 225. 1305: 359. — **2.** O. 6., Markgreve af Brandenburg. 1302: 235. — **3.** O., Hertug af Stettin. 1301: 155. — **4.** O., Greve af Ravensberg. 1303: 262. — **5.** O. Axekow, tysk Væbner. 1301: 153. — **6.** O. Babbe, tysk Ridder. 1301: 153. — **7.** O. York, tysk Ridder. 1302: 222.
Ove: **1.** O. Kage. 1305: 386. — **2.** O. Saksesen, Ridder. 1299: 8, 11, 12, 83. 1304: 299 (?), 337. 1305: 367. — **3.** O. Thomsen. 1305: 357.

P

P., Guardian for Franciskanerne i København. 1302: 167.
Paak, se Mikkel.
Pape, se Jens.
Paulus (se ogsaa Povl), Munk fra Hospitalet Sta. Maria de Stella i Spoleto. 1299: 60.
Peder, se ogsaa Petrus, Pär.
I gejstlige: **1.** P. 2., Prior ved Domkirken i Odense. 1303: 261. 1304: 300. Biskop af Odense (1304—1339). 1304: 300, 301, 302. 1305: 383, 397. — **2.** P. 2. (1298—1322) Biskop af Viborg. 1299: 9, 11, 39, 61, 78. 1302: 178, 221. 1303: 248. 1304: 310. 1305: 384, 387. — **3.** P., Abbed i Herrisvad. 1299: 10. 1303: 260, 264. — **4.** P. Nielsen, Prior i Dalum, fhv. Kammermester. 1303: 258. — **5.** P., Provincialprior for Dominikanerne. 1305: 373, 379. — **6.** P. Saksesen, Provst i Roskilde. 1299: 84. 1301: 149, 150, 151. 1302: 195, 201, 206, 207. 1304: 339. — **7.** P., Kantor i Ribe. 1303: 273. — **8.** P., Kantor i Børglum. 1304: 310. — **9.** P. Hildulvsen, Kannik i Lund. 1299: 66, 68, 70, 74. — **10.** P. Holmbo, Kannik i Lund. 1304: 328. — **11.** P. Philomena, Kannik i Roskilde. 1303: 261. — **12.** P. Tordsen, Kannik i Lund. 1305: 410. — **13.** P. Urt (Herba), Kannik i Lund. 1305: 399. — **14.** P., Kannik i København. 1304: 344. — **15.** P. Dymagus, Præst i Fosie. 1299: 74. — **16.** P. Jul fra Hospitalet Sta. Maria de Stella i Spoleto. 1299: 60. — **17.** P. Myre, Diakon. 1299: 51. — **18.** P. Mild (Dulcis), Præst i Melby. 1302: 165. — **19.** P., Præst i Korning, Official for Bispen i Aarhus. 1305: 367. — **20.** P., Dominikanerpater i Roskilde. 1299: 40.
II verdslige: **21.** P. Baad, Stormand. 1302: 222. — **22.** P. Bank, Stormand. 1302: 222. — **23.** P. Brodersen, Stormand. 1302: 222. — **24.** P. Degn, Kong Erik 6.s Notar. 1301: 146. — **25.** P. Egeside, Herre. 1300: 123. 1302: 222. — **26.** P. Eljaröd, Fru Cecilies Broder. 1304: 309. — **27.** P. Friis, Herre. 1301: 146. 1302: 222. 1303: 258. — **28.** P. Gjordsen, Stormand. 1302: 195. — **29.** P. Hemmingsen i Snesere. 1303: 259. — **30.** P. Herlugsen, Stormand. 1302: 222. — **31.** P. Jakobsen, Herre. 1300: 116. 1302: 219, 220. 1305: 386. — **32.** P. Jonsen, Gælker i Skaane. 1299: 11, 12, 42. 1300: 123. 1301: 143. 1302: 209, 222. 1303: 240. 1304: 328. — **33.** P. Jonsen i Ørby. 1299: 40. — **34.** P. Keller. 1301: 158. — **35.** P. Lang, Stormand. 1302: 222. — **36.** P. Mule, Ridder. 1299: 11, 12. 1300: 123. 1302: 222. 1304: 310. — **37.** P. Nielsen af Bjærup. 1305: 408. — **38.** P. Nielsen af Bursø, Stormand. 1302: 222. — **39.** P. Nielsen af Simbræ, Stormand. 1302: 222. — **40.** P. Nielsen af Stehag, Stormand. 1302: 222. — **41.** P. Nielsen af Sulkendrup, Stormand. 1302: 222. — **42.** P. Nielsen af Taasinge, Herre. 1300: 123. 1300: 123. 1302: 222. — **43.** P. Nielsen Hoseøl (Skovgaard), fhv. Drost. 1299: 71. — **44.** P. Nielsen, Ridder, Søn af Niels Erlandsen. 1302: 222. 1304: 328. — **45.** P. Nielsen, Stormand. 1302: 222. — **46.** P. Nielsen i Snesere. 1303: 259. — **47.** P. Niper, Stormand. 1302: 222. — **48.** P. Palnesen, Stormand. 1302: 222. — **49.** P. Porse, Stormand. 1305: 386. — **50.** P. Ragnvaldsson, svensk Ridder. 1305: 354. — **51.** P. Saksesen, Herre. 1304: 310. 1305: 367. — **52.** P. Scoop. 1305: 357. — **53.** P. Skaaning, Væbner. 1299: 51. — **54.** P. Slet, Herre. 1302: 222. 1305: 390. — **55.** P. Snubbe, Stormand. 1302: 222. — **56.** P. Truedsen i Snesere. 1303: 259. — **57.** P. Tygesen,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Stormand. 1300: 123. — **58.** P. Ubbesen, Ridder. 1299: 11, 12. 1302: 222. 1304: 346. — **59.** P. Uffesen, Stormand. 1304: 328. — **60.** P. Vilhelmsen, Stormand. 1302: 222. — **61.** P., Kanniken Henrik Brunsvigs Svend. 1302: 194.
Peez, se Kristian.
Pernstein, se Fredrik.
Petrus: **1.** P., Prior i Neuencamp. 1299: 25. — **2.** P., Kantor i Bourges. 1303: 276. — **3.** P. af St. Benedikt, Advokat ved Kurien. 1300: 114. 1304: 318. — **4.** P. af Lodi, Prokurator ved Kurien. 1302: 177. — **5.** P. af Rügen, Præst. 1299: 51.
Platen, se Henrik, Markvard, Thomas.
Plovpenning, se Niels.
Plötzke, se Bernhard.
Podebusk, se Pridbor, Teze.
Porrina af Carsoli, Advokat ved Kurien. 1300: 114. 1302: 177. 1304: 318.
Porse, se Peder.
Povl: **1.** P. Assermaag i Snesere. 1303: 259. — **2.** P. Hvid. 1299: 27. — **3.** P. Mogensen, Stormand. 1302: 222.
Pralenberg, se Lambert.
Pridbor v. d. Vilmenitz, Ridder paa Rügen. 1301: 145. 1302: 164. 1305: 361.
Pump, se Nøsing.
Pär, se Peder.

Q

Quast, se Arnold, Tidemann.

R

Raa, se Mogens.
Rane Jonsen. 1305: 386.
Rane, se Niels.
Raven Buch, Ridder paa Rügen. 1305: 361.
Ravensberg, se Otto.
Ravn, se Aage.
Reschinckel, se Eggard.
Ribbing, se Arvid, Sevid.
Ricardus, Kardinaldiakon af St. Eustachii. 1303: 263.
Rikvin, paa Rügen. 1302: 164.
Rinerius af Tortone, Magister. 1304: 335.
Ring, se Niels, Tyge.
Robekin, Borger i Aarhus. 1300: 115.
Rode, se Johan.
Rodenbeck, se Benedikt.
Rolf Nyborg, Borger i Ribe. 1305: 362.
Roncortexio af Bergamo, Advokat ved Kurien. 1302: 177.
Rosen, se Valdemar.
Rud, se Thomas.
Rudolf Plötz, Ridder paa Rügen. 1303: 247.
Rüdiger: **1.** R., Abbed i Oliva. 1303: 264. — **2.** R. Horn, Borger i Rostock. 1301: 156.
Ræv, se Jens, Niels.
Rød, se Niels.

S

Sab, se Oluf.
Sakse: **1.** S. Nannesen, Landstingshører paa Sjælland. 1302: 229. 1304: 349. — **2.** S. i Snesere. 1303: 259. — **3.** S. Omkr. 1300: 87.
Salomon, Kannik i Nidaros. 1305: 398.
Sambor af Rügen, Vizlav 2.s Søn. 1301: 145, 157, 162. 1302: 164, 204, 208, 212. 1303: 247. 1304: 296, 303.
Sasser af Bösarp, Official for Ærkebiskop Jens Grand. 1299: 74.
Scheel, se Johan.
Schilling, se Johan.
Schnakenburg: 1301: 155. Jf. Bertold, Gerhard.
Schmeker, se Folrad.
Scoop, se Peder.
Segeband, Skatmester ved Kirken i Lübeck. 1299: 9.
Segebod, Borger i Lübeck. Omkr. 1300: 106.
Semlow, se Gerwin.
Sevid: **1.** S., Stormand. 1300: 123. — **2.** S. Ribbing (= 1?). 1302: 209. — **3.** S. Skene, Ridder. 1305: 394.
Simon Tygesen, Adelsmand. 1303: 258.
Sjællandsfar, se Jens.
Skalder, se Dane.
Skene, se Niels, Sevid.
Skirmen, se Klaus.
Slet, se Knud, Peder.
Slæd, Fru Margretes Tjener. Omkr. 1300: 108.
Smedsøn, Fru Margretes Tjener. Omkr. 1300: 108.
Snare Aslaksen, norsk Stormand. 1305: 398.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Snubbe, se Eskil, Peder.
Spalk, se Johan.
Spitznagel, se Albrecht.
Spæk, se Klaus.
Standforde, se Winand.
Staverskov, se Jens.
Stenbille Unesen, Stormand. 1302: 222.
Steglitz, se Henrik.
Stig: **1.** St., Biskop af Roskilde (1277—1280). 1302: 167. — **2.** St. Andersen, fhv. Marsk (1283—1287). 1304: 320. 1305: 386, 405. — **3.** St. Nielsen, Ridder. 1302: 219. — **4.** St. Pedersen, Stormand. 1302: 222.
Stire, se Tyge.
Sujo, se Blasio.
Svend: **1.** S., Munk. 1299: 64. — **2.** S. Bonde, Ridder. 1299: 11, 12. 1302: 178, 222. 1304: 310. 1305: 352, 358. — **3.** S. Gunnersen, Væbner. 1299: 51. — **4.** S. Margretesen. 1302: 229. — **5.** S. Vivesen i Snesere. 1303: 259.
Svenning Troelsen, Stormand. 1302: 222.
Svir, se Bonde.
Synde Sodesen, Væbner. 1305: 394.
Sæbjørn Helgesen, norsk Stormand. 1305: 398.
Søling, se Jakob.
Søster, Kvinde i Ribe. 1299: 31.

T

Tanne, se Bodil.
Testrap, se Johannes.
Tetmay, se Niels.
Teze Podebusk, Ridder paa Rügen. 1301: 162. 1302: 164, 203, 204, 208. 1305: 361.
Th., Kannik i Lund. 1305: 400.
Thiste, Ridder paa Rügen. 1301: 157.
Thomas: **1.** Th. Jakobsen, Væbner. 1299: 51. — **2.** Th. Mule, Stormand. 1302: 222. — **3.** Th. Platen, tysk Ridder. 1399. 25. 1301: 162. — **4.** Th. Rud, Stormand. 1302: 222.
Thott, se Jens.
Tidemann: **1.** T. Quast, tysk Adelsmand. 1305: 378. — **2.** T. Lange, Borger i Lübeck. Omkr. 1300: 89.
Timme: **1.** T. Blok. 1300: 123. — **2.** T. Tygesen, Stormand. 1302: 222.
Torben: **1.** T., Søn af Jon Jonsen Lille. 1299: 27. — **2.** T. Ketilson, svensk Stormand. 1303: 245. — **3.** T. Svendsen i Halland. 1300: 116.
Tord: **1.** T., Ærkedegn i Roskilde. 1301: 149, 150, 151. — **2.** T. Gyding, Stormand. 1302: 222. — **3.** T. Lille, Ridder, muligvis Landsdommer i Viborg. 1299: 11, 12. 1301: 146. 1304: 310. — **4.** T. Turesen. 1301: 146.
Tore: **1.** T., Dominikanermunk fra Sigtuna. 1302: 166. — **2.** T. Ketilson, svensk Ridder. 1305: 354.
Torkil: **1.** T., Provst paa Langeland. 1305: 346. — **2.** T., fhv. Kapellan hos Fru Cecilie. 1304: 309. — **3.** T. Knutsson, svensk Marsk. 1302: 219, 220. 1303: 245. 1305: 354. — **4.** T. Mogensen, Ridder. 1302: 219.
Torsten den ældre, Dominikanermunk i Aarhus. 1304: 309.
Tove. 1299: 40.
Troels: **1.** T., Kannik i Aarhus. 1305: 357. — **2.** T., Præst. 1299: 53. — **3.** T. Feen, Stormand. 1302: 222. — **4.** T. i Snesere. 1303: 259.
Trued, Kannik i Lund. 1303: 249.
Tue: **1.** T. Tuesen (Lille), Kannik i Lund og Dorpat. 1303: 281. 1304: 335. — **2.** T. Jakobsen, Foged paa Søborg. 1299: 27. 1300: 119. — **3.** T. Ovesen, Stormand. 1302: 222.
Tule: **1.** T. Ebbesen, Herre. 1302: 209. 1302: 222. — **2.** T. Mus, Herre. 1299: 8.
Tybjerg, se Jens.
Tybo, se Jens.
Tyge: **1.** T., Degn. 1301: 146. — **2.** T. Karlsen. 1302: 234. — **3.** T. Madsen. Omkr. 1300: 88. — **4.** T. Pedersen, Herre. 1304. 310. — **5.** T. Ring, Stormand. 1302: 222. — **6.** T. Stire, Stormand. 1302: 222. — **7.** T. Vindsen, Stormand. 1302: 222.
Tønning, se Esbern.

U

Uffe: **1.** U. Nielsen, fhv. Drost. 1303: 248. — **2.** U. Jonsen, Stormand. 1302: 222. — **3.** U. Jonsen, Stormand. 1302: 222. — **3.** U. Kotersen, Væbner. 1299: 51.
Unker Lang, Stormand. 1302: 222.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

V (W)

Valdemar: **1.** V. 1., Konge af Danmark (1157—1182). 1299: 14. — **2.** V. 2. Sejr, Konge af Danmark (1202—1241). 1299: 29. 1302: 236. 1304: 343. — **3.** V. 2. Eriksen, Hertug af (Sønder)jylland. 1299: 9. Omkring 1300: 106. 1300: 123. 1301: 145, 162. 1302: 164, 203, 204, 208, 210, 211, 212, 226. 1303: 247. 1304: 303 (332?). 1305: 356, 361, 398. — **4.** V., Hertug af Finland. 1303: 245. 1305: 354, 386, 388, 401. — **5.** V., Markgreve af Brandenburg. 1305: 359. — **6.** V., Fyrste af Rostock. 1304: 322. — **7.** V., Junker, Søn af Kong Erik Glipping 5. 1302: 178, 196, 210, 212, 222. 1303: 248. 1304: 330, 331, 332, 333. — **8.** V. Moltke, tysk Ridder. 1301: 153. 1302: 222. — **9.** V. Rosen, estnisk Vasal. 1300: 114, 123. 1304: 337.

Varnhola, se Bernhard.

Wasmod, Borger i Rostock. 1301: 156.

Wedel, se Lydeke.

Velend af Stiklan, norsk Stormand. 1305: 398.

Verner, Dominikanerlektor i Lund. 1305: 380.

Wesent, se Johan.

Wichard, Abbed i Buckow. 1303: 264.

Vilgrip, Magister, Kannik i Aarhus. 1299: 77.

Vilhelm: **1.** V., Kardinaldiakon af S. Nicola in Carcere Tulliano. 1303: 263. — **2.** V. de Rupefolio, Ærkedegn i Rodez. 1304: 335. — **3.** V., Abbed i Citeaux. 1303: 237. — **4.** V. Lombard, Junker af Carcassonne. 1299: 52. — **5.** V. de Alto Pollo, Medlem af Isarns Husstand. 1304: 335. — **6.** V. Madsen Krag, Lærer i Lovkyndighed. Omkring 1300: 104.

Vilmenitz, se Pridbor.

Winand af Standforde, estnisk Vasal. 1304: 337.

Vinding, se Jens.

Virolette, se Bernard.

Witt, se Johan.

Vitzen, se Arnold.

Vizlav: **1.** V. 2., Fyrste af Rügen. 1299: 9. Omkr. 1300: 106. 1300: 123, 140. 1301: 145, 157, 162. 1302: 164, 203, 204, 208, 212, 226. 1305: 398. — **2.** V. 3., Fyrste af Rügen. 1301: 145, 157, 162. 1302: 164, 204, 208, 212. 1303: 247. 1304: 296, 303, 341. 1305: 361.

Wobrut, Præst i Sagard, Official for Bispen af Roskilde. 1299: 25.

Wokenstede, se Arnold.

Wolf, se Albrecht, Henrik.

Wulfard, Præst i Schraprode. 1299: 25, 26.

Y

York, se Otto.

Z

Zlaweke. 1302: 203, 211.

Zöllner, se Johan.

Ø

Ønder Aagesen, Væbner. 1299: 51.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

STEDNAVNEREGISTER

A

Aaby, se Vester Aaby.
Aabølling (Hviding H., Tønder A.): 95.
Åhus (Skaane): 65, 66, 105, 309, 390.
Aalborg: 11, 13, 35.
Aardenburg (Flandern): 310.
Aarhus: Biskop: 8, 9, 11, 39, 78, 178, 242, 248, 310, 351, 352, 358, 367, 382. — By: 77, 200, 342, 351, 352, 358. — St. Clemens Kirkegaard: 351, 352, 358. — Dominikanerne: 115, 309. — Foged: 77. — Kannik: 357. — Kapitel: 81, 199, 200, 216, 252, 320, 342, 351, 352, 358, 367. — Provst: 5, 42, 77, 115, 146, 390. — Torv: 216, 358. — Ærkedegn: 216.
Ås Kloster (Skaane): 64.
Aastrup, (Vennebjerg H., Hjør. A.): 178.
Abbenæs (Hammer H., Pr. A.): 136, 137, 230, 231.
Abterpmark (Lø H., Tønder A.): 10.
Aggebo (Holbo H., Frb. A.): 40.
Almind Syssel: 310.
Alslev (Rise H., Aabenraa A.): 50.
Altenberg (Tyskland): 264.
Alt-Krummendorf (Tyskland): 215.
Amelungsborn (Tyskland): 264.
Anagni (Italien): 63, 261, 263.
Anderup (Lunde H., Od. A.), se Niels Pedersen af A.
Anklam (Tyskland): 180.
Antwerpen (Belgien): 310.
Antvorskov Kloster (Slagelse H., Sorø A.): 133, 226, 309, 405.
Araküla-Saku (Estland): 298.
Arndrup (S. Rangstrup H., Aabenraa A.): 197.
Aschraden (Livland): 298.
Asmild, Nonnekloster (Nørlyng H., Vib. A.): 309.
Asmundtorp (Skaane): 309.
Assens (Od. A.): 402.
Avlby (Vends H., Od. A.): 130.

B

Ballum (Højer H., Tønder A.): 10.
Bandow (Tyskland): 324.
Bara H. (Skaane): 328.
Bartenshagen (Tyskland): 323.
Barth (Tyskland): 341.
*Benestorp: 50.
Bentwisch (Tyskland): 378.
Bergen (Norge): 398.
Bevagna (Italien): 177.
Bilstrup (Hindborg H., Vib. A.): 222.
*Birgesholm: 378.
Bjærge (Arts H., Holb. A. eller Sd. Bjerge, V. Flakkebjerg H.): 333.
Bjærup (V. Flakkebjerg H., Sorø A.): 133, 408.
Blekinge (Sverige): 42.
Blistrup (Holbo H., Frb. A.): 119, 158, 287.
Boeslum (Mols H., Ra. A.): 50.
Bornholm: 9, 47, 54, 67, 68, 78, 79, 105, 177, 248, 249.
Bosjö (Skaane): 64.
Bourges (Frankrig): 276.
Braband (Belgien): 310.
Brandenburg (Tyskland): 155, 160, 212, 214, 225, 235, 359.
Brede (Lø H., Tønder A.): 10.
*Brinne (i Skivholme Sogn, Framlev H., Aarh. A.): 357.
Broby (Næsbyhoved-, Od. H., Od. A.): 108.
Brunsvig-Lüneburg (Tyskland): 130.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Brügge (Belgien): 310, 335.
Brønderslev (Børglum H., Hjør. A.): 404.
Brøns (Hviding H., Tønder A.): 50.
Buckow (Tyskland): 264.
Burlöv (Skaane): 255, 309.
Bursø (Fulgse Hd., Mar. A.): 222.
Bygdø (Norge): 398.
Børglum (Børglum H., Hjør. A.): Biskop: 5, 9, 11, 39, 47, 62, 63, 103, 110 Tillæg, 111, 127, 315, 381, 385. — Kantor: 310. — Provst: 273, 310, 315.
Börringe Kloster (Skaane): 64.
Bösarp (Skaane): 74.
*Bøstholm (i Skivholme Sogn, Framlev H., Aarh. A.): 346, 357, 397.

C

Carcassonne (Frankrig): Junker: 52. — Ærkepræst: se Bernard og Isarn.
*Carchus: 298.
Cheelstorf (Tyskland): 215.
Citeaux (Frankrig): 237, 264.

D

Daastrup (Ramsø H., Kbh. A.): 152, 229.
Dalby (Nr. Tyrstrup H., Vej. A.): 309.
Dalby (Skaane): 64.
Daler (Tønder H., Tønder A.): 10.
Dalköpinge (Skaane): 243.
Damme (ved Brügge, Flandern): 335.
Danmark: 89, 180, 392. — Bisper: 9, 42, 55, 57, 59, 78, 79, 248, 371, 386. — Dominikanerprovins: 80, 166, 373, 379, 380. — Krone: 298. — Prælater: 38, 79, 176, 251.
Dargun Kloster (Tyskland): 204, 370.
Demmin (Tyskland): 180.
Deperstorf (Tyskland): 155.
Devin (Tyskland): 247.
Doberan Kloster (Tyskland): 153, 322, 323.
Doesburg (Holland): 170.
Dorpat (Tartu, Estland): 24, 281, 298, 343, 389.
Düna (Letland): 298.
Dünamünde (Daugavgrihwa, Letland): 107, 298.
Dønnevælde (Holbo H., Frb. A.): 119.

E

Eckernförde (Tyskland): 202.
Egholm (V. Flakkebjerg H., Sorø A.): 123.
Ejby (Ramsø H., Kbh. A.): 83.
Eiderstedt (Tyskland): 403.
Ejlstrup (Od. H., Od. A.): 93.
Eldena (Tyskland): 26.
Eljaröd (Skaane), se Peder af E.: 309.
Elst (Flandern): 335.
England: 310, 347.
Enköping (Sverige): 120.
Esbønderup (Holbo H., Frb. A.): 158.
Esrom Kloster: 27, 40, 113, 119, 148, 158, 240, 287, 339, 344.
Estland: 24, 159, 198, 283, 284, 298, 365, 366, 376, 389.

F

Faaborg (Svendb. A.): 210.
Fagerdala (Sverige): 388.
Falsterbo (Skaane): 168, 169, 170, 171.
Femern (Tyskland): 71, 321.
Fensmark (Tybjerg H., Pr. A.): 217.
Finland: 245, 386, 388, 401.
Firenze (Italien): 335.
Fjärdhundaland (Sverige): 120.
Flakkebjerg H. (Sorø A.): 129.
Flandern: 59, 335, 392.
*Formistoft paa Syfnum Mark (Aarh. A.?): 342.
Fosie (Skaane): 74.
Frankrig: 290.
Friedrichsdorp (Tyskland): 235.
Frisland (Sdj.): 130.
Frosta Herred (Skaane): 143.
Fyn: 108, 222, 248, 309, 346.
Fænøkalv (Vends H., Od. A.): 122.
Færøerne: 398.

G

Gamtofte (Baag H., Od. A.): 261, 276.
Garding (Sdj.): 130.
Gavnø (Hammer H., Pr. A.): 230, 231.
Geldern (Holland): 168, 169, 170, 171.
Gellen (Tyskland): 336.
Gellerup (Hasle H., Aarh. A.): 81.
Gelting (Sdj.): 50.
Gent (Belgien): 310.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Gerup (Tønder H., Tønder A.): 374, 375.
Gesing (Hviding H., Tønder A.): 390.
Gislinge (Tudse H., Holb. A.): 309.
Gnoien (Tyskland): 155.
Goorstorf (Tyskland): 215.
Gosmer (Hads H., Aarh. A.): 199, 200.
Graaske Mark (S. Dyrs H., Ra. A.): 81.
Gram H. (Haderslev A.): 10.
Great Yarmouth (England): 347.
Grevie (Skaane): 44, 51, 400.
Grimeton (Halland): 116.
Grimmen (Tyskland): 341.
Grimsted (Laal. Nr. H., Mar. A.): 350.
Grinsted (Børglum H., Hjør. A.): 404.
Græsted (Holbo H., Frb. A.): 40.
Grønborg (Børglum H., Hjør. A.): 50.
Güstrow (Tyskland): 359.
Gönge H. (Skaane): 42.

H

Haînaut (Belgien): 22.
Halland (Sverige): 47, 71, 74, 78, 105, 116, 177, 209, 220, 222, 226, 262, 356.
Halmstad (Halland): 64, 209.
Halsted (Laal. Nr. H., Mar. A.): 350.
Hamar (Norge): 398.
Hamborg (Tyskland): 18.
Hammershus (Nørre H., Bornh. A.): 9, 28, 35, 54, 67, 68.
Hanved (Sdj.): 50.
Hardeberga (Skaane), se Niels Tuesen af H.
Harderwijk (Holland): 171, 304.
Hardsyssel: 310.
Harlösa (Skaane): 143.
Havetofte (Gottorp A., Sdj.): 228.
He (Hind H., Ringk. A.): 53.
Hede (Vennebjerg H., Hjør., A.): 50.
Hedensted (Hatting H., Vej. A.): 367.
Heiligenhafen (Tyskland): 89.
Helsingborg (Skaane): 64, 148, 309, 326, 382, 383, 384, 385, 386, 387.
Henne (V. Horne H., Ribe A.): 32, 275.
Herlev (Halland): 116.
Herrestad H. (Skaane): 248, 249.
Herrisvad Kloster (Skaane): 10, 64, 260, 264, 388.
Herslöv (Skaane): 74.
Hesselby (V. Flakkebjerg H., Sorø A.): 117, 138, 139.
Hiddensee Kloster (Tyskland): 25, 157, 203, 204, 211, 218, 336.
Hinnerup (V. Lisbjerg H., Aarh. A.): 81.
Hinrichsdorf (Tyskland): 215.
Hjermeslev (Hvetbo H., Ringk. A.): 50.
Hjortholm (Sokkelund H., Kbh. A.): 244.
Hjørring: 50.
Holbo H. (Frb. A.): 40, 158.
Holbæk: 283.
Holeskov (Ramsø H., Kbh. A.): 195.
Holme Kloster (Salling H., Svendb. A.): 88.
Holsten (Tyskland): 9, 11, 12, 39, 130.
Holtug (Stevns H., Pr. A.): 207.
Horsens (Aarh. A.): 81, 178, 367.
Hunehals (Halland): 42, 356.
Huseby (Holbo H., Frb. A.): 339.
Hviding (Hviding H., Tønder A.): 142, 390.
Hylke (Vore H., Aarh. A.): 163.
Hyllie (Oxie Hd., Skaane): 256, 268.
Hyllinge (Ø. Flakkebjerg H., Sorø A.): 49.
Häschendorf (Tyskland): 215.
Hættestrud (Skodborg H., Ringk. A.): 141.
Højrup, se Nørre Højrup.
Hørsholm (Lynge-Kronb. H., Frb. A.): 353.

I

Ingermanland (Rusland): 159.

J

Jelling Syssel: 310.
Jernløse (Merløse H., Holb. A.): 265, 266, 267, 309.
Jonsered (Halland): 116.
*Jordensdorp (Tyskland): 359.
Jylland, se ogsaa Sønderjylland: 42, 130, 222, 309.
Järvamaa, Gerwien (Estland): 298.

K

Kaas (Rødding H., Vib. A.): se Jens Nielsen af Kaas.
Kalen (Tyskland): 155.
Kalmar (Sverige): 80.
Kallehave (Baarse H., Pr. A.): 346.
Kallundborg (Holb. A.): 283.
Kappelgaarden (Tune H., Kbh. A.): 76.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

*Karckes = Carcassonne?: 114.
Karelen: 159.
Karsholte (Merløse H., Holb. A.): 71.
Kasubien: 180.
Kattarp (Skaane): 394, 395.
Kellerup (Onsild H., Ra. A.): 50.
Kessin (Tyskland): 378.
Kirke-Eskilstrup (Merløse H., Holb. A.): 124.
Klein-Kussewitz (Tyskland): 368.
Kliplev (Lundtoft-Vis H., Aabenraa A.): 50.
Kolding (Vej. A.): 85.
Kollerød (Lynge-Frederiksborg H., Frb. A.): 27.
Kolsäter (Sverige): 354.
Kongsted (Merløse H., Holb. A.): 126.
Konstanz (Tyskland): 325.
Korning (Hatting H., Vej. A.): 367.
Korsør (Sorø A.): 122.
Krarup (Salling H., Svendb. A.): 88.
Kritzemow (Tyskland): 153.
Kromhult (Skaane): 143.
Kropp (Sdj.): 50.
Kurland: 114, 389.
Kyrkoköpinge (Skaane, jf. Köpinge): 243.
Kysing (Hads H., Aarh. A.): 81.
Kärkna (Estland): 298.
København: 9, 11, 12, 14, 28, 35, 36, 38, 39, 167. — Borgen: 9, 49, 54. — Byen: 244. — Dekanen: 42, 43, 48, 50, 51, 52. — Franciskanerne: 40, 167, 344. — Hospitalet: 40, 344. — Kannik: 47, 344. — Kirker: 41, 44, 344. — Peblinger: 344.
Købeskov (Ramsø H., Kbh. A.): 195.
Køge (Kbh. A.): 34, 196.
Köpinge (Skaane): 243.

L

Lading (Sabro H., Aarh. A.): 146.
Lage (Tyskland): 155.
Laholm (Halland): 209.
Langeland (Svendb. A.): 122, 123, 162, 164, 203, 204, 208, 212, 226, 247, 346, 350.
Lange Lyng (Salling H., Svendb. A.): 88.
Langendorf (Tyskland): 303.
Langerød (Lynge-Kronborg H., Frb. A.): 27.
Leal (Livland): 298.
Lehsten (Tyskland): 203, 204, 208, 211.
Lerbækshøj (ved Lund, Skaane): 42.
Lille Jerne (Ikast S., Ikast H., Ribe A.): 31.
Lille Valby (Sømme H., Kbh. A.): 126.
Linköping (Sverige): 237, 238, 308.
Lister (Blekinge): 42.
Lithavere: 159, 298.
Livland: 114, 298, 318, 343, 389.
*Lockthuart (Jylland): 50.
Loitz (Tyskland): 341.
Lomma (Skaane): 309.
Ludshøj (Holbo H., Frb. A.): 119, 158, 287.
Lumby (Lunde H., Od. A.): 130.
Lund (Skaane): 221, 222, 255, 268. — Allehelgenskloster: 64, 309. — Andreaskirken: 194, 243, 309. — Byen: 47, 78, 79, 105, 177, 194, 243, 328. — Dekan: 66, 73, 309, 328. — Dominikaner: 64, 194, 253, 309, 328, 380. — Domkirken: 64, 73, 194, 243, 254, 309, 328, 391. — Franciskaner: 64, 194, 309, 328. — Gejstligheden: 189. — Helligaandshuset: 64, 309. — Jakobskirke: 243. — Johanneskirke: 309. — Kanniker, Kapitel: 42, 43, 51, 64, 66, 68, 72, 73, 75, 100, 143, 177, 188, 194, 243, 249, 254, 281, 309, 328, 335, 353, 364, 371, 391, 393, 394, 399, 400, 410. — Kældermester: 51, 56, 59, 66, 73, 74, 75. — Lille St. Petri Kirke: 309. — St. Magnikirke: 309. — Menigheden: 190. — Mikkelskirken: 74, 253. — Mønten: 47, 78, 105. — Paulskirke: 64, 309. — Peblinge: 64, 143, 194, 328. — St. Petri Kirke: 309. — St. Petri Nonnekloster: 194, 309, 328. — Provst: 51, 105, 194, 243, 255, 256, 268, 270, 271, 272, 328. — Sognekirker: 64, 309. — Spedalskhedshospital: 309. — Stift: 9, 11, 13, 16, 42, 44, 47, 48, 50, 66, 68, 73, 74, 78, 79, 105, 177, 189, 190, 191, 192, 194, 248, 249, 254, 263, 277, 278, 279, 280, 309, 311, 364, 394. — Synode: 70, 73, 74, 75. — Torvet: 194. — Trinitatiskirken: 309. — Ærkebiskop: 5, 7, 9, 11, 12, 13, 16, 19, 21, 28, 33, 35, 36, 37, 39, 41, 42, 43, 44, 45, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 54, 56, 58, 59, 60, 63, 64, 66, 67, 68, 69, 70, 72, 73, 74, 76, 78, 79, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 159, 165, 175, 176, 177, 181, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 236, 237, 238, 243, 246, 248,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

249, 253, 254, 257, 263, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 288, 289, 290, 294, 300, 301, 306, 315, 318, 329, 335, 353, 364, 369, 371, 377, 389, 390, 391, 393, 394, 396, 399, 400.
Lunde (Lunde el. Sunds H., Od. el. Svendb. A.): 309.
Luntertun (Skaane): 250.
Lübberstorf (Tyskland): 215.
Lübeck (Tyskland): 7, 9, 50, 85, 89, 106, 110, 202, 235, 239, 262, 325, 392.
Lyndell (Estland): 82.
Lützow (Tyskland): 162, 164.
Læsø (Hjør. A.): 121.
Lø H. (Tønder A.): 10.
Løgum (Lø H., Tønder A.): Kloster: 10, 197, 260, 264.
Løjtved (Lø H., Tønder A.): 260.
Løver Syssel: 18.

M

Malchin (Tyskland): 370.
Malmø (Skaane): 255, 268.
Mammen (Middelsom H., Vib. A.): 309.
Manø (Ribe H., Ribe A.): 59.
Mejlby (Ø. Lisbjerg H., Ra. A.): 224.
Meklenborg: 155, 212, 223, 262, 359.
Melby (Strø H., Frb. A.): 165.
Merløse (Merløse H., Holb. A.): 348.
Merløse H. (Holb. A.): 71, 124, 126, 267, 348, 349.
Messines (Belgien): 335.
Mildsted (Sdj.): 321.
Mols (Mols H., Ra. A.): 50.
Mors (Ti. A.): 42, 50, 51.
Munkebjergby (Alsted H., Sorø A.): 309.

N

Nakskov (Mar. A.): 109.
Narva (Rusland): 298, 365, 366.
Neu-Brandenburg (Tyskland): 359.
Neuencamp (Tyskland): 25, 26, 204.
Neu-Krummendorf (Tyskland): 215.
Nevishög (Skaane): 328.
Nidaros (Norge): 398.
Nienhagen (Tyskland): 215.
Nijmegen (Holland): 169.
Nivelles (Belgien): 310.
Nonæs (Sdj.): 50.
Nordrup (Slagelse H., Sorø A.): 405.
Norge: 42, 97, 121, 122, 123, 180, 219, 220, 226, 245, 354, 356, 392, 398.
Novgorod (Rusland): 365, 366.
Nyborg (Svendb. A.): 29, 30, 42, 144, 248, 249, 310.
Nydala Kloster (Sverige): 237, 238.
Nykøbing (Ti. A.): 50.
Nyköping (Sverige): 401.
Nürnberg (Tyskland): 110.
Næraa (Aasum el. Skam H., Od. A.): 309.
Næstved (Pr. A.): 35, 47, 51, 52, 134, 135, 136, 137, 222, 230, 231, 232, 338, 406, 407.
Nøddebo (Holbo H., Frb. A.): 40, 339.
Nørre Højrup (Skam H., Od. A.): 108.
Nørre-Løgum (Lø H., Tønder A.): 10.
Nørre Rangstrup H. (Haderslev A.): 10.

O

Odense: 2, 5, 12, 198, 210, 222, 251, 253. — Biskop: 9, 11, 39, 50, 300, 301, 302, 383, 397. — Dominikaner: 258, 309. — Franciskaner: 258, 309. — Knudskirke: 93, 261, 363, 387. — Peblinge: 302, 309. — Prior: 300. — Stift: 246, 321.
Ods H. (Holb. A.): 234.
Oliva (Tyskland): 264.
*Opoliost (Jylland): 50.
Osebirke (Strø H., Frb. A.): 240.
Oslo (Norge): 121, 226.
Osnabrück (Tyskland): 392.
Oxie H. (Skaane): 256, 268.

P

Pamiers (Frankrig): 5, 9, 42, 43, 48, 50, 51, 52, 60, 100.
Paradies, Kloster (Posen): 264.
Paris (Frankrig): 22.
Parkentin (Tyskland): 323.
Peez (Tyskland): 215.
Penen (Tyskland): 164.
Perona (Livland): 298.
Polchow (Tyskland): 154.
Poperinghen (Belgien): 310.
Priement (Posen): 264.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

R

Ramsø H. (Kbh. A.): 83, 195, 206, 207, 229.
Randers: 8, 179.
Rathenow eller Ratkau (Tyskland): 225.
Ravensberg (Tyskland): 262.
Rejsby (Hviding H., Tønder A.): 390.
Renz (Tyskland): 203, 204, 208, 211.
Reslöv (Skaane): 64.
Reval (Tallinn, Estland): Biskop: 5, 6, 9, 11, 28, 39, 114, 159, 167, 318, 338, 363. — By: 205, 337. — Kapitel: 107, 159. — Nonnekloster: 125, 198.
Ribe: 33, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 222, 254, 257. — Biskop: 9, 10, 11, 31, 32, 39, 112, 123, 142, 178, 221, 248, 257, 261, 275, 276, 322, 323, 324, 362, 374, 375, 390. — Borgere: 362, 367, 390. — Bredegade: 31. — Dominikaner: 209, 380. — Domkirke: 112, 390. — St. Hansgade: 362. — St. Hans Kirkegaard: 362. — Helligaandshospitalet: 142. — Kapitel (Kanniker): 23, 32, 42, 46, 50, 51, 53, 60, 64, 67, 69, 76, 95, 275, 317, 262, 374. — Kantor: 273. — Mikkelsport: 31. — Peblinge (Puggaard): 31, 32, 275, 326. — Provst: 60.
Riga (Letland): 24, 114, 131, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 263, 270, 271, 272, 298, 319, 389.
Ring Kloster (Vore H., Aarh. A.): 163.
Rodez (Frankrig): 335.
Rom (ved Vejle): 50.
Rom (Italien): 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 61, 62, 105, 111, 114, 127, 131, 142, 147, 159, 165, 177, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 241, 246, 250, 263, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 288, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 300, 304, 305, 306, 307, 308, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 340.
Roskilde (Kbh.): 36, 53, 71, 333, 337. — Agnete Kloster: 96, 117, 138, 139, 369, 372, 377, 382, 383, 384, 385, 396. — Biskop: 9, 11, 25, 28, 35, 37, 39, 54, 55, 59, 76, 90, 91, 92, 98, 99, 128, 134, 135, 165, 167, 218, 227, 234, 241, 244, 248, 285, 286, 287, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 304, 305, 306, 307, 308, 311, 312, 313, 314, 327, 336, 338, 340, 355, 360, 372, 387, 396. — Byen: 173, 292. — Clara Kloster: 87, 147, 152, 172, 195, 201, 206, 207, 221, 227, 229, 233, 265, 266, 267, 309, 327, 345, 381. — Dekanen: 287, 345, 348. — Dominikaner: 40, 309. — Domkirken: 42, 84. — Foged: 195, 201, 206, 207, 229, 345. — Franciskaner: 40, 309. — Kapitel (Kanniker): 23, 25, 43, 47, 48, 50, 51, 52, 104, 128, 134, 149, 150, 151, 195, 206, 207, 232, 261, 285, 286, 287, 290, 291, 317, 346, 357, 397. — Møntmester: 201. — Provst: 42, 84, 149, 150, 151, 152, 195, 201, 206, 207, 287, 339. — Spedalskhuset: 40. — Stift: 25, 135, 314. — Teglværk: 201. — Ærkedegn: 149, 150, 151.
Roslöv (Skaane): 410.
Rostock (Tyskland): 153, 154, 155, 156, 160, 212, 213, 215, 222, 321, 322, 324, 359, 366, 368, 370.
Russere: 159, 298.
Ryd Kloster (Sdj.): 1, 264.
Rügen (Tyskland): 9, 106, 123, 140, 145, 157, 162, 164, 203, 204, 208, 212, 226, 247, 296, 303, 341, 361.
Rævekær (paa Aabølling Mark, Hviding H., Tønder A.): 95.
Röbel (Tyskland): 359.
Rønne H. (Bornh. A.): 248, 249.

S

Sachsen (Tyskland): 155.
Sagard (Tyskland): 25.
Saint Echoud (Flandern): 335.
Salzwedel (Tyskland): 235, 359.
Samsø (Holb. A.): 71, 283.
Sandby (Lollands Nr. H., Mar. A.): 350.
Sandow (Tyskland): 359.
Sasserup (Merløse H., Holb. A.): 405.
Saxtorp (Skaane): 399.
Schaprode (Tyskland): 25, 26, 208, 218, 336.
Schwan (Tyskland): 155.
Schwarbe (Tyskland): 157.
Schwarfs (Tyskland): 378.
Schwerin (Tyskland): 155, 212, 223, 225, 262, 359.
Segewald (Livland): 298.
Sigtuna (Sverige): 80, 166, 373, 380.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Simmersted (Gram H., Haderslev A.): 112.
Själeboder (v. Stockholm, Sverige): 380.
Sjælland: 222, 226, 229, 309.
Skaane: 11, 12, 36, 42, 64, 66, 74, 209, 222, 240, 248, 249, 328.
Skaarup (Todbjerg S., Ø. Lisbjerg H., Ra. A.): 224.
Skagen (Horns H., Hjør. A.): 50.
Skanderborg: (Aarh. A.) 178.
Skanør (Skaane): 66, 105, 168, 169, 170, 171, 179.
Skast H. (Ribe A): 130.
Skelskør (Sorø A.): 123, 138, 139, 363.
Skeninge (Sverige): 373, 379, 380.
Skinnebjerg, (Lunde H. Od. A.): 94.
Skivarp (Skaane): 243.
Skive (Vib. A.): 309.
Skivholme (Framlev H., Aarh. A.): 346, 357.
Skodborg H. (Ringk. A.): 141.
Skoverup (Fakse H., Pr. A.): 333.
Skramsholm (S. Dyrs H., Ra. A.): 320.
*Skus: 50.
Skytts H. (Skaane): 74, 243.
Skærød (Holbo H., Frb. A.): 339.
Slagelse (Sorø A.): 41, 47, 78.
Slangerup (Lynge Frb. H., Frb. A.): 27, 40, 46, 173, 174, 334, 357, 358.
Slesvig (Sdj.), (se ogsaa Hertugdømmet Sønderjylland): Biskop: 9, 11, 39, 101, 248, 403. — By: 18. — Fiskergade: 18. — Johanneskloster: 6. — Kapitel: 18, 23, 228, 317, 403. — Provst: 43. — Trinitatiskirke: 18.
Sluys (Belgien): 335.
Snarup (Sallinge H., Svendb. A.): 88.
Snesere (Baarse H., Pr. A.): 259.
Snöstorp (Halland): 209.
Sokkelund H. (Kbh. A.): 14.
Solberg (Sverige): 245.
Sorø Kloster: 71, 117, 124, 126, 333, 348, 355.
Spandau (Tyskland): 359.
Spjellerup (Ø. Flakkebjerg H., Sorø A.): 232, 407.
Spoleto (Italien): 60.
Staarby (Baarse H., Pr. A.): 333.
Stanstorp (Skaane): 328.
Stavanger (Norge): 398.
Stavrby (Vends H., Od. A.): 130.
Stege (Møn, Pr. A.): 269.
Stehag (Onsjö Hd., Skaane), se Peder Nielsen af Stehag.
Steinhagen (Tyskland): 145.
Stenderup (Nr. Tyrstrup H., Vej. A.): 309.
Stenkelstrup (Ramsø H., Kbh. A.): 83.
Stenstrup (Sunds H., Svendb. A.): 88.
Sternberg (Tyskland): 359.
Stettin (Tyskland): 155.
Stevns H. (Pr. A.): 207.
Stige (Lunde H., Od. A.): 130.
Stockholm (Sverige): 380.
Store Lyngby (Strø H., Frb. A.): 118.
Stralsund (Tyskland): 157, 162, 164, 203, 211, 247, 303, 341, 365.
Strand (Frisland, Sdj.): 403.
Struxered (Halland): 116.
Strängnäs (Sverige): 354, 380.
Stubbendorf (Tyskland): 370.
Sülten (Tyskland): 155.
Stävie (Skaane): 243.
Stöbelow (Tyskland): 323.
Svendborg: 402.
Svenstrup (Ramsø H., Kbh. A.): 195.
Svenstrup (= Søster Svenstrup, Daastrup S., Ramsø Hd., Kbh. A., Sjælland): 87.
Sverige: 21, 80, 120, 180, 219, 220, 226, 245, 270, 354, 386, 388, 401.
*Syfnum (Aarh. A.?, Jylland): 342.
Sæby (Løve H., Holb. A.): 226.
Sæbyore (Løve H., Holb. A.): 405.
Særslev (Skippinge H., Holb. A.): 302.
Søborg (Holbo H., Frb. A.): 27, 113, 119, 148, 158, 376.
Søderup (Rise H., Aabenraa A.): 50.
Sønder Bjerge (V. Flakkebjerg H., Sorø A.): 129, se ogsaa Bjerge.
Sønder Bjært (N. Tyrstrup H., Vej. A.): 309.
Sønderjylland: 356, 361, 398. — Hertugdømmet Jylland: 9, 106, 123, 145, 162, 164, 203, 204, 208, 211, 212, 226, 247, 303, (332?).
Sønder Rangstrup H., Ranxtrup H. (Aabenraa A.): 10.
Søvig (Holbo H., Frb. A.): 339.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

T

Taarnborg (Slagelse H., Sorø A.): 122.
Taasinge (Sunds H., Svendb. A.): 123, 222.
Templin (Tyskland): 359.
Tersløse (Merløse H., Holb. A.): 71.
Tessin (Tyskland): 155.
Tetenbüll (Frisland): 130.
Tibirke (Holbo H., Frb. A.): 158, 287.
Tjurholmen (Sverige): 245.
Tofte Skov (Skovby H., Od. A.): 94.
Toitenwinkel (Tyskland): 215.
Tommarp (Skaane): 250, 309.
Tortone (Italien): 335.
Tournai (Belgien): 310, 335.
Tranebjerg (Samsø, Holb. A.): 48.
Transpalen (Livland): 298.
Tribsees (Tyskland): 341, 361.
Trige (V. Lisbjerg H., Aarh. A.): 224.
Troldevadskov (Ramsø H., Kbh. A.): 195.
Trälleborg (Sverige): 64.
Turø (Sunds H., Svendb. A.): 402.
Tusculum (Italien): 290.
Tybjerg H., (Pr. A.): 135.
Tønder H. (Tønder A.): 374.
Tönnersjö (Halland): 209.

U

Unnerup (Holbo H., Frb. A.): 119.
Uppsala (Sverige): 80.
Utland (Frisland, Sdj.): 50, 403.
Utrecht (Holland): 168, 169, 170, 171.
*U-ved (ved Æbeltoft, Ra. A.): 144.

V (W)

Valby (Holbo H., Frb. A.): 40, 119.
Varberg (Halland): 356.
Varde Syssel: 130, 177, 346.
Warhem (Flandern): 335.
Warnemünde (Tyskland): 154, 323, 324.
Varö (Halland): 42.
Vedskølle (Bjæverskov H., Pr. A.): 172.
Vejby (Holbo H., Frb. A.): 27.
Vejle: 50.
Vejrup (Bjærge H., Od. A.): 94.
Vellev (Hovlbjerg H., Vib. A.): 242.
Vellin (Livland): 298.
Vemmenhøg H. (Skaane): 248.
Venden: 359. — Stæder: 168, 169, 170, 171, 365, 366.
Wenden (Livland): 298.
Werle (Tyskland): 154, 155, 212, 214, 225, 324, 359, 370.
Wesenberg (Estland): 205.
Vester Aaby (Salling H., Svendb. A.): 309.
Vestervig (Revs H., Ti. A.): 141, 309.
Viborg: 179, 205, 222. — Biskop: 9, 11, 39, 61, 78, 178, 221, 248, 310, 384, 387. — Kapitel (Kanniker): 121, 178. — Kirker og Klostre: 309. — Landsting: 146.
Viby (Bjærge H., Od. A.): 108.
Vidaa (Sdj.): 403.
Villands H. (Skaane): 42.
Vindebo (Sømme H., Kbh. A.): 233.
Vindinge (Vindinge H., Svendb. A.): 309.
Vinslöv (Skaane): 64.
Wirland (Estland): 365, 366.
Wittenstein (Livland): 298, 343.
Wittow (Tyskland): 106, 157.
Vitved (Hjelmslev H., Aarh. A.): 50.
Vogelsang (Tyskland): 162.
Volderslev (Od. H., Od. A.): 94.
Wolgast (Tyskland): 180.
Woltow (Tyskland): 370.
Vordingborg (Pr. A.): 109, 130, 209, 217, 259, 341, 365, 366.
Vosborg (Ulborg H., Ringk. A.): 50.
Voter: 159.
Vragarp, Vragerup (Skaane): 309.
Würzburg (Tyskland): 276.
Vä (nu Kristianstad, Skaane): 65.
Väsby (Skaane): 353, 364.
Västerås (Sverige): 354.

Y

Ypres (Belgien): 310.
Ystad (Skaane): 9, 11, 64, 248, 249.

Z

Zutphen (Holland): 168.

Æ

Æbelholt (Strø H., Frb. A.): 27, 40, 118.
Æbeltoft (Ra. A.): 144.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Ø

Ølby (Ramsø H., Kbh. A.): 172, 206, 207.
Ølsted (Salling H., Svendb. A.): 248.
Øm Kloster (Tyrsting H., Aarh. A.): 224, 309.
Ørby (Holbo H., Frb. A.): 40, 119.
Ørding (Mors S. H., Ti. A.), se Jens Nielsen af Ørding.
Örken (Skaane): 42.
Øsel: 24, 298, 335, 343.
Øster Brønderslev (Børglum H., Hjør. A.): 404.
Östergötland (Sverige): 245.
Øster Horne H. (Ribe A.): 130.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

FORELØBIG ORDLISTE

Aartid: aarlig Sjælemesse.

Abbed: Klosterforstander.

Abbedi: Kloster (Munkesamfund) styret af Abbed.

Absolution: Eftergivelse af Syndeskyld, Syndestraf og Kirkestraf.

Allodier, Allodialgods: Jord, som Besidderen ejer med fuld Ejendomsret, i Modsætning til den Jord, over hvilken han kun har Brugsret, navnlig som Len; i Estland synes Allodier at betegne den Jord, som Godsejeren selv har ladet opdyrke eller erhvervet af Bønderne, og som han drev for egen Regning, altsaa omtrent det samme som Herregaard.

almindeligt Kirkemøde se Generalkoncil.

apostolisk: udgaaet fra (henhørende under) Pavestolen, der nedleder sin Magt fra Apostelen Peder (f. Eks. det apostoliske Sæde).

Antifon: egtl. Vekselsang, om den Korsang, der finder Sted i Tilslutning til en Psalme eller et Canticum.

Appelbrev: den af kirkelige Dommere udstedte Erklæring om en Appels lovformelige Iværksættelse, der skulde ledsage enhver Appelskrivelse til Rom.

Ban: Udelukkelse fra Kirken og dens Naademidler.

Bede: en paa Fyrstens Anmodning vedtagen Skat eller Ydelse.

Beneficium: de til et kirkeligt Embede som Løn for Tjenesten henlagte Formuegodser, dernæst ogsaa selve Embedet.

Biskopsgave: saaledes kaldtes i de nørrejyske Stifter og Odense Stift en Pengeydelse, som her traadte i Stedet for den Tredjedel af Korntienden, som tilkom Bispen. Bispetienden blev i disse Stifter først indført 1443.

Bol: en efter Bolantallet vekslende Kvotapart af en Landsbys Tilliggende, ogsaa et Jordmaal; fandt oprindelig Anvendelse ved Fordelingen af offentlige Byrder.

Bord se Fællesbord.

Breviarium: en Bog indeholdende alle til Tidegudstjenesten eller Officiet hørende Stykker.

Brevviser: Ihændehaver af Brev.

Bryde: Forvalter, Bestyrer af Gaard.

Bymænd: gengiver det latinske villani, Indbyggere i Købing.

Dagtingning: Forhandlingsmøde.

Dekan: Indehaver af en af de højere gejstlige Værdigheder ved et Domkapitel, ogsaa gejstlig Tilsynsmand inden for et Dekanat; desuden (i Lunds Ærkestift) om de saakaldte Landdekaner (decani rurales), der svarede til Provster.

Dekanat: Dekans Embede.

Devolutionsret: den Ret, der tilkommer en højere kirkelig Myndighed m. H. t. Besættelse af kirkelige Stillinger, som ikke inden for en bestemt Tidsfrist er blevet besat af en lavere kirkelig Myndighed.

Dignitet: Fællesbetegnelse for de højeste gejstlige Embeder inden for Domkapitlet, f. Eks. Ærkedegn, Provst, Dekan og Kantor.

Domkapitel se Kapitel.

Domprovst: Indehaver af Provsteværdigheden i et Domkapitel.

Drost: Navn paa den højeste Rigsembedsmand i Middelalderen.

Enemærke: Jord uden for Fællesskabet.

Ekskommunikation: Udelukkelse af det kirkelige Fællesskab.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

eksimerede: fritagne for de(n) nærmeste kirkelige overordnedes Jurisdiktion, som Regel om dem, der er fritagne for Bispens Jurisdiktion og stillede direkte under Paven.

faktisk Besiddelse se legemlig Besiddelse.

Feloni: den tekniske Betegnelse for Vasallens Brud paa sine Pligter overfor Lensherren.

Fjerding: en Fjerdedel af et Bol, af en Købstad eller et Herred.

Floriner: opr. florentinsk Guldmønt, vejende 5,4 g, præget fra Aar 1252, med en Lilje-(flos), Byvaabenet, senere taget som Mønster ved Møntprægningen flere Steder.

Foged: kongelig Embedsmand.

Forte: aaben ubebygget Plads i en Landsbys Midte.

Fredkøb: den Bøde, der erlægges for at sone et Fredsbrud.

Frugt: Indtægt, Udbytte.

Fægang: Græsgang, Græsning.

Fællesbord: Gods, hvis Indtægter gaar til et gejstligt Samfunds (Kapitels o. lign.) Underhold.

Gaardsæde: Fæster af et Hus med en mindre Jordlod, for Brugen af hvilken han som Vederlag præsterede Arbejde for Ejeren.

Gaudete: (sc. in Domino semper): Bøn der bedes tredje Søndag i Advent, dernæst selve denne Søndag.

Generalkoncil: almindeligt Kirkemøde.

Generalmagister: Dominikanerordenens øverste Forstander.

Generalminister: Franciskanerordenens øverste Forstander.

Guardian: Forstander for et Franciskanerkloster.

Gælker: Navn paa den højeste kongelige Embedsmand i Skaane.

Gæst: fremmed Købmand eller Repræsentant for en saadan.

Gæsteri: Pligten til at forpleje en overordnet gejstlig og hans Følge under Opholdet hos hans underordnede.

Hageplov: middelalderlig Regneenhed, der dannede Grundlag for Beskatning i Estland.

Havne: Læg af Bønder, som i Fællesskab skulde stille en Mand i Leding.

Helligbrøde: d. v. s. Bøderne for dette Forhold, hvorved forstodes Vold udøvet i Helgtiderne eller paa Helligdage; for saadan Vold maatte der bødes til Bispen (en Tremarksbøde) foruden som ved al Vold til den forurettede og Kongen.

Herlighed(sret): Indbegrebet af Lensherrens Rettigheder af hvilkensomhelst Art, det vil her i Landet, hvor der ikke fandtes noget Lensvæsen i europæisk Forstand, sige det samme som Indbegrebet af Kronens Beføjelser.

Hesteleje: Del af det Bidrag til sin Udrustning (Hest og Brynje), som Styresmanden kunde kræve af hver Havne.

Hovedlod: en Persons Formue.

Hovedstol: den oprindelige Kapital, Grundkapitalen i Modsætning til paaløbne Renter.

Høvedsmand: øverste Befalingsmand paa kongeligt Slot.

Immunitet: den et Gods tillagte Fritagelse for at være undergivet de kongelige Embedsmænds Myndighed med Hensyn til Indkrævning af Skatter, Sagefald o. lign.

Indiktion: Femtenaarsperiode, hvortil der tages Hensyn ved Dateringen i Pavebreve, saaledes at et Aar bestemmes efter sin Plads i en saadan Femtenaarsperiode.

inddrage: begive sig i Indlager.

Indlager: det Forhold, at en ikke betalingsdygtig Skyldner maa opholde sig paa et Sted, som han har forpligtet sig til ikke at forlade, før han har indfriet sin Gæld.

Indulgens: Eftergivelse af Kirkebod.

inhabil: uegnet paa Grund af medfødte eller erhvervede Egenskaber.

Inhabilitet: Uegnethed paa Grund af medfødte eller erhvervede Egenskaber.

Inne: Navn paa en Ydelse (Arbejdsprestation eller dertil svarende Afgift) til Kronen.

Interdikt: Forbud mod Prædiken, Forvaltning af Sakramenterne og kirkelig Jordfæstelse.

Invocavit (sc. me et ego exaudiam): Begyndelsesord til Introitusbønnen 1. Søndag i Fasten (6. Søndag før Paaske), dernæst selve denne Søndag.

Irregularitet: Udelukkelse fra at kunne ordineres eller modtage en højere Vielsesgrad.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Jubilate (sc. Deo omnis terra): Begyndelsesordene til Introitusbønnen 3. Søndag efter Paaske, dernæst selve denne Søndag.

Judica (sc. me Deus): Begyndelsesord til Introitusbønnen 5. Søndag i Fasten, dernæst selve denne Søndag.

Kammermester: Embedsmand, som især har Finansvæsenet og Bestyrelsen af Skatkammeret under sig.

Kanonikat: Kanniks Embede.

kanonisk: i Overensstemmelse med den kirkelige Lovgivning (Corpus Iuris Canonici).

Kansler: den Rigsembedsmand, der stod i Spidsen for Kongens Kancelli.

Kantor: højere gejstlig inden for Domkapitlet.

Kapitel: Forsamling af Munke ved samme Kloster, Kollegium af Præster ved samme Kirke (Domkapitel eller Kollegiatkapitel) eller Forsamling af Personer hørende til samme gejstlige Orden (Ordenskapitel, Provinskapitel).

Kardinaldiakon: Embedsmand (Diakon) inden for Kardinalkollegiet, som bl. a. har til Opgave at vælge Paven.

Kardinallegat (egtl. legatus de latere): Kardinal, der udsendes fra Pavestolen i diplomatisk Ærinde.

Kardinalpresbyter, -præst: Embedsmand (Præst) inden for Kardinalkollegiet (jf. Kardinaldiakon).

Kogge: et bredt Skib med rundet For- og Bagstavn.

Kollats: Sammenkomst i et Kloster, under hvilken der læstes højt af Cassians Collationes og indtoges et mindre Maaltid.

Kollat(ion)s(ret): Ret til Overdragelse af gejstligt Embede.

Komtur (commendator): Indehaver af Embede i den tyske Orden.

Konvent, det menige: de Abbeden undergivne Klosterbrødre.

Kurien: Pavestolen.

Kvasibesiddelse: juridisk Udtryk om en Besiddelse, hvis Ret formelt kan bestrides.

Kværsæde: aarlig Afgift, der ydes som Erstatning for Ledingspligt.

Kværsædemænd: Mænd, der er forpligtet til at yde Kværsæde.

Købing: mindre (købstadlignende) By uden Købstadrettigheder, hvor der drives Handel (villa forensis).

Kølnsk Vægt: almindelig Vægtenhed anvendt paa 233,85 g.

Kældermester: Forvalter af biskoppelige Indtægter.

Landbo: Fæster paa Aaremaal.

Landmester: Stedfortræder af den tyske Ordensmester i Livland og Preussen, saalænge denne opholdt sig i Palæstina.

Leding: d. v. s. Ledingsskat.

Ledingsskat: Afgift, der ydes for Fritagelse for Leding.

Legat, pavelig: Udsending, der er Kardinal og udøver overordnet kirkelig Myndighed inden for sit Omraade.

legemlig Besiddelse: romerretligt Udtryk, der betegner den virkelige Besiddelse (af et Embede el. lign.), hvis Forudsætning er visse Ceremonier.

Lektion: Stykke af den hellige Skrift, Kirkefædrene, Helgenlegenderne o. s. v., som oplæses ved Gudstjenesten.

Lov, fæste: afgive Løfte om at præstere Bevis ved Partséd med Medédsmænd.

lovbyde: falbyde til Slægtninge (i Overensstemmelse med Loven).

Læst: Rummaal for Korn og andre tørre Varer, som fragtedes med Skib. Jordareal, der kan besaas med en Læst Korn.

Lætare (sc. Jerusalem): Begyndelsesordene til Introitusbønnen 4. Søndag i Fasten, dernæst selve denne Søndag.

Lysning: Kundgørelse.

Mark: 1 Mark = 8 Øre à 3 Ørtug à 10 eller 12 Penninger. 1 Mark Penge: en vis (efter Tid og Sted skiftende) Del af 1 Mark Sølv. Samme Inddeling bruges om Korn, saaledes at den til Penning svarende mindste Enhed er en Skæppe; endelig bruges Mark som Jordmaal om det til Udsæd af en Mark Korn svarende Areal.

Marsk: den Rigsembedsmand, som var Rigets øverste Hærfører. En tilsvarende Stilling findes hos Fyrsterne af Rügen.

Medforlover: Garant.

Messe: den katholske Gudstjeneste, ved hvil-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ken Forvandlingen af Brød og Vin finder Sted og Alterens Sakramente uddeles.

Metropolit: Ærkebiskop, der er Forstander for en hel Kirkeprovins.

Misericordias Domini (sc. cantabo): Begyndelsesordene til Introitusbønnen 2. Søndag efter Paaske, dernæst selve denne Søndag.

Missale: Messebog.

Monstrans: Metalgemme, hvori Relikvier eller (især) Hostien opbevares, og som paa visse Dage fremstilles for Menigheden.

Møntmester: Embedsmand, som forestaar Pengenes Udmøntning.

Nid(n)ing: Niendedel af et Bol (jf. Fjerding o. lign.).

Notar: Person, der er beskikket til at udfærdige eller bevidne Dokumenter.

Nuntius: pavelig Udsending, der ikke er Kardinal.

Nøglemagten: den Myndighed, der er overdraget Paven »derved at Himmeriges Nøgler er overdraget ham i den hellige Petrus' Person«.

Oculi mei: Begyndelsesordene til Introitusbønnen paa den 3. Søndag i Fasten, dernæst selve denne Søndag.

Official: befuldmægtiget Stedfortræder for Biskop.

Ombudsmand: kongelig Embedsmand, der som Kongens Repræsentant ledede den lokale Forvaltning inden for et vist Omraade.

Opladelse: Afkald (paa gejstligt Embede).

Orfejde: et nedertysk Ord, der betyder Ed paa ikke at ville fejde eller hævne sig.

Ordensmester: Forstander for den tyske Orden.

Otting: Ottendedel af et Bol (jf. Fjerding, Nidning o. s. v.).

Palliet: Skulderbort af Uld med sorte Kors, som Paven overrækker Ærkebispen til Tegn paa hans Værdighed.

Patron: den, der har opført og doteret en Kirke eller et kirkeligt Embede, og sammes Arvinger.

Patronatsret: Ret til at foreslaa Præst ved den Kirke, hvis Patron man var.

Penning se Mark.

Personalinterdikt: et til enkelte Personer rettet Forbud mod at betræde Kirken og deltage i de kirkelige Handlinger, som foregik dér; det var forskelligt baade fra Banlysning og fra Lokalinterdikt, der standsede de kirkelige Handlinger paa bestemte Steder.

Personat: Fællesbetegnelse for de højeste gejstlige Embeder i et Kapitel.

Pontifikat: Paves Regeringstid.

postulere: vælge til kirkeligt Embede.

Postulation: særlig Form for Valg til kirkeligt Embede, Valg muliggjort ved Dispensation af kirkelig Myndighed. Ordet Postulation sigter egentlig til den Anmodning, der maatte rettes til Paven om at give Tilladelsen.

Primas: Sveriges: Ærkebispen i Lund som Melleminstans mellem Paven og Ærkebispen af Uppsala.

Prior: Forstander for Dominikanerkloster.

Prokurator: Sagfører ved de gejstlige Retter.

Provincialkapitel se Kapitel.

Provincialminister: overordnet Franciskaner, der forvalter en provincia.

Provincialprior: overordnet Dominikaner, der forvalter en provincia.

Provinskoncil: Møde af et Ærkebispedømmes Prælater.

Provision: Besættelse af kirkeligt Embede fra Pavestolen.

Provst: Indehaver af en af de højere gejstlige Værdigheder i et Domkapitel, gejstlig Tilsynsmand i et større Distrikt (Provsti).

Præbende: det en Kannik i et Kapitel tillagte Beneficium (s. d.), ogsaa selve Embedet.

Prælat: højere gejstlig.

Præsentation: Forslag, Indstilling til et kirkeligt Embede.

Præsentationsret: Ret til at foreslaa til et kirkeligt Embede.

præsentere: foreslaa (til kirkeligt Embede).

Pønitentiar: Medlem af det pavelige Kollegium, som behandler de Paven forbeholdte Absolutions- og Dispensationstilfælde.

Quasi modo geniti (sc. infantes): Bøn, der

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

bedes første Søndag efter Paaske, dernæst selve denne Søndag (Hvidesøndag).

Quinquagesima: 7. Søndag før Paaske (Fastelavnssøndag).

Redskud: Befordring af Kongen eller Kongehusets Personer, der ydes som Pligt.

Reminiscere (sc. miserationum tuarum, Domine): Bøn, der bedes anden Søndag i Fasten, dernæst selve denne Søndag.

Sakristan: den, der i et Kapitel eller Kloster havde Institutionens Kostbarheder under sin Bevogtning og Omsorg.

Sandemænd: Nævninger, der skal sværge om Drab, Saar, Voldtægt, Hærværk og Markskelstridigheder.

S. Marcellino e Pietro: Kirke i Rom.

Sta. Maria in Portico: Kirke i Rom.

Sekret: højtstaaende Persons mindre Segl (modsat det store Segl).

Septuagesima: 9. Søndag før Paaske.

Servispenge: Navnet paa en Afgift, som Ærkebisper, Bisper og Abbeder, naar de udnævntes eller stadfæstedes af Paven, maatte udrede til det pavelige Kammer.

Skaar: Lag af det mejede Korn, saaledes som det ligger efter Leen; saa meget som en Karl paa een Gang omhugger med Leen eller den Aabning, han gør ved at meje.

Skatte(pligtig) jord: gengiver det latinske terra in censu, Jord i Skyld.

Skiben (skipæn): et Lægd af Bønder til Udrustning af et Ledingsskib med Mandskab og Forsyning.

Staller: Staldmester.

Stiftssynode: Møde af de gejstlige i et Stift under Bispens Forsæde.

Stod: en Hingst med en Flok Hopper.

Stud: Navn paa en fast aarlig Afgift.

Stævning, en afgørende: Stævning, efter hvilken en Sag nyder Fremgang trods indstævntes Udeblivelse.

Styresmand: Fører for et Skiben (s. d.). Stillingen som Styresmand var arvelig inden for visse Stormandsslægter og forbundet med Rettigheder til at opkræve Afgifter af Skibenets Bønder til Afholdelse af Styresmandens Udgifter. I Slutningen af 13. Aarhundrede var disse Styresmandsembeder ved at gaa over paa Kongens og Kirkens Hænder.

Subdiakon: lavere gejstlig Grad.

suspendere: midlertidigt afsætte.

Suspension: midlertidig Afsættelse.

Synode: Møde af de gejstlige i et Stift under Forsæde af Bispen.

Toft: den til hver Gaard hørende indhegnede Plads med Beboelses- og Avlsbygninger, Have m. m. I Byerne = Grundstykke.

Toftegæld: Afgift, der ydes af Grundene i en By.

Torvegæld: Afgift, der af Gæster (s. d.) ydedes for at faa Adgang til at handle i en By, særlig paa Torvet.

Toursmønt se Turnos.

Transsumpt: Gentagelse af ældre Brevs Indhold.

Trinitatis Søndag: 1. Søndag efter Pinse.

Turnos: Sølvmønt fra Tours (fra 1266—14.-15. Aarh.).

ustunget: gengiver det i latinske Vidisser almindelige Ord: non abolitas; ved at gennemstikke et Brev erklærede man det for ugyldigt.

vidimere: erklære at have set (et ældre Dokument).

Vidimering: Erklæring om at have set (et ældre Dokument.)

Vidisse: Dokument indeholdende Erklæring fra Udstederne om, at de har set et Dokument, hvis Indhold gengives.

Vigilie: den Gudstjeneste, der oprindelig fandt Sted om Natten.

Vikar: Stedfortræder i et gejstligt Embede (evig Vikar: Vikar, hvis Stilling var et fast Embede).

Virning: Værdien eller Udbyttet af det Inventar eller den Besætning, der følger med en Ejendom, og som skal tilsvares ved Fratrædelsen.

Visitation: overordnet kirkelig Myndigheds (oftest en Biskops) Tilsyn med gejstlige Embeder eller Institutioner gennem Besøg paa Stedet.

Visitator: den overordentlige kirkelige Myn-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

dighed, der fører Tilsyn med gejstlige Embeder eller Institutioner gennem Besøg paa Stedet.

Vragret: (Kongens) Ret til det paa Kysten inddrevne Vrag.

Ærkedegn: Indehaver af en af de højere gejstlige Værdigheder i et Domkapitel.

Ærkepræst: højere gejstlig Grad.

Økonom: 1) Kapitelmedlem, der i Tilfælde af Bispevakance varetager de biskoppelige Opgaver, ikke blot de økonomiske. 2) den, der varetager et Klosters Pengesager.

Øre og **Ørtug** se Mark.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK